

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2011-2012) Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2010

Innholdsfortegnelse

1. Statkraft AS gis konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Småkraft AS. Olje- og energidepartementets samtykke 19. januar 2010.	5
2. AS Saudefaldene – tillatelse til planendring for videre kraftutbygging i Saudafjellene i Sauda kommune. Kongelig resolusjon 5. februar 2010. Jf. kronprinsreg.res. 1.8.2003	6
3. Statkraft Energi AS – fastsettelse av varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Alta og Kautokeino kommuner. Kongelig resolusjon 5. februar 2010. Jf. kgl.res. 15.6.1979, kgl.res. 16.8.1996, kronprinsreg.res. 5.7.2002	17
4. Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) – tillatelse til regulering av Elgsjø i Oppdal kommune i Sør-Trøndelag og Marsjø i Follidal kommune i Hedmark. Kongelig resolusjon 7. mai 2010. Jf. kgl.res. 27.2.1906, kgl.res. 15.5.1920, kgl.res. 7.11.2008	71
5. Vesterålskraft-konsernet – Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven og overføring av reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 23. juli 2010	125
6. Eldrevatn kraftverk AS – Erverv av fallrettigheter i Jukleåni og Ulvehaugelvi i Lærdal kommune. Kongelig resolusjon 17. september 2010	126
7. Vale Austria Holding GmbH – Konsesjon i henhold til industrikonsesjonsloven § 36 ved erverv av aksjer i Norsk Hydro ASA. Olje- og energidepartementets samtykke 28. september 2010 ...	133
8. Jørpeland Kraft AS – Overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk – Strand kommune i Rogaland. Kongelig resolusjon 1. oktober 2010. Jf. kgl.res. 15.12.2006	134
9. Troms Kraftforsyning og Energi AS – Konsesjon for erverv av aksjer i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS. Olje- og energidepartementets samtykke 7. oktober 2010	161
10. Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS – Overdragelse knyttet til fallrettigheter i Embretsfoss II og III-søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010	162
11. E-CO Vannkraft AS – Overdragelse knyttet til fallrettigheter i Embretsfoss II og III-søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010	164
12. Energiselskapet Buskerud AS (EB) – Erverv av aksjepost i EB Kraftproduksjon AS (EBK) – Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010	166
13. Setredalen Kraft AS. Regulering og overføring for bygging av Sætedalen kraftverk i Bremanger kommune i Sogn og Fjordane. Kongelig resolusjon 12. november 2010	168
14. Statkraft Energi AS – Midlertidig tillatelse til regulering/overføring i øvre del av Tyssovassdraget. Olje- og energidepartementets samtykke 6. desember 2010	234
15. Norsk Vannkraftproduksjon AS gis konsesjon for erverv av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS og endring av konsesjonsvilkår. Kongelig resolusjon 17. desember 2010. Jf. kgl.res. 15.7.1966, kgl.res. 5.10.1973, kgl.res. 22.12.1989, kgl.res. 16.8.1996	234
16. Svelgen Kraft Holding AS gis konsesjon for erverv av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS med endring av konsesjonsvilkår, og godkjenning og samtykke til overføring av leieavtaler for vannfall mv. Kongelig resolusjon 17. desember 2010. Jf. kgl.res. 23.4.1915, kronprinsreg.res. 16.3.1956, kronprinsreg.res. 6.7.1957, kronprinsreg.res. 20.12.1957, kgl.res. 1.9.1961, kgl.res. 11.10.1963, kgl.res. 13.5.1966, kgl.res. 8.6.1967, kgl.res. 17.1.1969, kgl.res. 2.4.1971, kgl.res. 22.12.1989, kgl.res. 10.5.1996	256

1. Statkraft AS

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Småkraft AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. januar 2010.

Olje- og energidepartementet viser til søknad i brev av 12. oktober 2009 fra Statkraft AS om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av 20 pst. av aksjene i Småkraft AS (Småkraft) fra Trondheim Energi Kraft AS.

1. Søknaden

Fra Statkraft AS søknad av 12. oktober 2009 gjengis:

I INNLEDNING

Statkraft har besluttet å foreta en reorganisering av den del av konsernets virksomhet som i dag ligger i Trondheim Energi Kraft AS. Som ledd i denne reorganiseringen har man, med forbehold om at aksjeervervskonsesjon blir gitt, besluttet at Trondheim Energi Kraft AS' aksjepost i Småkraft (20 %) skal overføres til Statkraft AS. Overføringen vil bli gjennomført så snart det er gitt konsesjon på ervervet.

Statkraft AS er allerede direkte eier av en annen 20 % aksjepost i Småkraft AS, som igjen innehar en konsesjon etter Industrikonsesjonsloven. Vi viser her til Meddelte vassdragskonsesjoner 2006 side 95, der Småkraft AS blant annet fikk tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettighetene i Tungeelva (Steinsvik kraftverk). Statkraft AS sitt erverv av ytterligere aksjer i selskaper krever derfor konsesjon etter Industrikonsesjonsloven § 36.

II NÆRMERE OM SMÅKRAFT AS

Småkraft er et kraftselskap som ble stiftet i 2002 og eies av fem selskaper i Statkraftalliansen. Selskapet har som formål å bygge ut småkraftverk på en lønnsom og miljømessig skånsom måte. Dette skjer i samarbeid med lokale grunneiere.

Selskapet har en målsetting om å bygge ut en produksjonskapasitet på 2,5 TWh.

Selskapet har i dag bygd ut 17 prosjekter med en midlere årlig produksjon på 207 GWh. Med unntak av Steinsvik kraftverk, er de utbygde anleggene for små til å være konsesjonspliktige etter industrikonsesjonsloven.

Før gjennomføringen av den transaksjon nærværende søknad gjelder, har Småkraft AS følgende fem aksjonærer, som hver eier 20 % av aksjene (...):

- Statkraft AS
- Trondheim Energi Kraft AS
- Skagerak Kraft AS

- Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap AS
- Agder Energi AS
- (...)

III NÆRMERE OM BAKGRUNNEN FOR OVERDRAGELSEN

Overdragelsen av aksjene i Småkraft er som nevnt en del av en reorganisering av Statkrafts eierskap til de produksjonsanlegg som Statkraft i dag eier gjennom underkonsernet Trondheim Energi. (...)

Det primære siktemål med reorganiseringen er at Statkraft Energi AS skal bli eier av virksomheten i Trondheim Energi Kraft AS, inkludert kraftverkene, og aksjene i Trondheim Energi Kraft AS. For så vidt gjelder de overføringer av eiendomsrett til fall og kraftverk som dette vil medføre, er det ved eget brev av i dag fremmet separat søknad om unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter Industrikonsesjonslovens § 1 femte ledd.

I tillegg ønsker man å samle Statkraftkonsernets aksjer i Småkraft AS i Statkraft AS. Trondheim Energi Kraft AS' aksjer i Småkraft AS vil derfor bli overført til Statkraft AS. Som det fremgår over, kontrollerer Statkraft AS i realiteten denne aksjeposten allerede.

Under henvisning til ovenstående, ber vi om at departementet gir nødvendig konsesjon etter Industrikonsesjonslovens § 36 for Statkraft AS' erverv av 20 % av aksjene i Småkraft AS fra Trondheim Energi Kraft AS, eller at man alternativt bekrefter at slik konsesjon ikke er nødvendig, ettersom Statkraft AS allerede kontrollerer aksjeposten.

2. Departementets vurdering og vedtak

Søknaden om overføring av aksjene i Småkraft er et ledd i Statkraft AS reorganisering av den delen av konsernets virksomhet som ligger i Trondheim Energi Kraft AS. Småkraft innehar en konsesjon på fallerverv etter industrikonsesjonsloven, jf. Meddelte vassdragskonsesjoner 2006 side 95 vedrørende Steinsvik kraftverk i Tungeelva. Statkraft AS eier allerede 20 pst. av aksjene i Småkraft og ytterligere aksjeerverv er derfor konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven § 36.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Statkraft AS konsesjon for erverv av 20 pst. av aksjene i Småkraft AS. Overdragelsen medfører ikke endringer i totalomfanget av Statkraft AS direkte og indirekte kontroll over stemmeberettigede aksjer i Småkraft AS. Andelen aksjer som Statkraft AS eier direkte i Småkraft AS øker fra 20 til 40 pst. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

2 AS Saudefaldene

(Tillatelse til planendring for videre kraftutbygging i Saudafjellene i Sauda kommune)

Kongelig resolusjon 5. februar 2010.

1. Innledning

AS Saudefaldene (Saudefaldene) fikk konsesjon til videre kraftutbygging i Saudafjellene ved kronprinsregentens resolusjon av 1. august 2003. Utbyggingen ble behandlet av Stortinget ved Innst. S. nr. 274 (2002-2003) jf. St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Konsesjonen omfatter blant annet overføring av Maldalselva og Sagelva til Sønnå. Overføringstunnelen var forutsatt bygget fra Saudasiden med tipp i Sauda.

Bygging av tunneler og tilløpssystem til Sønnå kraftverk har blitt mer tidkrevende og teknisk komplisert enn opprinnelig antatt. Dette medførte forsinkelser og betyr at avgreiningen mot Maldal ikke ble fullført i henhold til tidsskjema, men kun er ferdigstilt fram til inntak Sagelva. Det gjenstår om lag 3,2 km med tunnel fram til inntak Maldalselva.

Dersom overføringstunnelen mellom Sagelva og Maldalselva skal drives fra Sønnå som forutsatt, betinger det at driften i kraftverket stenges i en periode på om lag ett år. Saudefaldene søker derfor om tillatelse til å endre utbyggingsplanen slik at overføringen av Maldalsvassdraget kan gjennomføres med påhugg, tunneldriving og massedeponi på Maldalsiden.

2. NVEs innstilling

NVEs innstilling av 3. juli 2009 lyder:

NVE har mottatt følgende søknad datert 11.02.2008:

”Aktieselskabet Saudefaldene søker om tillatelse til å etablere anleggssted i Maldal og drive tunnelstrekningen Sagelva - Maldal fra Maldalsiden slik det framgår av vedlagte søknadsdokumenter datert 4. februar 2008.

Aktieselskabet Saudefaldene fikk konsesjon til videre kraftutbygging i Saudafjellene ved kronprinsregentens resolusjon 1. august 2003.

Overføring av Maldalselva til Sønnå høy er omfattet av denne konsesjonen. Bygging av overføringstunnel var i konsesjonssøknaden ment å bygges fra Saudasiden og steinmassene skulle dermed deponeres i Sauda.

I forberedelsene før anleggsstart ble det utarbeidet hovedplan og arealbruksplan for de landskapsinngrep som var omfattet av kraftutbyggingen. Herunder inntaksområdet i Maldalselva der inngrepsområdet omfatter inntaks-konstruksjon og nødvendig areal i forbindelse med bygging av denne. Plandokumentet ”Hovedplan, arealbruksplan og illustrasjonsplan Saudaprojektet” ble i henhold til konsesjonsvil-

kårenes punkt 7 framlagt for NVE. Godkjenning av planen ble meddelt oss i brev av 27. april 2005, Ref.: NVE 200203714-34 rs/ts.

Framdriften i tunneldrivingen av tilløpssystemet til Sønnå høy har vært langt mer tidkrevende og problemfylt enn forutsatt ved oppstart. Det er gjort omfattende injeksjons- og sikringsarbeider i forbindelse med kryssing av vannførende slepper og knusingssoner i berggrunnen. Dette har spesielt påført forsinkelser for avgreiningen mot Sagelva/Maldal. Strekingen fram til inntak Sagelva blir nå ferdigstilt slik at vannfylling i tilløpssystemet kan starte 1. april 2008. Første aggregat i Sønnå høy kraftverk kan da noe forsinket kobles på nettet 1. juni 2008.

Det gjenstår ca. 3,2 km tunnel fram til inntaket i Maldal. Dersom tunnelstrekningen skal bygges uten ytterligere utsettelse av oppstart Sønnå kraftverk, må arbeidet gjennomføres som egen aktivitet og med egen tilkomst fra dagen.

Elkem Saudefaldene ønsker å drive tunnelstrekningen via tverrslag fra Maldalsiden. Vi har engasjert Norconsult til å foreta analyser, utrede muligheter og konsekvenser og med utgangspunkt i dette utarbeidet søknad om endring av arealbruksplan for Maldal.

Vedlagt oversendes søknad om tillatelse til å drive tunnelstrekningen og til å etablere eget anleggssted og deponi vest for Lauvåsnuten i Maldal slik det framgår av arealbruksplanen.”

I tillegg har AS Saudefallene via Advokat Øyvind Kraft i brev av 14.02.08 presisert at det også søkes om ekspropriasjonstillatelse hvis nødvendig og tillatelse til forhåndstiltredelse.

I det følgende refereres utdrag av søknaden. Søknaden med fagutredninger og visualiseringer følger i sin helhet innstillingen som vedlegg.

”Aktieselskabet Saudefaldene har konsesjon for å foreta reguleringer og utbygging i Saudafjellene (Saudaprojektet). Konsesjonen inneholder blant annet overføring av Maldalselva for utnytting i Sønnå H kraftverk. Det er forutsatt at overføringstunnelen fra Maldal skulle drives fra kraftstasjonsområdet, og tunnelmassene plasseres i tipp ved Sønnåhavn, slik at det kun ville bli behov for et mindre arbeidssted i Maldal. Underveis har det blitt forsinkelser i arbeidet på grunn av vanskelige driveforhold og store vannproblemer. Dersom strekingen Sagelva-Maldal skal drives fra Sønnå som planlagt, ville det innebære at oppstart av Sønnå kraftverk måtte utsettes ca. ett år og muligens lengre.

For å unngå utsatt oppstart, har Saudefaldene sett på andre alternativer som innebærer plassering av tverrslag og tipp enten i Maldal (alt. 1), ved Vadvatnet (alt. 2), eller vest for Tjemen (alt. 3).

I alt er seks ulike underalternativer vurdert i forhold til konsekvenser for ikke-prissatte konsekvenser og teknisk/økonomiske konsekvenser. Vurderingene har hatt fokus på mer-konsekvenser i forhold til konsesjonen og er basert

dels på eksisterende KU for Saudaprojektet, dels på andre fagrapporter, dels på informasjon fra Sauda kommune og andre informanter, og dels på befaringer og Norconsults kjennskap til områdene. Følgende emner har vært vurdert:

Ikke-prissatte konsekvenser:

1. Vannkvalitet og vannforsyning
2. Fisk og fiskeinteresser
3. Livet i ferskvann
4. Naturområder og urørthet
5. Landskap
6. Planter og vegetasjon
7. Dyreliv og jaktinteresser
8. Friluftsliv
9. Kulturminner
10. Jord- og skogbruk

Teknisk/økonomiske konsekvenser:

1. Teknisk gjennomførbarhet
2. Samlet tunnallengde
3. Veibygging
4. Nødvendig stopptid i Sønnå kraftverk

Konsekvensene for de ulike emnene er deretter sammenfattet, og det er foretatt en rangering av konfliktnivå for ikke-prissatte konsekvenser og teknisk/økonomiske konsekvenser.

Etter en helhetsvurdering ønsker Saudefaldene å søke om endring av arealbruksplanen i tråd med alternativ 1C. Dette innebærer etablering av tverrslag vest for Lauvåsnuten i Maldal og etablering av en tipp på ca. 140.000 m³ i en bekkedal nord for stien fra parkeringsplassen og opp til Maldalsstølene.

Det er utarbeidet forslag til arealbruksplan, illustrasjonsplan og områdebeskrivelse for dette alternativet."

Innholdet i konsekvensanalysen bygger på "Utredningsprogram for endret arealbruksplan", datert 7. juni 2007 og de merknader som framkom under høringen av denne. Det faglige grunnlaget for vurderingene er basert dels på eksisterende KU for Saudaprojektet, dels på andre fagrapporter, og dels på informasjon fra Sauda kommune og andre informanter. I det følgende refereres konklusjonene for de tre alternativene med tilhørende tema som er vurdert i rapporten:

"7.1. Sammenligning av ikke-prissatte konsekvenser

Tabell 7.1 viser en sammenstilling av vurderinger av ikke-prissatte konsekvenser beskrevet under de ulike utredningstema i kapittel 5. I tillegg inneholder tabellen en samlet vurdering og rangering av alternativene.

For å komme fram til en samlet vurdering, har en tatt utgangspunkt i Statens Vegvesens Håndbok 140, der det benyttes en kombinasjon av metodikk og skjønn, tilsvarende som det er gjort i vurderingene under hvert deltema (jf.

kap. 4). Vurderinger under temaene "Naturområder og urørthet", "Landskap" og "Friluftsliv" er tillagt større vekt i sammenstillingen enn de øvrige, basert på at disse temaene ble ansett for å være de mest konflikthfulle i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Alternativ 3 (3A og 3B) vurderes å være det klart minst konflikthfulle i forhold til ikke prissatte konsekvenser. Gjennomgående har alternativet lavere konflikthgrad enn øvrige alternativer, med et lite unntak for dyreliv på grunn av forholdsmessig nærhet til leveområder for hvitryggspett og storfugl. Mer nøyaktig kunnskap om eksakte lokaliteter kan endre disse vurderingene. Høyeste konflikthgrad er "middels negativ konsekvens" i forhold til landskap og planter/vegetasjon. Samlet vurdering er "liten/middels negativ konsekvens".

Alternativ 2 vurderes å være det mest konflikthfulle alternativet. For de fleste emner er konflikthgraden like høy eller bare noe lavere enn øvrige alternativer. Unntaket er planter/vegetasjon, der en ikke har data for en eksakt vurdering, men der naturtypen gjør at konsekvensen anslås å være liten til middels negativ. For både landskap og friluftsliv vurderes imidlertid konsekvensen å være stor negativ (–), og dette er hovedgrunnen for at alternativet også har fått "stor negativ konsekvens" som samlet vurdering.

Når det gjelder alternativene i Maldal (1A, 1B og 1C), varierer det alternativene i mellom hvilke som har høyest og lavest konflikthgrad for de enkelte emnene. For flere emner vurderes også konflikthgraden å være på samme nivå. Når det gjelder prioriteringen disse i mellom, er det lagt avgjørende vekt på vurderingen av landsskaps- og friluftslivshensyn:

- Alternativ 1A er rangert som nr. 5 ut fra at tiltaket vil bli synlig over store områder, og også fra områder som ellers er forholdsvis uberørte. Beliggenheten og synligheten gir også konsekvenser for friluftslivet i et større og viktigere område enn alternativ 1B og 1C.
- Alternativ 1B er det mest synlige av alternativene i Maldal, og er vurdert å ha "stor, negativ konsekvens" for landskap. Synligheten er imidlertid størst fra områder der det også forekommer andre inngrep, og ut fra status i kommuneplanen må en påregne at det vil komme ytterligere bebyggelse nær opp til lokaliteten. Alternativ 1B bidrar derfor i større grad enn 1A til samling av inngrep, og har heller ikke samme konsekvens for friluftsliv. På den bakgrunn er 1B vurdert som noe mindre konflikthfull og rangert som nr. 4.
- Alternativ 1C er vurdert å være noe mindre konflikthfullt enn 1A og 1B. Bakgrunnen for dette er hovedsaklig at tippet i større grad kan skjules bak eksisterende terrengformasjoner. Tippet vil først og fremst være synlig fra høyere liggende områder i hyttefeltet sør for Maldalsvatnet og stien rett vest for Lauv-

åsnuten. Samtidig vurderes konflikten for friluftsliv å bli begrenset til forholdsvis avgrensede områder ved stien fra parkeringsplassen og vest for Lauvåsnuten. Lengre inn i fjellet vil alternativet i liten grad bli synlig. Alternativet har imidlertid blitt vurdert å ha stor negativ konsekvens for planter/vegetasjon med den begrunnelse at en bekkeløft

av middels verdi blir ødelagt og at biologiske sammenhenger brytes.

Ut fra at det er snakk om en lokalitet av lokal verdi, og det ikke er registrert spesielt verdifulle arter i området, er likevel ikke dette tillagt avgjørende vekt. På den bakgrunn er 1C vurdert som noe mindre konfliktfull enn 1A og 1B, og rangert som nr. 3.

Tabell 7.1 Sammenstilling av ikke-prissatte konsekvenser for ulike alternativ

ALTERNATIV	Alt. 1A		Alt. 1B		Alt. 1C		Alt. 2	Alt. 3A		Alt. 3B	
UTREDNINGSTEMA											
7.1 Vannkvalitet og vannforsyning	Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)		Middels negativ konsekvens (-)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
7.2 Fisk og fiskeinteresser	Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
7.3 Livet i ferskvann	Ubetydelig/ Liten konsekvens neg. (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Liten negativ konsekvens (-)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
7.4 Naturområder og urørthet	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
7.5 Landskap	Middels/ neg.kons.	Stor (-/-)	Stor negativ konsekvens (...)		Middels negativ konsekvens (-)		Stor negativ konsekvens (-)	Liten konsekvens	mid-dels neg. (-/-)	Liten konsekvens	mid-dels neg. (-/-)
7.6 Planter og vegetasjon	Middels negativ konsekvens (-)		Middels negativ konsekvens (-)		Stor negativ konsekvens (...)		Usikker vurdering	Usikker vurdering		Usikker vurdering	
7.7 Dyreliv og jaktinteresser	Ubetydelig/ Liten konsekvens neg. (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Liten negativ konsekvens (-)	Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)	
7.8 Friluftsliv	Middels/ neg.kons.	Stor (-/-)	Middels negativ konsekvens (-)		Middels negativ konsekvens (-)		Stor negativ konsekvens (...)	Liten negativ konsekvens (-)		Liten negativ konsekvens (-)	
7.9 Kulturminner	Ubetydelig/ Liten konsekvens neg. (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Liten negativ konsekvens (-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
7.10 Jord- og skogbruk	Ubetydelig/ Liten konsekvens neg. (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Ubetydelig/ Liten konsekvens (0/-)		Liten negativ konsekvens (-)	Ubetydelig (0)		Ubetydelig (0)	
SAMLET VURDERING	Middels/ neg.kons.	Stor (-/-)	Middels/ neg.kons.	Stor (-/-)	Middels negativ konsekvens (-)		Stor negativ konsekvens (...)	Liten/ konsekvens	mid-dels neg. (-/-)	Liten/ konsekvens	mid-dels neg. (-/-)
RANGERING	5		4		3		6	1		1	

7.2. Sammenligning av teknisk/økonomiske konsekvenser

I sammenstillingen av konsekvenser er både teknisk gjennomførbarhet, tunnallengder og stopptid i Sønnå kraftverk parametre som kan ha avgjørende betydning for den samlede vurderingen av de ulike alternativene. Teknisk gjennomførbarhet er en forutsetning for gjennomføring av prosjektet, mens tunnallengde og stopptid i kraftverket kan ha avgjørende økonomisk betydning. I en slik sammenheng spiller behovet for veibygging forholdsmessig mindre rolle, men kan likevel ha konsekvenser for prioriteringen alternativene i mellom.

Som beskrevet ønsker man å gå vekk fra alternativ 0, da det vil gi en betydelig forsinket oppstart av Sønnå kraftverk. Selv om stansen av Sauda III eventuelt forskyves, vil lavere slukeevne og effekt mv. ved det eldre anlegget gi et me-

get stort inntektstap, slik som beskrevet i kap. 6.4.

Alternativ 3A og 3B vil innebære vesentlig lengre tunneler enn de øvrige alternativene, samt gripe inn i et område der man ut fra erfaring vet at det er store vannproblemer. Alternativ 3A vil i tillegg ha en manglende overdekning som kan gi fare for hydraulisk splitting, slik at en ut fra tilgjengelig kunnskap ikke kan anbefale dette alternativet. Både alternativ 3A og B krever at tilløpet til Sønnå H tappes ned i forbindelse med at det etableres en sjakt mellom tilløp og overføringstunnel. Tap av produksjon som følge av lang stopptid innebærer selvfølgelig en vesentlig del av kostnadsbildet.

Alternativ 1 og 2 (med underalternativer) medfører alle mindre stopptid og lite produksjonstap, sammenlignet med alt. 3. En har videre et håp om at de geologiske forholdene er be-

dre i området mellom Sagelva og Maldal enn det de har vært nærmere tilløpet og stasjonen. Ut fra tilgjengelig kunnskap vurderes uansett alternativene å være teknisk gjennomførbare. Alternativene gir noe ulikt behov for veibygging (0,5 – 2,5 km), og også mindre forskjeller i tunnel-lengder (3,5 – 3,7 km), som gir grunnlag for innbyrdes prioritering mellom alternativene (se tabell 9.2). Forskjellene er imidlertid ikke store. Samlet sett vurderes alternativ 1C å være det mest gunstige alternativet ut fra teknisk/økonomiske konsekvenser.

8. Tiltakshavers valg av løsning

Etter Elkem Saudefaldenes vurdering, anses alternativ 1C å være den løsningen som etter en totalvurdering gir best sammenheng mellom tekniske/økonomiske konsekvenser og konsekvenser for ikke-prissatte forhold. Elkem Saudefaldene søker derfor om å endre arealbruksplanen for Maldal i tråd med dette alternativet.

Når det gjelder teknisk/økonomiske konsekvenser, er alternativ 1C rangert som nr. 1. Alternativet er teknisk gjennomførbart på linje med øvrige alternativ, har kortest tunnellengde med unntak av alternativ 0, gir behov for kun 900 m midlertidig vei, og er blant alternativene som gir kortest stopptid i Sønnå kraftverk.

Når det gjelder ikke-prissatte konsekvenser, er alternativ 1C rangert som nr. 3, etter alternativ 3A og 3B. De største konfliktene er knyttet til planter/vegetasjon (stor negativ konsekvens), der 1C er vurdert å gi størst konfliktgrad. I forhold til landskap og friluftsliv er konsekvensene vurdert å være middels negative.

De øvrige alternativene (1A, 1B og 2) er alle vurdert å ha høyere konfliktgrad enn 1C dersom en ser friluftsliv og landskap under ett, og dette er hovedgrunnen til at disse er gitt en lavere rangering.

Når det gjelder alternativ 3A og 3B, som har lavere konfliktgrad i forhold til ikke-prissatte konsekvenser, kommer disse dårligere ut enn alternativ 1C med hensyn til teknisk, økonomiske konsekvenser. Alternativ 3A vurderes å være svært vanskelig eller umulig å gjennomføre, og gir i tillegg lang tunnel og forholdsvis lang nedstengningstid i Sønnå kraftverk. Også alternativ 3B er teknisk vanskelig gjennomførbart og gir lang tunnel og lengre nedstengningstid.”

I forbindelse med høringsrunden ble det frem satt forslag om å utrede ytterligere ett alternativ (alt. 1D) vedrørende tipplassering. I det følgende refereres fra sammendrag og konklusjon fra denne tilleggsutredningen:

”0. SAMMENDRAG

Som en del av Saudaprojektet, har Aktieselskapet Saudefaldene AS konsesjon for overføring av Maldalselva for utnytting i Sønnå H kraftverk. For å unngå større forsinkelser i oppstart av

kraftverket, har Saudefaldene søkt NVE om planendring for å drive strekningen Sagelva-Maldal fra Maldal i stedet for fra kraftstasjonsområdet. I forbindelse med høring av søknaden og tilhørende konsekvensanalyse, har grunneier fremmet et nytt alternativ for plassering av tunnelmassene, og Sauda kommunestyre har bedt om at dette utredes. NVE har derfor bedt Saudefaldene om å gjøre en ”enkel konsekvensvurdering” av dette alternativet (alternativ 1D).

Det er utarbeidet et forslag til plassering og utforming av en tipp på 140.000 m³ sør for bebyggelsen på eiendom 50/1, 2, slik som foreslått av grunneier i høringsfasen. Det er imidlertid ikke tatt endelig stilling til plassering av påhugg, og en ser i prinsippet for seg fire muligheter. Med utgangspunkt i disse, er det formulert fire underalternativer (1DA – 1DD). Underalternativene er vurdert i forhold til ikke-prissatte og teknisk-økonomiske konsekvenser med utgangspunkt i grunnlagsopplysninger fra eksisterende konsekvensanalyse fra Norconsult, datert 4. februar 2008.

Når det gjelder ikke-prissatte konsekvenser, er alternativ 1D for mange av temaene sammenlignbart med alternativene 1A-C. Forskjellene er først og fremst knyttet til konsekvenser for landskap, friluftsliv og jord- og skogbruk, der alternativ 1D er vurdert å ha et lavere konfliktnivå enn øvrige alternativer.

Når det gjelder teknisk/økonomiske konsekvenser, er det kostnadene knyttet til tunnel-drift som er den tyngste faktoren ved sammenligning av alternativer i Maldal, og her kan forskjellene utgjøre opp mot 20-25 mill. kr. Det er imidlertid kostnader på flere millioner også knyttet til vegbygging og transport av masser.

Alternativ 1C (tipp nedenfor Lauvåsnuten) er det alternativet som gir de laveste teknisk/økonomiske konsekvensene (rimeligste alternativ). Dette alternativet er vurdert å ha middels negative konsekvenser (-).

Det rimeligste av alternativene som har et lavere konfliktnivå enn 1C, er alt. 1DC (påhogg ved foten av Lauvåsnuten og tipp ved bebyggelsen). Dette alternativet er vurdert å gi små til middels negative ikkeprissatte konsekvenser (-/-) og antas å være ca. 6,3 mill. kroner dyrere enn alt. 1C. Alternativet kommer bedre ut enn 1C i forhold til landskap, planter/vegetasjon (usikker vurdering) og jord- og skogbruk.

Alternativet som kommer best ut i forhold til ikke-prissatte konsekvenser, alt. 1DD, har et lavere konfliktnivå enn alt. 1C når det gjelder både naturområder/urørthet, landskap, planter/vegetasjon (usikker vurdering), friluftsliv og jord- og skogbruk. Samlet sett er alternativet vurdert å ha liten negativ konsekvens (-), men antas å være ca. 24 mill. kroner dyrere enn 1C.”

Ytterligere informasjon om de ulike alternativene gis i oppsummeringen:

”5. OPPSUMMERING

Ut fra vurderingene ovenfor, er det alternativ 1DD som kommer best ut med hensyn til lavt konfliktnivå i forhold til ikke-prissatte konsekvenser, mens alt. 1C er best i forhold til teknisk/økonomiske konsekvenser.

Omvendt har imidlertid alternativ 1DD høye teknisk/økonomiske konsekvenser på grunn av lengre drivlengde (4155 m), mens alt. 1C har et høyere konfliktnivå i forhold til ikke-prissatte konsekvenser.

I forbindelse med tidligere utredning, vurderte tiltakshaver at alt. 1C etter en totalvurdering ga best sammenheng mellom tekniske/økonomiske konsekvenser og konsekvenser for ikke-prissatte forhold. Alt. 1C ble da vurdert å være det rimeligste alternativet, samtidig som det kom forholdsvis godt ut i forhold til ikke-prissatte konsekvenser. Bare alt. 3A-B hadde lavere konfliktnivå, men hadde betydelig lengre tunnellengde og ble vurdert å være vanskelig eller meget vanskelig teknisk gjennomførbare.

Tilleggsutredningen har vist at alt. 1D kommer omtrent like godt ut med hensyn til ikke-prissatte konsekvenser som alt. 3A-B (med unntak av 1DA). Samtidig ser alt. 1D ut til å være ri-

meligere og teknisk langt enklere å gjennomføre enn 3A-B.

Dersom en skal velge å gjennomføre et annet alternativ enn 1C, må det være fordi en vurderer gevinsten i forhold til ikke-prissatte konsekvenser som større enn den tilsvarende merkostnaden ved et annet alternativ.

Sammenstillingen av konsekvenser/kostnader og rangering for både ikke-prissatte og teknisk/økonomiske konsekvenser i figur 5.1, viser at det første alternativet etter 1C som har et lavere konfliktnivå, er alt. 1DC.

Dette alternativet antas å være ca. 6,3 mill. kroner dyrere enn alt. 1C, men kommer bedre ut i forhold til landskap, planter/vegetasjon (usikker vurdering) og jord- og skogbruk.

Videre nedover i figuren har alt. 1DB et tilsvarende konfliktnivå som alt. 1DC, men prisforskjellen i forhold til alt. 1C antas å være nesten dobbelt så stor (ca. 12,8 mill.).

Alternativet som kommer best ut i forhold til ikke-prissatte konsekvenser, alt. 1DD, har et lavere konfliktnivå enn alt. 1C når det gjelder både naturområder/urørthet, landskap, planter/vegetasjon (usikker vurdering), friluftsliv og jord- og skogbruk. Alternativet antas imidlertid å være ca. 23,7 mill. kroner dyrere.

Tabell 5.1 Sammenstilling og rangering av alle sju alternativer/underalternativer for etablering av tipp i Maldal med hensyn til både ikke-prissatte konsekvenser og teknisk/økonomiske konsekvenser

Alternativ	Ikke-prissatte konsekvenser		Teknisk/økonomiske konsekvenser	
	Rangering	Konsekvens	Rangering	Omtrentlig merkostnad i forhold til alt. 1C
1C	5	Middels negativ konsekvens (-)	1	0
1A	7	Middels/stor negativ konsekvens (-/-)	2	3,6 mill.
1D _C	2	Liten/middels negativ konsekvens (-/-)	3	6,3 mill.
1B	6	Middels/stor negativ konsekvens (-/-)	4	7,4 mill.
1D _A	4	Middels negativ konsekvens (-)	5	9,5 mill.
1D _B	2	Liten/middels negativ konsekvens (-/-)	6	12,8 mill.
1D _D	1	Liten negativ konsekvens (-)	7	23,7 mill.

Høring og distriktsbehandling

Planendringssøknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. Tilleggsutredningen ble sendt på en begrenset høring til dem som hadde uttalt seg til planendringssøknaden.

Innkommne merknader

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til saken og i det følgende refereres hele eller vesentlige deler av disse.

Offentlige instanser

Sauda kommune (16.10.2008) har følgende kommentarer til planendringssøknaden:

”Sauda kommunestyre ber NVE om å vurdere om det kan gjerast ei rask konsekvensutgreiing av forslaget frå grunneigar Vegard Birkeland Rød. Særskilt av omsyn til momenta om å samla inngrepa nærare eksisterande inngrep.

Dersom NVE si vurdering blir at dette vil føra til ytterlegare forseinkingar av tiltaket, med følgjande negativer samfunnsøkonomiske konsekvensar, tilrår Sauda kommunestyre tiltaket gjennomført i samsvar med alternativ 1C, då dette alternativet totalt sett gir best samanheng mellom tekniske/økonomiske konsekvensar og konsekvensar for ikkje-prissette forhold.

Kommunestyret gjorde slikt samrøystes vedtak:

Sauda kommunestyre meiner at alternativet som er framlagt frå grunneigar Vegard Birkeland Rød ser ut til å vera det beste alternativet og

ber NVE om å gjera ei rask konsekvensutgreiing av dette forslaget. Særskilt av omsyn til momenta om å samla inngrep nærare eksisterande inngrep.

Sauda kommune ser 0-alternativet som eit heilt urealistisk alternativ med tanke på både energiforsyning og samfunnsøkonomi. Sauda kommune kan difor ikkje akseptera at dette blir valt som endeleg løysing.”

I brev datert 17.02.2009 uttaler kommunen følgende om det nye alternativ 1D:

”Kommunestyret i Sauda vil tilrå NVE å gi løyve til ei gjennomføring av prosjektet etter alternativ 1Dc.

Det kan sjå ut som om 6,3 millionar kroner i meirkostnad kan vera mykje, men sett i lys av inntektstapet ved å driva tunnelane frå Sønnåhavn, er meirkostnaden fullt ut akseptabel i høve til fordelane for andre interesser.”

Rogaland fylkeskommune (25.09.08) uttaler:

”(…)

Rogaland fylkeskommune, kulturseksjonen, har vurdert endring av arealbruksplan i det aktuelle området som sektormyndighet innenfor kulturminnevern.

I søknaden som kulturseksjonen har mottatt er det presentert 3 alternativ, alternativ 1-3. Innenfor disse alternativene er det til sammen seks ulike underalternativer. Alternativ 1AC, alternativ 2 og alternativ 3A-B. Etter en helhetsvurdering søker tiltakshaver om endring av arealbruksplan i tråd med alternativ 1C. Dette alternativet innebærer etablering av tverrslag vest for Lauvåsnuten i Maldal og etablering av en tipp på ca. 140.000 m³ i en bekkedal nord for stien fra parkeringsplassen og opp til Maldalsstølene. For dette alternativet er det utarbeidet arealbruksplan, illustrasjonsplan og områdebeskrivelse.

Alternativ 1 er tidligere vurdert av kulturseksjonen i sammenheng med Norconsults forslag om utredningsprogram i forbindelse med kommende søknad fra Aktieselskabet Saudefaldene om endring av arealbruksplan for Maldal. Dette forslaget er sendt til høring i brev fra Norconsult datert 07.06.07. Kulturseksjonen gjennomførte en befaring av tiltaksområdet den 13.09.07. Det ble ikke påvist automatisk freda kulturminner innenfor tiltaksområdet. Innenfor alternativ 1C ble det imidlertid påvist en laftet bygning like øst for tiltaksområdet. For kulturseksjonens uttalelse vises det til brev datert 20.09.07 (vedlegg 1). For alternativ 2 og 3 er forholdet til automatisk freda kulturminner ikke tidligere vurdert av kulturseksjonen. Selv om det ikke er registrert automatisk freda kulturminner i disse områdene anser kulturseksjonen imidlertid at områdene kan ha potensial for automatisk freda kulturminner. Dersom et av disse alternativene velges må kulturseksjonen bli

gitt anledning til å gjennomføre en befaring i tiltaksområdene, jf. § 9 i kulturminneloven.

Rogaland fylkeskommune vil også understreke at selv om det pr. i dag ikke kjennes legalfredete kulturminner i området som omfattes av alternativ 1, må eventuelle funn ved gjennomføringen av planen straks varsles Rogaland fylkeskommune, og alt arbeid stanses inntil vedkommende myndighet har vurdert funnet, jf. Lov om kulturminner § 8, 2. ledd.”

I brev datert 17.02.2009 uttaler fylkeskommunen følgende om det nye alternativ 1D:

”(…)

Tiltakshaver har tidligere søkt om endring av arealbruksplan for Maldal i Sauda. I denne søknaden er det presentert i alt 6 alternativer (alt. 1A-C, alt. 2, alt. 3A-B) for å drive tunnelstrekningen Sagelva-Maldal fra Maldalssiden. Etter høringen av disse planendringene ble det besluttet å utrede et nytt alternativ for tipplassering. Dette alternativet - kalt alternativ 1D - ligger sør for bebyggelsen på gnr. 50, bnr. 1, 2 og på delvis dyrka mark. Alternativ 1D er beskrevet med fire ulike underalternativer (1DA-D) etter hvor påhugg og plassering av rigg m.m. er foreslått plassert. I tillegg vil det også være nødvendig med vei fra tippområdet til aktuelt påhugg.

Nord for aktuelt tippområde står det fire SEFRAK-registrerte bygg i verneklasse B. Tre av disse bygningene tilhører eksisterende bebyggelse ved Maldal på gnr. 50, bnr. 2, i tillegg er det registrert en bygning like nord for tippområdet. SEFRAK-objektene vil imidlertid være delvis skjermet fra tippområdet av et lite høydedrag, kulturseksjonen anser dermed ikke at tiltaksområdet vil ha en stor negativ påvirkning på de registrerte SEFRAK-objektene.

Det er ikke registrert automatisk freda kulturminner i det aktuelle området. Kulturseksjonen har ved tidligere søknad gjennomført en befaring av alternativ 1A-C. I den forbindelse ble det ikke påvist synlige automatisk freda kulturminner i disse områdene, kulturseksjonen anser også området hvor alternativ 1D er plassert til å ha et lite potensial for automatisk freda kulturminner. På denne bakgrunn har vi ingen merknader til plassering av alternativ tippområde -1D - med underalternativer.

Rogaland fylkeskommune vil også understreke at selv om det pr. i dag ikke kjennes legalfredete kulturminner i området som omfattes av tiltaket, må eventuelle funn ved gjennomføringen av planen straks varsles Rogaland fylkeskommune, og alt arbeid stanses inntil vedkommende myndighet har vurdert funnet, jf. Lov om kulturminner § 8, 2 ledd.”

Fylkesmannen i Rogaland (17.07.08) har følgende vurdering av søknaden:

”Vi syner til brev av 17.06.2008 vedrørende omsøkt planendring i Saudaprojektet. For å kunne ta i bruk nye område for driving av tunnel har Aktieselskabet Saudefaldene utforma alternative arealbruksplanar for anleggsområde og massedeponi i Maldal. Endeleg arealbruksplan skal brukast som grunnlag for dispensasjon frå kommuneplanens arealdel.

Føresetnader for å etablere nytt anleggsområde i Maldal

Utgangspunktet for konsesjonen var at tunnelen til Maldal skulle drivast frå Sønnå og massen leggest i tipp ved Sønnåhavn. Fylkesmannen såg på det som svært positivt at tunnelen vart drive frå Sønnå slik at inngrepa i størst mulig grad vart samla. Tiltak i Maldal skulle i opphavleg plan avgrensast til inntaksområdet.

Det har tidlegare vore omfattande problem med vassinntrenging ved driving av Lingvangtunnelen og deler av hovedtilløpstunnelen frå Dalvatn. Ved gjennomgang av ingeniørteknisk rapport frå Norconsult av 03.11.2004 går det fram at forkastningssonene i områda er vanskeleg å tolke, men at ein på førehand ikkje hadde forventast særleg mykje lekkasje. I søknaden av 04.02.2008 formulerer Norconsult det slik:

”En har vidare et håp om at de geologiske forholdene er bedre i området mellom Saelva og Maldal enn de har vært nærmere tilløpet og stasjonen”.

Ut frå denne avgrensa informasjonen er det vanskeleg for forvaltninga å vurdere kva realisme som ligg i 0-alternativet (fortsatt drift frå Sønnå). NVE må likevel ta stilling til om Aktieselskabet Saudefaldene sine kostnader ved forlengta drift er så store at større tekniske inngrep i Maldal kan forsvarast samfunnsmessig.

Området har tradisjonelt vore ein viktig innfallspørt til Skaulen, og vart tidlegare omtalt som del av det ”gyldne triangelet” av villmarksprega natur mellom Hylsfjorden og Saudafjorden. Funksjonen som innfallspørt til det regionalt viktige friluftsområdet Skaulen fell bort ved val av alternativ 1 (tverrslag og tipp i Maldal). Alternativ 2 (tverrslag og tipp ved Vadvatnet) blir i KU vurdert å ha for stor negativ konsekvens for landskap og friluftsliv. Alternativ 3 (tverrslag og tipp vest for Tjelmen) blir ikkje sett på som realistisk. Anna disponering av tunnelmassen enn i tipp har ikkje blitt vurdert.

Alternativ 1C medfører også at bekken ved Lauvåsnuten må kanalisert. Innrenning i tippmassane er likevel ikkje utelukka ved flaum. Omlegginga fører med seg behov for erosjons-sikring og følgeleg nye inngrep nedstrøms. Behov for areal til vasshandsaming er omtalt i søknaden, men ikkje sett av i vedlagt planteikning R02.

Konsekvensutgreiinga sitt tilrådde alternativ

Ved valg av alternativ for deponi er det lagt særleg vekt på at massane ikkje skal være synlige frå sti og bebyggelse. Fylkesmannen har forståing for dette, men vil peike på at på grunn av den omfattande utbygginga av småkraftverk, får inntakte område med naturtypen bekkeløft stadig aukande verdi. Gjennom tiltakshavar sitt val av føretrekt alternativ (1C) har omsynet til landskapet sett frå sti og bebyggelse blitt prioritert høgare enn omsynet til naturvern og artsmangfald.

Fylkesmannen merkar seg at alternativ 1B både er teknisk og økonomisk gjennomførbart, og i større grad vil samle dei tekniske inngrepa i eit avgrensa område. Vi tilrår at ein utarbeidar arealbruksplan for dette alternativet, inkludert buffersone mot vassdrag og tilstrekkelig areal for infiltrering ved foten av tippet. Hydrologiske konsekvensar av eventuell utfylling i Storamyrr må vurderast nøye.

Anleggsveg

Fylkesmannen meiner behovet for ny veg er greit beskrive i konsekvensutgreiinga, og støttar forslaget om å ikkje anlegge ny permanent anleggsveg i Maldal. Å skrive om tilbakeføring av vegen i alternativ 1C blir likevel noko misvisande dersom framføring av vegen medfører behov for sprengingsarbeid langs traseen.

Forureining frå anleggsarbeidet

Sjølv om Fylkesmannen etter forureiningslova § 81 har heimel til å detaljregulere utsleppsmengder frå større anleggsarbeid, er vår erfaring at avgrensing av forureining frå slik verksemd best skjer ved at tilstrekkelig areal for felling og påfølgande infiltrasjon blir sett av i planfasen. Dersom arealet er godt egna for infiltrasjon kan behovet for fellingsbasseng falle bort.

Geologien i Sauda er kompleks, og vassinntrenging i tunnelane har vist seg meir omfattande enn antyda i utsleppssøknadene. Sidan vassmengdene er store og boreslammet i tillegg har svært lang fellingstid, har dette resultert i underdimensjonering av fellingsbasseng og infiltrasjonsareal.

Fylkesmannen vil vidare påpeike at mellomlagring av boremasse nær vatn og vassdrag ved flaumsituasjonar vil føre til auka partikkelavrenning og turbiditet, samt rask pH-heving og i enkelte tilfelle også mykje aluminium og nitrat til resipienten. Ved flaumsituasjonar må det vere tilgjengelige vassvegar som ikkje medfører auka transport av boreslam til vatn og vassdrag.

Fylkesmannen ser det som ei klar føremon både for styresmakter, tiltakshavar og ikkje minst for vassdragsmiljøet at tiltak for å motvirke sedimentavrenning frå anleggsarbeid vert avklart gjennom arealbruksplan. Å sette inn tiltak etter at arealbruken i området er låst, har vist seg konfliktfylt, kostnadskreivande og lite effektivt.

Konklusjon

Fylkesmannen tilrår 0-alternativet for å unngå større inngrep i viktige natur- og friluftsområde ved innfallsporten til Skaulen.

Dersom driving frå Maldal med lokal disponering av tunnelmassen i tipp viser seg som einaste realistiske alternativ, tilrår Fylkesmannen at arealbruksplan for alternativ 1B Storamyrt vert utforma og vurdert.”

Grunneiere/hytteiere/privatpersoner

Vegard Birkeland (26.09.08) har følgende merknader til søknaden:

”Som grunneigar av gnr. 50 bnr. 2 i Maldal vil eg gjerne nytte høvet til å uttala meg i forbindelse til Elkems søknad om endring av arealbruksplan for Maldal.

Eg vart svært overaska då kopi av søknad vart tilsendt då det under heile forarbeidet til Saudautbygginga har vore argumentert med at inngrepet i Maldal skal vera nærast mikroskopisk og at alle steinmassar skal takast ut i Sønnå. Det vert ikkje rett at eigedomane i Maldal skal måtta lida for dårleg framdrift/planlegging hjå Saudefaldene etter mitt syn.

Som NVE sikkert kjenner til pågår det også eit overskjønn som angår Maldalselva der grunneigarane har lagt ned påstand om at skjønet for Maldalselva ikkje vert fremja og at dersom det blir fremja skal det utbetalast full erstatning. Saudefaldane bestir sjølvstakt dette. Dom i saka er forventa januar/februar 2009 og vil få stor betydning for om Maldalselva kan byggast ut av Saudefaldne eller ikkje.

Maldalsområdet er eit sær populært tur og rekreasjonsområde og er eit av hovudutgangspunkta for tur til Skaulen-området og er fleire plassar beskreve som innfallsporten til Skaulen-området. Gardsbruka i Maldal driv alle aktivt sauehald og nyttar eigedomane til beite og slått, det er også eit aktivt skogbruk med hogst av ved og tømmer. Maldal framstår som ei idyllisk grend der anleggsdrift og steintipp vil verta sær sjenerande for turisme, dyreliv og beitedyr.

Dersom NVE allikevel skulle komma til at steinmassar kan takast ut i Maldal vil eg gjerne komma med forslag om plassering av tipp for steinmassar. Forslaget er teikna inn i kart som er vedlagt som alternativ D. Med denne plasseringa vert tippet plassert på innmark som i dag er i bruk til beite og forproduksjon. Dette er innmarksområde der det allereie er gjort inngrep i nærleiken i form av vegar, dyrking og bebyggelse. På denne måten kan ein legge bedre til rette for landbruk på eigedommen og samstundes spare utmarka for dette inngrepet. Dette området kan nyttast uansett kor ein vel å plassera tunnelinnslaget.

Eg vil oppmoda NVE til befarung av området saman med grunneigar.”

Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

AS Saudefaldene har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av 13.11.08:

”Vi viser til e-post fra NVE av 21. oktober 2008 med oversendelse av høringsuttalelser.

Det er i høringsuttalelsene ikke framført avgjørende innvendinger mot vårt prinsipale forslag om å lokalisere anleggsområdet som vist i alternativ 1C. Høringsinstansene har likevel prioritert annerledes og fremmet egne forslag til løsning.

Saudefaldenes søknad er basert på en grundig og omfattende planprosess i tråd med retningslinjene i plan og bygningsloven. Det ble utarbeidet planprogram som i forkant ble sendt ut på høring. De mottatte kommentarene til planprogrammet står omtalt og kommentert i plan-søknaden.

I planendringssøknaden blir det vist til alternativ 0. Dette forutsatte tunneldrift via tilløpet til Sønnå kraftverk og da med utsatt oppstart av kraftverket. I Sønnå kraftverk ble imidlertid alle tre aggregatene satt i produksjon i løpet av sommer og høst 2008. Stopp av kraftverket med tørrlegging av vannførende tunneler og reetablering av vegbaner for steintransport blir derfor både bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk helt uaktuelt. Det ville i så fall medføre et samlet produksjonstap på minst 560 GWh, i tillegg også vesentlig økte anleggskostnader.

Grunneier Vegard Birkeland har i sin merknad lansert et nytt alternativ, som også Sauda kommune har sluttet seg til. Dette alternativet er ikke utredet. Det ligger tett inntil bebyggelsen i Maldal og er tidligere ikke blitt lansert som potensielt deponiområde. Grunneierne i Maldal har både i møte med Saudefaldene og gjennom sin advokat Otto Dyrkolbotn tidligere avslått å diskutere mulige løsninger for eventuell anleggsdrift fra Maldalsiden. Planendingssøknaden kan derfor ikke ha kommet overraskende på Vegard Birkeland slik han hevder. Det er selvfølgelig også feil å antyde at Saudefaldene bestirder grunneiers rett til full erstatning.

Rent anleggsteknisk vil imidlertid det foreslåtte alternativ D kunne la seg gjennomføre, men også dette alternativet vil innebære økonomiske og miljømessige konsekvenser som vi vurderer å være til større skade enn til gagn.

Følgende momenter kan nevnes uten at de er uttømmende:

- 1 km lengre transportveg, økte transportkostnader ca. 2 MNOK
- Oppgradering av transportveg og elvekryssing ca. 1 MNOK
- Tilrettelegging for større sammenhengende landbruksareal vil medføre stort deponiområde og mindre tippøyde med deriv økte utleggskostnader, anslås til ca. 1 MNOK
- Opparbeiding til fulldyrka landbruksareal for maskinhøsting vil betinge større lagtyk-

kelse og større krav til kvalitet på vekstjorddekket sammenlignet med vegetasjonsdekke for utmark. Merkostnad anslås til ca. 5 MNOK

- Arbeidet vil gi økt støybelastning i nærområdet til bebyggelse og mulige begrensninger i anleggsdriften.
- Ny konsekvensutredning vil medføre ytterligere utsettelse av oppstart.”

NVEs vurdering av planendringssøknaden

Aktieselskapet Saudefaldene driver i dag 5 kraftverk i Sauda: Sauda I, II, III og IV samt Svartkulp kraftverk, med samlet effektkapasitet 168 MW og midlere produksjon 1040 GWh/år. Selskapet er eid av Elkem ASA og Sunnhordaland kraftlag (15 %).

AS Saudefaldene fikk konsesjon til Saudautbyggingen ved kronprinsregentens resolusjon av 1. august 2003. I hht. manøvreringsreglementet skal avløpet fra Maldalselva tas inn på tilløpstunnelen til Sønnå høy kraftverk og kan magasineres i Dalvatnet. Avløpet fra Maldal skal føres gjennom en tunnel som også tar inn avløpet fra Sagelva.

Tillatelsen som ble gitt i 2003 gjelder opprusting av eksisterende anlegg og utvidelse av utbyggingsområdet i Saudafjellene ved å overføre vassdrag som tidligere ikke er utnyttet til vannkraftproduksjon. Formålet er å oppnå bedre ressursutnyttelse. Dette innebærer blant annet overføring av Maldalselva. Det foregår i dag et omfattende anleggsarbeid i området.

I konsesjonssøknad som lå til grunn for konsesjonen i 2003 var det forutsatt at overføringstunnelen fra Sagelva og Maldal skulle drives fra kraftstasjonsområdet, og at tunnelmassene skulle plasseres i tipp ved Sønnåhavn. Saudefaldene har senere fått tillatelse til i stedet å legge tippmassene i deponi ved Sautjønn i Sauda.

Underveis har det oppstått store og uventede forsinkelser med overføringstunnelen på grunn av vanskelige driveforhold med oppsprukket fjell og store vannproblemer. Hvis tunnelstrekningen fra Sagelva til Maldal skal drives fra Sønnåsiden som planlagt, vil det medføre at oppstart av Sønnå kraftverk utsettes over ett år.

Av ovennevnte grunner har Elkem Saudefaldene derfor søkt om endring av arealbruksplan for Maldal. Det søkes primært om tillatelse til å drive tunnelstrekningen fra Maldal og til å etablere eget anleggssted og massedeponi vest for Lauvåsnuten i Maldal (alternativ 1).

Ytterligere to alternative anleggssteder er utredet, hhv. Tverrslag og tipp ved Vadvatnet (alternativ 2) og Tverrslag og tipp vest for Tjelmen (alternativ 3). 0-alternativet er også beskrevet.

0-alternativet innebærer fortsatt drift fra Sønnåsiden. FM i Rogaland anbefaler at dette alternativet velges, mens Sauda kommune er klare på at de ikke akseptere dette alternativet av hensyn til energifor-

syning og samfunnsøkonomi. NVE vurderer det slik at 0-alternativet, med fortsatt drift fra Sønnåsiden, vil medføre så store kostnader at dette må ses på som et urealistisk alternativ. Anslåtte kostnader som er knyttet til ett års forsinket oppstart av Sønnå kraftverk beløper seg til 200 millioner kroner.

Tverrslag og tipp ved Vadvatnet (alt. 2) vil ha store negative virkninger for friluftsliv og landskap, og lang tunnallengde vil gjøre alternativet kostbart å gjennomføre. Ingen av høringsinstansen har gått inn for dette alternativet. Søker ønsker heller ikke gå videre med dette prosjektet. NVE er av den oppfatning at dette alternativet er mindre aktuelt sammenliknet med alternativ 1.

Vedrørende alternativ 3, tverrslag og tipp vest for Tjelmen kommer dette alternativet godt ut hva gjelder ikke prissatte konsekvenser. Virkningene for friluftsliv, landskap etc. er beskjedne. Alternativet er imidlertid lite realistisk grunnet behovet for en ekstra lang tunnel samt usikkerhet knyttet til teknisk gjennomførbarhet. NVE vurderer også dette alternativet som lite realistisk.

Basert på utredningene, høringsuttalelsene og søkers kommentarer er alternativ 2, 3 og 0-alternativet etter NVEs syn mindre aktuelle.

Alternativ 1, med anleggssted og massedeponi vest for Lauvåsnuten i Maldal er i konsekvensutredningen ansett som det samlet sett beste. Driving av tunnel fra Maldalsiden vil innebære fysiske inngrep i området i form av anleggsvei, massetipp, rigg, samt trafikk og støy i anleggstiden. Alternativ 1 er det prioriterte alternativ for Elkem Saudefaldene.

Det største landskapsmessige inngrepet ved alternativ 1 vil være massedeponiet. Det foreligger 4 ulike alternativer for tipplasseringene henholdsvis 1A, 1B, 1C og 1D. I den opprinnelige planendringssøknaden var det tre alternativ, men ytterligere ett (alt. 1D) er utredet i etterkant av høringsrunden etter anmodning fra Sauda kommune og en berørt grunneier. Forslag 1D innebærer at tippmassene plasseres på marka til grunneiere Vegard Birkeland, gnr. 50, bnr. 2. Dette området er i dag i bruk til beite og forproduksjon og det er flere inngrep i nærheten i form av vei, dyrking og bebyggelse. Alternativ 1D har fire løsninger hva gjelder tunnelpåhugg. Disse tilsvarer påhuggene for alternativene 1A-C, i tillegg til ett nytt. Alternativ 1D har dermed fire underalternativ 1Da, 1Db, 1Dc og 1Dd.

I tilleggsutredningen er det gjort en sammenlikning av disse alternativene. Alternativ 1A og 1B er vurdert å medføre relativt store og negative virkninger for landskapet hovedsakelig på grunn av tippenes plassering.

Elkem Saudefaldenes prioriterte alternativ, alternativ 1C, ble vurdert å være det rimeligste alternativet, samtidig som det kom forholdsvis godt ut i forhold til ikke prissatte konsekvenser. Alternativet ble blant annet prioritert fordi plasseringen vil inne-

bære at massene blir mindre synlig fra sti og bebyggelse. En løsning etter dette alternativ innebærer imidlertid at tipp legges i en bekkedal/kløft med til dels store negative konsekvenser for naturmiljø og arts mangfold.

For mange av temaene for ikke-prissatte konsekvenser er alternativ 1D vurdert tilnærmet likt med alternativene 1A-C. Alternativet er imidlertid vurdert å ha et lavere konfliktnivå i forhold til landskap, friluftsliv og jord- og skogbruk. En viktig fordel med alternativ D er at tunnelmassene kan bli benyttet til jordbruksformål. I følge tilleggsutredningen er det mulig å deponere steinmassene på det foreslåtte område. De teknisk/økonomiske konsekvensene knyttet til de ulike alternativene henger i stor grad sammen med tunnel lengden. Merkostnaden for de ulike alternativene sett i forhold til Elkems prioriterte alternativ 1C utgjør fra 3,6 millioner kroner til 23,7 millioner kroner.

Alternativet med minst merkostnad og et lavere konfliktnivå enn alternativ 1C er 1Dc. Påhugget er tenkt ved foten av Lauvåsnuten som for 1C, men massene plasseres i tipp ved bebyggelsen som opparbeides til jordbruksformål. Alternativet kommer bedre ut enn alternativ 1C for temaene landskap, planter/vegetasjon og jord- og skogbruk. Alternativet innebærer at det må anlegges en midlertidig anleggsvei fra påhugg til tippområdet. Merkostnadene for dette alternativet er estimert til 6,3 millioner. Sauda kommune går inn for dette alternativet og mener merkostnadene er fullt akseptable i forhold til fordelene for andre interesser.

Det alternativet som kommer best ut i forhold til virkninger for ikke-prissatte konsekvenser er alternativ 1Dd. Virkningene av dette alternativet er små for temaene naturområder/urørthet, landskap, planter/vegetasjon, friluftsliv og jord- og skogbruk. Merkostnadene er imidlertid på 23,7 millioner i forhold til 1C og skyldes i første rekke kostnader ved lengre tunnel. NVE finner ikke at fordelene ved dette alternativet sammenliknet med alt. 1Dc rettferdiggjør en merkostnad på 17,4 millioner.

Standardvilkårene i en vassdragskonsesjon krever at konsesjonæren må skaffe seg varig råderett over tippet. NVE forholder seg til konsesjonær ved alle forhold som berører tipp og øvrig anleggsareal. Dette omfatter formgiving, revegetering, eventuelle senere uttak og uforutsette skader som måtte oppstå. Eksempler på slike skader er utrasinger, erosjon, vannskader og kombinasjoner av disse. Skadene kan oppstå mange år etter at tippet er ferdig revegetert. Dette medfører at konsesjonær må ha varig råderett så lenge det ligger tippmasser på arealet.

Dersom tippmassene fjernes og opprinnelig terreng og vegetasjon gjenetableres kan imidlertid NVE gi tillatelse til at arealet tilbakeføres tidligere grunneier eller andre. Det finnes også eksempler på

at tipparealer som er opparbeidet til jordbruksarealer har gått tilbake til grunneieren, men da med klausul mot masseuttak (Lomen kraftverk i Vestre Slidre).

NVE anbefaler at de formelle forhold vedrørende utforming og råderett over tippareal og opparbeidet jordbruksareal avklares i forbindelse med detaljprosjekteringen. NVE forutsetter at disse forhold løses på en måte som sikrer muligheten for å håndtere både forutsette og uforutsette hendelser og NVEs eventuelle pålegg i så henseende.

Basert på en helhetlig vurdering av fordeler og ulemper ved de ulike alternativ anbefaler NVE at Elkem Saudefaldene gis tillatelse til planendring etter alternativ 1Dc. NVE legger vesentlig vekt på at man med dette alternativ vil redusere negative virkninger for landskap og biologiske forhold i et område som er viktig som en inngangsport for Skaulenområdet, og samtidig nytte tippmassene på en fornuftig måte. Over tid vil sporene fra den midlertidige anleggsveien kunne minimeres og tippet vil fremstå som dyrket mark. NVE er av den oppfatning at denne saken har en forhistorie som krever at miljøhensyn tillegges ekstra vekt veid opp mot merkostnadene på 6,3 millioner.

NVE vil avslutningsvis få bemerke at vi finner det svært uheldig at man har havnet i en situasjon som nødvendiggjør den omsøkte planendring. Dette fordi man ved behandling av konsesjonssøknaden for Saudautbyggingen la stor vekt på at det ikke var planlagt fysiske inngrep i Maldalen utover et enkelt bekkinntak. Videre var det et viktig argument i totalvurderingen av prosjektet at man samlet de tyngre inngrepene på Sønnåsiden. Følgende er hentet fra NVEs konklusjon i Sauda-saken:

”NVE er klar over de store verdiene for miljø og friluftsliv som er knyttet til Skaulenområdet og indre Etnesfjell. De omsøkte planene vil imidlertid ikke medføre inngrep inne i Skaulenområdet, men medføre små tekniske inngrep i randsonen, som allerede er preget av noen tekniske inngrep. Virkningene kan i stor grad reduseres ved minstevannføring og andre avbøtende tiltak.”

Som det fremgår la en vekt på at det kun ble små tekniske inngrep (vår understrekning).

Det er søkt om å erverve nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med planendringen. En ev. tillatelse etter vassdragsreguleringsloven innebærer automatisk rett til ekspropriasjon av nødvendige areal for tiltaket.

Det er også søkt om forhåndstiltredelse etter origningslovens § 25. Etter denne kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til en slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det

vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskrevet er fremsatt.

Begrunnelsen for å be om slik tillatelse før det er krevd skjønn er at det haster med å komme i gang med arbeidene. Entreprenører mv. er nå til stede i Sauda i forbindelse med andre arbeider, og det vil innebære unødige kostnader om de skulle tilkalles på ny etter at de har reist fra stedet. Det haster også med å komme i gang med arbeidene, slik at kraftproduksjon av vannet fra Maldal kan komme i gang så snart som mulig. NVE mener at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd. NVE vil derfor tilrå at det gis samtykke til forhåndstiltredelse samtidig med eventuell tillatelse til planendring.

NVE forutsetter at en søker å få til en løsning ved forhandlinger om minnelig ordning (jf. Oreigningslovens § 12). NVE gjør oppmerksom på at et eventuelt skjønn må begjæres innen ett år, ellers faller ekspropriasjonstillatelsen bort, jf. Oreigningsloven § 16.

NVEs anbefaling

Etter en samlet vurdering av planendringene for tunnelen fra Maldal til Sønnå og mottatte høringsuttalelser mener NVE at fordelene og nytten ved å drive tunnelen fra Maldalsiden er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vassdragsreguleringslovens § 8 er dermed oppfylt og NVE anbefaler at det gis tillatelse til planendring etter alternativ IDC.

NVE anbefaler at Elkem Saudefaldene AS gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

3. Høring

NVEs innstilling ble sendt på høring til Sauda kommune og Rogaland fylkeskommune.

Departementet har ikke mottatt høringsuttalelser til NVEs innstilling.

4. Departementets merknader

Saudefaldene fikk konsesjon til videre kraftutbygging i Saudafjellene ved kronprinsregentens resolusjon av 1. august 2003. Utbyggingen ble behandlet av Stortinget ved Innst. S. nr. 274 (2002-2003) jf. St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Konsesjonen omfatter blant annet overføring av Maldalselva og Sagelva til Sønnå. Overføringstunnelen var forutsatt bygget fra Saudasiden med tipp i Sauda. Overføring av Sagelva og Maldalselva er i stortingsproposisjonen oppgitt å gi en produksjonsøkning på 87 GWh/år, hvorav Maldalselva alene bidrar med om lag 31 GWh/år. Overføringen tas inn på inntakstunnelen til Sønnå kraftverk og kan også

magasineres i Dalvatnet som er inntaksmagasin for kraftverket.

Bygging av tunneler og tilløpssystem til Sønnå kraftverk er blitt mer tidkrevende og teknisk komplisert enn opprinnelig antatt. Det var behov for omfattende sikrings- og injeksjonsarbeid. Dette medførte forsinkelser og betyr at avgrensingen mot Maldal ikke ble fullført i henhold til tidsskjema, men kun er ferdigstilt fram til inntak Sagelva. Det gjenstår om lag 3,2 km med tunnel fram til inntak Maldalselva.

Dersom overføringstunnelen fra inntak Sagelva til Maldalselva skal drives fra Sønnå som forutsatt, betinger det at driften i kraftverket stenges i en periode på om lag ett år. I NVEs innstilling antas det at ett års forsinket *oppstart* av kraftverket ville innebære kostnader i størrelsesorden 200 millioner kroner. Etter at Saudefaldene søkte om planendring for Maldaloverføringen i 2008 har Sønnå kraftverk startet opp. Departementet legger til grunn at kostnadene ikke er redusert som følge av oppstarten.

Departementet vil peke på at det i konsesjonsbehandlingen for Saudautbyggingen var et viktig hensyn at inngrepene i randsonen til Skaulen, herunder Maldaloverføringen, skulle gjennomføres skånsomt med små tekniske inngrep. Det er derfor uheldig med nye inngrep i Maldal. Med de problemer som har oppstått, og som er bakgrunnen for planendringssøknaden, finner departementet det imidlertid rimelig at saken vurderes på nytt ut i fra situasjonen i dag.

Departementet ser det ikke som et realistisk alternativ at overføringen fullføres ved at Sønnå kraftverk stenger ned i ett års tid og tunnelen drives fra Saudasiden som opprinnelig planlagt. For det første vil det innebære betydelige tap for konsesjonæren. For det andre vil det medføre midlertidig bortfall av en meget betydelig kraftproduksjon. Departementet finner at "null- alternativet", dvs. å ikke tillate planendringen, vil gi stor usikkerhet med hensyn til om Maldaloverføringen overhodet blir gjennomført.

Ulempene ved å drive tunnel fra Maldal er i hovedsak knyttet til plassering av tippmasser, tverrslag og vei og de konsekvenser dette kan få for urørt natur, friluftsliv, landskap, biologisk mangfold og jord- og skogbruk.

Planendringssøknaden var opprinnelig utformet med tre alternative anleggsplasser, hhv. Maldal (1), Vadvatnet (2) og vest for Tjelmen (3). Basert på de utredninger som er gjennomført, høringsuttalelser og tiltakshavers egen vurdering finner NVE at verken alternativ 2 eller 3 er aktuelle. Departementet støtter denne vurderingen.

For alternativ 1, Maldal, er det på bakgrunn av høringsuttalelser fremkommet en alternativ plassering av tippmasser på innmark i nærheten av bebyggelsen på gnr. 50, bnr. 2, og opparbeides til jord-

bruksformål og med påhugg ved Lauvåsnuten (alternativ Dc). Alternativet støttes av grunneier og Sauda kommune. NVE finner etter en helhetsvurdering at dette alternativet har minst konflikter med landskap, biologisk mangfold og jord- og skogbruksinteresser og for øvrige hensyn faller omtrent likt med de andre alternativene. Videre mener NVE at de merkostnadene på 6,3 millioner kroner knyttet til dette alternativet oppveies av de reduserte skadevirkningene. NVE tilrår derfor at det gis tillatelse til dette alternativet. Departementet legger vekt på at dette alternativet i tillegg til å være i minst konflikt med allmenne interesser også har støtte hos grunneier og kommune, og slutter seg derfor til NVEs vurdering.

Når det gjelder utforming og råderett over tippmassene viser departementet til at NVE mener dette må avklares i forbindelse med detaljplanleggingen. Departementet slutter seg til denne vurderingen.

Olje- og energidepartementet finner at fordelene ved planendringen er større enn de skader og ulemper endringen kan medføre og anbefaler at det gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å gjennomføre Maldalsoverføringen med driving av tunnel fra Maldal etter alternativ 1Dc.

Arbeidet skal for øvrig gjennomføres på de vilkår som følger av kronprinsregentens resolusjon av 1. august 2003.

Når det gjelder spørsmålet om forhåndstiltredelse viser departementet til at dersom skjønnsbegjæring ikke er fremsatt, kan slikt samtykke bare gis i særlige tilfelle, jf. oreigningslova § 25 første ledd, annet punktum.

Saudefaldene har gitt en sammenfatning av dagens situasjon og behovet for forhåndstiltredelse ved brev av 17. desember 2009 fra advokat Øyvind Kraft.

Det fremgår der at rettskraftig skjønn foreligger for selve fallrettighetene i Maldalsvassdraget, jf. overskjønn i Gulating av 10. februar 2009. Begjæring om fullbyrdelse av skjønnet må fremsettes innen ett år fra skjønnsdatoen, jf. skjønnsloven § 57, ellers kan ekspropriasjon ikke foretas uten etter nytt skjønn i henhold til ny ekspropriasjonstillatelse.

Videre pekes det på at enhver forsinkelse av utbyggingen reduserer kraftproduksjonen fra Maldalsoverføringen.

Endelig pekes det på at det fremdeles er anleggsvirksomhet i området i forbindelse med utbyggingen, da tunnelen fra Lingvang/Tengesdal fortsatt er under driving.

Departementet viser til at det massedeponialternativet det gis tillatelse til og som tiltakshaver må skaffe seg rett til å anlegge, er i samsvar med grunneiers eget forslag til løsning.

Departementet finner at dette er et særlig tilfelle, og at det vil skape urimelige forsinkelser for framdriften av arbeidet å vente med igangsetting til skjønnskrav kan fremsettes. Utsettelse av anleggsarbeidene kan føre til redusert kraftproduksjon.

I medhold av oreigningslova § 25 første ledd, annet punktum tilrår departementet at det gis samtykke til forhåndstiltredelse av nødvendig grunn og rettigheter for gjennomføring av planendringen før skjønn er krevd.

Ved samtykke til forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 skal det fastsettes frist til å kreve skjønn. Departementet tilrår at fristen settes til tre måneder for å gi mulighet til å inngå minnelig avtale før skjønnet må fremmes.

Det er en forutsetning for samtykket at Saudefaldene opptar fortegnelse i nødvendig utstrekning over hva som blir fjernet fra berørte eiendommer, jf. oreigningslova § 25 annet ledd.

Det forutsettes at utskrift av vedkommende skjønn og en bekreftelse fra revisor for at den fastsatte erstatning er betalt, sendes NVE.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis AS Saudefaldene tillatelse til planendring for videre kraftutbygging i Saudafjellene i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 5. februar 2010, og på de vilkår som ble gitt ved kronprinsregentens resolusjon av 1. august 2003.
2. I medhold av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eidegom § 25 første ledd annet punktum gis AS Saudefaldene samtykke til forhåndstiltredelse av nødvendig grunn og retter for gjennomføring av planendringen før skjønn er krevd på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 5. februar 2010.

3 Statkraft Energi AS

(Fastsettelse av varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Alta og Kautokeino kommuner)

Kongelig resolusjon 5. februar 2010.

1. Innledning

Alta kraftverk ble satt i drift i 1987, og har en installasjon på 150 MW fordelt på to aggregater. Årlig middelproduksjon er beregnet til om lag 650 GWh.

Ved kgl.res. av 15. juni 1979 ble det gitt konsesjon til bygging av Alta kraftverk. Samtidig ble det fastsatt manøvreringsreglement. Reglementet ble

gjort midlertidig, og skulle tas opp til revisjon etter en driftstid på fem år.

Manøvreringsreglementet er senere revidert og videreført som midlertidig reglement flere ganger. Gjeldende reglement ble gitt ved Kronprinsregentens resolusjon av 5. juli 2002 og skulle gjelde fram til 1. august 2005. Olje- og energidepartementet vedtok da at dette reglementet kunne videreføres til en delig reglement var fastsatt.

Ved brev av 23. mars 2006 søkte Statkraft Energi AS (Statkraft) om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk.

2. NVEs innstilling

NVEs innstilling av 27. januar 2009 lyder som følger:

"Søknad

Statkraft Energi AS har sendt følgende søknad til NVE datert 23.03.2006 om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk:

"Sammendrag

Foreliggende dokument er søknaden om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. Dokumentet inneholder en beskrivelse av hvordan kraftverket har vært manøvrert i tre perioder med midlertidig manøvreringsreglement siden starten i 1987. Begrunnelsen for å forlenge det midlertidige reglementet i perioden 2002 - 05 var å prøve ut manøvreringsstrategier som gir mer isdekning i Sausosonen og undersøke hvilke positive biologiske effekter som derved kan oppnås. Dokumentet konsentrerer seg derfor om å beskrive resultater fra denne siste prøveperioden.

Statkraft vurderer de faglige resultatene som alt overveiende positive og har derfor utarbeidet et forslag til varig manøvreringsreglement som i stor grad bygger på den manøvreringsstrategien som har vært prøvet ut siden 2002. I forhold til teksten i det gjeldende, midlertidige reglementet er det foreslått noen endringer for vinterperioden. For vår- og sommer/høstperiodene er det ikke foreslått annet enn språklige endringer.

Vi har bedt om å få kommentarer til vårt forslag til manøvreringsreglement fra iskonsulent og fra biologiske konsulent. Disse kommentarene er referert og kommentert. Iskonsulentens anbefalinger mener vi er ivarettatt i reglementforslaget. De biologiske anbefalingene inneholder forslag om høyere vinter/vår-minstevannføring enn i vårt forslag. Dessuten anbefales begrensninger på maksimalvannføringen på ettervinteren og våren.

1. Innledning

De første tankene om å utnytte Altavassdraget til kraftproduksjon dukket opp i 1922. I løpet av 1950- og 1960-tallet begynte planene å ta form,

og i 1970 sendte daværende NVE, Statskraftverkene inn melding om at en konsesjonssøknad var under planlegging.

Konkrete reguleringsplaner ble sendt i 1974 og ble behandlet i Stortinget ved St.prp. nr. 107 (1977-78). Stortingets vedtak ble gjort 30.11.78. Manøvreringsreglementet ble gitt ved kgl.res. av 15. juni 1979. Finnmark Energiverk kom inn som medeier, men på 90-tallet kjøpte Statkraft Energi AS (heretter betegnet Statkraft) opp Finnmark Energiverk slik at i dag er Statkraft enekonsesjonær. Statkraft er eier og operatør av selve kraftstasjonen og de medfølgende reguleringsanlegg.

Altaelva er kjent for å ha en laksebestand med en høy andel stor laks. Storlaksen har gjort elva kjent langt utover Norges grenser og er en viktig del av Altasamfunnets kulturgrunnlag. Konsekvensene av kraftutbyggingen for Alta-laksen og andre miljøforhold i elva var derfor kjernen i den harde striden om Altautbyggingen som pågikk i årene 1979-82. I tillegg kom også de samepolitiske forhold.

Statkraft har på eget initiativ laget et miljøstatusark for Alta med vekt på laksebestanden. Arket vedlegges søknaden.

(...)

1.1 Bakgrunn for søknaden

Anleggsarbeidet startet i 1982 og pågikk fram til 1987, da kraftverket ble satt i drift fra mai 87. Reguleringsstillatelsen ble i utgangspunktet gitt for ubegrenset tid, men med generell adgang til revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år, endret til 30 år etter endringen i vassdragsreguleringsloven i 1992, dvs. i 2022.

Manøvreringsreglementet fra 1979 ble gjort midlertidig og skulle tas opp til revisjon etter en driftstid på fem år. Bakgrunnen var anbefalinger fra NVE som på grunn av usikkerhet knyttet til isforholdene i Altaelva, ønsket en prøveperiode.

Manøvreringsreglementet gjaldt i fem år frem til mai 1992 da en revisjon var skissert. Statkraft valgte, i forståelse med NVE, å avvente resultatene fra de mest relevante undersøkelsene i Altavassdraget før revisjonen ble gjennomført. Ved kgl.res. 16.08.96 ble det fastsatt nytt midlertidig manøvreringsreglement for perioden 1996-2001, som igjen ved kronprinsregentens res. 5.07.02 ble forlenget med fire nye år for perioden 2001-2005. Denne forlengelsen ble begrunnet med behovet for å prøve ut andre måter å manøvrere på i vinterperioden, slik at det kunne oppnås mer is på elva i Sausosonen.

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) har siden 1981 gjennomført biologiske undersøkelser i Altavassdraget. Hensikten med undersøkelsene har vært å dokumentere eventuelle endringer i laksebestanden etter kraftutbyggingen, samt å finne årsaker til slike endringer og foreslå mulige kompensasjonstiltak. I tillegg har Hydrologisk avdeling ved NVE fortsatt undersø-

kelsene av vanntemperatur og isforhold som har pågått siden 1972.

Når Statkraft nå søker om et varig manøvreringsreglement, blir det gjort på bakgrunn av erfaringene fra de tidligere midlertidige reglementene. Vi mener at de resultater som er oppnådd gjennom endret vintermanøvrering de siste 4 vintrene, er positive, foruten at de føringer for prøveperioden som ble gitt i Olje- og energidepartementets brev datert 16. juli 2002, er fulgt opp. Disse føringer er kort oppsummert:

- Prøve ut endret tappestrategi for å oppnå mer islegging i Sautsosenen.
- Følge opp med nødvendige undersøkelser.

De faglige resultatene følger i kap 3. Vårt forslag til varig manøvreringsreglement finnes i kap. 4. I all hovedsak beskriver dette reglementet den måten å manøvrere på som har vært praktisert siden desember 2001.

1.2 Hensikten med et manøvreringsreglement

Et manøvreringsreglement skal beskrive og kvantifisere de restriksjoner som konsesjonæren må ta hensyn til i den daglige planleggingen av kraftverkets drift. Disse restriksjonene er igjen et produkt av forhold som er blitt påpekt gjennom konsesjonsprosessen og som konsesjonsmyndighetene har ment er av særlig viktighet i det aktuelle vassdraget. Målet med et manøvreringsreglement er derfor å unngå eller begrense mest mulig uheldige effekter av den gitte tillatelsen, uten å måtte legge unødvendige restriksjoner på kraftproduksjonen.

I Altaelva er det tre særlige hensyn som direkte eller indirekte er med på å forme manøvreringsreglementet; laksen, isforholdene og flomdemping, hvorav laks og isforhold er tett knyttet til hverandre. Hensynet til laksen er å anse som det viktigste.

1.3 Områdebeskrivelse

Altaelva har sitt utspring på Finnmarksvidda i Kautokeino kommune og når Altafjorden ved Alta. Hovedløpet er 160 km langt og består av et større antall mindre innsjøer og rolige partier. Det mest markante fallet er mellom utløpet av innsjøen Virdnejávri og foten av Svartfossen. Det er dette fallet som utnyttes i Alta kraftverk.

Det naturlige nedbørsfeltet er 7 389 km² stort, og domineres av løvskog og annen lavproduktiv skog. Langs nedre partier er det noe jordbruksdrift. Eibyelva, som er sideelv til Altaelva, munner ut i hovedløpet ca. 14 km fra utløpet til fjorden og har et nedbørsfelt på 909 km².

Fra naturens side har Altaelva gode gyte- og oppvekstområder for laks. Både laks og sjøaure kan vandre 47 km oppstrøms fra fjorden til utløpet av Alta kraftverk i hovedløpet. Dette var også enden på lakseførende strekning før elva ble regulert for kraftproduksjon. I Eibyelva, som

ikke er direkte berørt av kraftutbyggingen, vandrer laks og sjøaure 15 km oppstrøms fra samløpet med Altaelva.

Laksefiske i Altaelva er inndelt i fem soner; regnet nedenfra og oppover kalles disse Raipas, Jøra, Vina, Sandia og Sautso. Lengden på hver sone er fra 6,5 til 13 km. Sautsosenen ender ved utløpet fra Alta kraftverk. Fiskeundersøkelsene som er gjennomført, refererer seg ofte til disse sonene.

(...)

1.4 Reguleringer og inngrep i Altavassdraget

Altareguleringen består av Alta kraftverk med en midlere årsproduksjon på 655 GWh, en dam og et inntaksmagasin. Inntaksmagasinet er 18 km langt og har et magasinivolum på 135 mill. m³ som kan lagre ca. 7 % av årstilslaget.

Innsjøen Virdnejávri inngår i hovedmagasinet. I tillegg består magasinet av et delmagasin mellom innsjøens naturlige terskel og dammen, figur 2. Reguleringsgrensene for hovedmagasinet og delmagasinet er henholdsvis HRV 265 m og LRV 245 m, samt HRV 265 m og LRV 200 m. De to magasinene er forbundet med hverandre når vannstanden går over terskelen ved utløpet av Virdnejávri, samt med en tunnel som er bygget gjennom terskelen ved laveste regulerte vannstand i hovedmagasinet.

Inntaksmagasinet er demmet opp med en 110 m høy dam som ble bygd ca. 2,5 km oppstrøms lakseførende strekning. Kraftverket har to vanninntak i dammen; et øvre inntak ved kote 255 og et nedre inntak ved kote 183. Det øvre inntaket ble bygget etter pålegg fra Direktoratet for naturforvaltning av 05.05.83. Utløpstunnelen fra kraftverket er i toppen på den lakseførende strekningen.

Kraftverket har to aggregater, ett med kapasitet på 33 m³/s og ett med kapasitet på 66 m³/s. Ved vannføringer opp til 33 m³/s benyttes det minste aggregatet, mens ved vannføringer mellom 33 og 66 m³/s benyttes det største aggregatet.

(...)

Ved vannføringer over 66 m³/s benyttes begge aggregatene. Ved fullt magasin og vannføringer over 99 m³/s slippes overskuddsvannet gjennom flomlukene og ned det gamle elveleiet.

En forbitappingsventil for vann er montert i kraftverket, med en kapasitet på 33 m³/s. Ved uforutsett stans av aggregatene tar det ca. 5 minutter fra stansen til forbitappingsventilen har åpnet seg. Denne ventilen gir full kompensering for vannstandsreduksjoner ved utfall av det minste aggregatet, dvs. inntil 33 m³/s. Når driftsvannføring er høyere, må vannføringsreduksjonen kompenseres ved å slippe vann gjennom dammen. Når vann slippes fra dammen, tar det ca. 25 minutter før dette vannet når ned til toppen av lakseførende strekning.

1.5 Aktører og rettighetsinnehavere

1.5.1 Fisket

Organiseringen av fisket i Altaelva er unikt i norsk sammenheng. Fiskeretten eies av Alta Laksefiskeri Interessentskap (ALI) som har sine aner tilbake til 1725. For å være medlem av ALI må en være eier eller bruker av en jordeiendom i Altadalføret hvor det høstes nok fôr til å fø ei ku. Alle medlemmene har lik andel av fiske, uavhengig av størrelsen på eiendommen, og overskuddet deles likt. ALI står for den praktiske organiseringen av fisket både for ALIs egne medlemmer og i de perioder hvor både innenbygds og utenbygds aktører leier fiskedøgn (Leinan 1998). ALI representerer også alle fiske rettighetshavere i forhold til høringer og i skjønn. Dessuten er ALI representert i manøvreringsrådet, se nærmere omtale i kap. 2.2.1. (...)

1.5.2 Ferdsel

Altaelva er mye brukt som ferdselsåre både sommer og vinter. Vinterstid er det skigåing samt kjøring med snøskuter og hundespenn på den islagte elva, både av allmennheten og som del av arrangementer gjennom kommersielle turoperatører. Elveisen brukes også som arena for utendørsarrangementer ved Alta Friluftspark. Det årlige Finnmarksløpet med hundespenn bruker også normalt elva ved Sierra som start- og inkomstområde. Statkraft har i sin driftsplanlegging en frivillig restriksjon hvor det tas hensyn til Finnmarksløpet slik at en unngår økning i driftsvannføringen i den tiden løpet går.

Sommerstid er det stor trafikk med elvebåter, enten i tilknytning til laksefisket eller som turer arrangert av kommersielle turoperatører. Mest aktivitet er det i nedre deler av elva, nedenfor Gabofossen, men også fra Masi og nedover Virdejavrimagasinet til Altadammen blir det arrangert båtturer.

1.6 Skjønn, utførte tiltak og revisjonsadgang

Det ble i 1997 avholdt skjønn for å fastsette erstatninger for skade på fisket i elva. ALI anket denne dommen til et overskjønn som traff sin avgjørelse i 1998. De årlige erstatninger til ALI er på ca. 606.000 kr. I tillegg til disse årlige fiskeerstatninger er Statkraft også pålagt årlige erstatninger til Reindriftsforvaltningen i Vest-Finnmark på ca. 93.000 kr.

Det har også vært avholdt skjønn knyttet til isveier, erosjon, tørkeskader og lokalklimaendringer og noen engangserstatninger er gitt.

Det viktigste tiltaket som er gjort etter 2001, er at magasintappingen om vinteren nå gjøres fra øvre inntak så lenge dette er fysisk mulig. Dette tiltaket ble besluttet iverksatt som en konsekvens av faglige konklusjoner fra de utførte biologiske og hydrologiske undersøkelser. Hensikten med tiltaket er å få senket vanntemperaturen i avløpsvannet fra kraftverket og fø-

gelig også å få til mer islegging på elva i Sautsonen. Tiltaket og effekter av dette er beskrevet nærmere i kap. 3.3.

Vilkårene gitt i reguleringsstillatelsen fra 1978 kan i 2022 tas opp til en generell revisjon, en såkalt vilkårsrevisjon. I tillegg til at dette kan åpne for en ny gjennomgang av manøvreringsreglementet, kan det også tas opp andre miljøforhold knyttet til tillatelsen. Grensene for HRV og LRV kan imidlertid ikke tas opp. Mer informasjon om hva som kan tas opp i vilkårsrevisjoner finnes hos www.nve.no.

1.7 Søknadsdokumentet og videre saksgang

Søknaden er tenkt lest av personer med kunnskap om vassdragsmiljø og kraftproduksjon. En del faguttrykk er derfor forutsatt kjent. De viktigste faglige konklusjonene er omtalt i søknaden, men mye av diskusjoner og vurderinger er utelatt av hensyn til søknadens omfang. Det henvises ellers til de vedlagte sammendragsrapporter.

Denne søknaden sendes til NVE som igjen vil stå for høringsprosessen. Når denne åpne høringen er avsluttet, vil Statkraft få alle høringsuttalelsene til kommentering. Kommentarene blir sendt til NVE, som deretter skriver sin innstilling til Olje- og energidepartementet. Departementet vil trolig fremme saken for Regjeringen som en kongelig resolusjon. Statkraft er ikke kjent med når det vil kunne foreligge et vedtak.

2 Vannføringsforhold og kjøremønstre

Vannføringsseriene i Altaelva kan deles i to perioder; før og etter kraftutbyggingen. Perioden fram til 1987, da kraftverket ble satt i drift, anses som uregulert med naturlige vannføringer. Vannføringsobservasjoner deretter er påvirket av driften av Alta kraftverk og de midlertidige manøvreringsreglementene som har blitt praktisert.

Avløpsstasjonen 212.11 Kista, omtrent 20 km nedstrøms utløpet fra kraftstasjonen, har vært i drift siden 1971. Denne stasjonen er dermed egnet til å sammenligne vannføringer før og etter reguleringen. En ny avløpsstasjon, 212.9 Harestømmen 2,5 km nedstrøms kraftstasjonen, ble satt opp i 1991 og overtok for Kista som referansestasjon i forhold til manøvreringsreglementet. Både ved Kista og Harestømmen blir vannstandene ispåvirket og vintervannføringene må derfor isreduseres. Dette gjøres av NVE. Data for disse to stasjonene er hentet fra NVEs Hydra-database.

Uregulert tilsig til Virdejavrimagasinet måles ved stasjon 212.10 Masi.

Ellers beregner Statkraft selv vannføringen gjennom kraftstasjonen ved hjelp av målte kraftproduksjonstall. Vann som slippes utenom kraftstasjonen og gjennom dammen måles ved hjelp av data for lukestillinger.

(...)

2.1 Altaelva før reguleringen

Den årlige middelvannføringen ved utløpet i Altafjorden er 88 m³/s (periode 1961-90). Det kan være store flommer i vassdraget, den største som er målt var på 1 302 m³/s ved Stengelsen, like oppstrøms samløpet med Eibyelva (Mag-nell 1998).

Middelvannføringen ved Kista i perioden 1972-1986 var 74,6 m³/s. Perioden har en relativt lav vintervannføring i månedene desember til april, med en stor vårflo og deretter avtagende vannføring utover sommeren og høsten.

Vinterstid var hele elva islagt og i de fleste år farbar på hele strekningen, fra årsskiftet til midten av april. Isleggingen er nært knyttet til værforholdene, men mønsteret er relativt likt fra år til år. Isen begynner å legge seg på de rolige partiene, først i nedre del av elva, og etter hvert lenger og lenger oppover. Også før kraftutbyggingen var det strøm- og grunnvannsråker på faste steder i elva, men størrelsen varierte fra år til år. I særskilt milde vintre ble isleggingen forsinket, og råkene kunne enkelte steder være store, slik at farbarheten på den islagte elva stedvis ble vanskelig (Asvall 1998). Det eksisterer lite dokumentasjon av isforholdene i Sautsosenen fra før utbyggingstida, da dette området var vanskelig tilgjengelig. Et foto tatt 6. april 1987 er vist i figur 14.

2.2 Tidligere og nåværende prøvereglementer

Alta kraftverk har, som tidligere nevnt, vært kjørt med utgangspunkt i tre midlertidige manøvreringsreglementer. I tillegg har kraftverket blitt kjørt i tråd med regulantens kjørestrategier. Utgangspunktet for utarbeidelsen av kjørestrategier var ønsket om i størst mulig grad å unngå uheldige virkninger på isdekket, fisken og erosjonen i Altaelva. Enkelte år har en, i samråd med Fylkesmannen i Finnmark (FMF) og NVE, valgt å avvike noe fra kjørestrategien på grunn av gjennomføring av forsøk for å få erfaring med ulike driftsformer.

2.2.1 Manøvreringsrådet

Det midlertidige manøvreringsreglementet har en bestemmelse om at "manøvreringen skal skje i samråd med en fiskesakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernnavdeling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interesseskop og is-sakkyndige fra NVE i vintertiden." Disse tre personene utgjør det såkalte manøvreringsrådet. Så vidt vites finnes det ikke noen tilsvarende bestemmelser i andre norske manøvreringsreglementer.

I perioden 2002 – 05 har manøvreringsrådet bestått av Harald Muladal fra FMF, Ivar Leinan fra ALI og Randi Pytte Asvall fra NVE. Manøvreringsrådet er blitt brukt aktivt av Statkrafts produksjonssjef i region Nord som er den ansvarlige for den daglige manøvreringen. Statkraft har hatt god nytte av dette manøvreringsrådet, spe-

sielt i situasjoner på ettermønteren og på våren når isforholdene endres raskt og kjennskap til lokale forhold i og langs elva er viktige.

Etter 17 års manøvreringserfaring har produksjonsmiljøet i regionen og den lokale kraftverkssjefen opparbeidet seg et bredt erfaringsgrunnlag om hvordan Altaelva reagerer i ulike typer situasjoner. Vi mener derfor at behovet for et manøvreringsråd i nåværende form ikke vil være tilstede i fremtida og foreslår at denne bestemmelsen tas ut av det varige reglementet. Statkraft ser imidlertid klart at det også i fremtida kan oppstå situasjoner med behov for faglige råd mht. manøvreringen. Dette behovet ser vi for oss å organisere mer i form av en fast rådgivningsgruppe som kontaktes ved behov. I forhold til ALI som en betydelig rettighetsinnehaver, ser vi at Statkraft vil ha et særlig ansvar for å informere om manøvreringen. Dette ansvaret kan eventuelt formaliseres gjennom en avtale.

2.2.2 1987 til 1996

Ved kgl.res. 15. juni 1979 ble det gitt et midlertidig reglement som ble fulgt i perioden 1987-1996.

Fra 1. oktober til 14. desember skulle vannføringen ikke overstige en jevnt avtakende vannføring fra 85 til 30 m³/s. Vintervannføringen fra 15. desember til 31. mars skulle ikke overstige 30 m³/s. Maksimal vannføring kunne gradvis økes fra 30 til 50 m³/s fra 1. til 25. april, og kunne videre øke til full driftsvannføring fram mot 30. april. Figur 6 viser vannføringen for vinterperioden for disse årene.

(...)

Fra fullt magasin om våren fram til 31. august skulle vannføringen ligge innenfor ± 10 % av uregulert vannføring målt ved Kista. Frem til 1992 utnyttet en spillrommet på ± 10 % i forhold til naturlig vannføring uten å bestrebe seg på å kjøre mest mulig opp til de naturlige variasjonene. Etter 1992 har en lagt vekt på å kjøre så nær til naturlig vannføring som mulig. I september var det ingen restriksjoner.

(...)

2.2.3 1996 til 2002

I 1996 ble det ved kgl.res. av 16. august 1996 fastsatt nytt midlertidig reglement. Målestedet ble nå, som tidligere nevnt, flyttet fra Kista til Harestrømmen. De faste datoene for vannførendringer ble da tatt ut. I stedet ble året delt opp i periodene vinter, vår, sommer og høst. Kravet om mest mulig naturlig vannføring sommer og høst ble videreført i reglementet, som var relativt likt det første reglementet. For å redusere faren for stranding av laksunger ble det imidlertid lagt inn begrensninger på hvor raskt reduksjonene i vannføring kunne skje.

Vinterperioden ble definert fra begynnende islegging i elva om høsten til start tilsigsøkning om våren. I isleggingstiden skulle vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvann-

føring, som ikke kunne overstige 30 m³/s. Økning i vannføring i isleggingsperioden skulle så langt det var mulig unngås. Avhengig av isforholdene kunne vannføringene variere mellom 18 og 30 m³/s, se figur 8.

(...)

Når tilsiget var mindre enn 30 m³/s, var det mulighet til å trappe ned vannføringen slik at den blir lik tilsiget på ettervinteren. Ved høyere tilsig enn 30 m³/s var maksimalt tillatt vannføring lik tilsiget. Vannføringer mellom 18 og 30 m³/s kunne ikke endres raskere enn 2 m³/s per døgn. Ved nedtrapping av vannføring fra 18 m³/s til tilsiget skulle dette ikke skje raskere enn 1 m³/s per døgn. Endringer skulle spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet. Avslutning av magasin-tapping om våren skulle skje ved jevnes mulig overgang til økende tilsig i Altaelva.

Vårperioden ble definert fra start tilsigsøking om våren til fullt magasin. Når tilsiget økte om våren, skulle vannføringene økes gradvis til full driftsvannføring. Oppfylling av magasinet skulle skje gradvis. Det skulle derfor tappes forbi gradvis mer vann slik at overgangen til vårfloppen ikke ble for brå.

Sommer og høstperioden ble definert fra fullt magasin til begynnende islegging. Vannføringen skulle i denne perioden tilstrebes å være lik tilsiget.

I figurene 8 og 9 er vist hvordan vannføringer og vannstanden i Virdnejavri ble i vinterperiodene 1997-01.

(...)

2.2.4 2002 til 2005

Ved kronprinsregentens res. av 5. juli 2002 ble det midlertidige manøvreringsreglementet fra perioden 1996-2001 forlenget med en ny fireårsperiode, som gjaldt frem til august 2005. Dette manøvreringsreglementet har blitt videre forlenget frem til et nytt manøvreringsreglement foreligger (brev fra Olje- og energidepartementet 26.08.05).

Hensikten med forlengelsen av 1996-2001 manøvreringsreglementet var ønsket om å utprøve nye tappestrategier for å forsøke å senke vanntemperaturen og øke isleggingen i Sautso om vinteren (Asvall og Kvambekk 2001). I praksis innebar den nye kjørestrategien at øvre inntak i dammen skulle brukes så lenge som mulig. Dette innebar tapping av kaldere vann enn tidligere vintre, da nedre inntak var blitt benyttet. Driftsvannføringen ble noe lavere mens øvre inntak er i drift, se figur 10 og figur 11.

(...)

Mindre tapping i vintermånedene medførte at en satt igjen med et betydelig restmagasin i 2002 og 2003.

(...)

For å kunne utnytte magasinet bedre og ikke svekke flomdempingsmulighetene, fikk derfor Statkraft fra 2003 tillatelse av NVE til å

øke taket på vannføringen til 38 m³/s, og fra 2004 tillatelse til å øke vannføringen etter isløsningen uten øvre begrensning (brev fra NVE 11.04.02 og 05.02.04). Tillatelsene av 5.02.04 ble gitt på vilkår av at det skal gjennomføres fiskefaglige undersøkelser. Virkninger på isforhold og vintererosjon skal overvåkes og dokumenteres.

Denne siste endring i reglementet ble benyttet i april/mai 2004 og -05. Etter overgangen til nedre inntak rundt 1. april ble vannføringen økt utover 38 m³/s for å prøve ut hvor raskt en kan fjerne det meste av isen på elva uten å utløse en isgang.

(...)

3 Gjennomførte undersøkelser 2002-2005 og vurderinger av disse

NINA har etter oppdrag fra Statkraft gjennomført selv eller stått ansvarlig for gjennomføringen av alle biologiske og vannkjemiske undersøkelser i Altavassdraget i siste prøveperiode. Resultatene er publisert i årsrapporter. I tillegg er det utført en undersøkelse av forholdet mellom is og fiskebiologi gjennom FoU-programmet VAKLE i regi av Norges Forskningsråd. NINA har oppsummert alle undersøkelsene i en samlerapport som vedlegges søknaden, Næsje et al. 2005, kap. 5.

Hydrologisk avdeling, NVE, har gjennomført undersøkelser av vannføring, vanntemperatur og isforhold. Resultatene for vintrene siden desember 2001 er samlet i en rapport som vedlegges søknaden, Asvall et al., 2005.

Det nevnes også at det har vært holdt erfaringsmøter hver høst siden 2002 hvor de utførende institusjoner har presentert og diskutert sine resultater. På disse møtene har også representanter fra ALL, Alta kommune og Fylkesmannen i Finnmark samt Statkraft sentralt og regionalt vært tilstede.

3.1 Pålagte undersøkelser fra DN og NVE

Direktoratet for Naturforvaltning ga pålegg om ferskvannsbiologiske undersøkelser for perioden 2002-06 i brev datert 20.06.02. Undersøkelsene omfatter:

1. Ungfiskundersøkelser (2002-06)
2. Energetikkundersøkelser (2002-04)
3. Næringstilbud (2002-04)
4. Gytelaksundersøkelser (2002-06)
5. Overvåke moser og alger (2002-06)
6. Smoltundersøkelser (2002-06)

I all hovedsak er disse undersøkelsene fulgt opp gjennom årlige bestillinger til NINA. Energetikkundersøkelser ble også gjennomført i 2005. Metodikk og resultater til og med vinteren 2005 er beskrevet kort i kap. 3.4 -3.13 og mer utførlig i vedlegget.

3.2 Vannføring Kista

I reglementet fra 1979 er vannføringene referert til vannmerket Kista, se figur 5. Dette vannmerket ligger ca. 18 km nedenfor kraftverket. Det viste seg i praksis vanskelig å bruke data fra Kista i den daglige operative driften, spesielt om vinteren når vannstanden i perioder er betydelig isoppstuvet. Fra 1996 er referansen flyttet til "observasjoner i elva like nedenfor utløpet av kraftverket". Nærmeste målested er da Harestømmen som ligger ca. 4 km nedenfor kraftverket. Nedbørfeltet til Harestømmen er 110 km² mindre enn ved Kista. På årsbasis er derfor vannføringen ca. 1,3 m³/s lavere ved Harestømmen enn ved Kista.

For å kunne illustrere vannføringen i Altaelva under prøveperiodene ut fra et ensartet datagrunnlag, så er det bare brukt data fra målestasjonen Kista, se figur 13.

(...)

3.3 Vanntemperatur og isforhold

Temperaturrendringene nedstrøms kraftverket varierer med værforholdene, hovedsakelig representert med lufttemperaturen, vanntemperaturen ut av kraftverket og driftsvannføringens størrelse. For utvikling av isdekke er det viktig at temperaturen er lav i flere dager etter hverandre (Asvall 2005).

3.3.1 Resultater

Driftsvannets temperatur er, ved bruk av øvre inntak, 0,3 - 0,4 °C og relativt stabilt eller svakt økende i tiden øvre inntak er i bruk. Dette er 0,2 - 0,4 °C lavere enn hva driftsvannets temperatur ville vært dersom nedre inntak ble benyttet. Temperaturreduksjonen er imidlertid tilstrekkelig til at vannet i kuldeperioder avkjøles til frysepunktet og is dannes, også på strekningen mellom kraftverket og Sautsovannet. En økning av isdekningen er derimot kun aktuell så lenge øvre inntak er i drift. Lengst mulig bruk av øvre inntak vil gi størst gevinst med hensyn til potensiell isdekning. I siste del av tappesesongen kan beliggenheten av termoklinen (overgangen mellom kaldere vann i øvre lag og varmere vann i dypere lag) få betydning for temperaturen på tappevannet (Asvall 2005).

Figur 16 viser hvordan vanntemperatur, vannføring, lufttemperatur og isdekning var vinteren 2003-04.

Rapporten konkluderer med følgende punkter:

- Bruk av øvre inntak gir lavere vanntemperatur og økt isdannelse i elva ned til Savcovannet. Det er større virkning på de mer roligflytende strekningene enn på strykstreknin-gene. Under ellers like forhold er virkningen størst nærmest Sautsovannet.
- Virkningen øker med minkende driftsvann-

føring. Det er derfor gunstig å fordele tappingen av magasinet som kan tappes ut ved bruk av øvre inntak (over ca. 260 moh.), over lengst mulig tid.

- Overgang fra øvre til nedre inntak fører til at elva ned til Sautsovannet blir isfri i løpet av kort tid.
- Bruk av øvre inntak er gunstig for isforholdene også nedenfor Sautsovannet.
- Isløsningen i elva nedenfor Sautsovannet kan fremskyndes ved økning i driftsvannføring før naturlig tilsigsøkning. Dette må skje med en gradvis opptrapping av driftsvannføring.

3.3.2 Anbefalinger

De anbefalinger som er gitt mht. manøvreringen for å oppnå best mulige isforhold, er oppsummert som følger:

- Nedre inntak brukes på forvinteren for å "tømme" ut varmt magasin vann.
- Øvre inntak brukes lengst mulig utover vinteren. Jo lavere vannføring jo bedre isdannelse. Økninger i vannføringen bør unngås.
- Ved overgang til nedre inntak økes vannføringen gradvis med 1-2 m³/s en til tre ganger i døgnet. En vannføring på 33 m³/s er tilstrekkelig til at det åpnes råker i strykpartier nedover elva.
- Videre økning i vannføringen bør skje i forkant av, og helst tett opp til, den naturlige vannføringsøkningen.

(...)

3.3.3 Værforhold

For å kunne vurdere hvordan værforholdene har vært i vinterperiodene 2002-05 sammenliknet med "normalen", så er det hentet inn data fra Meteorologisk Institutt's stasjoner på Alta lufthavn og i Kautokeino. Månedsmiddelverdier for lufttemperatur er samlet i tabell 1.

Alle de fire vintrene har vært mildere enn normalt, relativt sett mildest var det på Alta lufthavn. Det er bare to måneder (desember 2002 og januar 2003) som var kaldere enn normalt på Alta lufthavn. Aller mildest var det i februar og mars 2003.

(...)

3.4 Vannkvalitet

Erosjonsforholdene synes generelt ikke å være forverret i Altaelva etter reguleringen. Verken under utbyggingsperioden eller senere synes det å ha forekommet perioder med slamkonsentrasjoner som kan sies å representere noen fare for fisk eller næringsdyr for fisk (Anon. 1997). Slamkonsentrasjoner har ikke økt etter utbyggingen, og vannets farge har ikke endret seg (Dahl & Korbøl 1993).

3.5 Begroing

Teksten i kapitlene 3.5 – 3.11 er klippet direkte inn fra NINAs oppsummeringsrapport, Næsje et al. 2005.

Etter regulering ble det registrert økt mengde alger i Sautso, og fiskere hevdet at begroing av trådformede alger skapte problemer for utøvelse av fiske. Det ble også stilt spørsmål om redusert tetthet av laksunger i Sautso kunne ha sammenheng med den antatt økte begroingen. Undersøkelse av begroing ble derfor startet i 1995 og har pågått fram til i dag. I undersøkelsesperioden er det totalt registret 38 algearter/slekter og 39 mosearter i Altaelva. Algevegetasjonen er lik det som er rapportert fra andre næringsfattige vassdrag i Norge og Sverige.

Den økte begroingen av alger har vært begrenset til Sautso, og hovedsakelig til april, bortsett fra i 1996 da det ble registrert høye biomasser i hele perioden mars-mai. Den økte begroingen skyldes hovedsakelig oppblomstring av grønnalgen *Microspora amoena*. Arten danner meterlange, trådformede begroinger. *M. amoena* bidro til store begroinger i vinterperioden i 1995-1999. I perioden 2000-2004 har det skjedd en sterk reduksjon i mengde begroing i øvre deler av elva i vinterperioden i forhold til perioden 1995-1999, samtidig som artssammensetningen er endret. Fra 2000 overtok grønnalgen *Ulothrix zonata* som dominerende art. *U. zonata* har betydelig kortere trådlengder og har dermed ikke potensiale til å utvikle like store begroinger som *M. amoena*.

De store begroingene som ble observert i øvre deler av Altaelva på 1990-tallet har sannsynligvis sammenheng med økt vanntemperatur om vinteren og manglende isdekke på elva som gir tilstrekkelig lys for algevekst i vinterperioden. I tillegg bidrar isskuring til å fjerne mose- og algebegroinger. Økte næringssaltkonsentrasjoner fra utvasking av jordsmonn og plantemateriale i reguleringsmagasinet har trolig også bidratt til den økte begroingen.

De artsmessige endringer i algesammensetningen fra 2000, med redusert innslag av *M. amoena* i vinterperioden, tyder på at kjemisk-fysiske forhold har endret seg i undersøkelsesperioden i øvre deler av vassdraget. Denne endringen har trolig større sammenheng med redusert næringssalttilgang, enn med den økte isleggingen for vinteren 2001/2002. Dette fordi endringen startet gradvis og tidligere enn 2001/2002. Innsamlingsstasjonene ligger dessuten øverst i Sautso der det fremdeles bare legger seg kantis om vinteren. Etter 2001 synes forholdene å være tilbake til en situasjon som antas å være nær situasjonen før regulering.

3.6 Bunn dyr

Bunnfaunaen i Altaelva og ernæringen til laksungene er undersøkt årlig siden 1980. Kvantitative prøver av bunnfaunaen i perioden 1993-2004 viser at Altaelva gjennomgående har høy bunn-

dyrtetthet. I årsgjennomsnitt, basert på prøver fra mai - september, har vanlige verdier ligget på 2 500 - 5 000 individer per m² på stasjonene i Sautso og på stasjonen i Vina, og 1 000 - 2 000 individer per m² på stasjonene i Raipas og Sandia. Utviklingen over tid syntes å ha ført til en utjevning av de store tetthetsforskjellene mellom stasjoner som ble registrert de første årene av langtidsserien som startet i 1993. Resultatene fra 2004 bryter imidlertid noe med dette mønsteret.

Fjærmygglarver har antallsmessig vært den sterkt dominerende dyregruppen, etterfulgt av døgnfluenymfer, vårfluelarver og steinfluenymfer. Av de 3 sistnevnte grupper er det registrert henholdsvis 16, 21 og 14 arter. Artsutvalget har vært meget stabilt, men dominansforholdene har vært ulike i øvre og nedre del av elva. Andre grupper enn de som er nevnt, har i de fleste tilfelle utgjort mindre enn 1 % av bunnfaunaen. Det kan konkluderes med at Altaelva har gjennomgående stor bunn dyrtetthet og stabile tilstander med hensyn til artsutvalg og dominansforhold innenfor sentrale grupper. Næringstilbudet for laksunger er godt og variert i hele elva, spesielt i øvre deler.

Ernæringen til laksungene i Altaelva har helt overveiende bestått av de fire bunn dyrgruppene fjærmygglarver, døgnfluenymfer, steinfluenymfer og vårfluelarver. Når mageprøver fra alle innsamlingsperioder i perioden mai - september sees under ett, har fjærmygglarver blitt antallsmessig mest utnyttet som byttedyr hos alle aldersgrupper av laksunger. Dermed kommer døgnfluenymfer, steinfluenymfer og vårfluelarver.

Det har over tid skjedd en betydelig endring i laksungenes diett i Sautso om våren. I 1993-1996 dominerte fjærmygglarver og døgnfluenymfer volummessig dietten til alle aldersgrupper av laks. I perioden 1997-2000 avtok betydningen av fjærmygglarver i laksungenes diett, mens betydningen av steinfluenymfer og vårfluelarver økte. Denne diettendringen har vedvart gjennom prøveperioden. I 2002-2004 hadde døgnfluenymfer størst volummessig betydning i mageprøver hos alle aldersgrupper av laksunger. Hos eldre laksunger enn 1-åringer har både steinfluenymfer og vårfluelarver økt sine andeler til dels kraftig etter 1996. I bunnfaunaen har andelen av fjærmygglarver og døgnfluenymfer ligget jevnt gjennom undersøkelsesperioden, mens andelen av steinfluenymfer og vårfluelarver i bunnfaunaen har økt noe fra 1993-1996 til 2002-2004.

Data fra undersøkelser utført før reguleringen viser at dietten til laksungene i Sautso om våren hadde store likhetstrekk med forholdene etter 1997-1998. Endringene i bunnfauna og ernæring hos laksunger de senere årene oppfattes som en positiv utvikling. Endringene i laksungenes diettsammensetning som de senere årene har funnet sted i Sautso i den kritiske vårperioden, gjenspeiler sannsynligvis bedre tilgjengelighet av større attraktive byttedyr. Dette kan

blant annet ha sammenheng med redusert begroing.

Målsettingen med undersøkelsene av drivfauna vinterstid i Altaelva har vært å skaffe grunnlag for å vurdere om laksungene har dårligere tilgang på drivfauna på åpne elvestreknin-ger sammenliknet med islagte. Drivfaunaen ble undersøkt i Svartfossen i Sautso der elva etter kraftutbyggingen stort sett er isfri hele året (2002-2004), og Gargia (2002) eller Forbygningen (2003 og 2004), der elva normalt er islagt om vinteren med unntak av ei isfri råk.

Drivet av dyr i Svartfossen bestod vesentlig av hoppekreps (fra kraftverksmagasinet) og små fjærmygglarver, og få individer av andre dyregrupper. I Gargia og Forbygningen var det vesentlig færre hoppekreps enn i Svartfossen. Av andre dyregrupper i drivet var forskjellene små mellom Svartfossen og de to andre stasjonene.

Mageanalyser fra laksunger i Sautso viste at de dyregruppene som forekommer hyppigst i drivet har liten betydning som vinternæring for laksunger. Samlet sett kan det konkluderes at det ikke ble funnet særlig støtte for hypotesen om at manglende isdekke reduserer perioden av døgnnet som byttedyrene er aktive. Dermed kan det heller ikke konkluderes med at ungfisken av denne årsak har dårligere tilgang på drivfauna på åpne elvestreknin-ger sammenliknet med islagte.

3.7 Lakseunger

Beregningene av utviklingstid for laksegg (basert på vanntemperaturen) indikerer at eggene i Sautso klekker betydelig tidligere etter regulering (1988-2004) enn før regulering (1981-1986), og at klekkingen er spredt over et lengre tidsrom enn tidligere. Til tross for at eggene klekker tidligere enn før, begynner yngelen å spise på omtrent samme tid som før reguleringen. På grunn av lavere vanntemperatur på forsommeren (juni/juli) etter regulering, trenger yngelen lengre tid på utviklingen fra eggene klekker og til de er i stand til å begynne å spise. Verken tidspunkt for klekking eller første fødeopptak synes å ha blitt endret vesentlig i prøveperioden 2002-2004.

Ved å sammenlikne veksten med en vekstmodell utviklet for Altaelva er det sannsynliggjort at laksungenes vekst i Sautso har avtatt på forsommeren etter reguleringen på grunn av lavere vanntemperatur, men økt senere i vekstsesongen. I gjennomsnitt har reguleringen bare ført til små årlige variasjoner i vekst i Sautso.

Både i perioden før og etter utbygging har laks fanget i Sautso hatt lavere gjennomsnittlig smoltalder og større gjennomsnittlig smoltlengde enn laks fanget i andre soner i elva. Reguleringen har derfor ikke påvirket laksens smoltalder og smoltlengde i Sautso på noen negativ måte.

På de to hovedstasjonene i Sautso og på den ene stasjonen i Sandia har utviklingen i ungfisk-

tetthet vært ikke-lineær i løpet av perioden 1981-2004. På disse tre stasjonene har ungfisktettheten først avtatt for deretter å øke igjen. På de tre andre hovedstasjonene i elva (Jøra, Vina og Sandia) har det vært en signifikant lineær økning av ungfisktetthet i undersøkelsesperioden sett under ett, og denne økningen har vært mest markant på stasjonen i Vina.

For de fire hovedstasjonene nedenfor Sautso er det en signifikant positiv sammenheng mellom minstevannføringen om vinteren (laveste ukemiddel) og gjennomsnittlig tetthet av laksunger. Dette indikerer at økt minstevannføring om vinteren som følge av reguleringen kan ha medvirket til økt ungfisktetthet i Altaelva nedenfor Sautso.

Utviklingen i ungfisktetthet har vært ganske lik på de to stasjonene i Sautso etter utbyggingen. Fra 1985 til 1991 lå ungfisktettheten på disse to stasjonene på omtrent 50 % av referanseårene 1981-1984. Fra 1992 til 1996 var tetthetene gjennomgående enda lavere enn i årene 1985-1991, og ungfisktettheten i disse årene var i gjennomsnitt 22 % av tettheten i referanseårene. Den negative utviklingen i tetthet av laksunger i Sautso i årene etter kraftutbyggingen antas å skyldes forhold relatert til drift og/eller bygging av Alta kraftverk. Fra 1997 til 2000 økte tettheten noe, og tettheten var i disse årene omtrent 50 % av hva den var i referanseårene.

I 2001 ble det registrert en markert økning av ungfisktetthet på de to hovedstasjonene i Sautso. Denne økningen i tetthet kan sannsynligvis knyttes til økt rekruttering som følge av fang og slipp fiske av voksen laks i sonen. Siden 2001 har ungfisktettheten vært sammenliknbar med situasjonen på starten av 1980-tallet eller bedre for stasjonen ved Tørmene. Tettheten av laksunger på stasjonen ved Svartfossen har imidlertid vært lavere enn tettheten på starten av 1980-tallet de tre siste årene.

En sammenlikning av den gjennomsnittlige tettheten av laksunger på elfiskestasjonene i Sautso med stasjonene i resten av elva viser at tettheten av ettåringer i Sautso var like høy eller høyere enn i de andre delene av elva i årene 1998 - 2003, men lavere i 2004. Tettheten av toårige laksunger var lavere i Sautso i 1998, 2000 og 2003, mens tettheten av treåringer har vært vesentlig lavere i Sautso enn i resten av elva i hele perioden 1998 - 2004. Dette kan tyde på at overlevelsen hos eldre laksunger er mindre i Sautso enn i øvrige deler av elva, og at smoltproduksjonen dermed er lavere.

Et merke-gjenfangststudie i Altaelva vinteren 2004-2005 viste at vinteroverlevelsen til laksunger var betydelig lavere i Tørmene i Sautso-sonen enn i kontrollområdet Gargia i Vinasonen. I Gargia ble vinteroverlevelsen til parr og presmolt estimert til 61 %. I Sautso ble overlevelsen til parr estimert til 45 %, mens bare 29 % av presmolten i Sautso så ut til å overleve vinteren. Estimaten for vinteroverlevelse er minimums-estimer.

Fettinnholdet til laksunger fra Sautso inn-samlet i mai har vist en økende trend i perioden 1996-2004, noe som indikerer at energistatusen til laksunger i Sautso har blitt bedre de siste årene. Dette kan skyldes endringer i begroing, endringer i bunnsfauna og laksungenes ernæring og/eller økt isdekke som følge av endret manøvrering.

Forandringer i kroppsenergi hos lakseunger i Sautso ble studert gjennom månedlige innsamlinger i tre vinterseonger (2000, 2001 og 2002). Det var flere episoder hvor fordeling av fisk med ulik kroppsenergi i populasjonen hadde forandret seg slik at dette ikke kunne forklares på andre måter enn ved energiavhengig dødelighet (fisk med den laveste energistatus dør). Det var indikasjoner på at dødelighet forekom på energinivåer hvor fisken hadde brukt opp reservene av lagringsfett.

For å studere mulige effekter på laksunger av redusert isdekke i Sautso etter regulering, er det gjennomført laboratorieforsøk. Lys påvirker energiomsetningen til fisken, og overflateis med snødekke reduserer seinvinters lysinnstrømmingen til elva med over 99 % på dagtid. Ungfisk av Altalaks holdt under lysforhold som i ei elv med isdekke (mørke), hadde 20 % lavere hvile-metabolisme enn lakseunger holdt i seks timers dagslys. Fisk holdt i semi-naturlig habitat (renner med naturlig substrat og næring) med simulert overflateis (lysttett dekke) hadde i gjennomsnitt 20 % lavere energitap enn fisk holdt i renner uten isdekke (klart plastdekke). Ungfisk av Altalaks holdt i renner med simulert delvis isdekke (halvparten av arealet med simulert isdekke) hadde et gjennomsnittlig lavere energitap enn fisk holdt i renner uten slikt isdekke. Effekten av delvis isdekke var imidlertid mindre enn effekten av heldekkende overflateis (henholdsvis 5 % og 20 % lavere energitap). Laboratorieforsøkene med ungfisk av Altalaks har vist at det er sannsynlig at redusert isdekke i øvre deler av Altaelva som følge av regulering, har bidratt til nedgangen i produksjon av laksunger i denne delen av elva.

3.8 Smolt

Produksjon og utvandringmønster for lakse-smolten i Altaelva er undersøkt i perioden 2003-2005. Spesielt fokus har blitt lagt på å studere eventuelle forskjeller mellom Sautso-sonen, som er sterkest påvirket av utbyggingen, og de resterende deler av lakseførende strekning.

Vinteren 2003 og 2004 ble områder egnet for smoltfangst i Sautso og Vina/Jøra overfisket én gang med elektrisk fiskeapparat. I Sautso ble den samlede tettheten av presmolt (fisk = 12 cm) beregnet til 2,8 og 3,4 individer per 100 m² i henholdsvis 2003 og 2004. I Vina ble den samlede tettheten av presmolt beregnet til 6,3 og 13,3 individer per 100 m² i de samme årene. I 2004 ble også tettheten av presmolt i Jøra beregnet til 11,0 individer per 100 m², det vil si om lag det

samme som i Vina. Tettheten av presmolt i Sautso var signifikant lavere enn på sammenlignbare områder i Vina i begge årene. Sammenlikningen indikerer at tettheten av presmolt i Vina var mellom to til fire ganger så stor som i Sautso.

Vi kjenner ikke forholdet mellom tettheten av presmolt på de to undersøkte områdene før regulering. Vurdert ut fra Sautsolaksens andel av fangsten av laks fra smoltårsklassene 1980-1984, utgjorde smoltproduksjonen i Sautso før regulering omtrent 16 % av produksjonen i hele elva. Dette er et minimumsestimert idet Sautsolaks også fanges i andre deler av elva. Sautso (inkludert Sautso vann) utgjør om lag 16 % av lengden på lakseførende strekning i Altaelva. Vurdert ut fra lengden på den produserende elvestrekningen ville vi forvente at tettheten av smolt i Sautso før regulering var minst like stor som tettheten av smolt i områder lengre ned i elva. Våre resultater indikerer derfor at tettheten av presmolt, og dermed smoltproduksjonen i Sautso, fremdeles er lavere enn i øvrige deler av elva.

I 2004 ble det merket smolt i områdene Sautso og Vina/Jøra. For å sikre en mest mulig representativ fangst av smolt produsert over hele lakseførende strekning, ble det i 2005 også merket fisk i områdene Sandia og Raipas. Den merkede fisken ble gjenfanget i smoltfeller ved Øvre Alta Bru. Basert på disse undersøkelsene ble smoltproduksjonen i Altaelva i 2004 beregnet til 578 000 smolt, mens den i 2005 var på 664 000 smolt. Beregningen gjelder antall smolt på merketidspunktet. Antallet smolt som gikk ut av elva vil derfor sannsynligvis være noe mindre på grunn av dødelighet i tidsrommet mellom merking og utvandring.

Hvis vi trekker fra en anslått maksimal produksjon av lakse-smolt i Eiby elva på 30 000 smolt, blir smoltproduksjonen per arealenhet i Altaelva ovenfor Øvre Alta Bru henholdsvis 14,7 og 17,0 individer per 100 m². Sammenliknet med smoltproduksjon i andre undersøkte elver i Norge kan smoltproduksjonen i Altaelva karakteriseres som høy. Dette er i overensstemmelse med resultatene fra tetthetsundersøkelsene av laksunger, som viser at Altaelva har høye tettheter av laksunger i de fleste områder nedenfor Sautso-sonen.

Reguleringen av Altaelva har ført til endringer i vanntemperatur og lysforhold (pga. redusert isdekke) i Sautso om vinteren og våren. Begge disse miljøparametrene er vist å påvirke tidspunktet for laksens smoltifisering. En asynkron smoltifisering og utvandring (dvs. tidligere eller senere) med smolten i resten av elva kan medføre økt predasjon, det vil si andel av smolten som blir spist av annen fisk når smolten vandrer ut av fjordsystemet.

Merkeforsøkene viser at smolt vandret suksessivt ut, først fra nedre deler og senere fra områder oppover i elva. I 2004 ble utvandringen fra smolt i Sautso og kontrollområdet Vina/Jøra undersøkt. Den merkede fisken fra Sautso vandret

seinere ut (median dato 8. juli) enn fisken merket i Vina/Jøra (median dato 2. juli). Kjemiske analyser av otolittene til den utvandrende smolten tyder også på at fisk klassifisert som Sauts-smolt vandret ut seinere enn fisk fra resten av elva. I 2005 ble utvandringen fra smolt i Sautso, Sandia, Vina/Jøra og Raipas undersøkt. Den merkede fisken fra Raipas kom først (median dato 23. juni), så kom fisk fra Vina/Jøra (median dato 5. juli), fisk fra Sandia (median dato 9. juli) og til slutt fisk fra Sautso (median dato 13. juli). Variasjonen i utvandringstid mellom områder var signifikant.

Forsøk med Altalaks utført på settefiskanlegget i Talvik har vist at redusert vanntemperatur kan forsinke smoltutvandringen. I Sautso har vanntemperaturen blitt lavere om våren, fra ca. slutten av mai til smolten vandrer ut i slutten av juni og begynnelsen av juli. Denne temperaturreduksjonen, som jevner seg ut nedover i vassdraget, kan ha medført forsinkelse i utvandringstidspunkt for smolten i de øvre deler av lakseførende strekning.

3.9 Voksenlaks og gyting

I Sautso har det vært en negativ utvikling i fangstene av laks etter kraftutbyggingen. Fangsten av storlaks i Sautso gikk signifikant tilbake i perioden 1980-2004. I de andre sonene var det ingen signifikante endringer i fangsten av storlaks, unntatt på den øverste fiskekortstrekningen i Sandia, nærmest Sautso. Før utbyggingen (1980-1986) ble gjennomsnittlig 16 % av storlaksfangstene i Altaelva fanget i Sautso, mens etter utbyggingen (1991-2004) sank denne andelen til 6 %. Andelen var imidlertid noe høyere i 2001, 2002, og 2004 enn på siste halvdel av 1990-tallet. I 2004 utgjorde fangsten av storlaks i Sautso 9 % av fangsten i hele elva, noe som var den største andelen siden 1990.

Når det gjelder smålaks, så var det ingen signifikant endring i fangstene i Sautso i perioden 1980-2004. Dette er imidlertid den eneste sonen hvor fangstene av smålaks ikke har økt betydelig, slik at i forhold til de andre sonene har det også vært en relativ nedgang i smålaksfangstene i Sautso.

Resultatene fra gytefisktellinger og gytegroptellinger viser at gytebestanden i Sautso var betydelig større i 2002-2004 sammenlignet med perioden 1996-1997. Laksefangstene tyder imidlertid på at laksebestanden i Sautso enda ikke er oppe på samme nivå som før utbyggingen.

Nedgangen i fangst av voksen laks i Sautso kan knyttes til en nedgang i ungfisktetthet etter utbyggingen. Etter innføring av fang og slipp fiske i Sautso i 1998 har imidlertid antallet gytegrøper økt. De siste årene, spesielt fra og med 2001, er det også registrert en økning av ungfisktettheten i Sautso, noe som tyder på at økt antall gytefisk har gitt en økt rekruttering av ungfisk.

Mesteparten av ungfisken står fire år i elva før de vandrer ut som smolt, og mesteparten av

laksen er en til tre vintre i sjøen før de kommer tilbake til elva for å gyte. Dette innebærer at en eventuell bedring av oppvekstforholdene i Sautso ikke vil gi seg utslag i økt tilbakevandring og økte fangster før 4-7 år senere.

I Sandia har det vært en nedgang i de relative fangstene på den øverste fiskekortstrekningen, nærmest Sautso, og fangstene har vært lave også i perioden 2002-2004 sammenlignet med før utbyggingen. Dette har trolig sammenheng med tilbakegangen i laksebestanden i Sautso, og at en relativt stor andel av fangsten øverst i Sandia har vært laks på vei tilbake til Sautso.

Laksebestanden ble altså betydelig redusert i Sautso etter utbyggingen. Fangstene ble som en følge av dette redusert i Sautso og øverst i Sandia, mens det ikke er registrert reduserte laksefangster i elva forøvrig. For å undersøke fangstutviklingen for hele Altaelva i perioden 1979-2004, har vi gjort sammenligninger med ni andre elver i Nord-Norge. De samlede fangstene av én-sjø-vinter laks etter utbyggingen har økt i Altaelva i forhold til de andre elvene, mens det ikke kunne påvises noen forskjell i utviklingen av de samlede fangstene av fler-sjø-vinter laks. Sammenligningene gir således ikke grunnlag for å konkludere at kraftverksreguleringen har gitt reduserte fangster av laks i Altaelva sett under ett.

(...)

3.10 Fiskefangster

I figur 19 er vist statistikken over antall fangete laks i årene 1974 – 04. I søylene er det skilt mellom smålaks (< 4 kg) og storlaks (> 4 kg). Se ellers nærmere omtale av laksefangst og forholdet mellom Altaelva og aktuelle referanseelver i kap. 3.12.

(...)

Fangstresultatene for 2005 er i skrivende stund ikke ferdig rapportert, men ifølge ALIs internetsider vil totalfangsten komme over 20 tonn. 2005 kan derfor bli det beste fangståret siden 1975.

3.11 Predasjon fra fiskeender

Predasjon på lakseunger fra laksand er blitt sett på som et problem i flere land. Dette gjelder spesielt dersom endene spiser større parr eller smolt, fordi dette trolig ikke vil bli kompensert ved tetthetsavhengig dødelighet siden tetthetsavhengig dødelighet antas å ha mindre betydning jo eldre laksungene blir. I vår studie fra Altaelva har vi forsøkt å anslå hvor mye mer laksefisk fiskandbestanden i Altaelva kan spise dersom elva blir isfri i en lengre periode på våren enn det som er naturlig.

I perioden 14. – 16. mai 2005 ble det talt 96 silender og 88 laksender, dvs. totalt 184 fiskeender i Altaelva. I magene på 60 undersøkte ender ble det funnet 673 fiskerester og insekterester som ble bestemt. 606 rester ble bestemt til laks

(90 %), 3 til aure (0,4 %), 13 til røye (1,9 %), 37 til ubestemt laksefisk (5,5 %), 7 til stingsild (1 %), 2 til lake (0,3 %), og 5 til insekter (0,7 %).

Ut fra gjennomsnittet i våre simuleringer spiser en laksand i løpet av en dag 1,5 1+ laks, 12 2+ laks, 12 3+ laks, 18 4+ laks, og ca. 3 individer av andre fiskearter. Disse anslåtte gjennomsnittene ble brukt for å vurdere hvor mange laksunger av de ulike aldersgruppene som kan bli tatt av fiskeender som en funksjon av antall ender i elva og antall ekstra dager elva er åpen. Trolig vil predasjon på presmoltstadiet (4+ og eldre) ha størst betydning for smoltproduksjonen i elva. Ut fra simuleringene vil 200 laksender i løpet av en 30 dagers periode kunne spise i mellom 78 000 og 136 000 presmolt. Våre simuleringer viser derfor at dersom Altaelva blir isfri tidligere om våren, kan dette potensielt føre til en økt predasjon på lakseunger fra fiskeender.

Det er imidlertid usikkert i hvilken grad det er ender i området som kan nyttegjøre seg den økte tilgjengeligheten av lakseunger. Silanda overvinter i Finnmark, og endene flytter seg trolig etter områder med mye næring. Det er derfor mulig at silanda kan oppdage den økte tilgjengeligheten av næringsområder og dermed begynne å spise fisk i elva tidligere enn under naturlige forhold. For laksender er dette mer usikkert, siden laksanda er en mer utpreget trekkfugl og overvintrer lenger vekk fra elva.

3.12 Bestandsutvikling – referansestudier

NINA har undersøkt om utviklingen i fangstene av laks etter kraftutbyggingen i Altavassdraget har vært betydelig forskjellig fra andre elver i Finnmark. Altaelva ble sammenlignet med ni nordnorske lakseelver, som ble valgt ut på bakgrunn av størrelsen på fangstene og antall år det foreligger fangststatistikk fra (Næsje et al. 2005).

Elvene ble sammenlignet både med hensyn til smålaks og storlaks. Smålaks er definert som laks mindre enn fire kg for Altaelva og mindre enn tre kg for de andre lakseelvene. Laks over fire kg er definert som storlaks i Altaelva, mens for de andre lakseelvene er storlaks definert som laks over tre kg. Årsaken til de ulike inndelingene er ønsket om å få best mulig samvariasjon mellom smålaksklassen og én-sjøl-vinter laks. Videre er sammenligningen gjort av fangstene fra 1979 og frem til i dag, og samlet fangst fra Altaelva er benyttet.

NINA har kommet frem til at Altaelva relativt sett hadde signifikant høyere fangster av smålaks i perioden etter utbygging enn i perioden før utbygging, uavhengig av hvilken elv en sammenligner med. Flere forhold kan forklare utviklingen; 1) produksjonen av smålaks kan ha økt i Altaelva relativt til andre elver, 2) rapporteringsrutinene for smålaks kan ha blitt bedre i Altaelva enn i andre elver, 3) beskatningen i sjøfiske kan ha blitt redusert mer for smålaks fra

Altaelva enn for smålaks fra andre elver, 4) endringer av forhold i havet kan ha ført til at mer laks fra Altaelva vender tilbake som smålaks enn tidligere, 5) en kombinasjon av ulike forklaringer.

Uavhengig av valg av referansevassdrag viser analysen ingen signifikant forskjell i de relative fangstene av storlaks i Altaelva i perioden før og etter utbygging. Dette antyder at storlaksfangstene ikke har utviklet seg vesentlig forskjellig i Altaelva sammenlignet med andre lakseelver i Finnmark i perioden 1980-2004.

Konklusjonen til NINA, etter sammenligningen av Altaelva med andre lakseelver i området, er at det ikke er grunnlag for å hevde at kraftverksutbyggingen har redusert fangstene av laks i Altaelva.

3.13 Forsøksutsetting

Som en del av reguleringsundersøkelsene i Altaelva er det siden 1986 gjennomført forsøksutsettinger av laksesmolt fra settefiskanlegget i Talvik. Hensikten med forsøksutsettingene og tilhørende undersøkelser har vært å optimalisere smoltproduksjonen og utsettingsmetodikk med tanke på å få best mulig gjenfangst av en eventuell kompensasjonsutsetting i Altaelva. Smolt er også satt ut ovenfor og nedenfor fiskefella i Halselva (ved Talvik) med overføringsverdi til utsettingene i Altaelva. Det er fastlagt en ramme på produksjon av 25 000 laksesmolt årlig på Talvik, og forsøksutsettingene har en varighet til 2006 (brev fra DN av 12.4.2002). Årlige smoltutsettinger i Altaelva og Halselva totalt har variert fra 13 000 til 23 000 stk. i de senere årene.

Pågående smoltproduksjonsundersøkelser har følgende innhold:

- Dokumentasjon av smoltifiseringsprosessen og stressrespons i forbindelse med ulike teknikker for produksjon, transport og utsetting av smolt i Altaelva.
- Kartlegging av smoltifisering, stressrespons og utvandringsrespons ved utsetting av smolt i Halselva.
- Registrering av utsatt Carlin-merket smolt i Altaelva og vurdering av alternative metoder til gruppemerking.

I de senere årene har det dessuten vært fokusert på skader på finnene på laksungene i Talvikanlegget og mulig tiltak for å begrense slike skader. Gjenfangst av voksen laks fra de ulike forsøksutsettingene har variert mye over tid avhengig av både transportmetode (helikopter eller bil) og utsettingsmetode (direkte utsetting eller akklimatisering i hvilemerd) (Strand og Finstad 2005). Gjennomsnittet av gjenfangstene av utsatt smolt har vært på 1,5 %, som er på det nivået som forventes i et storlaksvassdrag.

(...)

3.14 Rovfugl

Tømmeraaas 2003, har undersøkt forekomstene av rovfugl i Alta- Kautokeinovassdraget før og etter kraftutbyggingen. Hensikten med studiet, som pågikk i årene 1982 - 1998, var en totalinventering av hekkebestanden og ungeproduksjonen hos rovfugl, ugler og kråkefugler. For deretter å vurdere i hvilken grad kraftutbyggingen influerte på naturkvalitetene i form av redusert mangfold og produktivitet blant disse fuglene. Reisadalen i Troms er brukt som referanseområde.

Geologisk er Alta canyonen med sine bratte bergvegger godt egnet for klippehekkende rovfugler, og det er tett avstand mellom hekkeplassene. Den vanskelige adkomsten førte i tillegg til at rovfuglene tidligere levde et relativt uforstyrret liv til tross for tidvis stor trafikk av laksefiskere.

Undersøkelsen viser at den rovfuglrelaterte miljøpåvirkningen av kraftutbyggingen kan sammenfattes under følgende tema; biotopendringer, redusert villmarkskarakter, økt menneskelig aktivitet og endret ferdselsmønster. Dalføret har fremdeles en rik og produktiv rovfuglfauna. Samtidig har presset på området økt som følge av enklere adkomst og dermed mer trafikk og økt ferdsel. Tilbakegangen har derfor vært størst for de mest isolasjons- og villmarkskrevende artene som jaktfalk og kongeørn.

3.15 Statkrafts vurderinger

Vi mener at det framgår av de vedlagte faglige rapportene at miljøforholdene i Altaelva har utviklet seg i positiv retning i perioden 2002 - 05. Uønsket begroing har avtatt, tettheten av lakseunger er økende, smoltmengden som årlig vandrer ut er stor, og fangsten av voksen laks har tildels utviklet seg bedre enn i referanseelvene.

Det er oppnådd noe mer isdekke på elva i Sautsosenen, men ikke så mye som noen kanskje hadde forventet. Dette mener vi i stor grad skyldes at alle vintrene har vært mildere enn normalen, tildels mye mildere. Utviklingen av laksebestanden i Sautsosenen er også positiv, men tettheten av eldre laksunger ligger fortsatt noe etter sonene lenger nedstrøms.

Det er likevel tydelig dokumentert at kjørestrategien som har vært prøvet ut, gir lavere vanntemperatur i første del av vinteren og dermed et potensiale for vesentlig mer isdekke og bedre vinteroverlevelse av lakseunger i elva i normale og kalde vintre.

I kapittel 4.2 er NINAs anbefalinger til endringer i manøvreringsreglementet presentert. Statkrafts kommentarer til disse anbefalingene følger i 4.2.1.

4 Statkrafts forslag til nytt manøvreringsreglement

Vårt forslag er presentert i to versjoner på de neste sidene. Første versjon er *uten* de deler av det nåværende reglement som er endret eller strøket. I den andre versjonen er også vist, som ~~gjennomstrøket~~ eller med rød tekst, de deler av nåværende reglement som er endret. I forhold til teksten i det gjeldende reglementet er følgende endret:

1. Det er tatt inn definisjon på begrepet "elva".
2. Avsnitt om manøvreringsrådet er tatt ut.
3. Det er tatt inn definisjon på begrepet "isleggingstid".
4. Det foreslås en nedre grense for vintervannføringen på 16 m³/s.
5. Det er tatt inn nye avsnitt med målsettinger og restriksjoner for manøvrering i isleggingstiden.
6. Det er tatt inn nye avsnitt med definisjon for når vannføringen i vinterperioden kan økes utover 38 m³/s og hvilke restriksjoner som da gjelder.
7. Det er tatt inn nytt avsnitt med forslag om at overholdelse av HRV/LRV grensene om vinteren har prioritet fremfor vannføringsgrensene, dersom en valgsituasjon inntreffer.
8. Vannføringen sommer og høst defineres nærmere. Innebærer ingen realitetsendringer.
9. Tatt ut setning med tidpunkt for ny vurdering av reglementet.

Det gjøres ellers oppmerksom på de endringer i det midlertidige reglementet som er gitt i brev fra NVE datert 11.04.02 og 05.02.04. Se omtale i kap. 2.2.4.

Statkrafts forslag til manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget:

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannstand moh.	Reguleringsgrenser		Senkning m	Oppdemming m	Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.			
Vir'dnejav'ri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	4.8	15.2	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	-	110.0	65.0

Høyden refererer seg til NGO's høydesystem (FMUSN10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket "elva" menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til observasjoner i elva like nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

2. Manøvreringen

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vannstanden i Ladnatjav'ri ikke påvirkes av reguleringen av Vir'dnejav'ri. For øvrig gjelder følgende:

I Vinter

Periodens varighet: Fra begynnende islegging i nedre del av elva til start tilsigsøkning om våren. Isleggingstiden starter når vinterperioden starter og regnes som avsluttet når nedre inntak tas i bruk, normalt 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

I isleggingstiden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet. Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 38 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 38 m³/s.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

I isleggingstiden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig.

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 38 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Etter isleggingstiden, og når elva i strømdraget er blitt åpen i mer enn halve elvas lengde, kan vannføringen økes utover 38 m³/s. Maksimale tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn er 10 % for vannføringer mellom 38 og 50 m³/s og 15 % for større vannføringer.

Endringene spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet. Avslutningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnes mulig overgang til økende tilsig til elva.

Dersom det i vinterperioden oppstår tilsigssituasjoner hvor vannføringsbegrensinger kommer i

konflikt med reguleringsgrensene i magasinet, så gjelder reguleringsgrensene i magasinet.

II Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårfloppen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinet's fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

III Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til begynnende islegging.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Vir'dnejav'ri. I tiden 10. juni til 15. juli has særlig for øyet at naturlige vannføringsendringer opprettholdes.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødyp mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten skal oppbevare for hele reguleringsstiden.

4. Endringer i reglementet

Viser det seg at slipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Statkrafts forslag til manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget

2. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannstand moh.	Reguleringsgrenser		Senkning m	Oppdemming m	Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.			
Vir'dnejav'ri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	4.8	15.2	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	-	110.0	65.0

Høyden refererer seg til NGO's høydesystem (FMUSN10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket "elva" menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til observasjoner i elva like nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

3. Manøvreringen

Manøvreringen skjer i samråd med en fiskesakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernvedlegg, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig fra NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vannstanden i Ladnatjav'ri ikke påvirkes av reguleringen av Vir'dnejav'ri. For øvrig gjelder følgende:

I Vinter

Periodens lengde-varighet: Fra begynnende islegging i nedre del av elva til start tilsigsøkning om våren. Isleggingstiden starter når vinterperioden starter og regnes som avsluttet når nedre inntak tas i bruk, normalt 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under $16 \text{ m}^3/\text{s}$.

I isleggingstiden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovanet. Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige $38 \text{ m}^3/\text{s}$, eller tilsiget dersom dette er større enn $38 \text{ m}^3/\text{s}$.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

I isleggingstiden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig.

~~Avhengig av isforholdene, normalt fra månedskiftet januar/februar, kan vannføringen variere mellom $18 \text{ m}^3/\text{s}$ og $38 \text{ m}^3/\text{s}$ når tilsiget er mindre enn $38 \text{ m}^3/\text{s}$, men også med mulighet til å trappe ned vannføringen slik at den blir lik tilsiget på sen vinteren.~~

~~Ved høyere tilsig enn $38 \text{ m}^3/\text{s}$ er maksimalt tillatt vannføring lik tilsiget.~~

Driftsvannføringer mellom $16 \text{ m}^3/\text{s}$ og $38 \text{ m}^3/\text{s}$ skal ikke endres raskere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn.

~~Ved nedtrapping av vannføringen fra $18 \text{ m}^3/\text{s}$ til tilsiget skal dette ikke skje raskere enn $1 \text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn.~~

Etter isleggingstiden, og når elva i strømdraget er blitt åpen i mer enn halve elvas lengde, kan vannføringen økes utover $38 \text{ m}^3/\text{s}$. Maksimalt tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn

er 10 % for vannføringer mellom 38 og $50 \text{ m}^3/\text{s}$ og 15 % for større vannføringer.

Endringene spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet. Avslutningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnes mulig overgang til økende tilsig til elva.

Dersom det i vinterperioden oppstår tilsigstiasjoner hvor vannføringsbegrensninger kommer i konflikt med reguleringsgrensene i magasinet, så gjelder reguleringsgrensene i magasinet.

II Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflommen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

III Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til begynnende islegging.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Vir'dnejav'ri. I tiden 10. juni til 15. juli has særlig for øyet at naturlige vannføringsendringer opprettholdes.

4. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødyp mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten skal oppbevare for hele reguleringsperioden.

5. Endringer i reglementet

~~Dette reglementet skal tas opp til ny vurdering 1. august 2005.~~

Viser det seg at slipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

4.1 Målet for det nye reglementet

Som nevnt tidligere er reglementet endret slik at erfaringene fra vintermanøvreringen de siste 4 år er blitt tatt hensyn til. I praksis betyr dette at vannføringen skal holdes lav, og driftsvannet skal bare tas fra øvre inntak så lenge dette er teknisk mulig. "Teknisk mulig" betyr at vi må ha en vannstand over 260 moh. Under denne vannstanden er det fare for å suge luft inn i tilløpstunnelen. Dette igjen kan føre til redusert ytelse i turbinen og mulig gassovermetning i vassdraget.

Under normale værforhold er målet med reglementet å få 50 % av elva i Sautsosenen islagt i løpet av vinteren. Som det framgår av kap. 3.3, har vi ikke kunnet oppnå så høy midlere isdekkningsprosent i siste prøveperiode. Dette skyldes primært at alle vintrene har vært mildere enn normalt, og det har vært få lengre perioder med stabil kulde, dvs. under -10°C .

Den biologiske effekten av et 50 % isdekke er vurdert til å være klart positivt for ungfisk i Sautsosenen i forhold til de tilnærmet isfrie forholdene som rådet på 1990-tallet, se kap. 3.7.

Under uregulerte forhold var isdekningen i Sautsosenen antakelig på 80-90 %. Det anses som fysisk umulig å kunne oppnå en så høy isdekning etter reguleringen pga. vesentlig større dybde og lengde av Virdnejavrimagasinet sammenliknet med det naturlige Virdnejavri.

Det er i reglementet også gitt en presisering av vannføringen sommer og høst. Presiseringen viser til at beregninger av tilsiget nedenfor kraftverket skal ta hensyn til den naturlige dempingen som ville ha funnet sted i den uregulerte innsjøen Virdnejavri. Bakgrunnen for denne presiseringen er et mål om å oppnå mer riktige vannføringsvariasjoner i elva nedenfor kraftverket i situasjoner med raske endringer i tilsiget oppstrøms Virdnejavrimagasinet.

4.2 Forholdet til ulike interessers behov

4.2.1 Næringsinteresser og allmenne interesser (ferdsel)

Den viktigste allmenne interessen, utenom laksefisket, er ferdsel på Altaelva og på Virdnejavrimagasinet. Se omtalen i kap. 1.5.2.

I vintermånedene og spesielt på ettervinteren er elveisen mye brukt til ferdsel med snøskuter, hundspann og på ski. Sikker og stabile isforhold er en viktig forutsetning for denne aktiviteten. Det foreslåtte reglementet har som et hovedmål å skape en større grad av islegging på elva i Sautsosenen. I vintre med normale værforhold anslås det at ca. 50 % av elva i Sautsosenen kan bli islagt midtvinters. Dette er likevel ikke nok til at elva her kan forventes å fremstå som sikker for vinterferdsel, men det vil være en vesentlig forbedring i forhold til 1990-årene da det sjeldent var tilrådelig å ferdes på isen ovenfor Sautsovannet. Observasjoner gjort under befaringer viser at mange benytter det stabile beltet

med strandis som kjøretrasé oppover fra Sautsovannet.

Pytte Asvall, 2005 konkluderer også med at manøvreringen slik den har blitt praktisert siden 2002, har bidratt til mer stabile isforhold også nedenfor Sautsovannet. Statkraft mener derfor at det foreslåtte reglementet vil gi bedre isforhold for ferdsel i vintermånedene og utover i mars enn det som var tilfellet på 90-tallet. Når en må gå over til å kjøre fra nedre inntak, vil isforholdene gradvis svekkes nedover elva slik en har erfart de siste vintrene, men fortsatt vil værforholdene være den viktigste faktoren mht. når isen på Altaelva ikke lenger blir farbar.

Statkraft mener at de anbefalinger gitt av Asvall 2005, se kap. 3.3.2, kan ivaretas innenfor det foreslåtte reglementet.

4.2.2 Isforhold, flomforhold

I konsesjonsbehandlingen av Alta kraftverk ble det uttrykt bekymring for at utbyggingen kunne føre til uønskete isganger med påfølgende oversvømmelser og erosjonsskader. I de midlertidige manøvreringsreglementene er det derfor hele tiden klart understreket at kjøringen skal ta hensyn til isforholdene i elva. Erfaringene etter 18 vintre med kraftverksdrift er da også positive mht. å unngå å utløse isganger. I det foreslåtte reglementet er disse erfaringene ivaretatt ved å beholde de formuleringer som pålegger regulanten en spesiell årvåkenhet i vinterperioden.

Virdnejavrimagasinet flomdempende virkning er begrenset i volum, men likevel viktig for å kunne dempe flomstigningen under vårflommen. Det er ingen endringer i det foreslåtte reglementet som svekker magasinet flomdempende muligheter.

4.2.3 Laks

Som omtalt i kap. 1.5.1 er laksefisket en svært viktig interesse. Statkraft har derfor bedt NINA om å kommentere vårt forslag til varig manøvreringsreglement.

Sett i forhold til laksens interesser anbefaler NINA følgende konkrete endringer i reglementet:

1. En minstevannføring på $20\text{ m}^3/\text{s}$ i vinter- og vårperioden referert til vannmerket Kista.
2. Alle vannføringsendringer om vinteren bør ikke skje raskere enn $2\text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn, ved vannføringer under $18\text{ m}^3/\text{s}$ ikke raskere enn $1\text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn.
3. En maksimumvannføring på $38\text{ m}^3/\text{s}$, eller opp til tilsiget, i vinterperioden etter overgang til nedre inntak.
4. I vårperioden minimum på $20\text{ m}^3/\text{s}$ og maksimum på $38\text{ m}^3/\text{s}$ eller opp til tilsiget når dette ligger mellom 38 og $99\text{ m}^3/\text{s}$.
5. Manøvreringsrådet opprettholdes.

I tillegg anbefaler NINA at en del begreper i reglementteksten skal defineres nærmere. Dette gjelder begrepene "start tilsigsøkning", "begynnende isleggingen", "sen vinteren", "avhengig av isforholdene" og "så langt det teknisk lar seg gjøre".

4.2.4 Statkrafts kommentarer til NINAs anbefalinger

Anbefaling 1. En minstevannføring på 20 m³/s, i stedet for 16 m³/s som er Statkrafts forslag, vil i flere år bety at magasinet må tappes raskere ned i januar og februar. Dette betyr igjen at vi nå går over til å kjøre fra nedre inntak lenge før 1. april, og følgelig vil isdekket i Sautsosen bli fjernet midtvinters. Våre simuleringer viser at dette ville ha skjedd så tidlig som 11. februar 2003, 18. februar 1987 og 20. februar 1998. Ønsket om 20 m³/s hele vinteren, som primært anbefales for å øke ungfiskproduksjonen nedenfor Sautso, er følgelig i motstrid til målsettingen om å oppnå mer isdekke i Sautsosen, se også iskonsulentens anbefalinger i kap. 3.3.2.

Det minnes igjen om at NINAs forslag baserer seg på måling ved Kista vannmerke, mens Statkrafts forslag gjelder for elva rett nedenfor kraftverket. Mellom disse to målestedene ligger et uregulert felt på ca. 120 km². Vintervannføringen ved Kista vil derfor være 0,3 – 1 m³/s høyere enn nedenfor utløpet av kraftverket.

Anbefaling 2. I all hovedsak er dette ivare tatt gjennom vårt forslag om at vannføringer mellom 16 og 38 m³/s ikke endres mer enn 2 m³/s pr. døgn.

Anbefaling 3 og 4. NINAs anbefaling synes å være begrunnet i en frykt for at vi skal tømme magasinet for tidlig og følgelig måtte gå ned på en potensielt uheldig lav sein vinter/vårvannføring. Som vist i figurene 20-23, vil Statkraft bevisst legge opp en kjørestrategi mot en stabil vannføring fra etter overgangen til nedre inntak og fram til tilsigsøkningen, altså unngå en reduksjon.

Dersom reglementet hindrer oss i å gå over 38 m³/s, vil dette bety at vi i flere år blir sittende igjen med et betydelig restmagasin før tilsigsøkningen, slik som i 2002. Produksjonstapet kan bli i størrelsesorden 25 GWh pr. år. Dessuten vil en slik situasjon svekke magasinets flomdempende rolle.

Anbefaling 5. Dette har vi allerede omtalt i kap. 2.2.1. Statkraft vil knytte til seg fiskefaglige rådgivere gjennom sin driftsplanlegging, men vi mener det er unødvendig å pålegges å ha et manøvreringsråd til "evig tid". Noen paralleller finnes da heller ikke i norsk vassdragsforvaltning.

Begrepsdefinering

Vi mener at disse begrepene ikke trenger noen nærmere presisering. Begrepene har vært anvendt i praksis av Statkrafts driftsorganisasjon i en årrekke og det er innarbeidet rutiner som

knytter begrepene opp mot skiftende vær og hydrologiske situasjoner.

Begrepet "teknisk lar seg gjøre" vil ikke være et statisk begrep. Den tekniske utvikling er kontinuerlig og en statisk definisjon i et reglement bør ikke være et hinder mot bedre tekniske løsninger i framtida.

Vi vil igjen også peke på målsettingen om at manøvreringsreglementet bør være så enkelt som mulig. I tillegg til rammevilkårene gitt i reglementteksten, så har Statkraft utarbeidet egne detaljerte driftsprosedyrer.

4.3 Avbøtende tiltak

Det foreslås ingen nye avbøtende tiltak utover de som allerede er utført. De viktigste som er knyttet til kraftverkssystemet, er byggingen av det øvre inntaket og reduksjon i "flimmer" som tidligere forårsaket raske vannføringsendringer. Dessuten bygging av forbislippingsventilen og mulighetene for å slippe vann gjennom dammen, se beskrivelse på s. 4. Ytterligere avbøtende biologiske tiltak er innføringen av fang- og slippfiske i Sautsosen og ALIs kontroll og styring med utøvelsen av fisket.

4.4 Kraftproduksjon og samfunnsøkonomi

I et hydrologisk normalår er det beregnet at Alta kraftverk produserer 655 GWh. I perioden 1988 – 03 ble det i middel produsert 676 GWh pr. år, altså 21 GWh (3 %) mer enn det beregnede normale. I hovedsak antas dette å skyldes økende nedbør og tilsig på Finnmarksvidda. I 11 år har produksjonen vært større enn 655 GWh, mens den har vært lavere i 6 år.

Det er utført produksjonssimuleringer for alle årene 1988 – 2004 med den forutsetning at Statkrafts forslag til varig manøvreringsreglement hadde vært gjeldende i disse årene. Det foreslåtte reglementet gir ingen endringer i årlig middelproduksjon.

I figur 21 – 24 er vist resultater fra noen utvalgte vinterperioder (1987/88 tørr og kald vinter), (1991/92 våt og mild vinter), (1995/96 tørr vinter og sein vår) samt de fire siste vintrene.

Simuleringene er styrt av følgende hovedmålsettinger:

1. 10 % restmagasin når vårfloppen starter.
2. Stabil vannføring fra det tidspunktet magasin tappingen starter og fram til når nedre inntak tas i bruk.
3. Nedre inntak tas i bruk fra 1. april.

Resultatene viser at tidspunktet for når magasin tappingen starter, kan variere fra ca. 20. desember til ca. 20. januar. Den stabile vintervannføringen kan variere mellom 17 og 28 m³/s. Etter overgangen til nedre inntak 1. april økes vannføringen over noen dager og stabiliseres på mellom 33 og 59 m³/s fram mot vårfloppen. Et unntak fra dette ville forekomme våren 2002 da vårfloppen kom uvanlig tidlig. Vannføringen

ville da bli økt fortløpende fra 1. april og fram til vårflommen.

(...)

Driftsvannføringene i figurene 21 - 24 avviker noe fra de historiske driftsvannføringene som er vist i kap. 2.2. Til dette er å kommentere følgende:

1. Simuleringene er utført i ettertid, vi vet da hvordan vær og tilsig utviklet seg og kan disponere magasin vannet med stor grad av forutsigbarhet.
2. I perioden 2002-05 var det viktig å kunne prøve ut hvordan isforholdene reagerte på ulike vannføringsøkninger i april. Det ble derfor foretatt større vannføringsvariasjoner enn det vi ser for oss i en normal driftssituasjon.
3. I simuleringene er det ikke nødvendig å redusere vannføringen igjen etter økningen 1. april. I perioden 2002-05 ble dette i praksis gjort i 2004 og 2005. Fra biologisk hold er slike vannføringsreduksjoner påpekt som potensielt uheldige. Vi mener at de reduksjonene som måtte foretas i april/mai 2004 og 2005, bør kunne unngås i en normal driftssituasjon.
(...)"

Høringsuttalelser

Søknaden har vært kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn i Alta og Kautokeino kommuner. Videre er søknaden sendt på høring til Alta og Kautokeino kommuner, Fylkesmannen i Finnmark, Finnmark fylkeskommune, Direktoratet for naturforvaltning, Alta Laksefiskeri Interessentskap (ALI) og Reindriftsforvaltningen i Vest-Finnmark. Sametinget har blitt forespurt pr. telefon om de ønsket å avgi en uttalelse, men valgte å avstå.

NVE har mottatt følgende uttalelser:

Reindriftsforvaltningen i Vest-Finnmark uttaler i brev av 18.05.2006:

"Områdestyret i Vest Finnmark v/reindriftsagronomen vil uttale:

Områdestyret har ikke merknader til søknad om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. Denne uttalelsen er gitt i medhold av områdestyrets delegasjonsvedtak i sak 13/04."

Finnmark Fylkeskommune uttaler i brev av 05.07.2006:

"Vi viser til Deres brev av 03.04.06 vedlagt søknad fra Statkraft Energi AS.

Areal- og kulturvern avdelingen kan ikke se at automatisk freda kulturminner innafor det aktuelle området vil bli berørt og har derfor ingen merknader til tiltaket.

Skulle det under arbeidet likevel komme fram gjenstander eller andre spor fra eldre tid, må arbeidet stanses omgående og melding sen-

des areal- og kulturvern avdelingen, jf. lov om kulturminner av 1978, § 8. Denne meldeplikt må formidles videre til de som skal utføre tiltaket.

Denne uttalelsen er gitt på vegne av Finnmark fylkeskommune. Vi gjør forøvrig oppmerksom på at det skal hentes inn en egen uttalelse fra Sametingets miljø- og kulturvern avdeling, Finnmark."

Alta Laksefiskeri Interessentskap uttaler i brev av 31.08.2006 (vedlegg er ikke gjengitt):

"Alta Laksefiskeri Interessentskap har valgt å kommentere Statkrafts forslag til varig reglement på 2 måter. Dersom man fortsatt godtar et midlertidig reglement og at manøvreringsrådet fortsatt skal bestå kan vi akseptere en noe upresis tekst i reglementet. Denne aksepten bygger på de erfaringene vi har hatt med samarbeidet i manøvreringsrådet de siste årene og at Statkraft har vist vilje til å få en bedre regulering. Vi aksepterer ikke at dette bare skal overlates til personer som sitter nærmere 1.000 km fra kraftverket og ikke har den nødvendige lokalkunnskap, da må teksten i reglementet være så presis som overhodet mulig, og derfor har vi forslag til nødvendige endringer i et eventuelt varig reglement.

Innledning

Etter snart 20 års drift av Alta kraftverk med et midlertidig reglement søker nå Statkraft om et varig reglement. Det midlertidige reglementet ble vedtatt i 1979. Bakgrunnen for at man valgte midlertidig reglement var at man etter 5 års drift av kraftverket skulle kunne gjøre endringer i tilfelle reguleringen hadde medført uheldige og utilsiktede endringer for laksen og is - erosjon. Historien viser at man hittil ikke har kunnet vedta et varig reglement på grunn av en meget usikker situasjon med hensyn til kraftverkets påvirkning for laksens fremtid i elva. Vi er glade for at Statkraft slår fast at hensynet til laksen er det viktigste av de hensyn man tar i utformingen av manøvreringsreglementet. Hensynet til laksen ble også fremholdt som det viktigste under konsesjonsbehandlingen og det blir i alle fall helt galt dersom hensynet til laksen ikke fremkommer i det varige reglementet. I søknadens pkt. 1.1 redegjør Statkraft for bakgrunnen for søknaden. Denne redegjørelsen berører lite de diskusjonene som har vært vedr. reglementet og forhold med kraftverket som har vanskeliggjort en best mulig regulering. Vi kan ikke unnlate å nevne at Statkraft ikke hele tiden har vært lydhør for innspill fra andre berørte parter. Frem mot behandlingen i 1996 drev de et råkjør for å få vedtatt et varig reglement, de viste meget liten vilje til å ta hensyn til innspill fra andre parter. Historien viser at hadde Statkraft fått medhold i sine forslag den gangen hadde nok situasjonen for Altalaksen i dag vært betydelig mer usikker. Vi er meget glade for at bestemmende myndig-

het den gang viste mot og vilje til å ta andre hensyn enn hva som var tradisjon for å gjøre. Vi vil også påpeke at det varige reglementets ordlyd vedr. kjøring av kraftverket om vinteren hovedsakelig bygger på erfaringer gjort de 4 siste vintrene. NVE har også gitt tillatelser som bare er utprøvd de 2 siste årene. Etter vår oppfatning viser dette at det ennå er høyst usikkert om ordlyden i det foreslåtte reglement er god nok.

Etter vår oppfatning har Statkraft ikke i søknaden tatt nok hensyn til innføringen av fang og slipp fiske som Alta Laksefiskeri Interessentskap innførte i Sautso fra og med 1998. De har i stor grad vektlagt at endrede kjørestrategier tilsynelatende har positiv effekt, mens NINA's undersøkelser bekrefter at det fortsatt er stor dødelighet av yngel i Sautsosenen.

Generelt

Vi hadde gjerne sett at det hadde vært en formulering om hensikten med reglementet og da at hensynet til laksen er det viktigste, jf. søknaden 1.2 side 3. I reglementet burde det også vært tatt med at Alta kraftverk ligger på nettet med fast kraft og reguleringen skal ikke påvirkes av endringer i markedet.

Varighet på reglementet

Med bakgrunnen i historien er vi meget usikre på fremtiden. Det kan vedtaes endringer i norsk energipolitikk som igjen kan medføre dramatiske endringer i eierforhold og styring av norske kraftverk.

Vi kan heller ikke se at alle sider ved reguleringen og kjøringen av Alta kraftverk er avklart. Det vil helt sikkert avdekkes forhold som man med endret kjøring og tekniske nyvinninger kan ivareta på en bedre måte. I fremtida vil man i slike tilfeller måtte stole på Statkrafts velvilje for å ivareta laksen og miljøet. Statkraft sier selv i søknaden på side 27, begrepsdefinering: "Begrepet" teknisk lar seg gjøre "vil ikke være et statisk begrep. Den tekniske utviklingen er kontinuerlig og en statisk definisjon i et reglement bør ikke være et hinder mot bedre tekniske løsninger i fremtida."

Med et varig reglement vil slike forhold helt og holdent bli overlatt til Statkraft å avgjøre. De ønsker tydeligvis ikke at andre skal ha krav på innsyn og muligheter til påvirkning i forhold som gjelder drift av kraftverket.

Norske Lakseelver har i brev til Olje- og energiminister Odd Roger Enoksen den 15. mai 2006 bedt om at det skal stilles miljøkrav til kraftbransjen. Bakgrunnen for dette er at kraftbransjen nærmest uhindret totalt eller delvis har utryddet fisken i flere norske vassdrag. Brevet er vedlagt.

Vi mener at alle manøvreringsreglement for kraftverk i lakseførende vassdrag må taes opp til vurdering med jevne mellomrom, kortere tidsrom enn hva som er gjeldende. Vi vet at det ikke er tradisjon for dette i Norge, men det kan ikke

være til hinder for nytenkning på dette området. Kraftbransjen forvalter tross alt store felles naturressurser som sterkt påvirker andres interesser. I dag har de store inntekter og man må forvente at de skal vise vilje og også bruke av sine store overskudd for å ivareta andres interesser.

Alta Laksefiskeri Interessentskap foreslår at manøvreringsreglementet for Alta kraftverk gies en varighet på 5 år. Hvert femte år skal det fremlegges en miljørapport som skal klargjøre hvilke virkninger drifta av kraftverket har på miljøet i og langs elva. Denne rapporten kan gies en forenklet behandling. Vi har et forslag, men det kan sikkert også gjøres på andre måter. Vårt forslag er at rapporten sendes på høring til Alta Laksefiskeri IS, Alta kommune og Fylkesmannen. Den behandles så i DN og NVE som kan gi pålegg.

Dette vil åpne for at andre kan komme med innspill og regulanten kan bli pålagt å gjøre nødvendige endringer i reglementet eller tekniske forhold i kraftverket. Vi kan på ingen måte godta at alle vurderinger skal overlates til kraftverkets eier, som vi sterkt mistenker kan komme i en situasjon hvor økonomi teller mer enn annet.

Manøvreringsrådet

Vi mener at et manøvreringsråd lignende det som er skal fortsette. Vi ser at Statkraft har en intensjon om å danne en fast rådgivningsgruppe for å ivareta dagens manøvreringsråds rolle. Statkraft innser at de har et særlig ansvar for å informere ALI om manøvreringen og at dette kan formaliseres gjennom en avtale. Statkrafts forslag til løsning på dette blir etter vår oppfatning ikke nok forpliktende, dette må nedfelles i reglementet slik Stortinget vedtok i 1979. Det er også en styrke for reglementet at det klargjør regulantens forpliktelser overfor andre aktører i vassdraget.

Å utnytte lokal kunnskap vil også være en fordel for å oppnå en best mulig manøvrering av kraftverket. Alta Laksefiskeri Interessentskap har hatt samme person som sin representant i rådet i alle årene. Statkraft har i denne perioden hatt mange forskjellige personer, altså er det vi som sammen med NVEs representant har stått for stabiliteten og gitt Statkrafts representanter nødvendige opplysninger. Og vi mener at den lokalkunnskapen som vi og også NVEs representant har hatt har de siste årene bidratt til en bedre regulering i vinter/vår perioden.

Manøvreringsrådet vil også bidra til at andre miljøer vil ha bedre kunnskap om reguleringen av kraftverket. Vår erfaring med manøvreringsrådet er at dette også kan være et konfliktdependende forum.

Forslag til endringer i et varig manøvreringsreglement

Varighet og manøvreringsråd er våre viktigste ankepunkter til Statkrafts forslag. Forutsatt at våre innvendinger vedr. dette blir etterkommet

er vi villige å akseptere Statkrafts forslag til ordlyd i reglementet, som på enkelte punkt åpner mer for en regulering etter naturgitte forhold og her er lokalkunnskap avgjørende.

Dersom vi ikke får gjennomslag for våre 2 hovedinnvendinger ser vi oss altså nødt til å foreslå endringer i ordlyden. Dette for å sikre at reglementet ikke gir grunnlag for fortolkninger og vi krever av NVE at et varig reglement må være så presist som overhodet mulig.

Den ønskede kjørestrategien er vist i NVE-rapport 21-2005, kapittel 6 og NVE-rapport nr. 6-2006 kapittel 5.

Det som ikke er nevnt har vi ingen kommentarer til.

2. Reguleringer

Ingen kommentar.

3. Manøvreringen

Se tidligere avsnitt vedr. manøvreringsråd.

I. Vinter

På bakgrunn av de erfaringer man har vil vi foreslå at vinterperioden defineres klart med datoer og foreslår at vinterperioden er fra 15. desember til 1. april. I denne perioden skal bare øvre inntak benyttes. Nedre grense for bruk av øvre inntak er 260 moh.

Vi aksepterer en minstevannføring på 16 m³/s.

Maksimal vannføring i denne perioden skal ikke overstige 30 m³/s. Økning i naturlig tilsig utover 30 m³/s kan holdes igjen i magasinet.

Når tilsiget er mer enn 30 m³/s ved inngangen til perioden følges tilsiget.

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 30 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn, endringen skal skje mest mulig jevnt over hele døgnet.

II. Vår

Periodens varighet fra 1. april til fullt magasin.

Dette er en kritisk periode. Man må ha fokus på å hindre isgang og når man øker vannføringen må man hele tiden sikre seg at det er nok vann i magasinet slik at man unngår å redusere vannføringen før vårflommen.

Etter overgang til nedre inntak skal ikke vannføringen økes de første 5 dagene. Vannføringen kan så økes gradvis med inntil 2 m³/s pr. døgn opp til 33 m³/s, som er slukeevnen på det lille aggregatet og ringventilen.

Når elva er isfri i strømdraget i hele dens lengde kan vannføringen økes gradvis til 45 m³/s. Økning utover 45 m³/s skal ikke skje før det er registrert tilsigsøkning i nedbørsfeltet til kraftverket.

All økning i vannføringen i denne perioden skal spres så jevnt utover døgnet som teknisk mulig.

Tapping av restmagasinet skal skje ved jevn overgang til økende tilsig uten at vannføringen seinere må reduseres.

Tømming av hele restmagasinet er heller ikke avgjørende, fordi det viser seg at en jevnt over høyere tappehøyde gjennom vinteren de siste årene har gitt en bedre utnyttelse av vannet og høyere produksjon.

III. Sommer og høst

Magasinet skal være fullt og vannføringen skal være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Den siste setningen: "I tiden 10. juni til 15. juli... kan fjernes, fordi man skal ha naturlig vannføring i hele sommer/høst perioden.

Tapping skal skje fra øvre inntak.

Før vinterperioden vil det være en fordel at man i en periode tapper vann fra nedre inntak for å tappe ut varmt vann fra magasinet. Dette bør gjøres når overflatevannet har en temperatur på 4 grader.

4. Protokollføring

Her må det taes med hvilken informasjonsplikt kraftverkets eier har og hvordan brudd på reglementet skal håndteres.

5. Endringer i reglementet

Se tidligere kommentarer vedr. varighet.

Undersøkelser

Det må utarbeides et permanent overvåkingsprogram med utgangspunkt i dagens undersøkelser. Et program som overvåker elvas generelle tilstand og med spesielt fokus på dødelighet av yngel i Sautso. Kraftverkets eier må ha ansvar for at det fortsatt skal være en kunnskapsoppbygging om elva og følgene av reguleringen.

Hvorvidt Talvik anlegget kan eller må ha en rolle i dette mener vi bør vurderes i en sammenheng om hvordan man best utnytter ressursene.

Vedlegg 1

Brev fra Norske Lakseelver til Olje- og energiministeren datert 15. mai 2006.

Vedlegg 2

For å synliggjøre at Altaelva fortsatt fremstår som en regulert elv har vi vedlagt en ukesoversikt fra uke 23, 24, 25, 27, 28 og 34 i år. Disse viser at Statkraft ikke klarer å følge en normal vannstandsending i vassdraget. Dette kan vel neppe sies å være i henhold til reglementets ordlyd om å tilstrebe en vannføring lik tilsiget."

Alta kommune uttaler i brev av 21. september 2006:

"Kommunestyrets behandling:

Behandling:

Følgende forslag fremmet:

Fellesforslag AP/SV.

Tillegg til innstillingen 2. avsnitt: "..., datert 21. august 2006 og viser spesielt til at:

Alta kommune krever videreføring av manøvreringsrådet.

Forslaget vedtatt enstemmig.

Innstillingen vedtatt enstemmig.

Kommunestyrets vedtak:

Ønsket kjørestrategi er vist i NVE-rapport 21-2005: "Vanntemperatur og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren", kapittel 6, og i NVE-rapport nr. 6-2006, kapittel 5. Alta kommune anbefaler at disse prinsippene legges til grunn ved utforming av nytt reglement.

Kommunestyret viser til merknader gitt i saksutredningen, og ber NVE anbefale Alta kommunes forslag til reglement for Alta Kraftverk, datert 21.08.2006 og viser spesielt til at:

Alta kommune krever videreføring av manøvreringsrådet.

Alta kommune ber om at det pålegges nødvendige undersøkelser for å kartlegge situasjonen for laksen i Sautso, og at det etableres en generell overvåking av laksens situasjon i hele elva.

Alta kommune ber om at beredskapen ved Settefiskanlegget i Talvik videreføres inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart.

Alta kommune ber vassdragsmyndigheten om å pålegge regulanten å bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak på erosjonsanlegg etablert i forbindelse med utbyggingen.

(...)

Saksfremlegg

Saksnr.: 06/1214-4

Arkiv: S11

Sakbeh.: Jon-Håvar Haukland

Sakstittel: STATKRAFT - SØKNAD OM VARIG MANØVRERINGSREGLEMENT FOR ALTA KRAFTVERK. HØRINGS-UTTALELSE TIL NVE

Planlagt behandling:

Hovedutvalg for miljø, plan og utvikling

Formannskapet

Kommunestyret

Innstilling:

Ønsket kjørestrategi er vist i NVE-rapport 21-2005: "Vanntemperatur og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren", kapittel 6, og i NVE-rapport nr. 6-2006, kapittel 5. Alta kommune anbefaler at disse prinsippene legges til grunn ved utforming av nytt reglement.

Kommunestyret viser til merknader gitt i saksutredningen, og ber NVE anbefale Alta kommunes forslag til reglement for Alta Kraftverk, datert 21.08.2006.

Alta kommune ber om at det pålegges nødvendige undersøkelser for å kartlegge situasjonen for laksen i Sautso, og at det etableres en generell overvåking av laksens situasjon i hele elva.

Alta kommune ber om at beredskapen ved Settefiskanlegget videreføres inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart.

Alta kommune ber vassdragsmyndigheten om å pålegge regulanten å bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak på erosjonsanlegg etablert i forbindelse med utbyggingen.

Saksopplysninger:

Vedlegg:

Statkrafts forslag til varig manøvreringsreglement.

Andre saksdok.:

Statkrafts søknad om varig reglement.

NINA Rapport 80 Biologiske undersøkelser i Altaelva.

NVE Rapport 21-2005: Vanntemperatur og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren.

NVE Rapport 6-2006: Altautbyggingen. Vanntemperatur- og isforhold om vinteren (2005-06).

Uttalelse fra Alta Laksefiskeri IS.

Bakgrunn:

Vedtaket om utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget var konfliktfylt. Da Stortinget og Regjeringen gjorde sine vedtak om utbygging av vassdraget satte de derfor strenge vilkår for å sikre laksen i vassdraget. I den sammenheng siteres det fra Stortingskomiteens flertallsinnstilling (S43-77/ 78): "Flertallet mener at en bør søke å hindre negative følger for m.a. laksen. I Alta-vassdraget betyr lakseinteressene særlig meget. Det tilligger derfor utbyggeren et spesielt ansvar her." Fra St.prp. nr. 107 side 166 siteres: "Etter energidepartementets vurdering bør en imidlertid ikke ta kortsiktige økonomiske hensyn i forbindelse med tiltak for å redusere på skadene på den verdifulle laksestammen i Altaelva. Disse forutsetningene skal etter kommunens oppfatning også legges til grunn ved fastsetting av nytt manøvreringsreglement.

Statkraft fikk tillatelse til regulering av Alta-vassdraget ved kgl.res. av 15. juni 1979. Manøvreringsreglementet for Alta Kraftverk ble gjort midlertidig for 5 år, hovedsakelig med begrunnelse i usikkerhet omkring isforhold i vassdraget etter reguleringen. Kraftverket ble satt i drift i mai 1987. Ved kgl.res. 16.08.96 ble det fastsatt nytt midlertidig manøvreringsreglement for perioden 1996 - 2001. Det ble da forutsatt at Statkraft skulle arbeide med å finne tiltak

for å minske antall utfall i kraftstasjonen, med påfølgende dramatiske vannstandsreduksjoner i elva.

Reglementet ble på nytt gjort midlertidig ved kronprinsregentens resolusjon 05.07.2002, og forlenget til 01.08.2005. Denne forlengelsen av det midlertidige reglement ble gitt for å prøve ut nye prinsipper for manøvrering av kraftverket med bruk av øvre inntak i dammen gjennom vinteren. Hensikten med bruk av øvre inntak gjennom vinteren har vært å redusere vintertemperaturen i elva, oppnå større grad av islegging og derved bedre produksjon av ungfisk, spesielt i Sautsosen. Denne kjørestategien for kraftverket er vist i NVE-rapport 21-2005. "Vanntemperatur og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren"

I brev av 26.08.2005 forlenget Olje- og energidepartementet det midlertidige manøvreringsreglement for Alta Kraftverk fram til et varig reglement blir fastsatt. Statkraft Energi AS har nå søkt om varig manøvreringsreglement. NVE har i brev av 03.04.2006 sendt Statkrafts søknad på høring, med frist 10. juli 2006. Alta kommune er gitt utsatt høringsfrist til 20. september 2006.

Reguleringen:

Naturlig del av Virdnejavri har en total reguleringshøyde på 20 meter med oppdemming på 15,2 meter i forhold til opprinnelig naturlig vannstand. I tillegg er Virdnejavri utvidet med et kunstig magasin ned mot demningen med reguleringshøyde på 65 meter. Kraftverket har mulighet for å tappe vann fra to høydenivåer i magasinet; øvre og nedre inntak.

Strekningen fra dammen til utløpet av kraftstasjonen, ca. 2,5 km, er tørrlagt når det ikke slippes vann fra dammen. Ut over dette gir reguleringen den største endring av vannføringen om vinteren. I perioden desember til april var middelvannføringen gradvis synkende fra 22 kbm/sek til ned mot 10 kbm sek. Etter reguleringen er magasin vannet tappet i tillegg til naturlig tilsig. Dersom magasin volumet fordeles jevnt ut i perioden vil vannføringen et middelår være ca. 22 kbm/s. Den største tillatte vannføring var satt til 30 kbm/s i de to første midlertidige reglement.

I forsøk på å redusere vintertemperaturen i elva med tapping fra øvre inntak i perioden januar til månedsskiftet mars – april, ble det gitt endring i midlertidig reglement med mulighet til å øke vannføringen til 38 kbm/sek på seinvinteren, og deretter ytterligere økning i vannføringen til ut over 38 kbm/s, for å tappe ut restmagasinet.

Høring/merknader:

I uttalelse fra Alta Laksefiskeri I/S til NVE aksepteres Statkrafts forslag til reglement under forutsetning av at reglementet fastsettes midlertidig, og at ordningen med manøvreringsråd vi-

dereføres. Subsidiert ber ALI om endringer i overensstemmelse med merknader i denne saksutredningen.

Vurdering:

Generelt:

Statkrafts forslag til reglement er etter Alta kommunes vurdering utformet med for vide rammer for vannføringer sett i forhold til vassdragets hydrologi, magasin kapasitet og en kjørestategi for å oppnå lavere vintertemperatur i elva, og dermed større grad av islegging og bedre produksjonsforhold for laks.

Vinter:

Søknaden har uklare definisjoner for vinterperioden. Alta kommune mener reglementet skal definere vinterperioden klart. Altaelva har stabil og relativt forutsigbar avrenning gjennom vinteren, og *økt tilsig i vinterperioden kan fanges opp i magasinet. Beskrivelser av manøvreringen etter overgang til nedre inntak bør tas inn i reglements teksten under vårperioden. Vinterperioden foreslås satt fra 15. desember til 1. april.*

Statkraft foreslår en minste vannføring på 16 kbm/s. Minste vannføringen gjennom vinteren vil være styrt av naturlig tilsig + tapping fra magasinet. Magasintappingen gjennom vinteren utgjør ca. 5 kbm/sek med ønsket kjørestategi. *Foreslåtte minste vannføring aksepteres, forutsatt at reglementet utformes etter kjørestategi som vist i NVE-rapport 21-2005, og NVE-rapport 6-2006.*

Som grunnlag for søknaden legger Statkraft opp til en kjørestategi med tapping fra magasinet gjennom øvre inntak fram til ca. 1. april. Magasintappingen forutsettes jevnt fordelt gjennom vinteren. I tillegg kommer naturlig tilsig. Samtidig skal vannføringen om vinteren ikke økes. Med disse forutsetningene er det uforståelig å be om en vintervannføring på 38 kbm/s. En så høy vintervannføring henger ikke sammen med de naturgitte forhold og antydte kjørestategien. Alta kommune har også tidligere gått mot økning av vintervannføringen, men har i forbindelse med utprøving av ny kjørestategi med bruk av øvre inntak gjennom vinteren akseptert forsøk med uttapping av restmagasin i slutten av mars. Etter gjennomførte forsøk er det vist at vinterperioden kan vare til 1. april, og deretter overgang til nedre inntak med påfølgende vannføringsøkning. *Alta kommune kan ikke akseptere maksimal vintervannføring på 38 kbm/s, og ber om at maksimal vintervannføring settes til 30 kbm/s.*

I forslaget til reglement sier Statkraft at "øvre inntak benyttes så lenge det er teknisk mulig". Alta kommune har forstått at regulanten har konstatert at øvre inntak kan benyttes ned til magasin nivå 260 moh. Denne grensen bør innstas i reglementet for og klart definere dette viktige punktet. Med nedtapping under dette nivået er risikoen stor for å dra luft inn i inntaket,

med påfølgende fare for nitrogenovermetting og fiskedød i elva. Samtidig er det et mål å utnytte tappingen fra øvre inntak fullt ut. Ny tekst i reglementet bør derfor være: *I perioden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet. Magasinvolumet skal fordeles jevnt gjennom vinterperioden ned til grense for øvre inntak på 260 moh.*

Vår:

Vårperiodens varighet foreslås definert fra 1. april fram til magasinet er fullt.

I vårperioden er det viktig å regulere slik at en bidrar til å hindre isgang. Det vil derfor være hensiktsmessig å holde aktuell driftsvannføring noe tid etter overgang til nedre inntak, for så å øke vannføringen forsiktig. Slik kjøring vil smelte og løsne isen på en forsiktig måte. *Alta kommune ber om at dette innarbeides i reglementet.*

På lave vanntemperaturer er laksungene mest utsatt for stranding som følge av vannstandsreduksjoner. I vårperioden har laksungene i tillegg lav kondisjon, og er dermed ømfintlig for miljøendringer og stress. Ved utforming av reglementet for perioden bes det derfor om at reduksjon i vannføringen etter uttapping av restmagasin ikke skal forekomme.

Sommer og høst:

Magasinet skal være fullt i perioden.

Det er viktig at reglementet beskriver hvordan og når øvre og nedre inntak skal brukes i perioden. Etter reguleringen er sommertemperaturen i elva redusert. Det vil derfor være hensiktsmessig å benytte øvre inntak gjennom sommeren og høsten. Med tapping fra øvre inntak vil elva også motta driv fra magasinet, som utgjør næring til ungfisk. *Derfor bør øvre inntak brukes gjennom sommer og høst, og inntas som vilkår i reglementet.*

For å holde så lav temperatur som mulig gjennom vinteren må det varme vannet i bunnen av magasinet tappes ut for vinterperioden. Dette bes inntatt i reglementet.

Alta kommune er tilfreds med at Statkraft foreslår å ta inn i reglementet den naturlige demping av vannføringsendinger som oppstår i Virdnejavri.

Manøvreringsråd:

Statkraft ønsker å legge ned manøvreringsrådet bestående av fiskerisakkyndig utpekt av fylkesmannen og en person utpekt av ALI og issakkyndig fra NVE i vinterperioden. Regulanten har kort erfaring med regulering etter ny kjørestrategi. Denne kjørestrategien gir nye utfordringer, spesielt gjennom vinteren og vårperioden. Alta kommune er kjent med at manøvreringsrådet har hatt en aktiv og viktig rolle i forhold til manøvrering av kraftverket i disse periodene. Rådet har derfor vært viktig for vassdraget, laksen og lokalsamfunnet. Denne ordningen har også bidratt til utveksling av kompe-

tanse og gitt partene bedre forståelse av motstridende interesser. *Alta kommune mener at det vil være verdifullt å videreføre ordningen med manøvreringsråd med samme sammensetning.*

Reglementets varighet:

Konsesjon for reguleringen ble i utgangspunktet gitt for ubegrenset tid, men med generell adgang til revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år. Ved endring i vassdragsreguleringsloven i 1992 ble den generelle adgangen til revisjon av konsesjonsvilkår endret til 30 år. Dette innebærer at manøvreringsreglementet for Alta kraftverk skal revideres i 2022.

Alta kommune aksepterer det arbeid Statkraft har gjort for å redusere antall utfall i kraftstasjonen, med påfølgende dramatiske vannstandsreduksjoner i elva. Slike utfall forekommer fortsatt, og regulanten må også i framtiden ha fokus på forbedringer på dette området. Alta kommune ber derfor om at det *innføres en rapporteringsplikt til NVE som myndighet og til manøvreringsrådet ved avvik fra reglementet.* Selv om vi antar at det også i framtiden kan forekomme brudd på reglementet, bl.a. som følge av utfall i kraftstasjonen, vil ikke Alta kommune opprettholde sitt tidligere krav om økt omløpskapasitet i kraftverket.

Alta kommunen er svært spent på effekten av ny kjørestrategi med bruk av øvre inntak i dammen gjennom vinteren for å oppnå større grad av islegging og derved bedre produksjon av ungfisk, spesielt i Sautsosenen. *Under forutsetning av at det fastsettes et tydelig reglement med innarbeiding av kommunens merknader, aksepterer Alta kommune fastsetting av et varig reglement, alternativt anbefaler kommunen fortsatt midlertidig reglement.*

Videre undersøkelser og beredskap:

Det er fortsatt knyttet usikkerheter til den langsiktige effekt av Altautbyggingen. Regulanten har i tillegg kort erfaring med ny kjørestrategi. *Det er derfor viktig at regulanten pålegges å gjennomføre et permanent overvåkingsprogram i hele elva.*

Etter dramatisk reduksjon i produksjon av ungfisk og fangst av voksen laks i Sautso, er forholdene noe bedret. Årsaken til forbedringene antas å være sammensatt. De hyppige vannstandsendingene er fjernet. Antall tilfeller med dramatisk reduksjon i vannføringen er redusert. Beskatningen av voksen laks er redusert ved innføring av fredningssone og fang og slipp i Sautso. Til tross for at det er tatt betydelige hensyn til laksen er det fortsatt stor overdødelighet på eldre ungfisk i Sautso. Årsaken til denne dødeligheten er usikker. Dermed er det fortsatt knyttet usikkerhet til laksens situasjon i det viktigste produksjonsområdet i elva. Det er derfor viktig at Statkraft arbeider videre for å finne ut årsaken til denne dødeligheten og dermed bak-

grunnen for den reduserte produksjonen i Sautso. *Alta kommune ber derfor om at det utformes pålegg om gjennomføring av undersøkelser som tar sikte på å kartlegge årsakene til overdødelighet på eldre ungfisk og redusert produksjon av smolt i Sautso.*

Settefiskanlegget i Talvik ble etablert for å prøve ut produksjonsregimer for smolt til Altaelva ved eventuelt behov for kompensasjonsutsetting. Situasjonen for laksen i elva er som nevnt fortsatt usikker. I tillegg har en kort erfaring med ny kjørestrategi med bruk av øvre inntak gjennom vinteren. *Alta kommune ber derfor om at regulanten pålegges videre drift av Settefiskan-*

legget i Talvik inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart.

Erosjonsvern og ansvar for etablerte anlegg:

I forbindelse med utbyggingen ble det etablert 12 erosjonsvern på til sammen 5,9 km langs Altaelva. Disse anleggene er utført med svært lav kvalitet. De fleste har derfor omfattende skade og er farlig og ferdes i. *Alta kommune ber vassdragsmyndigheten pålegge regulanten å bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak på disse anleggene.*

Alta kommunes forslag til manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget. (Forslag 21.08.2006).

Reguleringer

Magasin	Naturlig sommer-vannstand moh.	Øvre reguleringsgrense moh.	Nedre reguleringsgrense moh.	Senkning meter	Oppdemming meter	Reg. høyde meter
Virdnejavri Naturlig del	249,8	265,0	245,0	4,8	15,2	20,0
Virdnejavri kunstig del	155,0	265,0	200,0	0	110,0	65,0

Høyden refererer seg til NGO's høydesystem.

Reguleringsgrensen skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Manøvreringen

Manøvreringen skjer i samråd med en fiskesakkyndig utpekt av fylkesmannen i Finnmark, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig fra NVE i vinterperioden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri.

Reglementets vannføringer refereres til vannføringer målt ved Harestrømmen i Sautso og ved utløpet av kraftstasjonen.

Vinter; fra 15. desember til 1. april

Vannføringen skal ikke være under 16 kbm/s.

Vannføringen skal ikke overstige 30 kbm/s.

Ved tilsig over 30 kbm/s ved inngangen til perioden skal vannføringen følge tilsig.

Det slippes vann bare fra øvre inntak i magasinet.

Øvre inntak benyttes ned til kote 260 moh.

Magasinvolumet som er tilgjengelig for tapping fra øvre inntak og naturlig tilsig fordeles jevnt ut i perioden, med mål om å holde jevn vannføring gjennom hele perioden.

Vannføringen skal ikke økes i perioden.

Økt tilsig ut over aktuell driftsvannføring holdes igjen i magasinet når magasinfyllingen er under 265 moh.

Vår; fra 1. april til fullt magasin

Øvre inntak skal ikke brukes ved lavere magasinnivå enn høyde 260 moh.

Vannføringen skal ikke være lavere enn driftsvannføringen forutgående vinterperiode.

Etter overgang til nedre inntak skal vannføringen ikke økes de første dagene. Deretter kan vannføringen økes gradvis med inntil 2 kbm/s/døgn opp til 33 kbm/s som holdes i 2-5 dager.

Videre økning i vannføringen opp til 45 kbm/s skal skje gradvis.

Vannføringen skal deretter ikke økes før tilsigsøkning registreres i nedbørfeltet.

Økning i vannføringen spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet.

Tapping av restmagasinet skal skje ved jevn overgang til økende tilsig uten at vannføringen seinere må reduseres.

Når tilsiget øker, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfylling av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflommen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

Sommer og høst; fra fullt magasin til 15. desember

Magasinet skal være fullt i perioden.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget. Naturlige vannføringsendringer opprettholdes, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Det skal hovedsakelig tappes vann fra øvre inntak fram til ca. 1. november. Etter 1. november, eller når vanntemperaturen i magasinet er

lik eller lavere enn 4 grader C skal det tappes hovedsakelig fra nedre inntak.

Protokollføring mv.

Nytt avsnitt foreslås inntatt:

Ved regulering som fører til brudd på reglementet skal regulanten rapportere til NVE og manøvreringsrådet.

Endringer i reglement

Ingen merknader.”

Fylkesmannen i Finnmark uttaler i brev av 12.10.2006:

”Vi viser til søknad og tilhørende dokumenter vedlagt brev datert 3. april 2006 og uttalelse fra Alta kommune 21. september 2006.

Fylkesmannen mener at dokumentasjonen virkningen reguleringen har er god nok til å frarå at det blir gitt et varig reglement som foreslått. Det foreslåtte reglementet vil utarme forholdene for laks øverst i vassdraget på en uakseptabel måte. Vi foreslår at reglementet fortsatt skal være midlertidig i 5 år der målsettinga for perioden skal være å øke isdannelsen og å holde isdekke lengst mulig i øvre deler av elva.

Følgende dokumenter eller uttalelser legger vi til grunn for vår uttalelse:

Søknad om ”varig manøvreringsreglement Alta kraftverk” fra Statkraft, datert 23. mars 2006.

Næsje, T.F., Fiske, P., Forseth, T., Thorstad, E.B., Ugedal, O., Finstad, A.G., Hvidtsten, N.A., Jensen, A.J. & Saksgård, L. 2005. Biologiske undersøkelser i Altaelva. Faglig oppsummering og kommentarer til forslag om varig manøvreringsreglement. NINA Rapport 80. 99 s.

Asvall, Randi Pytte. 2005. Altautbyggingen Vanntemperatur- og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren. NVE Oppdragsrapport A 21. 40 s.

Asvall, Randi Pytte. 2006. Altautbyggingen Vanntemperatur- og isforhold om vinteren (2005- 2006). NVE Oppdragsrapport A 6 30 s.

Ugedal, O., Thorstad, E.B., Næsje, T.F., Saksgård, L., Reinertsen, H.L., Fiske, P., Hvidtsten, N.A. & Blom, H.H. 2006. Biologiske undersøkelser i Altaelva 2005. NINA Rapport 177.52 s.

Uttalelse fra Alta kommune datert 21. september 2006.

Uttalelse fra Alta Laksefiskeri Interessentskap datert 31. august 2006.

Våre erfaringer fra Manøvreringsrådet for midlertidig reglement for Alta kraftverk.

Som Alta kommune, legger også vi til grunn at en ikke bør ta kortsiktige økonomiske hensyn i forbindelse med tiltak for å redusere på skadene på den verdifulle laksestammen. Kommunen viser til behandlingen i Stortinget der ordlyden ble brukt.

Poenget er at det er påvist kraftig nedgang i produksjon av laks i Sautso, og at en så langt ikke har utviklet et reguleringsregime som avhjelper denne produksjonssvikten. Dette tilsier at man bør arbeide videre med å utvikle et bedre manøvreringsreglement. Varig manøvreringsreglement bør først innføres når mulige tiltak er prøvd ut.

På denne bakgrunn mener vi at reglementet gjøres midlertidig frem til en har bedre grunnlag for å fastsette kjørestrategier som reduserer den negative utviklingen laksen har øverst i elva. Dette kan en oppnå ved at manøvreringsrådet fortsetter, reglementet blir midlertidig i 5 år og at en prøver å gjennomføre NVE's hovedkonklusjoner fra forsøksperioden samtidig som en følger opp NINA's utsagn om at redusert islegging har redusert vinteroverlevelsen i Sautso. Målsettinga for prøveperioden skal være å øke isdannelsen og å holde isdekke lengst mulig i øvre deler av elva. I prøveperioden foreslår vi følgende bestemmelser for manøvreringen:

1. Nedre inntak blir brukt for å tappe ut varmt vann frem til 15. desember.
2. Øvre inntak blir brukt fra 15. desember til og med 1. april.
3. Driftsvannføring som svarer til tilsiget frem til 14 dager etter at elva er islagt (tidspunkt A).
4. Driftsvannføring som fastsettes i manøvreringsrådet fra tidspunkt A til 1. april (periode P).
5. Driftsvannføring skal ikke være større enn tilsiget + 20 % i P.
6. Mest mulig av magasinet tas ut om sommeren og tidlig på høsten.
7. Nedre inntak blir brukt fra 2. april med driftsvannføring lik den som var 1. april i 3-5 dager. Deretter kan driftsvannføringen økes gradvis til 33 m³/s med intervaller på 1-2 m³/s 1-3 ganger i døgnet.
8. Fram mot isløsningen og videre frem mot vårflommen kan en gradvis øke driftsvannføringen, men ikke på en slik måte at vannføringen må reduseres i perioden.
NINA konkluderer med at redusert vannføring etter at driftsvannføring er økt for å møte vårflommen, vil være skadelig for laksungene. Reduksjon i vannføring i denne perioden vil derfor kunne ha negativ innvirkning på laksungers overlevelse.
9. Kontinuitet i undersøkelsene på laks og laksens livsvilkår må være et vilkår i reglementet.

Vi vil på det sterkeste frarå at reglementet blir varig med det reglementet som er foreslått fordi dette fortsetter å redusere livsvilkårene for laks øverst i elva på en svært negativ måte. Dermed denne utviklingen får fortsette mener vi den ikke er i tråd med forutsetningene denne reguleringen hadde.”

Direktoratet for naturforvaltning uttaler i brev av 16.10.2006:

”Vi viser til brev datert 3. april 2006, hvor Norges vassdrags- og energidirektorat ber om uttalelse til søknad om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk.

Vi har benyttet følgende henvisninger i uttalen:

1. Søknad om ”varig manøvreringsreglement Alta kraftverk” fra Statkraft, datert 23. mars 2006.
2. Næsje, T.F., Fiske, P., Forseth, T., Thorstad, E.B., Ugedal, O., Finstad, A.G., Hvidtsten, N.A., Jensen, A.J. & Saksgård, L. 2005. Biologiske undersøkelser i Altaelva. Faglig oppsummering og kommentarer til forslag om varig manøvreringsreglement. NINA Rapport 80. 99 s.
3. Asvall, Randi Pytte. 2005. Altautbyggingen. Vanntemperatur- og isforhold ved bruk av øvre inntak om vinteren. NVE Oppdragsrapport A 21. 40 s.
4. Ugedal, O., Thorstad, E.B., Næsje, T.F., Saksgård, L., Reinertsen, H.L., Fiske, P., Hvidtsten, N.A. & Blom, H.H. 2006. Biologiske undersøkelser i Altaelva 2005. NINA Rapport 177. 52 s.

Vi har i tillegg hatt tilgang til uttalelsene til Alta Laksefiskeri Interessentskap, Alta kommune og Fylkesmannen i Finnmark under vår saksbehandling.

Altaelva er lakseførende ca. 46 km, og det er gode gyteområder for laks fra elvemunningen og opp til Sautso hvor laksen stopper. Altalaksen er storvokst, og elva er verdenskjent som sportsfiskeelv. Naturgitte forhold har gitt Altaelva en tilstand av stabil vannføring om vinteren, en kraftig vårflo og stabilt, synkende vannstand mot høstflommer av varierende omfang. Stabiliteten i vannføringen har vært en av de viktigste grunner til Altaelvas høye produksjon av laks.

I perioden 1974 - 2004 har gjennomsnittsfangsten av laks vært i underkant av 15 tonn årlig. Fangstene har variert mellom 6,2 tonn i 1988 og 31,9 tonn i 1975. For 2005 viser de offisielle statistikkene en laksefangst på i underkant av 16 tonn. Imidlertid viser NINA (4) til en fangst på 20,8 tonn (rapportert fangst via Alta Laksefiskeri US), dette inkluderer laks som er satt ut igjen etter fangst (NINA har beregnet at ca. 4 % av laksen som er satt ut fanges mer enn en gang (4)). I Sautso har all fanget laks blitt satt ut igjen etter 1998, og antall gytetroper har økt (2). Antallsmessig var 2005 det beste lakseåret i perioden 1974 - 2005, dette til tross for at det ikke var noe rekordår med hensyn på oppfisket kvantum. Grunnen er at andel smålaks i fangstene har økt i perioden 1974 - 2005 (4).

Altaelva ble vedtatt regulert i 1978 og Alta kraftverk ble satt i drift i 1987. Det er blitt gjen-

nomført ferskvannsbiologiske i elva i hele perioden fra 1980 og til i dag.

Det første manøvreringsreglementet for Altaelva ble vedtatt i 1979. Reglementet var midlertidig, og det ble fulgt fra kraftverket ble satt i drift i 1987 og fram til 1996. I 1996 ble det fastsatt nytt midlertidig reglement som virket fram til 2002. Fra 2002 ble det midlertidige reglementet fra perioden 1996- 2001 forlenget. Hensikten med forlengelsen var at en skulle prøve ut nye kjørestrategier for kraftverket som skulle medføre senket vanntemperatur og dermed en økt islegging i Sautso om vinteren. I 2002 og 2004 ble det foretatt mindre endringer av reglementet ut fra ønske om å kunne gjennomføre forsøk for å utnytte magasinet bedre og ikke svekke flomdempingsmulighetene. Effektene av forsøkene er dokumentert ved undersøkelser og overvåking.

Direktoratets kommentarer til søknaden

Manøvreringen/manøvreringsråd

I Statkrafts søknad (1) er det foreslått at punktet som omfatter bestemmelse om at manøvreringen skal skje i samråd med fiskesakkyndige og fiskerettshaver, og i samråd med issakkyndig om vinteren, tas ut. Statkraft bemerker i denne forbindelse at de har hatt god nytte av dette ”Manøvreringsrådet”, men at etter 17 års erfaring har produksjonsmiljøet og kraftverksjefen opparbeidet seg et bredt erfaringsgrunnlag. Statkraft mener derfor at behovet for manøvreringsrådet i sin nåværende form ikke er til stede, og foreslår at bestemmelsen tas ut av det varige reglementet.

Manøvreringsrådet har vært benyttet aktivt i hele perioden etter oppstarten, og erfaringene viser at den kunnskapen som rådet sitter inne med ikke har blitt mindre viktig med årene. *Direktoratet foreslår at bestemmelsen om manøvreringsrådet videreføres i nytt reglement.* Bare på denne måten kan en sikre at den erfaringen og kompetansen rådet sitter inne med blir tatt vare på og videreført.

Varighet på reglementet

Som det framgår i søknaden (1) så har en i perioden 2002 - 2005 utført forsøk med ny kjørestategi for kraftverket. Dette gjelder for vinter- og vårperioden fram til vårfloppen. Gjennomførte undersøkelser har vist at denne perioden er den mest kritiske for laksunger. Dette er spesielt uttalt i øvre deler av elva (Sautso) hvor laksungenes levestandard er blitt forringet fordi elva her, etter regulering, har gått isfri om vinteren (2). Forsøkene har hatt som mål å prøve ut forskjellige strategier for å få mest mulig islegging i elva og å få isen til å ligge så lenge som mulig. For overlevelsen til ungfisk er det videre viktig å unngå et dropp i vannføring etter at islegging opphører og driftsvannføring økes, og fram til vårfloppen inntreffer. I forsøksperioden greide en å unngå dropp i vannføring i oppkjøringsperi-

oden i 2002 og 2003. I begge disse årene satt en igjen med et betydelig restmagasin når vårflommene kom. I 2004 og 2005 satt en ikke igjen med betydelig restmagasin da man her hadde fått tillatelse til å øke vannføringen ut over 38 m³/s men måtte avbryte økningen og kjøre vannføringen ned igjen i påvente av vårflommen. Det synes klart at en behøver mer tid for å gjennomføre forsøk for å utvikle en kjørestrategi for å medvirke til at reguleringen ikke påvirker laksestammen i den øvre delen av elva negativt. *Direktoratet foreslår at manøvreringsreglementet for Alta kraftverk gjøres midlertidig for fem (5) nye år.*

Hvis vårt forslag om et nytt midlertidig manøvreringsreglement ikke tas til følge vil vi i de neste kapitlene skissere en kjørestrategi som, med bakgrunn i de erfaringene en så langt sitter inne med, vil være best for laksen i elva generelt og i Sautso spesielt.

Vinter/vår

I søknaden (1) foreslås det en endret definisjon av "vinterperioden" (sitat) "fra begynnende islegging i nedre del av elva til start tilsigsøkning om våren. Isleggingstiden starter når vinterperioden starter og regnes som avsluttet når nedre inntak tas i bruk, normalt 1. april." I søknaden (1) er det foreslått en minimumsvannføring for hele "vinterperioden" på 16 m³/s. I den delen av denne perioden som omfatter "isleggingstiden" skal vannføringen reduseres gradvis til antatt driftsvannføring som ikke kan overstige 38 m³/s. Hvis større tilsig enn 38 m³/s kan driftsvannføringen følge tilsiget. Vannføringsøkning i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås og kraftverket kjøres kun på øvre inntak, som skal benyttes så lenge det er teknisk mulig. Målet med denne kjøringen skal være at det kjøres på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv fra utløp kraftstasjon og ned til Sautso.

I rapport fra NVE (3) er det foreslått en kjørestrategi for Alta kraftverk for å oppnå best mulig isforhold. Denne kan oppsummeres punktvist som:

- Om høsten (før isleggingsperioden) så benyttes nedre inntak i dammen for å tømme ut det varmere vannet.
- Isleggingstiden startes ved å skifte over til å benytte øvre inntak, samtidig som en reduserer vannføringen jevnt ned til den driftsvannføringen som så beholdes uendret gjennom hele isleggingstiden.
- Driftsvannføringen legges på et nivå som medfører at øvre inntak kan benyttes så lenge som mulig utover vinteren. Mulighetene for islegging bedres jo lavere driftsvannføringen er.

I samme rapport så beskrives også overgang til nedre inntak (slutten på isleggingsperioden):

- Overgangen til nedre inntak uten økning av driftsvannføring vil medføre at isen begynner å tæres.
- Etter noen tid (dager) økes så driftsvannføringen gradvis (1-2 m³/s 1-3 ganger i døgnet) opp til 33 m³/s.

Fram mot vår- og isløsning

- Gradvis økning i driftsvannføring skjer i forkant av, men likevel så nær opp til den naturlige vannstandsstigningen (vårflommen) som mulig.

I undersøkelsene foretatt av NINA (2) er det konkludert med at en reduksjon i vannføring etter at driftsvannføring er økt for å møte vårflommen, vil være potensielt uheldig for laksunger og det vil skje i fiskens mest sårbare periode. I Sautso er laksungene og presmolt i spesielt dårlig kondisjon på denne tiden da fiskens energistatus er sterkt redusert. Større reduksjoner i vannføring vil kunne føre til økt stress og forbruk av energi for laksungene når de må skifte leveområde. Store tørrelagte arealer kan også forårsake at fisk blir fanget i området under isen og i dammer som tørrelegges. Større reduksjon i vannføring vil derfor kunne ha negativ innvirkning på laksungers overlevelse.

I perioden 2002 til 2005 ble det gjennomført forsøk med ny kjørestrategi for kraftverket. Denne strategien innebar at øvre inntak i dammen skulle brukes så lenge som mulig. For å kunne utnytte magasinet bedre fikk Statkraft fra 2003 tillatelse til å øke taket på vannføring til 38 m³/s etter isløsningen. Fra 2004 ble det gitt tillatelse til å øke vannføringen ytterligere ut over 38 m³/s for å prøve ut hvor raskt isen kunne fjernes på elva uten å utløse isgang.

Erfaringene fra perioden 2002 - 2005 (1) er at en greide å oppfylle intensjonene om å unngå dropp i vannføring i oppkjøringsperioden i 2002 og 2003. I begge disse årene er det i søknaden vist til at en satt igjen med et betydelig restmagasin når vårflommene kom. I 2004 og 2005 satt en ikke igjen med betydelig restmagasin da man her hadde fått tillatelse til å øke vannføringen ut over 38 m³/s, men en bommet også så pass grovt på oppkjøringen at en måtte avbryte den og kjøre vannføringen ned igjen i påvente av vårflommen. Droppene var fra 63 til 41 m³/s (35 %) i 2004 og fra 60 til 27 m³/s (55 %) i 2005(2).

Med bakgrunn i de erfaringer som er gjort så foreslår Direktoratet at reguleringen på vinteren bør oppfylle følgende punkter:

- Isleggingstiden startes ved å skifte over til å benytte øvre inntak, samtidig som en reduserer vannføringen jevnt ned til den driftsvannføringen som så beholdes uendret gjennom hele isleggingstiden.
- Minstevannføring i vinterperioden settes til 16 m³/s. Valget av minstevannføring vil

være et kompromiss mellom hensynet til lengden av isleggingsperioden og vanddekket areal i elva.

- Maksimal vannføring skal ikke overstige 30 m³/s. Det er viktig at vannføringen er slik at øvre inntak kan kjøres så lenge som mulig utover vinteren, noe som vil gjøre isleggingsperioden så lang som mulig.
- Ved endringer i vannføring mellom 16 og 30 m³/s skal ikke disse endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.
- Hvis tilsiget øker ut over driftsvannføringen så benyttes dette til magasinifylling.
- I fall magasinet fylles opp mot HRV slår bestemmelse om reguleringsgrensene inn som Statkraft har beskrevet i sin søknad.
- Etter skifte til nedre inntak holdes driftsvannføring som før i noen dager (3).
- Etter noen dager kan driftsvannføring økes gradvis opp til 33 m³/s. Økningen i vannføring holdes innenfor 2 m³/s pr. døgn. Magasintappingen starter nå og etter at tappingen er startet (dvs. at driftsvannføringen øker) må det unngås at vannføringen i elva minker før vårflommen er over.
- Etter at elva er isfri, og hvis det er forsvarlig ut fra prognosene, så kan driftsvannføringen økes til 40 m³/s. Størrelsen på økningen og hvor raskt det kan skje må nødvendigvis være slik at en skal oppfylle kravet om at driftsvannføringen økes på en slik måte at den "møter" vårflommen.
- Økning ut over 40 m³/s kan startes når det er registrert en tilsigsøkning i nedbørsfeltet til kraftverket. Den videre økning i driftsvannføring skal være slik at denne møter vårflommen.

Sommer og høst

Direktoratet foreslår her at følgende punkt tas inn i reglementet:

- Om høsten (før isleggingsperioden) så benyttes nedre inntak i dammen for å tømme ut det varmere vannet."

Norsk Villaksbevaring AS uttaler i pressemelding av 20.06.2007:

"FORVALTERANSVARET FOR ALTA

"Verdens fremste storlaks-stamme"

Innledning

Statkraft Energi AS (Statkraft) søker om varig manøvreringsreglement for Alta Kraftverk. Søknaden finnes på Statkrafts hjemmeside. Det var stor strid om varig reglement sist Statkraft søkte. En kraftig innsats fra enkeltpersoner, miljøorganisasjonene og Alta Laksefiskeri IS (ALI) forhindret Statkraft å få varig vedtatt et reglement som til da hadde gjort meget stor skade på stammen i det viktigste oppvekstområdet, Sautso, dvs. øvre del av elva. Dette førte til at det er

forbudt å ta fisk på dette området. Det praktiseres utelukkende fang og slipp her og forskes også intenst for komme frem til tiltak for å styrke stammen.

Dagens situasjon

Statkrafts søknad viser klart at man fremdeles har en lang vei å gå, men man har gjort fremskritt. Det som er viktig å skjønne i denne forbindelse, er at disse fremskritt svært ofte er gjort etter konflikter og kamp mot Statkraft og hadde aldri vært gjennomført med varig manøvreringsreglement. Vedvarende intenst arbeid fra ALI's side og de midlertidige reglement, har åpnet for et rådgivende organ, der i særlig grad ALI's representasjon er særdeles viktig. Dette vet de som har fulgt utviklingen i Alta og dermed observert at Statkraft utallige ganger ikke har kontinuitet i saksgang og oppfølging. Dette skjer av naturlige årsaker, når personer pensjoneres, skifter arbeid og drift omlegges fra lokalmiljøet til fjernstyring i Korgen. ALI besitter uvurderlig lokalkunnskap og er følgelig en enestående formidler av lokalkompetanse, når det gjelder virkninger av drift. Det er uforståelig med tanke på den prosess man er inne i, med sikte på å dempe skadene i Sautso, at de beste ikke en gang skal lyttes til. Her har Statkraft dessverre trådt feil. Det finnes ikke rasjonelle eller økonomiske grunner til å nedlegge rådsorganet.

Det prinsipielle

Norge er så heldig at vi har verdens viktigste storlaks-stamme i vårt land. Miljøsideen tapte Alta-saken. Det er historie. Men ansvaret for Norge stoppet ikke for 25 år siden. Vårt ansvar ble tvert imot større da, fordi vi tillot en utbygging som har gitt store skader og som krever møysommelig gjenoppbygging. Det er i siste omgang den norske regjeringens ansvar. Den som tror at det riktige er for alltid å overlate forvalteransvaret til Statkraft, ved å gi varig reglement, må se bort fra all historikk etter utbyggingen. I tillegg åpner reglementet for tolkninger som kan sette arbeidet med restaureringen tilbake. Vi tar dette opp senere i egen kommentar.

Konklusjon

Det må ikke gis varig reglement i Alta før storlaks-stammen er fullt reetablert i Sautso. Det rådgivende organ må opprettholdes."

Søkers kommentarer til høringsuttalelser

Statkraft Energi har i brev av 30. april 2007 følgende kommentarer til uttalelsene:

"Statkraft Energi AS gir i dette brevet sine kommentarer til høringsuttalelsene fra Alta kommune, Alta Laksefiskeri Interessentskap (ALI), Direktoratet for Naturforvaltning (DN) og Fylkesmannen i Finnmark. På grunnlag av høringsut-

talelsene har vi gjort noen få endringer i vårt forslag til et varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. Det reviderte forslaget følger som vedlegg til brevet.

Statkraft Energi AS (heretter bare Statkraft) sendte 23.03.06 søknad til NVE med forslag til et varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. NVE har hatt søknaden ute på høring og oversendte Statkraft høringsuttalelsene med et følgebrev datert 06.11.06. I følgebrevet ber NVE om at Statkraft gir sine kommentarer til høringsuttalelsene.

Først noen *generelle* kommentarer som ikke er knyttet direkte mot en enkelt høringsuttalelse.

1. Søknaden gjelder teksten til et *varig* manøvreringsreglement. Forhold som gjelder andre deler av konsesjonsvilkårene skal etter vår mening ikke tas opp til vurdering eller kommenteres.
2. Vårt forslag til varig manøvreringsreglement er et produkt av en prosess som startet i 2005 hvor både Alta kommune, Alta Lakseinteressentskap (heretter ALI), Fylkesmannen i Finnmark og Direktoratet for Naturforvaltning (heretter DN) samt vår iskonsulent og våre fiskekonsulenter har vært involvert. Et utkast til reglementtekst ble fremlagt i et møte på Værnes 24.11.05. Det ble der gitt anledning til å komme med muntlige kommentarer. Vi tok etter dette møtet i noen grad inn endringer på grunnlag av disse kommentarene.
3. Et manøvreringsreglement skal være formulert slik at det ikke må brytes uten forutgående søknad. Brudd på manøvreringsreglementer er i utgangspunktet å regne som et miljøbrudd og Statkrafts rutiner krever da rapportering til NVE og en aktiv oppfølging for å forhindre tilsvarende hendelser i framtida. Etter vårt syn kan det ikke aksepteres at det i et reglement ligger formuleringer som innebærer at det må brytes under sannsynliggjorte hydrologiske og meteorologiske situasjoner.
4. Et par av høringsuttalelsene henviser til beskrivelsen "inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart". Hvordan denne avklaringen skal skje og hvilke parametere som skal brukes, sies det ikke noe om. Vi vil få bemerke at en slik "avklaring" vil kunne tolkes svært ulikt, helt avhengig av hva som vektlegges.
5. Som en forberedelse til implementeringen av EUs Vanddirektiv i Norge, ble Altaelva valgt som et av flere testvassdrag. Det foreløpige karakteriseringsarbeidet utført av Sweco Grøner i 2004 konkluderte med at Sautsosenen er i kategorien "sterkt modifisert vannforekomst". Dette betyr igjen at de økologiske målene for Sautsosenen i 2015 skal settes til å være i samsvar med "godt økologisk potensiale". Dette innebærer at

det kan settes noe lavere miljømål sammenliknet med om Altaelva var uregulert. Vanddirektivet som nå er formelt gjeldende også for Norge, sier altså at på elvestrekninger som tilfredsstillter kriterier for å være "sterkt modifiserte", så kan en ikke forvente at de økologiske forholdene skal kunne bli som før regulering.

6. NINAs rapport som ble vedlagt søknaden, viser at forholdene for laksen, utenom Sautsosenen, nå er like gode som før utbygging. Det er høy smoltproduksjon, høye tettheter av ungfisk og høye fangster av voksen laks. Laksefangstene var i 2006 meget gode med totalt 31 750 kg iflg. ALIs egne Internettsteder. Dette er det høyeste fangstvolumet siden reguleringen startet og det høyeste siden 1975. Altaelva, utenom Sautsosenen, er i Sweco Grøner rapporten foreløpig blitt karakterisert til å ha "god økologisk status".
7. Det fremkommer av noen høringsuttalelser at vårt forslag til manøvreringsreglement kan aksepteres forutsatt at det bare gjelder for en ny prøveperiode. Vi ønsker igjen å presisere at vår søknad gjelder for et *varig* reglement (i praksis betyr dette inntil en eventuell vilkårsrevisjon åpnes, tidligst i 2022). Skulle utfallet av søknaden bli et annet, så mener vi at teksten i manøvreringsreglementet må vurderes på nytt i forhold til de mål en da ønsker å oppnå i den nye prøveperioden.
8. Det fremkommer av de fleste høringsuttalelsene et ønske om å opprettholde ordningen med et manøvreringsråd. Som det er beskrevet i vår søknad, har Statkraft hatt god nytte av det nåværende manøvreringsrådet. Vi siterer her fra søknaden, side 7: "Statkraft ser imidlertid klart at det også i fremtiden kan oppstå situasjoner med behov for faglige råd mht. manøvreringen. Dette behovet ser vi for oss å organisere mer i form av en fast rådgivingsgruppe som kontaktes ved behov. I forhold til ALI, som er en betydelig rettighetshaver, ser vi at Statkraft vil ha et særlig ansvar for å informere om manøvreringen. Dette ansvaret kan eventuelt formaliseres gjennom en avtale."
9. I noen av uttalelsene vektlegges det vannføringssituasjoner som oppstod våren 2004 og 2005. Vannføringen ble da redusert noe etter en periode med høyere vannføring. Det hevdes at vannføringsreduksjonen var uheldig for lakseungene som da ble stresset. Vi må påpeke at disse situasjonene var en konsekvens av et behov for å prøve ut hvordan isforholdene i Altaelva reagerte på ulike vannføringsøkninger. Vi har nå fått svar på mange av disse faglige spørsmålene slik meningen var med prøveperioden. I vår søknad sier vi at vår intensjon i et varig reglement vil være å unngå å måtte redusere vannføringen etter at isløsningen er over.

Kommentarer til de enkelte uttalelser

Uttalelsene fra Alta kommune, ALI og DN er ganske like og det er opplyst at det har vært gjensidig kontakt under utarbeidelsen av høringsuttalelsene. Vi kommenterer derfor bare Alta kommunes uttalelse fullt ut. For ALI og DN sine uttalelser kommenterer vi bare punkter som ikke allerede er kommentert under Alta kommune.

Alta kommune

Uttalelsen er vedtatt i kommunestyret 18.09.06 basert på et saksframlegg datert 21.08.06. Kommunen kan gå med på at det nå fastsettes et va-

rig reglement under forutsetning av at følgende forslag blir tatt til følge:

1. Kommunens forslag til manøvreringsreglement

Kommunenes høringsuttalelse inneholder et fullstendig forslag til manøvreringsreglement. Vi gjengir dette forslaget nedenfor og legger våre kommentarer inn i teksten. Forslaget er konsekvent bygget opp i den forstand at det kun er dataoer, vannstander og vannføringsforhold som er styrende parametere for manøvreringen. Hensyn til isforhold er ikke nevnt.

Alta kommunes forslag til manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget. (Forslag 21. august 2006).

Reguleringer

Magasin	Naturlig sommer-vannstand moh.	Øvre reguleringsgrense moh.	Nedre reguleringsgrense moh.	Senkning meter	Oppdemming meter	Reg. høyde meter
Virdnejavri Naturlig del	249,8	265,0	245,0	4,8	15,2	20,0
Virdnejavri kunstig del	155,0	265,0	200,0	0	110,0	65,0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem.

Reguleringsgrensen skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Manøvreringen

Manøvreringen skjer i samråd med en fiskesakkyndig utpekt av fylkesmannen i Finnmark, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig fra NVE i vinterperioden.

Kommentar: Her henviser vi til pkt. 8 under våre generelle kommentarer.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri.

Reglementets vannføringer refereres til vannføringer målt ved Harestrømmen i Sautso og ved utløpet av kraftstasjonen.

Vinter; fra 15. desember til 1. april

Kommentar: Absolutte datoer for vinterens start og slutt er selvfølgelig enkelt å forholde seg til på papiret, men vil i mange år stemme dårlig med naturens gang. Vi mener at formuleringer knyttet til utviklingen av isforhold og vanntemperatur bør legges til grunn.

Vannføringen skal ikke være under 16 kbm/s.

Vannføringen skal ikke overstige 30 kbm/s.

Ved tilsig over 30 kbm/s ved inngangen til perioden skal vannføringen følge tilsig.

Kommentar: Disse formuleringene vil kunne føre til at vi må bryte manøvreringsreglementet. Fra og med 16. desember skal vannføringen bare tillates å være over 30 m³/s hvis tilsiget var over 30 m³/s den 15. desember, deretter skal den aldri kunne komme over denne grensen. Får vi f.eks. en situasjon hvor tilsiget går under 30 m³/s den 14. desember, det er fullt magasin og så øker tilsiget til over 30 m³/s den 16. desember, så må det bli brudd på manøvreringsreglementet. Vi vil da ikke ha muligheter til å dempe tilsigsøkningen i magasinet. Vi kan ikke påvise at noen slike situasjoner konkret har oppstått i driftsperioden 1988 -05, men det var ikke langt unna vinteren 2004/05. Med de klimascenarier som det nå synes å være vitenskapelig enighet om, kan det forventes vesentlig økt tilsig på høsten og vinteren på Finnmarksvidda, dessuten forventes det at vårflommen kommer vesentlig tidligere (Ref. rapporter fra RegClim-prosjektet i 2006).

I siste rapport om isforhold i Altaelva (Pytte Asvall 2006) anbefales det at vinter-vannføringen ikke går over 33 m³/s av hensyn til isforholdene. Rapporten bygger på erfaringer også fra vinteren 2005/06 som ikke er med i erfaringsgrunnlaget for vår søknad. Vi kan imidlertid fra rapporten ikke direkte lese ut hva som begrunner at 33 m³/s er en kritisk grense. Vi tolker tallet som en skjønsmessig satt grense fra en fagperson med lang erfaring fra Altaelva, både som hydrolog og som medlem i Manøvreringsrå-

det. Vi er imidlertid villig til å endre vårt forslag om største tillatte vannføring i "isleggingstiden" fra 38 til 33 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 33 m³/s.

Det slippes vann bare fra øvre inntak i magasinet.

Øvre inntak benyttes ned til kote 260 moh.

Magasinvolument som er tilgjengelig for tapping fra øvre inntak og naturlig tilsig fordeles jevnt ut i perioden, med mål om å holde jevn vannføring gjennom hele perioden.

Vannføringen skal ikke økes i perioden.

Kommentar: Siste setning er en absolutt formulering som lett vil kunne føre til brudd på manøvreringsreglementet, se figur 11 i vår søknad, men intensjonen i vårt forslag er den samme.

Økt tilsig ut over aktuell driftsvannføring holdes igjen i magasinet når magasinutfyllingen er under 265 moh.

Vår; fra 1. april til fullt magasin

Øvre inntak skal ikke brukes ved lavere magasinivå enn høyde 260 moh.

Vannføringen skal ikke være lavere enn driftsvannføringen forutgående vinterperiode.

Etter overgang til nedre inntak skal vannføringen ikke økes de første dagene. Deretter kan vannføringen økes gradvis med inntil 2 kbm/s/døgn opp til 33 kbm/s som holdes i 2-5 dager.

Videre økning i vannføringen opp til 45 kbm/s skal skje gradvis.

Vannføringen skal deretter ikke økes før tilsigsøkning registreres i nedbørfeltet.

Økning i vannføringen spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet.

Kommentar: Uttrykket "så jevnt som teknisk mulig" henger med fra en tidligere reglementtekst. Vi er av den oppfatning at dagens reguleringsteknikk er blitt så god at uttrykket ikke lenger trenger å være med og foreslår å ta det ut. I vedlegget blir setningen derfor formulert slik: "Endringene i vannføringen spres jevnt over døgnet."

Tapping av restmagasinet skal skje ved jevn overgang til økende tilsig uten at vannføringen seinere må reduseres.

Kommentar: Starten for "vår" er her definert til å være fra 1. april og er altså annerledes enn i vårt forslag og i det gjeldende reglement hvor starten for "Vår" er satt fra tidspunktet for tilsigsøkning. Vi tolker setning nr. to til at det menes laveste vintervannføring. Konsekvensene av denne og de andre restriksjonene som ønskes lagt på driften om våren, er analysert av våre produksjonsplanleggere. Konklusjonen er at vi ved å kjøre slik kommunen ønsker, vil være nødt til å holde igjen et større restmagasin enn de 10 % som nå er vår driftsstrategi. Dette vil gi

produksjonstap. En annen konsekvens vil være at isløsningen nedover elva vil gå saktere enn med vårt forslag til reglement.

Når tilsiget øker, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfylling av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflommen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

Sommer og høst: fra fullt magasin til 15. desember

Magasinet skal være fullt i perioden.

Vannføringen i elva skal tilstrebtes å være lik tilsiget. Naturlige vannføringsendringer opprettholdes, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Det skal hovedsakelig tappes vann fra øvre inntak fram til ca. 1. november. Etter 1. november, eller når vanntemperaturen i magasinet er lik eller lavere enn 4 grader C skal det tappes hovedsakelig fra nedre inntak.

Kommentar: Vår kjørestategi i dag er å bruke det inntaket som til enhver tid har den høyeste vanntemperatur om høsten. Målet er å kunne ta ut mest mulig av varmeinnholdet i magasinet før vinteren slik at vanntemperaturen i isleggingstiden blir lavest mulig. Vi mener at vår kjørestategi derfor ivaretar det samme målet som kommunen ønsker å oppnå.

Protokollføring mv.

Nytt avsnitt foreslås inntatt:

Ved regulering som fører til brudd på reglementet skal regulanten rapportere til NVE og manøvreringsrådet.

Kommentar: Dette er allerede en fast rutine når det gjelder alle Statkrafts manøvreringsreglementer og er unødvendig å ta inn i reglementteksten.

Endringer i reglement

Ingen kommentarer.

2. Krav om undersøkelser og beredskap i elva

Alta kommune er opptatt av at det "pålegges å gjennomføre et permanent overvåkningsprogram i hele elva", men med sterk fokus på Sautso. Et slikt overvåkningsprogram er i dag forvaltningsmessig organisert slik at DN utformer pålegg til regulanten i "anadrome" elver og Fylkesmannen utformer pålegg i andre typer elver. Statkraft er, når avgjørelsen om fremtidig manøvreringsreglement er tatt, innstilt på å få på plass et fornuftig overvåkningsprogram for Alta-elva som avløser de pålegg som ble pålagt for perioden med midlertidig manøvreringsreglement.

Når det gjelder kravet om å pålegges videre drift av Talvikanlegget "inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart", så henviser vi til pkt. 4 i de generelle kommentarene. Vi mener ellers at spørsmålet om videre drift av Talvikanlegget ikke skal blandes inn i avgjørelsen om et varig manøvreringsreglement.

3. *Krav om å forsterke/reparere eksisterende erosjonstiltak langs elva*

Statkraft har i dag ingen formelle forpliktelser i vedlikeholdet av erosjonstiltak. Vi er imidlertid klar over at NVE region Nord for tiden arbeider med en samlet plan for vedlikehold og sanering av forbygningstiltak i Alta. Hvilken rolle Statkraft vil få i en eventuell gjennomføring av denne planen, mener vi ikke skal koples mot teksten i manøvreringsreglementet. Dette blir et forhold som må tas opp separat mellom Statkraft, Alta kommune og NVE.

Alta Laksefiskeri Interessentskap (ALI)

ALI ønsker primært et nytt midlertidig reglement med varighet på 5 år som beholder manøvreringsrådet og kan akseptere Statkrafts forslag til reglement under disse forutsetningene. ALIs forslag til reglement, dersom det skal bli varig, er nesten helt likt med kommunens forslag som er gjengitt og kommentert tidligere. Det er likevel et par punkter hvor ALIs formuleringer skiller seg fra kommunens og hvor vi ønsker å knytte til kommentarer.

II Vår

"Når elva er isfri i strømdraget i hele dens lengde kan vannføringen økes gradvis til 45 m³/s".

Kommentar: I Statkrafts forslag knytter vi økningen i vannføringen til at halve elva er åpen i strømdraget mens ALI altså ønsker å vente til hele elva er isfri i strømdraget. Dette vil bety en vesentlig utsettelse av vannføringen etter omleggingen til nedre inntak og medfølgende problemer med å få ut restmagasinet. Utsettelsen vil variere fra år til år uten at vi kan kvantifisere den i antall dager.

III Sommer og høst

Den siste setningen: "I tiden 10. juni til 15. juli ... kan fjernes, fordi man skal ha naturlig vannføring i hele sommer/høst perioden.

Kommentar: Vi er enige og tar setningen ut i vårt nye forslag til reglementtekst i vedlegget.

Fylkesmannen i Finnmark (datert 12.10.2006)

Fylkesmannen går mot at det gis et varig reglement. I et nytt reglement med varighet på 5 år stiller fylkesmannen opp forslag om 9 bestemmelser:

1. Nedre inntak blir brukt til å tappe ut varmt vann frem til 15. desember.
2. Øvre inntak blir brukt fra 15. desember og til 1. april.
3. Driftsvannføring som svarer til tilsiget frem til 14 dager etter at elva er islagt (tidspunkt A).

Kommentar: Må definere nærmere hva som menes med at "elva er islagt".

4. Driftsvannføring som fastsettes i manøvreringsrådet fra tidspunkt A til 1. april (periode P).
5. Driftsvannføringen skal ikke være større enn tilsiget + 20 % i P.

Kommentar: Vil måtte bety at vannføringen kan tillates å øke dersom tilsiget øker.

6. Mest mulig av magasinet tas ut om sommeren og tidlig om høsten.

Kommentar: Det er tatt kontakt med Fylkesmannen for å klargjøre hva som menes med "magasinet" og fikk opplyst at det her menes varmeinnholdet i magasinet. Vår kommentar blir da den samme som til Alta kommunes forslag ang. bruk av øvre og nedre inntak om høsten.

7. Nedre inntak blir brukt fra 2. april med driftsvannføring lik den som var 1. april i 3-5 dager. Deretter kan driftsvannføringen økes gradvis til 33 m³/s med intervaller på 1-3 ganger i døgnet.
8. Fram mot isløsningen og videre frem mot vårflommen kan en gradvis øke driftsvannføringen, men ikke på en slik måte at vannføringen må reduseres i perioden.

Kommentar: Det foreslås altså ingen øvre grense for vannføringen i denne perioden.

9. Kontinuitet i undersøkelser på laks og lakse livsvilkår må være et vilkår i reglementet.

Direktoratet for Naturforvaltning (DN) datert 16.10.06

DN har hatt tilgang til uttalelsene fra Alta kommune, ALI og Fylkesmannen i Finnmark under sin saksbehandling. Primært går DN inn for at vårt forslag til varig reglement gjøres midlertidig for 5 år. Dersom dette ikke tas til følge og reglementet blir varig, kommer DN med en del forslag til endringer i teksten. DN's forslag til endringer er i stor grad de samme som vi har kommentert tidligere for Alta kommune. Vi kommenterer derfor bare det vi finner er nye eller avvikende formuleringer i forhold til de foregående uttalelsene.

"For tiden etter skifte til nedre inntak skal gjelde: Etter at elva er blitt isfri, og hvis det er forsvarlig ut fra prognosene, så kan driftsvannføringen økes til 40 m³/s".

Kommentar: Ingen av de andre høringsuttalelsene har nevnt at isfri elv skal være en forutsetning for økningen i vannføring. "Isfri elv" må her tolkes som å gjelde elva fra kraftverkets utløp til fjorden. Iskartleggingen gjennom mange år viser at den siste isen på elva, vanligvis strekningen ovenfor Alta bru, ikke er isfri før i midten av mai når tilsigsøkningen kommer. DNs forslag vil derfor ha som konsekvens at vi ofte vil bli sittende igjen med et enda større restmagasin enn ved tilsvarende formuleringer i Alta kommunes forslag. Følgelig vil forslaget bety et større produksjonstap og redusert flødemplingsmuligheter enn i kommunens forslag til manøvreringsreglement.

DN setter 40 m³/s mens kommunen setter 45 m³/s som øvre grense for tillatt vannføring før tilsigsøkningen kommer. Dette vil igjen ha som konsekvens en ytterligere forsinket isløsning nedover elva.

I vedlegget følger et revidert forslag til varig manøvreringsreglement. Vi har, som nevnt tidligere, på grunnlag av de innsendte kommentarene endret teksten fra forslaget i vår søknad på to punkter; om maksimum tillatt vintervannføring samt sløffet en formulering om vannføringen mellom 10. juni og 25. juli. Dessuten har vi etter egen vurdering sløffet uttrykket "teknisk mulig" når det gjelder vannføringsendringer.

Dersom NVE ønsker et møte hvor vi kan utdype våre kommentarer, så stiller vi gjerne opp til det.

(..)

VEDLEGG

Statkrafts reviderte forslag til reglementtekst, april 2007

Statkrafts forslag til manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget

(Fastsatt ved kgl.res. ?????? 200?)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervassstand moh.	Reguleringsgrenser		Senkning m	Oppdemming m	Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.			
Vir'dnejav'ri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	4.8	15.2	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	-	110.0	65.0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem (FMUSN10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket "elva" menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til observasjoner i elva like nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

2. Manøvreringen

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vannstanden i Ladnatjav'ri ikke påvirkes av reguleringen av Vir'dnejav'ri. For øvrig gjelder følgende:

I. Vinter

Periodens varighet: Fra begynnende islegging i nedre del av elva til start tilsigsøkning om våren. Isleggingstiden starter når vinterperioden starter og regnes som avsluttet når nedre inntak tas i bruk, normalt 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

I isleggingstiden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet. Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 33 m³/s.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

I isleggingstiden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig.

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Etter isleggingstiden, og når elva i strømdraget er blitt åpen i mer enn halve elvas lengde, kan vannføringen økes utover 33 m³/s. Maksimale tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn er 10 % for vannføringer mellom 33 og 50 m³/s og 15 % for større vannføringer.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnes mulig overgang til økende tilsig til elva.

Dersom det i vinterperioden oppstår tilsigstiasjoner hvor vannføringsbegrensinger kommer i konflikt med reguleringsgrensene i maga-

sinet, så gjelder reguleringsgrensene i magasinet.

II. Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøking om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårfloppen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

III. Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til begynnende islegging.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Vir'dnejav'ri.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødyp mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten skal oppbevare for hele reguleringsperioden.

4. Endringer i reglementet

Viser det seg at slipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Innledning

Sakens bakgrunn

Vedtaket om statsregulering for utbygging av Savtso kraftverk i Altavassdraget ble gjort ved kongelig resolusjon 15.06.1979. Stortingets vedtak ble gjort 30.11.1978.

Byggingen av Alta kraftverk startet i 1982 og anlegget ble satt i drift i mai 1987. Manøvreringsreglementet fra 1979 ble gjort midlertidig og skulle tas opp til revisjon etter en driftstid på fem år (1992). I

påvente av resultatet fra pågående undersøkelser i Altaelva ble imidlertid revisjonen utsatt. Nytt midlertidig reglement ble gitt ved kongelig resolusjon 16.08.1996 med en varighet på fem år (2001). Dette reglementet ble forlenget til august 2005 ved kronprinsregentens resolusjon 05.07.2002. I brev fra Olje- og energidepartementet til Statkraft Energi AS datert 26.08.2005 ble det midlertidige reglementet forlenget fram til et permanent manøvreringsreglement var på plass.

Gjeldende manøvreringsreglement

Det gjeldende midlertidige reglement ble gitt ved kronprinsregentens resolusjon 05.07.2002. Reglementet skulle da gjelde til 01.08.2005 og ble begrunnet med behov for å prøve ut nye måter å manøvrere på om vinteren for å bidra til økt isdannelse i Sautsosenen. I brev fra NVE av 11.04.2002 fikk Statkraft SF tillatelse etter vannressurslovens § 8 til å øke vannføringen om vinteren fra 30 til maksimalt 38 m³/s for tilsigsøking. Bakgrunnen for dette var et fortsatt behov for å prøve ut nye måter å manøvrere på om vinteren for å bidra til økt isdannelse i Sautsosenen. Økningen til 38 m³/s ville også medføre en bedre utnyttelse av magasinet og bidra til å opprettholde flomdemplingsmulighetene. I brev fra NVE til Statkraft 05.02.2004 ble det gitt tillatelse til endring i midlertidig manøvreringsreglement for Alta kraftverk slik at vannføringen nedenfor utløpet av kraftverket kunne økes utover 38 m³/s i perioden etter at isen hadde løst seg og før tilsigsøking. Bakgrunnen var videre utprøving av manøvreringsstrategi, bedre utnyttelse av kraftpotensialet i magasinet og effektiv bruk av magasinet til flomdemping. Økningen av vannføringen utover 38 m³/s nedenfor utløpet av kraftverket ville også redusere tiden det var nødvendig å kjøre det største aggregatet i kraftverket med en ugunstig driftsvannføring. Tillatelsen ble gitt med vilkår om at det skulle gjennomføres naturfaglige undersøkelser for å dokumentere effekten på laks av den gjennomførte manøvreringen. Virkningene for isforhold og vintererosjon skulle overvåkes og dokumenteres. Informasjon om antatte endringer i isforholdene som følge av tillatelsen skulle annonseres i lokalpressen. Maksimal tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn var 10 % for vannføringer opp til 50 m³/s og 15 % for større vannføringer.

Søknaden

Statkraft Energi AS søkte den 23.03.2006 om et varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. Vedlagt søknadsbrevet fulgte søknadsrapporten "Søknad om varig manøvreringsreglement Alta kraftverk". Her presenteres bakgrunnen for søknaden og redegjørelse for de ulike reglement og vannføringsforhold og kjøremønstre. Videre gis det en gjennomgang av gjennomførte undersøkelser i perioden 2002-2005

og vurderinger av disse samt Statkrafts forslag til nytt manøvreringsreglement. Som vedlegg fulgte rapporter fra iskonsulent (NVE Oppdragsrapport 21-2005) og biologisk konsulent (NINA Rapport Nr. 80) samt Miljøstatusark for Altaelva.

Statkraft Energi har i brev av 30.04.2007 til NVE oversendt sine kommentarer til de innkomne høringsuttalelsene. Statkraft har også oversendt NINA rapport 281 om biologiske undersøkelser i Altaelva i perioden 1981-2006 og NVE Oppdragsrapport 6-2006, 14-2007 og 13-2008 om vanntemperatur og isforhold om vinteren (2005-2006, 2006-2007, 2007-2008).

Etter høringsrunden oversendte Statkraft sine kommentarer til de innkomne høringsuttalelsene i brev til NVE datert 30.04.2007. Statkraft valgte da på grunnlag av høringsuttalelsene å gjøre noen endringer i sitt forslag til manøvreringsreglement. Den viktigste endringen bestod i at største tillatte vannføring i "isleggingsstiden" endres fra 38 til 33 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 33 m³/s.

Kraftproduksjon og samfunnsøkonomi

Midlere årsproduksjon for Alta kraftverk er beregnet til 655 GWh i et hydrologisk normalår. Det har imidlertid blitt produsert 3 % (21 GWh) mer enn det antatt normale i perioden 1988-2003, noe som antas å skyldes økende nedbør og tilsig på Finnmarksvidda. For årene 2006, 2007 og 2008 har produksjonen vært henholdsvis 750, 877 (ny produksjonsrekord) og 754 GWh.

Saksbehandling

Søknaden har vært kunngjort, lagt ut til offentlig gjennomsyn og sendt på høring til sentrale instanser. Det har vært avholdt flere orienterings- og diskusjonsmøter med de sentrale partene i saken i tillegg til et eget møte i høringsperioden (juni 2007) og en felles befarung i september 2007.

Innkomne uttalelser til Statkrafts søknad er referert foran. Vi vil her referere hovedpunktene i de uttalelsene som inneholder merknader til søknaden. Statkraft presiserer i sin søknad og i sine kommentarer til høringsuttalelsene at det søkes om et varig reglement, mens alle høringspartene primært ønsker et nytt midlertidig reglement. Alle høringspartene ønsker at manøvreringsrådet videreføres i sin nåværende form, mens Statkraft ønsker at denne bestemmelsen tas ut av reglementet. Videre mener flere av høringspartene at Statkrafts søknad om nytt manøvreringsreglement er for upresist og gir for vide rammer når det gjelder tolkningen av manøvreringsreglementet.

Deler av høringsuttalelser som gjelder forhold som ligger utenfor hva som kan tas opp til vurdering nå er ikke tatt med nedenfor.

Alta kommune har satt opp et eget forslag til manøvreringsreglement, og anbefaler at prinsippene

for utforming av nytt reglement følger kapittel 6 i NVE-rapport 21-2005 og kapittel 5 i NVE-rapport 6-2006. Alta kommune krever videreføring av manøvreringsrådet. Kommunen mener videre at Statkrafts forslag til reglement er utformet med for vide rammer for vannføringer sett i forhold til hydrologi, magasinkapasitet og kjørestrategi for å oppnå lavere vintertemperatur i elva.

Vinter: Kommunen mener at reglementsforslaget fra Statkraft har uklare definisjoner for vinterperioden, og at dette bør defineres klart. En beskrivelse av manøvreringen etter overgang til nedre inntak bør tas inn i reglementsteksten under vårperioden. Kommunen aksepterer videre den foreslåtte minstevannføring (16 m³/s), forutsatt at reglementet utformes etter kjørestrategi angitt i tidligere henviste NVE rapporter. Når det gjelder den omsøkte maksimale vintervannføringen på 38 m³/s, så kan ikke kommunen akseptere det og ønsker en maksimal vintervannføring på 30 m³/s. Kommunen ønsker også at nedre grense for hvor lenge det øvre inntaket skal benyttes om vinteren defineres klart til kote 260 moh.

Vår: Kommunen ønsker å definere vårperioden "fra 1. april til magasinet er fullt". Videre ønsker de innarbeidet i reglementet at driftsvannføringen skal holdes konstant noe tid etter overgang fra øvre til nedre inntak, for deretter å øke vannføringen forsiktig. Dette vil etter kommunens syn bidra til at isen smelter og løsner på en forsiktig måte. Videre ønskes det spesifisert i reglementet at reduksjoner i vannføring etter uttapping av restmagasin ikke skal forekomme.

Sommer og høst: Kommunen mener det bør tas inn i reglementet at øvre inntak skal brukes om sommeren og høsten, samt at for å holde en så lav temperatur som mulig i vinterperioden må det varme vannet i bunnen av magasinet tappes ut før vinterperiodens start.

Når det gjelder reglementets varighet så kan kommunen, under forutsetning av at det fastsettes et tydelig reglement med innarbeiding av kommunens merknader, akseptere fastsetting av et varig reglement. Alternativt anbefaler kommunen et fortsatt midlertidig reglement. Kommunen frafaller sitt tidligere krav om økt omløpskapasitet i kraftverket.

Fylkesmannen i Finnmark fraråder at det gis et varig reglement, og mener at det foreslåtte reglementet vil utarme forholdene for laks øverst i vassdraget på en uakseptabel måte. FM ønsker et fortsatt midlertidig reglement med varighet på fem år med en målsetting om å øke isdannelsen og holde isdekket lengst mulig i den øvre del av elva.

FM foreslår følgende bestemmelser for manøvreringen:

1. Nedre inntak blir brukt for å tappe ut varmt vann frem til 15. desember.

2. Øvre inntak blir brukt fra 15. desember til og med 1. april.
3. Driftsvannføring som svarer til tilsiget frem til 14 dager etter at elva er islagt (tidspunkt A).
4. Driftsvannføring som fastsettes i manøvreringsrådet fra tidspunkt A til 1. april (periode P).
5. Driftsvannføring skal ikke være større enn tilsiget + 20 % i P.
6. Mest mulig av magasinet tas ut om sommeren og tidlig på høsten.
7. Nedre inntak blir brukt fra 2. april med driftsvannføring lik den som var 1. april i 3-5 dager. Deretter kan driftsvannføringen økes gradvis til 33 m³/s med intervaller på 1-2 m³/s 1-3 ganger i døgnet.
8. Fram mot isløsningen og videre frem mot vårflommen kan en gradvis øke driftsvannføringen, men ikke på en slik måte at vannføringen må reduseres i perioden.

Direktoratet for naturforvaltning ønsker at manøvreringsrådet opprettholdes som i dag. DN foreslår videre at reglementet gjøres midlertidig med en varighet på fem år. Hvis dette ikke tas til følge så skisserer DN en kjørestrategi som de mener vil være det beste for laksen i elva generelt, og Sautso spesielt.

Vinter/Vår:

- Isleggingstiden startes ved å skifte over til å benytte øvre inntak, samtidig som en reduserer vannføringen jevnt ned til den driftsvannføringen som så beholdes uendret gjennom hele isleggingstiden.
- Minstevannføring i perioden settes til 16 m³/s. Valget av minstevannføring vil være et kompromiss mellom hensynet til lengden av isleggingsperioden og vanddekket areal i elva.
- Maksimal vannføring skal ikke overstige 30 m³/s. Det er viktig at vannføringen er slik at øvre inntak kan kjøres så lenge som mulig utover vinteren, noe som vil gjøre isleggingsperioden så lang som mulig.
- Ved endringer i vannføring mellom 16 og 30 m³/s skal ikke disse endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.
- Hvis tilsiget endres utover driftsvannføringen så benyttes dette til magasinifilling.
- I fall magasinet fylles opp mot HRV slår bestemmelsene om reguleringsgrensene inn som Statkraft har beskrevet i sin søknad.
- Etter skifte til nedre inntak holdes driftsvannføringen som før i noen dager.
- Etter noen dager kan driftsvannføring økes gradvis opp til 33 m³/s. Økningen i vannføring holdes innenfor 2 m³/s pr. døgn. Magasintappingen starter nå og etter at tappingen er startet (dvs. at driftsvannføringen øker) må det unngås

at vannføringen i elva minker før vårflommen er over.

- Etter at elva er isfri, og hvis det er forsvarlig ut fra prognosene, så kan driftsvannføringen økes til 40 m³/s. Størrelsen på økningen og hvor raskt det kan skje må nødvendigvis være slik at en skal oppfylle kravet om at driftsvannføringen økes på en slik måte at den "møter" vårflommen.
- Økning ut over 40 m³/s kan startes når det er registrert tilsigsøkning i nedbørsfeltet til kraftverket. Den videre økning i driftsvannføring skal være slik at denne møter vårflommen.

Sommer og høst:

- Om høsten (før isleggingsperioden) så benyttes nedre inntak i dammen for å tømme ut det varmere vannet.

Alta Laksefiskeri Interessentskap mener teksten i det omsøkte reglementet er noe upresis, men kan akseptere dette dersom reglementet blir midlertidig og manøvreringsrådet fortsatt består. De foreslår imidlertid primært et midlertidig reglement med en varighet på fem år, og at det hvert femte år skal fremlegges en miljørapport som redegjør for kraftverkets virkninger i og langs elva som danner grunnlag for nødvendige endringer i reglementet eller tekniske forhold i kraftverket.

ALI ønsker, uansett om det gis et varig eller midlertidig reglement, at det tas med en formulering i reglementet som klargjør hensikten, og da at hensynet til laksen er det viktigste. De ønsker også en formulering om at Alta kraftverk ligger på nettet med fast kraft og at reguleringen ikke skal påvirkes av endringer i markedet.

ALI mener manøvreringsrådet på en god måte utnytter lokal kunnskap om vassdraget, bidrar til en bedre regulering i vinter- og vårperioden, bidrar til at andre miljøer får en bedre kunnskap om reguleringen av kraftverket, og at rådet også fungerer som et konfliktdepnende forum. ALI ønsker følgelig at manøvreringsrådet skal videreføres.

Ved et eventuelt varig reglement gir ALI forslag til de endringene i reglementet de mener er nødvendige for at teksten i reglementet skal være så presis som overhodet mulig. ALIs ønskede kjørestrategi er vist i NVE rapport 21-2005, kapittel 6 og NVE rapport 6-2006, kapittel 5.

Vinter:

- ALI foreslår at vinterperioden klart defineres fra 15. desember til 1. april. Bare øvre inntak skal benyttes. Nedre grense for bruk av øvre inntak er 260 moh.
- ALI aksepterer en minstevannføring på 16 m³/s.
- Maksimal vannføring i perioden skal ikke overstige 30 m³/s. Økning i naturlig tilsig utover 30 m³/s kan holdes igjen i magasinet.

- Når tilsiget er mer enn 30 m³/s ved inngangen til perioden følges tilsiget.
- Driftsvannføringer mellom 16 og 30 m³/s skal ikke endre raskere enn 2 m³/s pr. døgn og endringer skal skje mest mulig jevnt over døgnet.

Vår:

- Periodens varighet er fra 1. april til fullt magasin. Fokus bør være på å hindre isgang og å unngå en reduksjon i vannføringen før vårfloppen.
- Etter overgang til nedre inntak skal ikke vannføringen økes de første fem dagene. Vannføringen kan deretter økes gradvis med inntil 2 m³/s opp til 33 m³/s.
- Når elva er isfri i strømdraget i hele dens lengde kan vannføringen økes gradvis til 45 m³/s. Økning utover 45 m³/s skal ikke skje før det er registrert tilsigsøkning i nedbørsfeltet til kraftverket. All økning i vannføringen i denne perioden skal spres så jevnt utover døgnet som teknisk mulig.
- Tapping av restmagasinet skal skje ved jevn overgang til økende tilsig uten at vannføringen seinere må reduseres. ALI mener at tømning av hele restmagasinet ikke er avgjørende siden en jevnt over høyere tappehøyde gjennom vinteren de siste årene har gitt en bedre utnyttelse av vannet og høyere produksjon.

Sommer og høst:

- Magasinet skal være fullt, og vannføringen skal være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejávri.
- ALI mener at setningen "I tiden 10. juni til 15. juli..." kan fjernes, fordi man da skal ha naturlig vannføring i hele sommer/høstperioden.
- Tapping skal skje fra øvre inntak.
- Før vinterperioden bør man i en periode tappe vann fra nedre inntak for å tappe ut varmt vann fra magasinet. Dette bør gjøres når overflatemperaturen har en temperatur på 4 °C.

Finnmark Fylkeskommune hadde ingen merknader til søknaden.

Reindriftsforvaltningen i Vest-Finnmark hadde ingen merknader til søknaden.

Norsk Villaksbevaring AS mener det ikke må gis et varig reglement i Alta før storlaks-stammen er fullt reetablert i Sautso, og at manøvreringsrådet må videreføres.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon

Generelle kommentarer

De kommentarer og vurderinger som her blir gitt av NVE er å betrakte som presiseringer i forhold til eventuelle tolkninger av ordlyd eller intensjon med

reglementet. Det er NVEs oppfatning at de kommentarer som gis i dette dokumentet bør være bindende for Statkrafts praktisering av manøvreringsreglementet og danne grunnlaget for tolkningen av det anbefalte reglementet.

NVE har valgt å kommentere reglementet punkt for punkt med unntak av spørsmålet rundt reglementets varighet som vurderes først. Høringsinnspill og Statkrafts forslag til ny reglementstekst vurderes ellers under de enkelte punkter.

Generelt fokuserer mange av høringsuttalelsene på at Statkrafts forslag til nytt manøvreringsreglement har for vide rammer og er for upresist. Statkraft mener at en viss fleksibilitet er nødvendig, blant annet for å unngå "unødvendige" brudd på manøvreringsreglementet. NVE er enige i at et manøvreringsreglement må være presist og gi et begrenset rom for tolkning. Imidlertid vil det også være slik at svært rigide formuleringer og grenser i manøvreringsreglementet i visse tilfeller kan medføre situasjoner der det oppstår brudd på reglementet som kan være forårsaket av forhold som er utenfor tiltakshavers kontroll. NVEs anbefaling av nytt manøvreringsreglement blir derfor en avveining mellom et klart og presist reglement på den ene siden og et visst handlingsrom for Statkraft som regulant på den andre siden.

ALI skriver i sin høringsuttalelse at de ønsker en formulering i manøvreringsreglementet som sier noe om hensikten med reglementet. NVE er av den oppfatning at hensikten med, og bakgrunnen for, det anbefalte manøvreringsreglementet kommer klart frem i NVEs innstilling, og mener derfor det er lite hensiktsmessig å ha dette som et eget punkt i manøvreringsreglementet. Et manøvreringsreglement skal i første rekke angi de rammer og beskrivelser som manøvreringen av kraftverket skal foretas etter.

Manøvreringsreglementets varighet

Statkraft har søkt om et varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. I praksis betyr det inntil en eventuell vilkårsrevisjon kan gjøres gjeldende, tidligst i 2022.

NVE konstaterer at alle høringspartene primært ønsker et nytt midlertidig reglement med en varighet på fem år. Alta kommune kan akseptere et varig reglement forutsatt at det utarbeides et tydelig reglement og at kommunens merknader innarbeides, alternativt ønskes et fortsatt midlertidig reglement. FM i Finnmark fraråder på det sterkeste et varig reglement fordi dette fortsetter å redusere livsvilkårene for laks i den øverste delen av elva på en svært negativ måte. ALI ønsker også et midlertidig reglement med en ordning der det hvert femte år utarbeides en miljørapport som skal danne grunnlag for eventuelle endringer i reglementet. DN mener det er nødvendig med mer tid for å utvikle en optimal

kjørestrategi med tanke på laksestammen i den øvre del av elva, og foreslår et fortsatt midlertidig reglement (5 år). Generelt argumenteres det med at det nåværende reglement har blitt praktisert i for kort tid til at det kan konkluderes sikkert i forhold til hvilken manøvrering som gir best islegging i Sautsosenen. Videre argumenteres det med at Statkrafts forslag til reglementstekst er for upresis og at intensjonene i reglementet ikke kommer godt nok frem. Statkraft har imidlertid søkt om et varig reglement og presiserer dette ytterligere i sitt svar på de innkomne høringsuttalelsene.

Etter NVEs syn viser undersøkelser og hydrologiske data fra de senere år relativt klart at dagens manøvrering av vassdraget gir grunnlag for en isleggingsperiode i Sautsosenen som normalt er lenger enn ved tidligere reglementer. Isdannelsen er imidlertid i stor grad styrt av klimatiske forhold, og disse forholdene er det ikke mulig å kontrollere. Det reglementet kan gjøre, er å legge til rette for maksimal isdannelse innenfor de klimatiske rammene som finnes.

NVE ønsker videre å presisere at det ikke er mulig å oppnå isforhold i Sautsosenen som det var i uregulert tilstand fordi vanntemperaturen er høyere og vannføringen større etter reguleringen. Manøvreringsreglementet som har vært praktisert siden 2002 gir imidlertid en lavere vanntemperatur om vinteren enn ved det opprinnelige reglementet og før det øvre inntaket ble tatt i bruk om vinteren. De siste års kjørestrategi gir dermed vesentlig bedre isdekking enn tidligere, men likevel vil det nå være mindre is og litt høyere vanntemperatur enn under naturlige forhold i Sautsosenen.

Den potensielle effekten av økt islegging på smoltproduksjonen i Sautso i en middels kald vinter er av NINA vurdert til å kunne øke med ca. 30 % sammenlignet med dagens reduserte nivå (NINA-Rapport 80-2005). Anslaget avhenger imidlertid av at eventuelle andre negative faktorer ikke spiller inn.

NVE mener et godt utformet manøvreringsreglement kan legge til rette for en maksimal isdannelse i Sautso innenfor de klimatiske og tekniske rammer som er tilstede. NVE mener videre at et midlertidig reglement med en varighet på 5 år er en for kort tidsperiode til fullt ut å kunne evaluere effektene av det nye reglementet. Historien viser at det er tidkrevende å innhente tilstrekkelig dokumentasjon i forbindelse med endringer i manøvreringsreglementet. Det er nå ca. 13 år (2022) til en eventuell ny vilkårsrevisjon kan gjøres gjeldende for Altaelva. Denne perioden frem til en eventuell vilkårsrevisjon vil etter NVEs syn kunne gi et godt erfaringsgrunnlag for vurdering av det nye reglementet, kombinert med oppfølging og videreføring av fiskebiologiske undersøkelser i Altaelva. NVE vil også vise til at dersom det skulle oppstå spesielt alvorlige eller uforutsette hendelser for laksebestanden i Altaelva før det kommende revisjonstidspunktet (2022), kan det være hjemmel for å benytte det punkt i reglementet som sier at reglementet kan endres dersom det medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser. NVE anbefaler videre at dette punktet i reglementet utvides til at Direktoratet for Naturforvaltning gis anledning til å be om at reglementet tas opp til vurdering dersom det medfører alvorlige, uforutsette negative effekter på laksebestanden (jf. punkt 4. Endringer i reglementet, s. 79 i denne innstilling).

Med den bakgrunn at en eventuell vilkårsrevisjon kan gjøres gjeldende allerede om 13 år, ser NVE det som lite problematisk å anbefale et reglement som gjelder til en eventuell endring ved vilkårsrevisjon i 2022. NVE anbefaler at det gis et manøvreringsreglement for Alta kraftverk der en eventuell vilkårsrevisjon tidligst er gjeldende fra 2022, men at Direktoratet for naturforvaltning gis anledning til å be om at reglementet tas opp til vurdering før dette tidspunkt dersom det medfører alvorlige, uforutsette negative effekter på laksebestanden.

NVEs vurdering av de enkelte punkter i manøvreringsreglementet

Manøvreringsreglementets punkt 1. Reguleringer

I gjeldende reglement lyder punkt 1 som følger:

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannstand moh.	Reguleringsgrenser			Oppdemming m	Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.	Senkning m		
Vir'dnejav'ri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	4.8	15.2	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	-	110.0	65.0

Høyden refererer seg til NGO's høydesystem (FMU5N10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til observasjoner i elva like nedenfor utløpet av kraftstasjonen.”

I sin søknad har Statkraft foreslått å utvide dette punktet ved å inkludere følgende definisjon av uttrykket ”elva” i reglementet:

”Med uttrykket ”elva” menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.”

Det fremkommer ikke av Statkrafts søknad hvorfor det anses nødvendig med en egen definisjon av dette begrepet. Det er imidlertid ikke kommentert av noen av høringspartene. NVE anbefaler at denne definisjonen tas inn i reglementet siden manøvreringen av vassdraget i all hovedsak skjer fra utløpet av kraftverket. Unntaket er tilfeller med fullt magasin og vannføringer over 99 m³/s. Da vil overskuddsvann slippes gjennom flomlukene og ned det gamle elveleiet. Ved uforutsett stans av aggregatene vil omløpsventilen slå inn. Denne ventilen har en kapasitet på 33 m³/s slik at ved utfall i situasjoner der driftsvannføringen er høyere enn dette vil vannføringsreduksjonen måtte kompenseres ved å slippe vann gjennom dammen. Statkrafts ansvar for å slippe vann fra dammen i slike tilfeller som beskrevet påvirkes etter NVEs oppfatning ikke av at definisjonen av uttrykket ”elva” kun inkluderer strekningen fra utløpet av kraftverket og ned til fjorden.

NVE mener vannføringsverdiene i reglementet bør knyttes til målestasjonen Harestømmen (212.9.0) når denne ikke er isoppstuvet. Om vinteren vil driftsvannføringen gi de beste vannføringene og kunne nyttes som referanse dersom det ikke er forbislipping av noen art. NVE anbefaler at det tas inn i reglementet at vannføringsverdiene i reglementet refererer til målestasjonen Harestømmen og utløpet av kraftverket.

NVE anbefaler følgende for Manøvreringsreglementets Punkt 1: Reguleringer

”Høydene refererer seg til NGOs høydesystem (FMU5N10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket ”elva” menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til målestasjonen Harestømmen (212.9.0) Hvis denne målestasjonen er isoppstuvet, benyttes vannføringen ved utløpet av kraftverket.”

Manøvreringsreglementets punkt 2. Manøvreringen

De tre første avsnittene av punkt 2 lyder som følger:

”Manøvreringen skal skje i samråd med en fiskerisakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernnavdeling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig av NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes.

Vannslippingen skal ordnes slik at vannstanden i Ladnatjav'ri ikke påvirkes av reguleringen av Vir'dnejav'ri. For øvrig gjelder følgende:”

Statkraft ønsker at bestemmelsen om manøvreringsrådet for Altaelva tas ut av manøvreringsreglementet. Bakgrunnen for dette er at Statkraft mener at de etter 17 års manøvreringserfaring har opparbeidet seg et bredt erfaringsgrunnlag om hvordan Altaelva reagerer i ulike typer situasjoner. Statkraft ønsker isteden å danne en rådgivningsgruppe som kan kontaktes ved behov.

Alle høringspartene fremhever imidlertid den viktige rolle som manøvreringsrådet har spilt og mener at manøvreringsrådet bør bestå som i dag. Det legges vekt på at regulanten har kort erfaring med regulering etter ny kjørestrategi som gir nye utfordringer, spesielt i vinter og vårperioden. Det pekes videre på manøvreringsrådets rolle i forhold til tilførsel av lokalkunnskap, som et konfliktreduserende forum og at rådet bidrar til kompetanseutveksling og gir partene en bedre forståelse av motstridende interesser.

NVEs oppfatning er at manøvreringsrådet spiller en viktig rolle også i dag, og er et viktig bidrag i forhold til lokalkunnskap og spesialkompetanse med tanke på isforhold. En opprettholdelse av manøvreringsrådet vil bidra til en fortsatt god informasjonsutveksling og kontakt mot lokalsamfunnet. NVE anbefaler derfor at manøvreringsrådet videreføres som i dag.

I Statkrafts søknad er følgende setning i Punkt 2 i gjeldende manøvreringsreglement ikke inkludert: ”Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes.” Etter kontakt med Statkraft viser det seg at dette er en forglemmelse. Statkraft har ingen motforestillinger om at setningen inkluderes i reglementet. NVE anbefaler at setningen inkluderes i nytt reglement.

NVE anbefaler følgende for Manøvreringsreglementets Punkt 2: Manøvreringen

”Manøvreringen skal skje i samråd med en fiskerisakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernnavdeling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig av NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke

økes og at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri.”

Manøvreringsreglementets Punkt 2 avsnitt I Vinter

Gjeldende manøvreringsreglement lyder som følger (endring i manøvreringsreglementet gitt 05.02.2004 om at vannføringen kan økes utover 38 m³/s i perioden etter at isen har løst og før tilsigsøkning, er ikke tatt inn i teksten under):

”Periodens lengde: Fra begynnende islegging i elva til start tilsigsøkning om våren.

I isleggingstiden reduseres vannføringen gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 30 m³/s.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

Avhengig av isforholdene, normalt fra månedsskiftet januar/februar kan vannføringen variere mellom 18 m³/s og 30 m³/s når tilsiget er mindre enn 30 m³/s, men også med mulighet til å trappe ned vannføringen slik at den blir lik tilsiget på senvinteren.

Ved høyere tilsig enn 30 m³/s er maksimalt tillatt vannføring lik tilsiget. Vannføringer mellom 18 m³/s og 30 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Ved nedtrapping av vannføringen fra 18 m³/s til tilsiget skal dette ikke skje raskere enn 1 m³/s pr. døgn.

Endringene spres så jevnt som teknisk mulig over døgnet. Avslutning av magasintapping om våren skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.”

Det er i manøvreringen i vinterperioden at Statkraft ser for seg flest endringer i forhold til dagens manøvreringsreglement. Statkraft søker om følgende ordlyd på Punkt 2 avsnitt I Vinter (inkludert endringer foretatt av Statkraft i sine kommentarer til høringsuttalelsene):

”Periodens varighet: Fra begynnende islegging i nedre del av elva til start tilsigsøkning om våren. Isleggingstiden starter når vinterperioden starter og regnes som avsluttet når nedre inntak tas i bruk, normalt 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

I isleggingstiden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet. Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 33 m³/s.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

I isleggingstiden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig.

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Etter isleggingstiden, og når elva i strømdraget er blitt åpen i mer enn halve elvas lengde, kan vannføringen økes utover 33 m³/s. Maksimalt tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn er 10 % for vannføringer mellom 33 og 50 m³/s og 15 % for større vannføringer.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.

Dersom det i vinterperioden oppstår tilsigssituasjoner hvor vannføringsbegrensinger kommer i konflikt med reguleringsgrensene i magasinet, så gjelder reguleringsgrensene i magasinet.”

Varighet av vinterperioden

Alta kommune, ALI og Fylkesmannen i Finnmark foreslår en fast definisjon på vinterperiodens varighet fra 15. desember til 1. april. Kommunen mener Altaelva har en stabil og forutsigbar avrenning gjennom vinteren og at økt tilsig i vinterperioden kan fanges opp i magasinet. I sine kommentarer til høringsuttalelsene påpeker Statkraft at datoer selvfølgelig er enklest å forholde seg til, men at de i mange år vil stemme dårlig med naturens gang. Statkraft mener at formuleringer knyttet til isforhold og vanntemperatur bør legges til grunn for reglementsteksten.

Målet med det nye reglementet i vinterperioden er å legge til rette for en maksimal isdannelse i Sautsoosen for å bedre forholdene for lakseproduksjon. Hvordan dette skal oppnås samt konsekvenser av en slik kjøring på laksebestanden i Sautso og elva for øvrig har vært grundig undersøkt.

Etter NVEs syn bør derfor starten på vinterperioden defineres ut i fra den manøvrering som gjøres for å legge til rette for islegging. Hovedtiltaket for å få til dette er å legge om driften fra nedre til øvre inntak. Det er NVEs oppfatning at en eksakt dato for omleggingen ikke er hensiktsmessig siden det bør være klimaets påvirkning på vanntemperaturen og isforholdene som bør være styrende, og ikke en eksakt dato. Statkrafts iskonsulent anbefaler at skiftet skjer når driftsvannets temperatur er blitt lavere enn 1 °C (NVE-Rapport 13-2008). Dette skjer vanligvis i desember, men variasjoner kan forekomme. Når det skiftes til øvre inntak vil vanntemperaturen synke raskt ca. 0,5 °C (noen år mer, andre år mindre) (NVE-Rapport 14-2007). Driftsvannets temperatur vil så holde seg konstant eller meget svakt økende om vinteren frem til det igjen legges om til nedre inntak. Ved bruk av øvre inntak om vinteren vil altså driftsvannets temperatur bli noe lavere, og dette er tilstrekkelig til å bidra til en større isdekning ovenfor Sautsovannet i kuldeperioder.

Etter NVEs oppfatning bør et temperaturstyrt skifte av inntak skje innenfor et gitt tidsvindu for å ta høyde for årsvariasjoner og ulik temperaturutvikling. NVE mener derfor det er hensiktsmessig med en tidsramme for når den temperaturstyrte omleggingen skal skje. Forholdene for islegging kan i enkelte år være gode allerede i slutten av november, mens det i andre år kan gå langt ut i desember (NVE-Rapport 21-05 og 13-2008). Etter NVEs oppfatning vil en fast dato for omleggingen, for eksempel 15. desember, i kalde år kunne medføre at man går glipp av muligheten til å tilrettelegge for tidlig islegging. Med en definert tidsramme vil en omlegging i kalde år kunne skje i slutten av november, og tidlig gi gode forhold for isdannelse. I varme år vil isleggingsforholdene bli dårligere. Hvis ikke driftsvannets temperatur er ca. 1 °C innen utgangen av desember, bør allikevel omleggingen skje for å senke vanntemperaturen så mye som mulig, og derved legge til rette for isdannelse innenfor de klimatiske rammene som finnes. NVE anbefaler derfor at omleggingen fra nedre til øvre inntak ikke kan skje før driftsvannets temperatur er ca. 1 °C, men at skiftet må skje innenfor tidsrommet 20. november - 31. desember. NVE anbefaler videre at starten på "vinterperioden" defineres ut i fra omlegging fra nedre til øvre inntak.

Statkraft ønsker videre at isleggingstiden skal være en definert tidsperiode innenfor vinterperioden. Statkraft foreslår at isleggingstiden defineres med samme start som vinterperiode (begynnende islegging i nedre del av elva), og regnes som avsluttet ved omlegging til nedre inntak, normalt ca. 1. april. Statkraft ønsker videre at vinterperiodens definerte slutt skal settes til start tilsigsøkning om våren i tråd med gjeldende manøvreringsreglement. NVE anbefaler at vinterperioden bør regnes som avsluttet når driften igjen legges om til nedre inntak, normalt ca. 1. april. Det er denne omleggingen som initierer isløsningen i de øvre delene av elva og representerer et markant skifte i manøvreringen av elva.

NVE mener det er uhensiktsmessig med en egen definisjon av isleggingstiden slik som Statkraft ønsker. Den eneste forskjellen på isleggingstiden og vinterperioden i henhold til Statkrafts forslag er at vinterperioden også dekker perioden etter overgang fra øvre til nedre inntak, ca. 1. april og frem til start tilsigsøkning om våren. NVE mener det er mer hensiktsmessig å definere en egen "isløsningsperiode", som spesifiserer manøvreringen av vassdraget etter omleggingen fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april.

NVE anbefaler derfor at "vinterperioden (vinter)" defineres som følger:

"Vinterperioden starter når driften legges om fra nedre til øvre inntak. Skifte av inntak kan

ikke skje før vanntemperaturen på driftsvannet er ca. 1 °C. Skiftet av inntak må imidlertid finne sted innenfor tidsrommet 20. november - 31. desember. Vinterperioden regnes som avsluttet når driften igjen legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april."

NVE anbefaler videre en definisjon på "isløsningsperioden" som følger:

"Isløsningsperioden starter når driften legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april, og inkluderer perioden frem til elva i hovedsak er åpen i strømdraget. Perioden regnes som avsluttet ved start tilsigsøkning om våren".

Minstevannføring i vinterperioden

Vedrørende minstevannføring foreslår Statkraft at vannføringen i vinterperioden ikke skal gå under 16 m³/s. I gjeldende reglement er det 18 m³/s som er minstevannføring om vinteren eller tilsiget hvis denne er mindre enn 18 m³/s. ALI og DN er enige i en minstevannføring på 16 m³/s i vinterperioden. Alta kommune aksepterer også en slik minstevannføring forutsatt at reglementet utformes etter kjørestrategi som vist i NVE-rapport 21-2005 og NVE-rapport 6-2006. Fylkesmannen i Finnmark har ikke direkte kommentert spørsmålet rundt minstevannføring, men mener at driftsvannføringen i denne perioden skal fastsettes av manøvreringsrådet.

En høyere minstevannføring enn 16 m³/s vil imidlertid kunne ha positive konsekvenser for ungfiskproduksjonen ut i fra tilgjengelig vanndekket areal i elva. NINA foreslår en minstevannføring i vinterperioden på 20 m³/s målt ved Kista (NINA Rapport 80, 2005). Bakgrunnen for dette er å opprettholde de gode produksjonsforholdene for laks. NINA påpeker at ut i fra et fiskefaglig synspunkt bør manøvreringen i vinterperioden etterstrebe størst mulig grad av islegging i Sautosonen samtidig som vannføringen holdes stabil og høy i hele lakseførende strekning.

En høy minstevannføring om vinteren (20 m³/s) vil imidlertid i henhold til Statkrafts søknad kunne medføre at magasinet i enkelte år må tappes raskere ned og følgelig at man må gå over til nedre inntak lenge før 1. april. Dette betyr at isdekket i Sautosonen svekkes eller blir borte, noe som igjen sannsynligvis vil ha negative konsekvenser for ungfiskproduksjonen. Statkraft påpeker i sin søknad at simuleringer viser at dette kan skje så tidlig som i midten av februar. Videre påpekes det også at NINAs anbefalinger baserer seg på målinger fra vannmerket Kista, og at målingene her vil ligge i størrelsesorden 0,3-1,0 m³/s høyere enn nedenfor utløpet av kraftverket.

Vannføringen i vinterperioden er en sum av naturlig tilsig og tapping fra magasinet. Beregnet tilsig

for perioden 1987-2007 viser at tilsiget til magasinet ytterst sjelden synker under 12 m³/s om vinteren, og har i de senere vintrene hatt et minimumsnivå på mellom 12 og 19 m³/s (NVE-Rapport 14-2007 og 13-2008). Tappingen fra magasinet har med de senere års manøvrering i vinterperioden ligget på i størrelsesorden 5-6 m³/s. Dette betyr at perioder med en så lav vannføring som 16 m³/s sjelden synes å forekomme.

Alta kommune aksepterer en minstevannføring på 16 m³/s gitt at kjørestategien vist i NVE-rapport 21-2005 og NVE-rapport 6-2006 følges. De nevnte rapporter gir en beskrivelse av en kjørestategi for å oppnå "best mulig" isforhold med bruk av øvre inntak om vinteren, samt anbefalinger for manøvrering i forbindelse med isløsning. NVE kommenterer dette i de etterfølgende kapitler i denne innstilling.

NVEs oppfatning er at en minstevannføring på 16 m³/s i vinterperioden på en god måte avveier hensynet til isleggingsforholdene på den ene siden og hensynet til tilgjengelig oppvekstareal for fiskeunger på den annen side. NVE er av den oppfatning at et bortfall av isdekket i Sautsosenen sannsynligvis vil ha en større negativ effekt på ungfishproduksjonen, enn reduksjonen av minstevannføringen fra de gjeldende 18 m³/s til 16 m³/s.

NVE anbefaler at vannføringen i vinterperioden ikke skal gå under 16 m³/s.

Manøvrering i vinterperioden

Statkraft har søkt om følgende kjøremønster i den perioden de har definert som "Isleggingstiden", altså frem til omlegging fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april:

"I isleggingstiden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet. Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, eller tilsiget dersom dette er større enn 33 m³/s.

Økning i vannføringen i isleggingstiden skal så langt det er mulig unngås.

I isleggingstiden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig.

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn."

I Statkrafts søknad ønsket de en maksimal driftsvannføring på 38 m³/s i isleggingstiden, men endret dette til 33 m³/s på bakgrunn av innspill fra iskonsulenten. De innkomne høringsuttalelsene har imidlertid forholdt seg til 38 m³/s som var Statkrafts forslag i søknaden.

Alta kommune, DN og ALI ønsker alle en maksimal driftsvannføring på 30 m³/s. FM Finnmark ønsker at driftsvannføringen i vinterperioden skal fastsettes i manøvreringsrådet, men at den ikke skal være større enn tilsiget + 20 %. ALI mener at når tilsiget overstiger 30 m³/s så bør økning i naturlig tilsig ut over dette holdes igjen i magasinet. Alta kommune mener økt tilsig ut over aktuell driftsvannføring skal holdes igjen i magasinet når magasinutfyllingen er under 265 moh. DN mener at hvis tilsiget øker ut over driftsvannføringen så skal dette benyttes til magasinutfylling.

Basert på de siste års prøvereglementer og Statkraft søknad, synes det nå å være en omforent strategi å benytte øvre inntak til ca. 1. april og ned til kote 260. Dette gir en lavere vanntemperatur enn ved å benytte nedre inntak, og legger forholdene til rette for en maksimal isdannelse i Sautsosenen. Med bruk av øvre inntak frem til ca. 1. april blir driftsvannføringen lavere, særlig tidligere på vinteren, enn da nedre inntak ble brukt hele vinteren (NVE Rapport 14-2007). Driftsvannføringen blir nærmere det naturlige tilsiget og på et lavere nivå enn tidligere år.

Statkraft søker om en antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s i vinterperioden, eller tilsiget dersom dette overstiger 33 m³/s. Basert på skissert kjørestategi med bruk av øvre inntak fram til ca. 1. april, og historisk tilsig i denne perioden vil antatt maksimal driftsvannføring om vinteren ved bruk av øvre inntak sjelden ligge så høyt som 33 m³/s. Driftsvannføringen bestemmes av tilsiget og tappestrategien. Tilsiget avtar normalt utover vinteren og har i alle år fra 1987 vært under 30 m³/s fra midten av januar og utover vinteren. Minimumsnivået har variert mellom 10 og 20 m³/s (NVE-Rapport 14-2007).

Det er imidlertid eksempler på at den jevne driftsvannføring i vinterperioden i år med høye tilsig ikke har vært så langt unna 30 m³/s. I 2008 lå den på ca. 26-28 m³/s (NVE-Rapport 13-2008). I Statkrafts søknad er det utført produksjonssimuleringer for årene 1988-2004 med den forutsetning at Statkrafts forslag til reglement hadde vært gjeldende i disse årene. I disse simuleringene varierte da den stabile driftsvannføringen om vinteren mellom 17 og 28 m³/s.

For å ta høyde for situasjoner der tilsiget i enkelte vintre i fremtiden kan ligge på et noe høyere nivå enn registrert frem til i dag, mener NVE det er fornuftig å ha 33 m³/s som grense for den maksimale driftsvannføringen i vinterperioden. Ut i fra praktiske driftshensyn kan det også være formålstjenlig med en maksimal driftsvannføring på 33 m³/s som tilsvarer full driftsvannføring på det minste aggregatet. Med tanke på isforholdene har iskonsulenten anbefalt at vannføringen ikke bør overstige 33 m³/s (NVE-Rapport 6-2006).

NVE anbefaler derfor at den antatte maksimale driftsvannføringen settes til 33 m³/s i vinterperioden.

I tidsrommet før og etter skifte fra nedre til øvre inntak (desember-januar), er tilsiget ofte over 33 m³/s. Før omleggingen kjøres kraftverket utelukende i henhold til tilsiget. Etter omleggingen har driftsvannføringen blitt redusert gradvis i takt med avtagende tilsig til man når det nivået man skal ligge på frem til ca. 1. april. Den øvre grense på 33 m³/s som Statkraft søker om, og som NVE anbefaler, er altså å betrakte som den maksimale driftsvannføring det skal være når tilsiget utover vinteren avtar og stabiliserer seg. Dette er altså ikke noe hinder for å kjøre på høyere driftsvannføringer enn 33 m³/s etter omlegging fra nedre til øvre inntak dersom tilsiget i denne perioden overstiger 33 m³/s. Driftsvannføringen reduseres gradvis i takt med avtagende tilsig.

De aller fleste høringspartene vil ha inn som en absolutt forutsetning i reglementet at vannføringen i vinterperioden ikke må øke, det vil si når driftsvannføringen er kommet ned på et jevnt og stabilt nivå. NVE er enige i at økninger i vannføringer er uheldig for isdannelsen og må unngås. Økninger i vintervannføring vil også føre til overvann i de nedre delene av elva i denne perioden, noe som skaper problemer for ferdsel og trafikk på isen (NVE Rapport 21-2005). NVE anbefaler imidlertid ut fra driftsmessige hensyn at kravet ikke gjøres absolutt. Selv meget små, kortvarige økninger som har minimale konsekvenser for islegging og overvann vil da bli å betrakte som et brudd på reglementet. NVE anbefaler at det tas inn i reglementet at økninger i vannføringer skal unngås så langt det er mulig. Driftsvannføringen bør holdes stabil eller svakt synkende i perioden. Den overordnede føringen om at elva skal manøvreres for å gi mest mulig islegging i denne perioden skal ligge fast.

Som nevnt har Statkraft søkt om en maksimal antatt driftsvannføring i vinterperioden på 33 m³/s, men ønsker i tillegg at de kan slippe tilsiget dersom dette overstiger 33 m³/s. ALI ønsker i sin uttalelse at når tilsiget overstiger 30 m³/s så bør økning i naturlig tilsig ut over dette holdes igjen i magasinet. Det er ingen eksempler på tilfeller der man har hatt et så høyt jevnt tilsig i denne perioden eller eksempler på en kraftig økning i tilsig i denne perioden. I tidsrommet før og etter skifte fra nedre til øvre inntak (desember-januar), er tilsiget år om annet over 30 m³/s, men det er ikke registrert så høye tilsig fra midten av januar og utover (NVE Rapport 14-2007, 13-2008).

Som beskrevet over har tilsigsutviklingen i nedbørfeltet til Alta kraftverk vært slik at tilsiget er gradvis synkende fra desember og til mars-april. Det kan forekomme mindre variasjoner eller tilsigsøkninger i løpet av perioden. Med det kjøremønster som har blitt praktisert de senere år har

dette imidlertid blitt fanget opp i magasinet uten at det har medført noen økning i driftsvannføringen. Variasjoner i beregnet tilsig har og sammenheng med at det er vanskelig å beregne tilsiget nøyaktig, og at små variasjoner derfor vil forekomme. DN og Alta kommune mener at økninger i tilsig i vinterperioden utover den aktuelle stabile driftsvannføring skal holdes tilbake i magasinet. NVE mener at dette samsvarer med manøvreringen slik den har blitt gjennomført etter at øvre inntak ble tatt i bruk i situasjoner ved mindre variasjoner eller økninger i tilsig i løpet av vinterperioden. At den jevne driftsvannføringen i vinterperioden bør ligge på et relativt stabilt eller svakt synkende nivå uavhengig av mindre endringer i tilsig mener NVE bør ligge fast.

Etter NVEs mening er situasjoner med tilsig over 33 m³/s fra midten av januar og utover lite sannsynlig basert på de historiske data. NVE anbefaler derfor at grensen for maksimal driftsvannføring i vinterperioden settes til 33 m³/s, men at dersom det mot formodning skulle oppstå ekstreme tilsigssituasjoner så bør grensen på 33 m³/s kunne overskrides, men at dette i så fall må klareres med NVE. Situasjonen må da vurderes i det enkelte tilfelle basert på tilsigets størrelse og utvikling, magasinets fyllingsgrad og isforholdene i elva.

Som et siste avsnitt i Punkt 2 avsnitt I Vinter ønsker Statkraft å sette inn følgende:

”Dersom det i vinterperioden oppstår tilsigssituasjoner hvor vannføringsbegrensinger kommer i konflikt med reguleringsgrensene i magasinet, så gjelder reguleringsgrensene i magasinet.”

Dette punktet berører de samme problemstillingene som avsnittet ovenfor i forhold til tilfeller med uvanlig store tilsig i vinterperioden. Ingen av høringspartene har spesielle kommentarer til dette punktet, med unntak av DN som mener at i fall magasinet fylles opp mot HRV bør bestemmelsene om reguleringsgrensene slå inn.

Høyeste regulerte vannstand i reglementet er kote 265 og det er på samme høyde som flomoverløpet over dammen. Når vannstanden når kote 265 og fortsatt øker, er man dermed nødt til å slippe vann fra magasinet, enten gjennom flomlukene, eller gjennom kraftstasjonen. Man har altså ingen reell mulighet til å holde igjen, når vannstanden overstiger kote 265. Som beskrevet over har imidlertid tilsiget til magasinet aldri vært av en slik størrelsesorden om vinteren at det har vært noen fare for at vannstanden i magasinet når HRV. Basert på tilsigskurvene tilbake til 1987 synes dette å være en lite sannsynlig situasjon.

Det er NVEs oppfatning at det er unødvendig med et eget punkt om dette i reglementet så lenge regulanten ikke har noen reell mulighet til å holde tilbake vann i magasinet ved vannstander over kote

265. NVE anbefaler at setningen ikke tas inn i reglementet.

Statkraft har i sin søknad beskrevet at øvre inntak i vinterperioden skal *"benyttes videre så lenge det er teknisk mulig."* De opplyser videre at uttrykket "teknisk mulig" betyr at det må være en vannstand i magasinet over kote 260 moh. Under denne vannstanden vil det være en fare for at luft suges inn i til-løpstunnelen, noe som igjen kan føre til redusert turbinytelse og mulig gassovermetning. Flere av hø-ringspartene ønsker at kotehøyden for hvor lenge øvre inntak skal benyttes klart skal defineres i regle-mentet. NVE er enige i dette og anbefaler at en hen-visning til kotehøyde 260 moh. tas inn i reglementet.

NVE anbefaler videre at det tas inn i reglemen-tet for vinterperioden at endringer i vannføring skal spres jevnt over døgnet.

NVE anbefaler følgende kjøremønster i perio-den fra omlegging fra nedre til øvre inntak og frem til omlegging fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april ("Vinterperioden" i henhold til NVEs anbefa-ling):

"I vinterperioden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovanntet (øvre inn-tak skal benyttes). Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, med unntak av ved ekstreme tilsigssituasjoner og dette da er kla-rert med NVE.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

Økning i vannføringen i vinterperioden skal så langt det er mulig unngås.

I vinterperioden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig (kote 260 moh.).

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Endringene spres jevnt over døgnet".

Manøvrering i isløsningsperioden

Statkraft søker om følgende kjøremønster i perio-den etter "isleggingstiden" (Statkrafts forslag):

"Etter isleggingstiden, og når elva i strømdra- get er blitt åpen i mer enn halve elvas lengde, kan vannføringen økes utover 33 m³/s. Maksimalt tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn er 10 % for vannføringer mellom 33 og 50 m³/s og 15 % for større vannføringer.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslut- ningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnes mulig overgang til økende tilsig til el- va."

I brev fra NVE av 11.04.2002 fikk Statkraft SF til- latelse etter vannressurslovens § 8 til å øke vannfø-

ringen om vinteren fra 30 til maksimalt 38 m³/s for tilsigsøkning. Bakgrunnen for dette var et fortsatt behov for å prøve ut nye måter å manøvrere på om vinteren for å bidra til økt isdannelse i Sautso-sonen, men økningen til 38 m³/s ville også medføre en be- dre utnyttelse av magasinet og bidra til ikke å svek- ke flomdemplingsmulighetene. Videre ga NVE i brev av 05.02.2004 Statkraft Energi AS tillatelse et- ter vannressurslovens § 8 til å øke vannføringen ut- over 38 m³/s i perioden etter at isen har løsnet og for tilsigsøkning. Bakgrunnen for denne søknaden var videre utprøving av manøvreringsstrategi, samt be- dre utnyttelse av kraftpotensialet i magasinet og ef- fektiv bruk av magasinet til flomdemping. I tillegg hadde det største aggregatet i kraftstasjon, som overtar når vannføringen overstiger 33 m³/s, tekniske problemer ved vannføringer mellom 33 og 38 m³/s, slik at Statkraft ønsket så vidt som mulig å unngå kjøring på vannføringer i dette vannføringsin- tervallet. De to endringene i det midlertidige ma- nøvreringsreglementet gitt henholdsvis i 2002 og 2004, medførte altså en mulighet til å endre kjørin- gen under og etter isløsningsperioden.

Som beskrevet over mener NVE det er hensikts- messig å definere isløsningsperioden særskilt. Is- løsningsperioden begynner i henhold til NVEs an- befaling når vinterperioden avsluttes, ved overgang fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april. Stat- kraft legger i sitt forslag til manøvreringsreglement opp til at vannføringen kan økes utover 33 m³/s når elva i strømdra- get er åpen i mer enn halve elvas lengde. Det foreslås ingen detaljert beskrivelse av oppkjøringsmønsteret utover dette.

Ved omlegging til nedre inntak vil driftsvannets temperatur øke raskt, og det varmere vannet i de dy- pere delene av delmagasinet vil tappes ut. Da vil rå- ker åpnes og øke i størrelse ned mot Sautsovanntet. I NVE Rapport 13-2008 anbefaler iskonsulenten at vannføringen ikke økes de første dagene etter om- leggingen, og at den deretter økes gradvis inntil vannføringen er 33 m³/s (full drift på aggregat 1). Denne forsiktige økningen i vannføring er i henhold til iskonsulenten nødvendig for å sikre at råker i isen kan åpnes også nedenfor Sautsovanntet uten at isen løsner plutselig. Dette kan i så fall føre til sam- menskyvninger av ismassen og oppstuvninger som kan føre til isgang. Når vannføringen har nådd full driftsvannføring på aggregat 1 (33 m³/s), anbefales det i Rapport 13-2008 at vannføringen kan økes yt- terligere til ca. 45 m³/s i løpet av 2-3 døgn. Råkene vil i denne perioden vokse ytterligere, og elva åpne seg i stor grad i strømdra- get, først i den øvre del, og deretter videre nedover elva. Hvor fort dette går av- henger av vær og tilsigsutvikling. Iskonsulenten an- befaler deretter at en vannføring på 45 m³/s behol- des i noen døgn. Dette vil tære sterkt på isen uten å forårsake sammenskyvninger. Videre utvikling i

driftsvannføring bør tilpasses restmagasin og tilsigsutvikling.

Etter at oppkjøringen av driftsvannføringen har begynt, har det blitt trukket frem at større reduksjoner i vannføring kan ha negativ effekt på laksungers overlevelse (NINA Rapport 80, 2005). Det påpekes at slike reduksjoner skjer i fiskens mest sårbare periode, da laksunger og presmolt er i spesielt dårlig kondisjon og fiskens energistatus er sterkt redusert. Vannføringsreduksjoner kan føre til økt stress og energiforbruk fordi laksungene må skifte leveområde. Store tørrlagte arealer kan også forårsake stranding. NINA finner det imidlertid vanskelig å kvantifisere effekten av slike hendelser på fiskebestanden. Reduksjoner i vannføringen i oppkjøringsperioden fant sted både i 2004 og 2005. Statkraft påpeker i sin søknad at i perioden 2002-2005 ble det foretatt større vannføringsvariasjoner enn det de ser for seg i en normal driftssituasjon. Dette ble gjort for å prøve ut ulike vannføringsøkningers effekt på isforholdene. Statkraft mener videre at de reduksjonene som måtte foretas i 2004 og 2005 bør kunne unngås i en normal driftssituasjon og at deres kjørestrategi for denne perioden er å legge opp til en stabil vannføring fra etter overgangen til nedre inntak og fram til tilsigsøkningen, altså unngå en reduksjon. Det er ingen markante dropp i vannføringen i oppkjøringsperioden før tilsigsøkning de siste tre vintrene (2006-2008) (NVE-Rapport 13-2008). NINA anbefaler primært at store vannføringsreduksjoner i oppkjøringsperioden unngås, sekundært at det legges begrensninger på nedkjøringshastigheten. Statkraft har søkt om en maksimalt tillatt reduksjon av vannføringen pr. døgn på 10 % for vannføringer mellom 33 og 50 m³/s, og 15 % for større vannføringer. NINA anbefaler maksimalt 10 % reduksjon pr. døgn også for vannføringer over 50 m³/s.

I NINA Rapport 80 (2005) anbefaler NINA en øvre grense i driftsvannføring på 38 m³/s på slutten av vinterperioden og begynnelsen av vårperioden frem til den naturlige vårfloppen. Bakgrunnen for NINAs anbefaling er todelt. Det første er et ønske om å hindre for tidlig isløsning, og åpning av elva om våren. NINA mener at en tidligere isløsning i de nedre delene av elva enn det som ville vært tilfellet under naturlige forhold kan være uheldig for laksungene da det kan gi økt vinterdødelighet på grunn av kortere periode med isdekket elv. Det kan også gjøre laksungene mer utsatt for predasjon fra fiskepisende fugl. NINA antyder at tidligere åpning av elva således kan være et problem, men beregningene er usikre.

Den andre årsaken til at NINA anbefaler en øvre grense i driftsvannføring på 38 m³/s før tilsigsøkning er å redusere sannsynligheten for markante reduksjoner i vannføring før vårfloppen. Denne problemstillingen er beskrevet i foregående avsnitt.

DN mener at økningen i driftsvannføring må skje gradvis opp til 33 m³/s, og at videre økning opp til 40 m³/s først skal skje når elva er isfri. DN mener videre at økning i vannføring utover 40 m³/s ikke bør skje før det er registrert tilsigsøkning i nedbørfeltet. ALI mener også at vannføringen opp til 33 m³/s skal skje gradvis, men at videre økning opp til 45 m³/s ikke skal skje før elva er isfri i strømdraget. Økning utover 45 m³/s skal ikke skje før det er registrert tilsigsøkning. Fylkesmannen i Finnmark ønsker også en gradvis økning til 33 m³/s, men det kan skje en gradvis økning i driftsvannføring frem mot isløsning og vårflopp, men ikke slik at vannføringen må reduseres. Alta kommune ønsker en gradvis økning først opp til 33 m³/s, og deretter til 45 m³/s, men at videre økning i driftsvannføring ikke skal skje før det er registrert tilsigsøkning.

Statkraft mener at en øvre grense på 38 m³/s før tilsigsøkning, slik som NINA anbefaler, vil kunne medføre et betydelig restmagasin før tilsigsøkning. Produksjonstapet er estimert til ca. 25 GWh per år. Statkraft fremhever også at dette vil svekke magasinets flomdempende rolle. Statkraft påpeker videre at å vente med oppkjøringen til elva er isfri i strømdraget eller i hele dens lengde (innspill fra DN og ALI) vil bety en vesentlig utsettelse av vannføringsøkningen etter omleggingen til nedre inntak og medfølgende problemer med å få ut restmagasinet. Statkraft bemerker at den siste isen i elva vanligvis ikke forsvinner før i midten av mai.

NVE er enige i at en øvre grense i maksimal driftsvannføring på 38 m³/s vil kunne medføre et betydelig produksjonstap for regulanten. Det vil også kunne svekke magasinets flomdempende rolle. NVE legger også til grunn at Statkraft fremhever at markante vannføringsreduksjoner i oppkjøringsperioden bør kunne unngås i en normal driftssituasjon. Det er ingen markante dropp i vannføringen i oppkjøringsperioden før tilsigsøkning de siste tre vintrene (2006-2008) (NVE-Rapport 13-2008).

NVE er enige i at en reduksjon i vannføring i oppkjøringsperioden er uheldig, spesielt større reduksjoner som tvinger laksungene til å endre oppholdssted eller gir strandingseffekter. Det primære målet bør etter NVEs oppfatning være at reduksjoner i vannføringen i oppkjøringsperioden etter omlegging fra øvre til nedre inntak bør unngås så langt det er mulig. NVE anbefaler at dette tas inn i reglementet. NVE mener videre at det ikke anses som nødvendig med restriksjoner på nedkjøringshastigheten i manøvreringsreglementet siden det primære målet skal være at dette skal unngås så langt det er mulig, og at Statkraft selv mener slike reduksjoner bør kunne unngås i en normal driftssituasjon. NVE er imidlertid av den oppfatning at dersom en slik reduksjon i vannføringen ikke kan unngås så er Statkraft forpliktet til å utføre reduksjonen med en

forsvarlig hastighet, i tråd med anbefalingene fra NINA.

En videre økning i driftsvannføringen utover 45 m³/s mener NVE må tilpasses restmagasin og tilsigsutvikling i det enkelte år. NVE vil påpeke at det spesifikke oppkjøringsmønsteret naturlig vil måtte avvike noe i ulike år. Det skal imidlertid gjøres på en slik måte at vannføringsreduksjoner i denne perioden skal unngås så langt det er mulig.

NVE anbefaler videre at referansen til tidsperioden "våren" fjernes fra setningen "Avslutningen av magasintappingen om våren skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva."

NVE mener det er nødvendig å ha visse retningslinjer for manøvreringen av vassdraget i isløsningsperioden for å ivareta hensynet til is- og flomforhold, samt for å unngå negative effekter på biologiske forhold. En gradvis opptrapping av driftsvannføringen etter omlegging til nedre inntak bidrar til å unngå isganger i elva. Reduksjoner i vannføringen etter at oppkjøringen er begynt betraktes som uheldig med tanke på fiskebestanden og bør unngås så langt som mulig. NVE mener det anbefalte oppkjøringsmønsteret for en stor del sammenfaller med slik det er blitt praktisert de siste årene under gjeldende manøvreringsreglement og på en god måte også tar hensyn til regulantens behov for uttapping av restmagasin før tilsigsøkning i de aller fleste år.

NVE anbefaler derfor følgende ordlyd for manøvreringen i "isløsningsperioden":

"Isløsningsperioden starter når driften legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april og inkluderer perioden frem til elva i hovedsak er åpen i strømdraget. Perioden regnes som avsluttet ved start tilsigsøkning om våren".

Etter overgangen fra øvre til nedre inntak skal vannføringen holdes konstant i de første dagene etter at øvre inntak er lukket. Vannføringen kan deretter økes inntil 3 m³/s pr. døgn inntil den er 33 m³/s.

Vannføringen kan deretter økes jevnt til ca. 45 m³/s i løpet av 2-3 døgn, og holdes på dette nivået i noen døgn.

Når elva i hovedsak er åpen i strømdraget kan vannføringen økes ytterligere, avhengig av tilsigsutvikling og restmagasin.

Vannføringsreduksjoner etter økning i vannføring skal så langt det er mulig unngås.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.

Manøvreringsreglementets Punkt 2 avsnitt II Vår

Gjeldende manøvreringsreglement lyder som følger:

"Periodens varighet: fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfylling av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårfloppen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget."

Statkraft søker ikke om noen endringer for dette punktet i reglementet. Som for isløsningsperioden regnes det også her å være uheldig å redusere vannføringen når økningen mot vårfloppen har begynt. Statkraft påpeker selv at de tar sikte på en kjøringsstrategi som skal unngå markante reduksjoner i vannføring etter at oppkjøringen har begynt og at dette bør kunne unngås i en normal driftssituasjon. Også for denne perioden mener NVE det bør tas sikte på å ha en kjørestrategi som unngår reduksjoner i vannføringen når oppkjøringen mot vårfloppen har begynt. NVE mener imidlertid at det er unødvendig å ha et punkt i reglementet som tilsier at vannføringsreduksjoner i denne perioden skal unngås så langt det er mulig. Dette er begrunnet med at tilsigsøkningen i denne perioden har begynt, og sannsynligheten for store reduksjoner i vannføringen i denne perioden vurderes å være liten.

NVE anbefaler at manøvreringsreglementet for vårperioden utformes i tråd med gjeldende reglement og Statkrafts søknad.

Manøvreringsreglementets Punkt 2 avsnitt III Sommer og høst

Gjeldende manøvreringsreglement lyder som følger:

"Periodens varighet: fra fullt magasin til begynnende islegging.

Vannføringen skal tilstrebes å være lik tilsiget. I tiden 10. juni til 15. juli has særlig for øyet at naturlige vannføringsendringer opprettholdes."

Statkrafts søknad er identisk med det gjeldende reglement med to unntak. Statkraft ønsker at "Vannføringen skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri." NVE er enige i dette da både Ladnatjavri og Virdnejavri, i uregulert tilstand hadde en dempende effekt på tilsigsvariasjoner. I regulert tilstand er det bare Ladnatjavri som nå naturlig har denne dempende effekten. Alta kommune er også tilfreds med den foreslåtte endringen. NVE anbefaler at hensyntagen til naturlig demping i Virdnejavri tas inn i reglementet.

Videre har Statkraft i sine kommentarer til høringsuttalelsene valgt å fjerne setningen "I tiden 10. juni til 15. juli has særlig for øyet at naturlige vannføringsendringer opprettholdes." Dette ble gjort med bakgrunn i høringsuttalelsen fra ALL, som mente at denne setningen var unødvendig siden første set-

ning i samme avsnitt påpeker at vannføringen i sommer- og høstperioden skal tilstrebes å være lik tilsigget. NVE er enige i dette siden den overordnede føringen her er at det skal tilstrebes å holde en vannføring lik tilsigget. NVE anbefaler at setningen strykes.

Alta kommune, DN, FM, ALI og Statkrafts iskonsulent anbefaler en nærmere presisering av hvilket inntak som skal benyttes om høsten, og anbefaler at det nedre inntaket benyttes. Bakgrunnen er at om høsten når magasinet er tilnærmet fullt vil det være en svak temperaturgradient med litt varmere vann i de dypere liggende delene av delmagasinet enn i de øvre lagene (NVE-Rapport 21-2005). Nedre inntak kan da benyttes for å tappe ut dette varmere vannet om høsten. Dette kan i følge iskonsulenten, bidra til at driftsvannets temperatur ikke øker utover vinteren og at den temperaturøkningen som oppstår om våren ved overgang fra øvre til nedre inntak blir noe mindre.

Statkraft har ikke foreslått noen nærmere presisering av dette i sin søknad om varig manøvreringsreglement, men opplyser i sine kommentarer til høringsuttalelsene at Statkrafts kjørestrategi om høsten er å bruke det inntaket som til enhver tid har den høyeste vanntemperaturen.

Alta kommune ønsker at det øvre inntaket skal benyttes gjennom sommeren fram til ca. 1. november og at man deretter fram til vinteren skal tappe fra det nedre inntaket. Begrunnelsen er i henhold til Alta kommune at reguleringen har medført en redusert sommertemperatur og at det derfor vil være mest hensiktsmessig å benytte øvre inntak i denne perioden. I tillegg mener kommunen at tapping fra øvre inntak også vil tilføre elva driv fra magasinet som utgjør næring for ungfisk.

NVE registrerer at Statkraft har en kjørestrategi som går ut på til enhver tid å benytte det inntak som har den høyeste vanntemperaturen om høsten. NVE anbefaler imidlertid at det presiseres i reglementet at det om høsten, fra september måned, hovedsakelig skal tappes vann fra det nedre inntaket, som erfaringsmessig gir den høyeste vanntemperaturen. Begrunnelsen ligger i å tappe ut "varmt" bunnvann fra delmagasinet. I løpet av september har man erfaringsmessig høstsirkulasjon i magasinet og fra dette tidspunktet vil vannet i de dypere områdene i magasinet være varmere enn overflatevannet.

En restriksjon som tilsier at kun øvre inntak skal benyttes om sommeren for å gi økt tilførsel av driv synes å gi liten effekt. NINA konkluderer med at Altaelva har gjennomgående god bunndyr tetthet og stabile tilstander med hensyn til artsutvalg og dominansforhold. Næringstilbudet for laksunger er godt og variert i hele elva, spesielt i øvre deler (NINA Rapport 80, 2005). Når det gjelder reguleringens effekt på vanntemperaturen om sommeren og på laks-

ungenes vekst så konkluderer NINA med at det er sannsynliggjort at laksungenes vekst i Sautso har avtatt på forsommeren etter reguleringen på grunn av lavere vanntemperaturer, men økt senere i vekstsesongen. I gjennomsnitt har reguleringen bare ført til små årlige endringer i vekst i Sautso. Reguleringen synes heller ikke å ha påvirket laksens smoltalder og smoltlengde i Sautso på noen negativ måte (NINA Rapport, 2005). NVE anbefaler at det ikke tas inn restriksjoner på hvilket inntak som skal benyttes om sommeren.

NVE anbefaler at periodens varighet omdefineres til å være fra fullt magasin til omlegging til øvre inntak. Omleggingen fra nedre til øvre inntak markerer starten på vinterperioden i henhold til NVEs anbefaling.

NVE anbefaler følgende for manøvreringen om sommeren/høsten:

"Periodens varighet: Fra fullt magasin til omlegging til øvre inntak.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsigget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Om høsten (fra september) skal det hovedsakelig tappes vann fra det nedre inntaket."

Manøvreringsreglementets punkt 3. Protokollføring mv.

Punkt 3 lyder som følger:

"Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperatur, snødyp mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten skal oppbevare for hele reguleringsstiden."

På dette punktet har ikke Statkraft søkt om noen endringer i forhold til eksisterende reglement. Alta kommune ønsker imidlertid at det tas inn et punkt i reglementet om at regulanten ved brudd på reglementet skal rapportere til NVE og manøvreringsrådet. Statkraft mener dette er unødvendig siden dette allerede er fast rutine når det gjelder alle Statkrafts manøvreringsreglementer.

NVE henviser i denne sammenheng til gjeldende internkontrollforskrift (FOR 2003-02-21 nr. 199) som blant annet pålegger regulanten å iverksette rutiner for avviksbehandling, forebyggende og korrigerende tiltak. Når det gjelder planlagte avvik fra manøvreringsreglementet (for eksempel i forbindelse med vedlikeholdsarbeid), skal NVE underrettes og det skal søkes om midlertidig dispensasjon fra manøvreringsreglementet (jf. § 8 i vannressursloven).

NVE mener derfor det er unødvendig å ha et eget punkt i manøvreringsreglementet vedrørende rapportering av brudd på reglementet.

NVE anbefaler at Manøvreringsreglementets punkt 3 utformes i tråd med gjeldende reglement og Statkrafts søknad.

Manøvreringsreglementets punkt 4. Endringer i reglementet

Punkt 4 lyder som følger:

”Dette reglementet skal tas opp til ny vurdering 5 år fra datoen for vedtagelse av denne kgl.res.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.”

Statkraft søker som tidligere beskrevet om et varig reglement og har strøket den første setningen i sitt forslag til nytt varig manøvreringsreglement. I henhold til NVEs tidligere vurderinger angående reglementets varighet anbefaler NVE at 1. setning under punkt 4 strykes.

Gitt den store betydning som laksebestanden i Altaelva har, så anbefaler NVE at det tas med et av-

snitt i Manøvreringsreglementets punkt 4 som gir Direktoratet for naturforvaltning adgang til å be om at endringer i reglementet tas opp til vurdering. Det er NVEs oppfatning at et slikt punkt kun kan komme til anvendelse dersom det oppstår alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden i vassdraget som skyldes slipping etter det gitte reglement.

NVE anbefaler videre med bakgrunn i nåværende standardvilkår at følgende setning tas inn under dette punkt: ”Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet”.

NVE anbefaler følgende tekst for Punkt 4. Endringer i reglementet:

”Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet.”

Konklusjon

NVE anbefaler følgende forslag til nytt manøvreringsreglement for Alta kraftverk i Altavassdraget:

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannstand moh.	Reguleringsgrenser			Oppdemming m	Reguleringshøyde m
		Øvre (m.o.h.)	Nedre (m.o.h.)	Senkning m		
Vir'dnejav'ri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	4.8	15.2	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	-	110.0	65.0

Høydene refererer seg til NGOs høydesystem (FMU5N10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket ”elva” menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til målestasjonen Harestrømmen (212.9.0). Hvis denne målestasjonen er isoppstuvet, benyttes vannføringen ved utløpet av kraftverket.

2. Manøvreringen

Manøvreringen skal skje i samråd med en fiskerisakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernavdeling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig av NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes, og at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri. For øvrig gjelder følgende:

I. Vinter

Periodens varighet: Vinterperioden starter når driften legges om fra nedre til øvre inntak. Skifte av inntak kan ikke skje før vanntemperaturen på driftsvannet er ca. 1 °C. Skiftet av inntak må imidlertid finne sted innenfor tidsrommet 20. november - 31. desember. Vinterperioden regnes som avsluttet når driften igjen legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

I vinterperioden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet (øvre inntak skal benyttes). Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, med unntak av ved ekstreme tilsigssituasjoner og dette da er klarert med NVE.

Økning i vannføringen i vinterperioden skal så langt det er mulig unngås.

I vinterperioden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig (kote 260 moh.)

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Endringene spres jevnt over døgnet.

II. Isløsning

Periodens varighet: Isløsningsperioden starter når driften legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april, og inkluderer perioden frem til elva i hovedsak er åpen i strømdraget. Perioden regnes som avsluttet ved start tilsigsøkning om våren.

Etter overgangen fra øvre til nedre inntak skal vannføringen holdes konstant i de første dagene etter at øvre inntak er lukket. Vannføringen kan deretter økes inntil 3 m³/s pr. døgn inntil den er 33 m³/s.

Vannføringen kan deretter økes jevnt til 45 m³/s i løpet av 2-3 døgn, og holdes på dette nivået i noen døgn.

Når elva i hovedsak er åpen i strømdraget kan vannføringen økes ytterligere, avhengig av tilsigsutvikling og restmagasin.

Vannføringsreduksjoner etter økning i vannføring skal unngås så langt det er mulig.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.

III Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflom-

men ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

IV. Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til omlegging til øvre inntak.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Om høsten (fra september) skal det hovedsakelig tappes vann fra det nedre inntaket.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødyp mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten skal oppbevare for hele reguleringsstiden.

4. Endring av reglementet

Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Andre forhold

Alta kommune og ALI ønsker at Statkraft skal pålegges å gjennomføre et permanent overvåkingsprogram i hele elva, og spesielt med tanke på Sautsosenen. FM Finnmark fremhever viktigheten av kontinuitet i undersøkelsene på laks og laksens livsvilkår. Direktoratet for naturforvaltning er påleggsmyndighet med tanke på biologiske undersøkelser i Altaelva. Hjemmel for å pålegge slike undersøkelser er gitt i reguleringsbestemmelsene for statsregulering av Altavassdraget (kgl.res. 15.06.1979; Vilkår 9). NVE er av den oppfatning at et overvåkingsprogram først kan fastsettes etter at et endelig manøvreringsreglement er bestemt. For å kunne etablere et godt overvåkingsprogram er det vesentlig å kjenne til manøvreringen av vassdraget. Inntil ende-

lig manøvreringsreglement foreligger anbefaler NVE at de overvåkingsundersøkelsene som gjennomføres pr. i dag fortsetter slik at viktige langtidsserier opprettholdes. NVE vil videre påpeke at det kan søkes om midlertidige endringer i manøvreringsreglementet dersom det er nødvendig for å gjennomføre nødvendige naturvitenskapelige undersøkelser (jf. § 8 i vannressursloven).

Alta kommune ønsker videre at regulanten skal pålegges videre drift av settefiskanlegget i Talvik inntil situasjonen for laksen i vassdraget er avklart. Dette punktet faller også inn under Direktoratet for naturforvaltnings påleggsmyndighet og betraktes ikke som en del av denne saken. NVE er imidlertid av den oppfatning at den videre skjebnen til settefiskanlegget i Talvik bør ses i sammenheng med det overvåkingsprogram og eventuelle avbøtende tiltak som pålegges regulanten når det endelige reglement er avgjort. Det synes derfor fornuftig å avvente en diskusjon rundt settefiskanlegget i Talviks videre eksistens til et endelig reglement er på plass.

Når det gjelder hydrologiske pålegg, har Statkraft foretatt en rekke hydrologiske undersøkelser som grunnlag for driften av kraftverket og for å vurdere virkninger av utbyggingen som grunnlag for søknad om varig manøvreringsreglement. Det har ikke foreligget hydrologiske pålegg fra NVE. NVE ser det som naturlig at det foretas en vurdering av

behovet for eventuelle hydrologiske pålegg når det foreligger et endelig manøvreringsreglement for Altaelva.

Erosjonsvern og ansvar for etablerte anlegg trekkes også frem av Alta kommune som ønsker at regulanten skal pålegges å bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak. Dette er en sak som ikke berører manøvreringsreglementet og som sådan ikke denne saken. Det har imidlertid pågått et prosjektarbeid med deltakelse fra berørte myndigheter, kraftselskap, brukerinteresser og grunneiere der status for, og anbefalinger vedrørende, alle sikringsanlegg er beskrevet i NVE rapport 11-2007. Prosjektrapporten ble oversendt berørte parter den 24.09.07. I ettertid er det gjennomført finansieringsavklaringer, høringsrunde mot lokale parter og diskusjoner med fagmiljø vedrørende miljømessige virkninger av tiltaket. Det planlegges å gjennomføre de tiltak som gis prioritet i perioden 2008 - 2012.

ALI mener at det burde inkluderes i reglementet at Alta kraftverk ligger på nettet med fast kraft og at reguleringen ikke skal påvirkes av endringer i markedet. NVE mener at det anbefalte manøvreringsreglement gir de tilstrekkelige føringer nødvendig for å ivareta de berørte interessene i vassdraget, både med tanke på laksebestanden, isforhold og kraftproduksjon.”

NVEs forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Alta kraftverk i Altavassdraget i Alta kommune, Finnmark fylke

(erstatter reglement gitt ved kgl.res. 16. august 1996)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannst. kote	Reg.grenser				
		Øvre kote	Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	Reg.høyde m
Virdnejavri						
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	15.2	4.8	20.0
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	110.0	-	65.0

Høydene refererer seg til NGOs høydesystem (FMU5N10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket ”elva” menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til målestasjonen Harestrømmen (212.9.0). Hvis denne målestasjonen er isoppstuvet, benyttes vannføringen ved utløpet av kraftverket.

2. Manøvreringen

Manøvreringen skal skje i samråd med en fiskeri-sakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvern-avde-

ling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interessentskap og issakkyndig av NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes, og at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri. For øvrig gjelder følgende:

1. Vinter

Periodens varighet: Vinterperioden starter når driften legges om fra nedre til øvre inntak. Skifte av inntak kan ikke skje før vanntemperaturen på driftsvannet er ca. 1 °C. Skiftet av inntak må imidlertid finne sted innenfor tidsrommet 20. november - 31. desember. Vinterperioden regnes som avsluttet når driften

igjen legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under $16 \text{ m}^3/\text{s}$.

I vinterperioden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet (øvre inntak skal benyttes).

Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige $33 \text{ m}^3/\text{s}$, med unntak av ved ekstreme tilsigssituasjoner og dette da er klarert med NVE.

Økning i vannføringen i vinterperioden skal så langt det er mulig unngås.

I vinterperioden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig (kote 260 moh.)

Driftsvannføringer mellom $16 \text{ m}^3/\text{s}$ og $33 \text{ m}^3/\text{s}$ skal ikke endres raskere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn.

Endringene spres jevnt over døgnet.

II. Isløsning

Periodens varighet: Isløsningsperioden starter når driften legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april, og inkluderer perioden frem til elva i hovedsak er åpen i strømdraget. Perioden regnes som avsluttet ved start tilsigsøkning om våren.

Etter overgangen fra øvre til nedre inntak skal vannføringen holdes konstant i de første dagene etter at øvre inntak er lukket. Vannføringen kan deretter økes inntil $3 \text{ m}^3/\text{s}$ pr. døgn inntil den er $33 \text{ m}^3/\text{s}$.

Vannføringen kan deretter økes jevnt til ca. $45 \text{ m}^3/\text{s}$ i løpet av 2-3 døgn, og holdes på dette nivået i noen døgn.

Når elva i hovedsak er åpen i strømdraget kan vannføringen økes ytterligere, avhengig av tilsigsutvikling og restmagasin.

Vannføringsreduksjoner etter økning i vannføring skal så langt det er mulig unngås.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.

III Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflommen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

IV. Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til omlegging til øvre inntak.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Om høsten (fra september) skal det hovedsakelig tappes vann fra det nedre inntaket.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4. Endring av reglement

Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3. Departementshøringen

NVEs innstilling av 27. januar 2009 ble sendt på høring til Alta og Kautokeino kommuner, Finnmark fylkeskommune og Sametinget.

Ingen av høringspartene har merknader til NVEs innstilling.

4. Departementets bemerkninger

Tillatelse til regulering av Altaelva ble gitt ved kgl.res. av 15. juni 1979. Samtidig ble det fastsatt manøvreringsreglement. Reglementet ble gjort midlertidig, og skulle tas opp til revisjon etter en driftstid på fem år.

Manøvreringsreglementet er senere revidert og videreført som midlertidig reglement flere ganger. Gjeldende reglement ble gitt ved Kronprinsregentens resolusjon av 5. juli 2002 og skulle gjelde fram til 1. august 2005. Olje- og energidepartementet vedtok 26. august 2005 at dette reglementet kunne videreføres til endelig reglement var fastsatt.

Ved brev av 23. mars 2006 søkte Statkraft Energi AS (Statkraft) om varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. I følge Statkraft er søknaden i stor grad bygget på den manøvreringsstrategien som har vært prøvet ut siden 2002, med noen endringer for vinterperioden.

NVE har på bakgrunn av søknaden, diverse fagrapporter og høringsuttalelser anbefalt et nytt manøvreringsreglement fram til en eventuell vilkårsrevisjon i 2022. NVEs hovedintensjon med det foreslåtte reglementet er å legge til rette for økt islegging i Sautsosenen i vinterperioden. Dette vil etter NVEs mening bidra til å bedre forholdene for laksebestanden. NVE mener det anbefalte reglementet er en avveining mellom et klart og presist reglement og det handlingsrom som Statkraft må ha som regulant.

Flere av høringspartene som har uttalt seg til søknaden ønsker et nytt midlertidig reglement på 5 år. Fra anlegget var ferdig og til i dag er det fastsatt flere midlertidige reglementer med ulike manøvreringsregimer i vassdraget. I tilknytning til disse er det gjennomført en rekke undersøkelser og datainnsamlinger knyttet til reguleringens virkning på forholdet for laksen. For å kunne evaluere et gitt manøvreringsregime skikkelig trengs en lengre periode enn fem år. Reguleringskonsesjonen for Alta kan tas opp til revisjon i 2022, det vil si om 12 år. I revisjonen kan vilkårene gjennomgås og det kan være aktuelt å gjøre endringer i manøvreringsreglementet. Departementet finner derfor at det bør fastsettes et varig manøvreringsreglement som kan gjelde fram til revisjon eventuelt blir gjennomført. Et endelig reglement gir stabilitet og forutsigbarhet for alle parter. Manøvreringsperioden på 12 år gir dessuten godt grunnlag for å evaluere effekter av regimet ved en eventuell revisjon av reguleringskonsesjonen.

NVE foreslår at Direktoratet for naturforvaltning (DN) gis myndighet til å be om at det vurderes endringer i reglementet dersom alvorlige, uforutsette effekter på laksebestanden skulle oppstå. Departementet mener at dette tillegget ikke gir grunnlag for pålegg som ikke kan gis i henhold til gjeldende reglement punkt 4 annet ledd, som foreslås videreført. I og med at DN har et særlig ansvar for lakseforvaltningen, finner departementet det likevel hensiktsmessig å formalisere direktoratets adgang til å be om vurdering av endringer, slik NVE har foreslått.

Statkraft ber i søknaden om at gjeldende reglements ordning med manøvreringsråd opphører. Statkraft ønsker i stedet å danne en rådgivningsgruppe som kan kontaktes ved behov. Manøvreringsrådet består av fiskerisakkyndig representant fra fylkesmannens miljøvernavdeling, representant fra Alta Laksefiskeri Interessentskap (ALI) og issakkyndig representant fra NVE.

Flere høringsparter fremhever manøvreringsrådets betydning for tilførsel av lokalkunnskap og bidrag til felles forståelse, kompetanseutveksling og konfliktredning. Alle høringsparter mener manøvreringsrådet må videreføres. NVE tilrår at manøvreringsrådet videreføres i endelig manøvreringsreglement. Departementet har kommet til at manøvreringsrådet skal videreføres i det varige reglementet. Det må tillegges betydelig vekt at rådets kompetanse og sammensetning kan gi det beste grunnlag for den fremtidige regulering. Departementet vil imidlertid måtte presisere i denne sammenheng at det hele og fulle ansvar for reguleringen er tillagt Statkraft som konsesjonær.

Alta kommune, ALI og fylkesmannen i Finnmark foreslår at vinterperiodens varighet defineres fast fra 15. desember til 1. april. Statkraft påpeker at datoer selvfølgelig er enklest å forholde seg til, men at det i mange år vil stemme dårlig med naturens gang. Statkraft mener at vurderinger knyttet til isforhold og vanntemperatur bør legges til grunn.

NVE peker på at målet med det nye reglementet i vinterperioden er å legge til rette for en maksimal isdannelse i Sautsosenen for å bedre forholdene for lakseproduksjonen. Hovedtiltaket for å få til dette er å legge om driften fra nedre til øvre inntak. NVE mener at en eksakt dato for omlegging ikke er hensiktsmessig siden det bør være klimaets påvirkning på vanntemperaturen og isforholdene som bør være styrende. En fast dato for omlegging, for eksempel 15. desember, vil i kalde år medføre at man går glipp av mulighetene for å tilrettelegge for tidlig islegging. NVE tilrår at en omlegging fra nedre til øvre inntak ikke kan skje før driftsvannets temperatur er om lag 1 °C, men at skiftet må skje innenfor tidsrommet 20. november – 31. desember. Starten på vinterperioden foreslås definert ut fra omlegging fra nedre til øvre inntak. Departementet vil understreke viktigheten av å legge til rette for isdannelse innenfor de klimatiske rammer for å bedre forholdene for lakseproduksjonen, og slutter seg til NVEs forslag.

Alta kommune, ALI og DN ønsker en maksimal driftsvannføring vinterstid på 30 m³/s. Statkraft søkte opprinnelig om 38 m³/s, men har senere endret dette til 33 m³/s. Videre er det søkt om en minstevannføring på 16 m³/s i vinterperioden. ALI og DN støtter denne minstevannføringen. Alta kommune kan også akseptere denne minstevannføringen gitt en viss kjørestrategi. NINA foreslår en minstevannføring på 20 m³/s for å sikre omfanget av egnet areal for lakseunger. Statkraft har i søknaden pekt på at en høy minstevannføring om vinteren (20 m³/s) vil kunne medføre at magasinet i enkelte år må tappes raskere ned og følgelig at man må gå over til nedre inntak lenge før 1. april. Dette kan bety at isdekket i Sautsosenen svekkes eller blir borte.

NVE vurderer at hensynet til å sikre isdekke på Sautsosen har størst prioritet ved vintermanøvreringen, da bortfall av isdekke vurderes til å ha størst negativ effekt på ungfiskproduksjonen. En høyere minstevannføring kan tidvis føre til at magasinet tappes ned raskere slik at overgang fra øvre til nedre inntak må skje tidligere. Dette kan redusere isleggingen i Sautso. NVE finner at en minstevannføring på 16 m³/s på en god måte avveier hensynet til islegging og hensynet til tilgjengelig oppvekstareal. Departementet støtter denne vurderingen.

NVE finner at maksimal driftsvannføring vinterstid bør settes til 33 m³/s. Direktoratet viser i den forbindelse til at dette tar hensyn til at det i kommende vintre kan tenkes noe høyere tilsig enn i dag. Denne vannføringen tilsvarende også største driftsvannføring for det minste aggregatet og er i henhold til iskonsulentens anbefaling. Departementet slutter seg til NVEs tilråding om maksimal driftsvannføring vinterstid. Departementet viser for øvrig til NVEs forslag om adgangen til å overskride grensen på 33 m³/s i ekstreme tilsigssituasjoner når dette er klarert med NVE.

NVEs forslag til manøvreringsreglement har egne bestemmelser om isløsningsperioden. Dette for blant annet å ivareta hensynet til is- og flomforhold. Isløsningsperioden er definert som perioden da tapping av vann legges om fra øvre til nedre inntak og fram til elva i hovedsak er åpen i strømdraget og tilsigsøkning inntreffer på våren. Overgangen fra øvre til nedre inntak vil normalt finne sted rundt 1. april.

Flere høringsparter ønsker begrensninger i driftsvannføringen i isløsningsperioden. NINA anbefaler maks 38 m³/s og peker på risiko for vannføringsreduksjoner ved en høyere maksimalvannføring. ALI mener vannføringsøkning fra 33 til 45 m³/s ikke bør skje før elva er isfri i strømdraget. DN støtter dette men setter grensen ved 40 m³/s.

NVE finner at en maksimal driftsvannføring i denne perioden på 38 m³/s vil kunne gi betydelige pro-

duksjonstap og redusere magasinets flomdempende effekt, ved uttapping før tilsigsøkning inntreffer. NVE anbefaler en gradvis opptrapping til 45 m³/s i perioden. Denne vannføringen skal holdes til elva i hovedsak er isfri i strømdraget. Etter dette kan vannføringen økes tilpasset restmagasin og tilsig. Vannføringsreduksjoner skal så langt det er mulig unngås. Departementet finner at NVEs forslag balanserer forholdet mellom isgang, kraftproduksjon og flomdemping på en god måte og støtter dette forslaget.

Tidsperiodene for de ulike vannføringsendringene i isløsningsperioden er ikke presist angitt, men bruker betegnelser som "de første dagene", "noen døgn" osv. Departementet finner at betegnelsene er akseptable forutsatt at endringer skjer ut i fra en vurdering av de naturgitte forholdene i elva. Det vises til NVEs fremstilling av hensynene bak de enkelte overganger i manøvreringen, der det blant annet fremgår at det er viktig å unngå isgang i vassdraget.

Departementet viser for øvrig til NVEs vurderinger og tilråding. Departementet vil i denne sammenheng påpeke at ingen av høringsinstansene har kommet med merknader til NVEs innstilling. Tiden har nå kommet for å fastsette varig manøvreringsreglement for Alta kraftverk. Manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 fastsettes manøvreringsreglement for Alta kraftverk til erstatning for manøvreringsreglement fastsatt ved kongelig resolusjon av 15. juni 1979.
2. Manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 5. februar 2010.

Manøvreringsreglement for regulering av Alta kraftverk i Altavassdraget i Alta og Kautokeino kommuner, Finnmark fylke

(Fastsatt ved kgl.res. 5. februar 2010. Erstatte reglement gitt ved kgl.res. 16. august 1996)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig sommervannst. kote	Reg.grenser			Oppd. m	Senkn. m	Reg.høyde m
		Øvre kote	Nedre kote				
Virdnejavri							
Naturlig del	249.8	265.0	245.0	15.2	4.8	20.0	
Kunstig del	155.0	265.0	200.0	110.0	-	65.0	

Høydene refererer seg til NGOs høydesystem (FMU5N10).

Reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av NVE.

Med uttrykket "elva" menes strekningen fra utløpet av kraftverket til fjorden.

Vannføringsverdiene i dette reglementet er referert til målestasjonen Harestømmen (212.9.0). Hvis denne målestasjonen er isoppstuvet, benyttes vannføringen ved utløpet av kraftverket.

2. Manøvreringen

Manøvreringen skal skje i samråd med en fiskerisakkyndig utpekt av fylkesmannens miljøvernavdeling, en person utpekt av Alta Laksefiskeri Interesentskap og issakkyndig av NVE i vintertiden.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes, og at vannstanden i Ladnatjavri ikke påvirkes av reguleringen av Virdnejavri. For øvrig gjelder følgende:

I. Vinter

Periodens varighet: Vinterperioden starter når driften legges om fra nedre til øvre inntak. Skifte av inntak kan ikke skje før vanntemperaturen på driftsvannet er ca. 1 °C. Skiftet av inntak må imidlertid finne sted innenfor tidsrommet 20. november - 31. desember. Vinterperioden regnes som avsluttet når driften igjen legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april.

Vannføringen i vinterperioden skal ikke gå under 16 m³/s.

I vinterperioden kjøres kraftverket på en slik måte at en oppnår størst mulig grad av islagt elv på strekningen ned til Sautsovannet (øvre inntak skal benyttes).

Vannføringen reduseres gradvis til antatt maksimal driftsvannføring som ikke kan overstige 33 m³/s, med unntak av ved ekstreme tilsigssituasjoner og dette da er klarert med NVE.

Økning i vannføringen i vinterperioden skal så langt det er mulig unngås.

I vinterperioden kjøres kraftverket bare på vann fra øvre inntak i magasinet, og øvre inntak benyttes videre så lenge det er teknisk mulig (kote 260 moh.)

Driftsvannføringer mellom 16 m³/s og 33 m³/s skal ikke endres raskere enn 2 m³/s pr. døgn.

Endringene spres jevnt over døgnet.

II. Isløsning

Periodens varighet: Isløsningsperioden starter når driften legges om fra øvre til nedre inntak, normalt ca. 1. april, og inkluderer perioden frem til elva i hovedsak er åpen i strømdraget. Perioden regnes som avsluttet ved start tilsigsøkning om våren.

Etter overgangen fra øvre til nedre inntak skal vannføringen holdes konstant i de første dagene etter at øvre inntak er lukket. Vannføringen kan deretter økes inntil 3 m³/s pr. døgn inntil den er 33 m³/s.

Vannføringen kan deretter økes jevnt til ca. 45 m³/s i løpet av 2-3 døgn, og holdes på dette nivået i noen døgn.

Når elva i hovedsak er åpen i strømdraget kan vannføringen økes ytterligere, avhengig av tilsigsutvikling og restmagasin.

Vannføringsreduksjoner etter økning i vannføring skal så langt det er mulig unngås.

Endringene spres jevnt over døgnet. Avslutningen av magasintappingen skal skje ved jevnest mulig overgang til økende tilsig til elva.

III Vår

Periodens varighet: Fra start tilsigsøkning om våren til fullt magasin.

Fullt magasin er minimum kote 264,5.

Når tilsiget øker om våren, økes vannføringen gradvis til full driftsvannføring. Oppfyllingen av magasinet skal skje gradvis. Det skal derfor tappes forbi stadig mer vann slik at overgangen til vårflommen ikke blir for brå. Forbitappingen bestemmes hver time ut fra magasinets fyllingsgrad og det aktuelle tilsiget.

IV. Sommer og høst

Periodens varighet: Fra fullt magasin til omlegging til øvre inntak.

Vannføringen i elva skal tilstrebes å være lik tilsiget, hensyntatt naturlig demping i Virdnejavri.

Om høsten (fra september) skal det hovedsakelig tappes vann fra det nedre inntaket.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4. Endring av reglement

Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte

te mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet.

4. Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB)

(Tillatelse til regulering av Elgsjø i Oppdal kommune i Sør-Trøndelag og Marsjø i Folldal kommune i Hedmark)

Kongelig resolusjon 7. mai 2010.

Innledning

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) har ved søknad av 10.12.1992 søkt om å få overta dammene i Elgsjø og Marsjø med grunn samt bruksrett til veien fra Dalsætra til Marsjø. Det er videre søkt om reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø. Folldal Verk hadde reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø fram til 05.01.1990 da konsesjonen utløp og reguleringsanleggene hjemfalt til staten. GLB fikk ved brev av 28.11.1991 tillatelse til å fortsette manøvreringen av Elgsjø og Marsjø fram til søknaden om ny reguleringskonsesjon ble avgjort.

De to magasinene bidrar til en teoretisk årlig vinterproduksjon på om lag 30 GWh i eksisterende kraftverk nedover vassdraget. Einnuna, Savalen og Rendalen er kraftverkene som nytter størstedelen av fallet fra Elgsjø og Marsjø.

II Søknaden og NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling fra NVE datert 02.01.2003:

”Vi har mottatt følgende søknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening, datert 10.12.1992:

”Glommens og Laagens Brukseierforening tillater seg herved å søke om:

- a. At Elgsjødammen og Marsjødammen, med den av Folldal Verk AS eksproprieterte grunn for bygging av dammene, overdras til Brukseierforeningen sammen med bruksretten til veien fra Dalsætra til Marsjø.
- b. Reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø fra 5. januar 1990, i henhold til Vassdragsreguleringsloven.
- c. At gjeldende manøvreringsreglement bibeholdes.

Den nye konsesjonen søkes med ubegrenset varighet for offentlige reguleringsdeltakere

og 60 års varighet for de private, gjeldende fra 5. januar 1990.

Søknaden er utarbeidet i henhold til NVE's rundskriv nr. 36A:

Retningslinjer for krav til opplysninger i.h.t. Vassdragsreguleringslovens § 5 for søknader om ny reguleringskonsesjon ved inntrådt hjemfallstidspunkt.

Midlertidig tillatelse til å fortsette manøvreringen av Elgsjø- og Marsjøreguleringen fra 5. januar 1990 inntil konsesjonssaken er avgjort, er gitt i brev fra Olje- og energidepartementet av 28. november 1991 og gjengitt i bilag 1 i denne søknad.

Det ble holdt et informasjonsmøte for berørte parter, myndigheter og faginstanser i Folldal 24. juni i år, med befarung dagen etter.

0.0 BAKGRUNN

Denne konsesjonssøknad er utarbeidet av Glommens og Laagens Brukseierforening. Kildene til muntlig informasjon er direkte oppgitt i søknaden. Det skriftlige bakgrunnsmateriale til søknaden står i referansedelen (kapittel 8.0) bakerst i søknaden.

SAMLET PLAN OG VERNEPLAN FOR VASSDRAG

Elgsjø og Marsjø har ikke vært behandlet i Samlet Plan for vassdrag, vassdraget (Einnuna) er heller ikke vernet eller foreslått vernet i Verneplan IV for vassdrag.

0.1 KONSESJONSSØKER

Glommens og Laagens Brukseierforening er en reguleringsforening stiftet i 1918. Foreningen representerer bruks- og vannfallseiere i Glommas, Vormas og Gudbrandsdalslågens nedbørfelt som strekker seg fra Aursunden i nordøst, fra Grotli i vest til Fredrikstad i sør. Foreningen består av i alt 20 medlemmer fordelt på private, kommunale og fylkeskommunale selskaper med tilsammen 38 kraftverk. Staten er også medlem med en andel i ett av kraftverkene. Kraftstasjonene har en samlet årlig produksjon på ca. 10 milliarder kilowattimer. Det utgjør ca. 10 % av landets totale produksjon, og produksjonsverdien utgjør inntil 1,5 milliarder kroner årlig.

Hovedformålet med virksomheten er å koordinere de ulike interessene i vassdraget, bygge ut og vedlikeholde reguleringsanleggene, samt å optimalisere kraftproduksjonen.

0.2 HISTORIKK *1906*

Ved kgl.res. av 27. februar 1906 får det engelske selskapet The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. med forretningskontor i London, tillatelse til å erverve bl.a. 20 nærmere bestemte mutinger i lille Elvedalen, Tønset og Dovre herreder. Tilla-

telse blir gitt etter den da gjeldende lov av 1903 om utlendingers adgang til å erverve fast eiendom eller bruksrett over grunn i Norge. Tillatelsen til mutingen ble gitt uten at det ble knyttet noen betingelser til den. Den er publisert i fortegnelse over meddelte bergverkskonsesjoner 1903-13. Vi antar at konsesjonen også ble gitt i henhold til Bergverksloven av 1842.

The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. leier vannrettighetene i Einunna og oppfører Einunna kraftanlegg (1905-06) for å sikre elektrisk kraft til gruvedriften i Folldal.

1909

På grunn av kraftanlegget ved Einunnfossen ønsker The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. å regulere Elgsjø og Marsjø. I september 1909 blir det holdt skjønn for Elgsjøen (Elgsjø) og Store-Marsjøen (Marsjø) i Nord-Østerdal skjønnsrett for de ulemper reguleringene for The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. vil forårsake. Skjønnen blir holdt i medhold av Bergverkslovens (fra 1842) §§ 18, 19 og 20.

For Marsjø blir det holdt skjønn over en senkning på 2,5 m og heving på 1,1 m i forhold til normal vannstand (3,6 m regulering). Skjønnsmennene får opplyst at vannet vil slippe i mars og april og at laveste vannstand derfor vil inntre i disse månedene. Det blir også holdt skjønn over oppførelsen av en damvokterbolig. Den eksproprierte grunnen er på til sammen 4 mål tomt. Dammen blir oppført i 1909/10.

For Elgsjø blir det holdt skjønn over en oppdemming av vannet på inntil 5 m over normal vannstand. Vannet skal slippes fra slutten av februar til slutten av april. Det blir også holdt skjønn over oppførelsen av en damvokterbolig. Den eksproprierte grunnen er på til sammen 4 mål tomt, "beliggende kvadratisk, med en halvdel på hver sin side av dammen". I juli 1910 blir det holdt overskjønn for Elgsjø (for samme regulering). Skjønnen skal bl.a. svare på om reguleringen av Elgsjø er nødvendig når The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. nå allerede regulerer Marsjø. På dette svarer skjønnet enstemmig ja. Dammen blir oppført i 1912-14 og anleggsutgiftene er kr 28.662,-.

1920

Ved kgl.res. av 15. mai 1920 får The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. tillatelse til å skjerpe, anmelde og mute eller på annen måte erverve bergverksrettigheter i nærmere beskrevne felter. Det blir gitt konsesjon for et østlig skjerpefelt for et tidsrom av 5 år, men det blir også gitt en lengre konsesjon for et vestlig felt på ca. 1563 km². Vi antar at denne konsesjonen også ble gitt i henhold til Bergverksloven av 1842.

1938

Etter i lengre tid å ha gått med underskudd og i tillegg ha fått en rekke lån fra Sosialdepartemen-

tet går The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. konkurs våren 1938. Statens (Sosialdepartementets) tilgodehavende ved konkursåpningen er omtrent ½ million kroner.

Sosialdepartementet begynner med en gang å arbeide for å få gjenopptatt driften ved gruvene for å prøve å redde arbeidsplassene i Folldal. Ved en overenskomst den 12. september 1938 blir alle aktiva i The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. såvel faste eiendommer som løsøre, overdratt til staten. Betingelsen er at staten unnlater å melde sine fordringer i konkursboet og at staten utbetaler et kontantbeløp til The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd.

Ved overenskomst samme dag overdrar staten alle rettigheter til Folldal Verk A/S unntatt noen eiendommer som ikke antas å være av betydning for verket (vesentlig skogstomter og et gårdsbruk). Folldal Verk A/S er et norsk selskap der alle styremedlemmer er norske statsborgere. Selskapet blir registrert den 23. september 1938 med forretningskontor i Folldal. Med i overdragelsen følger bl.a. vannfallsrettigheter, reguleringsanlegg, kraftverk og kraftledninger. Reguleringsanleggene er Elgsjø, tilhørende staten, Marsjø, beliggende i Folldal Statsalmenning og Markbulien, beliggende på grunn tilliggende Nedre Kjølle gård, gnr. 53, bnr. 1, i Folldal.

Det nye selskapet Folldal Verk A/S sender søknad til Handelsdepartementet den 2. desember 1938 om konsesjon "til ervervelse og drift av en del nærmere spesifiserte bergverksrettigheter, vassdragsrettigheter mv. og eiendommer som tidligere har tilhørt The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd."

1939

På spørsmålet om Elgsjø og Marsjø trenger reguleringskonsesjon uttaler hovedstyret i NVE i brev av 13. februar 1939 til Arbeidsdepartementet følgende til Folldal Verks konsesjonssøknad:

"Såvidt hovedstyret skjønner trenges ikke noen særskilt tillatelse til utleie av kraft. Heller ikke antar man at det trenges noen tillatelse til overdragelse av reguleringsanleggene, de er bergverkets eiendom og tillatelse til regulering er oppnådd i medhold av Bergverkslovens §§ 18, 19 og 20."

Den opprinnelige konsesjonen til reguleringene ble som tidligere nevnt ervervet av The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. i 1906 i henhold til Bergverksloven av 1842. På den tiden fantes ikke Vassdragsreguleringsloven som kom først i 1917. Retten til å regulere kunne overdras uten tillatelse, og da hadde reguleringene konsesjon i henhold til Bergverksloven av 1842 helt frem til konsesjonen (den fra 1940, se nedenfor) utløp den 5. januar 1990.

Bergverksloven av 1842 stiller få krav til reguleringer. Det sies i § 18 at "Den som har erhholdt muting på en anvisning, er berettiget til

hos vedkommende grunneier eller grunneiere å få utvist fornøden plass til veier og gangstier, til berghalder, til gruvevedsoppsetting, til bygninger over dagen, *til oppdemming og ledning av vatn, ...* (vår understrekning). For det som grunneieren avgir utbetales erstatning (§ 20). Når det som er avgitt ikke lenger benyttes til det formål det er avgitt, faller det *tilbake til grunnen* (grunneieren) (§ 19). Det betyr at hvis Folldal Verk sluttet med bergverksdrift ville man automatisk miste de konsesjoner man hadde fått i henhold til Bergverksloven av 1842 (bl.a. Elgsjø og Marsjø).

Når Folldal Verk starter sin virksomhet, har man antagelig ikke særlig kapital i bedriften. Sosialdepartementet gir derfor Folldal Verk den 1. mars 1939 to pantelån. Førsteprioritetslånet er på kr 250.000,- med 10 års løpetid og andreprioritetslånet er på kr 450.000,- med 40 års løpetid. Som sikkerhet for lånene, får Sosialdepartementet pant i alle Folldal Verks eiendommer og anlegg (heriblant også Elgsjø og Marsjø), inventar etc.

1940

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 (Industrikonsesjonsloven) får *Folldal Verk A/S konsesjon på 50 år den 5. januar 1940*. Konsesjonen gir Folldal Verk tillatelse til å erverve og drive de anvisninger og gruver innen det vestlige område som The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. hadde fått konsesjon for i 1920, og erverve selskapets tidligere eiendommer og rettigheter (de som staten hadde overdratt til Folldal verk ved overenskomsten den 12. september 1938). I pkt. 14 i konsesjonen står det bl.a. "Ved konsesjonstidens utløp skal bergverket med tilhørende grunnstykker og rettigheter innen konsesjonsfeltet, det til gruvene egentlig tilhørende gruvemaskineri med tilhørende bygninger, og alle av selskapet anlagte veier innen konsesjonsfeltet, *tilfalle staten med full eiendomsrett uten vederlag*." Blant de nevnte rettighetene i konsesjonsfeltet er også reguleringen av Elgsjø og Marsjø (s. 647 i konsesjonen).

1941

Den 28. juni 1941 blir det undertegnet en endelig overenskomst mellom Folldal Verk A/S og Sosialdepartementet. Overenskomsten fra 12. september 1938 blir derved opphevet. Den nye overenskomsten bekrefter at staten overdrar alle rettighetene med de tidligere nevnte unntakene til Folldal Verk A/S. De tidligere nevnte pantelånene blir utvidet med kr 50.000,- slik at de tilsammen er kr 750.000.

I § 3 sies det bl.a. at Folldal Verk overtar vassdragsrettighetene og "plikt til å betale ny forpaktning av fossen Einunda til eierne av eiendommene Einunda vestre (Einabu) og Straalberg, når de forfaller med kr 20.000,-, plikt til å sette 5000 ørretyngel årlig i hvert av vannene

Elgsjøen og Marsjøen eller 10 000 annet hvert år, samt plikt til å betale kr 500,- pr. år til staten for oppdemning av Elgsjøen." I tillegg til overenskomsten blir det laget et eget dokument for overdragelse til Folldal Verk av statens bruksrett til Einunnfossen. I § 2 sies det at alle innretninger inkludert reguleringsanleggene (Markbulia) tilfaller staten ved utløpet av selskapets konsesjon for bergverksdrift. (Einunnfossen blir tørrlagt ved Einunnaoverføringen i 1966.)

1945

Folldal Verk A/S blir medlem i GLB.

1965

I medhold av Industrikonsesjonsloven får Folldal Verk A/S tillatelse til å drive bergverksdrift i et område vest for det området man fikk konsesjon for i 1940. Konsesjonen er på 50 år. Denne konsesjonen berører ikke de rettigheter (bl.a. reguleringsretten for Elgsjø og Marsjø) som selskapet hadde fra konsesjonen i 1940.

1970

GLB overtar manøvreringen av Elgsjø og Marsjø. Arbeidet utføres av GLBs damvokter i samarbeid med en mann fra Folldal Verk.

1989

Folldal Verk søker i brev av 20.04.89 til NVE om forlengelse av konsesjonen med 5 år frem til 5. januar 1995. NVE sender søknaden videre til Næringsdepartementet ettersom man antar at bergverksinteressene (Elgsjø- og Marsjøreguleringen) betyr mest for Folldal Verk. (Næringsdepartementet håndhever Bergverksloven). I styremøte den 9. mai 1989 i GLB anmoder styret administrasjonen å utarbeide forslag til konsesjonssøknad for Elgsjø og Marsjø. GLB meddeler i brev av 26.05.89 til Næringsdepartementet (med kopi til Olje- og energidepartementet) at man vil søke om ny reguleringskonsesjon i medhold av vassdragsreguleringslovens § 9. GLB henlegger imidlertid saken når det blir kjent at Folldal Verk har søkt om fornyet konsesjon.

NVE uttaler i brev av 01.12.89 til Næringsdepartementet at "Dersom reguleringsanleggene blir statens eiendom, er det naturlig at de *selges til brukseierforeningen*. Vi viser i denne forbindelse også til Industrikonsesjonslovens § 41 om kommunens rett til inntil 1/3 av verdien. Brukseierforeningen vil ved overtagelse trenge å søke om ny konsesjon." (egen understrekning)

1990

Konsesjonen med reguleringsretten for Elgsjø og Marsjø utløper for Folldal Verk den 5. januar 1990. Folldal Verk trekker tilbake i brev av 18.01.90 til Næringsdepartementet sin søknad om fornyet konsesjon for Elgsjø og Marsjø, fordi de skal legge ned driften. Etter at Folldal Verk

har trukket tilbake sin søknad tar GLB igjen opp arbeidet med saken.

1991

I brev datert 6. august 1991 oversender Næringsdepartementet saken til Olje- og energidepartementet (vannfallsrettigheter for Elgsjø og Marsjø). Bergverkskonsesjonen med reguleringsretten for Elgsjø og Marsjø (som ble håndhevet av Næringsdepartementet) utløp 5. januar 1990. Søknad om ny reguleringskonsesjon skal være i henhold til vassdragsreguleringsloven som håndheves av Olje- og energidepartementet.

I møte den 4. september 1991 mellom Olje- og energidepartementet, NVE og GLB blir man enige om at *konsesjonssøknaden for Elgsjø- og Marsjøreguleringen skal utformes etter NVEs rundskriv nr. 36a*.

I brev av 28. november 1991 fra Olje- og energidepartementet gis GLB en midlertidlig tillatelse til å fortsette manøvreringen av Elgsjø- og Marsjøreguleringen inntil konsesjonssaken er avgjort (Bilag 1).

1992

Folldal Verk driver i dag fortsatt gruva på Hjerkin (Tverrfjellet) i henhold til konsesjonen fra 1965. Denne virksomheten skal fortsette ut 1992, hvoretter all gruve drift skal nedlegges.

0.3 RETTIGHETER

Glommens og Laagens Brukseierforening har i dag ingen eiendommer eller fallrettigheter rundt Elgsjø og Marsjø.

Reguleringen drives i dag i medhold av tillatelse fra Olje- og energidepartementet (Bilag 1).

Da Folldal Verks konsesjon for Elgsjø og Marsjø utløp den 5. januar 1990, hjemfalt reguleringsretten (med full eiendomsrett og uten vederlag) til staten.

Staten er grunneier både ved Elgsjø og Marsjø. Det er Statens skoger (Gudbrandsdal forvaltn.) som forvalter dem.

Marsjø ligger i Folldal Statsalmenning i Folldal kommune, Hedmark. Bruken og utnyttelsen av rettigheter i en statsalmenning er reglementert i Fjelloven. Statsalmenningen administreres av et fjellstyre som er oppnevnt av Folldal kommune. Det er fjelloppsynsmannen som tar seg av det daglige tilsynet i statsalmenningen for Folldal fjellstyre. Salg av fiskekort, kort for viltjakt og tilrettelegging av campingplasser er noen av de oppgaver som fjellstyret tar seg av.

Elgsjø ligger i Drivstua utmål i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag, hvor staten opptrer med de samme rettighetene som en privat grunneier. Statens skoger (Gudbrandsdal forvaltn.) har leid bort jaktretten for småvilt og fiskeretten til Oppdal jeger- og fiskerlag.

DAMVOKTERBOLIGER

Ved Elgsjø ble det av Folldal Verk i midten av 1970-årene oppført en hytte ca. 400 m nord for reguleringsanlegget.

Ved Marsjø finnes det også en hytte av noe eldre dato som er oppført av Folldal Verk. Hytten ligger ca. 100 m nordøst for reguleringsanlegget. Felles for begge hyttene er at de er oppført med hjemmel i den gamle reguleringskonsesjonen til Folldal Verk hvor det også ble holdt skjønn for damvokterboliger. (Det er ellers forbudt å oppføre hytter i hele området.) Begge hyttene er altså direkte knyttet til den gamle bergverkskonsesjonen. Sammen med reguleringsretten hjemfalt hyttene til staten 05.01.1990.

Hytten ved Elgsjø er oppført på bygslet tomt og Folldal Verk har betalt årlig bygslingsavgift til grunneieren som er Statens skoger. Hytten ved Marsjø er fritatt for avgift fordi den hos Statens Skoger er oppført som bolig for damvokteren.

I praksis har begge hyttene i mange år vært brukt av Folldal Verks bedriftsidrettslag i rekreasjonsøyemed.

I sammenheng med GLBs forberedelser til konsesjonssøknad for Elgsjø og Marsjø er det fremmet ønske om at hyttene overdras til lokalsamfunnet i rekreasjonsøyemed.

Glommens og Laagens Brukseierforening ønsker å imøtekomme ønsket fra lokalsamfunnet. GLB gjør derfor ikke krav på at hyttene følger reguleringsanleggene ved en ny reguleringskonsesjon.

Av sikkerhetsmessige grunner må vi imidlertid få adgang til hyttene for nødvendig tjenestlig bruk. Likeledes kan det bli nødvendig å føre opp begrenset lager med mulighet for ly i forbindelse med utøvelsen av tjenestlig virksomhet.

VEIER

For veien Dalsætra-Marsjø hadde Folldal Verk en avtale med veilaget Einnundalsveien om vedlikeholdet. Det står ikke noe om veien til Marsjø i skjønnet som ble avholdt, eller i noen andre papirer GLB har hatt tilgjengelig. Imidlertid sier § 18 i Bergverksloven av 1842 at konsesjonæren har rett til å oppføre de veier han trenger til sine mutinger. Det er med hjemmel i den paragrafen at veien ble bygget. Den skulle dermed også være tilfalt staten.

Veien inn mot Elgsjø (Flåman - Bekkelægret) drives og vedlikeholdes av Statens Hesteavlsenter som har virksomhet ved Bekkelægret.

Einnundalsveien drives og vedlikeholdes av et privat veilag som består av setereiere i området. Se også kap. 4.6.

0.4 ERSTATNINGER

Tidligere konsesjonshaver Folldal Verk A/S hadde følgende løpende erstatningskrav:

ÅRLIGE ERSTATNINGER

- Utsetting av 5 000 ørrettyngel årlig i hvert av vannene Elgsjø og Marsjø eller 10 000 annet hvert år.
- 500 kroner pr. år til staten for oppdemningen av Elgsjø.

I den midlertidige tillatelsen til å fortsette manøvreringen av Elgsjø og Marsjø har Olje- og energidepartementet pålagt GLB å overta disse forpliktelsene.

Ved skjønnet for Elgsjø og Marsjø i 1909/10 ble det også betalt ut engangserstatninger for skader på tilstøtende grunn, fiskeboder, båtnaust og grunn for demningen, damvokterbolig og materialhus (4 mål ved respektive damsted). Ved Elgsjø ble en setervei på østsiden av vannet delvis neddemmet pga. reguleringen og et båtnaust måtte flyttes. Ved Marsjø måtte syv båtnaust og fiskeboder flyttes pga. reguleringen. Skjønnene for Elgsjø og Marsjø er gjengitt i bilag 2.

ÅRLIG GODTGJØRELSE FRA GLB

Fra 1947-48 frem til 1990 betalte GLB til Folldal Verk en årlig godtgjørelse på 5300 kroner for bruken av vannet i Elgsjø og Marsjø. Mens Einunnfossen kraftverk fortsatt var i bruk (frem til 1971), ble beløpet redusert med den nytten som Folldal Verk hadde av Einunnfossen.

1.0 OMRÅDEBESKRIVELSE

På oversiktskartet i bilag 3 vises beliggenheten for Elgsjø og Marsjø.

1.1 GEOGRAFI

ELGSJØ

Elgsjø ligger i Drivstua utmål i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke, ca. 1 km øst for Dovrefjell nasjonalpark. Dammen nås best fra veien til Bekkelægret hvorfra det er en fottur på ca. 2 km langs en sti (den tidligere anleggsveien til dammen). Det er bare noen få hytter rundt vannet, den nærmeste ligger ca. 400 m fra dammen og er bygget i midten av -70 årene for reguleringen, men brukes idag av Folldal Verks bedriftsidrettslag. Ca. 2 km nord for dammen på Elgsjøs vestsida ligger Elgsjølægret som er en gammel seter hvor det ligger to hytter. Den ene eies av Statens skoger som imidlertid leier den ut til Oppdal jeger- og fiskarlag. De bruker den til å oppbevare fiskeutstyr. Den andre eies av Sivert Drivstuen.

MARSJØ

Marsjø ligger i Folldal Statsalmenning i Folldal kommune, Hedmark fylke. Det går vei opp til Marsjø fra Einnundalsveien ved Dalsætra. Veien brukes som tilfartsvei til hyttene rundt dammen og som vei til selve dammen. Folldal Verk A/S hadde avtale med veilaget "Einundalsveien" om vedlikeholdet frem til konsesjo-

nen utløp 05.01.90. Rundt dammen er det en spredt hyttebebyggelse, med tilsammen 28 hytter. En av hyttene ble bygget for reguleringen og brukes nå av Folldal Verks bedriftsidrettslag.

1.2 GEOLOGI

Elgsjø og Marsjø befinner seg i den sørligste delen av Sør-Trøndelag fylke resp. nordligste delen av Hedmark fylke. Berggrunnen i dette området tilhører Trondheimsdekket.

ELGSJØ

Rundt hele Elgsjø består berggrunnen av grønnbåndet tuffit og grønn fyllit som er omdannede bergarter. De er fra kambrisk til tidlig ordovicisk tid (480 til 590 mill. år gammel). Ved Elgsjøbakkens nedre del ca. 1 km for utløpet i Fundin går berggrunnen over i grå fyllit, biotitfyllit og -skifer som også er omdannede bergarter.

Rundt hele Elgsjø er berggrunnen overlappet av løsmasser som består av et sammenhengende dekke av morenemateriale. På nord og vestsida ligger det store morenehauger og rygger. Morenen er blokkrik. Ca. 200 m øst for dammen ved strandlinjen ligger en mindre grusås. Det ligger også noen myrområder i tilknytning til Elgsjø, først og fremst sør for Elgsjø langs Elgsjøbekken.

MARSJØ

Rundt Marsjø varierer berggrunnen mer enn ved Elgsjø. På vest- og nordsida har vi den samme grå fylliten, biotitfylliten og -skiferen som ved nedre delen av Elgsjøbekken. I sørenden ved damstedet og i nordøstenden av Marsjø er det gabbrobergarter (Dioritt, gabbro og metagabbro). Langs østsida av Marsjø og sørover langs hele Mela ned til Einunna er det Trondhemitt, granitt og mozonittbergarter. Disse og gabbrobergartene er dyppbergarter fra ordovicium og silurtiden (410 til 500 mill. år gamle). Langs Marsjøens nordvestkant går en forkastning.

Rundt hele Marsjø er berggrunnen overlappet av løsmasser som består av et sammenhengende dekke av morenemateriale. Fra dammen og langs vestsida av Marsjø ligger det en markert israndavsetning i ca. 1 km lengde. Videre oppover langs vestsida blir det mer myrlendt terreng, som strekker seg rundt nordsida av vannet og et stykke ned langs østsida. Rett nedenfor og rett øst for damstedet ligger det noen mindre myrer.

MELØYA OG DALSAËTRA

Ved Melas utløp i Einunna ligger Meløya, her er fluviale avsetninger akkumulert av rennende vann etter at innlandsisen smeltet. Elva meanderer kraftig i dette området, og forholdsvis store mengder sand og grus er avsatt ved Meløya. Isproblemer har gitt noe erosjon ved Meløysetrene ca. 200 m oppstrøms fra Melas utløp i

Einunna. Disse problemene er tatt opp i kap. 4.2 Isforhold.

Som et kuriosum kan nevnes at det ved Dalsætra (ca. 1,5 km sørøst for Melas utløp i Einunna) finnes palsmyrer. Pals er hauger, eller mer vidstrakte forhøyninger, som inneholder permafrost. Palsene er dannet i myr, og et isolerende torvdekke på overflaten gjør at telen er permanent. Torvdekket på overflaten tiner sjelden dypere ned enn til 50-60 cm, og telelaget (permafrosten) nedenfor kan ha en tykkelse på flere meter. Dovrefjellområdet er det eneste området sør i landet hvor det er registrert velutviklede palsformer. Pals er arktiske tundraformer som er vanlige i indre Troms og Finnmark. At de finnes i Dovrefjellområdet skyldes at klimaet her er kontinentalt med lite nedbør og årsmiddeltemperaturen under 0 °C. Det er lite snø om vinteren til å isolere mot kuldenedtrengning i bakken, og om somrene er torven stort sett tørr og isolerer godt mot smelting.

Palsmyrene ved Dalsætra er for en stor del smeltet, og runde vannpytter i myra viser tidligere pals som har sunket sammen på grunn av smeltingen. I en rapport fra Miljøverndepartementet med foreløpige forslag til kvartærgeologisk verneverdige områder i Midt-Norge (Solliid & Sorbel 1981), er palsmyren ved Dalsætra foreslått vernet. Den er plassert i prioritetsgruppe III (I er høyeste prioritetsgruppe). Palsmyren er også foreslått vernet som våtmarksområde. Området blir ikke påvirket av at reguleringene opprettholdes.

1.3 HYDROLOGI

ELGSJØ

Areal:	2,3 km ²
Nedbørfelt:	33,5 km ² (REGINE nr. 002.MBDB)
Midlere avrenning:	23 mill. m ³ /år
Gjennomsnittlig vannføring:	0,73 m ³ /s
Spesifikt avløp:	21,8 l/s km ²
Magasinvolument:	11,1 mill. m ³
Magasinprosent:	48,3
Middeltilsig og middelavløp:	Bilag 6

MARSJØ

Areal:	2,4 km ²
Nedbørfelt:	24,2 km ² (REGINE nr. 002.MBBB)
Midlere avrenning:	13,5 mill. m ³ /år
Gjennomsnittlig vannføring:	0,43 m ³ /s
Spesifikt avløp:	17,7 l/s km ²
Magasinvolument:	9,8 mill. m ³
Magasinprosent:	69,5
Middeltilsig og middelavløp:	Bilag 9

2.0 TEKNISK BESKRIVELSE

2.1 REGULERINGSANLEGG

ELGSJØ

Damanlegget

Reguleringsanlegget som ble tatt i bruk i 1914, består av:

Murt steindam med fast overløp på HRV (5,35 m) og lukehus med tappekulvert gjennom dammen (tegninger i bilag 4 og 5). Vannsiden av steindammen støttes av en jord- og torvfylling med steinplastring. Fra dammen går det en gangbru til lukehuset som ligger 14 m inn i magasinet. Tappetunnelen består av 2 renner med samme tverrsnitt (0,7 x 0,5 m) med glideluker med manuelt opptrekk.

Dammen ble reparert i 1970 da den ble betongsprøytet og påstøpt ca. 20 cm betongplate på vannsiden. I 1977 ble deler av dammen belagt med torv oppstrøms og plastret med stein. I 1980 ble det støpt ny tappekulvert, bygget nytt lukehus og montert nye luker.

Anlegget ble sist befart av NVEs Tilsyn- og Beredskapsavdeling den 16. august 1986. Det ble da ikke fremmet spesielle krav til damkonstruksjonen.

Reguleringsmagasinet

Reguleringsens høydesystem er et lokalt høydesystem og refererer seg til NVEs høydebolter for reguleringen med følgende grenser:

HRV kote 5,35 (ved damoverløpet)

LRV kote 0,00 (ved bunn av tappetunnelen)

(På M711-kart fra NGO, 1:50 000, er høyden på vannet oppgitt til 1133 moh. og det er målt ca. ved HRV.) Reguleringshøyden er 5,35 m, magasinvolument er 11,1 mill. m³.

MARSJØ

Damanlegget

Reguleringsanlegget som ble tatt i bruk i 1910, består av:

Murt steindam med to faste overløp og mellom disse to tappeluker gjennom dammen (tegninger i bilag 7 og 8). Inn mot tappelukene er det støpt vanger i betong. Tappelukene er glideluker med manuelt opptrekk, de to tappekulvertene har samme dimensjon (0,7 x 0,5 m).

Dammen er blitt reparert i 1970, 1972 og 1981. Det ble støpt betongplate på vannsiden i praktisk talt hele dammens lengde (1970?), reparasjon av damkronen (1972) og nye luker ble montert (1981). Anlegget ble senest befart av NVEs Tilsyn- og Beredskapsavdeling den 16. august 1986. Det ble da ikke fremmet spesielle krav til damkonstruksjonen.

Reguleringsmagasinet

Reguleringsens høydesystem er et lokalt høydesystem og refererer seg til NVEs høydebolter for reguleringen med følgende grenser:

HRV kote 4,00 (ved damoverløpet)

LRV kote 0,00 (ved bunn av tappetunnelen)
(På M711-kart fra NGO, 1:50 000, er høyden
på vannet oppgitt til 1064 moh. og det er målt ca.

ved HRV.) Reguleringshøyden er 4,00 m, maga-
sinvolumet er 9,8 mill. m³.

2.2 KRAFTVERK

Kraftverk	Aggregat	Eier	m ³ /s	MW	Fall m
Einunna	2	Nord-Østerdal K/L	10,0	9,7	124,73
Savalen	1	K/L Opplandskraft	32,0	56,0	231,03
Rendalen	1	K/L Opplandskraft	55,0	94,0	210,40
Løpet	1	Hamarregionen E-verk	150,0	24,0	19,30
Strandfossen	1	Hamarregionen E-verk	235,0	24,0	13,50
Skjefstadvoss	6	Elverum Elverk	265,0	22,5	12,80
Braskereidfoss	1	Hedmark Energi AS	270,0	20,0	9,50
Kongsvinger	1	Hedmark Energi AS	240,0	18,8	10,80
Funnefoss	2	Akershus Energiverk	440,0	40,0	10,63
Rånåfoss	7	Akershus Energiverk	930,0	99,0	12,70
Bingsfoss	3	Akershus Energiverk	750,0	32,1	5,44
Solbergfoss	14	Oslo Energi+Statkraft	1200,0	215,0	20,76
Fossumfoss/Kykkelsrud	6	AS Kykkelsrud	980,0	209,0	27,08
Vamma	11	AS Vamma Fossekomp	1000,0	215,0	29,15
Sarpsfossen	15	Hafslund+Børregaard	1000,0	157,0	20,76
Data pr. 31.12.1990			Totalt	1236,1	758,58

Kraftverkene må generelt sies å være i god stand. Flere er relativt nye og andre er modernisert.

Nærmeste kraftverk som utnytter vannet fra Elgsjø-, Fundin-, og Marsjømagasinet er Einunna kraftverk. Kraftverket har vært i drift siden 1955 og eies av A/L Nord-Østerdal kraftlag (NØK). Man utnytter et fall på ca. 125 m gjennom en 2,2 km lang driftstunnel fra inntaket i Markbulien dam i Einunna.

Noen hundre meter nedenfor utløpet av Einunna kraftverk ligger et inntak som overfører vannet fra Einunna gjennom en 4,6 km lang tunnel til Savalen. Vannet fra Savalenreguleringen går i en 7,2 km lang tunnel med et fall på 230 m, direkte til Savalen kraftverk som eies av Kraftlaget Opplandskraft. Kraftverket ligger rett ved Glomma og vannet fra Elgsjø-, Marsjø-, Fundin- og Savalenreguleringen utnyttes videre nedover i Glomma av tilsammen 15 kraftverk (fall), se oppstillingen.

2.3 TERRENGINNGREP

ELGSJØ

Det er i dag ingen spor av terrenginngrep utenom rester av en anleggsvei til dammen og selve reguleringsanlegget.

MARSJØ

Terrenginngrepene ved Marsjø er selve reguleringsanlegget, senkningskanalen fra dammen og 200 m nedstrøms, og veien som går fra Marsjø ned til Einunndalsveien. Veien tjener i dag

som adkomstvei til hyttene rundt dammen, som vei til selve dammen, og som generell adgangsvei for jakt- og friluftsliv.

3.0 FYSISK VIRKNING

3.1 TØRRLEGGING

ELGSJØ

Elgsjøreguleringen ble etablert ved en heving av normalvannstanden med 5,35 m. Første oppfylling var i 1914. Ved LRV er Elgsjøareal ca. 2/3 av arealet ved HRV. Elgsjø er islagt under hele lavvannsperioden.

Nedstrøms dammen går vannet i Elgsjøbekken ned til Fundinmagasinet. Inntil sjøen er fylt tappes ikke vann til Elgsjøbekken. Etter at sjøen er fylt slippes vannet over overløpet. Elgsjøbekken får også vann fra en rekke sidebækker.

MARSJØ

Marsjøreguleringen ble etablert ved en heving av normalvannstanden med 1,5 m og en senkning med 2,5 m. Første oppfylling var i 1910. Ved LRV er Marsjøareal 2/3 av arealet ved HRV. Marsjø er islagt under hele lavvannsperioden.

Nedstrøms dammen går vannet i Mela ned til Einunna. Inntil sjøen er fylt tappes ikke noe vann til Mela. Etter at sjøen er fylt slippes vannet over overløpet inntil vintertappingen begynner.

3.2 ENDREDE VANNFØRINGSFORHOLD

(I forhold til naturtilstanden for ca. 80 år siden).

ELGSJØ

Endringene i vannføringen fra Elgsjø har samme karakteristikk som for andre reguleringer med lav magasinprosent. Når lukene stenges i begynnelsen av juni fyller smelteflommen raskt magasinet, og en gang i juli er magasinet fullt. Fra dette tidspunkt har sjøen naturlig avløp over overløpet. Det er først i månedsskiftet november/desember at tappelukene åpnes. Det magasinerte vannet tappes i lavvannsperioden (vinteren) når GLBs medlemsverker trenger magasin vann. Det tappes normalt også noe under første delen av fyllingen av magasinet for å unngå is mot damkronen.

På bilag 10 er det vist hvordan magasinbeholdningen i Elgsjø varierer over året for år med stort, lite og midlere tilsig. Det er meget vanskelig å si hvordan det naturlige Elgsjømagasinet så ut for over 80 år siden, før dammen ble bygget. Den opprinnelige avløpsprofilen for det naturlige avløp er ikke kjent og det finnes heller ikke lenger noen lokalkjente som kan fortelle hvordan det så ut tidligere. Det er på det rene at den opprinnelige Elgsjø var et mindre vann enn i dag, da hele reguleringen er en oppdemming på 5 m. Vi antar at vannstanden kunne variere i størrelsesorden 1 m over året, dvs. ca. 0,5 m pendling rundt antatt midlere sommervannstand (nåværende LRV).

MARSJØ

Lukene stenges normalt i slutten av april, og første uken i august er normalt magasinet fullt. Fra dette tidspunkt går tilsiget over overløpene. I månedsskiftet november/desember åpnes tappelukene. Det magasinerte vannet tappes i lavvannsperioden (vinteren) når GLBs medlemsverker trenger magasin vann.

På bilag 11 er det vist hvordan magasinbeholdningen i Marsjø varierer over året for år med stort, lite og midlere tilsig. På samme måte som for Elgsjø er det også her vanskelig å si noe nøyaktig om hvordan det naturlige Marsjømagasinet så ut for over 80 år siden, før dammen ble bygget. I dag reguleres Marsjø 4,0 m (1,5 m oppdemming og 2,5 m senking). Den beskjedne oppdemmingen fører til at man har omtrent samme areal ved HRV som den opprinnelige Marsjø. I "Beskrivelse af Glommen" av G. Sæ-tren utgitt i 1904 (før dammen ble bygget) oppgis arealet til å være 2,1 km² (s. 39). Vi antar at vannstanden i den opprinnelige Marsjø kunne variere i størrelsesorden 0,8 m over året, dvs. ca. 0,4 m pendling rundt antatt midlere sommervannstand.

3.3 EROSJONER

Elgsjø og Marsjø befinner seg i den sørligste delen av Sør-Trøndelag fylke resp. nordligste delen av Hedmark fylke. Berggrunnen i dette området tilhører Trondheimsdekket.

ELGSJØ

Det er i dag ikke noen spor etter erosjon ved Elgsjø eller langs Elgsjøbekken ned til Fundin. Det skyldes antagelig det grove morenematerialet som ikke er lett eroderbart.

MARSJØ

Det er i dag ikke noen spor etter erosjon ved Marsjø. Langs Mela er det spor etter erosjon på grunn av is, jf. side 12, og i kap. 4.2.

4.0 ETTERVIRKNINGER

4.1 KLIMA

Det er ikke sannsynlig at oppdemmingen av Elgsjø (2,3 km²) og Marsjø (2,4 km²), har gitt bidrag til merkbare klimatiske forandringer.

Elgsjø ligger 6 km vest for Fundin og Marsjø ligger 8 km øst for Fundin. Til tross for at det ikke er stor avstand mellom nedbørfeltene til Elgsjø og Marsjø er det forskjeller i lokalklimaet. Marsjø har markant mindre nedbør enn Elgsjø. Hvis man ser på vinteren, er nedbøren i Marsjøfeltet 75 % av den i Elgsjøfeltet, og på årsbasis er den 90 % av den i Elgsjøfeltet. I bilag 12 og 13 er månedssummene av nedbøren og månedsmidlene for temperaturen vist for Elgsjø- og Marsjøfeltet. Begge feltene får store nedbørmengder i juni og juli, sammen med snøsmeltingen er disse årsaken til at magasinene fylles så raskt. Temperaturen varierer ikke i noen større grad mellom Elgsjø- og Marsjøfeltet. Elgsjøfeltet er noe mer værhardt, det er først og fremst pga. at det er mer utsatt for vind. Det finnes ikke noen klimastasjoner i Elgsjø- eller Marsjøfeltet. Data i bilag 12 og 13 er tatt frem med hjelp av den svenske HBV-modellen (Hydrologiska Byråns Vattenmodell) hvor nærliggende stasjoners data veies med vekt tall og gis høydetillegg hvis de ligger på en annen høyde enn det aktuelle feltet. For Elgsjøfeltet har DNMI's (Det Norske Meteorologiske Institutt) stasjoner i Oppdal og Fokstua sammen med GLBs egen stasjon i Einunna vært brukt. For Marsjøfeltet har DNMI's stasjoner i Nesset, Oppdal og Fokstua vært brukt. HBV-modellen gir et ganske godt bilde av temperatur og nedbørforholdene ved Elgsjø og Marsjø. Forskjellen i årsnedbør mellom Elgsjø og Marsjø er sannsynligvis noe større enn HBV-modellen angir. Marsjøfeltets årsnedbør bør være ca. 75 % av Elgsjøfeltets hvis man ser på GLBs data. GLB har en klimastasjon ved Einunna nedenfor Fundin og stasjonen har målinger siden 1970 når Fundinmagasinet ble tatt i bruk.

FROSTRØYK

Frostrøyk er ikke observert ved Elgsjø eller Marsjø.

4.2 ISFORHOLD

Det er ikke registrert isproblemer i Elgsjø eller Marsjø, utover det som kan forventes ved et reguleringsmagasin.

ELGSJØ

Elgsjø er normalt islagt fra begynnelsen av november og til et stykke ut i juni (noen ganger helt til slutten av juni). Istykkelsen er 80-100 cm. Isen er usikker i området nærmest dammen. Elgsjøbekken går åpen om vinteren ned til samløpet med Heimtjørbekken (1,5 km sør for dammen), og er islagt fra samløpet ned til Fundin. Fundins isleggelse påvirkes ikke av Elgsjø. Maksimal tappekapasitet ved HRV er 3,8 m³/s (uten reduksjon for is). Normal vintertapping er ca. 1 m³/s. Det er ikke mulig å sammenligne avløpet fra før dammen ble bygget med tilstanden i dag, idet kunnskap om før-situasjonen mangler.

MARSJØ

Marsjø er islagt omtrent samme tid som Elgsjø, dvs. fra begynnelsen av november og til et stykke ut i juni. Istykkelsen er 80-100 cm. Isen er usikker i området nærmest dammen og i kanalen nedstrøms dammen. Mela ned til Einunna går åpen om vinteren, det er ofte mye snø som driver ned i bekkefareet spesielt i den siste flate delen nærmest Einunna. Maksimal tappekapasitet ved HRV er 3,0 m³/s (uten reduksjon for is). Normal vintertapping er ca. 1 m³/s.

MELØYSETER

Det har i lengre tid vært isproblemer i Einunna oppstrøms Melas utløp ved Meløyseter. Meløysetrene ligger lavt over Einunna og ved store isganger i elven har det skjedd oppstuvning i dette området. Is- og vannmassene har gått over elvebreddene og skadet seterbygningene ved Meløyseter. GLB har arbeidet og arbeider fortsatt med tiltak for å redusere skadene/ulempene ved Meløysetrene.

Melas utløp nedenfor Meløyseter kan bidra til å heve vannstanden når isproblemer har oppstått. Vintertid er vannføringen i Einunna ved dette stedet ca. 8 m³/s, og Mela tilfører ca. 1 m³/s.

4.3 LANDBRUK

Både Elgsjø og Marsjø ligger i høyfjellet og det drives ikke noen landbruksvirksomhet i nærområdene. Reguleringen av Elgsjø og Marsjø skaper heller ikke noen konflikter med landbruket lenger ned i vassdraget.

Ved Bekkelægret (ca. 2 km sør for Elgsjø) har Statens hesteavlsenter virksomhet om sommeren (hesteslipp m.m.)

Ved Meløyseter, som ligger ved Einunna noe oppstrøms Melas utløp fra Marsjø, er det virksomhet om sommeren. Storsteigen landbruksskole (Alvdal) driver her seterdrift om

sommeren som et ledd i undervisningen. Man har i mange år drevet forskning på utnyttelsen av marginale områder (høyfjell) for beite, og Meløysetrene har stor betydning i denne sammenhengen. En del av undervisningen ved landbruksskolen foregår ved Meløysetrene i bl.a. fag som biologi og naturforvaltning. Det er to setereiere ved Meløysetrene, Storsteigen landbruksskole og Odd Kveberg. Landbruksskolen eier den største seteren.

Det er aktivitet på Meløysetrene fra ca. 1. juni til 1. oktober. Landbruksskolen tar opp ca. 300 dyr (storfe, sauer, geiter, hester) på beite fra slutten av juni til ut i september. I tillegg har også Odd Kveberg dyr på beite om sommeren. Ved Meløysetrene dyrker man til sammen 141 dekar for gressproduksjon (høy og surfor).

Man har hatt skader fra isoppstuvning som er beskrevet i kap. 4.2 Isforhold.

I Einunndalen er det en betydelig seterdrift og gressproduksjon om sommeren. For å finne landbruksvirksomhet i større skala, må man ned i Follidalen.

4.4 BIOLOGI

FISK

Elgsjø og Marsjø inngår i Glommaprosjektet som startet i 1981 og som er et praktisk orientert fiskeprosjekt. Prosjektet har tatt sikte på å komme frem til mulige tiltak etter reguleringer og kraftverksutbygginger for å få en best mulig fiskeproduksjon av harr og ørret slik Glomma er nå. Prosjektet har bl.a. kartlagt fiskebestanden i de sjøene som er med i Glommaprosjektet. Styringsgruppen i Glommaprosjektet består av representanter for regulant og kraftverkseiere, for Fylkesmannen i Hedmark (fiskeforvalter) og Direktoratet for naturforvaltning. Glommaprosjektet er finansiert av Glommens og Laagens Brukseierforening og kraftverkseierne i Glomma nord for Øyeren.

ELGSJØ

Fiskebestanden i Elgsjø består av ørret. Næringsdyr i Elgsjø er bl.a. marflo, snegl og skjoldkrep. Utsetting av fisk ble stoppet i 1977 da man ved fiskeundersøkelser fant ut at fiskebestanden var større enn næringsgrunnlaget. Det er ikke sannsynlig at utsettingen av fisk vil bli gjenopptatt i nær fremtid. Follidal fjellstyre har en fiskefelle i Elgsjøbekken ca. 1 km fra innløpet i Fundin. Oppdal jæger- og fiskarlag leier fiskeretten av Statens skoger. Man kan fiske med stang og med nett. I tillegg har Sivert Drivstuen bruksrett til fiske utenfor sin hytte på vestsiden av Elgsjø.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har gitt en oversikt over innsamlet materiale og utførte undersøkelser vedrørende fisket i Elgsjø i bilag 14. Konklusjonen fra fiskeforvalteren hos fylkesmannen er at det på grunn av reguleringen ikke ser ut til å ha skjedd betydelige endringer i fis-

kebestanden hverken angående kvalitet eller mengde.

MARSJØ

I Marsjø består fiskebestanden av ørret. Som ved Elgsjø er utsettingen av fisk stoppet siden 1970-årene. Årsaken var overbefolkning av fisk i forhold til næringsgrunnlaget. Utsetting av fisk vil ikke være aktuelt i overskuelig tid fremover. Det er Folldal Fjellstyre som har fiskeretten og selger fiskekort. Utenbygdsboende får fiske med stang eller håndsnøre. Garnfiske og oterfiske er bare tillatt for innenbygdsboende.

Fylkesmannen i Hedmark har gitt en oversikt over innsamlet materiale og utførte undersøkelser vedrørende fisket i Marsjø i bilag 15. Konklusjonen er at prøvafisken viser et vann i rimelig bra balanse, og at det foreligger et fyldig materiale som trenger bearbeiding.

DIVERSE

Sørøst for Meløysetrene ved Einunna ligger Meløyfloen som er et vernet våtmarksområde. Området er vernet for sitt rike fugleliv, og tjener som hekkeplass for en rekke arter. Ca. 1 km vest for Elgsjø ligger Dovrefjell nasjonalpark som bl.a. har botaniske og zoologiske verneinteresser. Nord for Elgsjø ligger Veslevonin som er et våtmarksområde med lokal (Oppdal kommune) verneinteresse (zoologi og ornitologi).

4.5 REINDRIFT

Informasjon om rein, jakt og friluftsliv er gitt av fjelloppsynsmann Bjørn Wegge i Folldal Statsalmenning og formann Øivind Veskje i Oppdal jæger- og fiskarlag.

Generelt virker Elgsjø- og Marsjøreguleringene ikke å ha hatt noen innvirkning på viltbestanden.

I dag finnes ingen tamreindrift i området. Den sluttet i begynnelsen av dette århundrede.

I senere tid har man fått en vinterstamme av villrein i området. Nesten hele denne stammen kommer fra Snøhetta, og den kom over en gang på 1950- og 60-tallet. Vinterstammen i Knutshø villreinområde er på ca. 1000 dyr, men man tilstreber en stamme på 1500 dyr. Folldal Statsalmenning med Marsjø, som ligger i den sørlige delen av villreinområdet, utgjør ca. 1/3 av arealet. Folldal fjellstyre administrerer jakten i statsalmenningen, og man har ca. 28 % av den totale jakten i Knutshø villreinområde. Innenbygdsboende har fortrinnsrett ved salg av jaktkort for villrein.

I Drivstua utmål med Elgsjø har staten jaktretten på villrein. Jakt på småvilt er leid bort til Oppdal jæger- og fiskarlag.

4.6 FRILUFTSLIV - VEIER

Friluftslivet i området er først og fremst konsentrert om fiske og jakt. Da det er mulighet for å få

kjøpt fiske- og jaktkort, benyttes området også av utenbygdsboende.

Området ved Elgsjø og Marsjø er et bra jaktområde med kalkrik grunn og frodige beiteområder. Det man jakter på er villrein, rype og elg. Elgjakten foregår først og fremst lenger ned i Einundalen, nedenfor skoggrensen. Jakt på skogsfugl, ender og harer forekommer bare i svært lite omfang. Salg av jaktkort administreres av Folldal fjellstyre i Folldal Statsalmenning, og av Oppdal jæger- og fiskarlag i Drivstua utmål.

I Folldal Statsalmennings område er det tilrettelagt fire parkeringsplasser langs Einnundalsveien for campingvogner (utenom disse er det forbudt å parkere campingvogner). Parkeringsplassene er ved Flåmbekken, Langsjøflya (rett før Fundin), Marsjø og Nistugusætra. Området ligger utenfor Turistforeningens rutenett, men det lokale reiselivslaget har laget en del egne turistløyper. Generelt brukes ikke området i noen utstrakt grad som turområde. Om sommeren er det derimot populært å kjøre med bil gjennom Einundalen (bomvei), som lokalt beskrives som "Norges peneste og lengste se-terdal".

Ved Marsjø finnes 28 hytter som brukes til rekreasjon og eies av innenbygdsboende. Hyttenes antas bygget som en konsekvens av at det ble laget vei til Marsjødammen i forbindelse med reguleringen.

Til Drivstua utmål (Elgsjø) kan man ta seg fra Einnundalen med 20-30 min. gangvei fra Bekkelægret, eller fra Oppdalssiden hvor det er ca. 1 times gangvei fra Ryphuseter.

Videre utbygging av veinettet i området er neppe ønskelig, hverken fra kommuner eller fylker, og er heller ikke planlagt av konsesjonssøker. Se også kap. 0.3 om veier.

4.7 KULTURMINNER

Begge reguleringene er av nokså gammel dato og det ble på den tiden ikke gjennomført kulturhistoriske undersøkelser for reguleringsanlegg.

For 2-3 år siden ryddet Folldal Verk stein ved vannkanten (ved lav vannstand) nedenfor damvokterhytten ved Marsjø. Man fant da en piclespiss som ble sendt til Oldsaksamlingen. Dette er antagelig et funn av steinalderkarakter. Kulturvernkontoret i Sør-Trøndelag mener det er all grunn til å tro at slike steinalderfunn også kan finnes ved Elgsjø. Man opplyser videre at boplasser i steinalderen ofte lå helt inntil vann i innlandet. Kulturvernkontoret mener at det er sannsynlig at slike boplasser ved Elgsjø og Marsjø nå vil være svært utvasket og dermed skadet etter så lang tids regulering. Kulturvernkontoret i Sør-Trøndelag fylkeskommune foreslår at det foretas en arkeologisk etterundersøkelse i samarbeid med Hedmark fylkeskommune i forbindelse med at konsesjonen overtas.

4.8 ØKONOMI

Reguleringens ettervirkninger av økonomisk art for staten og for berørte kommuner.

AVGIFTER

På grunnlag av data fra NVE har GLB beregnet innvunne naturhestekrefter for reguleringene. Elgsjøreguleringen får 6425 nat.hk. og Marsjøreguleringen 5649 nat.hk., tilsammen 12074 nat.hk. Endelig beregning av naturhestekrefter blir foretatt av NVE.

For damvokterhytte ved Elgsjø betales kr 1060,- pr. år i festeavgift til grunneieren Statens skoger. Damvokterhytte ved Marsjø er klassifisert som avgiftsfri av Statens skoger.

SKATTER

Oppdal kommune (Elgsjø) innførte eiendomsskatt på reguleringsanlegg i 1980 og Folldal kommune (Marsjø) innførte eiendomsskatt på reguleringsanlegg i 1988. I 1992 gikk den årlige eiendomsskatten opp i 7 % av takstverdien på reguleringsanleggene.

Taksten (beregningsgrunnlaget) for Elgsjødammen er pr. 1989 kr 750 000, og for Marsjødammen kr 500 000,-. Årlig eiendomsskatt til Oppdal kommune er for tiden kr 5250,- og til Folldal kommune kr 3500,-.

ÅRLIGE ERSTATNINGER

Det har vært utbetalt årlig erstatning med kr 500 pr. år til staten for oppdemming av Elgsjø, i tillegg til engangserstatningene for Elgsjø og Marsjø i henhold til skjønnet i 1909/10. Den årlige erstatningen ble betalt frem til 1990 av Folldal Verk og er nå overtatt av GLB frem til konsesjonssaken er avgjort.

ARBEIDSPLASSER

Reguleringsarbeidet for Elgsjø og Marsjø utføres i dag av GLBs damvokter i Dalholen. Damvokteren regulerer også Fundinreguleringen. Arbeidet består bl.a. av regelmessig inspeksjon av dammene (ukentlig). Damvokterstillingen utgjør ca. 1/2 årsverk.

Vedlikeholdsarbeider på reguleringsanleggene gir arbeid for de lokale entreprenørene. Reguleringene bidrar indirekte til mange arbeidsplasser i de 15 nedenforliggende kraftverkene (fallene) og industri tilknyttet disse.

Antallet arbeidsplasser i landbruket er ikke berørt av reguleringen.

5.0 FORURENSNING - VANNKVALITET

5.1 OMRÅDEBEGRENSNING

Etter retningslinjene skal forurensningsforholdene beskrives i de områder av vassdraget som berøres av reguleringen. Deler av vassdraget som er berørt i vesentlig grad fordrer oppgave over utslipp.

Det synes naturlig å dele de forurensningsberørte områdene i to deler:

Den delen av vassdraget som er berørt i vesentlig grad er: Elgsjøbekken ned til Fundin og Mela ned til Einunna.

(Elgsjøbekken og Mela er små vassdrag med vannføringer rundt 1 m³/s og når de renner ut i Fundin respektive Einunna gir de bare et lite bidrag til vannføringen.)

Den delen som er berørt av reguleringen: Fundin og Einunna ned til overføringen til Savalen.

5.2 UTREDNINGER OG UNDERSØKELSER

Det er gjennomført en undersøkelse av vannkvaliteten ved Elgsjø og Marsjø i senere tid. Årsaken til at det ikke har vært gjennomført flere undersøkelser er antagelig at dette er to sjøer i høyfjellet med meget god vannkvalitet. Den aktuelle undersøkelsen ble gjennomført av NIVA (Norsk institutt for vannforskning) og heter "Resipientundersøkelse av Savalen" og er datert januar 1988 med rapportnummer 0-87136.

Elgsjø og Marsjø var ikke i SFTs 1000-sjøersundersøkelse som ble utgitt 1986.

5.3 TILSTANDSBESKRIVELSER

NIVAs rapport fra 1988 omhandler en undersøkelse av Savalens nedbørfelt hvor bl.a. Elgsjø, Marsjø og Fundin inngår (pga. overføringen fra Einunna). Hovedmålsetningen med undersøkelsen var å klarlegge vassdragets limnologiske tilstand og i hvilken grad det er utsatt for forurensninger. Følgende sies i rapporten om nærområdet til Elgsjø og Marsjø:

"Bergartene og løsavsetningene har gjennomgående en "gunstig" virkning på vannkvaliteten i vassdraget. De utløser en god del salter som øker vannets resistens mot forsureningsvirkninger og, spesielt i Einunna, gir grunnlag for en relativt høy akvatisk produksjon." (s. 5)

"Einunna benyttes som resipient for jordbruksaktivitet sommertid fra flere nydyrkingsområder og sætrer langs elva." (s. 6)

"Begroingsundersøkelsen fra Einunna indikerer at Einunna generelt sett var lite påvirket av næringssaltforurensninger. Unntak fra dette generelle mønsteret var elvestrekningen nedstrøms Meløy forsøkssenter som bar preg av næringssaltutslipp fra dette senteret." (s. 14)

Vedrørende Savalen (s. 2) konkluderte man med at vannkvaliteten er god og at Savalen har fått en økt resipientkapasitet etter det siste reguleringsinngrepet (1977). Savalen kan tåle en økt belastning på 0,5 tonn totalfosfor før betenkelige tilstander utvikles i innsjøens frie vannmasser. Einunna (s. 2) har fått en redusert resipientkapasitet etter etableringen av Fundinmagasinet (1970).

Med 1000-sjøersundersøkelsen som grunnlag er det dokumentert at området ved Elgsjø og Marsjø er lite påvirket av sur nedbør (kilde: Arne Henriksen, NIVA).

5.4 OPPGAVE OVER UTSLIPP

Det foregår ingen utslipp i de forurensningsberørte områdene.

Elgsjø og Marsjø ligger begge i høyfjellet og det har aldri foregått noen forurensende virksomhet i tilknytning til disse eller til Elgsjøbekken og Mela. Vannet i Elgsjø og Marsjø er rent og klart og brukes direkte som drikkevann av hytteeierne.

Vannet fra Elgsjø og Marsjø føres via Einunna og en overføring til Savalen. Vannet i Savalen brukes som drikkevann av seterbruk og hytteeiere.

Utenfor de områdene som er berørt av denne søknad, hadde man et forurensningsuhell i 1990. Uhellet inntraff ved den 200 år gamle Rødalsgruva noe sør for vesle Marsjø (uregulert) som via Marsjøåa står i forbindelse med Einunna. Marsjøåas utløp i Einunna ligger ca. 20 km nedstrøms Melas utløp (fra Marsjø) i Einunna. Folldal Verk hadde fått pålegg fra myndighetene om å fylle igjen en gammel gruvegang ved Rødalsgruva. Under arbeidet rant kobberholdig gruvevann ut i Marsjøåa, hvor det førte til fiske-død.

6.0 MANØVRERING

6.1 GJELDENE MANØVRERINGSREGLEMENT

Med gjeldende manøvreringsreglement menes her det reglementet som ble fastlagt ved skjønnen for Elgsjø og Marsjø i 1909, og som har vært praktisert siden dammene ble tatt i bruk. Skjønnene for Elgsjø og Marsjø er gjengitt i bilag 2. Siden Folldal Verks konsesjon utløp den 5. januar 1990, har GLB innhentet Olje- og energidepartementets tillatelse til midlertidlig å fortsette manøvreringen av Elgsjø og Marsjø inntil konsesjonssaken er avgjort. GLB manøvrerer nå i henhold til gjeldende manøvreringsreglement, og søker også om å få fortsette å manøvrere i henhold til dette.

ELGSJØ

Skjønnen i 1909 ble avholdt for en oppdemming av Elgsjø med 5 m over normal vannstand. For skjønnsmennene ble det oppgitt at vannet slippes fra omkring slutten av februar til slutten av april. NVE har senere markert HRV (5,35 m) og LRV (0,00 m) med bolter på dammen.

MARSJØ

Skjønnen i 1909 ble avholdt for en oppdemming av Marsjø med 1,1 m og en senking med 2,5 m i forhold til normal vannstand. For skjønnsmen-

nene ble det oppgitt at vannet slippes i mars og april. NVE har seinere markert HRV (4,00 m) og LRV (0,00 m) med bolter på dammen.

6.2 KOMMENTAR TIL MANØVRERING

Nye flomberegninger for Elgsjø og Marsjø inngår i de beregninger som pågår for Glomma-vassdraget. Endelige resultater fra disse antas å foreligge mot slutten av 1992. De vil da bli gjennomgått med NVE's Tilsyns- og Beredskapsavdeling for å klarlegge risiko og eventuelle behov for egne flomtappeinstruksjoner.

ELGSJØ

I praksis begynner tappingen i månedsskiftet november/desember og det slippes vann til begynnelsen av juni når tappelukene lukkes.

MARSJØ

I praksis begynner tappingen i månedsskiftet november/desember og det slippes vann til slutten av april når tappelukene lukkes.

6.3 FLØTING

Elgsjø og Marsjø ligger begge i høyfjellet og det har av forklarlige årsaker aldri foregått noen fløting ved disse. Glomma Fellesfløtningsforening angir at det foregikk noe fløting i Einunna fra omtrent der Einunna kraftverk ligger i dag og nedstrøms. Fløtingen er nå nedlagt.

6.4 FORSLAG TIL MANØVRERINGSREGLEMENT

1.

For regulering av Elgsjø gjelder følgende reguleringsgrenser:

Høyeste regulerte vannstand	HRV kote ..*..	(5,35)
Laveste regulerte vannstand	LRV kote ..*..	(0,00)
Reguleringshøyde i m		5,35

For regulering av Marsjø gjelder følgende reguleringsgrenser:

Høyeste regulerte vannstand	HRV kote ..*..	(4,00)
Laveste regulerte vannstand	LRV kote ..*..	(0,00)
Reguleringshøyde i m		4,00

Høyden refererer seg til NVEs høyder på fastmerker på dammene; for Elgsjø kote ..*.. og for Marsjø kote ..*.., begge i høydesystem NGO 54. Reguleringsgrensene betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

* Vil bli etablert og nivellert senere.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at tidligere flomvannføring ikke forøkes. Heller ikke må lavvannføringen forminskes til skade for andre rettigheter. Vannslippingen foregår ellers etter kraftverkenes egne behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende, og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperatur, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange og få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden. Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig. Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

7.0 RENTABILITET

7.1 INVESTERINGER OG AVSKRIVNINGER

Det foreligger ikke noen fullstendig oversikt over reguleringenes investeringer og avskrivninger. Fra Follidal Verk blir det oppgitt at anleggsutgiftene for Elgsjødammen var kr 28 662,- (bygget i 1912-14). For Marsjødammen var anleggsutgiftene antagelig noe lavere (bygget i 1909-10). Dammene ble bygget av The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd. og overtatt av Follidal Verk A/S i 1940 da det engelske selskapet gikk konkurs. Dammene ble endelig avskrevet på midten av 70-tallet, og Follidal Verk har i de siste årene i sitt regnskap kun operert med fiktive verdier for dammene.

GLB regner med at investeringer av størrelsesorden 3,5 mill. kroner (1992) kan være nødvendig for ombygging og istandsetting av dammene.

Dammene ble siste gang taksert i 1989 av Hydrologiservice A/S. Takstverdien utgjør grunnlaget for beregning av årlig eiendomsskatt til kommunene. Elgsjødammen ble taksert til kr 750 000,- og Marsjødammen til kr 500 000,-. Ved beregning av takstverdi skal taksten etter byskatteloven settes til det beløp eiendommen antas å kunne selges for ved fritt salg. Med dammer har man det problem at de ikke kan omsettes ved fritt salg.

Etter GLBs mening kan neppe eiendomsskattetaksten uten videre legges til grunn for en overdragelse av dammene.

7.2 DRIFTSKOSTNADER

Driftskostnadene for den tidligere eieren Follidal Verk er vanskelig å anslå. I regnskapet ble dammene ikke skilt ut som egen post. Damvoktertjenesten og vedlikeholdsarbeider ble utført av de ansatte som en del av arbeidsoppgavene ved Follidal Verk. Ved Follidal Verk mener man imidlertid å huske at den siste ombyggingen av dammene i 1980 (nytt lukehus og nye luker ved Elgsjø og nye luker ved Marsjø) kostet ca. 200 000-300 000 kroner.

Hvis GLB får konsesjon på dammene antas den årlige driftskostnaden samlet for begge dammene å bli noe i overkant av 600 000 kroner.

7.3 NYTTE

Magasinene i Elgsjø og Marsjø på tilsammen 20,9 mill. m³ gir en teoretisk årlig vinterproduksjon i vassdraget i størrelsesorden 35 GWh.

Vannet fra Elgsjø og Marsjø kan nyttes i 758,58 fallmeter i eksisterende kraftverker nedenfor. Dette er beregnet å gi en midlere energi-ekvivalent på 1.712 kWh/m³.

- Nyttbart magasin må reduseres for gjennliggende is. (5 km² x 0,5 m = 2,5 mill. m³).
- Isproblemer ved Meløyseter kan redusere nytten av tappingen enkelte år.
- Begge magasinene ligger utilgjengelig til, og dette gir høye driftskostnader.

På grunnlag av ovennevnte mener vi at det er riktig å redusere det teoretiske potensialet for vinterproduksjon med ca. 5 GWh.

Midlere nytte av Elgsjø- og Marsjø-magasinerne representerer etter dette ca. 30 GWh vinterkraft i eksisterende kraftverker.

GLB har ikke beregnet nytten av Elgsjø- og Marsjø-magasinerne ved hjelp av simuleringmodell, da vi anser ovenstående resonnement å være tilstrekkelig for vurdering av magasinenes nytte for kraftproduksjon.

7.4 VERDI

I dagens marked er det vanskelig å anslå verdien av kraftproduksjonen fra Elgsjø og Marsjø med noen stor grad av gyldighet.

Verdien av 30 GWh vinterkraft kan sammenlignes med investering i ny vinterkraft i dag av ca. 100 mill. kroner etter utbyggingspris på kr 3 til 3,50/kWh. (Eks. Samlet plan prosj. med kraftverk og magasin av betydning.) Kraftproduksjon beregnet for eksisterende kraftverker fra rene magasinprosjekter vurderes imidlertid lavere i verdi enn kraftverksprosjekter.

Vurdert ut fra det rasjonelle i å opprettholde en eksisterende regulering (energiøkonomisering), anser vi disse reguleringer likevel å ha god økonomi for utnyttelse i de mange nedenforliggende kraftverker.

7.5 LOKALE OG REGIONALE FORHOLD

Det vil ikke bli produsert strøm i direkte tilknytning til reguleringene. Men i regionen finnes Einnuna, Savalen og Rendalen kraftverker som nytter største delen av fallet fra Elgsjø og Marsjø.”

HØRING OG DISTRIKTSBEHANDLING

Søknaden har vært kunngjort i pressen og forelagt aktuelle forvaltningsorgan med følgende resultat:

Folldal kommune ved formannskapet behandlet denne saken 8. september 1993, og vedtok enstemmig:

”Folldal kommune har ingen innvendinger mot at Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) gis konsesjon for regulering av Elgsjøen og Marsjøen i den omsøkte perioden og med det foreslåtte manøvreringsreglement. En vil imidlertid understreke viktigheten av følgende forhold:

1. GLB må påta seg samme ansvar som Folldal Verk AS har hatt i forbindelse med utsetting av fisk. I den grad utsetting av fisk ikke er aktuelt pga. bestandssituasjonen må GLB være villig til å bære kostnadene knyttet til fiskeribiologiske undersøkelser i vassdraget. Dersom disse undersøkelsene viser at bestanden går tilbake må nødvendige tiltak for å motvirke dette iverksettes på regulantens bekostning.
2. GLB må påta seg å videreføre Folldal Verks praksis med tanke på vedlikehold av veggen Dalsætra - Marsjøen.”

Oppdal kommune har i brev av 29. oktober 1993 avgitt bl.a. slik uttalelse:

”1.0 Innledende bemerkninger

Det søkes om ny konsesjon på reguleringene Elgsjø og Marsjø i Einunnvassdraget. Elgsjøen ligger i Oppdal kommune og en vil i det følgende kommentere forhold knyttet til dette reguleringsanlegg og de inngrep og følger denne reguleringen har for Oppdal kommune. Skadevirkningene vil bli omtalt nedenfor under punkt 4.

Økonomisk har de skadevirkningene som tross alt er et resultat av reguleringsanleggene i Elgsjø, i liten grad kommet kommunen til gode, sett i forhold til de fordeler konsesjonæren har hatt av reguleringsanleggene. Det tenkes da dels på fravær av næringsfond, konsesjonsavgifter, konsesjonskraft, mv. i 1906-konsesjonen og for så vidt også 1940-konsesjonen.

Reguleringsanleggene er hjemfalt til Staten pr. 5. januar 1990.

Bedre økonomisk kompensasjon og tiltak for å avbøte de skader som reguleringen har medført og fortsatt vil medføre, vil være avgjørende for innstillingen til om det skal gis ny kon-

sesjon. Alternativet er å kreve at reguleringsanleggene fjernes.

2. 0 Kommunens syn på søknadene

Kommunen vil i utgangspunktet ikke sette seg i mot en innvilgelse av ny reguleringskonsesjon for Glommens og Laagens Brukseierforening. Men kommunen stiller og har lenge stilt ikke uvesentlige kraftmengder til disposisjon for andre distrikter.

Dette muliggjøres bl.a. av de reguleringer med tilhørende reguleringsanlegg som er etablert i kommunen, og forutsetningen for at en vil være positiv til en ny reguleringskonsesjon, er at en får en kompensasjon som står i forhold til de fordeler som konsesjonæren har hatt og vil få av reguleringene ved en eventuell ny reguleringskonsesjon.

Ved siden av krav om 1/3 av de hjemfalte reguleringsanleggs verdi og om vanlig økonomisk kompensasjon ved tillatelse til reguleringsforetagene, er det avgjørende for kommunen at eventuelle skadevirkninger blir redusert til et minimum ved konkrete tiltak. Tiltakene må ses i forhold til Glommens og Laagens Brukseierforenings totale virksomhet i vassdraget.”

Vi siterer videre fra kommunens uttalelse:

”3.4 Søknad om ny konsesjon

Oppdal kommune vil presisere at ovenfor nevnte konsesjon hadde utløpsdato den 5.1.1990 og at dette er en søknad om ny konsesjon og ikke en søknad om fornyelse av eksisterende konsesjon.

Alle rettighetene til reguleringsanleggene for Folldal-Verk AS/Glommens og Laagens Brukseiersforening, er å betrakte som bortfalt fra konsesjonstidens utløp 5.1.1990.

Det hvilte vilkår om *hjemfallsrett til Staten på reguleringsanleggene*. Hjemfallsretten inntrådte automatisk ved konsesjonstidens utløp - se søknaden s. 8 - og det er Staten som pr. i dag eier anleggene. Kommunen har krav på deler av verdien av disse. Det vises til Ikl. § 41, samt til NVE's brev til Næringsdepartementet av 1.12.1989.

Det er videre i denne forbindelse klart at konsesjonsmyndigheten står fritt i spørsmålet om ny konsesjon skal gis, eventuelt for hvor lang tid og på hvilke vilkår.

Behandlingen av konsesjonssøknader forutsetter at Staten overdrar reguleringsanleggene i Elgsjø til Glommens og Laagens Brukseierforening. Alternativet til innvilgelse av ny konsesjon, er krav om fjerning av reguleringsanleggene eller videre drift ved staten mot refusjon.

4.0 Skadevirkninger

Reguleringen av Elgsjø har bestått i ca. 80 år. Dammen ble bygget i 1912-14 og HRV skulle da være 5 meter over normalvannstanden. HRV ble hevet til 5,38 m over normal vannstand.

I reguleringsmagasinet er utvaskingene i reguleringssonen ikke særlig fremtredene da Elgsjøen for det meste er islagt i lavvannsperioden.

Reguleringene har ført til usikker is først og fremst rundt tappeluken i Elgsjø. I tillegg kommer merker i terrenget etter en tidligere anleggsvei.

Disse fysiske inngrepene har utover tapte naturressurser ikke ført til de store skader og ulemper på fisk, vilt, friluftsliv og turisme. Det vises til søknaden sidene 17-23 for en mer detaljert beskrivelse av disse forhold.

Kommunen finner ikke grunn til å foreta ytterligere dokumentasjon av de generelle skadevirkninger reguleringene har påført lokalsamfunnet her - som i andre saker (f.eks. Strandefjord, Volbufjord og Øyangen (St.prp. nr. 93 1979-80)) må det legges vekt på at lokalsamfunnet er påført skadevirkninger, som det hittil er gitt liten kompensasjon for. Når det gjelder de enkelte skadevirkninger som kommunen ved ny konsesjon vil kreve kompensasjon for, vil kommunen ta dette opp under punkt 5 nedenfor om konsesjonsvilkår.

5.0 Kommunens krav

5.1 Generelt, hjemfall, ny konsesjon eventuell nedleggelse

Elgsjøreguleringen har som ovenfor nevnt påført distriktet skader og ulemper. Det er lite trolig at disse reguleringer, ville fått kommunens aksept om spørsmålet var reist i dag. Det vises bl.a. til reguleringenes nærhet til Dovrefjell Nasjonalpark. Gjeldende konsesjonsvilkår kan ikke på noen måte sies å ha representert noen reell kompensasjon for de påførte ulemper.

Til tross for disse forhold er Oppdal kommune etter en helhetsvurdering kommet til at reguleringsanleggene ikke vil bli krevd fjernet. Kommunen har ved denne vurdering særlig lagt vekt på den tilstand som over lengre tid er etablert i vassdraget, og den betydning reguleringsanleggene har for den samlede kraftproduksjon i Einnuna-Glommavassdraget.

En absolutt forutsetning for kommunens standpunkt er imidlertid at det nå gjennom nye konsesjonsvilkår ytes en kompensasjon til kommunen som står i forhold til de verdier som reguleringsanleggene representerer for Glommens og Laagens Brukseierforening. Kommunen kommer tilbake til dette nedenfor.

Det vises til søknaden side 29 vedrørende forslag om pris på anleggene ved en eventuell overdragelse til Glommens og Laagens Brukseierforening. Oppdal kommune mener at kr 750 000,- er for lav pris i forhold til den faktiske verdi reguleringsanleggene i Elgsjø representerer for Glommens og Laagens Brukseierforening og kommunen antar at staten likevel må kreve et vesentlig høyere beløp ved overførsel av anleggene enn ovennevnte eiendomsskat-

tetakstverdi. Det vises til Norges vassdragsrett (1988) side 392-393 og til punkt 5.2 nedenfor.

5.2 Hjemfall, kommunens del av gevinst

Oppdal kommune viser til søknaden side 7 og 8 vedrørende uttalelsene knyttet til hjemfall til Staten og kommunens rett til inntil 1/3 del av anleggenes verdi.

Kommunen krever å få overført et beløp tilsvarende 1/3 av anleggenes verdi. Uavhengig av om staten eventuelt skulle velge å selge anlegget eller overføre reguleringsanlegget i Elgsjø vederlagsfritt til Glommens og Laagens Brukseierforening, har kommunen krav på dette.

Prisen ved overførselen til Glommens og Laagens Brukseierforening er ikke nødvendigvis avgjørende for anleggets verdi for kommunen i hjemfallssammenheng, og følgelig kan den bare til en viss grad være retningsgivende for størrelsen på det beløp Oppdal kommune skal ha etter § 41.

Konsesjonsmyndigheten kan ikke sette kommunens andel til null - loven forutsetter at kommunen skal ha noe, men står i utgangspunktet relativt fritt til å fastsette beløpet til kommunen.

Kommunen viser til Svelgfossaken der kommunen fikk 1/3 av salgsprisen og til Frøystulsaaken der kommunen også fikk 1/3 av salgsprisen. Som nevnt under punkt 5.1 mener kommunen at staten ved en eventuell overførsel til Glommens og Laagens Brukseierforening ikke er bundet av eiendomsskattetaksten på kr 750 000,-. Staten bør kreve mer enn dette ved overførselen. Glommens og Laagens Brukseierforening har ikke dokumentert anleggenes rentabilitet, fastkraftbidrag og nettoverdi på en tilfredsstillende måte i søknaden. Disse tall bør foreligge før staten fremsetter sitt krav om salgpris overfor Glommens og Laagens Brukseierforening og bør være med i Statens vurderinger vedrørende hvilken pris som skal kreves. Kommunen krever 1/3 av anleggenes verdi som antas å overstige kr 750 000,- med betydelig beløp.

Kommunen viser videre til Strandefjordsaken og at regulering i h.h.t. vregl. må gjennomføres uten økonomisk gevinst for regulanten, og at reguleringsanleggene da *ikke* har noen verdi for staten. Dette er neppe et riktig synspunkt, og det vises til Norsk vassdragsrett side 292-293 der dette problem bl.a. tas opp. Det skal her pekes på følgende synspunkt på side 293: "Ved drift i statens regi er man neppe henvist til å utmale et vederlag etter Vregl § 15 post 2 etter selvkostprinsippet. Videre vil det være mulig å selge eller leie ut anleggene til den tidligere regulant. Statens forhandlingsposisjon vil her være sterk ettersom det som regel vil være meget ønskelig for den tidligere konsesjonær fortsatt å få disponere de samme vannmengder som før". Dette tilsier at staten bør kreve en salgpris

som reflekterer de av verdiene som anlegget representerer for kraftverkene nedover i vassdraget. Kommunen krever altså 1/3 av anleggenes verdi på Statens hånd. Den faktiske salgssum på anleggene kan være et mulig mål på dette, men er neppe avgjørende.

Hvis Staten mot formodning mener at anleggenes reelle verdi er kr 750 000,- vil kommunen kreve at den får overført et beløp på kr 250 000,- som sin 1/3's andel knyttet til hjemfallet. At kommunen bør bli tilført 1/3 følger av praksis i Svelgfoss- og Frøystulsakene.

5.3 Endringer i manøvreringsreglement

Kommunen vil vise til at den opprinnelige reguleringshøyde var 5 meter og at 5,35 meter i utgangspunktet er en utvidelse av reguleringsomfang. Men kommunen antar at vannet har vært regulert 5,35 meter hele 80-årsperioden, og utvaskingen i reguleringssonen følger denne høyde. Det er denne høyde som må være avgjørende i forhold til beregning av økningen av vassdragets nat.hk. som følge av reguleringen mv.

Vannslippingen skulle i utgangspunktet foregå fra slutten av februar til slutten av april. At konsesjonæren har foretatt en avvikende slipping er i utgangspunktet uheldig. Det vises til søknaden side 17 som sier at det nå tappes fra november/desember til juni. Forslaget til reglement punkt 2, foreslår at vannet kan slippes etter "kraftverkens egne behov". Dette tilsier en fullstendig frihet til å slippe vann også i sommerperioden juni - oktober. Dette kan ikke godtas bl.a. pga. turismen mv. Dette må nedfelles i reglementet. Forslag til bestemmelse kan være flg."Konsesjonæren foretar ingen slipping av vann i perioden juni - oktober".

Videre vises det til reglementets punkt 4, der det heter at bare skader for allmenne interesser "av omfang", skal være grunnlag for endring av reglementet. Kommunen krever at "av omfang" blir tatt ut av teksten.

Ut over dette har kommunen ikke noe å bemerke til det foreslåtte manøvreringsreglementet.

5.4 Ny konsesjon, nye vilkår

Nedenfor fremkommer de krav til konsesjonsvilkår som kommunen vil fremsette i forbindelse med en eventuell ny konsesjon for Glommens og Laagens Brukseierforening.

5.4.1 Konsesjonstid

Det er søkt om ny konsesjon. Det søkes såvidt kommunen kan se om dels tidsbegrenset og dels om tidsubegrenset konsesjon. Etter kommunens mening er det prinsipielt uheldig å gi konsesjon på regulering av vassdrag på ubegrenset tid. Enhver vassdragsregulering innebærer betydelige naturinngrep, og med jevne mellomrom bør konsesjonsmyndighetene ha muligheter for en fri vurdering av reguleringens

samfunnsmessige nytte. Det er betenkelig for all fremtid å binde disponeringen av så betydelige naturressurser, og dette gjelder uten hensyn til eierstrukturen i det enkelte kraftanlegg. Offentlige eide kraftverk bør i denne forbindelse ikke stå i noen særstilling, og dette gjelder desto mer i saker som nærværende, hvor reguleringsanleggene for en stor del er helt eller delvis nedskrevet.

På denne bakgrunn må kommunen be om at en eventuell konsesjon gis etter hovedregelen i vassdragsreguleringslovens § 10 pkt.1 for et tidsrom på maksimum 60 år - for alle deltakere - som under enhver omstendighet vil ivareta konsesjonssøknadens interesser.

Konsesjonsvilkårene er under enhver omstendighet gjenstand for alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 3. Slik revisjon er imidlertid begrenset mht. fysiske vilkår, f.eks. særlig manøvreringsreglement.

5.4.2 Konsesjonskraft

I samsvar med lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17, § 12 punkt 15, krever kommunen at det ved ny konsesjon må inntas det vanlige vilkår om avståelse av konsesjonskraft.

Kommunen har tidligere *ikke* fått konsesjonskraft fra denne regulering.

5.4.3 Konsesjonsavgifter

I samsvar med vassdragsreguleringslovens § 11, krever kommunen at det fastsettes konsesjonsavgifter. Konsesjonsavgiften har glimret med sitt fravær i den konsesjonsperiode som nå utløper. Av denne grunn har ikke kommunen på noe tidspunkt fått noen reell andel av kraftanleggets verdi eller noen kompensasjon for de ulemper reguleringen har ført med seg. Søknaden om ny konsesjon gir anledning å rette på dette misforhold ved at konsesjonsmyndighetene ved fastsettelse av ny konsesjonsavgift tar i betraktning det faktum at kommunen frem til i dag ikke har fått noen økonomiske overføringer fra reguleringsanlegget.

I tillegg til dette må det etter kommunens mening ved avgiftsfastsettelsen legges vekt på at reguleringsanleggene delvis er nedskrevet og som sådan representerer en betydelig verdi på konsesjonssøkerens hånd. Dagens avgiftsnivå ved nye konsesjoner kan på denne bakgrunn ikke være annet enn et utgangspunkt ved avgiftsfastsettelsen.

Med hensyn til skader og ulemper av generell art vises til punkt 4 overfor. For så vidt gjelder verdien av de aktuelle konsesjoner, viser kommunen til søknaden og de beregninger som er gjort for regulerings fastkraftbidrag som er beregnet til 35 GWh. Fastkraftbidraget er neppe satt for høyt. Nettoverdier av reguleringen fremkommer ikke med noe entydig beløp, men kommunen antar den er betydelig. Dette er en

svakhet med søknaden. Simuleringer eller annen etterprøvd dokumentasjon som kan bidra til riktige opplysninger om rentabiliteten på reguleringsanleggene kreves fremskaffet.

Det er således ikke tvilsomt at Glommens og Laagens Brukseierforening har hatt og vil ha store fortjenester på reguleringen. Anleggene er delvis nedskrevet, og ved fortsatt regulering må det under enhver omstendighet regnes med betydelig lavere kostnader enn ved nye utbygginger. *Kommunen krever å få en rimelig andel i de verdier som føres ut av distriktet.*

Ved fastsetting av konsesjonsavgiften må det også legges sterk vekt på at regulanten kan nyttiggjøre seg reguleringen i hele den nye konsesjonsperioden praktisk talt uten noen utgifter til anlegg av reguleringsdammer. De i dag eksisterende dammer kan brukes uten andre påkostninger enn de som også for nye anlegg ville påløpt til vedlikehold og modernisering over en konsesjonsperiode. Det vises til søknaden side 15, om reguleringsanleggets tilstand. For regulanten betyr altså disse reguleringer en ren netto, uten noen egentlige anleggsutgifter.

Kommunen vil videre peke på at Elgsjømagasinet gir et betydelig bidrag til økningen av naturhestekreftene i vassdraget og at kommunen bare får en liten andel av skatteinntektene fra Glommens og Laagens aktivitet i vassdraget. Årlig utgjør skatteinntektene kr 5 250,-. Videre skal det nevnes at kommunen ikke har noen arbeidsplasser knyttet til reguleringene. Næringslivet er dårlig utbygd og det er behov for nye arbeidsplasser. I søknaden heter det på side 24 at reguleringene bidrar indirekte til mange arbeidsplasser i de 15 nedenforliggende kraftverk (fallene) og industri tilknyttet disse. Oppdal kommune har ikke merket noen ringvirkninger utover de ca. kr 5 000,- årlig som kommunen siden 1980 har fått i eiendomsskatt.

De ovennevnte forhold taler etter kommunens mening for å fastsette en høy konsesjonsavgift, det synes å være grunnlag for å kreve maksimalsatsen som for tiden er kr 30,- pr. nat.hk. Avgiften kreves justert etter de tidsintervaller som loven bestemmer.

5.4.4 Næringsfond

Det er vanlig praksis i nye konsesjoner å gi pålegg om næringsfond til de berørte kommuner. Som fastsettelsen av ny konsesjonsavgift må konsesjonsmyndighetene i vurderingene av næringsfondets størrelse ta hensyn til den totale mangel på vilkår til fordel for kommunen, som reguleringen i dag har funnet sted under og at det her er tale om en forlenget konsesjon. Som uttalt av Olje- og energidepartementet, er det i første rekke gjennom næringsfond de berørte distrikter mottar andeler av kraftanleggets verdi, og Oppdal kommune må kreve at dette også kommer til uttrykk i nærværende sak dersom konsesjon meddeles.

De samme momenter som ligger til grunn for en vurdering av konsesjonsavgiftens størrelse, vil ha betydning for størrelsen på næringsfond. I tillegg må et næringsfond gi en viss kompensasjon for det totale fravær av ytelser, til distriktet, fra disse reguleringer. Kommunen har ikke tidligere mottatt næringsfond i forbindelse med reguleringen. Ved vurderingen av anleggenes verdi, vises til søknaden side 29-30 vedrørende reguleringens rentabilitet, og søknaden side 24 der antall nat.hk. som innvinnes ved reguleringen av Glommens og Laagens Brukseierforening er beregnet til 6425 nat.hk. Som foran nevnt, får regulanten en stor økonomisk gevinst ved å kunne fortsette reguleringen uten anleggsutgifter av noen betydning.

Når en tar i betraktning på den ene side de samfunnsøkonomiske skadevirkninger og på den annen side regulantens gevinst ved å kunne utnytte eksisterende damanlegg, vil Oppdal kommune etter dette for sin del kreve et næringsfond på kr 3 mill. Det vises i denne forbindelse også til Innst. S. nr. 67 (1980-81) om Begnavassdraget, hvor industrikomiteen la vekt på at de berørte kommuner hadde "fått forholdsvis lite igjen for de magasiner de har stilt til rådighet for kraftproduksjon i forhold til de konsesjoner som nå gis", jf. innstillingen side 12.

5.4.5 Fiskefond

Kommunen viser til at det i dag er vanlig å fremsette krav om fiskefond. Det antas at et årlig beløp på kr 20 000,- er rimelig.

Kommunen krever at dette settes som vilkår og at beløpet justeres etter de tidsintervaller som loven bestemmer. Beløpet disponeres av Oppdal kommune.

5.4.6 Fisketiltak

Kommunen krever at det settes som vilkår at konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av DN/ koster fiskeribiologiske undersøkelser i vassdraget som grunnlag for kompensasjonstiltak og driftsplan for fiskeforvaltningen i vassdraget. De kompensasjonstiltak som denne undersøkelsen konkluderer med, (kultivering, utsetting o.l.), må konsesjonæren koste.

Kommunen krever at det fastsettes som konsesjonsvilkår at det skal settes ut fisk i Elgsjømagasinet, hvis forholdene igjen skulle tilsi et behov for dette. Det vises til søknaden side 21, og uttalelsene om at utsetting av fisk er stoppet og at det ikke vites når dette igjen kan bli aktuelt. Kommunen krever at det ved et senere dokumentert behov f.eks. gjennom undersøkelser som nevnt i dette punkts første avsnitt - pålegges konsesjonæren å sette ut fisk med minimum det antall som skjønnet fra 1910, bestemmer. Dette er for Elgsjøens vedkommende 5 000 ørrettingel hvert år eller 10 000 annethvert år.

5.4.7 Masseuttak, opprensning o.a.

Kommunen vil kreve at det settes som vilkår at konsesjonæren foretar opprenskingsarbeider i tilknytning til masseuttak, anleggsvei til Elgsjø mv.

Det kreves videre at konsesjonæren rydder opp i alt gammelt skrot som konsesjonæren måtte ha lagt igjen i vassdraget, og at NVE's Natur og landskapsavdeling i Sør-Trøndelag følger opp dette pålegg.

5.4.8 Hytter, stier/turløypenett

Damvokterboligen ved Elgsjø bør overføres til Oppdal kommune til bruk som ubetjent læger i forbindelse med turløypenett.

Det tas forbehold om å komme med ytterligere uttalelser, samt fremme krav om dekning av kostnader med juridisk bistand.”

Hedmark fylkeskommune har i brev datert 2. august 1994 følgende kommentarer:

”Med bakgrunn i at det har blitt innlevert flere løsfunn datert til steinalderen fra Marsjøen, foretok kulturavdelingen i fylkeskommunen en befaring til Marsjøen den 23/6-193. Med på befaringen var blant andre konservator Per Hvamstad fra Museumssenteret i Nord-Østerdalen og kultursjef Einar Kolsrud fra Folldal kommune. Det viste seg under befaringen at de ovennevnte steinalderfunn stammer fra strandsonen ved Marsjødammen, et område som kommer til å ligge under vann etter oppdemningen.

Med hjemmel i kulturminneloven § 8 og 9 ønsker vi å foreta en etterundersøkelse av området ved Marsjødammen. I tillegg ønsker vi å se nærmere på 3 andre områder som etter topografiske forhold kan inneholde rester etter steinalderboplasser. Disse områdene er ved utløpet av Buabekken, ved utløpet av Sandtjørnbekken og i øvre enden av Oppdalsbukta.

Feltarbeidet skal utføres av en innleid arkeolog sammen med et mannskap på 2-3 lokalkyndige krefter. Arkeologen ansettes av fylkeskommunen, hjelpemannskapet av Museumssenteret i Nord-Østerdalen. Etterundersøkelsen utføres i samarbeid mellom Museumssenteret i Nord-Østerdalen og Hedmark fylkeskommune som har det faglige ansvaret.

Tidsforbruket anslåes til omtrent to uker. Med hjemmel i kulturminnelovens § 10 må tiltakshaveren bære omkostningene for denne undersøkelsen. Tiltaket kan ikke iverksettes før undersøkelsen er avsluttet.”

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev datert 6. september 1993 følgende uttalelse til søknaden:

”For vår uttalelse er det avgjørende å kunne fastslå at gjeldende manøvreringsreglement for Elgsjø opprettholdes og at det ikke skal foretas nye inngrep etter overtakelse av konsesjonen.

Arkeologiske undersøkelser forut for vassdragsreguleringer har vært et krav i forbindelse med vassdragskonsesjoner etter krigen. Vi har tidligere gitt innspill til søknadsutkastet og foreslått en etterundersøkelse med henblikk på automatisk fredete kulturminner i området rundt Elgsjøen. Dette fordi det ikke ble foretatt noen slik undersøkelse da dammen ble anlagt og da det fremdeles vil kunne finnes spor av fornminner i utvaskingssonen rundt vatnet. Det har derfor syntes rimelig for oss at det nå foretas en etterundersøkelse i forbindelse med at konsesjonen overtas av nye eiere og disse er da anmodet om å stille midler til disposisjon for en slik undersøkelse.

I brev av 21.08.92 til Sør-Trøndelag fylkeskommune har Glømmens og Laagens brukseierforening stilt seg positiv til en slik arkeologisk etterundersøkelse. Vi vil stipulere denne undersøkelsen rundt Elgsjøen til ca. 2 ukeverk med en økonomisk ramme på ca. 25.000,- kroner.

En slik etterundersøkelse må da foretas på snøbar mark ved lav vannstand. I det alt vesentlige vil undersøkelsen dreie seg om leting etter oldsaker og konstruksjoner i reguleringsssonen samt graving av små testgroper i nærmest tilstøtende areal på torvdekket mark. Dersom det er hensiktsmessig vil undersøkelsene bli foretatt i samarbeid med Hedmark fylkeskommune.

For øvrig har vi ikke spesielle kommentarer til konsesjonssøknaden.”

Fylkesmannen i Hedmark /landbruksavdelingen har i brev av 18. august 1993 bl.a. følgende uttalelse til søknaden:

”Landbruksavdelingen har ingen innvendinger mot konsesjon.”

Fylkesmannen i Hedmark har i brev av 26. oktober 1993 bl.a. følgende kommentarer til søknaden:

”Folldal kommune v/formannskapet har behandlet søknaden i møte 08.09.93, og går inn for at GLB får overta reguleringsrettighetene mot at regulanten påtar seg de samme kompensasjonstiltak overfor fisk og vedlikehold av veistrekningen Dalsætra - Marsjøen som tidligere eier. Det vises i denne sammenheng til vedlagte kopi av utskrift fra møtebok, F-sak 106/93.

Hedmark fylkeskommune, kommunalavdelingen, har ingen vesentlige merknader til reguleringsoverdragelsen, jf. vedlagte kopi av brev av 14.10.93. Fylkeskommunens kulturavdeling har imidlertid i brev av 02.08.93 stilt krav om kulturhistoriske registreringer i forbindelse med reguleringsoverdragelsen. Dette brevet er tidligere oversendt NVE direkte.

Folldal fjellstyre har i brev av 23.07.93 avgitt uttalelse direkte til NVE, og påpekt behovet for tiltak overfor fisken i vassdragssystemet.

Fylkesmannens miljøvern avdeling har i brev av 10.08.93 og 26.08.93 til hhv. Direktoratet

for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn avgitt miljøvern faglige vurderinger i tilknytning til konsesjonssøknaden. Det konkluderes her med at det ikke synes å være aktuelt å stille vilkår etter forurensningsloven, men at det som tidligere bør kompenseres for skader som reguleringene påfører fisken i vassdraget. Det vises i denne sammenheng til vedlagte brevkopier.

Fylkesmannen registrerer videre at konsesjonssøknaden gjelder en ren eiendomsoverdragelse som i utgangspunktet ikke vil medføre noen endringer i de fysiske forutsetningene for de eksisterende reguleringene.

Konklusjon

Ut fra en samlet vurdering, på bakgrunn av hva som er skrevet over, vil fylkesmannen ikke motsette seg at Glommens og Laagens Brukseierforening får overta reguleringsrettighetene for Elgsjøen og Marsjøen som omsøkt.

Det forutsettes imidlertid at konsesjonsvilkårene hjemler muligheter for å pålegge konsesjonæren å bekoste utsetninger av fisk samt fiskeribiologiske undersøkelser. Produksjonstapet som reguleringene påfører fisket, bør det videre kunne kompenseres for gjennom opprettelse av et kommunalt fiskefond.”

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, landbruksavdelingen uttaler i brev av 26. august 1993 at de ikke har merknader til at GLBs konsesjonssøknad av 07.12.1992 imøtekommes.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i brev av 23. november 1993 bl.a. avgitt slik uttalelse:

”Fylkesmannens vurdering etter Forurensningsloven

Uttalelse etter Forurensningsloven til å sette vilkår i vassdragsreguleringssaker er pr. 1.6.93 delegert fra SFT til Fylkesmannen.

Fylkesmannen kan ikke se at det idag er forurensningsproblemer knyttet til driften av Elgsjøreguleringen. Forslaget til nytt manøvreringsreglement pkt. 2 og 4 ivaretar etter vår oppfatning godt nok muligheten til å regulere minstevannføringen i vassdraget dersom forurensningsproblemer skulle oppstå.

Fylkesmannen vil derfor ikke fastsette spesielle vilkår etter Forurensningsloven.

Fylkesmannens vurdering for øvrig:

Konsesjonssøknaden dreier seg i det alt vesentlige om en ren eiendomsoverdragelse uten spesielle forurensningsmessige- eller miljømessige endringer fra den etablerte driftstilstand. Oppdal kommune peker i sin uttalelse på en del forhold i forslaget til nytt manøvreringsreglement som kan virke uheldig. Fylkesmannen er enig i at vannstanden i Elgsjø bør holdes på høyeste regulerte vannstand gjennom sommerhalvåret, og forstår søknaden slik at denne praksis skal fortsette. Reglementet bør utformes i tråd med dette.

Oppdal kommune har i sin uttalelse krevd en del økonomiske kompensasjoner som Fylkesmannen forutsetter blir vurdert av NVE i konsesjonsbehandlingen.

Kommunen har senere i telefonsamtale pekt på behovet for å forbedre et stinett i området med muligheter for overnatting for fotvandrere i hytte/buer. Fylkesmannen vil be NVE vurdere å åpne damvokterbuene i området til dette formålet, ev. gi Oppdal kommune økt økonomisk kompensasjon for å opprette nye buer. Fylkesmannen vil imidlertid presisere at etablering av nye hytter/stier må skje slik at villreinsinteressene i Knutshø ikke blir skadelidende.”

Statens forurensningstilsyn kommenterer søknaden i brev av 1. september 1993:

”SFT finner ikke å ville foreslå at det stilles krav om slipp av vann el.l. i forbindelse med regulering av Elgsjø og Marsjø. Krav om slipp av vann til Einunna fra Fundinmagasinet i någjeldende reguleringskonsesjon av 26. august 1966 synes å være dekkende for forurensningsforholdene i Einunna.

Det vises til Deres brev av 6. mai 1993 bilagt søknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening om overtagelse av reguleringsrettighetene for Elgsjø og Marsjø i henholdsvis Oppdal og Follidal kommuner, og om fortsatt regulering av de to innsjøene.

SFT vil uttale:

Elgsjø i Oppdal og Marsjø i Follidal kommuner er regulert henholdsvis 5 meter og 4 meter. Begge innsjøene ligger i Einunnas nedbørfelt og utnyttes i Einunna kraftverk og i Savalen kraftverk før utløpet i Glomma. Vannet fra innsjøene tappes ut via elveløpene. Reguleringene nyttes fra november/desember til begynnelsen av juni for Elgsjø og til slutten av april for Marsjø. Så langt en kjenner til slippes det ikke vann til elveløpene før HRV er nådd. Ved befaringen i juli måned 1993 gikk det ikke vann i utløpet fra Marsjø. Det var ikke mulig å komme opp til Elgsjø fra Einunnasiden, og det ble derfor ikke observert om det gikk vann i overløpet fra Elgsjø.

Mellom Elgsjø og Fundin og mellom Marsjø og Einunna ble det ikke observert noen bebyggelse eller annen aktivitet. Det er derfor neppe behov for slipp av vann til disse elvestrekninger ut fra forurensningsforhold.

Langs Einunna var det flere setrer med kuer og sauer, samt en del dyrket mark. I tillegg var det flere hytter og en god del camping. Ut fra forurensningsforhold er det derfor nødvendig med en minstevannføring i Einunna.

I konsesjonen for regulering av Einunnadalen (Fundinmagasinet) gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening av 26. august 1966 er det i manøvreringsreglementet stilt krav om slipp av minst 0,3 m³/sek til enhver tid. Vi vil

anta at dette er tilstrekkelig som slipp av vann til Einunna ut fra forurensningsforhold.

Ut fra dette finner SFT ikke å ville foreslå nye vilkår om slipp av vann i forbindelse med fortsatt regulering av Elgsjø og Marsjø og overdragelse av rettighetene til Glommens og Laagens Brukseierforening, men vi vil vise til konsesjonen for regulering av Einunnadalen (Fundinmagasinet) når det gjelder slipp av vann til Einunna.”

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 16. november 1993 bl.a. uttalt:

”Direktoratet for naturforvaltning (DN) vil, under forutsetning av at de fremsatte forslag til konsesjonsvilkår blir tatt til følge, ikke gå imot at det blir gitt reguleringskonsesjon til Glommens og Laagens Brukseierforening.”

Vi siterer videre fra DNs uttalelse:

Naturfaglige verdier og konsekvenser

På bakgrunn av det i søknaden forelagte utredningsmateriale, samt innkomne høringsuttalelser fra fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark, har DN følgende faglige merknader til konsesjonsøknaden.

Det foreligger ikke dokumentasjon på at det i Elgsjøen eller i dets nærområde finnes større, kjente verneverdige områder eller forekomster innen temaene natur, landskap, botanikk eller vilt. Det finnes imidlertid et område av lokal ornitologisk interesse på nordsiden av Elgsjøen.

Sør-øst for Marsjøen, ved Meløysetrene, ligger det vernede våtmarksområdet Meløyfloen. Området ble opprettet i 1981 bl.a. på grunn av at det inneholdt viktige myr- og våtmarkstyper. Denne lokaliteten vil ikke bli påvirket av at reguleringen opprettholdes.

Etter vel 80 års regulering er det sannsynlig at økosystemene i området er vel etablert og stabilisert.

Det er ikke påvist vesentlige konsekvenser av reguleringen med hensyn på vilt og fisk.

Fiskefaglige undersøkelser på slutten av 70-tallet viste at den naturlige rekrutteringen av fisk i de to innsjøene var tilstrekkelig i forhold til det fiske som ble drevet. Som en følge av dette ble regulantens pålegg om årlig utsetting av 5000 ørretungel ikke lengre effektivt. Fiskebestandene i Marsjøen og Elgsjøen har vært viet spesiell oppmerksomhet, og det synes som om reguleringen ikke har ført til store endringer av fiskebestanden hverken hva gjelder kvalitet eller mengde.

Mulighetene for fremtidige utsetninger og oppfølgende undersøkelser bør imidlertid sikres i de nye konsesjonsvilkårene.

Nedstrøms Elgsjøen er Elgsjøbekken den viktigste gytebekken for innsjøen Fundin. De negative konsekvenser av Elgsjøreguleringen

på gyteområdene i Elgsjøbekken er imidlertid små.

I følge fylkesmannen i Hedmark har reguleringen over tid medført forringede levevilkår for fisk både i sjøene og i vassdragene nedstrøms de regulerte sjøene. Dette tapet kan søkes kompensert igjennom etablering av et lokalt fiskefond.

Friluftslivsinteressene knyttet til jakt og fiske synes lite berørt av reguleringene.

Konklusjon:

Konsesjonssøknaden dreier seg om en ren eieendomsoverdragelse, og det legges ikke opp til endringer av gjeldene manøvreringsreglement. Følgelig vil man ikke få endringer i de fysiske forholdene rundt de regulerte sjøene, sett i forhold til den tilstand som har etablert seg siden konsesjon ble gitt i 1909.

Selv om fiskefaglige undersøkelser viser at den naturlige rekrutteringen av fisk er god både i Elgsjøen og Marsjøen, bør mulighetene for fremtidige undersøkelser og utsetninger sikres i de nye konsesjonsvilkårene.

Reduserte levevilkår for fisk i vassdraget nedstrøms reguleringsmagasinene må kompenseres. Dette kan skje igjennom opprettelsen av et lokalt fiskefond, hvor avkastningen kan benyttes til fiskekultiverende tiltak.

DN forutsetter at følgende forslag til vilkår blir tatt inn i konsesjonen:

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN:

- å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
- å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
- å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekt av tiltak.

Det året konsesjonen blir gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et engangsbetrag til Folldal kommune på kr 100.000,- til opphjelpe av fisk. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelser av kommunestyret. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av DN.”

Statskog Oppland har i brev av 7. september 1993 følgende kommentarer til søknaden:

”Statskog har generelt ingen innvendinger mot at Glommens og Laagens brukseierforening får reguleringskonsesjon for Elgsjøen og Marsjøen, men forutsetter at det kan oppnås en rimelig enighet med Statskog som grunneier vedrøren-

de erstatning. Statskog forutsetter at spørsmålet om erstatning kommer opp senere.

Kommentarer til forslag til manøvreringsreglement

Statskog er av den oppfatning at Elgsjøen for seint oppnår full vannstand om sommeren. Utslipp av vann fra Elgsjøen bør derfor begrenses i april/mai for raskere å oppnå full vannstand.

Tiltak for fiskebestanden

Konsesjonæren har tidligere både i Elgsjøen og Marsjøen forpliktet seg til å sette ut yngel (5000 stk.) Den siste tida har dette ikke vært aktuelt. Hvis fiskebestanden endrer karakter slik at utsetting blir nødvendig bør fortsatt konsesjonæren bekoste dette. Avgjørelse om behov er tilstede kan taes av de respektive fylkesmenn (fiskeforvalteren).”

Folldal fjellstyre har i brev av 23. juli 1993 bl.a. følgende kommentar til søknaden:

”Bortsett fra noen ubetydelige feil knyttet til navnsetting og lokale forhold, har vi ingen merknader til selve søknaden.

I forbindelse med fisket i Marsjøen er konsesjonæren forpliktet til å bekoste utsetting av 5.000 yngel av ørret hvert år (side 9). I de senere årene har det ikke vært behov for slike utsettinger fordi fiskebestanden har vært i rimelig god balanse med naturlig reproduksjon. Dersom fiskebestanden skulle endre karakter slik at utsettinger blir nødvendige, bør konsesjonæren bekoste disse. *Folldal fjellstyre* ønsker derfor at det tidligere utsettingspålegget opprettholdes. Fylkesmannen i Hedmark bør være faglig ansvarlig for å kunne utferdige årlige utsettingspålegg.”

Norges Jeger- og fiskerforbund har kommentert søknaden i brev av 1. september 1993:

”I hovedtrekk har NJFF ingen spesielle innvendinger mot søknaden om fornyelse av reguleringskonsesjonene.

Fornyelsen av konsesjonene bør være tidsbegrenset. NJFF mener at konsesjonene ikke bør gis for et tidsrom på mer enn 40 år.

Sett i lys av at konsesjonene skal gjelde for en årrekke framover, vil NJFF rette oppmerksomheten mot de kompensasjonstiltak som er foreslått videreført når det gjelder fisk/fiske. Ordningen med utsetting av fisk foreslås videreført. Dette er en lite fleksibel løsning, som ikke gir rom for tiltak i tråd med den til enhver tid biologiske tilstanden i vassdragene.

Eksempelvis kan det nevnes at det i dag ikke ser ut til å være behov for utsetting av fisk i Marsjøen. Dette innebærer imidlertid ikke at dette vil være situasjonen i all tid framover.

NJFF ber om at det legges opp til en fleksibel ordning med kompensasjonstiltak. Vi foreslår at det opprettes et fond hvor midler tilsvarende kostnadene forbundet med fiskeutsettinger settes av i de år hvor det viser seg ikke å være behov for utsetting av fisk. Fondet skal kunne benyttes til å gjennomføre andre tiltak i de berørte vassdragene som kan være påkrevet. Fondet må forvaltes i samråd med berørte rettighetshavere.

NJFF ser en slik ordning som en forutsetning for å få til en best mulig forvaltning av vann og vassdrag som er berørt av kraftutbygginger spesielt, og Elgsjø og Marsjø spesielt. Dette er et ønske i tråd med de erfaringer en har med kompensasjonstiltak i utbygde vassdrag generelt, og utsettingspålegg spesielt. Naturen er ikke statisk, den er i stadig endring. Dette gjelder også de regulerte vassdragene. Det er behov for ordninger som er fleksible og som gir et best mulig resultat av de midler som kraftutbyggeren benytter til kompensasjonstiltak. Både utbygger, grunneiere og fiskere vil være best tjent med vilkår som NJFF nå stiller krav om.

Både selve fiskeressursene og utnyttelsen av disse ressursene berøres ved en vassdragsregulering. Det er behov for en rekke ulike former for tiltak for å kompensere for disse skadene. Utsetting av fisk er kun et av de tiltakene som kommer inn i bildet.”

Glommens og Laagens Brukseierforening har i brev av 24. januar 1994 følgende opplysninger til søknaden:

”I vår søknad om overtagelse av reguleringene i Elgsjø og Marsjø ble det benyttet lokale høyder i angivelsen av reguleringsgrensene for de to sjøene. Vi fikk høsten 1993 foretatt en oppmåling av reguleringshøydene med referanse til Statens Kartverks høydesystem, NN 1954. Firma Pers Oppmåling, Elverum, foretok målingene under gode værforhold.

Høyder for Marsjø ble bestemt ved teknisk nivellement fra FM 12 ved Meløysetra. Høyder for Elgsjø ble bestemt ved teknisk nivellement fra FM 14 som er en NVE-bolt i fjellblokk ca. 300 m nedstrøms Fundindammen. Både FM 12 og FM 14 hører inn under NVEs nivellementsplanse- L.nr. 538.

Resultatet av målingene, og etterfølgende kontakt med NVE og Statens Kartverk om korreksjonsfaktor mellom NVEs høydesystem og NN 1954, viser følgende:

Marsjø:

HRV = 1063,75 moh. NN 1954 Statens Kartverk
LRV = 1059,75 moh. NN 1954 Statens Kartverk

Elgsjø:

HRV = 1132,39 moh. NN 1954 Statens Kartverk
LRV = 1127,04 moh. NN 1954 Statens Kartverk”

Glommens og Laagens Brukseierforening har i brev av 11. februar 1994 avgitt følgende kommentarer til de innkomne høringsuttalelsene:

”Det vises til Deres oversendelse av 07.02.1994 med 13 høringsuttalelser vedrørende søknaden om overtagelse av reguleringene i Elgsjø og Marsjø, Oppdal og Follidal kommuner.

Vi merker oss at søknaden har fått overveiende positiv mottagelse og at ingen har hatt innvendinger mot fortsatt regulering i Elgsjø - Marsjø. Det er heller ikke påpekt at reguleringene har skadevirkninger av særlig omfang. Vi finner det derfor ikke nødvendig å kommentere alle uttalelsene. I det følgende tar vi opp de momenter og krav der vi finner at GLBs holdning har betydning:

Oppdal kommune, Sør-Trøndelag, rådmannens uttalelse av 29.10.1993 (gjelder bare Elgsjøen).

Hjemfall

Kommunen krever å få tildelt et beløp tilsvarende 1/3 av reguleringsanleggets verdi i.h.t. bestemmelsene om hjemfall, og viser i denne forbindelse til de tidligere behandlede saker vedrørende Svelgfoss og Frøystul kraftverk.

GLB kritiseres for ikke å ha dokumentert anleggenes rentabilitet, fastkraftbidrag og nettoverdi på en tilfredsstillende måte. Oppdal kommune mener videre at anleggets verdi må reflektere den verdi reguleringen representerer for kraftverkene nedover i vassdraget.

Til dette vil vi bemerke at kravet om tildeling av hjemfallsverdier prinsipielt rettes mot staten som eier av det hjemfalte anlegg. Når det gjelder Elgsjødammens verdi har vi i søknaden lagt fram alle kjente opplysninger fremskaffet fra den tidligere eier, Follidal verk. Vi har også foretatt beregninger av forventet nytte i fremtiden i tråd med det som kreves i henhold til NVEs rundskriv nr. 36-a.

Vi er forøvrig uenig i kommunens syn på verdien av hjemfalte damanlegg. Eksemplene fra Svelgfoss og Frøystul gjaldt produksjonsanlegg som verdisettes på en annen måte enn et reguleringsanlegg alene. Henviingen til ”Norsk vassdragsrett, side 292 - 293”, er ikke relevant da disse prinsippene ikke har fått gjennomslag i tidligere saker. Oppdal kommune nevner selv ”Begnasaken”, og vi vil for vår del føye til ”Arendalsaken” der tilsvarende problemstillinger ble behandlet (St.prp. nr. 64 (1991-92)). At hjemfallet i disse sakene gikk etter vassdragsreguleringsloven, mens Elgsjø - Marsjø er hjemfalt etter industrikonsesjonsloven, kan ikke gjøre noen forskjell i verdivurderingen. Det dreier seg i alle tilfelle om verdi av et reguleringsanlegg alene. Det kraftverket som i sin tid var knyttet sammen med reguleringen av Elgsjø og Marsjø i den nå utløpte ervervs-konsesjonen av 5. januar 1940, Einunnfossen kraftverk, er forlengst nedlagt.

Det bør understrekes at damanleggene ved Elgsjø og Marsjø er svært gamle og det har vært nødvendig med reparasjoner flere ganger. Selv om det i dag ikke er noen åpenbar sikkerhetsrisiko forbundet med dammene, vil det av driftstekniske grunner i nær framtid bli nødvendig med større ombygginger og istandsettinger. Som hevdet i vår søknad må derfor verdien av dammene ut fra dette settes lavt.

Manøvreringsreglement

Det har aldri eksistert manøvreringsreglement for Elgsjø og Marsjø i den form som er vanlig i dag. Oppdal kommune har registrert at skjønnsetningene i 1909 sa at Elgsjømagasinet skulle tappes fra slutten av februar til slutten av april, og mener at dagens tappemåte derfor er uheldig.

Vi har ikke lyktes i å klarlegge hvorfor man i sin tid, overfor skjønnen, valgte en tapping begrenset til to måneder sent på vinteren. Oppdal kommunes innvending betraktes derfor mere av formell art enn som en reell påpeking av et uheldig tappemønster.

Vårt forslag til manøvreringsreglement bygger på praksis gjennom mange år med relativt jevn uttapping gjennom hele vinteren. Dette er den reguleringsmåte som de fleste kjenner til og som det er naturlig å ta utgangspunkt i når manøvreringen nå skal formaliseres i et nytt reglement.

Kommunens ønske om at det ikke skal slippes vann i sommerperioden synes imøtekommet ved dagens praksis. Vi viser her til bilag 10 i søknaden der det går fram at Elgsjømagasinet i et medianår er fylt opp ca 1. juli og holdes fylt til ut i november. I år med lite tilsig kan fyllingen gå saktere. Det vanlige er at det ikke slippes magasin vann fra Elgsjø om sommeren.

Merknaden til reglementsforlaget punkt 4 kommenterer vi ikke da vår formulering er nøyaktig den samme som i NVEs standard for manøvreringsreglement.

Konsesjonstid

Oppdal kommune ber om at konsesjonen må bli tidsbegrenset for alle deltakere. Etter vårt syn kan konsesjonen gis til alle deltakere uten tidsbegrensning jf. endringslov av 11. juni 1993.

Konsesjonsavgifter og næringsfond

Som allerede nevnt har reguleringene ikke forårsaket særlige skader. Vi viser her også til DNS utsagn: ”Etter vel 80 års regulering er det sannsynlig at økosystemene i området er vel etablert og stabilisert”. Intet ventes heller forandret i fremtiden. Dette skulle tilsi at avgiftssatsene settes lavt. Hensyn tatt til at dammene er modne for ombygging, og at nye investeringer må forventes, kan vi heller ikke se at økonomien gir grunnlag for spesielt høye avgiftssatser. Oppdal kommunes krav om at maksimalsatsen skal bru-

kes, kr 30 pr. nat.hk., er i alle tilfelle helt uakseptabelt.

Når det gjelder næringsfond gjør de samme forhold seg gjeldende som i spørsmålet om avgifter. Vi mener kommunens krav om 3 mill. kr ligger altfor høyt. Det står ikke i noe rimelig forhold til andre konsesjoner gitt i senere tid, magasin størrelsen tatt i betraktning.

Fiske

Oppdal kommunes krav om tiltak og fond mener vi blir ivaretatt gjennom forslaget til vilkår fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). Vi mener forøvrig at DN har foreslått et for stort beløp, og dersom et fiskefond blir pålagt, bør både Oppdal og Folldal kommuner tilgodeses gjennom en deling av beløpet.

Vi minner om at vi gjennom Glommaprosjektet yter betydelige midler til fiskefremmende tiltak i vassdraget. Elgsjø og Marsjø inngår i dette opplegget og årlig tas det stamfisk fra Elgsjøbekken. Dette utføres i samarbeid med fiskeforvalter.

Som generell kommentar er det vår erfaring at det i kommunene står mye penger på fiskefond hvor avkastningen i liten grad nyttes. Vi tror at med dagens fiskevilkår, og ved samarbeid mellom regulant og forvaltning, løses de nødvendige fiskefaglige spørsmål for både Elgsjø og Marsjø på en effektiv og bedre måte.

Diverse

GLB har ingenting i mot å rydde opp gammelt skrot som ligger igjen ved Elgsjødammen etter den forrige eier. Vi forutsetter at en rimelig godtgjørelse for dette trekkes inn i det økonomiske oppgjør mellom staten og GLB ved eierskiftet. Forøvrig vil selvfølgelig GLB innordne seg de vanlige landskapsmessige vilkår i dagens konsesjoner.

Når det gjelder overtagelse av damvokterbolig har vi for såvidt ikke andre kommentarer enn det vi har sagt i søknaden. Vi ønsker kun å ha adgang til hyttene for nødvendig tjenestlig bruk.

Statskog Oppland, uttalelse av 07.09.93.

Statskog, Oppland, er av den oppfatning at Elgsjøen for sent oppnår full vannstand om sommeren og vil derfor begrense tappingen i april/mai for å få tidligere oppfylling. Vi viser til hva som er sagt ovenfor om manøvreringen og at Elgsjøen vanligvis er oppfylt ca. 1. juli. Dette mener vi ikke er spesielt sent for et magasin av denne størrelse, alle forhold tatt i betraktning.

Statskogs ønske kan imøtekommes, som Statskog selv påpeker, ved å unnlate å tømme magasinet helt ned til LRV, men dette vil i praksis si å gi avkall på magasin volum. Etter vår mening kan det ikke være riktig å redusere et verdifullt, etablert magasin i Elgsjøen bare ut fra Statskogs ubegrunnede ønske om tidligere magasin fylling. Vi opprettholder derfor bestemt vårt forslag til manøvreringsreglement uendret.

Folldal kommune, uttalelse av 09.09.93.

Folldal kommunes momenter vedrørende fiskeforhold regner vi med er fullt ut ivaretatt av DNS forslag til vilkår.

Merknadene om vegvedlikehold på strekningen Dalsetra - Marsjøen har vi forståelse for. Vi vil imidlertid påpeke at GLBs bruk av veggen blir svært beskjeden. I dag er nok veggen av størst interesse for hytteeiere, og andre bruksberettigede som har interesser i området. Det ville derfor i og for seg være naturlig at vegvedlikeholdet ble delt på flere. Veggen er av enkel standard, men tilstrekkelig for vårt behov. En heving av standarden, eller annen form for opprusting, kan ikke GLB være med på uten at dette er nødvendig for våre fremtidige behov i området.

Vi nevner at GLB yter økonomisk støtte til veggen fra Dalholen og inn til Fundin."

Glommens og Laagens Brukseierforening uttaler i brev av 8. mars 2002 bl.a. følgende:

"GLB har tidligere, i brev til NVE av 27.09.1995, konkludert med at en passende samlet overdragsessum for begge dammene kan ligge på ca. 1 mill. kr. Siden den gang har dammene forfalt ytterligere og vi har for ca. et år siden fått utarbeidet et forprosjekt for rehabilitering av Elgsjødammen som viser at denne dammen alene må ombygges for ca. 3,5 mill. kr. I tillegg kommer kostnadene med vegframføring og ny bru over bekken ved Bekkelægeret. Marsjødammen vil kreve noe mindre investering, med det er ikke laget tilsvarende forprosjekt her.

NVEs egen sikkerhetsavdeling har krevd at begge dammene må rehabiliteres og sikkerheten må ivaretas. Anleggene oppfyller således neppe lovens krav ved hjemfall om å være i "fullt ut driftsmessig stand".

GLB er klar over at verdien av dammene som salgsobjekt for staten er minimal. Det er bare falleiere i GLB som kan utnytte reguleringene og som gjennom GLB vil få konsesjon på reguleringene. GLB har således ingen reell konkurranse om å overta dammene. Reguleringene har imidlertid en viss verdi for GLBs medlemsverk og de gamle dammene kan fortsatt benyttes etter en grundig rehabilitering og ombygging. Etter en totalvurdering vil vi derfor opprettholde vårt tidligere tilbud om 1 mill. kr for å overta begge dammene.

Vi er klar over at kommunene har krav på en andel av den verdi som blir satt på dammene. Det mener vi bør komme GLB til gode ved NVEs vurdering og fastsettelse av avgifter og eventuelt fond i konsesjonsvilkårene. Det er etter vår mening ingen ting som tilsier høye avgifter eller næringsfond i saken.

Spesielt viktig er det at adkomsten til dammene sikres ved at GLB får vegretten til anleggene. Området ligger nær Dovrefjell nasjonalpark og veggen til Elgsjø vil gå gjennom et land-

skapsvernområde som ventes opprettet i nær framtid. Våre folk må også vinterstid kunne besøke anleggene med snøscooter. GLB ønsker at konsesjonen klargjør disse forholdene så godt som mulig.

Når det gjelder de tidligere driftshytter ved Elgsjø og Marsjø er disse ikke vesentlig for vår drift i fremtiden. Vi synes fortsatt det kan være greit at våre folk i området (damvoktere) kan ha nøkkel til disse hyttene for bruk i helt spesielle nødstilfelle. Bruken vil likevel bli så liten at vi ikke ser for oss å delta i driftsutgiftene.”

EIENDOMSFORHOLD

Ved utløpet av den tidligere konsesjonen 5. januar 1990 hjemfalt både gruveområder og vassdragsrettigheter til staten, jf. punkt 14 i vilkårene i konsesjonen.

I brev av 6. august 1991 sier Næringsdepartementet bl.a. at Olje- og energidepartementet er rette instans til å følge opp saken mht. de vannfallsrettigheter som omfattes av konsesjonen av 5. januar 1940.

I forbindelse med en eventuell overdragelse er det viktig for GLB og vassdragsmyndighetene å få klargjort hvilke eiendommer og rettigheter som følger med på salget.

På bakgrunn av dette sendte NVE brev til Statskog 22. mars 2002. I brevet ba vi om en avklaring av følgende punkter:

1. Slik NVE forstår denne saken hjemfalt bl.a. de to reguleringsanleggene med 4 mål grunn hver til staten ved vassdragsmyndighetene. Staten ved vassdragsmyndighetene kan derfor, etter NVEs mening, overdra både reguleringsanleggene og grunnstykkene til GLB så lenge det er i tråd med skjønnet i Nord-Østerdal skjønnsrett 7. og 9. september 1909.
2. GLB ønsker bruksretten til veien fra Dalsætra til Marsjø og veien fra Flåmsætrin til Bekkelægeret. Statskog eier ikke veikroppen til disse veiene. Avtaler om bruk av disse veiene må tas opp med eierne av veiene.
3. I forbindelse med nødvendig ombygging og drift av Elgsjødammen må veien fra Bekkelægeret til Elgsjødammen rustes opp, eventuelt må det bygges ny vei inn til Elgsjødammen. NVE mener eksisterende vei ligger innenfor de rettigheter som er hjemfalt til staten ved vassdragsmyndighetene. Vi kan derfor ikke se at det er nødvendig for regulanten å innløse eller leie grunnen veien går over av staten ved Statskog for istandsetting og bruk av eksisterende vei, dersom de kjøper de hjemfalte anleggene og rettighetene av staten ved vassdragsmyndighetene. Videre mener vi at det vil være urimelig å kreve at regulanten må innløse/leie grunnen for en ny vei dersom dette av blant annet miljøhen-

syn er en bedre løsning enn å ruste opp eksisterende vei.

4. GLB ønsker at foreningens personell skal ha muligheter til å søke ly i Elgsjøhytta og Marsjøhytta. Dette må tas opp med eierne av hyttene. Etter det vi har forstått eier Statskog kun grunnen som hyttene står på, men ikke hyttene.

Statskog svarte på NVEs brev 21. juni 2002. Statskog sier bl.a. følgende:

”På det tidspunkt Folldal Verks rettigheter hjemfalt ivaretok Direktoratet for statens skoger (DDS) staten v/Landbruksdepartementets grunneierfunksjon. I dokumenter fra DSS sine arkiver fremgår det at Næringsdepartementet drøftet overføring av hjemfalte gruveområder til Folldal kommune med DSS. Dette i henhold til føringer gitt i St.prp. nr. 69 1976 – 77. Som kjent ble hjemfalte vannfallsrettigheter fulgt opp av Olje- og energidepartementet. Grunnstykker tilknyttet Elgsjø- og Marsjødammen ligger i større eiendommer som ved hjemfallet ble forvaltet av DSS. Vi har ikke funnet noe dokumentasjon som tilsier at spørsmål om hjemfalt grunn i tilknytning til ”vannfallsrettigheter” ble drøftet med DSS:

Grunnstykkene tilknyttet Elgsjø- og Marsjøreguleringene utgjør relativt beskjedne arealer. Våre kommentarer til Vassdragsmyndighetenes planer om salg av områdene, skyldes at områdene ligger i eiendommer som eies av Statskog SF. For Marsjødammens vedkommende er forholdene ytterligere komplekse i det grunnstykket den hviler på ligger i statsallmenning. For den omkransende eiendom har følgelig bruksberettigedes interesser et særskilt vern, og det er nedlagt forbud mot salg av statsallmenningsgrunn i lovgivningen, jf. Fjellevens § 13.

Fra en lignende sak erfarer vi at grunn tilknyttet vannfallsrettigheter er overført til statlig grunneierfunksjon. Hjemfall av Sulitjelma Gruver omfatter i likhet med denne sak hjemfall av så vel gruverettigheter og som vannfallsrettigheter. Etter Sulitjelma-hjemfallet avhendet staten v/vassdragsmyndighetene tilliggende kraftverksanlegg (”Daja”). Det var bare selve anleggene som ble solgt. Grunnen anleggene ligger på forvaltes av Statskog SF, som festet bort nødvendig areal til ny konsesjonshaver.

1.2

Vi oppfatter at vassdragsmyndighetene vurderer å avhende to arealer, hver på 4 daa til GLB. Dette i henhold til skjønnsavgjørelser fra 1909. Skjønnsrettens avgjørelser er i utgangspunktet bare bindende for sakens parter. Man stiller som utgangspunkt med blanke ark når det gjelder omfang av ny konsesjonshavers rettigheter og plikter. I nærværende sak er realitetene endret etter skjønnsavgjørelsene i 1909, og det er et reelt behov for en ”oppdatering” vedrørende ny konsesjonshavers rettigheter.

Det vises til utskrift fra skjønnet i Nord-Østerdal skjønnsrett av 7. og 9. september 1909. Det fremgår her at ekspropriant ved skjønnsrettens kjennelse fikk besittelse over 4 daa areal ved hhv. Elgsjø og Marsjø. Av ekspropriantens saksframlegg fremgår at de 4 daa ikke bare skulle danne nødvendig grunn for damanlegg, jf. utskrift s. 5, 3. avsn. nr. 2:

”...den Grund som det vil blive nødvendig for Værket at legge beslag paa for opførelse og Vedligehold av Dæmningen og en Bygning som agtes benyttet til Bolig for vedk. Damvogter og som Materialhus med mellemliggende Areal, tils. i alt 4 Maal.”

Som kjent eksisterer ikke damvokterboligene som sådan, aktuelle bygninger har over tid primært tjent som fritidshytte til konsesjonshavers ansatte mv. Grunnen ”damvokterboligene” hviler på forvaltes i dag av Statskog SF, og vi oppfatter at det ikke er bestridt at Statskog SF er grunneier til vedkommende tomtareal. Som kjent er tomtene bortfestet. Festeavtalene er inngått som punktsteder, dvs. at tomtareal omfatter ca. 1 daa pr. feste.

Dersom vassdragsmyndighetene vil gjennomføre salg av grunnstykkene som samanleggene hviler på, bør man under enhver omstendighet korrigerer arealenes omfang i tråd med endringer etter skjønnsavgjørelser i 1909.

2

Når det gjelder GLBs behov for bruksrett til veien fra Dalsætra til Marsjø, og veien fra Flåmsætrin til Bekkelægret er det i overensstemmelse med vår oppfatning at spørsmålet må avklares med vedkommende eiere av veianlegg. I egenkap av å være grunneier til veitraseen har Statskog SF ikke motforestillinger mot GLBs eventuelle bruk av veiene. I den utstrekning Statskog SF har rett til å bruke veien forutsetter vi at vår benyttelse kan opprettholdes som tidligere, uavhengig av GLBs eventuelle adkomst.

3

Områder rundt Elgsjø er nå vernet som landskapsvernområde, (selve sjøen med strandlinje er holdt utenfor). Dersom det skal bygges ny vei i det vernede området må det søkes om dispensasjon fra verneregler hos vernemyndigheten.

Som grunneier har Statskog SF for øvrig ikke innvendinger mot at GLB oppgraderer veistrekningen mellom Bekkelægret og Elgsjødammen. Vi forutsetter at Statskog SF vil bli informert og involvert i de nærmere planer for utbedringer. Videre presiserer vi at ev. behov for uttak av grus og masse i området i forbindelse med utbedringer av veien må avklares med grunneier, og at grunneier kompenseres for dette på alminnelig vis. Ytterligere forutsetter vi at Statskog SF gis rett til vederlagsfri benyttelse av oppgradert vei.

4

Vi bekrefter at aktuelle hytter ikke eies av Statskog SF, og at GLBs behov for bruk av hyttene må avklares med hytteeierne.

5

Ved tildeling av midlertidig konsesjon til GLB ble det av Olje- og energidepartementet (OED) forutsatt at GLB påtok seg de forpliktelser som følger av konsesjon av 5. januar 1940. I henhold til OEDs brev av 28. november 1991 til adv. firma Thommesen, Krefting og Greve er det blant annet uttrykkelig uttalt at:

”Glommens og Laagens Brukseierforening plikter således enten å sette ut 5000 ørretynge årlig eller 10 000 ørretynge annenhvert år i hvert av vannene. Brukseierforeningen plikter også å betale 500 kroner til staten hvert år for oppdemning av Elgsjøen”

Ved ev. tildeling av ny konsesjon til GLB, vil Juridisk kontor peke på at GLB må erstatte de tap og ulemper grunneier/rettighetshaver får som følge av vedkommendes aktiviteter. Ved den nye konsesjonstildelingen stiller GLB med blanke ark. Alle rettigheter og plikter som tidligere konsesjonshaver har hatt må som utgangspunkt avklares på nytt. Vi antar at spørsmål om erstatning for skade og ulempe må løses mellom konsesjonshaver og grunneier/rettighetshaver etter at konsesjon er gitt.

Vi er ikke kjent med om vassdragsmyndighetene vurderer å videreføre vilkår for midlertidig konsesjon vedrørende vederlag til grunneiere/rettighetshavere. Dersom man vurderer så, vil Statskog SF gi til kjenne at vi som utgangspunkt ikke har motforestillinger mot at tidligere konsesjonsvilkår videreføres når det gjelder erstatning tap i fiskeri. Dette dog under forutsetning om at det uttrykkelig stilles som vilkår at erstatningsbeløp ”fastsatt ved overskjønn av 1910” skal reguleres i henhold til bestemmelser om regulering av årlige erstatninger gitt i og i medhold av vassdragsreguleringsloven (§ 16 post 5, 6. ledd).”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknad:

Innledning:

Folldal Verks konsesjon med reguleringsretten for Elgsjø og Marsjø utløp den 5. januar 1990. Ved utløpet av konsesjonen hjemfalt bl.a. reguleringsanleggene til staten.

Den 10. desember 1992 søkte Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) om:

- Å få overta dammene i Elgsjø og Marsjø med grunn, og bruksretten til veien fra Dalsætra til Marsjø.
- Reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringsloven for Elgsjø og Marsjø.

Konsesjonssøknaden gjelder for eksisterende anlegg. Reguleringshøyden blir som tidligere for begge sjøene (Elgsjø: 5,35 m, Marsjø: 4,00 m). GLB manøvrerer nå i henhold til gjeldende manøvreringsreglement, og søker om å få fortsette å manøvrere i henhold til dette. Med gjeldende manøvreringsreglement menes det reglementet som ble fastlagt ved skjønnet for Elgsjø og Marsjø i 1909, og som har vært praktisert siden dammene ble tatt i bruk.

Historikk:

Reguleringene av Elgsjø og Marsjø ble tatt i bruk i henholdsvis 1914 og 1910 for å sikre elektrisk kraft til gruvedriften i Folldal. Konsesjonen med reguleringsretten for Elgsjø og Marsjø utløp 5. januar 1990 og reguleringsanleggene mv. hjemfalt til staten. I brev av 28. november 1991 fra Olje- og energidepartementet gis GLB en midlertidig tillatelse til å fortsette manøvreringen av Elgsjø- og Marsjøreguleringen inntil konsesjonssaken er avgjort. For øvrig viser vi til søknaden fra GLB som gir en grundig gjennomgang av historikken for de omsøkte anleggene.

Beskrivelse av anlegget:

Nedbørfeltene ligger i et nedbørfattig distrikt. Basert på registreringer i perioden 1978 til 1991, gjelder følgende hydrologiske data for:

Elgsjø

Sjøareal:	2,3 km ²
Nedbørfelt:	33,5 km ²
Midlere avrenning:	23 mill. m ³ /år
Gjennomsnittlig vannføring:	0,73 m ³ /s
Spesifikt avløp:	21,8 l/s km ²
Magasinvolument:	11,1 mill. m ³
Magasinprosent:	48,3

Marsjø

Areal:	2,4 km ²
Nedbørfelt:	24,2 km ²
Midlere avrenning:	13,5 mill. m ³ /år
Gjennomsnittlig vannføring:	0,43 m ³ /s
Spesifikt avløp:	17,7 l/s km ²
Magasinvolument:	9,8 mill. m ³
Magasinprosent:	69,5

Det er ikke kraftstasjoner i direkte tilknytning til reguleringene. Men i regionen finnes Einnuna, Savalen og Rendalen kraftverker som nytter største delen av fallet fra Elgsjø og Marsjø. Magasinene i Elgsjø og Marsjø gir en teoretisk årlig vinterproduksjon i vassdraget i størrelsesorden 30 GWh.

Elgsjø demmes opp 5,35 m, og reguleringsanlegget ble tatt i bruk i 1914. Dette anlegget omfatter en murt steindam med fast overløp på HRV og lukehus med tappekulvert gjennom dammen. Når lukene i Elgsjødammen stenges i begynnelsen av juni fyller smelteflommen raskt magasinet, og i løpet av juli er magasinet fullt. Fra dette tidspunktet har Elgsjø avløp over overløpet. Det er først i månedsskiftet november/desember at tappelukene åpnes. Det magasinerte vannet tappes om vinteren når GLBs medlemsverk trenger magasin vann. Det tappes normalt også noe under første del av fyllingen av magasinet for å unngå is mot damkronen.

Marsjø demmes opp 1,5 m og senkes 2,5 m, og reguleringsanlegget ble tatt i bruk i 1910. Dette anlegget består av en murt steindam med to faste overløp og to tappeluker gjennom dammen. Lukene i Marsjødammen stenges normalt i slutten av april, og magasinet er vanligvis fullt i begynnelsen av august. Fra dette tidspunktet går tilsiget over overløpene. Tappelukene åpnes i månedsskiftet november/desember. Det magasinerte vannet tappes om vinteren.

Hydrologiservice A/S takserte dammene i 1989, jf. s. 29 i søknaden fra GLB. Elgsjødammen ble taksert til kr 750 000,- og Marsjødammen til kr 500 000,-. Denne takstverdien utgjør grunnlaget for beregning av årlig eiendomsskatt til kommunene.

I søknaden uttaler GLB at de regner med at investeringer av størrelsesorden 3,5 mill. kroner (1992) kan være nødvendig for ombygging og istandsetting av dammene. Videre regner GLB med at den årlige driftskostnaden samlet for begge dammene vil bli noe i overkant av kr 600 000,-. På slutten av 1990-tallet har det imidlertid blitt utført nye stabilitetsberegninger av Statkraft engineering som viser at Elgsjødammen er beregningsmessig ustabil i henhold til krav og regelverk gitt i "Forskrift for dammer". Etter NVEs mening er det nødvendig med snarlige tiltak for å øke dammens stabilitet. Videre bør det gjennomføres tiltak for å hindre utvasking og graving i damfundamentet. Det vil her være snakk om kostbare og omfattende arbeider. For ca. 1 år siden fikk GLB utarbeidet et forprosjekt for rehabilitering av Elgsjødammen, som viser at denne dammen alene må ombygges for ca. 3,5 millioner kroner. I tillegg kommer kostnadene med vegframføring og ny bru over bekken ved Bekkelægeret. Marsjødammen vil, i følge GLB, kreve noe mindre investering, men det er ikke laget tilsvarende forprosjekt her.

Salg av hjemfalte anlegg:

Ved utløpet av den tidligere konsesjonen etter industrikonsesjonsloven hjemfalt både gruveområder og vassdragsrettigheter til staten, jf. punkt 14 i konsesjonsvilkårene:

”Ved konsesjonstidens utløp skal bergverket med tilhørende grunnstykker og rettigheter innen konsesjonsfeltet, det til gruvene egentlig hørende gruvemaskineri med tilhørende bygninger, og alle av selskapet anlagte veier innen konsesjonsfeltet, tilfalle staten med full eiendomsrett uten vederlag.”

Blant de nevnte rettighetene i konsesjonsfeltet er også reguleringen av Elgsjø og Marsjø, se side 647 i konsesjonen. Hver av grunnstykkene tilknyttet Elgsjø- og Marsjøreguleringene utgjorde i følge de avholdte skjønnene ”4 maal”.

I brev av 6. august 1991 sier Næringsdepartementet bl.a. at Olje- og energidepartementet er rette instans til å følge opp saken om de vannfallsrettigheter som omfattes av den ovenfor nevnte konsesjonen.

I følge kart som Villreinutvalget i Knutshø og fylkesmannen i Sør-Trøndelag har gitt ut om ”Jaktvald i Knutshø villreinområde”, ligger Elgsjø og den gamle veien mellom Elgsjødammen og Bekkelægeret i Drivstueutmålingen. Veien mellom Bekkelægeret og Flåmsætrin, ligger dels i Hjerkinnumålet og dels i Folldal statsallmenning. Marsjø og veien mellom Marsjø og Dalsætra ligger i Folldal statsallmenning.

For å få en klarhet i hvilke eiendommer og rettigheter som kan selges videre til GLB, har bl.a. NVE og Statskog hatt et møte med tanke på å finne ut av hvilke eiendommer og rettigheter som hjemfalt til henholdsvis staten v/vassdragsmyndighetene og staten v/Statskog. De eiendommene og rettighetene som har vært diskutert i den forbindelse, er:

- reguleringsanleggene med grunn.
- bruksretten til veien fra Dalsætra til Marsjø og veien fra Flåmsætrin til Bekkelægeret.
- retten til å ruste opp og bruke veien fra Bekkelægeret til Elgsjødammen, eventuelt bygge ny vei (ny trasé).
- bruken av Elgsjøhytta og Marsjøhytta.

Uttalelser fra andre:

Folldal kommune har ingen innvendinger mot at GLB får konsesjon. Kommunen understreker imidlertid at GLB må ta på seg det samme ansvaret som Folldal Verk har hatt i forbindelse med utsetting av fisk. Videre understreker kommunen at GLB må påta seg å videreføre Folldal Verks praksis mht. vedlikeholdet av vegen Dalsætra – Marsjø.

Oppdal kommune sier at de i utgangspunktet ikke vil sette seg i mot at det gis reguleringskonsesjon til GLB. Bedre økonomisk kompensasjon og tiltak for å avbøte de skader som reguleringen har medført og fortsatt vil medføre, vil imidlertid være

avgjørende for kommunens innstilling til om det skal gis konsesjon.

Hedmark fylkeskommune ønsker å foreta en etterundersøkelse av områdene ved Marsjødammen, utløpet av Buabekken, utløpet av Sandtjørnbekken og i øvre ende av Oppdalsbukta.

Sør-Trøndelag fylkeskommune mener at det er rimelig at det nå foretas en etterundersøkelse (leting etter oldsaker og konstruksjoner i reguleringssonen samt graving av små testgroper i nærmeste tilstøtende areal på torvdekket mark).

Fylkesmannen i Hedmark motsetter seg ikke at GLB får overta reguleringsrettighetene for Elgsjø og Marsjø. Det forutsettes imidlertid at konsesjonsvilkårene hjemler muligheter for å pålegge konsesjonæren å bekoste utsettinger av fisk samt fiskeribiologiske undersøkelser.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forutsetter at NVE vurderer kravene om økonomisk kompensasjon som Oppdal kommune har satt fram i sin uttalelse (bl.a. med tanke på overnattingssteder for vandrere i området). Fylkesmannen sier også at en etablering av hytter/stier i området ikke må føre til skader for villreinsinteressene i Knutshø.

Statskog Oppland har generelt ingen innvendinger mot at Glommens og Laagens brukseierforening får reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø. Statskog mener imidlertid at Elgsjø for seint oppnår full vannstand om sommeren.

Statskog v/hovedkontoret viser til at områdene eies av Statskog SF. Marsjødammen ligger i statsallmenning, og det er nedlagt forbud mot salg av statsallmenningsgrunn i lovgivningen, jf. Fjellovens § 13. Det vises videre til en lignende sak hvor grunn tilknyttet vannfallsrettigheter er overført til grunneierfunksjon (hjemfallet av Sulitjelma Gruver). Etter Sulitjelma-hjemfallet avhendet staten v/vassdragsmyndighetene tilliggende kraftverksanlegg, Daja. Det var bare selve anleggene som ble solgt. Grunnen anleggene ligger på forvaltes av Statskog SF, som festet bort nødvendig areal til ny konsesjonshaver. Statskog sier videre at dersom vassdragsmyndighetene vil gjennomføre salg av grunnstykkene som damanleggene hviler på, bør arealenes omfang korrigeres i tråd med endringer etter skjønnsavgjørelser i 1909. Statskog sier videre at dersom det skal bygges ny vei til Elgsjø, må det søkes om dispensasjon fra vernemyndigheten for landskapsvernområdet. Som grunneier har Statskog ingen innvendinger mot at GLB oppgraderer veistrekningen mellom Bekkelægeret og Elgsjødammen. Statskog krever at uttak av grus og masse i området må avklares med grunneier, og at grunneier kompenseres dette på vanlig vis. Det forutsettes videre at Statskog gis rett til vederlagsfri benyttelse av veien. Det forutsettes også at erstatningsbeløp ”fastsatt ved overskjønn av 1910” skal reguleres i henhold til bestemmelser om regulering av årlige erstatninger gitt i og

i medhold av vassdragsreguleringsloven, § 16 post 5, 6. ledd.

Folldal fjellstyre ønsker at det tidligere utsettingspålegget opprettholdes, og at fylkesmannen i Hedmark bør være faglig ansvarlig for å kunne utferdige årlige utsettingspålegg.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) vil under forutsetning av at det forslaget til konsesjonsvilkår som DN har satt fram blir tatt til følge, ikke gå imot at det blir gitt reguleringskonsesjon til GLB.

Statens forurensningstilsyn (SFT) foreslår ikke nye vilkår om slipp av vann i forbindelse med fortsatt regulering av Elgsjø og Marsjø og overdragelse av rettighetene til GLB.

Norges Jeger- og fiskerforbund (NJFF) har i hovedtrekk ingen innvendinger mot at konsesjon gis til GLB, men de mener at konsesjonen ikke bør gis for mer enn 40 år. NJFF foreslår at det opprettes et fond hvor midler tilsvarende kostnadene forbundet med fiskeutsettinger settes av i de år hvor det viser seg ikke å være behov for utsetting av fisk. Fondet skal kunne benyttes til å gjennomføre andre tiltak i de berørte vassdragene som kan være påkrevd.

Fordeler og ulemper kan kort oppsummeres slik:

Skader, ulemper ved fortsatt regulering

- Ved Marsjø er isen usikker i området nærmest dammen og i kanalen nedstrøms dammen.
- Redusert vannføring i Elgsjøbekken om sommeren (fra lukene i Elgsjødammen stenges i begynnelsen av juni til magasinet er fullt i løpet av juli).
- Redusert vannføring i Mela om sommeren. Fra lukene i Marsjødammen stenges til magasinet er fullt, tappes det ikke noe vann til Mela (vanligvis i perioden fra slutten av april til begynnelsen av august).
- I forbindelse med opprusting/ombygging av spesielt Elgsjødammen, vil det bli en del støy og forstyrrelser i forbindelse med anleggstrafikk og anleggsarbeid.

Fordeler ved fortsatt regulering

- Fordelene ved reguleringen av Elgsjø og Marsjø kan i hovedsak knyttes til produksjon av elektrisk kraft og flomdempning. De to reguleringsmagasinene gir ca. 30 GWh vinterkraft i eksisterende kraftverker.

Dersom det ikke gis konsesjon må dammene nedlegges, noe som vil gi store og skjemmende sår i dette sårbare høyfjellslandskapet. Det vil ta lang tid før disse sårene vil leges (revegeteres).

NVEs vurderinger

Konsesjonen av 05.01.1940 til Folldal Verk A/S i henhold til industrikonsesjonsloven av 14.12.1917

utløp 05.01.1990. Konsesjonen inneholdt bestemmelser om hjemfall til staten bl.a. på reguleringsanleggene ved Elgsjø og Marsjø. I brev av 6. august 1991 fra Næringsdepartementet til Olje- og energidepartementet uttaler Næringsdepartementet at:

”Folldal Verk AS hjemfalt til staten 5. januar 1990. Det viser seg at konsesjonen inneholder både hjemfalte gruveområde og hjemfalte vannfallsrettigheter.”

NVE går på bakgrunn av det ovenfor nevnte ut fra at reguleringsanleggene nå er statens eiendom. Normalt tilfaller 1/3 av reguleringsanleggenes verdi de kommunene som anleggene ligger i.

I uttalelsen til den nye reguleringsøknaden tar Oppdal kommune bl.a. opp hvilken verdi av anlegget som skal legges til grunn ved beregningen av kommunens andel. Kommunen hevder her det syn at staten bør kreve en salgspris som reflekterer en forretningsmessig verdi basert på regulerings nytte for kraftverkene nedenfor.

NVE vil peke på den praksis som er gjennomført i flere hjemfallssaker bl.a. Arendalssaken og Randsfjordsaken, henholdsvis St.prp. nr. 64 (1991-92) og St.prp. nr. 59 (1993-94), og som legger til grunn at staten ikke kan beregne seg økonomiske fordeler som eier av reguleringsanlegg. Drift av reguleringsanlegg baseres på selvkost, og verdien er knyttet til fallrettighetene. Med unntak av Statkraft SF som har en andel på ca. 1/3 av fallet Mørkfoss/Solbergfoss og utnytter Elgsjø- og Marsjøreguleringene i dag, har ikke staten noen rettigheter i vassdraget som medfører at reguleringsanleggene kan utnyttes. For staten vil derfor ikke en overtagelse av Elgsjø- og Marsjøreguleringene ved hjemfall ha noen reell verdi. Tilsvarende gjelder også for andre enn GLB.

På grunnlag av det ovenfor nevnte er vår konklusjon at reguleringsanleggene ved Elgsjø og Marsjø og andre tilhørende anlegg bør selges på grunnlag av beregnet teknisk verdi, jf. Nærings- og energidepartementets brev av 22. februar 1995.

Den tekniske verdien kan ikke sammenlignes med den verdien som Hydrologiservice AS kom fram til i 1989. Den verdien som Hydrologiservice kom fram til var basert på det beløp eiendommen antas å kunne selges for ved fritt salg, jf. s. 29 i GLBs søknad. Av det som er nevnte ovenfor går det imidlertid fram at Elgsjødammen og Marsjødammen ikke kan omsettes ved fritt salg. Dammene har heller ikke noen reell verdi for andre enn GLB.

Som tidligere nevnt er det i siste halvdel av 1990-tallet utført stabilitetsberegninger som viser at Elgsjødammen er beregningsmessig ustabil i henhold til krav og regelverk gitt i ”Forskrift for dammer”. Dette er en vesentlig endring i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for Hydrologiservice sine vurderinger. Ettersom grunnlaget for en fastsettelse

av teknisk restverdi er forholdsvis dårlig og det haster med å få gjennomført oppgraderingen av anlegget eller bygging av ny dam, anser vi det for unødvendig tidkrevende og kostbart å finberegne verdien av de aktuelle anleggene. Vi mener det er mer påkrevd at nytt eierforhold etableres raskt, og at arbeidet med sikring av dammen kommer i gang så raskt som mulig. Opprustingen av Elgsjødammen vil bli forholdsvis omfattende og kostnadskrevende. På bakgrunn av det ovenfor nevnte og en skjønnsmessig vurdering anslås teknisk verdi av reguleringsanleggene ved Elgsjø og Marsjø, samt tilhørende anlegg og rettigheter å være kr 1 000 000,-. Forutsetningen for dette er at konsesjonæren vederlagsfritt rydder opp i alt gammelt skrot etter Folldal Verks drift i forbindelse med disse reguleringsanleggene. Dette er i samsvar med GLBs tilbud for anleggene.

Elgsjødammen og Marsjødammen med grunn har hjemfalt til staten. Vi mener at Elgsjødammen og Marsjødammen bør selges til GLB dersom de får konsesjon til å drive reguleringene. Etter NVEs mening er det imidlertid ikke nødvendig for staten å selge grunnen som anleggene står på og det området som ligger rundt. Vi mener det er tilstrekkelig for konsesjonæren at det med eiendomsretten til dammene følger en bruksrett til å ha dammene stående og til å foreta nødvendige arbeider i forbindelse med ombygging, drift og vedlikehold av anleggene innenfor et avgrenset areal. Denne bruksretten bør følge med vassdragsanleggene som en del av den totale salgssummen. Konsesjonæren skal da ikke betale noen årlig avgift for denne bruksretten. Det som ikke følger med i overdragelsen, dvs. eiendomsretten til grunnen, bør etter vår mening overføres/tilhøre staten v/Statskog SF.

Slik vi har forstått Statskog SF, eier ikke staten damvokterboligene ved Elgsjø og Marsjø. Dersom GLB ønsker å benytte damvokterboligene, som i dag brukes til fritidsboliger, må dette tas opp med eierne. GLB har avtale med eierne av Marsjøhytta om bruk av hytta. Så langt vi kjenner til dette forholdet skulle det ikke være noe problem for GLB å forlenge denne avtalen.

Størrelsen på det arealet som GLB bør få bruksretten til for å utføre de ovenfor nevnte arbeidene bør være på 4 daa ved både Elgsjø og Marsjø. Statskog SF uttaler at arealet bør reduseres noe fordi damvokterboligene i dag ikke er i bruk, og Statskog SF har festet bort grunnen (1 daa per feste) som boligene står på. Vi mener at selv om den utviklingen som har funnet sted siden begynnelsen av 1900-tallet, har redusert behovet for damvokterboligene, har ikke arealbehovet blitt redusert. Nødvendig vedlikehold og ombygginger krever i dag ofte bruk av anleggsmaskiner, brakkerigg etc., som trenger større plass enn det som var nødvendig i tidligere tider da det for det meste var handmakt som ble benyttet. Som en følge av den samfunnsmessige utvik-

lingen som har funnet sted de siste hundre årene, mener vi at arealbehovet ikke har blitt mindre selv om behovet for damvokterboliger ved Elgsjø og Marsjø er redusert. Vi vil derfor holde fast på at det arealet som konsesjonæren kan benytte (få bruksrett til), bør være 4 daa for hvert av anleggene.

NVE mener at den opprinnelige anleggsveien fra Elgsjødammen til Bekkelægeret har hjemfalt til staten v/vassdragsmyndighetene. NVE mener at eiendomsretten til dette veianlegget bør følge med som en del av salget til den framtidige konsesjonæren. Vi mener at staten (v/Statskog SF) ikke kan kreve at konsesjonæren skal innløse eller leie grunnen veien går over. Opprusting og vedlikehold av veien må konsesjonæren bekoste.

Dersom både konsesjonæren og vernemyndighetene skulle foretrekke at det anlegges en ny vei fram til Elgsjøen, bør det som er nevnt ovenfor om eksisterende veitrasé mht. kostnader og bruk av veien i ettertid gjelde for den nye veien. Vi mener at staten v/Statskog SF ikke bør kreve leie/innløsning for grunnen en ny vei går over dersom dette av blant annet miljøhensyn er en bedre løsning enn å ruste opp den eksisterende veien.

GLB ønsker bruksretten til veien fra Bekkelægeret til Flåmsætrin og veien fra Dalsætra til Marsjø. Statskog SF opplyser at de i egenskap av å være grunneiere ikke har motforestillinger mot GLBs bruk av disse veiene. Statskog SF eier imidlertid ikke veikroppen til disse veiene.

Etter vår mening falt Marsjøveien (veianlegget) tilbake til staten v/vassdragsmyndighetene sammen med damanleggene. Vi mener derfor at veien kan selges til GLB sammen med damanleggene. Vi mener at staten v/Statskog SF ikke kan kreve at konsesjonæren skal betale festeavgift for grunnen veien går over. Fordeling av utgiftene i forbindelse med vedlikeholdet på veien blir en sak mellom framtidig konsesjonær og hytteeierne rundt Marsjøen. Vi tar ikke stilling til denne kostnadsfordelingen. Statskogs bruk av veien må håndteres på vanlig måte mellom konsesjonær og Statskog.

Veien fra Flåmsætrin til Bekkelægeret ble lagt om i forbindelse med reguleringen av Fundin. På bakgrunn av opplysninger fra Stiftelsen norsk hestesenter v/Tore Kvam (meddelt per telefon 29. juli 2002), kan det se ut som det er hestesenteret som forvalter veien på vegne av Staten ved Landbruksdepartementet. Det er imidlertid Veilaget Dalholen – Sætdalsjølia som har vedlikeholdt veien. GLB har gitt tilskudd til dette vedlikeholdet. Veien går dels over statsallmenning og dels over statens utmål. Grunneieren v/Statskog SF vil ikke motsette seg at regulanten ferdes over statens grunn. Vi antar imidlertid at det vil være mulig å oppnå en avtale om bruk av veien. For øvrig viser vi til vassdragsreguleringsloven § 16, som inneholder regler om avståelse av grunn og rettigheter.

Etter industrikonsesjonsloven § 41 siste avsnitt skal, når reguleringsanlegget iht. konsesjonen tilfaller staten, inntil en tredjepart av reguleringsanlegget eller dets verdi tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanlegget ligger. NVE mener at det er rimelig at 1/3 av verdien av anleggene overføres til kommunene, og foreslår at tredjeparten av verdien fordeles mellom Oppdal kommune og Folldal kommune i forhold til den beregning av antall innvunnede naturhestekrefter fra de to magasinene som foreligger. GLB har beregnet innvunne naturhestekrefter for Elgsjøreguleringen til 6425 nat.hk. og Marsjø til 5649 nat.hk., til sammen 12074 nat.hk. NVE vil foreta endelig beregning av naturhestekreftene som grunnlag for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft når konsesjonen foreligger.

Etter vel 80 års regulering er det sannsynlig at økosystemene i området er vel etablert og stabilisert. Det er ikke påvist vesentlige konsekvenser av reguleringen med hensyn til vilt og fisk. Det synes også som om friluftinteressene knyttet til jakt og fiske er lite berørt av reguleringene.

Veien til Elgsjødammen fra Bekkelægeret går på en kort strekning innenfor den nåværende nasjonalparken. Videre foreligger det et forslag om Verneplan for Dovrefjellområdet. Det er bl.a. foreslått at Elgsjø skal inngå i et landskapsvernområde, mens Marsjø holdes utenfor verneområdet. Det er viktig for dameier å kunne komme seg inn til Elgsjødammen med bl.a. tyngre anleggsmaskiner for å kunne gjennomføre nødvendige drifts-, vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. I (forslag til) forskrift om vern av Knutshø landskapsvernområde pkt. V Generelle unntaksbestemmelser sies det:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet”.

Vi mener at fortsatt drift av bl.a. Elgsjøreguleringen er av vesentlig samfunnsmessig betydning. På bakgrunn av dette mener vi at videre drift av anleggene, herunder nødvendig opprusting av reguleringsanlegg og anleggsveg eventuelt framføring av ny anleggsveg kan gjennomføres selv om det foreslåtte landskapsvernområdet opprettes. Vi mener videre at den nevnte formuleringen i forskriften gjør det mulig å følge opp eventuelle konsesjonspålegg. Vi forutsetter at disse arbeidene utføres på en best mulig måte mht. verneinteressene, jf. merknader til post 6.

I søknaden nevnes det at det enkelte år er problemer ved Meløyseter. Vi mener dette problemet hovedsakelig er knyttet til tappingen fra Fundin, som ikke er gjenstand for behandling i denne saken.

Det har ikke kommet noen innsigelser fra noe hold mot å gi GLB konsesjon for reguleringen av Elgsjø og Marsjø. Representanter for NVE har vært på befaring i det utbygde området. NVE legger til grunn for avgjørelsen bl.a. at inngrepene har eksistert over lang tid og at omgivelsene i stor grad er tilpasset denne situasjonen. Videre bidrar reguleringene til både kraftproduksjon og flomdemping.

Konklusjon

NVE finner at fordelene ved fortsatt regulering er større enn ulempene, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. NVE anbefaler derfor at GLB får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til regulering av Elgsjø og Marsjø.

NVE anbefaler også at GLB får overdratt fra staten:

- dammene i Elgsjø og Marsjø.
- bruksretten til 4 daa grunn under og rundt hver av dammene.
- eiendomsretten til veianlegget fra Dalsætra til Marsjø.
- eiendomsretten til veianlegget fra Bekkelægeret til Elgsjø.

Til en samlet pris av kr 1 000 000,-.

Tillatelsen anbefales gitt på vedlagte vilkår.

Merknader til vilkårene:

Vilkårene er utformet med henblikk på at anleggene for lengst er utført. Vi har følgende merknader til de enkelte postene.

Post 1 Konsesjonstid

Det har i forbindelse med høringen blitt uttalt at konsesjonen bør gis for et forholdsvis kort tidsrom. Bl.a. uttaler Oppdal kommune at det er prinsipielt uheldig å gi konsesjon på ubegrenset tid. Kommunen sier også at enhver vassdragsregulering innebærer betydelige naturinngrep, og med jevne mellomrom bør konsesjonsmyndighetene ha muligheter for en fri vurdering av reguleringens samfunnsmessige nytte.

I brev av 27. oktober 1994 til GLB meddelte Nærings- og energidepartementet at de oppfattet GLB, med private og offentlige deltagere i hele vassdraget, som en enhet. I medhold av lovendring 11. juni 1993 nr. 99 av vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 2 første ledd er det fast praksis å gi konsesjon på ubegrenset tid når konsesjonen gis til et selskap hvor mer enn 2/3 av kapitalen er offentlig eid. På bakgrunn av dette foreslår NVE at GLB gis konsesjon på ubegrenset tid for Elgsjø og Marsjø.

Vilkårene kan bli tatt opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3. Med adgang til å revidere vilkårene etter 30 år, me-

ner vi at de forholdene som Oppdal kommune har tatt opp, er tilstrekkelig ivarettatt.

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

I tidligere konsesjon har både konsesjonsavgifter og næringsfond vært fraværende.

På grunnlag av data fra NVE har GLB beregnet innvinne naturhestekrefter for Elgsjøreguleringen til 6425 nat.hk. og Marsjøreguleringen til 5649 nat.hk., til sammen 12074 nat.hk. NVE har ingen merknader til dette, men vil foreta endelig beregning av naturhestekreftene når konsesjonen foreligger.

Oppdal kommune krever et næringsfond på 3 millioner kroner og at konsesjonsavgiftene må settes til maksimalsatsen. Kommunen uttaler bl.a. at de tidligere ikke har fått noen kompensasjon i form av konsesjonsavgifter eller næringsfond for de ulemper som reguleringen har medført. I følge kommunen må det legges vekt på at reguleringsanleggene delvis er nedskrevet og representerer en betydelig verdi for konsesjonssøker. Kommunene uttaler at det må legges sterk vekt på at regulanten kan nyttiggjøre seg reguleringen i hele den nye konsesjonsperioden praktisk talt uten noen utgifter til anlegg av reguleringsdammer. Oppdal kommune sier videre at nettoverdien av reguleringen ikke framkommer med noe entydig beløp i søknaden. Kommunen krever at det framskaffes simuleringer eller annen etterprøvable dokumentasjon som kan bidra til riktige opplysninger om rentabiliteten på reguleringsanleggene.

GLB uttaler at de har lagt fram alle kjente opplysninger framskaffet fra den tidligere eieren, og at de har foretatt beregninger av forventet nytte i tråd med det som kreves i henhold til praksis. GLB sier videre at de er uenig med kommunenes syn på verdien av de hjemfalte damanleggene, og viser til at Svelgfoss og Frøystul gjaldt produksjonsanlegg som verdisettes på en annen måte enn reguleringsanlegg alene. GLB sier videre at henvisningen til "Norsk vassdragsrett s. 292-293", ikke er relevant da disse prinsippene ikke har fått gjennomslag i tidligere saker. GLB nevner "Arendalsaken" der tilsvarende problemstillinger ble behandlet (St.prp. nr. 64 1991-1992). Videre hevder GLB at reguleringsanlegg ikke har forårsaket særlig skade, og at damanleggene ved Elgsjø og Marsjø er svært gamle. Det har vært nødvendig med reparasjoner flere ganger. GLB uttaler videre at dette skulle tilsi at avgiftssattene settes lavt og at Oppdal kommunes krav om et næringsfond på 3 millioner kroner er altfor høyt.

Søknaden inneholder tilstrekkelig med opplysninger, og NVE ser ingen vesentlig grunn for at det skal framskaffes ytterligere dokumentasjon om rentabiliteten på reguleringsanleggene.

Fra distriktet er det uttalt at de ikke har mottatt kompensasjon for de skader og ulemper som regu-

leringene har medført. Etter vår mening har distriktet hatt nytte av den gruvevirksomheten som reguleringsanleggene var en del av. Denne virksomheten har skapt både aktivitet og arbeidsplasser. NVE anser den tidligere konsesjonen som oppgjort og avsluttet. Gjeldende søknad om ny konsesjon tar utgangspunkt i delvis nedskrevne anlegg og hvilke skader og ulemper utbyggingen vil kunne få i en ny konsesjonsperiode.

Elgsjø og Marsjø har vært regulert i ca. 90 år, og distriktet har til en viss grad hatt tid til å tilpasse seg reguleringsanleggene. Reguleringsanleggene er delvis nedskrevet, men av sikkerhetshensyn, er det påkrevd med omfattende ombygging av reguleringsanleggene. Økosystemene i området er vel etablert og stabilisert etter lang tids regulering. Området er fortsatt attraktivt med stor verdi for flere brukerinteresser bl.a. jakt, fiske og friluftsliv. NVE mener at disse interessene ikke lider noen vesentlig ulempe som følge av reguleringsanleggene.

På bakgrunn av det ovenfor nevnte finner vi ikke grunn til å sette avgiftssattene spesielt høyt. Etter en vurdering av bl.a. de seineste års praksis foreslår NVE, fastsatt:

- til statens konsesjonsavgiftsfond: kr 8,- per nat.hk.
- til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer: kr 24,- per nat.hk.

Ved en ny reguleringskonsesjon etter en tidligere utløpt reguleringskonsesjon har praksis vært at økte konsesjonsavgifter må etterbetales fra tidspunktet for den tidligere konsesjonens utløp, jf. St.prp. nr. 64 om nye reguleringskonsesjoner i Arendalsvassdraget side 167. For Elgsjø- og Marsjøreguleringene har det imidlertid ikke vært gitt noen reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringsloven tidligere. I brev av 28. november 1991 om midlertidig fortsettelse av reguleringsanlegg etter utløpt konsesjonsperiode, sier Olje- og energidepartementet at den midlertidige tillatelsen gjelder under forutsetning av at GLB påtar seg de forpliktelsene som følger av konsesjonen av 5. januar 1940. Etter det vi kan se inneholder ikke konsesjonen av 5. januar 1940 noe vilkår om konsesjonsavgifter. Ut fra dette mener vi at konsesjonæren ikke skal betale konsesjonsavgifter fra utløpet av den tidligere konsesjonen, men først fra datoen for når ny reguleringskonsesjon gis.

For vår vurdering om næringsfond viser vi til de samme forholdene som nevnt ovenfor mht. avgiftsvurderingen. Videre har vi vurdert hvilke virkninger reguleringsanleggene har for distriktets satsing på friluftsliv og turisme. Vi legger også noe vekt på at antall naturhestekrefter (12 074 nat.hk.) og GWh (30 GWh) som vinnes inn er forholdsvis beskjedent. På

denne bakgrunn anbefaler NVE at det ikke gis næringsfond til kommunene.

Post 6 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Vilkåret vil omfatte ombygging av dammene, opprusting av eksisterende veier og eventuelt bygging av ny vei inn til Elgsjødammen. Disse anleggsarbeidene må i så liten grad som praktisk mulig berøre eksisterende og planlagte verneområder. Det vil også bli lagt stor vekt på at regulanten tar hensyn til villreinen i området. Vi foreslår at godkjenning og tilsyn tillegges NVE i tråd med vanlig praksis.

Post 7 Naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttaler bl.a. at etter vel 80 års regulering er det sannsynlig at økosystemene i området er vel etablert og stabilisert. DN uttaler også at selv om fiskefaglige undersøkelser viser at den naturlige rekrutteringen av fisk er god både i Elgsjøen og Marsjøen, bør mulighetene for fremtidige undersøkelser og utsettinger sikres i de nye konsesjonsvilkårene. Videre sier DN at reduserte levevilkår for fisk i vassdraget nedstrøms reguleringsmagasinene må kompenseres. DN foreslår i den forbindelse at konsesjonæren skal pålegges å betale et engangsbeløp til Folldal kommune på kr 100 000,- til opphjør av fisk. NVE er stort sett enig i det forslaget til vilkår som DN fremmer med unntak av størrelsen på det engangsbeløp som DN foreslår utbetalt til Folldal kommune. Tatt i betraktning de relativt små skadene disse gamle reguleringsmagasinene medfører mener vi at engangsbeløpet til opphjør av fisk må settes betraktelig lavere enn det DN foreslår. Vi kan heller ikke se noen grunn til at bare den ene kommunen skal få utbetalt et slikt øremerket beløp. Vi foreslår på bakgrunn av det ovenfor nevnte at konsesjonæren pålegges å betale et engangsbeløp på kr 20 000,- til hver av kommunene til opphjør av fisk.

Vi har valgt å bruke de standardformuleringene for vilkår som har vært brukt de siste årene tilpasset DN's forslag. Vi mener at merknadene fra fylkesmannen i Hedmark, Folldal kommune, Statskog Oppland, Folldal fjellstyre og NJFF i det vesentligste blir oppfylt av de foreslåtte vilkårene. Oppdal kommunes krav om et fiskefond (årlig beløp på kr 20 000,-) som skal disponeres av kommunen, blir imidlertid ikke oppfylt.

Post 8 Fornminner, mv.

Sør-Trøndelag fylkeskommune (STFK) er interessert i å gjennomføre arkeologiske etterundersøkelser, og i følge fylkeskommunen har GLB stilt seg positiv til en slik etterundersøkelse. STFK har stipulert denne undersøkelsen til kr 25 000,- (Elgsjø).

Hedmark fylkeskommune (HFK) er også interessert i tilsvarende undersøkelser for Marsjø. HFK viser i den sammenheng til kulturminneloven.

Med hensyn til arkeologiske undersøkelser viser vi til diskusjonen i St.prp. nr. 73 (2001-2002) om ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjord m.m. og anbefaler at det benyttes samme vilkår som er foreslått i den saken.

Post 10 Ferdseil mv.

Dersom opprusting av den gamle anleggsveien ev. ny vei inn til Elgsjøen kan skade villreinen i området ved at det åpnes for mer ferdsel i området, kan det være aktuelt for konsesjonsmyndighetene å pålegge regulanten å stenge veien for motorisert ferdsel som ikke har sammenheng med drift, vedlikehold og opprusting av anleggene.

Post 12 Manøvreringsreglement mv.

Forslaget til reglement bygger på mange års praksis med jevn tapping gjennom hele vinteren. Det er etter vår mening riktig å ta utgangspunkt i denne praksisen når manøvreringsreglementet skal utformes, bl.a. fordi dette er den reguleringsmåten som de fleste kjenner til og har tilpasset seg.

Oppdal kommune ønsker at det ikke skal slippes vann fra Elgsjø i sommerperioden. Dette ønsket blir langt på vei oppfylt ved at man holder fast på den praksis som man har i dag når det gjelder manøvreringen av Elgsjømagasinet. I et medianår er Elgsjømagasinet fylt opp ca. 1. juli, og holdes fylt til ut i november. I år med lite tilsig kan imidlertid fyllingen gå seinere. Det vanlige er at det ikke slippes magasin vann fra Elgsjø om sommeren.

Oppdal kommune viser til GLBs forslag til manøvreringsreglement pkt. 4:

”Viser det seg at slipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig. ... .”

Kommunen krever at ”av omfang” blir tatt ut av teksten. Formuleringen i pkt. 4 er en standardformulering som har vært praktisert i lang tid. Vi ser i denne saken ingen grunn til å fravike tidligere praksis.

Post 17 Konsesjonskraft

For Elgsjø- og Marsjøreguleringene har det ikke vært gitt noen reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringsloven tidligere. I brev av 28. november 1991 om midlertidig fortsettelse av reguleringsloven etter utløpt konsesjonsperiode, sier Olje- og energidepartementet at den midlertidige tillatelsen

gjelder under forutsetning av at GLB påtar seg de forpliktelser som følger av konsesjonen av 5. januar 1940. Etter det vi kan se inneholder ikke konsesjonen av 5. januar 1940 noe vilkår om konsesjonskraft. Ut fra dette mener vi at konsesjonærens plikt til å levere konsesjonskraft skal gjelde fra tidspunkt for når ny konsesjon gis, og ikke fra utløpet av den tidligere konsesjonen.

Øvrige merknader

På bakgrunn av at GLB kjøper anleggene, samt de foreslåtte vilkårene som gir mulighet til å avbøte skadene, finner vi ikke grunn til å videreføre de eksisterende årlige erstatninger til staten.”

Forslag til vilkår for tillatelse for Glommens og Laagens Brukseierforening til regulering av Elgsjø og Marsjø

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet

øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

6

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i Elgsjø m/Elgsjøbekken og Marsjø m/Mela er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlige forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Det året konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et beløp til Folldal kommune og Oppdal kommune på til sammen kr 40 000,- til opphjelv av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal deles likt mellom de to kommunene. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av DN.

III

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

IV

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravinger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf. kulturminneloven § 10. Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, og skal derfor søkes holdt på et rimelig nivå.

De arkeologiske undersøkelserne/utgravningene skal foretas i den tiden magasinet likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal varsle fylkeskommunen om når magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd.

For de områdene som blir berørt av anleggsarbeider plikter konsesjonæren i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

10

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruere og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruere og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse. Innenfor verneområdene håndheves allmenn ferdsel i henhold til regelverket for de verna områdene.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

11

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

12

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

13

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

15

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning fore-

kommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12, 17 og 19 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

20

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Elgsjø og Marsjø i henholdsvis Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke og Folldal kommune i Hedmark fylke

(erstatte reglement fastlagt ved skjønnet for Elgsjø og Marsjø i 1909)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Elgsjø	1127,04	1132,39	1127,04	5,35	0	5,35
Marsjø	1062,25	1063,75	1059,75	1,50	2,50	4,00

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragsets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Høringsinstansenes bemerkninger til NVEs innstilling

Folldal kommune har i brev av 19.02.03 kommet med følgende bemerkninger:

1. Folldal kommune setter det som et klart vilkår for å være positiv til at det gis ny reguleringskonsesjon for Marsjøen at kommunen får en kompensasjon som står i forhold til den verdiskapning som skjer lokalt og den

økonomiske nytten konsesjonæren har hatt og vil få ved tildeling av ny reguleringskonsesjon. Folldal kommune vil som minimum kreve at:

- Folldal kommune mottar 1/3 av sin andel av anleggenes verdi.
  - Det mottas konsesjonsavgift for *hele* den perioden GLB har utnyttet reguleringen for kraftproduksjon.
  - Folldal kommune mottar et næringsfond på minimum 2 millioner kroner.
  - Prosentandelen for avståelse av konsesjonskraft settes til minimum 10 %.
  - Folldal kommune mottar årlig minimum kr 20 000,- til fiskefond (indeksreguleres).
  - Manøvreringsreglementet inneholder en bestemmelse om at vannslipping ikke skal foregå i perioden juni – oktober.
2. Folldal kommune forventer ut over dette at:
    - Anleggenes verdi fastsettes til minimum kr 5 millioner.
    - Konsesjonsavgiften fastsettes til kr 30,- pr. nat.hk.
    - Ordene "av omfang" tas ut av teksten i pkt. 4 i forslaget til nytt manøvreringsreglement.
  3. Kommunestyret beklager å måtte konstatere at NVE bruker hele sin argumentasjon for å sikre konsesjonssøker best mulige vilkår. Det er ikke lagt tilstrekkelig vekt på å sikre at lokalsamfunnene får en kompensasjon som står i forhold til den verdiskapning som skjer lokalt og den økonomiske nytten konsesjonæren vil få av reguleringen. Kommunestyret forventer at departementet legger til grunn en helt annen vurdering av disse forholdene."

Oppdal kommune har i brev av 18.03.03 kommet med følgende bemerkninger:

"Dersom det ikke har skjedd endringer i forutsetningene er det for Oppdal kommune naturlig å fremme de samme krav som i brev av 29. oktober 1993. Det er i tillegg naturlig å fremme krav som gjør at kommunen ikke blir skadelidende på grunn av den svært lange saksbehandlingstiden i NVE.

I brev av 29.10.93 er det uttalt at det er en forutsetning for at Oppdal kommune skal være positiv til ny reguleringskonsesjon at kommunen mottar en kompensasjon som står i forhold til den verdiskapningen som skjer lokalt, og de fordeler konsesjonæren har hatt og vil få av reguleringen. Dette synspunktet står fast.

I brev av 29.10.93 er det fremmet følgende krav (*i kursiv*):

1. Oppdal kommune mottar 1/3 av anleggenes verdi. Verdien for Oppdal antas å overstige eiendomsskattetaksten for Elgsjødammen (kr 750 000,-) med betydelige beløp.

Prinsippet om at kommunene skal ha 1/3 av verdien på anleggene er akseptert. NVE har imidlertid etter en *skjønsmessig* vurdering stipulert den samlede verdien av anleggene til kr 1 million. Dette synes å være alt for lavt. Skattetaksten for Marsjødammen er kr 500 000,-. Samlet takst for begge dammene utgjør kr 1 250 000,-. I tillegg kommer bruksrett til 4 daa grunn under hvert damanlegg, samt eiendomsretten til veianleggene. Det er i tillegg rimelig å se på nytten for regulanten ved den kraft som innvinnes ved reguleringen. Denne er av GLB satt til 30 GWh vinterkraft. GLB sammenligner verdien av dette med investering i ny vinterkraft, og kommer da fram til en sum på kr 100 millioner. GLB anser at reguleringene har god økonomi for utnyttelse i de nedenforliggende kraftverk.

Det er interessant å registrere at GLB i brev av 08.03.02 argumenterer med at verdien av dammene er minimal *for staten* fordi GLB ikke har noen reell konkurranse om å overta disse. Det er kun falleiere i GLB som kan utnytte reguleringen, og som gjennom GLB vil få konsesjon. GLB opprettholder derfor sitt tilbud om å overta dammene for kr 1 mill. NVE bruker samme argumentasjon i sin saksvurdering, og mener at tilbudet fra GLB må aksepteres fordi dammene ikke har noen verdi for andre. NVE legger m.a.o. opp til at GLB skal få overta dammene billig i stedet for at det gjøres en vurdering av teknisk verdi og hvilke økonomiske fordeler reguleringen fører til, og at dette gjenspeiles i overtakelsesverdi og konsesjonsbetingelsene for øvrig.

Når det gjelder verdsettelsen av de hjemfalte anlegg vil vi hevde at staten her må kunne stå friere ved verdifastsettelsen enn det som er lagt til grunn fra NVEs side. I tillegg stiller vi oss undrende til NVEs begrunnelse for ikke å foreta en grundigere beregning av teknisk verdi mv., jf. innstillingen side 45:

”Ettersom grunnlaget for en fastsettelse av teknisk restverdi er forholdsvis dårlig og det haster med å få gjennomført oppgraderingen av anlegget eller bygging av ny dam, anser vi det for unødvendig tidkrevende og kostbart å finberegne verdien av de aktuelle anleggene. Vi mener det er mer påkrevd at nytt eierforhold etableres raskt, og at arbei-

det med sikring av dammen kommer i gang så raskt som mulig.”

Etter at NVE har brukt 10 år på å behandle konsesjonssøknaden fremstår ovenstående begrunnelse som lite overbevisende etter vårt syn.

Oppdal kommune vil ut fra ovenstående kreve at det blir foretatt en grundig beregning av teknisk verdi. Beregningene må utføres av en nøytral faginstans oppnevnt av departementet, og akseptert av berørte kommuner.

2. Det må i konsesjonen inntas vanlige vilkår om avståelse av konsesjonskraft.

NVE foreslår at konsesjonæren skal avstå inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften. Kravet om at det skal avstås konsesjonskraft er etter dette imøtekommet. Oppdal kommune forutsetter at prosentandelen ikke settes lavere enn 10 %.

2a. Nytt krav: Etterbetaling av verdien av konsesjonskraft i perioden 1990 – 2003

Det er etter vårt syn svært utilfredsstillende at Oppdal kommune som følge av den meget lange saksbehandlingstid har vært avskåret fra rettigheter som vi etter konsesjonslovgivningen har et ubetinget krav på. Vilkår om konsesjonskraft er av de vilkår som alltid skal oppstilles når reguleringskonsesjon gis. GLB har fått anledning til å drive i henhold til konsesjonsvilkårene fra 5. januar 1940, som ikke hadde noen bestemmelser om konsesjonskraft. Etter vårt syn skulle det vært fastsatt vilkår om kommunens rett til uttak av konsesjonskraft da GLB i 1991 fikk midlertidig rett til å fortsette reguleringene.

I Frøystul-saken drøfter mindretallet (høyesterettsdommer Aasland) hva slags type vilkår som skal gis virkning fra hjemfallstidspunktet og uttaler i denne forbindelse:

”Når Hydro, etter å ha søkt om ny konsesjon, fortsatte driften etter 14. mars 1984 i påvente av at søknaden ble avgjort, må det ha vært en klar og bortimot nødvendig forutsetning fra både bedriftens og konsesjonsmyndighetenes side at driften fortsatt var undergitt konsesjonsvilkår. *For så vidt gjelder de vilkår som kan betegnes som naturalforpliktelser, for eksempel med hensyn til minstevannføring, tiltak for fisket mv., måtte det nødvendigvis være vilkårene i den gamle konsesjonen som ble forutsatt å gjelde i denne perioden; her kunne det vanskelig bli tale om å tillegge den nye konsesjonen noen tilbakevirkning. Annerledes stiller det seg med de pengeytelser som ligger i konsesjonsavgiften.* At det skulle betales konsesjonsavgift også i denne perioden, på linje med oppfyllelse av øvrige konsesjonsvilkår, er etter min mening en naturlig konsekvens av det kontinuitetssynspunkt jeg har gjort rede for. Det synes også opprinnelig å ha vært forutsatt av Hydro, som betalte konsesjonsavgift etter den gamle sats helt frem til ut 1992. Når det gjelder

satsen for konsesjonsavgiften, er det - i motsetning til hva som gjelder for naturalforpliktelsene - mulig å tillegge den nye konsesjon tilbakevirkning fra starttidspunktet for denne konsesjonen. Jeg kan ikke se at industri-konsesjonsloven gir holdepunkter for avgjørelsen av om denne løsning bør velges, og det kan reises spørsmål om hva som her er den mest nærliggende løsning. På den ene side kan alminnelige forvaltningsrettslige utgangspunkter tilsi at et forvaltningsvedtak ikke tillegges tilbakevirkende kraft; på den annen side kan det være naturlig at en revisjon av foreldede konsesjonsvilkår gis virkning fra den nye konsesjons ikrafttreden i den utstrekning dette er mulig. Den siste betraktning gjør seg klart gjeldende i den foreliggende sak, hvor konsesjonsavgiften under den gamle konsesjon var svært lav ut fra den senere utvikling. Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på noen avveining mellom disse alternativer, idet jeg ser det slik at spørsmålet allerede hadde funnet sin løsning gjennom veletablert praksis da konsesjonen i vår sak ble meddelt. Jeg nevner da også at NVE, som forestod den forberedende behandling av konsesjonssaken, synes å ha tatt det for gitt at den nye sats for konsesjonsavgiften skulle gis tilbakevirkning. Det forelå en omfattende og entydig praksis ved fornyelse av reguleringskonsesjoner for at konsesjonsavgiftene ble gitt tilbakevirkning til starttidspunktet for den nye konsesjon. Når det gjelder ervervskonsesjoner, var praksis nokså spinkel, men det er ikke påvist ett eneste eksempel på at nye sats for først er gitt virkning fra vedtakstidspunktet. Da jeg ikke kan se at det på dette punkt er grunnlag for å gjøre noen forskjell mellom regulerings- og ervervskonsesjoner ut fra rent formelle betraktninger, finner jeg at den nye sats for konsesjonsavgiften skulle vært tillagt virkning fra 14. mars 1984." (understreket her)

Konsesjonskraften er i utgangspunktet en naturalytelse. På den annen side er det relativt enkelt å beregne hvilket tap kommunen har lidt som følge av NVEs lange saksbehandlingstid, differansen mellom antatt salgsverdi og selvkost. Det finnes statistisk materiale som gir grunnlag for å beregne dette.

På denne bakgrunn vil Oppdal kommune kreve at det for perioden fra 5. januar 1990 og fram til ny konsesjon gis, etterbetales et beløp tilsvarende verdien av den konsesjonskraften kommunen har gått glipp av. Som utgangspunkt viser vi til at en foreløpig beregning fra NVE viser at Oppdal kommune vil motta en konsesjonskraftmengde på ca. 1,6 GWh pr. år.

3. Oppdal kommune krever at det fastsettes konsesjonsavgifter. Maksimalsatsen på kr 30,- pr. nat.hk. må benyttes.

NVE foreslår at det fastsettes konsesjonsavgifter, men at satsen settes til kr 24,- pr. nat.hk. Det må fra Oppdal kommunes side fastholdes at satsen settes til maksimalsatsen, som også i dag er på kr 30,- pr. nat.hk. Vi vil understreke at formålet med konsesjonsavgiftene ikke bare er å avbøte skader og ulemper, men også å gi kommunen en andel av de verdier som tas ut av lokale ressurser. Dette er bl.a. fremhevet av Høyesterett i Frøystul-saken som omtales nærmere nedenfor. NVE synes nokså ensidig å ha festet seg ved at det er relativt lite skader og ulemper ut over det som gjennom en 90 års periode er etablert i vassdragene.

3a. Nytt krav: Konsesjonsavgift må betales for perioden 1990 – 2003

NVE foreslår at konsesjonsavgift skal betales fra datoen når ny reguleringskonsesjon gis, ikke fra utløpet av tidligere konsesjon. Dette er selvsagt fullstendig uakseptabelt. Det kan ikke under noen omstendighet være slik at kommunene skal gå glipp av inntekter på grunn av at NVE har brukt 10 år på å behandle søknaden fra GLB (datert 10.12.92.). Det henvises her til Forvaltningslovens § 11 a. Vi kan ikke se at NVE har godtgjort at det er behov for å benytte 10 år på å behandle denne saken. Vi kan heller ikke se å ha mottatt et foreløpig svar med begrunnelse for at saken må forventes å ta så lang tid. Det er videre ikke akseptert av kommunene at Olje- og energidepartementet i brev av 28.10.91 har gitt GLB midlertidig tillatelse på de samme vilkår som følger av konsesjonen fra 1940, der det ikke var krav om konsesjonsavgifter. Dette kan derfor ikke brukes som et argument for at kommunene skal gå glipp av inntekter i denne perioden. Det er derfor et absolutt ufravikelig krav at det etterbetales konsesjonsavgifter for hele den perioden GLB har utnyttet reguleringskraftproduksjon og fram til ny konsesjon gis. Som også NVE uttaler er det vanlig praksis at avgiftene etterbetales fra det tidspunktet den tidligere konsesjonen løp ut. Hvorvidt beløpet skal utbetales av GLB, som årlig har spart et beløp tilsvarende det som blir fastsatt som konsesjonsavgift når ny konsesjon gis, eller av staten, som har brukt urimelig lang tid på å behandle søknaden og gitt GLB midlertidig tillatelse uten vilkår om konsesjonsavgift, er Oppdal kommune uvedkommende. Det som her må vektlegges er at kommunene får sin andel av den verdiskapningen som har skjedd i perioden.

Etter vårt syn er den vurdering som er lagt til grunn fra NVEs side i strid med Høyesteretts dom av 28. mars 2000 (Rt. 2000 side 452 flg.) i den såkalte Frøystul-saken. Om hva saken gjaldt viser vi til ingressen:

"Sammendrag: Konsesjon. Tilbakekjøp av hjemfalt kraftverksandel. Utgangspunktet for konsesjonsavgiften. 50 % av Frøystul kraftverk hjemfalt til staten ved utløpet av den første konsesjonsperioden 14. mars

1984. Hydro fikk i 1993 konsesjon for å kjøpe tilbake den hjemfalte del av kraftverket. Saken gjaldt spørsmål om fra hvilket tidspunkt konsesjonsavgift som Hydro i konsesjonen for tilbakekjøp var pålagt å betale til Vinje og Tinn kommuner, skulle begynne å løpe, se industrikonsesjonsloven § 1, jf. § 2 og § 5. Høyesterett kom til at det avgjørende tidspunkt må være når det rettserverv konsesjonen gjelder, er gjennomført partene i mellom, og vannfallet er klart til å tas i bruk. Dissens 4-1. Mindretallet kom til at den konsesjonsavgift som var fastsatt i konsesjonen for tilbakekjøp, måtte løpe fra hjemfalls-tidspunktet.”

Høyesteretts flertall bemerket følgende om når konsesjonsavgiftene skulle begynne å løpe:

”Dersom det blir gitt konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett til vannfall, «skal» konsesjonæren ved meddelelsen av konsesjonen «pålegges ... å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer», se industrikonsesjonsloven § 2 fjerde ledd nr. 13, jf. § 5 fjerde ledd nr. 2. Det fremgår av disse bestemmelsene at konsesjonæren ved meddelelse av konsesjon til erverv av eiendomsrett eller bruksrett til vannfall alltid skal pålegges å betale konsesjonsavgift; det er ikke opp til konsesjonsmyndigheten å vurdere om avgift skal pålegges.

Siden spørsmålet om det skal betales konsesjonsavgift, ikke beror på konsesjonsmyndighetens skjønn, kan det heller ikke være opp til konsesjonsmyndigheten å bestemme fra hvilket tidspunkt avgiftsplikten skal begynne å løpe. Spørsmålet om fra hvilket tidspunkt konsesjonsavgiften skal gjelde, må derfor løses på grunnlag av en tolking av industrikonsesjonslovens bestemmelser.

Etter industrikonsesjonsloven § 2 fjerde ledd nr. 13, jf. § 5 fjerde ledd nr. 2 skal konsesjonsavgiften beregnes «etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet». Det disse bestemmelsene direkte regulerer, er spørsmålet om hvordan grunnlaget for avgiftsplikten skal beregnes, og ikke fra hvilket tidspunkt avgiftsplikten skal inntre. *Siden beregningsgrunnlaget for konsesjonsavgiften er den kraftmengde som vannfallet etter utbyggingen kan frembringe, er det etter min mening naturlig å knytte avgiftspliktens inntreden til det tidspunkt det rettserverv konsesjonen gjelder, blir gjennomført partene imellom, og vannfallet er klart til å bli tatt i bruk.*

Dette støttes av formålet med konsesjonsavgiften og er også lagt til grunn i juridisk teori. Det er i forarbeidene til endring av industrikonsesjonsloven i 1987 fremholdt at

konsesjonsavgiften «bare i liten grad [er] fiskalt begrunnet», se Ot.prp. nr. 36 (1986-1987), side 9. Formålet med konsesjonsavgiften er først og fremst å kompensere for skader og ulemper som kraftproduksjonen påfører samfunnet, og å sikre kommunene en andel av de verdier som tas ut av lokale naturressurser, se Ot.prp. nr. 36 (1986-1987), side 7. Konsesjonsavgiften er således langt på veg begrunnet i et synspunkt om ytelse mot ytelse. Dette taler for at konsesjonsavgiften begynner å løpe fra det tidspunkt vannfallet er klart til å bli tatt i bruk. At avgiftsplikten løper fra det tidspunkt vannkraften er klar til å bli tatt i bruk, er også lagt til grunn i teorien, se for eksempel Falkanger/Haagensen (red.): Norsk vassdragsrett (1988), side 321, jf. side 329 og Amundsen: Lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom - Koncessionsloven - av 14 december 1917 (1918), side 74.

Ved konsesjon til tilbakekjøp av kraftverk etter at kraftverket ved utløpet av den første konsesjonsperiode er hjemfalt til staten, oppstår særlige spørsmål. I slike tilfeller vil kraftverket ofte bli drevet av konsesjonæren mens forhandlingene om tilbakekjøp pågår og søknaden om konsesjon står til behandling. *Dersom det ikke finnes holdepunkter for annet, er det meget som taler for at tilbakekjøp i slike tilfeller må anses å ha funnet sted med virkning fra hjemfallstidspunktet, og som hovedregel må også konsesjonsavgift som blir fastsatt som vilkår for konsesjon til tilbakekjøp, i slike tilfeller løpe fra hjemfallet.*” (kursivert her)

Poenget var altså at dersom *”det ikke finnes holdepunkter for annet, er det meget som taler for at tilbakekjøp i slike tilfeller må anses å ha funnet sted med virkning fra hjemfallstidspunktet, og som hovedregel må også konsesjonsavgift som blir fastsatt som vilkår for konsesjon til tilbakekjøp, i slike tilfeller løpe fra hjemfallet.”*

I den foreliggende sak har man etter vårt syn ingen slike holdepunkter for at det er lagt til grunn noe annet. I denne forbindelse vises til at det synes klart forutsatt fra GLBs side at den nye konsesjonen var forutsatt gitt virkning fra 5. januar 1990, jf. innstillingen side 1 hvor søknaden fra GLB datert 10. desember 1992 er gjen-gitt og hvor det bl.a. heter følgende om konsesjonstiden:

”Den nye konsesjonen søkes med ubegrenset varighet for offentlige reguleringsdeltakere og 60 års varighet for de private, gjeldende fra 5. januar 1990.”

NVEs henvisning til at det i den midlertidige tillatelse ikke var oppstilt noe vilkår om konsesjonsavgifter – og at det derfor ikke er grunnlag for å kreve konsesjonsavgifter fra 5. januar 1990 – kan ikke være riktig. Poenget er etter vårt syn at når det ble gitt midlertidig tillatelse den 28. november 1991 var Olje- og energidepartemen-

tet i utgangspunktet forpliktet til å fastsette vilkår om konsesjonsavgifter. At man ikke gjorde dette var likevel naturlig i lys av det ville bli sendt en søknad om permanent ny reguleringskonsesjon, og departementet ville da ha kompetanse til å fastsette vilkår om at konsesjonsavgiftene skulle løpe fra hjemfallstidspunktet. Etter vårt syn er det ingen grunn til å stille kommunene dårligere når det søkes om en helt ny reguleringskonsesjon enn hvor det søkes om en fornyelse fra den tidligere konsesjonær.

NVE har etter vårt syn følgelig lagt en uriktig rettsoppfatning til grunn ved vurderingen av når konsesjonsavgifter skal løpe.

4. Oppdal kommune krever et næringsfond på kr 3 millioner.

GLB uttaler at dette kravet er for høyt. NVE anbefaler at det ikke gis næringsfond til kommunene. Dette begrunnes med at distriktet har hatt nytte av gruvevirksomheten, og at reguleringen var en del av denne. Gruvevirksomheten har skapt både aktivitet og arbeidsplasser. Videre viser NVE til at søknad om ny konsesjon tar utgangspunkt i delvis nedskrevne anlegg.

Vi kan ikke se at Oppdal har hatt vesentlig nytte av gruvevirksomheten i form av aktivitet og arbeidsplasser. Utgangspunktet må her være at det i forbindelse med nye konsesjoner er vanlig praksis å gi næringsfond til kommunene. For GLB vil anleggene være av stor verdi, jf. kommentarene til pkt. 1 ovenfor. Det er rimelig at Oppdal kommune mottar andeler av kraftanleggets verdi gjennom næringsfond.

Det er naturlig at de forhold som utdypet når det gjelder konsesjonsavgift og konsesjonskraft hensyntas også ved avgjørelsen av om det skal gis næringsfond og størrelsen på dette. Det er fast praksis for at man ved den endelige fastsettelse av næringsfond hensyntar avsavnsrente som følge av den lange saksbehandlingstiden.

Oppdal kommune må etter dette fastholde kravet om et næringsfond på kr 3 millioner, - pluss avsavnsrente.

5. Fiskefond: Oppdal kommune krever et årlig beløp på kr 20 000,-.

NVE anbefaler at det utbetales et engangsbeløp på kr 20 000,- til hver av kommunene. Dette begrunnes med at skadene i forbindelse med reguleringen er små. Direktoratet for naturforvaltning (DN) anbefaler at det utbetales et engangsbeløp på kr 100 000,- til Folldal kommune.

Etter Oppdal kommunes vurdering vil et fiskefond på kr 20 000,- (engangsbeløp) gi så liten avkastning at det ikke vil være mulig å iverksette fornuftige tiltak. Oppdal kommune må holde fast på kravet om at dette blir et årlig beløp, eventuelt at det utbetales et engangsbeløp på minimum kr 100 000,- til hver av kommunene.

6. Oppdal kommune krever at det fastsettes som konsesjonsvilkår at det skal settes ut fisk i

Elgsjøen dersom det skulle vise seg å bli behov for det.

I pkt. 7 b i forslag til vilkår for reguleringstillatelsen går det fram at konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av DN plikter å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammen ved tiltak.

Oppdal kommune går ut fra at ett aktuelt tiltak vil være utsetting av fisk. Vi forutsetter videre at konsesjonæren skal bekoste nødvendige fiskebiologiske undersøkelser for å fastslå hvorvidt utsetting er nødvendig eller ikke. Dette må tas inn under pkt. 7 i vilkårene for reguleringstillatelsen.

7. Oppdal kommune krever det fastsettes som vilkår at konsesjonæren foretar opprenskingsarbeider i tilknytning til massetak, anleggsvei til Elgsjøen mv.

Dette kravet er ivaretatt, jf. pkt. 6 i forslag til vilkår for reguleringstillatelsen.

8. Damvokterboligen ved Elgsjøen bør overføres til Oppdal kommune til bruk som ubetjent læger i forbindelse med turløypenettet.

Damvokterboligen (hytta) ved Elgsjøen ble iflg. Harry Brenden overført fra Folldal Verk til Folldal Småbedrifter før hjemfall til staten i 1990. Festetomt til hytta er fradelt i 1996. Oppdal kommune kan etter dette ikke kreve at hytta tilfaller kommunen.

9. Oppdal kommune krever at det går fram av manøvreringsreglementet at vasslipping ikke skal skje i perioden juni – oktober. Videre krever kommunen at ordene ”av omfang” går ut av teksten der skadevirkninger for allmenne interesser omtales i manøvreringsreglementet.

Ingen av disse kravene er imøtekommet i forslaget til manøvreringsreglement. Saksbehandler ser det som særlig viktig at det i reglementet settes krav om at vasslippingen ikke skal skje i perioden juni – oktober. Dette vil være avgjørende for at skadevirkningene av reguleringen blir holdt på et akseptabelt nivå. Det vises her til at magasinet etter utvidelsen av verneområdene på Dovrefjell nå ligger i et landskapsvernområde. Det er derfor viktig å ha bestemmelser som gjør at de landskapsestetiske kvalitetene i området blir ivaretatt. At magasinet er fullt i sommerhalvåret er også avgjørende for utøvelsen av fisket.

Formuleringen om at tapping kan skje etter kraftverkseiers behov er *ikke akseptabel*.

Oppdal kommune mener for øvrig at ordene ”av omfang” må strykes i forslaget til pkt. 4 i manøvreringsreglementet. Hvis ikke vil det i praksis neppe være mulig å få fastsatt endringer av reglementet dersom det skulle oppstå skader.

Oppdal kommune må etter dette fastholde kravene som er skissert ovenfor.

10. Oppdal kommune ber om at konsesjon eventuelt gis for et tidsrom på 60 år.

NVE anbefaler at konsesjon gis på ubegrenset tid. Det vises til at konsesjonsvilkårene er gjenstand for alminnelig revisjon etter 30 år, og at dette gir tilstrekkelige muligheter til å vurdere samfunnsnyttene av reguleringen opp mot skadevirkningene. Oppdal kommune finner å kunne akseptere dette.

Det framgår ikke av NVEs innstilling hvilket tidspunkt som skal være utgangspunktet for når revisjon kan kreves. Oppdal kommune ber derfor om at det presiseres i vilkårenes post 1 første punkt at "Vilkårene for konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, regnet fra 5. januar 1990". Dette er i samsvar med vanlig praksis ved fornyelse av reguleringskonsesjoner. Oppdal kommune ser ingen grunn til at ikke det samme skal gjelde i denne saken.

OPPSUMMERING

1. Oppdal kommune setter det som et klart vilkår for å være positiv til at det gis ny reguleringskonsesjon for Elgsjøen at kommunen får en kompensasjon som står i forhold til den verdiskapningen som skjer lokalt, og den økonomiske nytten konsesjonæren har hatt og vil få ved tildeling av ny reguleringskonsesjon. Oppdal kommune vil etter dette kreve at:
  - Det blir foretatt en grundig beregning av teknisk verdi. Beregningene må utføres av en nøytral faginstans oppnevnt av departementet, og akseptert av berørte kommuner.
  - Konsesjonsavgiften fastsettes til kr 30,- pr. nat.hk.
  - Det mottas konsesjonsavgift for hele den perioden GLB har utnyttet reguleringen for kraftproduksjon.
  - Oppdal kommune mottar et næringsfond på minimum 3 millioner kroner, pluss avsavnsrente.
  - Prosentandelen for avståelse av konsesjonskraft settes til 10 %.
  - Oppdal kommune mottar etterbetaling av verdien av konsesjonskraft for hele den perioden GLB har utnyttet reguleringen for kraftproduksjon.
  - Oppdal kommune mottar årlig minimum kr 20 000,- til fiskefond.
  - Manøvreringsreglementet inneholder en bestemmelse om at vannslipping ikke skal foregå i perioden juni – oktober.
  - Det presiseres i vilkårenes post 1 første punkt at "Vilkårene for konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, regnet fra 5. januar 1990".
2. Oppdal kommune forventer ut over dette at:
  - Ordene "av omfang" tas ut av teksten i pkt. 4 i forslaget til nytt manøvreringsreglement.
  - Det tas inn i vilkårenes pkt. 7 at konsesjonæren plikter å bekoste de fiskebiologiske undersøkelser Direktoratet for naturforvaltning finner nødvendig."

Hedmark fylkeskommune har i brev av 07.03.03 kommet med følgende kulturvernfarelige uttalelse:

"Hedmark fylkeskommune har for området ved Marsjøen varslet arkeologisk befaringsforbindelse med konsesjon i brev av 02.08.93. Siden den gang har reguleringen vært drevet med tilatelse fra OED. I området er det i mellomtida kommet inn løsfunn fra steinalderboplasser, i form av skiferpilspliss og slåtte steingjenstander. Det siste funnet kom inn i juli 2002. Det er spesielt områdene i strandsonen ved utløpet av Buabekken og Sandtjønbekken og øvre del av Oppdalsbukta som det er gjort funn. Et av funnene fra juli 2002 er gjort i strandsonen rett nordøst for demningen og hytteområdet. Gjenstandsfunnene kan trolig settes i sammenheng med flattere områder som nå er regulert ned og blitt grunner.

På bakgrunn av det ovenstående vil Hedmark fylkeskommune komme til å varsle ny og mer omfattende befaringsforbindelse for å håndheve undersøkelsesplikten i henhold til kulturminnelovens § 9. Omfanget av undersøkelsene kan ikke avgjøres før vi har mottatt nærmere detaljplaner. I den forbindelse ønsker vi detaljerte kart som viser tiltaksendringer. Det er viktig for oss å vite hvilke konsekvenser ombygging av demningen vil få. Vil ombyggingen få konsekvenser i forhold til reguleringssonen hva angår erosjon og isgang? Dersom vannstanden i anleggsperioden tappes ned slik at arkeologiske registreringer kan gjennomføres, ønsker vi å få beskjed om dette i god tid. Hedmark fylkeskommune ønsker også detaljplaner for opprustning av veien inn til Marsjøen. Etter § 10 i kulturminneloven må tiltakshaver bære utgiftene av undersøkelsene.

Arkeologiske undersøkelser ved Marsjøen vil være viktige for å forstå pionerbosetningen i høyfjellsområdet både regionalt og nasjonalt. Skiferpila indikerer en aktivitet fra yngre steinalder (neolittikum). Resultatene etter en registrering/utgravning kan settes i sammenheng med funn fra samme periode fra Trysil/Alvdal (særlig ved Savalen), Tolga, Os, Kvikne og Innerdalen. Resultatene etter utgravningene vil sammen med de allerede kjente funnstedene si noe om bosetningens omfang og datering.

Hedmark fylkeskommune har merknader til konsesjonsvilkår 8. Når det gjelder dette vilkåret, er det for snevert og utilstrekkelig for å ivareta både vernet og undersøkelsesplikten til automatisk freda kulturminner. Det er tidligere ikke gjort noen systematiske undersøkelser da dammen ble bygd. Etter siste krig har det vært et krav om arkeologiske etterundersøkelser i forbindelse med ny reguleringskonsesjon. Registreringer og utgravninger fra høyfjellsvassdrag har gitt betydelig resultater. Foruten de klassiske funnene fra Finse, er det nå kjent funn fra bl.a. Tyinvassdraget og Pålbufjorden (Nord-Ulvdal, Buskerud).

De funnene som er gjort på Marsjøen indikerer en betydelig virksomhet i steinalderen. Det er stor sannsynlighet for å finne steinalderlokaliteter med funn av steingjenstander, avslag etter gjenstandstilvirkning og steiner som kan tolkes å ha tilhørt teltringer utvasket i Marsjøens strandsoner. For å få registrert omfanget av boplass- og aktivitetssporene og dokumentere vannmassenes skade på disse anleggene, blir det nødvendig med tiltak som består av både kartlegging og registrering, arkeologiske undersøkelser og utgravninger samt sikring og tilstandsovervåking. Steinalderfunnene i Marsjøens strandkant viser nasjonale kulturhistoriske verdier. På bakgrunn av det ovenstående forutsetter vi at den siste setningen i første avsnitt i konsesjonsvilkåret erstattes med denne. "Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes slik at utvaskningssonen og anleggssområdene i sin helhet kan totalregistreres slik at undersøkelsesplikten i kulturminneloven blir oppfylt." Første setning i andre avsnitt forutsetter vi at erstattes med denne. "De arkeologiske undersøkelsene/utgravningene bør i den grad det er mulig tilpasses den tiden magasinene er nedtappet, men det må tas høyde for at undersøkelsene bare kan gjøres når landskapet er fritt for snø og tæle og at vannstanden i magasinene står lavt nok til at undersøkelsene kan la seg gjennomføre."

På det nåværende tidspunktet har ikke Hedmark fylkeskommune flere innspill til ny reguleringskonsesjon. Vi ser fram til å få oversendt detaljplaner, slik at vi kan planlegge feltarbeidet mer presist."

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev av 08.04.03 kommet med følgende uttalelse:

- 1) Sør-Trøndelag fylkeskommune setter det som et klart vilkår for å være positiv til at det gis ny reguleringskonsesjon for Elgsjøen at Oppdal kommune får en kompensasjon som står i forhold til den verdiskapningen som skjer lokalt, og den økonomiske nytten konsesjonæren har hatt og vil få ved tildeling av ny reguleringskonsesjon. Sør-Trøndelag fylkeskommune vil som minimum kreve at:
- Det blir foretatt en grundig beregning av teknisk verdi. Beregningene må utføres av en nøytral faginstans oppnevnt av departementet, og akseptert av berørte kommuner.
  - Det mottas konsesjonsavgift for hele den perioden GLB har utnyttet reguleringskraftproduksjon.
  - Oppdal kommune mottar et næringsfond på minimum 3 millioner kroner.
  - Prosentandelen for avståelse av konsesjonskraft settes til 10 %.
  - Oppdal kommune mottar etterbetaling av verdien av konsesjonskraft for hele perioden GLB har utnyttet reguleringskraftproduksjon.

- Oppdal kommune mottar årlig minimum kr 20 000,- til fiskefond.
  - Manøvreringsreglementet inneholder en bestemmelse om at vannslipping ikke skal foregå i perioden juni – oktober.
  - Vilkårene for konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, regnet fra 5. januar 1990.
- 2) Sør-Trøndelag fylkeskommune forventer ut over dette at:
- Konsesjonsavgiften fastsettes til kr 30,- pr. nat.hk.
  - Ordene "av omfang" tas ut av teksten i pkt. 4 i forslaget til nytt manøvreringsreglement.
  - Det tas inn i vilkårenes pkt. 7 at konsesjonæren plikter å bekoste de fiskebiologiske undersøkelser Direktoratet for naturforvaltning finner nødvendig.
- 3) Sør-Trøndelag fylkeskommune er fornøyd med forslaget til reguleringskonsesjon når det gjelder arkeologiske undersøkelser."

Miljøverndepartementet har forelagt saken for DN og de berørte fylkesmennene, og deres uttalelser fulgte vedlagt Miljøverndepartementets brev av 28.05.03.

DN har i brev av 13.03.03 til Miljøverndepartementet følgende kommentarer til konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet:

"Konsesjonsvilkår

Elgsjøen – Knutshø landskapsvernområde

Selve Elgsjøen ligger inne i, men er ikke en del av, Knutshø landskapsvernområde. Veiadkomst og utløpsbekk er imidlertid en del av verneområdet. I verneforskriften er det tatt høyde for fortsatt drift av reguleringsanlegg, knyttet blant annet til vedlikehold av veier og anlegg, og muligheten til å benytte motoriserte framkomstmidler. Konsesjonsvilkårens § 6 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.) må endres slik at det går klart fram at nye tiltak i verneområdet, som ikke er direkte hjemlet i verneforskriften, skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Pr. dato er dette fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Vilkår for naturforvaltning

NVE har foreslått en forkortet utgave av standard vilkår for naturforvaltning. §§ II, III, IV er tatt bort. DN foreslår at standardvilkårene for naturforvaltning gjøres gjeldene i sin helhet. Det er spesielt viktig å få med § IV som bl.a. regulerer mulighetene for naturforvaltningsmyndighet å pålegge etterundersøkelser. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ber om at muligheter for å pålegge at utsetting tas med direkte i vilkårene. DN vurderer standardvilkårene som tilstrekkelige, også for et eventuelt pålegg om utsetting.

Under forrige behandlingsrunde foreslo DN en engangsutbetaling til Folldal på kr 100 000 til opphjør av fisk. NVE foreslår i innstillingen en engangsutbetaling på kr 20 000 til hver av kommunene til opphjør av fiske. DN's synspunkt er at så lenge ulemper av en regulering er varige bør det også gis en varig kompensasjon. Enten gjennom årlige tilskudd, eller ved at det avsettes penger i et fond som gir en forventet avkastning tilsvarende årlige tilskudd. DN's utgangspunkt når vi fremmer forslag om årlige tilskudd er kr 1000 pr. produsert GWh. Med bakgrunn i de registrerte skadevirkningene, som synes mindre enn for mange andre reguleringer, vil DN etter en ny vurdering foreslå en årlig utbetaling på i størrelsesorden kr 20 000, likt fordelt på kommunene.

Manøvreringsreglement

NVE's forslag til manøvreringsreglement inneholder ikke begrensninger utover LRV og HRV. Sakspapirene beskriver dagens forvaltningspraksis; med unntak av tapping om vinteren, skjer det ingen aktiv regulering av magasinene. Fra flere av høringsinstansene er det påpekt at tidlig fylling av magasinene er avgjørende for at reguleringene skal ha akseptable miljøvirkninger. DN vil derfor foreslå at det tas inn i manøvreringsreglementet begrensninger for utnyttelse av magasinene tilsvarende dagens praksis. For eksempel ved at manøvreringsreglementets § 2 får ordlyden; "*Fra vårflommen starter til 1. november skal det ikke tappes fra magasinene.*"

En slik begrensning av utnyttelse av magasinene vil medføre at elvene får en tilnærmet naturlig vannføring fra magasinet er fullt og til tapping starter. Dokumentene vi har tilgang til omtaler ikke spesielle behov for å manøvrere magasinene med tanke på å redusere flomproblemer.

Det er ikke foreslått minstevannføring fra magasinene. I den perioden magasinene fylles må det derfor forventes en svært beskjeden vannføring. Når magasinet tømmes vil vannføringen i utløpsbekkene bli vesentlig øket i forhold til en naturtilstand. Søknaden omtaler i liten grad biologiske konsekvenser av en endret vannføringsprofil. Ideelt burde dette vært gjort. Vi velger imidlertid å ikke fokusere på denne problemstillingen nå."

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i brev av 03.03.03 til Miljøverndepartementet lagt vekt på følgende:

"Miljøeffekter

Trass i en reguleringshøyde på over 5 meter, som må betegnes som betydelig i et høyfjellsvann som Elgsjøen, synes innvirkningen på miljøet og fiskeinteressene å være begrenset. Fiskebestanden er fremdeles av betydelig størrelse og kvalitet, gyteforholdene synes å være til-

fredsstillende, og viktige krepsdyr finnes fremdeles.

I henhold til den nye vannressurslovens § 10, skal det ved oppdemming være tilbake en vannmengde som svarer til minst den alminnelige lavvannføring. Da det ikke slippes minstevannføring til Elgsjøbekken under oppfylling av Elgsjøen, får en strekning på knapt 2 km ned til samløpet med Heimtjønnbekken liten vannføring i deler av sommeren. Denne strekningen representerer i dag ingen spesielle bruksinteresser, og miljøinteressene er svært begrenset ut over det rent estetiske og landskapsmessige.

Det synes ikke å foreligge forhold som medfører forureningsmessige virkninger.

Det foreligger ikke opplysninger som tyder på at den reduserte vannføringen har hatt betydning for gyteforholdene i Elgsjøelva, som fungerer som gyteelv for ørreten i Fundin. Fylkesmannen finner på denne bakgrunn at miljø- og bruksinteressene på den berørte strekningen så små at det ikke foreligger vesentlig grunnlag for å kreve slipp av minstevannføring. Imidlertid bør dammen utstyres med teknisk utstyr som muliggjør et mindre vannslipp i framtida, dersom dette er gjennomførbart uten store kostnader.

Konsesjonsvilkårenes post 7

Ordlyden i post 7 lite konkret, og flere punkter i DN's forslag til vilkår er utelatt eller lite presisert. Fylkesmannen vil gå inn for at DN's forslag om at konsesjonæren plikter å bekoste undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltakene, tas inn som eget punkt. Fylkesmannen vil også at utsetting av fisk som tiltak blir presisert, og at pkt. 1 b gis følgende ordlyd: "... å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak, *herunder utsetting av fisk.*"

Fylkesmannen er for øvrig enig i at krav om utfisking ikke tas med som vilkår."

Fylkesmannen i Hedmark har i brev av 10.03.03 til Miljøverndepartementet lagt vekt på følgende:

"Forslaget til ny konsesjon ser ikke ut til å inneholde noen nye forhold i Hedmark som ikke var kjent da fylkesmannen avga sin uttalelse 26. oktober 1993. Etter den tid er imidlertid Knutshø landskapsvernområde opprettet ved kronprinsregentens resolusjon av 3. mai 2002. Dette medfører at innstillingen fra NVE ikke er à jour, for eksempel på sidene 14-15. Det medfører også behov for enkelte prinsipielt viktige avklaringer av forholdet mellom vilkår etter vassdragsreguleringsloven og forskrifter i medhold av naturvernloven.

I forslaget til konsesjon lyder vilkårenes post 6 slik:

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE.

Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

I kommentaren til punkt 6 står det følgende:

”Vilkåret vil omfatte ombygging av dammene, opprusting av eksisterende veier og eventuelt bygging av ny vei inn til Elgsjødammen. Disse anleggsarbeidene må i så liten grad som praktisk mulig berøre eksisterende og planlagte verneområder. Det vil også bli lagt stor vekt på at regulanten tar hensyn til villrein i området. Vi foreslår at godkjenning og tilsyn tillegges NVE i tråd med vanlig praksis.”

I innstillingen står det om dette på side 47 etter sitat av dispensasjonshjemmelen i verneforskriften for Knutshø landskapsvernområde:

”Vi mener at fortsatt drift av bl.a. Elgsjøreguleringen er av vesentlig samfunnsmessig betydning. På bakgrunn av dette mener vi at videre drift av anleggene herunder nødvendig opprusting av reguleringsanlegg og anleggsveg eventuelt framføring av ny anleggsveg kan gjennomføres selv om det foreslåtte landskapsvernområdet opprettes. Vi mener videre at den nevnte formuleringen i forskriften gjør det mulig å følge opp eventuelle konsesjonspålegg. Vi forutsetter at disse arbeidene utføres på en best mulig måte iht. verneinteressene, jf. merknader til post 6.”

I kronprinsregentens resolusjon av 3. mai 2002 om Verneplan for Dovrefjell står det blant annet følgende:

”NVE sier en utvidelse av nasjonalparken ikke må hindre videre drift og vedlikehold av vassdragsanleggene, inklusive opprusting av eksisterende vei eventuelt bygging av ny anleggsvei inn til Elgsjødammen. Utvidelsen må heller ikke hindre en oppgradering/rehabilitering av anleggene.

Direktoratet for naturforvaltning sier at en bygging av ny kjøretur i nasjonalparken vil være i strid med intensjonene i verneforslaget. En eventuell søknad må likevel vurderes konkret og krever dispensasjon fra forskriften. I tråd med høringsuttalelsene tilrår DN at reguleringsmagasinet Elgsjøen

tas ut av verneplanen, og grensen trekkes til høyeste regulerte vannstand.”

Fylkesmannen kan ikke se at Miljøverndepartementet har kommentert dette spørsmålet nærmere i resolusjonen.

Fylkesmannen forutsetter at forholdet mellom vilkårene etter vassdragsreguleringsloven og forskrifter i medhold av naturvernloven blir avklart, og at konsesjonsvilkårene blir endret i samsvar med dette.

Fylkesmannen vil for øvrig bemerke det underlige i at planer om anleggsveger, massetak og massedeponier skal godkjennes av NVE, mens ”kommunene skal ha anledning til å uttale seg”, jf. vilkårenes punkt 6. Fylkesmannen vil anmode Miljøverndepartementet om å ta opp med rette vedkommende spørsmålet om å endre dette standardvilkåret slik at disse tiltakene blir fastsatt etter plan- og bygningslovens bestemmelser.”

Miljøverndepartementets vurdering:

”Departementet vil ikke frarå at det gis ny konsesjon som foreslått av NVE.

Vi støtter DNS merknader til konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Videre støtter vi forslaget fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag om å utstyre Elgsjødammen med teknisk utstyr som kan muliggjøre vannslipp til Elgsjøelva.

Vi har for øvrig ingen merknader til konsesjonsvilkårene.”

”Det kan gis tillatelse til reguleringen etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 dersom de vilkår som NVE har foreslått som post 9 blir fastsatt.”

IV Departementets merknader

Innledning

Reguleringene av Elgsjø og Marsjø ble tatt i bruk i henholdsvis 1914 og 1910 for å sikre elektrisk kraft til gruvedriften i Folldal. Folldal Verk AS' konsesjon med reguleringsretten utløp 05.01.1990, og reguleringsanleggene hjemfalt til staten. GLB fikk ved Olje- og energidepartementets brev av 28.11.1991 midlertidig tillatelse til å fortsette manøvreringen av Elgsjø og Marsjø inntil søknaden om reguleringskonsesjon for dammene blir avgjort.

Søknaden

GLB har i brev av 10.12.1992 søkt om at Elgsjødammen og Marsjødammen med den av Folldal Verks eksproprierte grunn for bygging av dammene, overdras til brukseierforeningen. Det er også søkt om at bruksretten til veien fra Dalsætra til Marsjø overdras. Videre er det søkt om reguleringskonsesjon fra 05.01.1990, og at gjeldende manøvreringsreglement for Elgsjø og Marsjø beholdes.

Saksbehandling etter søknaden

NVE anbefaler at GLB gis tillatelse til videre regulering av Elgsjø og Marsjø. NVE anbefaler også at GLB får overdratt fra staten dammene i Elgsjø og Marsjø, bruksretten til grunn under og rundt dammene, og eiendomsretten til veianleggene Dalsætra – Marsjø og Bekkelægret – Elgsjø.

Ved kronprinsregentens resolusjon av 03.05.2002 ble Knutshø landskapsvernområde opprettet. Elgsjøen ligger inne i dette landskapsvernområdet, men selve Elgsjøen er ikke omfattet av landskapsvernet. Elgsjødammen er opplyst å være beregningsmessig ustabil i henhold til sikkerhetskrav i gjeldende regelverk. NVE ga i brev av 08.10.1999 GLB pålegg om utbedring av Elgsjødammen av sikkerhetsmessige hensyn, og i brev av 05.09.2006 krav om nedtapping av magasinet.

GLB søkte i 2004 Oppdal kommune, som lokal forvaltningsmyndighet for Knutshø Landskapsvernområde, om dispensasjon fra vernebestemmelsene for å ruste opp anleggsveien til Elgsjø for å kunne gjennomføre rehabiliteringen av dammen. Oppdal kommune ga tillatelse til opprustingen, men vedtaket ble omgjort av Direktoratet for naturforvaltning (DN) i februar 2006. GLB påklaget DNs avgjørelse til Miljøverndepartementet.

På oppdrag fra GLB har Norsk institutt for naturforskning (NINA) i oktober 2007 utarbeidet en rapport om terrengtilpasning og terrengrestauring ved opprusting av anleggsveien til Elgsjøen. Løsningene som presenteres i NINA-rapport 303 fra oktober 2007 tilfredsstillende både DNs krav om at anleggsveien ikke skal krysse grensen til Dovrefjell nasjonalpark og GLBs krav om kjørbare vei på permanent bærelag.

Ved kongelig resolusjon av 07.11.2008 ble det fastsatt endring i forskrift om Knutshø landskapsvernområde. Endringen gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi tillatelse til bygging av midlertidig anleggsvei fra Bekkelægret til Elgsjødammen.

Med hjemmel i verneforskriften for Knutshø landskapsvernområde § 3 nr. 1.3. nytt pkt. j, ga Oppdal kommune GLB den 17.12.2008 tillatelse til å anlegge en midlertidig anleggsvei fra Bekkelægret til Elgsjødammen på nærmere angitte vilkår.

Fordeler og ulemper

Skader og ulemper ved fortsatt regulering er først og fremst knyttet til redusert vannføring i Elgsjøbekken om sommeren, fra lukene i Elgsjødammen stenges i begynnelsen av juni til magasinet er fullt i løpet av juli, og redusert vannføring i Mela om sommeren, fra lukene i Marsjødammen stenges i slutten av april til magasinet er fullt i begynnelsen av august. Ved Marsjø er isen usikker i området nærmest dammen og i kanalen nedstrøms dammen. I forbindelse med opprusting/ombygging av spesielt Elg-

sjødammen, vil det bli en del støy og forstyrrelser knyttet til anleggstrafikk og anleggsarbeid.

Fordelene ved reguleringen av Elgsjø og Marsjø kan i hovedsak knyttes til produksjon av elektrisk kraft og flomdemping. De to reguleringsmagasinene gir om lag 30 GWh vinterkraft i eksisterende kraftverker. Dersom det ikke gis konsesjon må dammene nedlegges, noe som vil gi store og skjemmende sår i dette sårbare høyfjellslandskapet. Det vil i så fall ta lang tid før sårene i landskapet vil revegeteres.

NVEs innstilling

NVE legger til grunn at reguleringsanleggene tilknyttet Elgsjø og Marsjø har hjemfalt til staten. Ved et eventuelt salg av reguleringsanleggene med tilhørende innretninger finner NVE det riktig å legge beregnet teknisk verdi til grunn. NVE mener anleggene bør selges til GLB dersom GLB gis reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø.

NVE har funnet fordelene ved fortsatt regulering større enn ulempene, jf. vassdragsreguleringsloven § 8, og tilrår at GLB gis reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø på nærmere bestemte vilkår. NVE anbefaler videre at GLB får overdratt fra staten dammene i Elgsjø og Marsjø, bruksretten til 4 daa grunn under og rundt hver av dammene og eiendomsretten til veianleggene fra Dalsætra til Marsjø og fra Bekkelægret til Elgsjø. Overdragelsen skal skje til en samlet pris av kr 1 000 000,-.

Høringsinstansenes merknader til NVEs innstilling

Folldal kommune setter som et vilkår for at kommunen er positiv til ny reguleringskonsesjon at kommunen kompenseres økonomisk. I den sammenheng krever kommunen konsesjonsavgifter for hele perioden GLB har nyttet reguleringene til kraftproduksjon, et næringsfond på minimum 2 mill. kroner, og at prosentandelen for avståelse av konsesjonskraft settes til 10 %. Videre krever kommunen et årlig fiskefond på kr 20 000,-, samt at vannslipping ikke skal foregå i juni – oktober. Utover dette forventer Folldal kommune at anleggenes verdi settes til minimum 5 mill. kroner, at konsesjonsavgiften blir kr 30,- per nat.hk. og at uttrykket "av omfang" tas ut av teksten i pkt. 4 i forslaget til manøvreringsreglement.

Oppdal kommune setter vilkår om at kommunen kompenseres økonomisk for å være positiv til ny reguleringskonsesjon. Oppdal kommune har langt på vei de samme kravene som Folldal kommune med hensyn til konsesjonsavgifter, konsesjonskraft, vannslipping og fiskefond. Oppdal kommune krever et næringsfond på 3 mill. kroner. Videre krever kommunen etterbetaling av verdien for konsesjonskraft for hele perioden GLB har benyttet reguleringene. Kommunen vil at det presiseres i vilkårenes post 1 at vilkårene for konsesjonen kan tas opp til re-

visjon etter 30 år, regnet fra 05.01.1990. Ut over dette forventer kommunen at uttrykket "av omfang" tas ut av teksten i pkt. 4 i forslaget til nytt manøvreringsreglement, samt at det i vilkårenes pkt. 7 tas inn at konsesjonæren plikter å bekoste de fiskebiologiske undersøkelser som DN finner nødvendig.

Hedmark fylkeskommune varsler en ny og mer omfattende befaring for å håndheve undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven § 9. Fylkeskommunen mener videre at konsesjonsvilkårenes post 8 er for snever og utilstrekkelig til å ivareta hensynet til automatisk fredete kulturminner.

Sør-Trøndelag fylkeskommune setter som vilkår for å være positive til ny reguleringskonsesjon at Oppdal kommune kompenseres og det vises til merknadene som er kommet inn fra kommunen.

Miljøverndepartementet vil ikke frarå at det gis ny konsesjon som foreslått av NVE, men departementet støtter DN's merknader til konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Videre støtter departementet forslaget fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag om å utstyre Elgsjødammen med teknisk utstyr som kan muliggjøre vannslipp til Elgsjøelva.

Olje- og energidepartementets vurdering

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, må fordelene og ulempene ved fortsatt regulering av Elgsjø og Marsjø veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragsreguleringsloven. Det innebærer at en fortsatt regulering av Elgsjø og Marsjø og miljøkonsekvensene dette innebærer skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten avveies mot tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt.

Konsesjonene for regulering av Elgsjø og Marsjø hjemfalt til staten ved utløpet av konsesjonstiden den 05.01.1990. GLB har i henhold til midlertidig tillatelse fra departementet manøvrert reguleringsanleggene fra hjemfallstidspunktet. Salg av statlig eiendom skal skje i henhold til avhendingsinstruksen fastsatt ved kongelig resolusjon av 19.12.1997. Det fremgår av avhendingsinstruksen punkt 3.4 at avhending kan skje ved direkte salg når det bare er en aktuell kjøper. Vassdragsreguleringsloven oppstiller en konsesjonsplikt for anlegg eller tiltak til regulering av et vassdrags vannføring, jf. vassdragsreguleringsloven § 1. Det er bare falleiere og staten som kan stå ansvarlig for en regulering. Det fremgår av vassdragsreguleringsloven § 9 at reguleringskonsesjon fortrinnsvis bør gis til brukseierforening dersom staten selv ikke vil regulere. GLB som eneste regulant i vassdraget, har søkt om reguleringskonsesjon. Etter departementets vurdering er GLB den

eneste aktuelle kjøperen til reguleringsanleggene Elgsjø og Marsjø.

Det er lagt til grunn i forvaltningspraksis at staten ikke kan beregne seg noen økonomiske fordeler som eier av reguleringsanlegget. Drift av reguleringsanlegg baseres på selvkost i henhold til vassdragsreguleringsloven, og verdien er knyttet til fallrettighetene. For staten vil en overtagelse av anleggene ved Elgsjø og Marsjø ikke ha noen reell verdi, ettersom staten ikke har noen rettigheter i vassdraget, med unntak av Statkraft SF som har en andel på om lag 1/3 av fallrettighetene i Mørkfoss/Solbergfoss. NVE har ved prisfastsettelsen for reguleringsanleggene tatt utgangspunkt i anleggenes beregnede tekniske verdi. Departementet mener i likhet med NVE at anleggene ikke har noen reell verdi for andre enn GLB, og at den tekniske restverdien av anleggene gir uttrykk for en riktig pris. I denne sammenheng vil departementet bemerke at det av sikkerhetsmessige grunner er behov for en betydelig og kostnadskrevenende rehabilitering av Elgsjødammen. Departementet er enig med NVE i at teknisk verdi for reguleringsanleggene ved Elgsjø og Marsjø med tilhørende anlegg og rettigheter fastsettes til kr 1 000 000.

Det følger av industrikonsesjonsloven § 41 annet ledd at når et reguleringsanlegg i henhold til konsesjonen tilfaller staten skal inntil en tredjepart tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanlegget ligger. I likhet med NVE mener departementet at det er rimelig at en tredjepart av verdien av anleggene tilfaller kommunene. Departementet går inn for at en tredjepart av verdien av anleggene fordeles mellom Folldal kommune og Oppdal kommune etter en beregning av antall innvunnede naturhestekrefter for reguleringene i Elgsjø og Marsjø. NVE vil foreta en endelig beregning av naturhestekreftene som grunnlag for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft når konsesjon foreligger.

Departementet mener at det er tilstrekkelig for konsesjonæren at det med eiendomsretten til dammene følger en bruksrett til å ha dammene stående og til å foreta nødvendige arbeider i forbindelse med ombygging, drift og vedlikehold av anleggene innenfor et avgrenset areal. Arealet som GLB får bruksrett til bør settes til 4 dekar for hvert av anleggene.

Olje- og energidepartementet viser til at Miljøverndepartementet støtter forslaget fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag om å utstyre Elgsjødammen med teknisk utstyr som kan muliggjøre et mindre vannslipp i fremtiden, dersom dette er gjennomførbart uten store kostnader. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for et slikt pålegg ettersom fylkesmannen har konkludert med at miljø- og brukerinteressene på den berørte strekningen er så små at det ikke er grunnlag for krav om minstevannføring.

I likhet med NVE mener departementet at den opprinnelige anleggsveien fra Elgsjødammen til Bekkelægret har hjemfalt til staten og at eiendomsretten til dette veianlegget bør følge med som en del av salget til GLB. Det er gitt tillatelse til bygging av midlertidig anleggsvei fra Bekkelægret til Elgsjødammen. Departementet mener at tilsvarende eiendomsrett som for den opprinnelige anleggsveien også skal gjelde for den midlertidige anleggsveien med de forpliktelser som det innebærer for GLB.

Når det gjelder anleggsveien til Marsjødammen mener departementet at denne veien hjemfalt til staten sammen med reguleringsanleggene. Departementet mener at eiendomsretten til veien bør overdras til GLB sammen med reguleringsanleggene.

Vedtaket bygger på søknad med utredninger, som sammen med foreliggende kunnskap fremkommet blant annet gjennom høringen, gjør at det etter departementets vurdering foreligger tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 8 – 12 er vurdert og tatt hensyn til i departementets behandling av søknaden.

I likhet med NVE er departementet kommet til at fordelene ved fortsatt regulering av Elgsjø- og Marsjødammen er større enn ulempene, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Det vises til at inngrepene har eksistert over lang tid og at omgivelsene har tilpasset seg situasjonen. Ingen av høringsinstansene har gått i mot en fortsatt regulering. Reguleringsene bidrar med en årlig vinterproduksjon på om lag 30 GWh i de nedenforliggende kraftverkene.

I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår også tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13.03.1981 § 11, i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

Olje- og energidepartementets merknader til vilkårene

Post 1 Konsesjonstid

Offentlige selskaper skal som hovedregel gis reguleringskonsesjoner på ubegrenset tid. Det vises til endring i vassdragsreguleringsloven § 10, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007 -2008). GLB er et offentlig selskap i vassdragsreguleringslovens forstand. Reguleringskonsesjon til GLB gis på ubegrenset tid. Vilråene kan bli tatt opp til revisjon etter 30 år fra meddelelse av ny reguleringskonsesjon, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3.

Post 2 Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at konsesjonsavgifter fastsettes til kr 24 pr. nat.hk. til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer og kr 8 pr. nat.hk. til staten. Kommunene krever avgifter i samsvar med maksimalsatsen på kr 30 pr. nat.hk. Departementet er enig med NVE når det gjelder de foreslåtte kon-

sesjonsavgiftssatsene, og viser til at satsene er vurdert ut fra nivået i de seneste års konsesjonspraksis.

Departementet viser til at det er praksis for at økte konsesjonsavgifter etterbetales fra det tidspunktet den tidligere reguleringskonsesjonen utløp. For reguleringene av Elgsjø og Marsjø har det ikke tidligere vært et vilkår om betaling av konsesjonsavgifter. NVE la til grunn i sin innstilling til departementet at GLB i 1991 påtok seg de forpliktelsene som fulgte av den tidligere konsesjonen. Ut fra dette mente NVE at konsesjonsavgiftene skulle betales med virkning fra meddelelsen av ny konsesjon.

Departementet mener at det i denne saken er rimelig at plikten til å betale konsesjonsavgifter begynner å løpe fra det tidspunktet GLB tok i bruk reguleringsanleggene i Elgsjø og Marsjø. Det innebærer at GLB plikter å etterbetale konsesjonsavgifter til Folldal og Oppdal kommuner fra og med 1990 da anleggene ble tatt i bruk av GLB. Det er også fra det tidspunkt GLB har søkt om reguleringskonsesjon. Departementet legger i denne sammenheng vekt på at konsesjonsavgifter skal kompensere for de skader og ulemper som reguleringene har påført distriktet, og skal sikre kommunene en andel av verdiskapningen. I perioden fra GLB tok i bruk anleggene frem til reguleringskonsesjon meddeles skal det betales kr 16 pr. nat.hk. til de berørte kommunene.

GLB må dekke det rentetap som kommunene er påført, som følge av at plikten til å betale konsesjonsavgifter løper fra 05.01.1990. For fastsettelsen av renten i perioden fra 05.01.1990 til 21.12.2009, er perioden delt i to på grunn av at det ikke eksisterer serier på 20 års statsobligasjoner. Rentesatsen ved etterbetaling av konsesjonsavgifter fastsettes til 11,5 prosent for perioden 05.01.1990 til 31.12.1999. Rentesatsen er beregnet på bakgrunn av renten på 10 års statsobligasjon tillagt en margin på 0,3 prosentpoeng. Tilsvarende er rentesatsen ved etterbetaling av konsesjonsavgifter for perioden 01.01.2000 til 31.12.2009 fastsatt til 6,4 pst. Det regnes ikke rentes rente i tråd med langvarig praksis.

Kommunene Folldal og Oppdal har reist krav om næringsfond på henholdsvis 2 og 3 millioner kroner. Kommunene mener det er rimelig at de mottar andeler av kraftanleggenes verdi gjennom fastsettelse av næringsfond. NVE går i innstillingen ikke inn for at det fastsettes vilkår om næringsfond. Departementet finner ikke grunnlag for å fastsette næringsfond i denne saken.

Post 6 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det tilrås fastsatt vilkår om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv. NVE tillegges myndighet etter denne posten. Etter forslag fra Direktoratet for naturforvaltning, går departementet inn for at post 6 får følgende tillegg:

”Nye tiltak i verneområdet, som ikke er direkte hjemlet i verneforskriften skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet.”

Post 7 Naturforvaltning

Folldal kommune og Oppdal kommune krever at det fastsettes vilkår om årlig innbetaling av kr 20 000 til et fiskefond til hver av kommunene. DN mener at Folldal kommune skal få et engangsbeløp på 100 000 kroner til opphjelv av fisk. Departementet mener i likhet med NVE at reguleringene i Elgsjø og Marsjø har medført relativt små skader for levevilkårene for fisk i vassdraget. Det vises til at etter 80 år med reguleringer er økosystemene i området vel etablert og stabilisert. Departementet finner som NVE ingen grunn til å skille mellom de to kommunene, og går inn for at konsesjonæren pålegges å betale et engangsbeløp på kr 20 000 til hver av Folldal kommune og Oppdal kommune.

DN mener at det bør tas i et fullstendig standardvilkår om naturforvaltning. Departementet slutter seg til DN's vurdering, og tilrår at i tillegg til vilkåret som er foreslått av NVE tas inn tre avsnitt som nye II, III og IV. Post 7 får dermed følgende ordlyd:

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Elgsjø m/Elgsjøbekken og Marsjø m/Mela er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlige forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen.

V

Det året konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et beløp til Folldal kommune og Oppdal kommune på til sammen kr 40 000,- til opphjelv av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal deles likt mellom de to kommunene.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Post 8 Kulturminnevilkår

Det tilrås fastsatt et vilkår om kulturminner for fortsatt regulering av Elgsjø og Marsjø i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Det vises til at reguleringskonsesjonen ikke medfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader til kulturminnerelaterte undersøkelser, registreringer og eventuelle utgravninger må ses i sammenheng med dette. Vilket innebærer at konsesjonæren skal betale inn en sektoravgift til kulturminnevern i utbygde vassdrag. Som grunnlag for innbetaling av sektoravgiften foreslår departementet at det i saker som gjelder tillatelse til fortsatt regulering skal betales inn et engangsbeløp på kr 12 000 per GWh magasinkapasitet. Antall GWh magasinkapasitet fastsettes ved uenighet av NVE. Beløpet skal dekke alle kulturminnerelaterte undersøkelser, registreringer, utgravninger, konserveringer og sikringstiltak. Det er en forutsetning at undersøkelsene skal foretas når magasinene likevel er nedtappet, slik at det ikke vil være til ulempe for reguleringen av vassdraget.

Post 8 får følgende ordlyd:

Når konsesjon til fortsatt regulering er gitt, skal konsesjonæren innbetale et engangsbeløp på kr 12 000 (2006-kroner) per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner innenfor området som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering terskler og anleggsarbeid mv. i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven § 8 og § 9. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf. kulturminneloven § 8, 2. ledd.

Post 10 Ferdsel mv.

Det tilrås fastsatt et standardvilkår om ferdsel. I medhold av dette vilkåret kan konsesjonsmyndigheten pålegge konsesjonæren å holde anleggsveien til Elgsjø og Marsjø stengt for motorisert ferdsel som ikke har sammenheng med drift, vedlikehold og opprusting av anleggene for eksempel av hensyn til villreinen i området.

Post 12 Manøvreringsreglementet

Oppdal kommune og Follidal kommune ønsker at det ikke tappes vann fra magasinene om sommeren. DN har foreslått at det tas inn i manøvreringsreglementet de begrensninger for utnyttelse av magasinene tilsvarende dagens praksis. DN foreslår at følgende tillegg til § 2 i manøvreringsreglementet: *"Fra vårflommen starter til 1. november skal det ikke tappes fra magasinene."*

Departementet går inn for at det fastsettes et manøvreringsreglement i tråd med NVEs forslag. Dette forslaget bygger på mange års praksis med jevn tapping gjennom hele vinteren. Det vises til at dette er en manøvrering som de fleste kjenner til og har tilpasset seg. Departementet forutsetter at magasinene ikke tappes i løpet av sommeren med unntak av det som er nødvendig for å redusere flomfaren i vassdraget.

Kommunene krever at formuleringen *av omfang* tas ut av manøvreringsreglementet punkt 4. Departementet viser til at dette er et standardvilkår, som har vært praktisert lenge. Departementet ser i likhet med NVE ingen grunner til å fravike etablert praksis i denne saken.

Post 17 Konsesjonskraft

NVE går i innstillingen inn for at konsesjonskraft skal avstås fra ny reguleringskonsesjon er meddelt. Follidal og Oppdal kommuner anfører at vilkår om avståelse av konsesjonskraft må gis virkning fra det tidspunkt GLB tok anleggene i bruk, og at kommunene har krav på verdien av konsesjonskraften fra og med anleggene ble tatt i bruk.

Departementet går i likhet med NVE inn for at det fastsettes et vilkår om avståelse av konsesjonskraft med virkning fra meddelelse av ny reguleringskonsesjon for Elgsjø og Marsjø. Departementet viser til at det ikke var vilkår om konsesjonskraft-avståelse i den tidligere konsesjonen. Departementet legger i denne sammenheng vekt på at avståelse av konsesjonskraft er en naturalytelse hvor konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av ett år før kraft kan forlanges uttatt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Glommens og Laagens Brukseierforening tillatelse til fortsatt regulering av Elgsjø i Oppdal kommune og Marsjø i Follidal kommune i samsvar med vedlagte forslag til vilkår.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med vedlagte forslag.

Forslag til vilkår for tillatelse for Glommens og Laagens Brukseierforening til regulering av Elgsjø og Marsjø

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revurdert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og

energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

6

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

Nye tiltak i verneområdet, som ikke er direkte hjemlet i verneforskriften skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet.

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Elgsjø m/Elgsjøbekken og Marsjø m/Mela er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlige forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tiltretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen.

V

Det året konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et beløp til Folldal kommune og Oppdal kommune på til sammen kr 40 000,- til opphjelv av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal deles likt mellom de to kommunene.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8

(Kulturminner)

Når konsesjon til fortsatt regulering er gitt, skal konsesjonæren innbetale et engangsbeløp på kr 12 000 (2006-kroner) per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner innenfor området som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering terskler og anleggsarbeid mv. i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven § 8 og § 9. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf. kulturminneloven § 8, 2. ledd.

9

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

10

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på conse-

sjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse. Innenfor verneområdene håndheves allmenn ferdsel i henhold til regelverket for de verna områdene.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

11

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

12

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

13

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

15

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av regulerings og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres

ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel

eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12, 17 og 19 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

20

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Elgsjø og Marsjø i henholdsvis Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke og Follidal kommune i Hedmark fylke

(erstatter reglement fastlagt ved skjønnet for Elgsjø og Marsjø i 1909)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Elgsjø	1127,04	1132,39	1127,04	5,35	0	5,35
Marsjø	1062,25	1063,75	1059,75	1,50	2,50	4,00

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragsets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndigheten har plikt til å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

5 Vesterålskraft-konsernet

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven og overføring av reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 23. juli 2010.

Innledning

På vegne av Vesterålskraft-konsernet har Advokatfirmaet Selmer fremmet søknad 18. mai d.å. om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven, og overføring av reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven i forbindelse med omorganisering av Vesterålskraft-konsernet.

Bakgrunn

Vesterålskraft Nett AS er i dag morselskapet i Vesterålskraft-konsernet, og eies av kommunene Bø, Sortland og Øksnes med henholdsvis 35, 35 og 30 prosent. Vesterålskraft Nett AS eier i dag 100 prosent av aksjene i Vesterålskraft Produksjon AS og Vesterålskraft Bredbånd AS.

Vesterålskraft Produksjon AS eier og driver fire kraftstasjoner som har en midlere årsproduksjon på 52 GWh. Det er meddelt fem reguleringskonsesjoner i tilknytning til kraftstasjonene.

I forbindelse med omorganisering av Vesterålskraft i 1996 ble selskapet meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Reguleringskonsesjoner i tilknytning til vannfall ble overdratt i uendret form, jf. departementets vedtak av 11. mars 1997.

I overensstemmelse med departementets vedtak av 11. mars 1997 er denne søknaden også en melding til departementet om endringer i de forhold som lå til grunn for vedtaket.

Aksjeoverdragelsen må derfor vurderes opp mot de vilkår som ble satt ved konsesjonsfritaket 11. mars 1997. Departementet kan ikke se at overdragelsen av konsesjonspliktig virksomhet foranlediger bruk av forkjøpsrett staten betinget seg eller gjør det nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter som ble fritatt fra konsesjonsbehandling ved samtykket.

Omorganisering

Den planlagte omorganiseringen innebærer for det første en opprettelse av et nytt holdingselskap og et nytt omsetningsselskap. Kommunene Bø, Øksnes og Sortland vil opprettholde sine eierandeler på henholdsvis 35, 35 og 30 prosent.

Videre planlegges fusjon av Vesterålskraft Nett AS, slik at alle aksjene i Vesterålskraft Produksjon AS, Vesterålskraft Bredbånd AS og Vesterålskraft Strøm AS blir overført til det nye holdingselskapet, og at selskapene blir heleide datterselskaper av Vesterålskraft AS. Samtlige aksjer i Vesterålskraft Nett AS vil deretter bli overført til Vesterålskraft AS, ved at alle aksjene i Vesterålskraft Nett AS skytes inn som tingsinnskudd i Vesterålskraft AS.

Departementets vurdering

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet viser til Ot.prp. nr. 31 (1989-90) om endringer i industrikonsesjonsloven, hvor det fremgår at formålet med unntaksbestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (nå femte ledd) er å legge til rette for samfunnsmessige ønskede omorganiseringer og fusjoner.

Departementet finner at den omsøkte omorganiseringen er i tråd med de retningslinjer for praktisering av unntaksbestemmelsen § 1 femte ledd som er nedfelt i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), der det fremgår at industrikonsesjonsloven § 1 første ledd om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt ved praktiseringen av unntaksbestemmelsen.

Departementet legger i denne sammenheng vekt på at omorganiseringen ikke innebærer noen endring i eierforholdene for de tre eierkommunene. Det vil dermed være et reelt offentlig eierskap også etter omorganiseringen.

Omorganiseringen er en følge av et pålegg fra NVE om organisering i konsernmodell for å sikre skillet mellom nett- og produksjonsvirksomhet. Departementet legger til grunn at omorganiseringen er samfunnsmessig rasjonell.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonens § 1 femte ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i Vesterålskraft AS eller Vesterålskraft Produksjon AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1 femte ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med omorganiseringen av Vesterålskraft-konsernet som omsøkt. Regulerings-tillatelse tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Vedtaket gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Vesterålskraft AS og Vesterålskraft Produksjon AS meldes konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelse av de rettigheter selskapet ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

6 Eldrevatn kraftverk AS

(Erverv av fallrettigheter i Jukleåni og Ulvehaugelvi i Lærdal kommune)

Kongelig resolusjon 17. september 2010.

1. Innledning

Eldrevatn Kraftverk AS (EKAS) har ved brev av 4. februar 2010 søkt om erverv av fallrettigheter i Jukleåni og Ulvehaugelvi som skal utnyttes i Eldrevatn kraftverk.

EKAS fikk ved Olje- og energidepartementets vedtak av 28. august 2009 konsesjon til bygging av Eldrevatn kraftverk. Kraftverket skal utnytte fallene i to vassdrag mellom eksisterende reguleringsmagasiner for Borgund Kraftverk som eies av Østfold Energi. Fallene er Jukleåni mellom Vesle Juklevatn og Eldrevatn og Ulvehaugelvi mellom Sulevatnet og Eldrevatn.

Konsesjonen til kraftverket er gitt med forutsetning om at det meddeles ervervskonsesjon for fallrettighetene før byggestart.

2. Søknad og NVEs innstilling

NVEs innstilling av 21. april 2010 lyder:

”NVE har mottatt en søknad fra Eldrevatn kraftverk AS, datert 04.02. 2010, om konsesjon for erverv av fallrettigheter fra grunneierne Per Breistøl og Dagfinn Kvamme. Fallrettighetene skal utnyttes i Eldrevatn Kraftverk. Vi referer fra søknaden:

” 2 BAKGRUNN

EKAS planlegger å utnytte deler av fallene mellom Vesle Juklevatn og Eldrevatn og mellom Sulevatnet og Eldrevatn og de to vassdragene vil til sammen yte 4 310 naturhestekrefter. Erverv av fallrettighetene er ledes konsesjonspliktig iht. industrikonsesjonsloven kapittel 1.

Kraftverket er planlagt med en installasjon på 5 MW og en årlig produksjon på om lag 22 GWh og vil nytte fall mellom eksisterende reguleringer og overføringer i tilknytning til Borgund Kraftverk (som eies av Østfold Energi). Både Vesle Juklevatnet, Sulevatnet og Eldrevatn er regulert for utnyttelse i Borgund Kraftverk, jf. konsesjon av 7. oktober 1966 med manøvreringsreglement av 13. februar 2009. Borgund Kraftverk ble etablert i etapper i perioden 1971-88, og består i dag av tre kraftstasjoner som produserer til sammen 1 013 GWh, det vil si ca. 80 % av Østfold Energis totale kraftproduksjon. Eksisterende veier i området vil benyttes, og det tas sikte på at anleggsperioden kan knyttes til

større utbedringer av dammene i de respektive reguleringsmagasinene.

EKAS fikk konsesjon for bygging av Kraftverket fra Olje- og energidepartementet 28. august 2009 på nærmere bestemte vilkår. Konsesjonen følger vedlagt som Bilag 1. I konsesjonen forutsettes det at ervervs-konsesjon etter industrikonsesjonsloven innhentes før byggestart for Kraftverket.

Østfold Energis konsesjon og gjeldende manøvreringsreglement for regulering av de berørte vassdragene, følger for ordens skyld vedlagt som Bilag 2.

Det legges opp til at EKAS skal erverve eieendomsrett til fallrettighetene fra grunneierne og i den forbindelse vil grunneierne også få anledning til å erverve inntil 1/3 av aksjene i EKAS. Grunneierne vil i den forbindelse få rett til å utpeke inntil 1/3 av styrets medlemmer, men vil for øvrig ikke få rettigheter i EKAS som går utover hva en 1/3 aksjonær normalt har etter aksjelovgivningen. Østfold Energi vil - som minimum 2/3 aksjonær - kontrollere styret i EKAS og selskapet vil således også etter ervervet av fallrettighetene (og grunneiernes inntreden som aksjonærer) være å anses offentlig i konsesjonsrettslig forstand.

3 NÆRMERE OM ELDREVATN KRAFTVERK AS

EKAS er pr. i dag et aksjeselskap heleid av Østfold Energi. Selskapet het tidligere Naturgass Østfold AS, men skiftet navn 20. januar 2010. Gjeldende vedtekter følger vedlagt som Bilag 3. (...)

5 NÆRMERE OM ERVERVET AV FALLRETTIGHETENE

Fallrettighetene mellom Vesle Juklevatn og Eldrevatn og mellom Sulevatnet og Eldrevatn tilhører grunneierne Per Breistøl med 5/7 og Dagfinn Kvamme med 2/7. Dersom EKAS får nødvendig ervervs-konsesjon for fallrettighetene, vil grunneierne overdra fallrettighetene til EKAS. Den nærmere fremgangsmåten for dette er ikke fastlagt, men antageligvis vil grunneierne skyte fallrettighetene inn i EKAS som tingsinnskudd. Som betaling vil grunneierne motta aksjer inntil 1/3 av aksjene i EKAS. Bakgrunnen for dette er at grunneierne selv ønsker medeierskap i den lokale verdiskapningen på egen grunn.

6 KORT OM SØKNADEN — VILKÅR

Som beskrevet ovenfor, ligger Kraftverket innenfor Borgund Kraftverks reguleringsområde, hvor det allerede er meddelt regulerings-konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven (jf. Bilag 2 ovenfor) og Kraftverket vil utnytte vannføringen mellom allerede regulerte vann. Det er videre allerede meddelt konsesjon etter vannressursloven for selve Kraftverket (jf. Bilag 1 ovenfor). Dette innebærer at Kraftverket ikke

vil medføre andre inngrep eller på annen måte påvirke miljøet utover hva som allerede er lagt til grunn i rettskraftige konsesjoner.

På denne bakgrunn ber vi om at det i ervervs-konsesjonen etter industrikonsesjonsloven ikke settes andre vilkår enn de som er obligatoriske etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd.”

Høring

Søknaden er sendt på høring til Sogn og Fjordane fylkeskommune og Lærdal kommune for uttalelse. Olje- og energidepartementet har i brev av 23.2.2010 bekreftet at de ikke vil benytte seg av sin forkjøpsrett.

Lærdal kommune fattet følgende vedtak i formannskapet den 16.3.2010.

”Formannskapet har ikkje merknader til at Eldrevatn kraftverk AS får ervervs-konsesjon etter Industrikonsesjonslova for overtaking av fallrettar tilhører grunneigarane Per Breistøl og Dagfinn Kvamme i samsvar med søknad av 04.02.2010.”

Sogn og Fjordane fylkeskommune har i Fylkestinget 07.04.2010 gjort følgende vedtak:

”Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ikkje gjere sin forkjøpsrett gjeldande på det gjeld fallrettar knytt til prosjektet Eldrevatn kraftverk i Lærdal.”

NVEs merknader:

Eldrevatn kraftverk AS sin søknad gjelder tillatelse etter industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 til å erverve fallrettighetene som skal utnyttes i Eldrevatn kraftverk.

Etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 har staten forkjøpsrett ved konsesjonspliktige erverv av fall. Ved brev av 23.02.2010 fra Olje- og energidepartementet har NVE fått melding om at staten ikke vil bruke sin forkjøpsrett.

Etter industrikonsesjonslovens § 9 nr. 1 har fylkeskommunen forkjøpsrett når staten ikke benytter sin rett etter § 6. I brev av 09.04.2010 fremgår det at FK ikke vil gjøre denne gjeldende.

Det er ikke kommet innvendinger mot at Eldrevatn kraftverk får tillatelse til erverv av de fallrettighetene som tilhører grunneierne Per Breistøl og Dagfinn Kvamme.

NVE viser til at saken er en ren ervervs-konsesjon hvor søker tilfredsstiller kravene til offentlig eierskap. Eldrevann kraftverk har allerede fått konsesjon etter vannressursloven (28. august 2009).

NVEs konklusjon:

NVE anbefaler at Eldrevatn kraftverk AS blir meddelt ervervs-konsesjon som omsøkt for fallrettighe-

tene til Per Brestøl og Dagfinn Kvamme på de betingelser som følger vedlagt.

NVE foreslår at det fastsettes standard vilkår etter industrikonsesjonsloven.

Om betingelsene ellers bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Det er anledning til å sette kortere revisjonstid enn 30 år dersom dette anses som hensiktsmessig i forhold til når vilkårene kan endres for andre konsesjoner i samme vassdrag, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92), s. 42. Dette gjelder både for konsesjoner som er underlagt hjemfall eller at det er revisjonsadgang for konsesjonen. I dette tilfelle vil det etter vårt syn være lite hensiktsmessig da revisjonstidspunktet for hovedkonsesjonen for reguleringer og overføringer i Lærdalsvassdraget inntreffer allerede i 2016. I tillatelsen for Eldrevatn kraftverk etter vannressursloven fremgår det klart at man i detaljplanleggingen vil ha anledning til å fastsette minstevannføring i de berørte elvene. Videre vil standard vilkår gi muligheter for tiltak for å hensynte miljøet.

Vi anbefaler at revisjonstiden settes til 30 år, men at man på sikt åpner for at revisjonstidspunktene for konsesjonene i vassdraget samkjøres i tid.

Konsesjonsavgifter og næringsfond, post 2

Konsesjonsavgifter

Vi foreslår standard avgiftssatser på kr 8,- og kr 24,- til henholdsvis stat og kommune.

Næringsfond

I henhold til gjeldende praksis gis ikke næringsfond ved rene ervervskonsesjoner og post 2 i vilkårene justeres i henhold til dette.”

NVEs forslag til vilkår

NVEs forslag til vilkår for tillatelsen lyder:

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeid

det og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, for-

andre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådig-

het. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtaket om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

13

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 2.

3. Høringsuttalelser og forkjøpsrett

Etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 har staten forkjøpsrett ved konsesjonspliktige fallerverv. Fylkeskommunen har etter § 9 nr. 1 forkjøpsrett i de tilfelle staten ikke benytter sin rett etter § 6.

Olje- og energidepartementet på vegne av staten bekreftet ved brev av 23. februar 2010 at forkjøpsrett ikke ville bli benyttet.

Sogn og Fjordane fylkeskommune ved fylkestinget fattet 7. april 2010 følgende vedtak:

”Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ikke gjøre sin forkjøpsrett gjeldende nå det gjeld fallrettar knytt til prosjektet Eldrevatn kraftverk i Lærdal.”

Lærdal kommune har ikke merknader til at det tildeles ervervskonsesjon som omsøkt, jf. Formannskapsvedtak av 16. mars 2010.

4. Departementets vurdering

Eldrevatn Kraftverk AS (EKAS) fikk ved Olje- og energidepartementets vedtak av 28. august 2009 konsesjon etter vannressursloven § 8 til bygging av Eldrevatn kraftverk. Kraftverket skal utnytte fallene i to vassdrag mellom eksisterende reguleringsmagasiner for Borgund Kraftverk som eies av Østfold energi. Fallene er Jukleåni mellom Vesle Juklevatn og Eldrevatn og Ulvehaugelvi mellom Sulevatnet og Eldrevatn. Kraftverket vil få en årlig produksjon på om lag 22 GWh.

Eldrevatn kraftverk er planlagt i samarbeid mellom Østfold Energi og fallrettseierne Per Breistøl og Dagfinn Kvamme. Fallene eies i dag av Breistøl med 5/7 og Kvamme med 2/7.

På grunn av magasinene og den betydelige reguleringsgraden i vassdragene disse medfører har Jukleåni og Ulvehaugselvi til sammen et kraftgrunnlag på 4310 naturhestekrefter. Erverv av fallrettighetene er dermed konsesjonspliktige etter industrikonsesjonsloven § 1. Konsesjonen til kraftverket er derfor gitt med forutsetning om at det meddeles ervervskonsesjon for fallrettighetene før byggestart.

Konsesjon etter industrikonsesjonsloven kan bare gis til selskap som oppfyller kravet i samme lovs § 2 til offentlig eierskap. EKAS eies i dag av Østfold Energi AS (ØA). ØA eies av Østfold fylkeskommune og 13 av fylkets kommuner og oppfyller således kravet til offentlig eierskap.

EKAS opplyser i søknaden at ved erverv av fallene vil dagens fallrettseiere gis anledning til å bli medeier i inntil en samlet andel på 1/3 av selskapet.

Departementet skal bemerke at industrikonsesjonsloven åpner for at inntil 1/3 av selskapsandelen kan eies av private.

Departementet finner at industrikonsesjonslovens vilkår for konsesjon er oppfylt.

Saken er en oppfølging av departementets konsesjonsvedtak av 28. august 2009.

Departementet tilrår at det gis tillatelse til fallervert som omsøkt og på de vilkår som er foreslått av NVE.

Departementet viser for øvrig til NVEs bemerkninger til vilkårene, som departementet slutter seg til.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. av 14. desember 1917 nr. 16 § 2 gis Eldrevatn Kraft AS tillatelse til erverv av fallrettigheter i Jukleåni og Ulvehaugelvi i Lærdal kommune.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 17. september 2010.

Vedlegg:

Forslag til vilkår for tillatelse for Eldrevatn kraftverk til å erverve fallrettigheter mellom Vesle Juklevatn og Eldrevatn og mellom Sulevatnet og Eldrevatn i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som

Kongen bestemmer på kr 24,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året.

Twist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

13

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 2.

7 Vale Austria Holdings GmbH

(Konsesjon i henhold til industrikonsesjonsloven § 36 ved erverv av aksjer i Norsk Hydro ASA)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. september 2010.

1. Innledning

Det vises til Deres brev av 3. juni 2010 der De på vegne av Vale Austria Holdings GmbH søker om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av 22 prosent av aksjene i Norsk Hydro ASA.

2. Søknaden

Fra Wikborg, Rein & Cos søknad på vegne av Vale Austria Holdings GmbH ("Vale Austria") av 3. mai 2010 gjengis:

"Den 2. mai 2010 inngikk Vale en avtale ("Avtalen") med Norsk Hydro ASA ("Hydro") vedrørende salg av deler av Vales virksomhet innenfor bauksitt-, alumina- og aluminiumsproduksjon i Brasil ("Virksomheten") til Hydro. I henhold til Avtalen skal Vale ved Vale Austria overdra Virksomheten mot oppgjør i kontanter og 22 prosent av aksjene i Hydro ASA ("Transaksjonen"). (...)

Avtalen er nærmere beskrevet i Prop. S 131 (2009-2010) hvor det også redegjøres for at Hydro til finansiering av ervervet skal gjennom en fortrinnsrettsemisjon og en rettet emisjon mot Vale Austria.

Etter gjennomføring av den rettede emisjonen vil Vale Austria eie 22 prosent av aksjene i Hydro ASA. Transaksjonen er godkjent av styrene i Vale-selskapene og Hydro, samt Hydros bedriftsforsamling, se side 6 i Prop. 131 S (2009-2010). Forslag til utvidelse av egenkapital og emisjon vil bli behandlet i ekstraordinær generalforsamling i Hydro den 21. juni 2010. (...)

I forbindelse med Transaksjonen skal Hydro gjennomføre en utvidelse av selskapets egenkapital på ca. 10 milliard kroner gjennom en fortrinnsrettsemisjon mot eksisterende aksjonærer, samt en etterfølgende rettet emisjon mot Vale Austria. (...)

Vale Austrias erverv av aksjer i Hydro utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36. På vegne av Vale Austria søkes det på denne bakgrunn om konsesjon for erverv av ovennevnte aksjer i Hydro, i henhold til industrikonsesjonsloven § 36 (...)."

3. Departementets vurdering

Bakgrunnen for søknaden er at Vale Austria Holdings GmbH har ervervet 22 prosent av aksjene i Norsk Hydro ASA. Bedriftsforsamling i Norsk Hydro ASA godkjente 2. mai 2010 det omsøkte ervervet. I ekstraordinær generalforsamling i Norsk Hydro ASA 21. juni 2010 ble transaksjonen godkjent.

Vale Austria Holdings erverv av aksjer i Norsk Hydro ASA utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36 da Norsk Hydro innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kapittel I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Vale Austria Holdings GmbH konsesjon for omsøkte erverv av 22 prosent av aksjene i Norsk Hydro ASA. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

8 Jørpeland Kraft AS

(Overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk - Strand kommune i Rogaland)

Kongelig resolusjon 1. oktober 2010.

1. Innledning

Jørpeland Kraft AS (Jørpeland) fikk ved kongelig resolusjon av 15. desember 2006 konsesjon til blant annet fortsatt regulering av Jørpelandsvassdraget og bygging av Jøssang kraftverk.

Ved søknad av 2. juni 2008 søkte Jørpeland om overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk gjennom overføring til Kalddalstjørn. Utløpet av Kalddalstjern overføres til inntakstunnelen til Jøssang gjennom inntak i Kalddalsbekken. Høring av denne søknaden avdekket at inngrep i Kalddalstjørn er konfliktfylt av hensyn til friluftsliv og biologisk mangfold.

Ved planendringssøknad av 3. juli 2009 søkte Jørpeland om overføring av Solheimsåna ved inntak direkte i elva og overføring i tunnel til inntakstunnelen til Jøssang. Søknaden forutsetter at tunnelen drives fra inntakstunnelen til Jøssang og at dette lar seg forene i tid.

Overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk vil gi i overkant av 6 GWh/år i ny produksjon.

Jørpeland Kraft AS eies av Lyse Produksjon AS (66,7 prosent) og Scana Steel Stavanger AS (33,2 prosent).

2. Søknaden og NVEs innstilling

NVEs innstilling av 30. november 2009 lyder:

”Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Jørpeland Kraft AS, datert 02.06.2008:

”Søknad om konsesjon for overføring av vann fra Solheimsåna og Jøssangåna i Strand kommune til planlagt Jøssang Kraftverk

Jørpeland Kraft AS ønsker å overføre vann fra fallet mellom nedre Moslitjørn og Botnefjorden i Strand kommune i Rogaland fylke.

Etter vassdragsreguleringsloven, søkes det om:

- tillatelse til å overføre vann fra Solheimsåna og Jøssangåna til tilløpstunnel for Jøssang kraftstasjon

For det tilfelle at vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1 ikke gir tilstrekkelig hjemmel til ekspropriasjon av grunn og rettigheter for det planlagte tiltaket, søkes det etter oreigningsloven av 23. oktober 1959 om:

- tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for etablering og drift av anleggene, slik behovene går frem av vedlagt kartutsnitt og tekniske beskrivelse, og i den utstrekning det ikke oppnås minnelige avtaler.
- samtykke til forhåndstiltredelse
- samtykke til å benytte allmannastevning

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte konsesjonssøknad samt rapport for biologisk mangfold.”

I det følgende refereres innledningen til søknaden. Søknaden med tilhørende rapporter følger innstillingen som vedlegg.

”1. Innledning

1.1 Om søkeren

Jørpeland Kraft AS er et kraftselskap som eies av Lyse Produksjon AS (66,7 %) og Scana Steel Stavanger AS (33,3 %). Scana Steel Stavanger AS er Norges eneste spesialstålverk og er et heleid datterselskap av Scana Industrier AS. Lyse Produksjon AS, som eier og driver en rekke kraftverk, er et heleid datterselskap av Lyse Energi AS.

Jørpeland Kraft AS eier det eksisterende kraftverket i Jørpelandselva med tilhørende fallrettigheter. Jørpeland Kraft AS fikk 15. desember 2006 konsesjon for å fornye og utvide produksjonen i vassdraget ved å bygge en ny kraftstasjon ved Jøssang og en mindre stasjon ved eksisterende stasjon i Jørpelandselva. Konsesjonen ble i hovedsak gitt i tråd med det omsøkte ”kombinasjonsalternativet”.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Planene om overføring må ses i sammenheng med den gitte konsesjonen for bygging av Jøssang kraftverk. Jøssang kraftstasjon som plasseres i fjell ved Botnsfjorden innerst i Idsefjorden, skal utnytte fallet mellom Dalavatn og Botnsfjorden. Inntaket til Jøssang kraftverk etableres like

oppstrøms utløpet fra Dalavatn, mens utløpet skal være i sjøen ved Notvik. Overført vann fra Solheimsåna kan tas inn på inntakstunnelen til Jøssang kraftstasjon via planlagt svingesjakt. Overføringen vil gi en produksjonsøkning i det planlagte kraftverket på 6,7 GWh/år, til en beregnet utbyggingspris på 1,19 kr/kWh.

Overføring av vann fra Solheimsåna ble ikke vurdert i kombinasjonsalternativet, siden en betydelig del av det feltet som nå omsøkes overført (2,0 km²), var planlagt overført via Buksetjørnene til Svortingsvatn. Under Olje- og energidepartementet sin konsesjonsbehandling ble imidlertid konsesjon ikke gitt for denne overføringen. Departementets begrunnelse for å ikke tillate overføring av Buksetjørnene til Svortingsvatnet var at dette ville påvirke et regionalt fri-luftsområde og medførte reduksjon av et verdifullt inngrepsfritt område. Overføringen kunne videre medføre at en regionalt sjelden planteart som vokser ved Asdøltjørn, myrkråkefot, utrykkes. Den overføringen det nå søkes om gjelder et annet og mer berørt område, og vil etter søkers mening i liten grad berøre de problemstillinger som lå til grunn for departementets vedtak.

Overføring av Moslifeltet/ Solheimsåna/ Kaldalstjørn til Jøssang/Dalavatn er dermed ikke tidligere vurdert etter vannressursloven.

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Utbyggingsområdet ligger i Strand kommune i Rogaland fylke, med Jørpeland som administrasjonssenter. Tiltaksområdet ligger ca. 20 km i luftlinje øst for Stavanger (Figur 1), og adkomsten til området går via fergeforbindelse. Kart over nedbørfeltet og situasjonskart er vist i Figur 2 og Figur 3.

Selve tiltaket berører vassdraget mellom Moslitjørnene og Jøssangmyrane (Solheimsåna) og strekket mellom Jøssangmyrane og Botnfjorden (Jøssangåna). I tillegg berøres også bekken fra Kaldalstjørna.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Det totale feltet som søkes overført er på 7,38 km² hvorav Kaldalsfeltet utgjør 0,65 km² og feltet som overføres via inntak i Solheimsåna 6,73 km². Feltet som overføres fra Solheimsåna vil således omfatte litt under halvparten av feltet i Jøssangvassdraget som ved utløpet i fjorden er på ca. 15 km². Ved Moslivatnet ligger 20-30 hytter, og det er bilvei frem til vestenden av Moslivatnet. Områdene fra inntak og ned til Preikestolveien og Jøssangmyrene er omgitt av skog med skrint jordsmonn og hovedsakelig grov blokkmark og noe bart fjell. Videre ned mot Jøssang og Botnfjorden er det blanding av myrområder, kulturmark og noe dyrka mark. Ved Jøssangmyrane er Preikestolen Camping lokalisert ved elvekanten. Midtre deler av vassdraget er stedvis kanalisert for å hindre erosjon.

Kaldalstjørna drenerer i dag til Jørpelandselva.

Vassdraget krysses av bilveger 4 steder. Solheimsåna krysses av vegen til Preikestolshytta, mens Jøssangåna krysses av riksveg 13, samt lokale veger ved Jøssang og Jøssangmyrane. Rett øst for Jøssang krysser en 132 kV linje Jøssangåna, mens en 11 kV linje krysser den samme åna noe lenger øst. Hverken Solheimsåna eller Jøssangåna er regulert, men i nabovassdraget Jørpelandsåna har det vært kraftproduksjon siden 1920-tallet.

Grunneiere i området er i gang med planlegging av minikraftverk i vassdraget (Solheimsåna). I tillegg foreligger et prosjekt som er fritatt for konsesjonsbehandling av NVE i 2002. Dette kraftverket er ikke utbygd.

1.5 Sammenligning med øvrige felt/nærliggende vassdrag

Noen omfattende sammenligning med vassdrag i distriktet er ikke gjort, men det er grunn til å trekke fram at ingen av de påviste naturtypene i influensområdet virker spesielt sjeldne eller unike for regionen. Noen få av artene i området er fåtallige og sjeldne og det er registrert et felt med en lokalt viktig naturtype ved Kaldalstjørn. Kaldalsbekken renner gjennom et område som er registrert som gammel barskog og langs et naturbeitemarkområde. Rent topografisk har Solheimsåna i sammenligning med mange andre vassdrag i regionen små høydeforskjeller og har ikke fossefall i likhet med feltene langs Lysefjorden litt lenger øst. Åna ligner mer på vassdragene som drenerer felt like inn for kystlinjen mot nord. Fossefall finnes imidlertid i Jøssangåna, men her beholdes vanntilførselen fra mer enn halvparten av opprinnelig tilsigsfelt.”

Uttalelser til søknaden

Søknaden ble sendt på høring 1. juli 2008 med høringsfrist 15. oktober 2008. Nedenfor er uttalelsene NVE mottok. NVE mottok søkers kommentar til høringsuttalelsene i brev datert 12.11.2008. Søkers kommentar er gjengitt under hver enkelt høringsuttalelse nedenfor.

Strand kommune fattet følgende vedtak 10.09.2008:

”Strand kommune er positiv til at det blir gitt konsesjon for overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk slik som omsøkt.

Som en del av konsesjonsbehandlingen vil Strand kommune likevel be NVE spesielt vurdere:

- å øke kravet til minstevannføring i Solheimsåna utover 33 l/s i sommerhalvåret
- å gjennomføre avbøtende tiltak der Solheimsåna krysser fylkesvegen til Preikestolshytta slik at virkningen av redusert vannføring blir minst mulig

- å sette nødvendige vilkår til konsesjonen slik at naturinngrep og andre konsekvenser av tiltaket blir mest mulig redusert”

Det ble også fremmet et tilleggsforslag som gikk ut på å legge en tunnel direkte fra inntaket og ned til tunnelen mellom Dalavatnet og Jøssang kraftverk. Grunnen til at forslaget ble fremmet var for å unngå at Kaldalsområdet ble berørt. Dette forslaget ble nedstemt.

Søkers kommentar:

Å øke minstevannføring kan ikke forsvares økonomisk i følge søker. Det påpekes at Solheimsåna består av grov ur mange steder og at minstevannføringen dermed må økes relativt mye for å gi et visuelt bilde av økt vannføring i elva.

Søker vurderer muligheten for å anlegge terskler for å skape et vannspeil der fylkesvegen krysser Solheimsåna.

Fylkesmannen i Rogaland skriver i brev av 19.09.2008 at de anser dette som en bit-for-bit utbygging og mener NVE bør avvise søknaden på prinsipielt grunnlag. De ville gått imot Jørpelandsutbyggingen hvis denne overføringen hadde vært inkludert i den opprinnelige søknaden i 2004. De mener videre at kraftproduksjonen på 6-7 GWh er for lav til at inngrepene kan forsvares.

Fylkesmannen trekker frem at en utbygging vil påvirke landskapet i negativ retning rundt ankomst-ruta til Preikestolen der Solheimsåna krysser Preikestolveien, bl.a. ved at Jøssangåna vil bli tørrlagt/sterkt redusert med den følge at Jøssangfossen blir kraftig redusert.

Fylkesmannen mener også at en utbygging vil gi mange negative konsekvenser for Kalddalstjørn og det urørte området rundt og foreslår følgende avbøtende tiltak:

- Tilstrekkelig minstevannføring gjennom hele året, samt slipp av alt vann fra 1. mai til 31. august
- Kalddalen må ut av prosjektet

Søkers kommentar:

Mener en utbygging ikke vil føre til tørrlegging av Jøssangåna eller Jøssangfossen, og påpeker at prosjektet legger opp til at ca. 50 % av feltets tilsig beholdes. Søker bemerker også at alternativet de kommer med vil gi færre inngrep enn de småkraftplanene som foreligger.

I Kalddalstjørn vil vannstanden forbli som i dag, dermed vil en unngå erosjon slik fylkesmannen frykter. Det vil bli mer vanngjennomstrømning, noe søker hevder vil gi bedre betingelser for ørret. De vil tilføre gytegrus i den planlagte kanalen. Søker mener at ved godt arbeid vil den nye fossen ned til Kalddalstjørn, samt den nye kanalen, fremstå som nye landskapselementer som ivaretar inntrykket av uberørt natur.

Rogaland fylkeskommune fattet følgende vedtak 21.10.2008 i Fylkesutvalget:

1. Rogaland fylkeskommune går inn for at det gis konsesjon som omsøkt.
2. Rogaland fylkeskommune tilrår at overføringen av Solheimsåna skjer uten framføring av ny vei til inntakspunktet.
3. Rogaland fylkeskommune forutsetter at kulturminneinteressene ivaretas i samsvar med bestemmelsene i Kulturminneloven, jfr. saksforelegget.”

Fylkeskommunen bemerker i sin saksutredningen at det ikke er kjente automatisk fredete kulturminner eller nyere tids kulturminner innenfor selve tiltaksområdet, men at det finnes to kulturminner i nærområdene. Dette er husmannsplassen Selemork i Jørpelandsvassdraget og Lunnarstøl ved Jøssangåna.

Videre understreker de at ved ev. funn ved utbygging, skal Rogaland fylkeskommune straks varsles og alt arbeid stanses inntil vedkommende myndighet har vurdert funnet jf. Lov om kulturminner § 8, 2. ledd.

Søkers kommentar:

Til punkt 2 sier søker at det er nødvendig med relativt store maskiner for å få etablert inntaksterskel i Solheimsåna på grunn av mye ur. Søker mener en permanent vei, som er tilpasset terrenget, i dette tilfellet er vel så skånsomt for naturen som å ikke anlegge en vei. Det er allerede en vei opp til noen hytter i nærheten av elva, dermed vil det ikke være nødvendig å etablere mer enn 200 meter ny vei. Det er allerede en sti der den planlagte traseen skal gå. Søker bemerker også at en ny vei er viktig for lønnsomheten i prosjektet.

Søker legger til at både den lokale speidergruppa og grunneierne i området er positive til ny vei. NVE har ikke mottatt høringsuttalelse fra grunneiere.

Den Norske Turistforening (DNT) fremhever i sin uttalelse i brev av 28.11.2008 at Preikestolenområdet er av nasjonal verdi, både for friluftsliv og turisme samt at området er foreslått som nasjonalpark. DNT poengterer at Solheimsåna, som de aller fleste krysser på vei til Preikestolen, vil miste mye av vannføringen og at Jøssangåna får halvert vannføringen ved Jøssangfossen.

De er også meget negative til at Kalddalstjørn blir tatt med i en ev. utbygging. I følge DNT vil dette inngrepet føre til at vannstanden vil heves og varieres, noe som vil være uheldig for Kalddalstjørn som er en nøkkelbiotop med stort mangfold av vannlevende insekter.

Videre bemerker DNT at feltarbeidet til fagrapporten om virkninger på biologisk mangfold, som fulgte med søknaden, ble utført i vinterhalvåret og

at rapporten dermed ikke kan ha fanget opp arter som finnes der.

DNT peker på at utbyggingen vil omfatte to uregulerte elver. Siden dette foregår i et område hvor det nesten ikke finnes uregulerte vassdrag igjen mener DNT at dette må tas særskilt hensyn til, og viser til St.meld. nr. 37, 2000-01 samt to regjeringserklæringer om å bevare urørte vassdrag.

Søker kommentar:

Det legges opp til å anlegge terskler der Solheimsåna krysser veien til Preikestolen for å skape et vannspeil. Igjen minner søker om at det er mye grov ur i elva som gjør at vannet er lite synlig om sommeren. Søker er av den oppfatning at tiltaket vil være til liten sjenanse for turistene.

Søker er også klar over at det er fremmet et forslag fra Naturvernforbundet om opprettelse av Preikestolen nasjonalpark. Søker bemerker at status for dette arbeidet er ikke kjent og pr. i dag er ikke det omsøkte tiltaket i konflikt med eksisterende verneområder.

Overføringen vil tilføre Jøssang kraftverk en økt produksjon på 6,7 GWh. Siden byggingen av Jøssang kraftverk er kostbar vil denne kraften styrke prosjektet. Videre mener søker at overføringen av Solheimsåna er et godt prosjekt på grunn av:

- Øker produksjonen av fornybar energi uten ytterligere installasjoner.
- O/U-prosjekt
- Begrensede arealinngrep, intet behov for ny kraftstasjon eller høyspentlinjer
- Moderate virkninger for naturmiljø og samfunn

Søker mener at prosjektet ivaretar områdets biologiske mangfold og friluftsliv.

Jørpelandselvas venner består av Naturvernforbundet i Strand, Strand og Forsand Turlag, Vesterlen krets av Norges speiderforbund og Strand jeger- og sportfiskarlag. I brev av 10.09.2008 har de følgende konklusjon i sin uttalelse:

”....

Oppsummering

Søknad om overføring av vann fra Solheimsåna via Kaldalstjørna

Friluftsansjonene finner det naturlig å gi vår uttale i to deler angående utbyggingssøknad.

Utbygging i Kaldal, Kaldalstjørna og Selemorkområdet

Friluftsansjonene går med dette sterkt imot alle inngrep som berører Kaldal, Kaldalstjørna og Selemorkområdet. Rent teknisk er det ingen problemer med å overføre vann direkte fra Solheimsåna til Jøssang Kraftverk uten å

gå via Kaldalstjørna. Dette var foreslått allerede i 1983 av Lyse Kraft. Med et kraftpotensiale på bare 0,4 GWh rettferdiggjør det ikke på noen måte de planlagte inngrep innen nøkkelbiotop og uberørt natur, i et mye brukt område for friluftsmål.

Utbygging i Solheimsåna med direkte overføring av vann til Jøssang Kraftverk

Det er ikke enkelt for friluftsansjonene å godta en overføring av Solheimsåna til Jøssang Kraftverk. Vi er frustert over utbygger som ikke har akseptert at det allerede er gitt en konsesjon i Jørpelandsvassdraget der Jøssangvassdraget ble tatt ut fra utbyggingsplanene for halvannet år siden. Vi mener også hensynet til satsing på turisme i Preikestolområdet og nasjonal turistvei må veie tungt når en vurdering av overføringen skal gjøres av NVE.

Krav til utbygger ved direkte overføring av vann fra Solheimsåna

Anlegg ved kote 365 m, inntaksterskel i Solheimsåna må drives veiløst. Minstevannføring nedstrøms inntaksterskel i Solheimsåna må settes høyere enn 0,33 l/s. Ikke bare i sommerhalvåret men hele året. Redusert terskelbygging for bekkeløp ved bru over Solheimsåna ved vei mot Preikestolhytta. Alle de tusener av turister som årlig kommer til regionen vår, kommer med et formål. Nemlig det å oppleve urørt natur der elver, bekker og fosser er utemmet. Regionen er allerede sterkt belastet med inngrep i vår vassdragsnatur. All videre utbygging vil være med på å underbygge naturopplevelse for fastboende, turister og videre turistsatsing.”

Søkers kommentar:

Om utbyggingen av Kaldalstjørn sier søker at området ikke vil bli påvirket i særlig grad mht. friluftsliv, jf. rapporten gjort av Naturforvalteren AS. Søker påpeker også at Speidergruppa stiller seg positive til tiltaket, i motsetning til det Jørpelandselvas venner hevder. Søker sier videre at området i dag ikke blir brukt i den grad om vinteren slik det ble gjort tidligere.

Om Solheimsåna der den krysser veien til Preikestolen, se kommentar til fylkesmannen.

Søker kan ikke se at det er snakk om rødlistede arter som har blitt lokalisert ved Kaldalstjørn, men sjeldne arter. Det vil også legges opp til et vannstands nivå som i dag uten store svingninger, men økt vanngjennomstrømming. Således mener søker at inngrepet ikke vil påvirke lav- og moseartene rundt tjernet. Søker tror også at etableringen av en foss i nordvendt retning kan skape grunnlag for fuktlopende arter utover det som forekommer i dag.

Søker vil vurdere avbøtende tiltak hvis en ev. utbygging vil være en trussel for den rødlistede lavar-

ten *Pachyphiale carneola* som ble funnet i Solheimsåna.

Småkraftentreprenørane kommer med følgende uttalelse i brev av 04.09.2008:

”Den framlagte søknaden inneber at eit fall på om lag 85 m ikkje vert nytta, idet vatnet vert ført til Dalavatnet som ligg på 300 m mot Måslivatnet som ligg på 385 m. Med å nytta heila fallpotensialet har me kome fram til langt høgare produksjon: Basert på same vassmengder som Jørpeland Kraft as, vil me frå Måslivatnet ned til Jøssangmyrå, eit fall på 270 m, med ei lett regulering i Måslivatnet innan dei naturlege flaumvariasjonane, oppå ein produksjon på 6,5 GWh.

Vidare kan me med ikkje å føra vatnet vekk i tillegg ha eit aggregat ved sjøen på Jøssang, med eit fall på 110 m få ein produksjon på 5 GWh. Totalt vil me ha ein produksjon på om lag 11,5 GWh. Det er om lag 85 % meir energi enn JK oppnår. Mange inngrep vil òg forsvinna samanligna med JK sine planar og heile Jøssangmyrå vil vera urørt som vassdrag, bortsett frå litt flaumreduksjon. Nå er det slik at JK har ingen avtale med grunneigaren om fallrettane, slik NVE vanlegvis sett krav om før søknader vert vurderte.

Me undrast på korfor denne søknaden er prioritert når fallavtale ikkje ligg føre. Me har òg gjeve tilbod til grunneigarane, men me har tatt omsyn til at dei ville avventa ei avklaring på eigartilhøva før dei ville skriva nokon kontrakt og me finn det lite interessant å senda inn ein søknad som vil bli lagt sist i køen. Me vil derfor be om at NVE avventar JK sin søknad til fallrettane er fordelte og avtale ligg føre om kven som kan nytta desse og slik at grunneigarane kan forhandla med andre enn JK.

Me forventar ei rask tilbakemelding frå NVE om dette, ev. om NVE vil ha meir informasjon, slik at me kan koma i rett posisjon avtalemessig med grunneigarane og ikkje verta blokkerte av at JK får løyve utan at det vert vurdert opp mot vårt forslag.”

Søkers kommentar:

Søker er ikkje enig med Småkraftentreprenørane at deres prosjekt er mer skånsomt. De lister opp tre hovedpunkter:

”Fossefallet nedstrøms Jøssangmyra vil kun få en vannføring lik pålagt minstevannføring ved Småkraftentreprenørane sitt utbyggingsalternativ. Ved Jørpeland Kraft sitt prosjekt vil over 50 % av opprinnelig tilsigfelt beholdes, og vil dermed påvirke blant annet Jøssangfossen i mindre grad.

Vannveien for kraftverk nr.1 er planlagt som nedgravet rørgate, der traseen vil være godt synlig fra veien til Preikestolhytta ved kryssningspunktet mellom fylkesveien og Solheimsåna.

Det må bygges to nye kraftstasjoner, og trolig må nye høyspentlinjer etableres for å knytte kraftproduksjonen til eksisterende nett. Ved tiltakshavers prosjekt unngår en dette ved at vannet overføres til Jøssang Kraftverk.”

Søker bemerker videre at de har en god dialog med grunneierne og at de stiller seg positive til prosjektet. Men det foreligger ennå ikke en avtale på grunn av at eierforholdene til fallrettighetene langs Solheimsåna ikke er avklart. Søker håper at disse skal være avklart innen kort tid.

Strand Jørpeland speidergruppe sier i sin uttalelse i brev av 15.10.2008 at de er positive til søknaden. De har i tillegg tre punkter som de ønsker skal tas med i den videre planleggingen.

De kunne tenke seg at terskelen som må bygges ved inntaket kan fungere som en sikker bro over Solheimsåna ved høy vannføring, og at den utstyres med rekkverk.

At veien som er planlagt anlagt kan brukes av Speidergruppa for transport av utstyr til Speiderhytta. De vil ikke at den skal åpnes for allmenn ferdsel.

Hvis det blir aktuelt med helikoptertransport i anleggsperioden er det ønskelig for dem å ev. samkjøre transportbehov med utbyggerens.

Søkers kommentar:

Søker ser ingen grunn til at vei og terskel ikke skal kunne benyttes av Speidergruppa og stiller seg positive til at tiltaket kan være med å lette tilgjengeligheten for brukere av området.

Riksantikvaren har ingen merknader, og overlater uttalelse angående kulturminner til fylkeskommunen.

Bergvesenet har ingen merknader.

Kystverket har ingen merknader.

Alternativ utbyggingsplan

1. juli 2009 ble sluttbefaring av prosjektet gjennomført hvor alle som hadde uttalt seg i saken ble invitert. I løpet av denne befaringsen ble det diskutert mulighetene for en alternativ utbyggingsplan. Søker foreslo da å se nærmere på et alternativ som innebærer å ta vannet rett fra Solheimsåna og ned i tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk. Det nye alternativet, kalt alternativ B, ble diskutert av de fremmøtte på befaringsen. Lyse Produksjon AS sendte inn en beskrivelse av planene den 3. juli 2009 som er gjengitt nedenfor:

”Svingesjakt og overføring av Solheimsåna - alternativ B

Det ble gjennomført befaringsen onsdag 1. juli 2009 som et ledd i NVEs behandling av konsesjons-søknaden om overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk. Den omsøkte planen, alternativ A, innebærer å føre vann fra inntak i Sol-

heimsåna i ca. 300 m nedgravde rør i retning Kalddalstjørn. Videre føres vannet gjennom en naturlig bratt kløft med lengde ca. 60 m, og derfra i en ca. 100 m lang, 1-2 m bred og inntil 1 m dyp kanal som etableres gjennom en myr med innløp i Kalddalstjørn. Like nedstrøms utløpet av Kalddalstjørn (i Kalddalsbekken) er det forutsatt etablert en enkel terskel og inntaksanordning slik at vannet ledes ned i svingesjakten til Jøssang kraftverk.

Det kom i alt inn 11 høringsuttalelser ved høring av konsesjonssøknaden. Av uttalelsene fremkommer det fra Fylkesmannen i Rogaland, Jørpelandselvas venner og Den Norske Turistforening at Kalddalstjørn vurderes som særlig konfliktfylt i forhold til biologisk mangfold og friluftsliv. Om NVE skulle gi konsesjon for overføring krever alle de tre instansene at Kalddalstjørn må tas ut av planene. Dette ble også kommentert av partene under befaringen. For å imøtekomme dette kravet ble det under befaringen drøftet et alternativ B der tunnel/sjakt føres helt frem til inntak i Solheimsåna, og ikke via Kalddalstjørn.

Jørpeland Kraft har tidligere vurdert etablering av riggområde og driving av tunnel fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk og ikke funnet dette lønnsomt. Det er imidlertid en mulighet nå å drive tunnelen innenfra tunnelsystemene til Jøssang kraftverk mot Solheimsåna. All tunnelmasse transporteres ut gjennom eksisterende tunnelsystem for Jøssang kraftverk og deponeeres på Scana sitt industriområde sammen med de øvrige tunnelmassene fra kraftverket. En samkjøring av tunnelsystemene for Jøssang kraftverk og Solheimsåna forutsetter imidlertid en rask avklaring av konsesjonsprosessen.”

Alternativ B - tunnel og sjakt helt frem til inntak i Solheimsåna

Alternativ B kan utføres på en teknisk og økonomisk forsvarlig måte som vist i de 3 vedlagte tegningene. I forlengelse av eksisterende vei etableres en enkel ca. 200 m lang vei frem til aktuelt inntaksområde i Solheimsåna på kote ca. 345, om lag 250 m nedstrøms det omsøkte inntaksområdet i alternativ A.

En lav terskel med lengde ca. 20 m og inntakskonstruksjon kan etableres i betong på fjell i dagen, se Figur 2. Inngrepene vil bli mindre omfattende enn i inntaksområdet for alternativ A der det er ur i elveleiet over en bredde på ca. 40 m. Det etableres også arrangement for minstevannføring.

Fra tilløpstunnelen forutsettes det veksel-drift ved at det sprenges en tunnel med lengde ca. 800 m og stigning 1:6 i retning Solheimsåna. Fra inntaksområdet og ned til tunnelen bores et ca. 270 m skrått (ca. 45 grader) pilothull. Borkakset fra pilotboringen tas hånd om i en etablert slamlagune oppstrøms damaksen. Deretter monteres en borekrone på enden av borestrengen nede i tunnelen, og sjakten rømmes (bores)

opp til ønsket diameter opp mot inntaksområdet. Borkaks fra oppboringen transporteres ut gjennom tilløpstunnelen forbi kraftstasjonen.

Biologisk mangfold, landskap, friluftsliv, jord- og skogbruk etc.

Det er tidligere utarbeidet to fagrappporter av Ecofact (tidligere Naturforvalteren) på bakgrunn av konsesjonssøkt alternativ A (via Kalddalstjørn). Den ene rapporten tar for seg biologisk mangfold, mens den andre er en samlerapport som omtaler landskap, friluftsliv, jord- og skogbruk med mer. Rapportene dekker Solheimsåna med influensområde fra planlagt inntak nedstrøms Moslivatn og ned til sjøen, trasé og influensområde for planlagt overføring via Kalddalstjørn, samt utløpsbekk fra Kalddalstjørn som renner ut i Jørpelandsåna med influensområde. Aktuell lokalitet for inntak alternativ B inngår dermed i det området som allerede er utredet.

I fagrapportene fokuseres det blant annet på:

- Redusert vannføring nedstrøms planlagt inntak i Solheimsåna. Dette vil gjelde også for alternativ B, men med noe kortere strekning med redusert vannføring (ca. 250 m). Etter samløpet med bekk fra Gydalen vil åna (her kalt Jøssangåna) beholde over halvparten av opprinnelig tilsigsfelt. Alternativ B vil medføre et mindre dominerende inntak da det ved lokalitet for dette alternativet er fjell i dagen, samt at tilkomstvei blir kortere.
- Kalddalsområdet: I området i og rundt Kalddalstjørn er det i rapportene omtalt verdier i forhold til biologisk mangfold (flora & fauna) som gjør området verdifullt. I tillegg beskrives kvaliteter i forhold til blant annet friluftsliv og landskap. Ved en overføring som i alternativ B unngår en dette området, og dermed er ikke problemstillingene knyttet til dette området lenger aktuelle.

Ved å velge alternativ B fremfor alternativ A unngås altså alle inngrep frem til og ved Kalddalstjørn; dvs. nedgravde rør, kanalisering i myr, ingen øket vanngjennomstrømming i Kalddalstjørn, terskel/inntak/svingesjakt ved utløp av Kalddalstjørn. For øvrig blir inntakskonstruksjonen for alt. B mindre som følge av gunstigere grunnforhold med fjell i dagen. Lengde for ny vei frem til inntaket blir mer enn halvert. Helikoptertransport i forbindelse med boring av svingesjakt og etablering av inntak/terskel utgår.

Gjennomføring, kostnader og fremdrift

Pågående arbeider med kraftstasjonen og tilløpstunnelen er pr. i dag ca. 1 mnd. foran framdriftsplanen. Driveforholdene nærmere Dalvatn er mer usikre enn den delen som er drevet

hittil, hvilket kan medføre forlenget byggetid for tilløpstunnelen.

Marginal utbyggingskostnad for å bygge kombinert svingesjakt/inntak i Solheimsåna (alternativ B) sammenlignet med kun svingesjakt (uten inntak i Solheimsåna) er ca. 2,5-3 kr/kWh. Men lønnsomheten for inntak av Solheimsåna vil være helt avhengig av at byggingen starter så snart som mulig høsten 2009 for å unngå at byggingen forsinkes oppstart av Jøssang kraftverk. En eventuell forsinkelse av idriftsettelse vil medføre kostnader på ca. 5 mill. kr pr. mnd. Inntak av Solheimsåna (alternativ B) medfører at tunnelen blir over 500 m lengre enn for omsøkt alternativ A.

Arbeidene i kraftstasjonen ligger altså godt an etter fremdriftsplanen og det er viktig å få tilløpstunnelen og svingesjakt/inntak Solheimsåna samtidig ferdigstilt for å unngå ekstrakostnader (i hovedsak produksjonstap.) Tilløpstunnelen er nå sprengt helt inn til avgreningspunktet for alternativ B. Det er derfor av stor betydning at avgjørelsene kan fattes raskt slik at de driftsmessige omlegginger for tunneldriften kan iverksettes. Hvis dette kan legges til grunn i konsesjonsbehandlingen, ønsker Jørpeland Kraft at alternativ B velges som hovedalternativ. Konsesjon for etablering av inntak med veiatkomst i Solheimsåna bør foreligge innen 2009 hvis forsinkelser og derved tap skal unngås.”

Uttalelser til den alternative utbyggingsplanen

Som nevnt ble det nye alternativet diskutert på sluttbefaringen. NVE ba da om at de tilstedeværende skulle sende inn en uttalelse hvor synspunkter om alternativ B ble fremmet. Alle fikk også tilsendt beskrivelsen av planene per e-post 3. juli 2009.

Strand kommune skrev i sin tilleggsuttalelse i brev 07.07.2009 at de anser inngrepet i naturen og konsekvensene av den alternative planen som betydelig mindre enn den omsøkte. De anbefaler dermed at overføringen av vann fra Solheimsåna til Jøssang Kraftverk blir gjort etter den alternative løsningen.

De kommenterer også at første gang saken var oppe til behandling i kommunestyret kom det inn et tilleggsforslag som gikk ut på å ta vannet direkte fra Solheimsåna og til tunnelen. Dette forslaget fikk 12 av 29 stemmer og falt. Men kommunen gjør oppmerksom på at fokus på å bevare Kaldalstjønn har hele tiden vært tilstede.

Fylkesmannen i Rogaland skriver i brev av 02.07.2009 og 17.08.2009 at begge alternativene vil påføre betydelige ulemper for allmenne interesser. De går derfor i mot begge alternativene. Fylkesmannen mener også at alternativ B skal søknadsbehandles som alternativ A, med tilhørende forhåndsundersøkelser og høringsrunde, for å ivareta ryddighet og rettssikkerhet i søknadsbehandlingen. Videre mener Fylkesmannen at prosjektet vil frarøve Jøssangåna mesteparten av vannet og synes dette er

svært uheldig med tanke på nærheten til Preikestolenområdet.

Fylkesmannen påpeker også at saksgangen som har vært i denne saken gir forvaltningen store utfordringer når det gjelder å foreta gode og helhetlige vurderinger.

Det understrekes at vassdragsnaturen er en viktig del av opplevelsen for besøkende til Preikestolenområdet, og at Preikestolen er en hjørnestein innenfor turistnæringen som gir betydelige inntekter. Fylkesmannen ber om at NVE tar dette med under vurderingen av samfunnsnyttene ved en utbygging.

Hvis det blir gitt konsesjon til alternativ B, påpeker Fylkesmannen at spørsmålet om minstevannføring ikke er tilstrekkelig omtalt. Av hensyn til naturverdiene bør det slippes tilstrekkelig med minstevannføring hele året og av hensyn til landskapsverdien bør det være naturlig vannføring i perioden 1. mai til 31. august.

Naturvernforbundet i Strand (NIS) skriver i brev av 04.07.2009 at de går inn for alternativ B hvis det gis konsesjon til prosjektet. De synes det er svært viktig at Kaldalsområdet ikke røres og mener derfor at alternativ B kan aksepteres.

Hvis det gis konsesjon mener NIS at NVE bør sette en del betingelser.

- Slukeevnen må ikke gå over 1,5 m³/s.
- Minstevannføringen må være stor nok til å ivareta det biologiske mangfoldet.
- Anleggsveien til inntaket må fjernes når anleggsperioden er over.
- Det bør ikke etableres terskler i elveløpet der Solheimsåna krysser Preikestolveien.

NIS påpeker videre at saksgangen fra søkers side har vært uryddig og anser dette som en bit for bit utbygging, og ber om at NVE avviser ev. fremtidige tilleggsøknader i Jørpelandsvassdraget.

Jørpelandselvas Venner skriver i brev av 06.07.2009 at de kan akseptere alternativ B hvis NVE gir konsesjon. Hovedgrunnen er at Kaldalsområdet forblir urørt.

Videre oppfordres NVE til å sette strenge krav til minstevannføring for å opprettholde det biologiske mangfoldet i elva og mener at den foreslåtte minstevannføringen på 33 l/s er for lav. De er også skeptiske til at det etableres terskler der Solheimsåna krysser Preikestolveien og frarår inngrep bortsett fra enkel opprydding ved brua. De mener også at anleggsveien inn til inntaket må fjernes når anleggsperioden er over.

Jørpelandselvas Venner påpeker at saksgangen har vært uryddig og uheldig. De mener saken burde vært avvist av NVE i første omgang og at ev. fremtidige tilleggsøknader bør avvises.

Strand Jørpeland speidergruppe skriver i brev av 02.07.2009 at de foretrekker alternativ B da dette vil

gi færre og mindre inngrep. De presiserer at hvis det blir gitt konsesjon for alternativ A, er det viktig at det blir bygget en terskel som er minst mulig synlig, samtidig som den kan brukes til å krysse elva.

De mener også at en ev. anleggsvei ikke bør være åpen for allmenn ferdsel.

Jørpeland Kraft AS sine kommentarer til tilleggsuttalelsene

Jørpeland Kraft sendte inn sine kommentarer den 19. august 2009. De er gjengitt nedenfor.

"Innledning

Jørpeland Kraft AS (tiltakshaver) har søkt konsesjon for overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk (her kalt alternativ A) i Strand kommune. I høringsinnspill til konsesjonssøknaden er det fra noen instanser fokusert på natur- og friluftsverdier i Kaldalsområdet, og at dette området må utelates ved en eventuell overføring av vann fra Solheimsåna. På sluttbefaring 1. juli i år lanserte Jørpeland Kraft en alternativ overføring (her kalt alternativ B). Ved alternativ B utelates overføring via Kaldalstjørn, ved i stedet å overføre vann direkte fra Solheimsåna til Jøssang svingesjakt via boret sjakt/tunnel. Aktuell lokalitet for inntak alternativ B er ca. 250 m nedstrøms opprinnelig planlagt inntak, og inngår i det området som allerede er utredet. For nærmere beskrivelse av alternativ B vises det til brev fra Lyse/Jørpeland Kraft til NVE datert 3. juli 2009.

Bakgrunn for søknad

Det har fremkommet en del kritikk til prosessen rundt konsesjonssøknaden for overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk. Tiltakshaver ønsker her kortfattet å svare på denne kritikken:

I den opprinnelige konsesjonssøknaden for Jørpelandsutbyggingen fra 2004 var en stor del av feltene som har sin avrenning til Solheimsåna tatt med via overføring av Troppevatn og Buksetjørnene. En overføring av vann fra Solheimsåna slik som vist i konsesjonssøknad fra juni 2008 var dermed ikke aktuell. I NVE sin innstilling til konsesjonssøknad for Jørpelandsutbyggingen fra desember 2005 ble det anbefalt at Troppevatn ikke ble overført, da en slik overføring ble vurdert til å ha negative virkninger for friluftsliv, naturverdier og landskap i området rundt Troppevatn. I sin behandling av konsesjonssøknaden i 2006 sluttet Olje- og energidepartementet (OED) seg til NVE sin innstilling med å ta ut Troppevatn. I tillegg kom OED til at også overføring av Nedre Buksetjørn til Svortingsvatn skulle tas ut på grunn av negative virkninger i området rundt Buksetjørn. Resultatet av sluttbehandlingen og endelig konsesjon ble presentert for Jørpeland Kraft i desember 2006.

I løpet av første halvdel av 2007 pågikk det detaljplanlegging og prosjektering for de ulike

anleggsområdene i Jørpelandssprosjektet. I forbindelse med dette arbeidet var det flere forhold som gjorde at overføring av vann fra Solheimsåna kom på dagsorden. Ett forhold var at det ble avklart at svingesjakt for tilløpstunnel til Jøssang kraftstasjon også kunne fungere som tunnel for å overføre vann fra Solheimsåna, noe som ble vurdert til å være en meget god samfunnsøkonomisk løsning. I tillegg så kom det frem at grunneiere langs Solheimsåna som hadde egne planer om å bygge ut Solheimsåna og Jøssangåna i småkraftverk, var interessert i å leie ut fallrettighetene til tiltakshaver. Overføringen som det nå søkes om vil, etter tiltakshavers mening, i liten grad berøre de problemstillinger som lå til grunn for departementets vedtak for Troppevatn og Buksetjørn. Med grunnlag i det som er angitt over valgte tiltakshaver tidlig på høsten 2007 å utarbeide konsesjonssøknad for overføring, og arbeid med ulike miljøutredninger ble igangsatt. I løpet av høsten 2007 og våren 2008 var tiltakshaver i løpende dialog med NVE og Strand kommune i sakens anledning, og planene ble presentert for ulike interesseorganisasjoner lokalt. Konsesjonssøknaden ble som nevnt oversendt til NVE i juni 2008.

Jørpeland Kraft sine kommentarer til innkomne uttalelser - alternativ B

Høringspartene som deltok på sluttbefaring 1. juli 2009 har fått muligheten til å uttale seg til alternativ B. Jørpeland Kraft har mottatt følgende uttalelser til kommentar:

- Strand kommune
- Fylkesmannen i Rogaland
- Naturvernforbundet i Strand
- Jørpelandselvas Venner
- Strand Jørpeland speidergruppe

Strand kommune

Tiltakshaver registrerer at Strand kommune anbefaler alternativ B for overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk. Videre viser Strand kommune til kommunestyrevedtak av 10.09.08 i forbindelse med behandling av konsesjonssøknad for Solheimsåna. Vedtaket har tiltakshaver tidligere kommentert i brev til NVE, og viser derfor til disse.

Fylkesmannen i Rogaland

Fylkesmannen stiller seg undrende til at tiltakshaver søker om et prosjekt uten hensyntaken til andre interesser. Tiltakshaver stiller seg uforstående til en slik påstand. Konsesjonssøknad for overføring av vann fra Solheimsåna er utarbeidet i henhold til strenge krav om å belyse konsekvenser av planlagt tiltak. Utredningene som er lagt til grunn i konsesjonssøknaden viser at virkningene av tiltaket er moderate. Konsesjonssøknad med vedlagte utredninger har vært på bred høring.

I forhold til alternativ B mener Fylkesmannen det vil være formelt feil å gi konsesjon til dette alternativet uten egen søknad og vanlige forhåndsvurderinger fra utbyggers side. Fylkesmannen mener derfor at alternativet ikke kan sluttbehandles før eventuell søknad og utredning fra Jørpeland Kraft foreligger. Tiltakshaver har vanskelig for å forstå Fylkesmannen sine argumenter om at overføring av vann fra Solheimsåna etter alternativ B ikke kan sluttbehandles uten ny søknad. Alternativ B er en teknisk løsning der mesteparten av anleggene plasseres inne i fjellet, og som også Fylkesmannen bemerker så faller de fleste av inngrepene i terrenget bort ved denne løsningen. Elve/bekkestrekninger som blir fraført vann blir kortere og steder der det blir inngrep i terrenget blir redusert både i antall og i omfang. Tiltakshaver kan ikke se at alternativ B omfatter tiltak i områder som ikke allerede er grundig belyst i foreliggende konsesjonssøknad med vedlagte utredninger. Tiltakshaver stiller seg dermed undrende til Fylkesmannen sitt ønske om at det bør utarbeides ny konsesjonssøknad for alternativ B.

I sin uttalelse sier Fylkesmannen at prosjektet vil fraføre mesteparten av vannet fra Jøssangåna. Dette stemmer ikke. Imidlertid vil mye av vannet fraføres Solheimsåna på strekningen fra inntaket og ned til samløpet med åna fra Gydaalen. Mye av denne strekningen består av grovur, noe som medfører at vannspeilet store deler av året renner nede i ura og i liten grad er synlig. Jøssangåna (nedenfor samløp mellom Solheimsåna og åna fra Gydaalen) vil etter tiltakshavers beregninger fortsatt beholde mer enn halvparten av dagens vannføring ved en realisering av prosjektet.

Naturvernforbundet i Strand

Naturvernforbundet i Strand (NIS) mener at alternativ B bør aksepteres og støtter dette forslaget hvis NVE tilrår konsesjon for overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk. Tiltakshaver tar dette til etterretning, og synes det er positivt at NIS støtter opp om alternativ B om NVE tilrår konsesjon.

NIS påpeker at det bør settes betingelser til en eventuell konsesjon som omhandler slukeevne, minstevannføring, veg til inntak og eventuelle terskler i Solheimsåna der vegen til Preikestolhytta krysser Solheimsåna. Slukeevne kommenteres av tiltakshaver her. For de øvrige betingelsene som nevnes av NIS vises det til konsesjonssøknad, høringsuttalelser til denne og kommentarer fra tiltakshaver til høringsuttalelsene.

I forhold til slukeevne skriver NIS at denne bør være maksimalt 1,5 m³/s. I brevet fra Lyse/Jørpeland Kraft til NVE datert 3. juli 2009 står det at alt. B kan utføres med en høyere slukeevne enn alt. A. Økt slukeevne vil gi økt kraftproduksjon og lavere flomvannføring i Solheimså-

na/Jøssangåna. Omsøkte slukeevne på 1,5 m³/s i alt. A var basert på en teknisk/økonomisk optimalisering av overføringskapasiteten i et 300 m langt nedgravd og tilnærmet horisontalt rør som skulle overføre vannet fra Solheimsåna til kløften over Kalddalstjørn. En øking av slukeevnen utover 1,5 m³/s ville betinge en økning av rørdiameter utover 0,8 m hvilket ikke ville vært lønnsomt. I alternativ B derimot føres vannet i Solheimsåna direkte inn i svingesjakten som blir skråboret med en diameter på 2,44 m. Denne diameteren er nødvendig for å gi tilløpssystemet til Jøssang kraftverk tilstrekkelig stabilitet. Som en følge av dette kan inntakskapasiteten økes utover 1,5 m³/s uten kostnadsøkning for vannveien. Det er derfor lønnsomt å øke inntakskapasiteten utover de omsøkte 1,5 m³/s. Inntakskonstruksjonen må uansett utformes slik at den overfører maksimalt den slukeevne som blir fastsatt.

Tiltakshaver registrerer at NIS stiller seg kritisk til at søknad om overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk kommer kort tid etter at tiltakshaver fikk tildelt konsesjon for Jørpelandsutbyggingen. Tiltakshaver viser her til avsnitt over "Bakgrunn for søknad" der dette belyses.

Jørpelandselvas venner

Tiltakshaver merker seg at dersom NVE gir konsesjon etter alternativ B kan Jørpelandselvas Venner akseptere en slik overføring begrunnet med at en dermed unngår konfliktylte inngrep ved Kalddalstjørn. Videre mener Jørpelandselvas Venner at det må stilles krav til en eventuell konsesjon, tilsvarende uttalelsen fra Naturvernforbundet i Strand. Tiltakshaver viser derfor til kommentarer gitt over. Samme gjelder angående prosess rundt konsesjonssøknad.

Strand Jørpeland speidergruppe

Speidergruppa ønsker primært at en går for alternativ B. Om opprinnelig alternativ likevel skulle bli valgt understreker speidergruppa viktigheten av at terskelen må bygges minst mulig synlig, samt at det må være mulig å krysse elven over terskelen. Eventuell anleggsveg må ikke være åpen for allmenn ferdsel. Tiltakshaver har ingen innvendinger mot innspillet, og tar det til etterretning."

NVEs kommentarer og vurderinger

Jørpeland Kraft AS har søkt konsesjon for overføring av vann fra Solheimsåna til Jøssang kraftverk i Strand kommune. Opprinnelig ble det søkt om å føre vannet fra Solheimsåna i rør til en bratt kløft over Kalddalstjørn. Der skulle vannet falle fritt ned til et myrområde mellom brattkanten og Kalddalstjørn. I myrområdet skulle vannet føres i en kanal ut til tjernet. 50-100 meter nedstrøms utløpet av

Kalddalstjørn skulle vannet tas inn på trykktunnelen til Jøssang kraftverk via en svingesjakt.

Begrunnelsen for tiltaket henger sammen med konsesjonen som ble gitt 15. desember 2006 til bygging av Jøssang kraftverk. Det ble opprinnelig søkt om å overføre en betydelig del av Solheimsånafeltet via Buksetjørnene til Svortingsvann. Denne overføringen ble det imidlertid ikke gitt konsesjon til. Søker forklarer at dette er årsaken til at den nå omsøkte overføringen ikke ble vurdert inntil konsesjonen forelå. Viser også til søkers kommentar til tilleggsuttalelsene ovenfor, der søker beskriver bakgrunnen for å søke.

Søknaden ble sendt på høring med 3 måneders høringsfrist. Deretter ble alle innkomne høringsuttalelser kommentert av søker. 1. juli 2009 ble det avholdt en sluttbefaring hvor alle som hadde uttalt seg ble invitert. På sluttbefaringen ble det diskutert andre utbyggingsmuligheter. Søker la da frem alternativ B. Alternativ B tar vannet fra Solheimsåna rett ned i tunnel og videre til tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk. Forslaget ble deretter sendt ut på en kort høringsrunde med 4 ukers høringsfrist til alle de som var på befaringen samt til de som hadde merknader til den opprinnelige søknaden. Uttalelsene ble deretter kommentert av søker.

Fylkesmannen i Rogaland uttalte at det bør fremmes en ny søknad for alternativ B, og at den måtte ut på en ordinær høringsrunde. NVE er ikke enig i dette synet. Grunnkjernen i den opprinnelige søknaden er overføring av Solheimsåna. Det nye alternativet omfatter også overføring av Solheimsåna. Forskjellen mellom de to alternativene ligger i hvordan vannet skal overføres. Ettersom det nye alternativet fører til færre inngrep rundt Solheimsåna og unngår helt inngrep i Kalddalsområdet, medfører dette at alt. B gir færre inngrep totalt sett. NVE mener derfor at alternativ B ligger innenfor de forandringene som kan gjøres i en søknad uten å starte søknadsprosessen på nytt.

Fagrapportene som ble utarbeidet i forbindelse med søknaden omhandler virkninger på biologisk mangfold, landskap, kulturminner, landbruk og andre brukerinteresser. Både Solheimsåna og Kalddalstjørnområdet er tatt med i rapportene, ettersom de ble laget med utgangspunkt i den opprinnelige planen. Alternativ B vil utelukkende medføre inngrep i Solheimsåna, og NVE mener dermed at grunnlaget for å vurdere konsekvensene for naturmiljøet er tilstrekkelig dekket for begge alternativene.

På bakgrunn av søknaden og tilhørende fagrapporter, høringsuttalelser med kommentarer og befaringer, mener NVE saken er tilstrekkelig belyst. NVE har vurdert om det bør gis konsesjon til tiltaket. Nedenfor følger en gjennomgang av NVEs vurdering av de ulike temaene med kommentarer. I

vurderingen er de to alternativene blitt vurdert opp mot hverandre der det er naturlig.

NVEs vurdering

Inngrep

I alternativ A er det planlagt å anlegge ca. 350 meter ny vei fra dagens hyttevei til der terskelen i Solheimsåna skal ligge. Det vil bli nødvendig å bygge en terskel som er ca. 25 meter lang og 1-2 meter høy. Inntaksstedet er preget av svært grov ur, så det må sannsynligvis sprenges for å kunne sette opp terskelen. Som følge av terskelen vil det dannes en liten inntakskulp som i følge planene ikke vil overstige dagens elvebredd. Videre vil det være behov for ca. 300 meter med rørgate fra Solheimsåna og over til brattkanten ned mot Kalddalstjørn, og myrområdet mellom brattkanten og Kalddalstjørn er nødt til å kanaliseres. Ca. 50-100 meter nedstrøms utløpet fra Kalddalstjørn vil inntaket føre vannet inn på trykktunnelen til Jøssang kraftverk. Tiltaket vil føre til tap av 5 dekar inngrepsfri natur i sone 2.

I alternativ B vil inntaket bli flyttet ca. 250 meter nedstrøms for inntaket i alternativ A. Det vil være behov for ca. 200 meter ny vei fra dagens hyttevei. Ved inntaket anlegges en lav terskel med en lengde på ca. 20 meter. Inntakskonstruksjonen og terskel kan etableres på fjell i dagen. Fra inntaket føres vannet i tunnel ned til tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk. Det vil dermed ikke bli etablert noen rørgate i forbindelse med alternativ B. Tiltaket vil ikke føre til tap av inngrepsfri natur.

Behov for vei

Begge alternativene legger opp til å etablere en permanent anleggsvei fra eksisterende vei til inntaket i Solheimsåna. NVE mener det i begge tilfeller er best å anlegge permanente veier. Vi har vektlagt behovet for vedlikehold av inntaksdam. Vi konstaterer at Speidergruppa, som er hyppig brukere av området, mener en permanent vei vil være avlastende for dem.

Økt slukeevne

Søker har bedt NVE vurdere om økt slukeevne fra 1,5 m³/s til 3,5 m³/s ved en ev. utbygging av alt. B. er mulig. På grunn av at vannet blir ført direkte inn i svingesjakten som blir skråboret med en diameter på 2,44 meter kan slukeevnen økes. I alt. A var slukeevnen beregnet etter en teknisk og økonomisk optimalisering av overføringskapasiteten. Denne begrensningen faller nå bort. I følge søker vil en økt slukeevne gjøre prosjektet mer lønnsomt og det vil begrense flomtoppene i elva.

En slik vesentlig økning av slukeevnen er en forandring av det hydrologiske grunnlaget for prosjektet, og går således utover det NVE mener kan foran-

dres i prosjektet uten å sende forslaget ut på ny høring.

Videre synes NVE etter å ha gått gjennom de hydrologiske dataene, at en økning av slukeevnen til 3,5 m³/s vil være en dramatisk økning i forhold til de vannføringsdataene som foreligger. Basert på vannføringskurvene som er presentert i søknaden mener NVE at en økning i slukeevnen med 2 m³/s vil medføre en reduksjon i antall dager med overløp, spesielt i perioden januar - mars og i september.

Den omsøkte slukeevnen på 1,5 m³/s vil etter NVEs mening gjøre at vassdraget beholder noe av sin naturlige dynamikk.

Minstevannføring

Søker har foreslått en minstevannføring på 33 l/s hele året. Dette tilsvarer alminnelig lavvannsføring. I følge søker vil minstevannføringen være gunstig for det biologiske mangfoldet i og rundt elven, og opprettholde et fuktig klima i skogen nære elva.

I høringsuttalelsene fra Fylkesmannen i Rogaland, DNT og i felles uttalelse fra Jørpelandselvas venner og Naturvernforbundet, blir det påpekt at minstevannføringen bør være høyere enn 33 l/s hele eller deler av året. Strand kommune ber i sitt vedtak om at NVE bør vurdere å øke minstevannføringen utover 33 l/s i sommerhalvåret. Felles for alle uttalelsene hvor minstevannføring blir trukket frem er hensynet til landskapet og følgene for turistnæringen, og tap og redusering av biologisk mangfold.

NVE er enige i at minstevannføring hele året er nødvendig, både for å bevare det fuktige klimaet i og rundt elveleiet samt for å sikre levevilkår for vanntilhørende arter. Ettersom elveleiet til Solheimsåna er sterkt preget av grov ur kreves det nok så stor vannføring før elva er synlig vannførende. Dette gjelder særlig hvor inntaket var planlagt i den opprinnelige søknaden. Der Solheimsåna krysser veien til Preikestolen er elveleiet nok så bratt samtidig som det er grov ur. Dette gjør at det også her kreves stor vannføring for at elveleiet skal dekkes av vann.

Ytterligere kommentarer vedrørende minstevannføring finnes under NVEs kommentarer til manøvreringsreglement Post 14.

Landskap

Gjennom høringsuttalelsene har det kommet frem at mange er negative til at Solheimsåna blir fratatt vann med hensyn til den effekten det har på inntrykket av elva og Jøssangfossen i landskapet. NVE mener at på grunn av Solheimsånas grove ur vil elva i liten grad være et viktig landskapselement bortsett fra når det er svært høy vannføring. Men ettersom periodene med høy vannføring i stor grad forekommer utenfor turistsesongen, er ikke dette et mo-

ment NVE gir vesentlig vekt i vår vurdering. Basert på den slukeevnen som er omsøkt, vil det fortsatt forekomme perioder med stor vannføring i våte år, men hovedsaklig utenfor turistsesongen. Vi viser også til punktet om minstevannføring ovenfor.

Jøssangfossen vil miste ca. 50 % av vannføringen med en utbygging. Etter NVEs syn er dette tilstrekkelig til å opprettholde Jøssangfossen som et betydelig landskapselement. I tillegg vil fossen i flomperioder fortsatt ha store vannmengder.

Søker har vurdert terskelbygging for å sikre elva tilstrekkelig vannføring i området der Solheimsåna krysser Preikestolveien som et avbøtende tiltak. NVE mener at terskelbygging i det området vil virke mot sin hensikt. Området er preget av grov ur og ved å forandre på elveløpet kan det oppstå ustabilitet og ved flommer kan elveløpet få skader. NVE mener derfor at terskelbygging skal unngås.

NVE registrerer at en utbygging etter alternativ A vil føre til bortfall av 5 dekar inngrepsfri natur, sone 2. Alternativ B medfører ikke tap av inngrepsfri natur.

Naturmiljø og biologisk mangfold

I følge utredningene karakteriseres det berørte området som forholdsvis trivielt med tanke på naturmiljø og biologisk mangfold, med Kalddalsområdet som unntak. I fagrappporten om virkninger på biologisk mangfold fremheves et område rundt Kaldalstjønn som lokalt viktig naturtype uten nærmere beskrivelse. Området er også registrert som viktig leveområde for orrfugl og storfugl. Sør for Kaldalstjønn ble det også observert flere tomme reirhull etter dvergspett. Dvergspett har status som sårbar i Norsk rødliste 2006.

Strand kommune har klassifisert Kaldalstjøna som en insektslokalitet, først og fremst på grunn av et stort mangfold av vannlevende insekter. Området rundt er registrert som lokalt viktig naturtype.

Jørpelandselvas venner har i sin uttalelse listet opp en rekke arter som de har registrert i området. Blant disse er den rødlistede lavarten *Pachyhiale carneola* som er i kategori VU (sårbar). Lavarten ble påvist langs østsiden av Solheimsåna på strekningen der tiltaket er planlagt. *Pachyhiale carneola* er en lavart som vokser på løvtrær og er ikke spesielt fuktighetsavhengig.

Flere av uttalelsene har poengtert at Kalddalsområdet bør tas ut av prosjektet på grunn av de biologiske kvalitetene i området. Ved en utbygging etter alternativ B vil Kalddalsområdet forbli urørt.

NVE ser at alternativ B vil redusere virkningene av tiltaket på naturmiljøet og det biologiske mangfoldet i stor grad sammenlignet med alternativ A. At Kalddalsområdet kan forbli urørt er svært viktig og NVE vil poengtere at en utbygging etter alternativ A ville ha en mye større grad av negative konsekven-

ser enn en utbygging etter alternativ B. Ettersom det i alternativ B ikke er nødvendig å hugge skog langs elva annet enn akkurat ved inntaket, anser ikke NVE den rødlistede lavarten *Pachyhiale carneola* som særskilt utsatt ved denne utbyggingen. Tiltaket vil etter NVEs mening ivareta levevilkårene for denne lavarten langs Solheimsåna.

Friluftsliv og turisme

Det berørte området er i Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK) avsatt til område hvor allmenne friluftslivsinteresser bør prioriteres. Tiltakshaver har i sin søknad listet opp turgåing og jakt som de viktigste friluftslivsaktivitetene. Tradisjonelt har Kalddalstjørna blitt brukt til skøyting vinterstid, og er i den grad det fortsatt er nok is brukt av lokalbefolkningen. I fagrapporten oppgis tiltaket til å ha middels negativ konsekvens for friluftsliv, og at tiltaket vil kunne føre til redusert opplevelsesverdi. Ved en utbygging etter alternativ A vil økt gjennomstrømming i Kalddalstjørna gjøre at vannet vil egne seg dårlig som skøytevann.

Turisme er ikke tatt opp i søknaden men søker kommer inn på temaet i kommentarene til uttalelsene. Det er først og fremst Solheimsåna og Jøssangfossen som blir trukket frem i høringsuttalelsene som interessant for turistene. Søker sier i sine kommentarer at Solheimsåna har lav vannføring om sommeren i turistsesongen og at der Solheimsåna krysser Preikestolveien består elva av mye grov ur. Når det gjelder Jøssangfossen sier søker at prosjektet legger opp til å beholde over 50 % av vannmengden (57 % ved utløpet i sjøen).

I høringsuttalelsene var det særlig Kalddalsområdet sine kvaliteter med urørt natur og biologisk mangfold, og Solheimsåna og Jøssangfossen sine egenskaper som landskapselementer som ble trukket frem. Så å si samtlige uttalelser var kritiske til en utbygging som berørte Kalddalsområdet. Ved en utbygging etter alternativ B vil denne biten av utbyggingen falle bort.

Fylkesmannen, DNT og Jørpelandselvas venner påpeker at Solheimsåna krysser Preikestolveien og at elva således er en del av totalopplevelsen for turister på vei til Preikestolen. De uttrykker også bekymring for at Jøssangfossen vil bli redusert.

NVE mener at det er en vesentlig mindre ulempe ved alternativ B. Da vil en unngå inngrep i Kalddalsområdet, og dermed bevare landskapet og det biologiske mangfoldet som finnes der. Hva angår Solheimsåna og Jøssangfossen deler NVE syn med tiltakshaver om at i turistsesongen vil det naturlig være lite vann i elva. Når elva i tillegg går i grov ur på stedet gjør dette at elva sjelden har et visuelt uttrykk som en elv med stor vannføring.

NVE anser at Preikestolenområdet ikke påvirkes i nevneverdig grad av en ev. utbygging.

Kulturminner

Det er registrert kulturminner på Lunnarstøl ved Jøssangåna og på Selemork ved Kalddalsbekken. Fagrapporten påpeker at redusert vannføring i Kalddalsbekken vil kunne endre bygningsmiljøet og helhetsinntrykket av husmannsplassen på Selemork. Kulturminnene ved Jøssangåna vil ikke bli endret som følge av utbyggingen, heller ikke den historiske lesbarheten. Totalt sett er konsekvensen for kulturminner satt til liten negativ.

Rogaland fylkeskommune har ingen merknader utover at de forutsetter at Kulturminneloven, jf. § 8, 2. ledd, blir fulgt. Det var ingen andre som kommenterte kulturminner spesifikt, men Jørpelandselvas venner gikk sterkt i mot inngrep i Kalddalsområdet og Selemorkområdet.

NVE ser at en utbygging etter alternativ B vil opprettholde vannføringen i Kalddalsbekken og dermed ikke berøre Selemorkområdet. Kulturminnene i Jøssangåna er ikke av en slik art at de er av nasjonal verdi, og ettersom de blir i liten grad berørt av en ev. utbygging, vektlegger ikke NVE dette temaet i den videre vurderingen.

Jordbruk og skogbruk

NVE kan ikke se at det planlagte prosjektet har nevneverdige negative konsekvenser for jordbruk og skogbruk. I fagrapporten bemerkes det at en utbygging i Solheimsåna vil kunne virke flomdempende for jordbruksarealene i de nedre deler av vassdraget.

Produksjon og økonomi

En bedre utnyttelse av allerede utbygde vassdrag er i tråd med regjeringens politikk. Den planlagte overføringen skal kobles på tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk som er under bygging. NVE mener den planlagte overføringen kan ses på som et utvidelsesprosjekt.

Vannet som overføres er regulerbart ettersom inntaket i Solheimsåna ligger høyere enn magasinet Dalavatnet. Dermed er dette et type prosjekt som skal prioriteres i henhold til NVEs prioriteringskriterier. Et annet moment er at denne overføringen mest sannsynligvis raskt kan la seg gjennomføre, ettersom arbeidet med Jøssang kraftverk er i gang og arbeidet med kraftverket og overføringen kan gjøres parallelt.

I følge søker er de ca. 6 GWh fra Solheimsåna et viktig økonomisk bidrag og er således en viktig del av Jøssang kraftverk utbyggingen. Ut fra en teknisk/økonomisk vurdering har vi ingen innvendinger mot prosjektet. I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Overføringen vil bli en del av Jøssang kraftverks kraftproduksjon, og vil således bidra med inntekter til kommune og stat.

Konkurrerende planer

NVE mottok en uttalelse fra Småkraftentreprenørene hvor de kort presenterte et prosjekt som planlegger å utnytte vannet i Solheimsåna. De ber NVE om å avvente Jørpeland Kraft AS (JK) sin søknad til fallrettighetene er avklart.

NVE har ikke mottatt noen søknad eller annen informasjon om prosjektet, annet enn det som står i høringsuttalelsen i denne saken.

NVE har vurdert prosjektene og ser klare fordeler med JK sine planer, spesielt etter at alternativ B har blitt aktuelt. Slik NVE ser det innebærer JKs planer færre inngrep og vil i tillegg ha mulighet til å regulere vannet som overføres. Vi viser også til punktet om produksjon og økonomi ovenfor.

NVEs konklusjon

NVE ser at alternativ B vil gi færre inngrep, først og fremst ettersom hele Kalddalsområdet unngår utbygging. I tillegg blir inngrepene ved inntaket i Solheimsåna også redusert ved en utbygging etter alternativ B. Etter NVEs oppfatning er de planlagte inngrepene i Kalddalsområdet etter alternativ A store i forhold til kraftutbyttet på 0,4 GWh. For alternativ B mener NVE at inngrepene samlet sett er relativt begrenset.

Det kommer også frem av høringsuttalelsene at inngrepene i Kalddalsområdet var noe som burde unngås. Flere av uttalelsene kunne godta en utbygging hvis området ble tatt ut av prosjektet. NVE har vektlagt dette i sin vurdering.

NVE merker seg at Fylkesmannen i Rogaland går i mot en utbygging, både den som det opprinnelig ble søkt om og alternativ B. Fylkesmannen påpeker også at NVE av prinsipp ikke burde ha behandlet søknaden og anser den som en bit-for-bit utbygging. NVE er av den oppfatning at tiltaket kan ses på som et utvidelsesprosjekt og bidra til ny regulerbar kraft. NVE mener det er viktig å fremme vannkraftprosjekter som utnytter eksisterende magasiner og produksjonsanlegg (opprusting- og utvidelsesprosjekter), og som gir tilgang på regulert kraft. Tilgang på regulert kraft tillegges vekt fordi NVE ser at en stor del av forventet tilgang på ny kraft vil være uregulert kraft fra vindkraftparker og småkraftverk.

NVE har også vektlagt at den planlagte overføringen vil være et viktig bidrag til kraftproduksjonen og lønnsomheten til Jøssang kraftverk.

NVEs konklusjon etter vassdragsreguleringsloven

Etter en samlet vurdering av søknaden, tilleggssøknaden, høringsuttalelsene, kommentarene til uttalelsene samt befaringer, har NVE kommet til at fordelene og nytten ved overføring av Solheimsåna slik som foreslått i alternativ B, er større enn ulempene for allmenne og private interesser. Dermed er vassdragsreguleringslovens § 8 oppfylt. NVE anbefaler

derfor at Jørpeland Kraft AS får tillatelse til å overføre vann fra Solheimsåna og Jøssangåna etter § 8 i vassdragsreguleringsloven på de vilkår som følger vedlagt.

NVEs konklusjon etter oreigningsloven

NVE mener det ikke er behov for å gi tillatelse etter oreigningsloven da tiltaket får tilstrekkelig hjemmel til ekspropriasjon etter vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1.

NVEs kommentarer til vilkårene

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Noen av vilkårene har ikke relevans til det omsøkte prosjektet og er ikke tatt med. NVE finner det ikke nødvendig å kommentere de postene der det foreslås brukt standardvilkår uendret eller det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For de øvrige postene har vi følgende kommentarer:

Post 1 - Konsesjonstid

Jørpeland Kraft AS (JK) er eid med 2/3 av Lyse Produksjon AS som er et 100 % offentlig eid selskap. JK må derfor også regnes som et offentlig selskap, og konsesjonen kan da gis på ubegrenset tid.

Post 2 - Konsesjonsavgifter og næringsfond

NVE foreslår at avgiftene settes til kr 24,-/nat.hk. til kommunen og kr 8,-/nat.hk. til staten. Dette samsvarer med hva som er vanlig ved nye konsesjoner.

I denne saken er det ikke fremmet krav om næringsfond. NVE anser på bakgrunn av prosjektets begrensede størrelse, samt at ulempene og inngrepene ved en ev. utbygging er såpass små, at det ikke er behov for å opprette et næringsfond.

Post 7 - Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold tilsyn mv.

NVE vil bemerke at vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

NVE påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen. Forhold angående utforming og plassering av fysiske inngrep som er tatt opp i høringsuttalelsene er tidligere kommentert under pkt. "Landskap" og vil bli ytterligere behandlet i forbindelse med detaljplanleggingen av konsesjonsgitt anlegg.

Post 9 - Automatisk fredete kulturminner

Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8, og viser ellers til konsesjonærens ansvar etter post 6.

Post 10 - Forurensning

Konsesjonæren må søke Fylkesmannen om dispensasjon av forurensende utslipp i byggeperioden.

Post 14 - Manøvreringsreglement mv.

Vi viser til vedlagte og oppdaterte manøvreringsreglement og kommentarer til manøvreringsreglementet. Ettersom dette er en overføring til Jøssang kraftverk har vi tatt utgangspunkt i gjeldende manøvreringsreglement og gir i dette tilfellet et oppdatert forslag.

*NVEs kommentarer til manøvreringsreglement**Post 1 - Reguleringer og overføringer*

Vi anbefaler at følgende setning tas med i det oppdaterte manøvreringsreglementet:

"Moslifeltet (6,7 km²) tas inn på tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk via Solheimsåna."

Post 2

NVE anser minstevannføring på berørt strekning i Solheimsåna som et relevant avbøtende tiltak. Behovet for minstevannføring knytter seg først og fremst til naturmiljøet, og i noe grad elva som landskapselement. Ved en minstevannføring gjennom hele året bevares det fuktige klimaet i og rundt elveleiet, og sikrer levevilkårene for vanntilhørende arter.

Solheimsåna krysser veien til Preikestolen og er således en del av opplevelsen for turister som drar dit. Elva i seg selv er imidlertid ingen typisk turistattraksjon. En minstevannføring vil bidra til å opprettholde en viss vannføring også i turistsesongen. Krysningpunktet mellom elva og veien er ca. 1 kilometer nedstrøms for inntaket, så i tillegg til minstevannføringen vil det også være noe tilsig fra restfeltet.

Solheimsåna består av mye grov ur på den berørte strekningen, hvilket gjør at vannføringen kun i korte perioder er stor nok til at elva utgjør et viktig landskapselement. I tillegg er vannføringen i perioden mai - september naturlig lav og elva som landskapselement er lite dominerende. Selv med slipp av alt vann i sommerhalvåret vil inntrykket av elva være preget av grov ur. NVE anser en minstevannføring, tilsvarende alminnelig lavvannføring, på 33 l/s gjennom hele året som tilstrekkelig.

NVEs forslag til vilkår

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i **Solheimsåna og Jøssangåna** er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av re-

gulingen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

NVEs forslag til manøvreringsreglement

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Dalavatnet		289,37	287,90			1,47
Liarvatnet		297,25	293,25			4,00
Longavatnet		441,00	438,00			3,00
Svortingsvatnet		463,50	454,00			9,50

Høydene refererer seg til kraftanleggets egne nivåer.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Brokavatnet (0,95 km²) overføres til Venavatnet.

Moslifeltet (6,7 km²) tas inn på tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk via Solheimsåna.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Fra Dalavatnet skal det slippes en minstevannføring på 0,7 m³/s hele året. Fra Storåsfoss skal det slippes 0,5 m³/s hele året.

I Solheimsåna skal det slippes 0,033 m³/s hele året.

Vannføringen ved utløpet av Jørpeland II kraftstasjon skal i perioden 1. mai – 30. november ikke være mindre enn 2,0 m³/s. I perioden 1. desember – 30. april skal vannføringen samme sted ikke være lavere enn 1,5 m³/s.

I løpet av perioden 1. mai til 31. oktober skal det i til sammen 33 dager slippes tilstrekkelig med vann til at vannføringen ved fjorden ikke er mindre enn 4 m³/s.

Fordelingen skal være som følger:

1. mai – 21. mai	6 dager
15. juli – 31. august	21 dager
1. september – 31. oktober	6 dager

Fylkesmannens miljøvern avdeling kan eventuelt gi pålegg om annen fordeling av vannslippingen, dersom dette anses hensiktsmessig av hensyn til fisk eller fiske. Totalt avgitt volum skal likevel være det samme.

I de perioder det slippes lokkeflommer for å få oppgang av fisk kan fylkesmannen kreve at Jøssang kraftverk har redusert eller ingen driftsvannføring.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsplikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemand, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3. Uttalelser til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble sendt på høring til Rogaland fylkeskommune og Strand kommune.

Rogaland fylkeskommune har ikke avgitt uttalelse.

Strand kommune uttaler i brev av 20. januar 2010:

”Strand kommune behandlet konsesjonssøknaden 10.09.08 og var da positiv til å gi konsesjon for overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk, men ba om en spesiell vurdering av minstevannføring i Solheimsåna og mulige avbøtende tiltak der Solheimsåna krysser fylkesvegen til Preikestolhytta.

Senere har kommunen uttalt seg positivt til utbyggers planer med å legge tunnel direkte fra Solheimsåna og ned til tunnelen Dalavatnet - Jøssang kraftverk slik at inngrep i Kalddalen ble unngått.

Strand kommune har sett på de vurderingene som NVE har gjort når det gjelder minstevannføringen i Solheimsåna, og ser at det kan være vanskelig å få til en tilfredsstillende vannføring der Solheimsåna krysser fylkesvegen. Dette på grunn av mulig tilgang på vann i sommersesongen og fordi bunnen i Solheimsåna består av grov ur på den aktuelle strekningen.

I nedre del av Solheimsåna har det av og til vært problemer med flom, og dette vil fortsatt kunne skje selv om det tas inn 1,5 m³ til Jøssang Kraftverk. Det bør derfor vurderes om det er mulig å kunne ta inn mer enn 1,5 m³ i tunnelen når det går store vannmengder i Solheimsåna. Tiltaket må i så fall være som et rent ”flomdempende tiltak” over korte perioder og ikke som et tiltak for generelt å øke vannmengden inn i tunnelen utover nevnte 1,5 m³.”

Lyse Produksjon AS har kommentert NVEs innstilling i brev av 29. januar 2010 og i møte med departementet 11. mars 2010.

Lyse mener et absolutt krav til maksimal slukeevne på 1,5 kubikk innebærer at det må installeres luke i inntaket. Dersom det ikke installeres luke vil det ved store vannføringer overføres mer vann på grunn av høyere vannstand og større trykk. Installering av luke innebærer at det må føres strøm opp til inntaket og vil fordyre anlegget. I brevet skisseres en teknisk løsning som innebærer at inntaket vil ha en slukeevne på 1,5 kubikk ved vannføringer opp til tre ganger middelvannføringen. Slukeevnen vil over dette øke noe og vil på middelflom ligge på 2,1 kubikk i sekundet og på 200 års flom ligge på 3 kubikk i sekundet.

4. Olje- og energidepartementets merknader

Bakgrunn

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved overføringen av Solheimsåna må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmang-

foldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iakt tatt ved departementets behandling av overføringssøknaden.

Jørpeland Kraft AS (Jørpeland) fikk ved kongelig resolusjon av 15. desember 2006 konsesjon til blant annet fortsatt regulering av Jørpelandsvassdraget og bygging av nytt Jøssang kraftverk. Jørpeland Kraft AS eies av Lyse Produksjon AS (66,7 pst.) og Scana Steel Stavanger AS (33,2 pst.).

I søknaden som lå til grunn for den kongelige resolusjonen av 2006 var det søkt om overføring av betydelige deler av det øvre nedbørsfeltet til Solheimsåna til det eksisterende reguleringsmagasinet Svortingsvatnet. Disse overføringene ble ikke omfattet av tillatelsen.

Ved søknad av 2. juni 2008 søkte Jørpeland om overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk etter inntak og overføring med rundt 300 meter nedgravde rør og inntil 160 meter ved dels naturlig forsenkning, dels kanalisering ned til Kalddalstjørn. Utløpet av Kalddalstjørn overføres til inntakstunnelen til Jøssang gjennom inntak i Kalddalsbekken 50-100 nedstrøms tjernet. Inntaket tas inn på tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk. Vannet kan også lagres i inntaksmagasinet til kraftverket, Dalavatnet. Denne utbyggingsplanen har fått betegnelsen alternativ A.

Ved planendringssøknad av 3. juli 2009 søkte Jørpeland om overføring av Solheimsåna ved inntak direkte i elva på om lag kote 345, om lag 250 meter nedstrøms planlagt inntak i alternativ A. Fra inntaket overføres vannet i om lag 270 meter boret sjakt og om lag 800 meter sprengt tunnel direkte til tilløpstunnelen til Jøssang. Vannet kan også lagres i inntaksmagasinet, Dalavatnet. Søknaden forutsetter at tunnelen drives fra tilløpstunnelen til Jøssang og at dette lar seg forene i tid. Utbyggingsplanen betegnes alternativ B.

Overføringen vil øke totalproduksjonen i Jøssang kraftverk med i overkant av 6 GWh/år, og bidra til større verdiskaping i kommunen.

Saksbehandlingen

Høring av den opprinnelige søknaden om alternativ A avdekket at inngrep i området rundt Kalddalstjørn er konfliktfylt av hensyn til friluftsliv og biologisk mangfold. Jørpeland fremmet derfor søknad om en alternativ utbyggingsplan. Søknad om alternativ B har vært på en begrenset høring blant de høringsparter som avga uttalelse til alternativ A. NVE finner at de vesentligste virkningene av alternativ B er dekket av utredningene i forbindelse med søknaden om alternativ A og at det derfor er grunnlag for en forenklet behandling av planendringene.

Når det gjelder høringsuttalelser som peker på at søknaden innebærer en bit for bit utbygging i området skal departementet bemerke at overføringen av Solheimsåna ikke var aktuell for tiltakshaver ved

utarbeidelsen av den opprinnelige søknaden til Jøssang kraftverk. Årsaken til dette er som nevnt ovenfor at deler av Solheimsånas nedbørsfelt var søkt overført til eksisterende reguleringsmagasin Svortingsvatnet. Denne overføringen ble det ikke gitt konsesjon til. Den søknaden som nå er til behandling berører ikke de områder som var grunnlag for avslaget.

Utbyggingsalternativ

Overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk vil gi i overkant av 6 GWh/år i ny produksjon. Alternativ A vil gi om lag 0,4 GWh mer årlig produksjon enn alternativ B.

Olje- og energidepartementet finner at overføringen etter alternativ B har klart færre ulemper enn alternativ A samtidig som fordelene er om lag de samme. Det vises i den forbindelse til at det ved alternativ B kun er inntaksdammen som blir et synlig inngrep i dagen og at B ikke berører den lokalt viktige naturtypen og det biologiske mangfoldet rundt Kalddalstjørn. Største ulempen ved tiltaket er at Solheimsåna nedstrøms inntaket vil få vesentlig redusert vannføring. Det er ikke registrert særlige biologiske verdier eller viktige naturtype i elva. Elva krysser adkomstveien til Prekestolen og vil i perioder med stor vannføring ha en viss landskapsvirkning her. På grunn av storsteinete løsmasser i elva og en generell lav vannføring i turistsesongen, er elvas betydning som landskapselement begrenset også før utbyggingen. Ved større flommer vil det i alle tilfelle gå en betydelig vannføring i elva også etter utbygging.

Både Strand kommune og Lyse på vegne av Jørpeland ber om at det åpnes for en høyere slukeevne enn 1,5 kubikk i sekundet i perioder med stor vannføring. Kommunen ønsker dette som et flomdempende tiltak, mens Lyse viser til at det vil være lønnsomt å innrette inntaket utover 1,5 kubikk i sekundet i tunnelen. Departementet mener det ikke er særlige hensyn som tilsier at man ikke i spesielle perioder med stor vannføring kan overskride den fastsatte slukeevnen på 1,5 kubikk i sekundet. Departementet finner at naturmangfoldloven § 8 krav om tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag er oppfylt og at saken for øvrig gjennom gjennomførte utredninger og høring er godt nok opplyst til å fatte vedtak. Vurderingen av slukeevnen må bero på en avveining mellom hensynet til overløp på utbyggingsstrekningen og nytten av flomsikring og økt produksjon. Departementet finner at inntaket bør innrettes slik at 1,5 kubikk er den normale slukeevnen for overføringen, men at avvik kan godtas i perioder med flomvannføring. Nærmere bestemmelser om slukeevne fastsettes av NVE som ledd i detaljplanleggingen etter drøftelse av egnede tekniske løsninger med konsesjonæren, og i samråd med Strand kommune.

Departementets bemerkninger

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag for innstillingen:

- NVEs innstilling av 30. november 2009 med høringsuttalelser til søknadene
- Søknad av 2. juni 2008 fra Jørpeland Kraft AS og planendringssøknad av 3. juli 2009
- Rapport av 2007 om virkninger på biologisk mangfold
- Rapport av 2007 om virkninger på landskap, kulturminner m.m.
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Registreringer i Naturbase
- Artsdatabanken
- NVEs tilleggsopplysninger av 4. juni 2010 om den sårbare lavarten *Pachyphiale carneola*

Departementet finner at naturmangfoldloven § 8 med krav til kunnskapsgrunnlag er oppfylt. Tiltaket med overføring er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av overføringen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Samlet belastning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep.

Overføringen av Solheimsåna til Jøssang kraftverk vil være en del av et større vassdragstiltak for å føre vann til kraftproduksjon. Jørpelandsvassdraget med Dalavatnet, Liarvatnet, Longavatnet og Svortingsvatnet er regulert i forbindelse med utbyggingen. Avløpet fra Dalavatnet benyttes dels i nytt Jøssang kraftverk, som er under bygging, og dels i Jørpeland II kraftverk. Gjennom manøvreringsreglementet er Jørpelandsåna sikret en vannføring som bidrar til å opprettholde stammene av anadrom laksefisk. Overføringen av Solheimsåna påvirker ikke forholdene i Jørpelandsåna.

I tillegg til Jørpelandsutbyggingen er det et mikrokraftverk i Fjellsåna nord for Jørpeland sentrum. Dette kraftverket berører en om lag 500 meter strekning av Fjellsåna i et område betydelig preget av menneskelig aktivitet. Videre er det gitt konsesjonsfritak til to mikrokraftverk ved Botnebakken innerst i Botnefjorden. Kraftverkene vil ha begrenset geografisk omfang og ligge i et område preget av bebyggelse.

Det går en overføringsledning og en distribusjonsledning i Jøssangområdet.

Det går flere veier i området. Prekestolveien krysser Solheimsåna. Det går en bilvei opp til Moslivatnet med et tyvetalls hytter.

Virkninger på naturmangfold mv.

Solheimsåna og området rundt inntaket er relativt urørt i dag. Området inngår i et større område rundt Mosli som er oppført som et vakkert dal- og heiområde av regional interesse i rapporten "Vakre landskap i Rogaland" (1996).

Av utredningene som er foretatt og høringsuttalelsene til søknaden fremgår det at områdene rundt Kaldalstjern er særlig verdifulle. Disse områdene berøres ikke av alternativ B. Mosliområdet berøres ved inntaket og en forlengelse av eksisterende vei, i tillegg til fraføringen av vann. Departementet mener de planlagte inngrepene er av så beskjeden karakter at de ikke endrer vurderingene av området som helhet.

Når det gjelder fisk er det kun vassdraget fra Jøssangmyrene og nedover som har egnede habitater. Her finnes bekkeørret. Fra Jøssangmyrene er det tilsig fra andre felt, slik at om lag halvparten av naturlig vannføring er intakt. Vassdraget er utilgjengelig for anadrom laksefisk.

Området fra Prekestolveien og et stykke oppover langs vassdraget er i Naturbase registrert som *viktig bekkedrag*. Skorpelaven *Pachyphiale carneola* er registrert i dette området. Laven har status sårbar på den norske rødlisten 2006. På bakgrunn av disse opplysningene har departementet bedt NVEs egen botaniske ekspertise foreta en utvidet vurdering av tiltakets betydning for lavforekomsten. Vurderingene av juni 2010 tilsier at det ikke er grunnlag for å forvente at lavforekomsten vil påvirkes av utbyggingen.

Departementets vurdering og konklusjon

Departementet vurderer det slik at det ikke har fremkommet indikasjoner som skulle tilsi at det er mangelfulle opplysninger om forekomster av verdifulle arter eller naturtyper som krever en nærmere føre var vurdering, jf. naturmangfoldloven § 9.

Utbyggingsløsningen med boret tunnel og kun en kort forlengelse av eksisterende vei gir små inngrep. Minstevannføringen sikrer en viss vannføring

på utbyggingsstrekningen og gir grunnlag for å opprettholde et vanntilknyttet økosystem.

Departementet kan etter en vurdering vanskelig se at det er mulig å finne tekniske løsninger som med mindre inngrep gir samme energiproduksjon, jf. naturmangfoldloven § 12.

Departementet har også vurdert den samlede inngrepssituasjonen i området basert på gjennomgangen ovenfor, og finner at utbyggingen kun gir beskjedne økninger i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen, jf. naturmangfoldloven § 10.

Gjennom standardvilkåret om naturforvaltning mv. er tiltakshaver pålagt å dekke kostnader knyttet til tiltak for å hindre eller begrense skader på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 11.

Gjennom bedre utnyttelse av eksisterende vassdragsregulering gir den omsøkte overføring etter alternativ B et verdifullt tilskudd av fornybar kraft med reguleringsevne. Overføringen vil også gi ytterligere verdiskaping til distriktet.

Departementet finner at fordelene ved overføring etter alternativ B er større enn de skader og ulemper den medfører og tilrår at Jørpeland Kraft AS gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk etter dette alternativet.

På bakgrunn søknaden med fagrapporter samt innkomne høringsuttalelser kan ikke departementet se at tiltaket vil medføre forurensing i driftsfasen. Departementet finner det derfor ikke nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven. Forurenssende utslipp i byggefasen må avklares med fylkesmannen.

Ekspropriasjon

Jørpeland har søkt om ekspropriasjonstillatelse og ber om samtykke til forhåndstiltredelse før ekspropriasjonsskjønn er påstevnet og samtykke til allmannastevning. NVE finner i innstillingen at ekspropriasjonshjemmelen i vassdragsreguleringsloven § 16 er tilstrekkelig hjemmel for ekspropriasjon av nødvendige rettigheter til gjennomføring av overføringen. Departementet er enig i denne vurderingen. Etter vassdragsreguleringsloven § 16 følger ekspropriasjonsadgangen direkte av reguleringskonsesjonen, og trenger ikke særskilt vedtak.

Samtykke til forhåndstiltredelse før skjønn er framsatt kan etter oreigningslova § 25 første ledd bare gis i særlige tilfeller der det vil volde urimelig tidsutsettelse å avvente skjønnsbegjæring. Overføringen av Solheimsåna etter alternativ B forutsetter at overføringstunnelen kan drives fra tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk. Tilløpstunnelen er under bygging og Jøssang kraftverk vil settes i drift når denne er ferdigstilt. Dersom det gis konsesjon til å overføre Solheimsåna må tilløpstunnelen justeres i forhold til de opprinnelige planene. Utsatt oppstart

av kraftverket for å drive tunnel til Solheimsåna i etterkant vil gi store krafttap og gjøre overføringen lite regningssvarende. Utsatt oppstart av produksjonen i Jøssang kraftverk bør derfor om mulig unngås. Departementet finner at saken representerer et særlig tilfelle i oreigningslovas forstand.

I medhold av oreigningslova § 25 første ledd, annet punktum tilrår departementet at det gis samtykke til forhåndstiltredelse av nødvendig grunn og rettigheter for gjennomføring av planendringen før skjønn er krevd.

Departementet tilrår at fristen til å kreve skjønn settes til tre måneder for å gi mulighet til å inngå minnelig avtale før skjønnet må fremmes, jf. oreigningslovas § 25 første ledd.

Det er en forutsetning for samtykket at Jørpeland Kraft AS opptar fortegnelse i nødvendig utstrekning over hva som blir fjernet fra berørte eiendommer, jf. oreigningslova § 25 annet ledd.

Det forutsettes at utskrift av vedkommende skjønn og en bekreftelse fra revisor for at den fastsatte erstatning er betalt, sendes NVE.

Departementet tilrår at det gis samtykke til allmannastevning etter oreigningslova § 20 med henvisning til den begrunnelse som er gitt for at det foreligger et særlig tilfelle i denne saken slik som det fremgår ovenfor.

Departementets merknader til vilkårene

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

NVE anbefaler at avgiftene settes til 24 kr/nat.hk. til kommunen og 8 kr/nat.hk. til staten. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjonssaker og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 14 Manøvreringsreglement mv.

NVE har innstilt på en helårlig minstevannføring på 33 l/s, tilsvarende alminnelig lavvannføring. En helårlig vannføring bidrar til å opprettholde et fuktig klima i og rundt elveløpet og livsvilkår for vanntilknyttede arter. Enkelte høringsparter ber om en høyere minstevannføring av hensyn til elvas landskapsvirkning. Særlig fremheves området rundt adkomstveien til Prekestolen. NVE vurderer at elva i seg selv ikke representerer en turistattraksjon og elevløpets karakter i området ved Prekestolveien tilsier at det må slippes mye vann for at elva skal ha betydning som landskapselement. Naturlig vannføring i sommertiden er lav. NVE finner på denne bakgrunn at alminnelig lavvannføring er tilstrekkelig minstevannføring. Departementet støtter NVEs vurdering.

Departementet viser for øvrig til NVEs bemerkninger til de øvrige vilkårene, som departementet slutter seg til.

Overføringen i sammenheng med vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktiske gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene og
- formålet med de nye inngrepene ikke kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter.

Formålet med overføringen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet finner at den beskjedne forringelsen av naturmangfoldet som dette tiltaket innebærer må sees i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir det samme handlingsrommet for utnyttelsen av energiressursene framover. Dette tiltaket gir en bedre utnyttelse av en tidligere utbygd vannstreng og fører til at inngrepene samles. Departementet finner at overføringen av Solheimsåna med en helårlig minstevannføring gir beskjedne tap i miljøkvalitet. Departementet har kommet til at den fordel denne overføringen medfører ved en samlet vurdering ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis Jørpeland Kraft AS tillatelse til overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk.
2. I medhold av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom § 25 første ledd annet punktum gis Jørpeland Kraft AS samtykke til forhåndstiltredelse av nødvendig grunn og retter for gjennomføring av utbyggingen før skjønn er krevd.
3. I medhold av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom § 20 gis Jørpeland Kraft AS samtykke til allmannastevning.
4. Tillatelsene gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 1. oktober 2010.
5. Det fastsettes et manøvreringsreglement i svar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 1. oktober 2010.

Olje- og energidepartementets forslag til vilkår for Jørpeland Kraft AS for overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr **8,-** pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr **24,-** pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i **Solheimsåna og Jössangåna** er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av re-

guleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementets forslag til manøvreringsreglement for Jørpeland Kraft AS for overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Dalavatnet		289,37	287,90			1,47
Liarvatnet		297,25	293,25			4,00
Longavatnet		441,00	438,00			3,00
Svortingsvatnet		463,50	454,00			9,50

Høydene refererer seg til kraftanleggets egne nivålementer.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Brokavatnet (0,95 km²) overføres til Venavatnet.

Moslifeltet (6,7 km²) tas inn på tilløpstunnelen til Jøssang kraftverk via Solheimsåna.

30. april skal vannføringen samme sted ikke være la-

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Fra Dalavatnet skal det slippes en minstevannføring på 0,7 m³/s hele året. Fra Storåsfoss skal det slippes 0,5 m³/s hele året.

I Solheimsåna skal det slippes 0,033 m³/s hele året.

Vannføringen ved utløpet av Jørpeland II kraftstasjon skal i perioden 1. mai – 30. november ikke være mindre enn 2,0 m³/s. I perioden 1. desember – vere enn 1,5 m³/s.

I løpet av perioden 1. mai til 31. oktober skal det i til sammen 33 dager slippes tilstrekkelig med vann til at vannføringen ved fjorden ikke er mindre enn 4 m³/s.

Fordelingen skal være som følger:

1. mai – 21. mai	6 dager
15. juli – 31. august	21 dager
1. september – 31. oktober	6 dager

Fylkesmannens miljøvernaveiding kan eventuelt gi pålegg om annen fordeling av vannslippingen, dersom dette anses hensiktsmessig av hensyn til fisk eller fiske. Totalt avgitt volum skal likevel være det samme.

I de perioder det slippes lokkeflommer for å få oppgang av fisk kan fylkesmannen kreve at Jøssang kraftverk har redusert eller ingen driftsvannføring.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndigheten har plikt å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

9. Troms Kraftforsyning og Energi AS

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 7. oktober 2010.

Det vises til søknad av 28. juni 2010 om konsesjon for erverv av aksjer i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS.

Søknaden

Troms Kraftforsyning og Energi AS (TKE) søker om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av 33,33 % av aksjene i Nordkraft AS og 23,67 % av aksjene i Salten Kraftsamband AS fra DONG Energy Power A/S.

Fra søknaden gjengis:

1 Innledning

(...)

TKE inngikk den 19. juni 2010 to avtaler ("Aksjekjøpsavtalene") med DONG Energy Power A/S ("DONG" eller "Selger") om kjøp av henholdsvis 33,33 % av aksjene i Nordkraft AS ("NK") og 23,67 % av aksjene i Salten Kraftsamband AS ("SKS"). Aksjekjøpsavtalene ble endelig sanksjonert av Selgers og Kjøpers styrer den 23. juni 2010, samt Kjøpers bedriftsforsamling den 24. juni 2010. Søknaden om konsesjon er rettidig innsendt, jf. industrikonsesjonsloven § 30.

Aksjeervervene utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36, jf. nærmere drøftelse av konsesjonsøknadens bakgrunn i punkt 5 nedenfor. Innledningsvis, i punktene 2 og 3 nedenfor, gis en kort beskrivelse av virksomheten i TKE og dets morselskap, Troms Kraft AS, samt virksomheten i NK og SKS. I punkt 4 nedenfor redegjøres det kort for hovedtrekkene i Aksjekjøpsavtalene.

2 Troms Kraftforsyning og Energi AS og Troms Kraft AS

TKE er et 100 % eid datterselskap av Troms Kraft AS ("TK"). TK er eid av Troms fylkeskommune (60 %) og Tromsø kommune (40 %).

TK er morselskap i et energikonsern med midlere årlig kraftproduksjon på 1 170 GWh og omsetning på NOK 2,26 mrd. i 2009. Den operasjonelle virksomheten utøves gjennom heleide datterselskaper av TK. Troms Kraft Produksjon AS eier og drifter vannkraftproduksjon fra 12 kraftstasjoner, og har i tillegg driftsansvar for fire kraftverk tilhørende Kvængangen Kraftverk. Kraftstasjonene driftes fra Bardufoss, Skibotn og Tromsø.

(...)

3 Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS

NK er morselskap i et energikonsern som eier seks kraftverk i Nordland fylke (Nygård kraftverk, Håkvik kraftverk, Sildvik kraftverk, Sørfjord kraftverk, Sirkelvann kraftverk og Taraldsvik kraftverk). NK har også ytterligere avtalebaserte krafttilganger. NK har i tillegg eierandeler i lokal nettvirksomhet og kraftomsetningsvirksomhet. Nettvirksomheten distribuerer all kraft til sluttbrukere innenfor Narvik kommune. NK er også engasjert innen vindkraft og småkraftverk. Midlere årlig kraftproduksjon for NK er 860 GWh og omsetning for NK konsernet var ca. NOK 470 millioner i 2009.

SKS er morselskap i et energikonsern som eier ni kraftstasjoner i Salten og Nord-Helgeland. (Fire kraftstasjoner i Sulitjelma i Fauske kommune, tre kraftstasjoner i Sundsfjord i Gildeskål kommune, en kraftstasjon i Enge i Bodø kommune og en kraftstasjon i Reppen i Rødøy kommune). Videre er SKS engasjert i kraftomsetningsvirksomhet, vindkraftprosjekter og diverse tjenesteyting til kraftbransjen. Midlere årlig kraftproduksjon for SKS er 1 806 GWh og omsetning for SKS konsernet var ca. NOK 1,05 mrd. i 2009.

4 Hovedtrekkene i Aksjekjøpsavtalene

Aksjekjøpsavtalene er inngått mellom DONG og TKE. (...)

I henhold til avtalen om erverv av aksjer i NK, vil TKE erverve 14 602 111 aksjer i NK, tilsvarende 33,33 % av aksjekapitalen i NK, for kjøpesum NOK 1 195 000 000. Det er inngått en aksjonæravtale mellom de nåværende aksjonærene i NK, og TKE vil ha rett og plikt til å tre inn i denne avtale som følge av aksjeerhvervet.

I henhold til aksjonæravtalen har de øvrige aksjonærene forkjøpsrett ved overdragelse av aksjer i NK. (...)

I henhold til avtalen om erverv av aksjer i SKS, vil TKE erverve 23 801 aksjer i SKS, tilsvarende 23,67 % av aksjekapitalen i SKS, for NOK 995 000 000. Det er inngått en aksjonæravtale mellom de nåværende aksjonærene i SKS, og TKE vil ha rett og plikt til å tre inn i denne avtale som følge av aksjeerhvervet. De øvrige aksjonærene i SKS har forkjøpsrett etter aksjeloven, da slik at retten må gjøres gjeldende for alle de 23 801 aksjene under ett.

(...)

Overtakelse av aksjene i NK og SKS er betinget av samtykke fra styrene i NK og SKS. TKE har den 25. juni 2010 søkt om slikt samtykke, og vil ettersende de respektive styrenes godkjenning så snart disse foreligger, jf. industrikonsesjonsloven § 36 fjerde ledd. I tillegg er overtakelse av aksjene gjort betinget av Konkurransetilsynets og Olje- og energidepartementets godkjenninger av transaksjonene. TKE er av den oppfatning at transaksjonen ikke reiser spesielle konkurranserettslige eller konsesjonsrettslige spørsmål.

Overtakelse av aksjene vil finne sted så snart alle vilkår for overtakelse etter Aksjekjøpsavtalene er oppfylt.

Aksjekjøpsavtalene inneholder ellers sedvanlige bestemmelser om utøvelse av aksjonærrettigheter frem til overtagelsen, sedvanlige vilkår for gjennomføring, og selgergarantier og skadesløsholdelse ved brudd på garantier.

(...)

5 Nærmere om konsesjonssøknaden

NK og SKS eier og leier fallrettigheter som er underlagt omsetningsbegrensninger etter industrikonsesjonsloven kapittel 1. Kjøper vil et-

ter Aksjekjøpsavtalene erverve mer enn 1/5 av aksjene og stemmene i NK og SKS og ervervet er dermed underlagt konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36. På vegne av TKE søkes det med dette om konsesjon for de beskrevne aksjeerhverv.

Departementets vurdering og vedtak

Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS innehar eiendomsrett eller annen rettighet som ikke kan erverves uten konsesjon eller vedtak etter industrikonsesjonsloven. Troms Kraftforsyning og Energi AS har ervervet mer enn en femdel av aksjene og stemmene i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS. Ervervet er derfor konsesjonspliktig, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

Styrene i Salten Kraftsamband AS og Nordkraft AS har henholdsvis i møte 23. august 2010 og 25. august 2010 godkjent aksjeoverdragelsene.

Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS med tilhørende datterselskaper har tidligere fått unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (nå femte ledd). Departementet har i egne brev av i dag til selskapene meddelt at en ikke kan se at de aktuelle aksjeerhvervene medfører at staten vil benytte seg av vilkår fastsatt i tidligere vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

I medhold av konsesjonsloven § 36 gis Troms Kraftforsyning og Energi AS konsesjon for erverv av 33,33 % av aksjene i Nordkraft AS og 23,67 % av aksjene i Salten Kraftsamband AS. Overdragelsen fremmer formålet med konsolideringsmodellen og styrker det offentlige eierskapet til vannkraftressursene, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

10. Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS

(Overdragelse knyttet til fallrettigheter i Embretsfoss II og III-søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010.

Innledning

Det vises til brev av 15. januar 2010 der De på vegne av Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS (EBK) søker om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Bakgrunn for søknaden er EBKs erverv av en 50 prosent andel Embretsfosskraftverkene DA, og

derigjennom indirekte erverv av egen 50 prosent andel av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfoss.

I denne sammenheng viser departementet til at advokatfirmaet Selmer har omsøkt fritak for E-CO Vannkraft AS erverv av en 50 prosent andel i Embretsfosskraftverkene DA i brev av 16. desember 2009. Departementet viser videre til søknad av 7. juli 2009 fra Energiselskapet Buskerud AS (EB) vedrørende erverv av aksjepost på 30 prosent i EBK fra E-CO Vannkraft AS. Forholdet som var omsøkt av EB er en del av en større totaltransaksjon grunnet i drifts- og rasjonaliserings hensyn.

Advokatfirmaet Selmer har bedt om at departementet behandler søknadene av 7. juli 2009, 16. desember 2009 og 15. januar 2010 i sammenheng, da de ulike overføringer og erverv er en del av en totaltransaksjon for å rasjonalisere drift av Embretsfosskraftverkene. Departementet har etter dette vurdert søknadene i sammenheng, og har i dag fattet vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for søknadene av 7. juli 2009 og 16. desember 2009. Brev er sendt Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen og advokatfirmaet Selmer.

Embretsfosskraftverkene består i dag av to kraftstasjoner, Embretsfoss II og III med tilhørende utbygde og ikke utbygde fallrettigheter og øvrige tilhørende eiendeler, rettigheter og plikter (inkl. konsesjonskraftleveranser). Det er planlagt å bygge Embretsfoss IV, som vil være et helt nytt kraftverk og erstatte Embretsfoss II. Embretsfosskraftverkene er typiske elvekraftverk. Årsproduksjonen ligger i dag på ca. 215 GWh. Etter den planlagte utbyggingen av Embretsfoss IV vil samlet årsproduksjon utgjøre ca. 330 GWh. Fallrettighetene eies i dag av EBK AS.

EBK er et kraftproduksjonsselskap som eier 15 egne og 9 deleide kraftverk. Kraftverkene produserer årlig om lag 2500 GWh. EBK er en del av EB konsernet og er et heleid datterselskap til EB. EB eies av Buskerud fylkeskommune gjennom selskapet Vardar AS og Drammen kommune med 50 prosent eierandel hver.

De fallrettigheter som er omfattet av nærværende søknad er tidligere gitt konsesjon og unntak gjennom:

- Tillatelse til erverv av fallrettigheter i Embretsfoss i Drammenselven i Modum kommune, Buskerud av 11. mars 1983, med tilhørende konsesjonsunntak ved de senere etableringer av EB og EBK av 20. august 1991, 11. april 1997 og 23. juli 1998.
- Konsesjonsunntak 15. november 2002 for 100 prosent aksjeerverv = konsesjonsrettslig "som om"- innmaterverv av gjenværende fallrett utnyttet via Embretsfoss II på Embretsfoss Fabrikker AS hånd.

- Konsesjonsunntak 14. oktober 2009 for EB Kraftproduksjons privatrettslige fusjons- og innmaterverv av Embretsfoss Fabrikker AS.

E-CO fikk 15. juli 1999 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med en større transaksjon som blant annet førte til at E-COs rettsforgjenger, Oslo Energi Produksjon AS, ervervet 30 prosent av aksjene i Buskerud og Drammen Kraftproduksjon AS.

Det er gitt reguleringskonsesjoner til Foreningen for Hallingdalvassdragets Regulering (FHR) og Foreningen for Bægnavassdragets Regulering (FBR).

Bakgrunn for søknaden

Bakgrunnen er at et samlet eierskap til Embretsfoss i ett og samme rettssubjekt vil innebære en administrativ og kostnadmessig forenkling for EB-konsernet.

Forholdet som omsøkt av EBK er siste del av en større transaksjon. Omorganiseringen betegnes som totaltransaksjon mellom EB-konsernet og E-CO. De erverv og overføringer som denne saken gjelder, har sammenheng med to tidligere trinn:

- Innfusjonering av Embretsfoss Fabrikker AS' vannrettigheter i EBK. Det vises til at Olje- og energidepartementet i brev av 14. oktober 2009 innvilget unntak fra konsesjonsplikt og samtykket til fusjonen.
- EBs erverv av E-COs 30 prosent aksjepost i EBs datterselskap EBK. EB søkte i brev av 7. juli 2009 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

De endringer i eiendomsrett i form av erverv og overføringer som isolert sett er gjenstand for søknader i denne runden er:

- E-COs erverv av 50 prosent av fallrettigheter i Embretsfoss og overføring til det nystiftede selskapet Embretsfosskraftverkene DA. Advokatfirmaet Selmer på vegne av E-CO Vannkraft søkte den 16. desember 2009 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for denne del av omorganiseringen.
- EBKs erverv av 50 prosent andel av Embretsfosskraftverkene DA, og derigjennom indirekte erverv av egen 50 prosent andel av fallrettigheter i Embretsfoss. I denne anledning søkte Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen på vegne av EBK den 15. januar d.å. om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Omorganiseringen har ført til stiftelsen av selskapet Embretsfosskraftverkene DA, som har fått overført 100 prosent av utbygde og ikke-utbygde

fallrettigheter i Embretsfoss. Embretsfosskraftverkene DA er eid av E-CO Vannkraft AS og EBK AS med 50 prosent hver.

Departementets vurderinger

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Olje- og energidepartementet finner at den omsøkte reorganiseringen er i tråd med de retningslinjer for praktisering av fritaksbestemmelsen § 1 femte ledd som er nedfelt i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Det forutsettes en vurdering av om ervervet har betydning for om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36. Under henvisning til de foreliggende opplysninger om eierforhold i EBK, konstateres det at selskapet er 100 prosent eid morselskapet EB som igjen er 50 prosent eid av Buskerud fylkeskommune og 50 prosent eid av Drammen kommune gjennom Vardar AS. På denne bakgrunn anser departementet at det foreligger et reelt offentlig eierskap.

Innvilgelse av unntak for konsesjonsbehandling og utøvelse av forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd kan føre til at eierforholdene ikke lenger blir i samsvar med de forhold som lå til grunn for å gi unntaket. Ved slike unntak vil det derfor bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapene har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1 femte ledd.

Dispensasjon etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd skal vurderes dersom særlige hensyn foreligger. Hensikten bak bestemmelsen er å legge til rette for omorganiseringer og sammenslåinger som fører til mer rasjonell drift og driftsenheter.

Olje- og energidepartementet finner at det er grunnlag for å gi dispensasjon fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd for EBKs erverv av en 50 prosent andel Embretsfosskraftverkene DA, og derigjennom indirekte erverv av egen 50 prosent andel av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfoss.

Vedtak

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1 femte ledd gis Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for de nærmere omsøkte transaksjoner som fører til at utbygde og ikke-utbygde fallrettighe-

ter i Embretsfoss overføres til nystiftede Embretsfosskraftverkene DA.

Unntaket etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse eller andelsoverdragelse i Embretsfosskraftverkene DA og/eller EBK AS meldes konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksje- eller andelsoverdragelse i disse selskaper, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Dersom det senere overdras rettigheter i ansvarlige selskaper, sameier eller andre sammenslutninger med konsesjonspliktige vannfallrettigheter, utløses det konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel I. Forkjøpsrett utløses etter samme kapittel for så vidt gjelder fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet.

Emisjon av aksjer i selskapet, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse.

Tidligere meddelte vedtak med tilhørende vilkår gjelder uendret etter dette vedtak.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

11. E-CO Vannkraft AS

(Overdragelse knyttet til fallrettigheter i Embretsfoss II og III-søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010.

Innledning

Det vises til brev av 16. desember 2009 der De på vegne av E-CO Vannkraft AS(E-CO) søker om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Bakgrunn for søknaden er E-COs overtakelse av 50 prosent andel av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i tilknytning til Embretsfosskraftverkene, samt videre overføring fra E-CO og Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS (EBK) til Embretsfosskraftverkene DA av 100 prosent av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfosskraftverkene.

I denne sammenheng viser departementet til at Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen har omsøkt fritak for EBKs erverv av en 50 prosent andel i Embretsfosskraftverkene DA i brev av 15. januar 2010. Departementet viser videre til søknad av 7. juli 2009

fra Energiselskapet Buskerud AS (EB) vedrørende erverv av aksjepost på 30 prosent i EBK fra E-CO. Forholdet som omsøkt av EB er en del av en større totaltransaksjon grunnet i drifts- og rasjonaliseringshensyn.

Advokatfirmaet Selmer har bedt om at departementet behandler søknadene av 7. juli 2009, 16. desember 2009 og 15. januar 2010 i sammenheng, da de ulike overføringer og erverv er en del av en totaltransaksjon for å rasjonalisere drift av Embretsfosskraftverkene. Departementet har etter dette vurdert søknadene i sammenheng, og har i dag fattet vedtak om unntak fra konsesjonsplikt for søknadene av 7. juli 2009 og 15. januar 2010. Brev er sendt Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen.

Embretsfosskraftverkene består i dag av to kraftstasjoner, Embretsfoss II og III med tilhørende utbygde og ikke utbygde fallrettigheter og øvrige tilhørende eiendeler, rettigheter og plikter (inkl. konsesjonskraftleveranser). Det er planlagt å bygge Embretsfoss IV, som vil være et helt nytt kraftverk og erstatte Embretsfoss II. Embretsfosskraftverkene er typiske elvekraftverk. Årsproduksjonen ligger i dag på ca. 215 GWh. Etter den planlagte utbyggingen av Embretsfoss IV vil samlet årsproduksjon utgjøre ca. 330 GWh. Fallrettighetene eies i dag av EBK.

E-CO har virksomhet innen eierskap, drift og utvikling av vannkraftanlegg. E-CO Vannkraft AS er 100 prosent eid av E-CO Energi AS som igjen er 100 prosent eid av Oslo kommune.

De fallrettigheter som er omfattet av nærværende søknad er det tidligere gitt konsesjon og unntak for gjennom:

- Tillatelse til erverv av fallrettigheter i Embretsfoss i Drammenselven i Modum kommune, Buskerud av 11. mars 1983, med tilhørende konsesjonsunntak ved de senere etableringer av EB og EBK av 20. august 1991, 11. april 1997 og 23. juli 1998.
- Konsesjonsunntak 15. november 2002 for 100 prosent aksjeerverv = konsesjonsrettslig "som om"- innmaterverv av gjenværende fallrett utnyttet via Embretsfoss II på Embretsfoss Fabrikker AS' hånd.
- Konsesjonsunntak 14. oktober 2009 for EB Kraftproduksjons privatrettslige fusjons- og innmaterverv av Embretsfoss Fabrikker AS.

E-CO fikk 15. juli 1999 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med en større transaksjon som blant annet førte til at E-COs rettsforgjenger, Oslo Energi Produksjon AS, ervervet 30 prosent av aksjene i Buskerud og Drammen Kraftproduksjon AS.

Det er gitt reguleringskonsesjoner til Foreningen for Hallingdalvassdragets Regulering (FHR) og

Foreningen for Bægnavassdragets Regulering (FBR).

Bakgrunn for søknaden

Bakgrunnen er at et samlet eierskap til Embretsfoss i ett og samme rettssubjekt vil innebære en administrativ og kostnadmessig forenkling for EB-konsernet.

Forholdet som omsøkt av E-CO er siste del av en større transaksjon. Omorganiseringen betegnes som totaltransaksjon mellom EB-konsernet og E-CO. De erverv og overføringer som denne saken gjelder, har sammenheng med to tidligere trinn:

- Innfusjonering av Embretsfoss Fabrikker AS' vannrettigheter i EBK. Det vises til at Olje- og energidepartementet i brev av 14. oktober 2009 innvilget unntak fra konsesjonsplikt og samtykket til fusjonen.
- EBs erverv av E-COs 30 prosent aksjepost i EBs datterselskap EBK. EB søkte i brev av 7. juli 2009 om unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

De endringer i eiendomsrett i form av erverv og overføringer som isolert sett er gjenstand for søknader i denne runden er:

- E-COs erverv av 50 prosent av fallrettigheter i Embretsfoss og overføring til det nystiftede selskapet Embretsfosskraftverkene DA. Advokatfirmaet Selmer på vegne av E-CO Vannkraft søkte den 16. desember 2009 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for denne del av omorganiseringen.
- EBKs erverv av 50 prosent andel av Embretsfosskraftverkene DA, og derigjennom indirekte erverv av egen 50 prosent andel av fallrettigheter i Embretsfoss. I denne anledning søkte Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen på vegne av EBK den 15. januar d.å. om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Omorganiseringen ender opp i selskapet Embretsfosskraftverkene DA, som har fått overført 100 prosent av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfoss. Embretsfosskraftverkene DA er eid av E-CO og EBK med 50 prosent hver.

Departementets vurderinger

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Olje- og energidepartementet finner at den omsøkte reorganiseringen er i tråd med de retningslinjer for praktisering av fritaksbestemmelsen § 1 femte ledd som er nedfelt i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Det forutsettes en vurdering av om ervervet har be-

tydning for om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36. Under henvisning til de foreliggende opplysninger om eierforhold i E-CO, konstateres det at selskapet er 100 prosent eid av E-CO Energi AS som igjen er 100 prosent eid av Oslo kommune. På denne bakgrunn anser departementet at det foreligger et reelt offentlig eierskap.

Innvilgelse av unntak for konsesjonsbehandling og utøvelse av forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd kan føre til at eierforholdene ikke lenger blir i samsvar med de forhold som lå til grunn for å gi unntaket. Ved slike unntak vil det derfor bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapene har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1 femte ledd.

Dispensasjon etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd skal gis dersom særlige hensyn foreligger. Hensikten bak bestemmelsen er å legge til rette for omorganiseringer og sammenslåinger som fører til mer rasjonell drift og driftsenheter.

Olje- og energidepartementet finner at det er grunnlag for å gi dispensasjon fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd for E-COs erverv av 50 prosent av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i, samt videre overføring fra E-CO til Embretsfosskraftverkene DA av 50 prosent av utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfosskraftverkene.

Vedtak

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1 femte ledd gis E-CO Vannkraft AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for de nærmere angitte transaksjoner som fører til at utbygde og ikke-utbygde fallrettigheter i Embretsfoss overføres til nystiftede Embretsfosskraftverkene DA.

Unntaket etter ikl. § 1 femte ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse, omorganisering eller andelsoverdragelse i Embretsfosskraftverkene DA og/eller E-CO AS meldes konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse, omorganisering og/eller andelsoverdragelse i disse selskaper, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Dersom det senere overdras rettigheter i ansvarlige selskaper, sameier eller andre sammenslutninger med konsesjonspliktige vannfallrettigheter, utløses det konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel I. Forkjøpsrett utløses etter samme kapittel for så vidt gjelder fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet.

Emisjon av aksjer i selskapet, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse.

Tidligere meddelte vedtak med tilhørende vilkår gjelder uendret etter dette vedtak.

Departementet ber om at konsesjonsdata oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

12. Energiselskapet Buskerud AS (EB)

(Erverv av aksjepost i EB Kraftproduksjon AS (EBK) - Svar på søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2010.

Innledning

Det vises til brev av 7. juli 2009 der det på vegne av Energiselskapet Buskerud (EB) søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Søknaden er fremmet på bakgrunn av at EB den 26. juni 2009 ervervet en aksjepost på 30 prosent i Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS (EBK) fra E-CO Vannkraft AS.

Søknaden

Saken gjelder et såkalt innmaterverv ved at EB gjennom kjøpet av E-CO Vannkraft AS' aksjepost har økt sin eierandel i datterselskapet EBK fra 70 til 100 prosent.

EB er et aksjeselskap som er 50 prosent eiet av Buskerud fylkeskommune og 50 prosent eiet av Drammen kommune gjennom dets heleide selskap Vardar AS. EB er organisert som et konsern og driver med energi og tjenestevirksomhet i datterselskaper i form av blant annet entreprenørtjenester. EBK er et kraftproduksjonsselskap som eier 15 egne og 9 deleide kraftverk. Kraftverkene produserer årlig om lag 2500 GWh.

Ved avtale av 26. juni 2009 kjøpte morselskapet EB 30 prosent av aksjene i datterselskapet EBK fra E-CO Vannkraft AS, slik at EB eier 100 prosent av aksjene i EBK. Overdragelsen av aksjene fant sted 30. juni 2009. Aksjeervervet er å betrakte som et innmaterverv i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. (industrikonsesjonsloven) § 39. Ervervet utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslo-

vens kapittel I, for fallrettigheter som direkte eller indirekte eies gjennom EBK, jf. § 39. EB har søkt om fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av industrikonsesjonsloven § 1, femte ledd.

EB begrunnet sin søknad med at ervervet er en del av en totaltransaksjon. Det vises til at det foreligger en opsjon for E-CO Vannkraft på kjøp av inntil 50 prosent av Embretsfoss og at det vil bli sendt egen konsesjonssøknad for dette dersom opsjonen blir utøvet. I aksjekjøpsavtalen forutsettes det at gjennomføringen av avtalen betinges av at opsjonsavtalen ble inngått samtidig. Samtidig var det i aksjekjøpsavtalen fastsatt at aksjekjøpsavtalen utgjorde hele avtaleforholdet mellom partene.

Forholdet som omsøkt av EB er en del av en større transaksjon som for departementet fremstår som en omorganisering i form av en omdanning av eksisterende selskapsform. Det neste og siste trinn av transaksjonen omfatter:

- E-COs erverv av 50 prosent av fallrettigheter i Embretsfoss og overføring til det nystiftede selskapet Embretsfosskraftverkene DA. Advokatfirmaet Selmer på vegne av E-CO Vannkraft søkte den 16. desember 2009 om fritak for konsesjon og forkjøpsrett for denne del av omorganiseringen.
- EBKs erverv av 50 prosent andel av Embretsfosskraftverkene DA, og derigjennom indirekte erverv av egen 50 prosent andel av fallrettigheter i Embretsfoss. I denne anledning søkte EBK den 15. januar d.å. om unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett.

Selmer har bedt om at departementet behandler søknadene av 7. juli 2009, 16. desember 2009 og 15. januar 2010 i sammenheng og fatter vedtak samtidig, da de ulike overføringer og erverv er en del av en totaltransaksjon for å rasjonalisere driften av Embretsfosskraftverkene. Departementet har etter dette vurdert søknadene i sammenheng, og har i dag fattet vedtak som gjelder søknadene av 16. desember 2009 og 15. januar 2010. Brev er sendt henholdsvis advokatfirmaene Selmer og Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen. Departementet har for begge omsøkte tilfeller innvilget unntak fra konsesjonsplikt og utøvelse av forkjøpsrett, på nærmere angitte vilkår.

Departementets vurdering

Olje- og energidepartementet skal gjennom industrikonsesjonsloven sikre nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraften.

Olje- og energidepartementet finner at det omsøkte ervervet er i tråd med de retningslinjer som er trukket opp i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) i forbindelse med fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1, femte ledd.

I tillegg forutsettes en vurdering av om ervervet har betydning for om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36. Under henvisning til de foreliggende opplysninger om eierforhold i EB, konstateres det at selskapet er 100 prosent eid av kommune og fylkeskommune og således et offentlig eid selskap. På denne bakgrunn anser departementet at det foreligger et reelt offentlig eierskap.

Innvilgelse av unntak for konsesjonsbehandling og utøvelse av forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd kan føre til at eierforholdene ikke lenger blir i samsvar med de forhold som lå til grunn for å gi unntaket. Ved slike unntak vil det derfor bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapene har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1 femte ledd.

Departementets vedtak

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. (industrikonsesjonsloven) § 1 femte ledd, gis Energiselskapet Buskerud AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av 30 prosent av aksjene i Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS som omsøkt. Energiselskapet Buskerud eier etter denne transaksjonen 100 prosent av aksjene i Energiselskapet Buskerud Kraftproduksjon AS.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i EB og EBK skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle de rettigheter som ved dette vedtak er unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke har vært konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i EB og EBK.

Dersom EB eller EBK senere overdrar andeler i ansvarlige selskaper, sameier eller andre sammenlutninger med konsesjonspliktige vannfallrettigheter, utløses konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel I. Forkjøpsrett utløses etter samme kapittel for så vidt gjelder fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet.

Emisjon av aksjer i EB eller EBK vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse i forhold

til de vilkår som departementet har satt i forbindelse med aksjeoverdragelse i selskapene.

Departementet ber om at konsesjonsdata oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

13. Setredalen Kraft AS

(Regulering og overføring for bygging av Sætrødalen kraftverk i Bremanger kommune i Sogn og Fjordane)

Kongelig resolusjon 12. november 2010.

I. Om søker og det omsøkte prosjektet

Sætrødalen Kraftverk AS har søkt om tillatelse til regulering av Sætrødalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva og Fessegrova til Ytste Tverrelva i Ålfotvassdraget i Bremanger kommune. De tre elvene er alle sideelver til Myklebustvassdraget som renner ut i Ålfoten ved Myklebust i Nordfjord i Sogn og Fjordane.

Aksjonærene i Sætrødalen Kraftverk AS er de berørte grunneiere som alle inngår i Myklebust Grunneierlag. I juli 2010 ble Setredalen Kraft AS stiftet, og dette selskapet har søkt om å få tildelt konsesjonen.

Sætrødalsvatnet er tenkt benyttet som inntaksmagasin til kraftverket, og søkes regulert med tre meter. Fra inntaket i Sætrødalsvatnet er det planlagt å legge nedgravd rørgate ned til kraftstasjonen, Sætrødalen kraftverk, som er planlagt bygd i Ytste Tverrelva. Ørnereirvatnet er omsøkt hevet med 1,5 m slik at store deler av avløpet til Fessegrova overføres til Sætrødalsvatnet i boret tunnel. Heimste Tverrelva planlegges også overført til Sætrødalsvatnet. Rørgata skal graves ned og kobles inn på rørgaten fra Sætrødalsvatnet.

Utbyggingen vil gi om lag 20 GWh/år fornybar kraftproduksjon.

Områdene rundt Ålfoten er berørt av flere store kraftutbygginger, men selve Sætrødalen og nedbørfeltene til Heimste- og Ytste Tverrelva fremstår som urørt område. Fessegrova og Ørnereirsvatnet bærer imidlertid preg av en kraftledning som krysser dalen.

II. Søknaden og NVEs innstilling

I NVEs innstilling av 05.12.2008 til Olje- og energidepartementet, heter det:

”NVE har mottatt følgende søknad fra Sætrødalen Kraftverk AS, datert 05.05.2006:

”Sætrødalen Kraftverk AS ønsker å utnytte vannfallet i Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova i Bremanger kommune i Sogn og

Fjordane fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til:

Konsesjon til å gjennomføre tiltaket iht. vedlagte planer dersom tiltaket eller deler av tiltaket vurderes konsesjonspliktig.

2. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

Bygge Sætrødalen Kraftstasjon iht. fremlagte planer.

Regulere Sætrødalsvatnet mellom LRV +693,5 og HRV +698,5.

Overføre avrenning fra Heimste Tverrelva og Fessegrova til Sætrødalsvatnet.

3. Etter energiloven om tillatelse til:

Bygging og drift av Sætrødalen Kraftverk AS, med generator inntil 5,0 MW, tilhørende kopplingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

4. Etter forurensningsloven om tillatelse til:

Gjennomførelse av tiltaket.

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.”

Her følger sammendraget av søknaden:

”SAMMENDRAG

Deleierene i Myklebust Grunneigarlag ønsker å bygge ut Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova for å produsere elektrisk strøm for salg. Det planlegges å benytte Sætrødalsvatnet som inntaksmagasin og bygge kraftstasjon inntil RV614 hvor Ytste Tverrelva krysser Riksvegen. Dette vil gi en total fallhøyde på 378 m. Det er utarbeidet 2 alternativ med følgende felles trekk:

- Fessegrova overføres til Sætrødalsvatnet med boret tunnel.
- Det bygges anleggsveg opp til Sætrødalsvatnet langs rørgate.
- Tilkobling til overføringsnettet 22 kV eller 66 kV.
- Det søkes om å slippe krav til minstevannføring.

Alternativ 1:

Det er lansert et hovedalternativ der Fessegrova og Heimste Tverrelva overføres til Sætrødalsvatnet (Ytste Tverrelva) slik at utbyggingen omfatter alle tre elvene. Sætrødalsvatnet er inntaksmagasin med HRV +698,5 (opp 1,5 m) og LRV 693,5 (ned 3,5 m) som gir en total regulering på 5 m. Rørgate mellom kraftstasjon og inntaksmagasin og overføringstunnel for Heimste Tverrel-

va graves ned. Prosjektet har en kostnadsramme på 35,8 mill. NOK eks. mva. og vil i et normalår produsere 22,3 GWh.

Tiltaket gir økning på 1305 nat.hk. beregnet etter Vassdragsreguleringsloven § 2.

Beregninger viser at tiltaket gir 3331 nat.hk. for vurdering av konsesjonsplikt etter Ervervsloven § 1.

Anlegget vil få en installasjon på 4,5 MW.

Oversiktstegning er vist i vedlegg 7.1.1.

Alternativ 2:

Etter krav i brev fra DN av 21.01.04 er det lansert et bialternativ med utbygging av Ytste Tverrelva og Fessegrova der Heimste Tverrelva ikke bygges ut. Sætrødalvatnet er inntaksmagasin med HRV +697,5 (opp 0,5 m) og LRV 696,0 (ned 1,0 m) som gir en total regulering på 1,5 m. Rørgate mellom kraftstasjon og inntaksmagasin legges på fundamenter over bakkenivå. Prosjektet har en kostnadsramme på 22,8 mill. NOK eks. mva. og vil i et normalår produsere 14,2 GWh.

Tiltaket gir økning på 423 nat.hk. beregnet etter Vassdragsreguleringsloven § 2.

Beregninger viser at tiltaket gir 2449 nat.hk. for vurdering av konsesjonsplikt etter Ervervsloven § 1.

Anlegget vil få en installasjon på 2,7 MW.

Oversiktstegning er vist i vedlegg 7.2.1.

Eierene ønsker å bygge ut hovedalternativet.”

Vi refererer videre fra søknaden:

”1 INNLEDNING

1.1 Om søkeren

Aksjeselskapet Sætrødalen Kraftverk AS vil etableres dersom vilkårene for konsesjon etter denne søknad er innenfor økonomisk realiserbare rammevilkår. Alle deleiere i Sætrødalen Kraftverk AS inngår i Myklebust Grunneigarlag og eier 100 % av nedslagsfeltet som ønskes benyttet til produksjon av elektrisk kraft. Se forøvrig vedlegg 7.3.1, egenerklæring om eierforhold og utbyggingsvedtak.

I utgangspunktet skal følgende personer inneha eiendomsretten i aksjeselskapet med 1/9 av aksjene hver. Utkast til aksjevedtekter er utarbeidet og kan vedlegges på forespørsel.

Gnr	Bnr	Eier	Adresse:	Andelseier
115	1	Asbjørn Myklebust	6737 ÅLFOTEN	1
115	2/7	Jostein Myklebust	6737 ÅLFOTEN	2
115	3	Olav H. Myklebust	6737 ÅLFOTEN	3
115	4	Kjell Magne Mettenes	6737 ÅLFOTEN	4
115	5	Lars Reidar Myklebust	6737 ÅLFOTEN	5
115	6	Odd Nyvoll	6737 ÅLFOTEN	6
115	9/27	Ole Johnny Myklebust Elde	6737 ÅLFOTEN	7
115	10	Brynjar Myklebust	6737 ÅLFOTEN	8
115	11	Lilliann Førde Myklebust	Krokåsen 19 6900 FLORØ	9

Det vil bli utarbeidet en avtale mellom Sætrødalen Kraftverk AS og Myklebust Grunneigarlag som regulerer kompensasjon for fallretigheter. Kompensasjonen vil bli fordelt videre til den enkelte andelseier basert på arealnøkkel angitt i vedtekter for utmark for gard nr. 115 Myklebust. Alle berørte grunneierene er forøvrig representert på utbyggingsiden.

For enkelte av andelseierene kan det være vanskelig å skaffe til veie nødvendig egenkapital slik at eksterne eierinteresser må involveres. Dette er imidlertid ikke ønskelig, og det foreligger ingen slike planer i dag. For tiden er vi også i dialog med forretningsbanker om finansiering og størrelse på egenandel.

Selskapet skal etableres med følgende post-adresse:

Sætrødalen Kraftverk AS
Myklebust
6737 ÅLFOTEN

Utredningsarbeider og konsesjonssøknad er utarbeidet iht. vedlegg 7.3.2 av:

Sivilingeniør Svein Ove Nyvoll
Adresse: Sletteløkka 4A
0597 OSLO
Kontakt tlf: 97 65 66 56.
Mail: son@olavolsen.no

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Sætrødalen Kraftverk er igangsatt av Myklebust Grunneigarlag for å utnytte naturressursene i området og på sikt skaffe biinntekter til de involverte parter. Elvene Ytste Tverrelva, Heimste Tverrelva og Fessegrova skal bygges ut for å produsere elektrisk kraft for eksternt salg. Nedlegging av småbruk og fraflytting fra distrikts-Norge er en kjent sak i dag, og bygden Ålfoten er ikke noe unntak. Dagens og fremtidens inntektsutvikling for landbruket ser ikke positiv ut, noe som vil fremtvinge fraflytting/nedlegging

fra gardsbrukene dersom andre inntektskilder ikke fremskaffes. I denne sammenheng håper Myklebust Grunneigarlag at Sætrealdalen Kraftverk vil kunne bidra som biinntektskilde i fremtiden og være et element som er med på å snu denne negative utviklingstrenden for distriktene.

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Ytste Tverrelva, Heimste Tverrelva og Fessegrova er alle sideelver til Myklebustvassdraget som ligger i Bremanger kommune og renner ut i Ålfoten ved Myklebust i Nordfjord, Sogn og Fjordane.

Nærmeste by er Florø ca. 60 km unna.
(...)

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Myklebustdalen er en vestvendt U-dal med flat dalbunn og bratte dalsider. Området er preget av mange vann, og vegetasjonen er til dels blandingsskog. Løsmassene er hovedsakelig konsentrert i dalbunnen. Skoggrensen ligger på 600-800 moh.

Myklebustelva har relativt bratt stigning fra sjøen og opp mot kote +160 hvor elveleiet flater ut og er svakt stigende opp mot toppen av dalen som ligger på kote +370 ca. 10 km lenger vest. Vestenfor Myklebustsætra er dalbunnen preget av myrområder som omsluttet av morenerygger med skog. I dalsidene er skogen tettvokst.

Følgende karakteristikker gis av de tre elvene som Sætrealdalen Kraftverk AS ønsker å bygge ut:

Heimste Tverrelva er en typisk flomelv. Den har små vannmagasiner og nedslagsfeltet er karrig høgfjell hovedsaklig fra kote +600 og opp mot kote +1094. Ved kraftig regn stiger elva til maksimalavrenning i løpet av ett døgn, mens avrenningen avtar raskt i oppholdsperioder. Fra fossen utfor fjellkanten (kote +600) renner elva på fjellgrunn til den møter Myklebustelva i bunnen av dalen. Elveleiet er forøvrig omkranset av skog og lite synlig nede fra dalbunnen.

Ytste Tverrelva har et nedslagsfelt med større magasineringsgrad, og maksimalavrenning kommer i løpet av 2-3 dager etter maksimal nedbør. Området i Sætrealdalen er mer myrlandt og holder bedre på vannet med tilsvarende reduksjon i avrenning i oppholdsperioder. Nedslagsfeltet er hovedsakelig fra kote +597 og oppover, men sammenlignet med Heimste Tverrelva har Ytste Tverrelva større tilsig nedenfor kanten til dalen. Ytste Tverrelva er den av elvene som har størst avrenning i tørkeperioder. Fossen nedenfor Sætrealdalsvatnet er synlig fra dalbunnen, men elva forøvrig er omkranset av skog og lite synlig.

Fessegrova kan beskrives som en mellomting mellom de andre elvene. Nedslagsfeltet er betydelig mindre og i tørkeperioder kan elva tilsynelatende tørke helt bort. I nedbørsperioder

fører den imidlertid betydelige vannmengder ned i dalen. Tilsvarende som Ytste Tverrelva er fossen opp mot Ørnereirdalen synlig fra dalbunnen, men elva forøvrig er omkranset av skog og lite synlig.

Eksisterende inngrep i naturen:

Området rundt Ålfoten er i dag berørt av flere store kraftutbygginger. Her nevnes Åskora Kraftverk, Yksneelvane Kraftverk hvor det for tiden foregår utvidelse, samt Svelgen Kraftverk. Sætrealdalen og nedslagsfeltet til Heimste Tverrelva kan defineres som urørt område, mens Ørnereirdalen krysses av kraftlinje. Myklebustdalen hvor Sætrealdalen Kraftverk ligger, består ikke av urørt natur og har i dag flere inngrep. Disse opplistes som følger:

- Langevatn som ligger på høyeste nivået i Myklebustdalen, er overført til Svelgen for kraftproduksjon sammen med Nibbevatn med naturlig avløp i Bortnen og Vingevatnet med naturlig avløp i Vingen. De to sistnevnte vannene har også betydelig regulering.
- En 132 kV kraftlinje krysser Myklebustdalen vest for Myklebustsætra før den deler seg med påkobling på eldre linje langsetter Myklebustdalen mot Svelgen og nyere linje over fjellet ved Ørnereirvatn. Denne linjen består av limtrestolper og er vist på bilde side 10.
- En 132 kV kraftlinje går gjennom Ålfoten på langs før den fortsetter langsetter dalbunnen i hele Myklebustdalen mot Svelgen. Linja er fjernet fra Myklebustsætra ved koblingspunkt for nyere linje og over et stykke på 4 km mot Ålfoten hvor eldre linje krysser over til Åskora Kraftverk. Linjen er bygget med større fagverksstolper i stål.
- En eldre 66 kV-linje går langsetter Ålfotfjorden fra Yksneelvane Kraftverk, videre i dalbunnen i Myklebustdalen og krysser over fjellet mot koblingsstasjon i Rugsund. Denne linjen vurderes utskiftet av SFE, men er pr. dato ikke utrangert og vurderes som leveranselinje for elektrisk kraft produsert av Sætrealdalen Kraftverk.
- RV614 går langsetter dalbunnen i Myklebustdalen fra Svelgen mot Isane Fergekai.
- Det er utført masseuttak i forbindelse med vegbygging vest for Myklebustsætra i Myklebustelva. Dette har resultert i to nye vann. Disse er forøvrig svært populære som badevann.
- Ålfoten Skytebane ligger ca. 5 km vest for Sætrealdalen Kraftverk. I tilknytning til skytebanen er det også bygget lysløype og utleiehytter.
- Myklebustdalen inneholder flere skogsveier, og det er flere hogstfelt i området. De eldre hogstfeltene er hovedsakelig plantet ut med gran som ikke er en del av naturlig fauna i området.

- i) Frem til midten av 80-tallet var ikke røyken fra ovnene til Bremanger Smelteverk i Svelgen rensset. Dette har resultert i skogsdød, spesielt av furu i området ned mot Svelgen.

For tiden forbedrer situasjonen seg år for år. Forurensingen fra smelteverket har imidlertid vært liten i området tilhørende Myklebust Grunneigarlag.

2. BESKRIVELSE AV TILTAKET

2.1 Hoveddata for kraftverket

Data for tilsig

Nedbørsfelt Heimste Tverrelva (km ²)	2,95
Nedbørsfelt Ytste Tverrelva (km ²)	4,50
Nedbørsfelt Fessegrova (km ²)	1,10
Nedbørsfelt, samlet (km ²)	8,55
Middelvannføring Heimste Tverrelva (m ³ /s)	0,401
Middelvannføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,563
Middelvannføring Fessegrova (m ³ /s)	0,113
Middelvannføring, samlet (m ³ /s)	1,077
Alminnelig lavvannsføring Heimste Tverrelva (m ³ /s)	0,013
Alminnelig lavvannsføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,027
Alminnelig lavvannsføring Fessegrova (m ³ /s)	0,006
Alminnelig lavvannsføring, samlet (m ³ /s)	0,046

Data for kraftverket

Inntakskote (c/c inntaksrør ø2000mm)	+592,1
Fallhøyde (m)	378
Avløpskote	+215,0
Slukeevne maks (m ³ /s)	1,452
Slukeevne min. (m ³ /s)	0,363
Boret tilløpstunnel, diameter (mm)	960
Tilløpsrør øverste del (glassfiber), diameter (mm)	895
Tilløpsrør nederste del (stål), diameter (mm)	793
Tilløpsrørets lengde (m)	1300
Installert effekt, maks (MW)	4,50
Midlere energiekvivalent (kWh/m ³)	0,86
Bruktid (timer/år)	4956
Magasinvolument (mill. m ³)	2,14
HRV	+598,50
LRV	+593,50

Data for produksjon	Median	Middel	Prosjekttert
Produksjon, vinter (GWh) (1/10-30/4)	6,9	12,1	9,3
Produksjon, sommer (GWh) (1/5-30/9)	11,0	14,8	13,0
Produksjon, årlig middel (GWh)	17,9	26,9	22,3
Data for økonomi	Median	Middel	Prosjekttert
Utbyggingskostnad (mill. kr)	35,8	35,8	35,8
Utbyggingspris (kr/kWh)	2,00	1,33	1,61

Median: Resultat fra produksjonsanalyse basert på medianvannføring som avrenningsdata.

Middel: Resultat fra produksjonsanalyse basert på middelvannføring som avrenningsdata.

Prosjekttert: Resultat fra produksjonsanalyse basert på 50 % middelvannføring og 50 % medianvannføring som avrenningsdata.

Elektriske anlegg

Generator	Ytelse 5,0 MVA	Spenning 6,0 kV
Transformator	Ytelse MVA	Omsetning:
Alternativ A	5,5 MVA	6,0 kV/22 kV
Alternativ B	5,5 MVA	6,0 kV/66 kV
Kraftlinjer	lengde	Nominell spenning kV
Alternativ A	3100 m	22 kV
Alternativ B	200 m	66 kV

Tegninger av hovedalternativet er angitt i vedlegg 7.1.1 til 7.1.7.

*2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ**2.2.1 Hydrologi og tilsig*

Hydrologiske data er utarbeidet og innkjøpt av Hydrologisk avdeling hos NVE v/Turid-Anne Drageset. Det er utført egne hydrologiske beregninger for hvert felt basert på NVE's hydrologiske database Hydra II og kartdatabase Kartulf. Beregninger omfatter inntegning av feltgrenser i NVE's kartsystem, normalavløpberegninger, sesongvariasjoner, år til år variasjon av middelavrenning, varighetskurver og alminnelig lavvannsføring. Alminnelig lavvannsføring er beregnet med programmet LAVVANN og erfaringsmessig korrigerert for feltets størrelse.

De tre nedbørsfeltene ligger innenfor regionenhet 086.5A (Heimste Tverrelva og Ytste Tverrelva) og 086.5B (Fessegrova).

Fessegrova:

Nedslagsfeltet er på 1,1 km², beliggende mellom kote 630 og 856, har en snaufjellandel på 84 % og en sjøandel på 16 %. Middelavrenningen er på 103 L/s·km² med en beregnet usikkerhet på ±20 %. For beregning av avrenning er målestasjon i Gjengedalsvassdraget i Hyen benyttet. Det påregnes en årlig variasjon på ±50 %.

Medianavrenning er beregnet til 81 l/s.

Alminnelig lavvannsføring er 5,5 l/s.

Heimste Tverrelva:

Nedslagsfeltet er på 2,95 km², beliggende mellom kote 820 og 1094, har en snaufjellandel på 99 % og en effektiv sjøandel på 0,2 %. Middelavrenningen er på 401 L/s·km² med en beregnet usikkerhet på ±20 %. For beregning av avrenning er målestasjon i Ullabøelv i Sogn benyttet. Det påregnes en årlig variasjon på ±50 %.

Overløpskorrigert medianavrenning er beregnet til 175 l/s.

Alminnelig lavvannsføring er 13 l/s.

Ytste Tverrelva:

Nedslagsfeltet er på 4,5 km², beliggende mellom kote 597 og 1033, har en snaufjellandel på 88 % og en effektiv sjøandel på 11 %. Middelavrenningen er på 563 L/s·km² med en beregnet usikkerhet på ±20 %. For beregning av avrenning er må-

lestasjon i Gjengedalsvassdraget i Hyen benyttet. Det påregnes en årlig variasjon på ±50 %.

Medianavrenning er beregnet til 405 l/s.

Alminnelig lavvannsføring er 27 l/s.

NVE anbefaler å benytte medianvannføring som utgangspunkt for dimensjonering av små kraftverk uten oppdemningsmuligheter. I vårt prosjekt legges det opp til en magasineringsgrad på 6,8 % av årlig avrenning. Av den grunn har vi valgt å dimensjonere kraftverket ut fra en middelværdi av mediankurven og middelkurven.

Beregning av anlegget i forhold til konsesjonsplikt iht. Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1:

Samlet ytelse = $13,33 \cdot 378 \cdot (0,175 + 0,405 + 0,081) = 3331$ nat.hk. Anlegget er under 4000 nat.hk. og konsesjon kreves ikke.

Beregning av konsesjonsplikt iht. vassdragsreguleringsloven § 2:

Norconsult har hentet ut E-kurver og reguleringskurver fra NVE og uavhengig beregnet en allminnelig lavvannsføring på 0,052 m³/s mot 45,5 l/s i beregninger utarbeidet av NVE. Reguleringsmagasinet er 2,12 mill. m³ som tilsvarer 6,3 % av årsavløpet. Reguleringskurvene gir 29 % av middelvannføringen som regulert vannføring som tilsvarer 0,311 m³/s.

Økning i regulert vannføring = $13,33 \cdot 378 \cdot (0,311 - 0,052) = 1305$ nat.hk. Anlegget overskrider grensen for konsesjonsbehandling etter vannressursloven.

2.2.2 Reguleringer og overføringer

Ett skjema for klassifisering av vassdragsanlegg for hver av de tre elvene er vedlagt søknaden.

Sætrédalsvatn planlegges med 5 høydemeter regulering og benyttes som inntaksmagasin. Vannspeilet som idag ligger på kote +597,0 og har et areal på 0,452 km², reguleres opp 1,5 m til kote +598,5 m og ned 3,5 m til kote +593,5. Dette vil gi et tørrlagt areal på 0,092 km² og et oppdemt areal på 0,032 km². Det er utført 54 dybdemålinger som er foretatt gjennom isen med posisjonering med GPS. Ved reguleringer som angitt ovenfor har inntaksmagasinet et reguleringsvolum på 2,14 mill. m³. Plassering av inntak og dam er markert til høyre på bildet, mens markert firkant midt i bildet viser plassering av overføringstunnel for Fessegrova.

Fessegrova overføres til *Sætrédalsvatn* med en boret tunnel. Ved utløp av tunnel renner vannet fritt ned skaret mot *Sætrédalsløken* (mar-

kert på bildet side 14) og videre til Sætrédalsvatnet. Ørnereirvatnet reguleres ikke, men heves 1,5 m permanent slik at all avrenning overføres til Sætrédalsvatnet. Dette vil gi et oppdemt areal på 0,014 km².

Heimste Tverrelva overføres til Sætrédalsvatnet over kote +815. Rør $\varnothing$ 1000 mm med lengde 1465 m graves ned fra toppen av Sætrédals-skaret og østover mot Heimste Tverrelva. Mellom de ulike forgreiningene til Heimste Tverrelva bygges en åpen inntakskanal med lengde 430 m som nedsprenget i fjell. Fra Sætrédalsskaret renner overført elv ned bekkefar i Sætrédalsskaret mot Sætrédalsvatnet. Det påregnes lokale tiltak for å motvirke erosjon fortrinnsvis med muring av lokale steinmasser.

2.2.3 Inntak og dammer

2.2.3.1 Inntak Sætrédalsvatnet

Ved strandsonen av Sætrédalsvatnet nedsprenget en byggegrube 8x8 m med dybde ca. 8 m. Gropen planeres og planstøpes som fundament for borerigg. Rørbruddventil/luke faststøpes mot fjell ved inngang av boret tunnel. Det bygges et plasstøpt inntak med lengde/bredde = 7,0/2,2 m innvendig. Fra inntak og utover i vannet legges inntaksrør $\varnothing$ 2000 mm med inntaksrist på enden. Røret overfylles med stedlige masser etter montering. Overkant inntaksrør legges 0,4 m under LRV for å forhindre isproblemer ved inntaket. I inntaket skal det også støpes en terskel med overkantkote lik LRV.

2.2.3.2 Dam Sætrédalsvatnet

Ved utløpet av Sætrédalsvatnet bygges betongdam med lengde 25 m. Betongdammen fundamenteres på avgravid fjell. Det bygges et 3x5 m langt overløp på kote +598.50 som ligger 0,5 m lavere enn dammen forøvrig. Front og bakside av dammen plastres med overskytende masser fra inntak og beslås med bortgravde toppmasser. Bro for tursti som vist på bildet under flyttes til toppen av inntaksdammen.

2.2.3.3 Inntak Ørnereirvatnet

Ved strandsonen av Ørnereirvatnet nedsprenget en byggegrube 8x8 m med dybde ca. 2,5 m. Gropen planeres og planstøpes som fundament for borerigg. Manuell luke faststøpes mot fjell ved inngang av boret tunnel. Det støpes terskel på kote +631,50 i byggegruben før inntakskanal nedsprenget og graves utover. Det bygges ikke rist ved inntak tunnel.

2.2.3.4 Dam Ørnereirvatn

Ved utløpet av Ørnereirvatnet bygges betongdam med lengde 40 m. Betongdammen fundamenteres på åpent fjell. Det bygges et 5 m langt overløp med kote +632.50 som ligger 0,5 m lavere enn dammen forøvrig.

2.2.3.5 Inntak Heimste Tverrelva

Fra enden av nedgravd rørgate bygges nedsprenget inntak. Det støpes kort terskeldam med høyde ca. 3 m over elveløpet som ligger i et lite elvejuv med dybde 2-3 m i forhold til terrenget forøvrig. Videre bygges åpen overføringskanal til de øvrige elveløpene.

2.2.4 Rørgate

Trykksjakt bygges med nedgravde rør i nederste del, mens de øverste 225 m fra inntak og nedover utføres som boret tunnel $\varnothing$ 960 mm. Se neste punkt. Øverste del av rørgate bygges med glassfiberrør av varierende trykkklasser opp mot PN32 (320 h.m), mens nederste del av trykksjakt fra kote +280 og ned mot kraftstasjon utføres med stålrør.

Det benyttes glassfiberrør med diameter $\varnothing$ 900 mm i lengde ca. 775 m, mens stålrør $\varnothing$ 813-10,0 mm legges på de resterende 300 m. Overgang mellom boret tunnel og rørgate utføres ved at glassfiberrør stikkes 8 m inn i fjell og omgyses med ekspanderende mørtel.

2.2.5 Tunnel

Øvre del av trykksjakt bygges som boret tunnel. Det pilotbores $\varnothing$ 280 mm fra nedsprenget byggegrub 8x8 m oppstrøms med riktig kotehøyde og helning. Etter pilotboring utstrosses borehull til $\varnothing$ 960 mm med å dra fresekrone i retur. Glassfiberrør legges ca. 8 m inn i boret tunnel og omgyses med ekspanderende mørtel. Ved lekkasjeprosblemer fores og omgyses resterende del av tunnel ved å tre inn foringsrør ovenfra. Inntak utføres slik at dette er mulig.

Tunnel for Fessegrova bygges på samme måte, med utstrossing til $\varnothing$ 450 mm. Denne tunnelen fores ikke.

2.2.6 Kraftstasjon

Sætrédalen Kraftstasjon anlegges inntil Ytste Tverrelva på østsiden hvor elva renner under RV614. Avrenning fra stasjonen legges i egen kanal fra bygning og ut i eksisterende elveløp ovenfor Ytste Tverrelva Bru. Kraftstasjonen bygges som tre/betongbygning som tilpasses terrenget. Ferdige planer tilpasses leveranse av maskiner. Kraftstasjonsbygningen bygges på en egen adskilt tomt på ca. 3000 m².

Det søkes Statens Vegvesen om å plassere kontordel av kraftstasjonsbygning i avstand 20 m fra senter veg. Planlagt vegbygging i området tilsier at RV614 i området flyttes fra Myklebustdalen og at eksisterende veg blir endret til Fylkesveg. Iht. tlf.samtale med Teknisk Etat i Bremanger kommune blir det normalt gitt dispensasjon til bygging 20 m fra senter vegbane for riksveg etter søknad, selv om det i utgangspunktet er en 50 m grense. Dersom dispensasjon ikke gis, flyttes kraftstasjonsbygning utenfor 50 m grense.

Kraftstasjonsbygningen vil få en ytre grunnflate på 7,4x15,6 m som i tillegg til produksjonslokaler også vil inneholde kontorfasiliteter. Se vedlagt tegning.

Utstyr:

1 stk. generator med merkeytelse 5,0 MVA og spenning 6,0 kV.

1 stk. transformator med merkeytelse 5,5 MVA og spenning 22 kV/66 kV.

2.2.7 Vegbygging

Det bygges anleggsveg med lengde 1550 m langs trasé av trykksjakt opp mot Sætre-dalsvatnet. Vegen anlegges permanent og bygges med tilsvarende oppbygging som kjøreveg for tømmertransport. Etter behandling av denne konsesjonssøknaden skal det søkes Statens Vegvesen om avkjørsel for kraftstasjon/anleggsveg. Et annet alternativ som vurderes er å forlenge planlagt skogsveg oppunder Sætre-fjellet opp i Sætre-dalen. Lengde av ekstra veg som må bygges er ca. 500 m. Fremdrift for denne skogsvegen er imidlertid usikker og dette alternativet er kun aktuelt dersom skogsveg er bygget før anleggsstart av kraftverket. Velges dette alternativet vil det bli bygget en anleggsveg med lengde ca. 1000 m langs rørtrasé som avsluttes nedstrøms av boret inntakstunnel. Denne anleggsvegen fjernes etter bygging.

2.2.8 Kraftlinjer

Det har ikke lyktes oss å fremskaffe tilkoblingspunkt mot overføringsnettet. Sogn og Fjordane Energi AS som er netteier av alle overføringslinjer i området (22 kV/66 kV/132 kV), planlegger for tiden den fremtidige nettstrukturen. Avklaring kommer i tidsrommet for behandling av denne konsesjonssøknaden.

Det arbeides med to alternative oppkoblinger:

- Ved 22 kV oppkobling bygges en 3,1 km lang linjetrasé med kreosotimpregnerte trestolper fra kraftstasjonen ned mot Ålfoten. Hele linjetraseen og oppkoblingspunkt legges på område som Myklebust Grunneigarlag eier.
- Ved 66 kV oppkobling bygges en 200 m lang linjetrasé med kreosotimpregnerte trestolper fra kraftstasjonen mot eksisterende 66 kV linje. Stordelen av linjetraseen legges på område som Myklebust Grunneigarlag eier, mens oppkoblingspunkt og eksisterende linje ligger på grunn hvor Sigdestad Grunneigarlag er eiere.

Det har også vært kontakt mellom Sætre-dalen Kraftverk AS og SFE-Nett AS om innleie av personell til arbeidsoppgaver som krever spesiell kompetanse (m.m. høgspentsertifikat), og intensjonsavtale med SFE-Nett AS foreligger.

2.2.9 Massetak og deponi

Det behøves 2100 m³ sand og grus til omfylling av rør i trykksjakt. Det etableres massetak med knuseverk og sorteringsanlegg ovenfor skogsveg ved Myklebust hvor det er større mengder sand og grus. Ved ytterligere behov for sand innkjøpes dette fra eksterne leverandører. For tiden vurderer vi også innkjøp av all sand som et mulig alternativ. Overskytende masser i forbindelse med nedsprenning av grop ved inntak benyttes til plastring av betongdam ved Sætre-dalsvatnet.

Generelt planeres overskytende masser lokalt slik at deponi unngås.

2.2.10 Kjøremønster og drift av kraftverket

Sætre-dalen Kraftverk vil montere en 2-stråle peltonmaskin. Virkningsgrad forventes å ligge over 88 % med 25 % pådrag som defineres som nedre produksjon. Det planlegges hovedsaklig jevn drift av anlegget med varierende produksjon avhengig av tilsig og kote på inntaksmagasin. Ved magasinkote over +597 planlegges full drift, mens lavere magasinkoter gir gradvis mindre produksjon.

Figur under viser årsforløp av tilsig, produksjon og overløp ut fra enkel produksjonsanalyse. Analyse er basert på hydrologiske data fra NVE og en installasjon som angitt i kapittel 2.1.

Avrenning er basert på 50 % middelvannføring + 50 % medianvannføring.

(...)

2.3 Kostnadsoverslag

Sætre-dalen Kraftverk AS	Mill. NOK
Kraftstasjon. Bygg	0,994
Kraftstasjon. Maskin/elektro	12,744
Vannveier	10,842
Dammer/inntak	2,689
Transportanlegg. Kraftlinje	1,800
Helikoptertransport	0,060
Rigg og drift (5 % av anleggskost)	1,457
Planlegging. Administrasjon (3 % av anl.kost)	0,874
Finansieringsavgifter og avrundning (5 % av anl.kost)	1,457
Diverse uforutsett (10 % av anleggskost)	2,912
Sum utbyggingskostnader	35,829

Kostnader er basert på prisforespørsel fra leverandører i kvartal 1, 2004.

Kostnader for maskin og elektrotekniske arbeider er innhentet fra Voigt Siemens i Trondheim og er basert på erfaringstall fra lignende prosjekter. Det er tatt utgangspunkt i en komplett leveranse inkl. montering for 4,5 MW installasjon med 22 kV oppkobling.

En komplett kraftstasjon med 66 kV oppkobling mot distribusjonsnett vil totalt sett med dyrere brytere/komponenter, samt kortere produksjonslinje koste det samme som et 22 kV anlegg.

2.4 Fremdriftsplan relatert til byggestart

(...)

I utgangspunktet er byggetid forutsatt i underkant av ett år før produksjon kan igangsettes. Det tas sikte på å starte prøvedrift før overføring av Heimste Tverrelva og Fessegrova er utført. Komplette utbygget stasjon forutsettes utført med en byggetid på 14 mnd. Det legges spesielt vekt på å redusere antall involverte på anleggs-siden, slik at kontinuitet i byggingen oppnås og anleggsmiddel flyttes etter hvert som arbeidet er utført.

2.5 Fordeler ved tiltaket

Norge vil i fremtiden kreve mer og mer energi, og bygging av mindre kraftverk er således et satsningsområde for nasjonen. Energiproduksjonen fra Sæteredalen Kraftverk vil i så måte bidra.

Tiltaket bygges for å gi tiltakshaverene (grunneierene) en biinntekt i fremtiden. Det er mangel på arbeidsplasser i området, og nedbygging av landbruket vil resultere i flere arbeidsledige. Biinntektskilder vil i så måte bedre situasjonen for tiltakshaverene og muligens forhindre fraflytting.

Heimste Tverrelva er en flomelv som tar livet av flere hjort i året. Med tilskudd fra DN har grunneierene m.a. bygget bru for hjortevilt uten at dette har gitt ønsket effekt m.h.p. antall døde hjortevilt. I flomperioder vil en betydelig del av den totale avrenningen bli overført til Sæteredalen. Reduksjon i vannmengde kan være nok til å forhindre nye dyretragedier.

Bilde som er tatt påsken 2004 er ingen enkelthendelse og viser to hjortedyr tatt av flom.

(...)

Både Sæteredalsvatn og Ørnereirvatn inneholder i dag alt for mye fisk. I Sæteredalsvatn inneholder også en stor del av fisken parasitter som følge av for tett bestand. Regulering av Sæteredalsvatn vil redusere gyte plassene, samtidig som vann vest for Sæteredalsvatn vil ha mer enn tilstrekkelig med gyte plasser til å fremme ettervekst. Tiltaket vil i første rekke gi lettere tilgang via anleggsveg og dermed forenkle kultiveringsarbeider. På sikt håper grunneierene at ørretbestanden i både Sæteredalsvatn og Ørnereirvatn kan tilbakeføres på samme nivå som for 20 år siden.

Siden tiltaket økonomisk sett er eneste måte å få bygget tilkomstveg, vil regulering av ørretbestanden i praksis ikke kunne utføres på en skikkelig måte uten at tiltaket utføres.

2.6 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

2.6.1 Arealbruk

Nedbørsfelt, områder for traseer og installasjoner ligger i utmark. Nedbørsfeltet ligger over tregrensen og dette området har ingen effekt på jordbruk eller skogbruk.

Tomt hvor kraftanlegget ligger, utskilles som eget bruksnr. og selges av Myklebust Grunneigarlag til Sæteredalen Kraftverk AS. Øvrige installasjoner, inkl. anleggsveg bygges på grunn som er festet t.o.m. 31.12.2009. Tomten er pr. dato ikke utskilt, men er anslagsvis på 3000 m². Rørtrasé, skogsveger, linjetrasé, dammer og inntak utskilles ikke fra Myklebust Grunneigarlag, men reguleres i egen avtale om leige av fallrett.

2.6.2 Eiendomsforhold

De involverte parter i Myklebust Grunneigarlag eier alle arealer som kraftverket berører, med unntak av ev. oppkoblingspunkt mot 66 kV overføringsnett som ligger på grunn som tilhører Sigdestad Grunneigarlag. Se også egenerklæring om eierforhold i vedlegg 7.3.1. Grunneiere (eiere til Sæteredalen Kraftverk AS) er opplistet i punkt 1.1.

Grunneierene i Myklebust Grunneigarlag som innehar fallretten i området, leier ut denne til Sæteredalen Kraftverk AS for en årlig kompensasjon. Det vil bli opprettet en egen avtale som regulerer dette forholdet. Det er ikke behov for ekspropriasjon eller øvrige minnelige avtaler.

2.6.3 Samlet Plan for Vassdrag

Myklebustvassdraget er omtalt i Samlet Plan for Vassdrag som vassdragsnr. 086.5Z Ålfotvassdraget. Sæteredalen Kraftverk utnytter sidevassdragene Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova mellom kote 597 og 225.

Ved rulleringen i 1987 ble prosjektet 035901 Sæterdalsvatn Kraftverk, alt. B, plassert i gruppe 6. Videre ble kraftverket plassert i kategori II i Samlet Plan. Etter søknad fra Myklebust Grunneigarlag 17.07.98 ble vassdragene Ytste Tverrelva og Fessegrova flyttet fra kat. II til kat. I (brev fra DN 07.05.02). Heimste Tverrelva ble ikke søkt flyttet.

Etter ny søknad er Heimste Tverrelva flyttet fra kat. II til kat. I (brev fra DN 21.01.04) under vilkår om at det søkes konsesjon om alternativ utbygging i.h.t. første brev fra DN.

Gjeldende prosjekt omfatter en noe mindre utbygging av Sæterdalsvatn Kraftverk mellom kote 597 og 215 enn den som tidligere er angitt i Samlet Plan for Vassdrag, samt at det er benyttet alternative byggemetoder. Da Myklebust Grunneigarlag er utbyggere og innehar eiendomsretten over alt berørt område, er også lokal motstand fra grunneiere opphørt.

2.6.4 Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Myrområde sørøst for Dalsetvatn, hvor Fessegrova renner gjennom er oppført med verneprioritet 2 i EDNA-registeret, men denne lokaliteten vil i.h.t. rapport fra Ole Kristian Spikkeland 16.02.1999 ikke ha fremste prioritet i arbeidet med å verne myrområder i Sogn og Fjordane.

Forøvrig er tiltaket ikke i konflikt med kommuneplaner eller øvrige offentlige planer.

2.7 Alternative utbyggingsløsninger

I brev fra DN 21.01.2004 stilles som forutsetning for flytting av Heimste Tverrelva fra kat. II til kat. I i Samlet Plan for Vassdrag at utbygger redegjør for et tilsvarende tiltak som det som ble flyttet fra kat. II til kat. I i vedtak av 04.05.2002.

Redegjørelse for dette alternativet følger i underkapitler av 2.7 basert på kapittel 2.1 – 2.6 i denne søknad. Kapittel 2.7.1 – 2.7.6 redegjør for dette alternativet. Hvor tekst/innhold i dette kapitlet er identisk med hovedalternativ henvises det til kapittel hvor tekst finnes.

2.7.1 Hoveddata for alternativ 2

Data for tilsig

Nedbørsfelt Ytste Tverrelva (km ²)	4,50
Nedbørsfelt Fessegrova (km ²)	1,10
Nedbørsfelt, samlet (km ²)	5,60
Middelvannføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,563
Middelvannføring Fessegrova (m ³ /s)	0,113
Middelvannføring, samlet (m ³ /s)	0,676
Alminnelig lavvannsføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,027
Alminnelig lavvannsføring Fessegrova (m ³ /s)	0,006
Alminnelig lavvannsføring, samlet (m ³ /s)	0,033

Data for kraftverket

Inntakskote (c/c inntaksrør ø1000 mm)	+594,5
Fallhøyde (m)	378
Avløpskote	+215,0
Slukeevne maks. (m ³ /s)	0,870
Slukeevne min. (m ³ /s)	0,217
Tilløpsrør øverste del (glassfiber), diameter (mm)	595
Tilløpsrør nederste del (stål), diameter (mm)	540
Tilløpsrørets lengde (m)	1350
Installert effekt, maks (MW)	2,70
Midlere energiekvivalent (kWh/m ³)	0,86
Brukstid (timer/år)	5259
Magasinvolym (mill. m ³)	0,66
HRV	+597,50
LRV	+596,00

Data for produksjon	Median	Middel	Prosjekttert
Produksjon, vinter (GWh) (1/10-30/4)	3,9	6,3	5,1
Produksjon, sommer (GWh) (1/5-30/9)	8,5	9,7	9,1
Produksjon, årlig middel (GWh)	12,4	16,0	14,2
Data for økonomi	Median	Middel	Prosjekttert
Utbyggingskostnad (mill. kr)	22,8	22,8	22,8
Utbyggingspris (kr/kWh)	1,84	1,43	1,61

Prosjekttert produksjon er beregnet på tilsvarende måte som for hovedalternativ kap. 2.1.

Elektriske anlegg

Generator	Ytelse 3,0 MVA	Spenning 6,0 kV
Transformator	Ytelse MVA	Omsetning:
Alternativ A	3,5 MVA	6,0 kV/22 kV
Alternativ B	3,5 MVA	6,0 kV/66 kV
Kraftlinjer	lengde	Nominell spenning kV
Alternativ A	3100 m	22 kV
Alternativ B	200 m	66 kV

Tegninger av bialternativet er angitt i vedlegg 7.2.1 til 7.2.3.

*2.7.2 Teknisk plan for det søkte alternativ**2.7.2.1 Hydrologi og tilsig*

Se kapittel 2.2.1.

Beregning av anlegget i forhold til konsesjonsplikt i.h.t. Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1:

Samlet ytelse = $13,33 \cdot 378 \cdot (0,405 + 0,081) = 2449$ nat.hk. Anlegget er under 4000 nat.hk., og konsesjon kreves ikke.

Beregning av konsesjonsplikt i.h.t. vassdragsreguleringsloven § 2:

Norconsult har hentet ut E-kurver og reguleringskurver fra NVE og uavhengig beregnet en alminnelig lavvannsføring på $0,034 \text{ m}^3/\text{s}$ mot $32,5 \text{ l/s}$ i beregninger utarbeidet av NVE. Reguleringsmagasinet er $0,66$ mill. m^3 som tilsvarer $3,1\%$ av årsavløpet. Reguleringskurvene gir 18% av middelvannføringen som regulert vannføring som tilsvarer $0,118 \text{ m}^3/\text{s}$.

Økning i regulert vannføring = $13,33 \cdot 378 \cdot (0,118 - 0,034) = 423$ nat.hk. Anlegget gir økning i regulert vannføring under 500 nat.hk., og konsesjon kreves ikke.

2.7.2.2 Reguleringer og overføringer

Sætrédalsvatn planlegges med $1,5$ høydemeter regulering. Vannspeilet som idag ligger på kote $+597,0$ og har et areal på $0,452 \text{ km}^2$, reguleres opp $0,5$ m til kote $+597,5$ m og ned $1,0$ m til kote $+596,0$. Dette vil gi et oppdemt areal på $0,014 \text{ km}^2$ og et tørrlagt areal på $0,035 \text{ km}^2$. Det er utført 54 dybdemålinger som er foretatt gjennom isen med posisjonering med GPS. Ved reguleringer som angitt ovenfor har inntaksmagasinet et reguleringsvolum på $0,66$ mill. m^3 .

(...)

Fessegrova overføres til Sætrédalsvatn med en boret tunnel. Ved utløp av tunnel renner vannet fritt ned skaret mot Sætrédalsløken og videre til Sætrédalsvatnet. Ørnereivatnet heves $1,5$ m permanent med betongdam. Ørnereivatnet reguleres ikke, men all avrenning overføres til Sætrédalsvatnet. Løsning er identisk med hovedalternativet.

*2.7.2.3 Inntak og dammer**Inntak Sætrédalsvatnet*

Inntak av Sætrédalsvatnet utføres ved at det legges rør i nedsprenget kanal under betongdam. Rørbruddventil/luke monteres på rørgate ved betongdam. Overkant rør legges 1 m under LRV for å ivareta problemer med is. Fra rørbruddventil ved betongdam og utover vannet legges rør med diameter $1,0$ m ut i en inntakskumring med overliggende horisontal inntaksrist på samme kote som LRV. Det benyttes inntak med tette sider og bunn.

Dam Sætrédalsvatnet

Ved utløpet av Sætrédalsvatnet bygges betongdam med lengde 20 m. Betongdammen fundamenteres på avgravid fjell. Det bygges et 2×5 m langt overløp med kote $+597,50$ som ligger $0,5$ m lavere enn dammen forøvrig. Front og bakside av dammen plastres med stedlige masser og beslås med bortgravde toppmasser. Bro for tursti flyttes til toppen av inntaksdammen.

Inntak Ørnereivatnet

Se kapittel 2.2.3.3.

Dam Ørnereivatn

Se kapittel 2.2.3.4.

2.7.2.4 Rørgate

Trykksjakt bygges med rørgate i dagen for hele traseen. Det støpes fundamenter på fjell for hver 6 m som opplegg for rørgate. Øverste rørgate bygges med glassfiberrør av varierende trykklasser opp mot PN32 (320 m), mens nederste del av trykksjakt fra kote $+280$ og ned mot kraftstasjon utføres med stålrør.

Fra betongdam og innover i vannet legges rørgate med diameter $1,0$ m med overgang foran rørbruddventil. Videre legges glassfiberrør med diameter $\varnothing 600$ mm i lengde ca. 1050 m, mens stålrør $\varnothing 508-10,0$ mm legges på de resterende 300 m. Å benytte en tilsvarende løsning som for alternativ 1 med boret tunnel vil gi en tilleggskostnad i størrelsesorden 2 til $2,5$ mill. NOK inkl. påslag og vurderes i utgangpunktet som en lite reell løsning for dette alternativet.

2.7.2.5 Tunnel

Det bygges tunnel for overføring av Fessegrova på tilsvarende måte som for hovedalternativ. Det pilotbores ø280 mm fra nedsprenget bygge-grop 8x8 m oppstrøms med riktig kotehøyde og helning. Etter pilotboring utstrosses borehull til ø450 mm med å dra fresekrone i retur. Tunnelen fores ikke.

2.7.2.6 Kraftstasjon

Se kapittel 2.2.6 for beskrivelse.

Utstyr:

1 stk. generator med merkeytelse 3,000 MVA og spenning 6,0 kV.

1 stk. transformator med merkeytelse 3,5 MVA og spenning 22 kV/66 kV.

2.7.2.7 Vegbygging

Se kapittel 2.2.7.

2.7.2.8 Kraftlinjer

Se kapittel 2.2.8.

2.7.2.9 Massetak og deponi

Generelt planeres overskytende masser lokalt slik at deponi unngås.

2.7.2.10 Kjøremonster og drift av kraftverket

Se kapittel 2.2.10.

Årsforløp av tilsig, produksjon og overløp ut fra enkel produksjonsanalyse. Analyse er basert på hydrologiske data fra NVE og en installasjon angitt i kapittel 2.7.1.

(...)

2.7.3 Kostnadsoverslag

Sæteredalen Kraftverk AS	Mill. NOK
Kraftstasjon, Bygg	0,787
Kraftstasjon. Maskin/elektro	10,343
Vannveier	4,975
Dammer/inntak	0,556
Transportanlegg. Kraftlinje	1,800
Helikoptertransport	0,060
Rigg og drift (5% av anleggskost) .	0,920
Planlegging. Administrasjon (3% av anl.kost)	0,552
Finansieringsavgifter og avrundning (5% av anl.kost)	0,920
Diverse uforutsett (10% av anleggskost)	1,841
Sum utbyggingskostnader	22,754

Kostnader er basert på prisforespørsel fra leverandører i kvartal 1, 2004.

Kostnader for maskin og elektrotekniske arbeider er innhentet fra Voigt Siemens i Trond-

heim og er basert på erfaringstall fra lignende prosjekter. Det er tatt utgangspunkt i en komplett leveranse inkl. montering for 2,7 MW installasjon med 22 kV oppkobling.

En komplett kraftstasjon med 66 kV oppkobling mot distribusjonsnett vil totalt sett med dyrere brytere/komponenter, samt kortere produksjonslinje koste det samme som et 22 kV anlegg.

Fremdriftsplan.

(...)

I utgangspunktet er byggetid forutsatt i underkant av ett år før produksjon kan igangsettes. Komplet utbygget stasjon forutsettes utført med en byggetid på 11 mnd. Det legges spesielt vekt på å redusere antall involverte på anleggs-siden, slik at kontinuitet i byggingen oppnås og anleggsmiddel flyttes etter hvert som arbeidet er utført.

2.7.5 Fordeler ved tiltaket

Fordelene ved dette utbyggingsalternativet er tilnærmet de samme som for hovedalternativet med unntak av de faktorer som berører Heimste Tverrelva.

Se kapittel 2.5.

2.7.6 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

2.7.6.1 Arealbruk

Se kapittel 2.6.1.

2.7.6.2 Eiendomsforhold

Se kapittel 2.6.2.

2.7.6.3 Samlet Plan for Vassdrag

Se kapittel 2.6.3.

2.7.6.4 Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Se kapittel 2.6.4.

VIRKNINGER FOR MILJØ, NATUR-RESSURSER OG SAMFUNN

3.1 Hydrologi

Innvirkning på hovedvassdraget

Tiltaket berører i størrelsesorden 15-20 % av det totale nedslagsfeltet til Myklebustelva og har således begrenset innvirkning på den totale hydrologien for vassdraget. En regulering vil hovedsakelig gi litt mindre flomvannsføring og noe øket minstevannføring for Myklebustelva nedstrøms kote +210, men totalt sett vil innvirkning på avrenningen fra vassdraget ikke endres mye. Vann fra Heimste Tverrelva tilføres vassdraget 2,5 km ovenfor dagens elveløp, vann fra Fessegrova flyttes ca. 2 km nedstrøms dagens situasjon, mens Ytste Tverrelva tilføres vassdraget på samme sted som før utbygging.

Nedbørsfeltene ligger relativt høyt og har dominerende flomseson vå/sommer og høst mens det er dominerende lavvannsesong om vinteren. Nedbørsfeltene består av mye snau-fjell og er relativt bratte og små, noe som vil gi rask avrenning. Feltene for Ytste Tverrelva og Fessegrova har stor effektiv sjøandel som vil forsinke/dempe effekten noe. Heimste Tverrelva har ingen sjøer som forsinke avrenningen og

vil således få raskere avrenning, spissere flomkurver og betydelig mindre relativ avrenning i tørre perioder. Spesielt om vinteren er forskjellen i avrenningen mellom feltene markant. Alle elvene har stor variasjon i avrenning mellom tørre perioder hvor de nesten tørker ut og våte perioder hvor det er stor vannføring.

Beregnet årlig avrenning for de tre feltene utarbeidet av NVE.

Felt	Periode år	Min. verdi m ³ /s	Maks. verdi m ³ /s	Middel m ³ /s
Heimste Tverrelva	1929-2002	0,19	0,62	0,38
Ytste Tverrelva	1964-2000	0,32	0,84	0,54
Fessegrova	1964-2000	0,06	0,17	0,11

Utbyggingens påvirkning på vannføringen

I de etterfølgende kapitler er det utarbeidet figurer som viser utbyggingens påvirkning på vannføringen for de tre elvene. Restvannføring er beregnet ut fra areal av nedslagsfelt nedstrøms inntak korrigeret for nedbørsreduksjon grunnet lavereliggende felt. Vi har benyttet 10 % nedbørsreduksjon for hver 100 høydemeter reduksjon av feltet. Som utgangsdata er beregnet avrenning fra NVE benyttet for de respektive feltene.

3.1.1 Fessegrova

Etter at dam er bygget og inntak satt i drift, vil elva tørrlegges nedstrøms demningen. Det vil imidlertid være noe naturlig tilsig i nedenforliggende bakker og spesielt myrområdene nede i dalen bidrar med naturlig tilsig til den nederste delen av elva. Anslagsvis 49 % av dagens vannføring vil i fremtiden utgjøre avløpet til Myklebustvassdraget. Fessegrova deler seg kote +430, derav splittet kurve.

Figur viser midlere vannføring langs elvetraseen nedstrøms inntak [L/s].

(...)

Figur viser fordeling av beregnet vannføring nede i dalen ved innløp i Myklebustelva for de to Fessegrøvene før og etter utbygging [m³/s]. Det er antatt at 60 % av vannføringen renner vestover der elva deler seg.

(...)

Figuren baseres på beregnet middelavrenning for perioden 1964-2000 og viser således ikke flomtopper. Nedslagsfeltet har så stor magasineringsgrad at alt tilsig vil overføres til Sætedalen selv i flomperioder.

3.1.2 Heimste Tverrelva

Nedstrøms inntaket vil elva tørrlegges. Imidlertid vil ca. 20 % av nedslagsfeltet oppe på fjellet ikke berøres av tiltaket, og tilsiget nedstrøms fjellet utgjør anslagsvis 3 % av det totale nedslagsfeltet slik at avrenning til Myklebustvassdraget i fremtiden vil utgjøre ca. 23 % av dagens nivå. Elva vil være tørr på en strekning av ca. 300 m nedstrøms inntaket hvor resterende del

av nedslagsfeltet oppe på fjellet renner inn i elvetraseen.

Figur viser midlere vannføring langs elvetraseen nedstrøms inntak [L/s].

(...)

Figur viser fordeling av beregnet vannføring nede i dalen ved innløp i Myklebustelva før og etter utbygging [m³/s].

(...)

Figuren baseres på beregnet middelavrenning for perioden 1929-2002. I perioder med flom kan overløp inntreffe, men dette er ikke medtatt på figuren. Større avrenning enn 1,9 m³/s danner overløp.

3.1.3 Ytste Tverrelva

Denne elva vil få den største endringen i vannføringen. Vannføringen i elva vil bestå av naturlig avrenning i dalsiden nedstrøms Sætedalsvatnet og vil øke fra 0 oppe ved demningen til 8 % av dagens situasjon ved den planlagte kraftstasjon. I flomperioder kan det forekomme overløp med til dels store vannmengder, men hovedsaklig vil Sætedalsvatnet ikke bidra til vannføring i denne elva.

Det nederste 150 m vil sammenfalle med overløp fra kraftverket og få økning i vannføringen. Kraftverket er planlagt med mest mulig kontinuerlig drift, men vil i kortere perioder ha produktionsstopp. Se for øvrig kapittel 2.2.10 og 2.7.2.10 for en beskrivelse av planlagt kjøremønster. Anleggsfasen vil påvirke vannføringen i elven tilsvarende som permanent fase.

Figur viser midlere vannføring langs elvetraseen nedstrøms inntak [L/s].

(...)

Underliggende figur viser beregnet restvannføring i elven etter utbygging i forhold til dagens situasjon rett oppstrøms kraftstasjonen [m³/s].

(...)

Figuren baseres på beregnet middelavrenning for perioden 1964-2000 og viser således ikke flomtopper. I perioder med mye avrenning kan også overløp forekomme.

3.2 Vanntemperatur, isforhold og klima

Sætrealdalen Kraftverk vil ha minimal innvirkning på vanntemperatur, isforhold og klima. Tiltaket berører i størrelsesorden 17 % av det totale nedslagsfeltet til Myklebustelva og vil således påvirke klimaet totalt sett i liten grad. Vest for kraftstasjonen er påvirkningen neglisjerbar.

Dagens situasjon for Myklebustelven er at det legger seg is i fra desember som til dels kan smelte/fryse flere ganger i løpet av vinteren. En utbygging som beskrevet vil øke avrenningen over vinteren noe ved at det magasineres vann om høsten som produseres over vinteren. Effekten av dette er minimal, men en viss grad av tidlige issmelting kan forventes.

For vannene som ligger oppe på fjellet vil klimaet påvirkes minimalt, og isforholdene vil ikke endres med unntak av for Sætrealdalsvatnet som får overført vann fra nabovassdrag og således større gjennomstrømning. Erfaring fra regulerte vann i nærheten tilsier noe tidligere issmelting i strømsoner. Spesielt den østre delen av vannet mellom innløp for Heimste Tverrelva og inntak vil merke dette. Mot vest blir det noe øket vannføring, men effekten av dette er begrenset da avstand til inntak er stor og tilførte vannmengder vil fordeles over et stort magasin. Regulering av Sætrealdalsvatnet kan også fremskynde issmeltingen i selve magasinet noe.

Effekten som en utbygging vil ha på vanntemperatur, isforhold og klima er også vurdert i tidligere utredningsrapporter som er utarbeidet av Fylkesmannen Sogn og Fjordane.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

3.3.1 Grunnvann

De berørte elvene renner i hovedsak på fjellgrunn i et landskap med lite jordsmonn, og tiltaket har således liten innvirkning på grunnvannet. Det mest spektakulære i så måte er grunnvannsstanden ved myrene under Fessegrova. Terrenget har så mye helning inn mot elveleiet at kun lokal senkning av grunnvannsspeilet forventes, og effekten er således minimal.

3.3.2 Flom

Myklebustvassdraget renner i en vestlandsdal med god avrenning slik at flom ikke er noe problem i utgangspunktet. Tiltaket vil normalt redusere vannmengden som renner i de regulerte elvene i flomperioder, og har i så måte en gunstig effekt på et neglisjerbart problem. For Myklebustvassdraget som helhet omfatter tiltaket 8,8 km² av totalt 51 km² nedslagsfelt, og tiltakets effekt på flom kan for vassdraget som helhet neglisjeres.

Heimste Tverrelva er en flomelv som tar livet av en del hjort i løpet av året, men utover dette gjør flom begrenset skade, og selv i større flomperioder vil ikke elva renne over sine bredder. Etter en utbygging vil en "normal" flom (4 m³/s ved inntak) gi et overløp på 2 m³/s mens 2

m³/s overføres til Sætrealdalen. Mens en "normal" flom i dag er på ca. 5 m³/s ved innløp i Myklebustelva vil den i fremtiden utgjøre 3 m³/s, en reduksjon på 40 % ved innløp i Myklebustelva. Til sammenligning vil en ekstremflom (ca. 12 m³/s ved inntak) gi et overløp på 10 m³/s + 3 m³/s nedstrøms inntak som vil gi en avrenning på ca. 13 m³/s ved innløp i Myklebustelva mot dagens situasjon på 15 m³/s, en reduksjon på 13 %.

Ytste Tverrelva vil normalt ikke få store flommer i fremtiden med unntak av en tenkt situasjon med full stans i produksjon, fullt magasin og innløp fra nabovassdrag som teoretisk sett kan gi en betydelig økning av dagens flomnivå. Etter en utbygging vil en "normal" flom (3 m³/s ved inntak) + bidrag fra Fessegrova (0,5 m³/s) og Heimste Tverrelva (1,9 m³/s) gi et samlet overløp på 5,4 m³/s som er en økning på 80 %.

Til sammenligning vil en ekstremflom ca. (6 m³/s ved inntak) + tilsvarende bidrag fra Fessegrova og Heimste Tverrelva som ovenfor gi et overløp på 8,4 m³/s som er en økning på 40 %. Om ønskelig kan dette lett forhindres med at overføringstunnelene stenges.

Fessegrova overføres til Sætrealdalsvatnet selv i perioder med ekstremflom. Overføringstunnelen vil få en kapasitet på ca. 0,5 m³/s, mens en ekstremflom er beregnet til 1,2 m³/s. Nedslagsfeltet har stor magasineringsgrad, og i perioder hvor tunnelens kapasitet overskrides vil overskytende vannmengde magasineres for senere avrenning.

3.3.3 Erosjon

Det er lite løsmasser i området, og erosjon er ikke noe stort problem. Utbygger registrerer at Sætrealdalsskaret kan kreve noen tilleggs sikringer i så måte. På strekningen fra nedgravd tunnel øverst i Sætrealdalsskaret ned mot Sætrealdalsvatnet er det noe løsmasse som sannsynligvis må stabiliseres. Dette vurderes fortløpende i byggefase og nødvendige tiltak som støttemurer og stabilisering av skråning iverksettes. Det presiseres at grunneierne er svært interessert i å redusere inngrep/skader i terrenget.

(...)

3.4 Biologisk mangfold og verneinteresse

Biologisk mangfold er kartlagt av Ole Kristian Spikkeland i egen rapport som er utarbeidet for Sætrealdalen Kraftverk AS. Dette kapitlet vil oppsummere de viktigste innvirkningene som kraftverket vil ha på området.

3.4.1 Inngrepstatus/verdifulle naturtyper

Utbygging tilsvarende hovedalternativet fører til at fjellområder som ligger i inngrepssone 2 (områder som befinner seg 1-3 km fra tekniske inngrep) snevres inn med 7-8 km², mens bialternativet fører til at fjellområder tilhørende inn-

grepsone 2 innsnevres med 4-5 km². Ingen av de inngrepsfrie naturområdene som kraftverket vil omfatte ligger i inngrepsone 1 (områder som ligger 3-5 km fra tekniske inngrep) eller har status som villmarkspreget område (>5 km fra tekniske inngrep).

Oversiktskart som viser verdifulle naturtyper i området.

(...)

- a) Fessegrøvene. Rikmyr i dalbunn oppført i vernekategori 2 i EDNA-registeret. Ligger innenfor influensområdet for tiltaket.
- b) Dalsetbakkane. Gammal lauvskog. Ligger utenfor influensområdet for tiltaket.
- c) Pyttane. Urskog/gammelskog oppført i vernekategori 1 i EDNA-registeret. Ligger utenfor influensområdet for tiltaket.
- d) Myklebustsætra. Slåtteenger. Uprioritert i EDNA-registeret. Ligger utenfor influensområdet for tiltaket.
- e) Sætrevatnet. Oppført i vernekategori 3 i EDNA-registeret. Ligger utenfor influensområdet for tiltaket.
- f) Vollen nord. Rik edellauvskog. Tilnærmet uberørt av tiltaket.
- g) Myklebustelva. Vil berøres i byggeperioden, men i mindre grad etter ferdig utbygging.
- h) Kvasshornet. Kalkrike områder som ligger utenfor influensområdet for tiltaket.

3.4.2 Rødlisterarter registrert i området

Følgende nasjonale rødlisterarter er registrert i området:

Hønehauk, hubro og hvitryggspett med status som sårbare arter.

Sangsvane og kongeørn med status som sjeldne arter.

Storlom, smålom(?), havørn, dvergspett(?), skorpefiltlav med status som hensynskrevende.

Oter og gaupe tilhørende gruppen som bør overvåkes.

Det er stor sannsynlighet for at flaggermus, kryptogamer (sopp, moser og lav) samt andre laverestående arter også finnes i området.

3.4.3 Konklusjon – verdi

Planområdet/influensområder (<100 m fra inngrep) har stor verdi m.h.p. biologisk mangfold når det gjelder temaene naturtyper, viltområder (delvis uten offentlighet) og forekomst av rødlisterarter. Temaene ferskvann, status m.h.p. verneplanarbeider og forholdet til inngrepsfrie/sammenhengende naturområder defineres med middels verdi, og forekomst av truede naturtyper gis liten verdi. Utbygging iht. alternativ 2 gis minimal endring i verdivurderingen. Det er forholdsvis få mangfoldkvaliteter som er eksplisitt knyttet til Heimste Tverrelva der det viktigste knyttes til innslaget av inngrepsfri sone 2.

3.4.4 Konsekvenser av tiltaket

Tiltakets konsekvenser for biologisk mangfold er først og fremst knyttet til:

Elve/bekkestrekninger som blir helt/delvis tørrlagt eller får endret vannføring.

Reguleringsmagasin/damanlegg.

Andre typer terrenginngrep som gir tap eller forandring av leveområder som bekkeinntak, nedsprenget inntakskanal, nedgravde rørtraseer, anleggsveier, kraftstasjonsområde m/utslippskanal, massetak og kraftlinjetraseer.

Risiko for kollisjon ved etablering av kraftlinjer.

Forstyrrelser som følge av tiltaket (permanente eller anleggfase).

Tørrlegging av Fessegrova fremstår som det enkeltelement i utbyggingsplanene som gir mest negative konsekvenser for biologisk mangfold og vil berøre myrområdene nede i dalen. Terrenget nede i dalen ligger med helning ned mot elveløpet slik at grunnvannstanden i myrområdet ikke vil påvirkes av en utbygging. Tap/reduksjon av vannføring i de bratte elvene vil dessuten virke negativt inn på arter som er knyttet til fosserøyksoner (fossekall, krypogamer og enkelte høyerestående plantearter).

Regulering av Sætrevatnet og permanent oppdemning av Ørnereirvatnet kan virke negativt inn på våtmarkstilknyttede fuglearter og gyteforholdene til ørret.

For andre typer terrenginngrep, vil arealkrevende tiltak som veg og kraftlinjefremføringer ha mest negative konsekvenser for biologisk mangfold. Inntegnede traseer eller øvrige planlagte terrenginngrep er ikke registrert å komme i konflikt med kartfestede biologiske forekomster.

Tidligere har også Norges Naturundersøkelser og Ole Kristian Spikkeland utarbeidet rapporter for området. Disse rapportene har konkludert med at bygging av kraftverk i området har små til ingen negative konsekvenser for biologisk mangfold og verneinteresser.

3.5 Fisk og ferskvannsbiologi

3.5.1 Sætrevatnet/Sætrevatnsløken

Dagens ørretbestand i Sætrevatnet og Sætrevatnsløken er sterkt overbefolket og angrepet av parasitter (innvollsmark). For å få ørretbestanden tilbake til nivået på 80-tallet må omfattende kultiveringsarbeider iverksettes. Regulering av Sætrevatnet vil redusere de mange gyteplassene i Sætrevatnet samtidig som det er nok av gyteplasser i Sætrevatnsløken til ettervekst. Anleggsveg vil forenkle kultiveringsarbeider.

3.5.2 Ørnereirvatnet/Ørnereirløken

Dagens ørretbestand i Ørnereirvatnet og Ørnereirløken er sterkt overbefolket og for å få tilbake en livskraftig ørretbestand, må omfattende kultiveringsarbeider iverksettes. Anleggsveg i

kombinasjon med båttransport over Sætrédalsvatnet vil forenkle kultiveringsarbeider.

3.5.3 Rundehaugvatnet

Det er utsatt fisk i Rundehaugvatnet og registrert ettervekst. Tiltaket vil ikke ha effekt på fiske i dette vannet.

3.5.4 Småvatna

Det er utsatt fisk i Småvatna og registrert ettervekst. Tiltaket vil ikke ha effekt på fiske i disse vannene.

3.6 Flora og fauna

Tiltaket gir permanente inngrep i landskapet, men konsekvensene av en slik utbygging er begrenset. Inntegnede traseer eller øvrige planlagte terrenginngrep er ikke registrert å komme i konflikt med kartfestede biologiske forekomster.

Sterkt redusert vannføring og således redusert fosserøyk vil virke negativt inn på krypogamer og enkelte høyerestående plantearter i nærheten av eksisterende elver. Effekten betegnes som lokal.

3.7 Landskap

Tiltaket gir permanente inngrep i landskapet. Anleggsveg, inntak og dammer regnes negative i så måte. Trasé for rørgate fra Sætrédalsskaret til Heimste Tverrelva skal tildekkes med stedlige masser, og inngrepet vil med tiden reduseres. Det påpekes spesielt at trykksjakt graves ned i hovedalternativet.

Fossen til Heimste Tverrelva blir sterkt redusert og fossene til Ytste Tverrelva og Fessegrova vil tørrlegges. Av disse er Fessefossen den minste og samtidig den mest synlige. Synligheten av fossene er vist i kapittel 1.4 hvor bildene er tatt fra riksvegen nede i dalen. Heimste Tverrelva er den minst synlige fra riksvegen.

Tiltaket resulterer i nytt elveløp i området vest for Sætrédalsløken og Sætrédalsskaret. Rennende vann og elver gir et positivt visuelt inntrykk og vil etter vårt synspunkt være et positivt bidrag i landskapet.

3.8 Kulturminner

Det er ingen kjente kulturminner som berøres av tiltaket.

3.9 Landbruk/skogbruk

Landbruket berøres ikke av tiltaket. Trasé for trykksjakt, kraftstasjon, anleggsvei til Sætrédalsvatnet og kraftlinje vil ligge i område med skogbruk, men tiltaket vil legge beslag på begrenset areal. Anleggsveg kan benyttes til kjørevei for tømmer.

3.10 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Tiltaket vil ikke påvirke vannkvaliteten i vassdraget etter anleggsperioden. I anleggsperioden kan mindre utvasking av løsmasser/omringing av sedimenter forekomme og således noe transport av slam. Utbyggeren vil tilstrebe at dette minimaliseres. Det er noen få husstander som har vanninntak nedstrøms kraftverket og som kan merke dette. Imidlertid har tidligere massetak i Myklebustelva medført mange ganger så stor slamtransport som en utbygging vil medføre uten at dette har vært registrert som noe stort problem.

3.11 Brukerinteresser

Tiltaket eies av de personene som eier området og som således vil få de største interessekonfliktene som en utbygging vil medføre. På permanent basis vil tiltaket ikke være i konflikt med brukerinteresser som jakt, fiske og friluftsliv, men det må påregnes negativ effekt spesielt på storviltjakt lokalt i byggeperioden. Storviltjakten utføres av grunneierne og vurderes ikke til å være et kontroversielt tema.

Fra Myklebustsætra går merket tursti opp i Sætrédalen, videre opp Sætrédalsskaret og opp på Klakegga som er områdets høyeste punkt. Denne turstien benyttes hovedsakelig av lokalt tilhørende personer, men bruken er begrenset. Ytste Tverrelva er lite synlig fra denne stien og tørrlegging av denne elva har begrenset innvirkning på naturopplevelsen langs denne stien. Det største enkeltinngrepet som blir synlig fra turstien er regulering av Sætrédalsvatnet. Nytt elveløp ned Sætrédalsskaret vil etter vår oppfatning gi et positivt tillegg til dagens situasjon og til dels veie opp for andre inngrep.

Det selges fiskekort i området og hele terrenget til Myklebust Grunneigarlag er en sone. Sportsfiske i vannene som berøres er begrenset fordi ørretens kvalitet ikke er på et tilfredsstillende nivå (se kap. 3.5) og disse vannene er i dag ikke de mest attraktive i området. I Heimste Tverrelva er det ikke registrert fisk nedenfor Småvatna, og Fessegrova inneholder ikke spesielt attraktive fiskedammer slik at fiske i disse elvene i dag er et ikke-tema. Det kan fiskes litt i Ytste Tverrelva, men med så store fiskemuligheter i området er ikke dette et førstevalg.

Tiltaket vil ikke påvirke sportsfiske i negativ grad, men vil forenkle kultivering som kan gi et positivt bidrag for sportsfiske i fremtiden.

3.12 Samiske interesser

Det er ingen samiske interesser i området.

3.13 Samfunnsmessige virkninger

I byggeperioden vil tiltaket engasjere noen entreprenørfirmaer til utførelse av anlegg og maskiner. Det er sannsynlig at grave/sprengningsarbeider samt materialleveranse utføres av loka-

le firmaer, mens helikoptertransport, rørleveranser og produksjonsutstyr leveres av riksleverandører.

På permanent basis vil de samfunnsmessige ringvirkningene bli større, spesielt lokalt. Tiltaket kan være det lille ekstra som forhindrer fraflytting for eierne. For offentligheten vil tiltaket årlig bidra med skatteinntekter, både direkte firmaskatt samt utbytteskatt for eierne.

3.14 Konsekvenser av elektriske anlegg

Med tanke på de elektriske anlegg som allerede finnes i området, blir anleggene til Sætrødalen Kraftverk nærmest neglisjerbare. En ny kraftlinje vil gi øket fare for kollisjon med fugl. Myklebustelva er den naturlige trekktruten for mange fuglearter i området og en ny linje som krysser elva er i så måte vurdert som minst gunstig. Dette temaet er også omtalt i kartlegging av biologisk mangfold.

3.15 Konsekvenser av alternative utbyggingsløsninger

Ved en alternativ utbygging vil trykksjakt ikke graves ned. Denne kan fungere som en barriere for hjort og husdyr, men dette kan løses ved å grave ned rørene lokalt og bygge overgangssoner.

AVBØTENDE TILTAK

Tiltaket baseres i utgangspunktet på en skånksom utbygging. Det er valgt løsninger som minimaliserer inngrepene og som skjuler nødvendige inngrep i størst mulig grad. Underliggende kapitler beskriver tiltak som planlegges utført for å redusere virkning av inngrep samt andre tiltak som er mulig å utføre. Muligheter for videre utvikling av området til allmenn bruk omtales også.

4.1 Minstevannføring

Alminnelig lavvannsføring er av NVE beregnet til 13 l/s for Heimste Tverrelva, 27 l/s for Ytste Tverrelva og 5,5 l/s for Fessegrova som samlet gir 45,5 l/s. Dette tilsvarer en årlig kraftproduksjon på 1,2 GWh pr. år.

Økning i minstevannføring på 1 l/s gir følgende ekvivalente årlig energitap:

$$E = 0,001 \cdot 0,85 \cdot 9,81 \cdot 8760 \cdot 378 = 27611 \text{ kWh/år.}$$

Driftssimuleringer for hovedalternativet viser et prosjektert kjøremønster uten overløp, mens det for bialternativet er overløp i 44 dager.

En økning i minstevannføring gir følgende årlige energitap for de to alternativene:

Hovedalternativ: $E = 27611 \text{ kWh/år.}$

Bialternativ: $E = 27611 \cdot (365-45)/365$
 $= 24283 \text{ kWh/år.}$

4.2 Betongdam Sætrødalsvatn

Betongdam ved Sætrødalsvatn skal plastres med stein og stedlige masser. Det tas sikte på at betongkjernen skal være minst mulig synlig. Merket fotløype som går over bru, vil bli tilpasset betongdammen slik at denne i best mulig måte blir skjult. Eksisterende bru rives, og ny bru bygges direkte oppå ny dam.

4.3 Inntak og overføring for Heimste Tverrelva

Det vil bli benyttet pvc-anleggsrør i overførings-traseen. Rundt disse rørene kan stedlige masser benyttes for tilbakefylling i stedet for tilført sand som andre rørtyper krever. Dette vil redusere anleggstrafikken i området og minimalisere overskuddsmasser som må utjevnes langs traseen.

4.4 Spesielle tiltak for hovedalternativ

Ved hovedalternativet vil alle tunneler og overføringer graves ned eller bores i fjell i motsetning til alternativ 2 med rørgate i dagen.

4.5 Tilkobling til leveransenett

Ifølge kartlegging av biologisk mangfold vil en kraftlinje som krysser Myklebustelva også avskjære den naturlige fluktruten til mange fuglearter i området. Alternativt til luftstrekk, vil vi vurdere kabel i bakken. Det kan imidlertid være problematisk å legge en slik tilførselslinje under en elv, slik at linjen i utgangspunktet bør utføres som luftstrekk. Den beste høydeplassering vil bli benyttet for å redusere kollisjonsfare for fugler.

4.6 Samle Fessegrova nedstrøms kote 430

Nedstrøms kote 430 deler Fessegrova seg slik at anslagsvis 60 % renner mot vest og gjennom myrområdet nede i dalen, mens den resterende delen renner nedover og ut i Myklebustelva like vest for Myklebustsetra. Det er enkelt å justere fordelingen mellom elveløpene der hvor elva deler seg dersom dette vurderes gunstig for å bevare biologisk mangfold.

4.7 Alpinanlegg

Sørsida av Nordfjord har ingen alpinanlegg. Myklebust Grunneigarlag vurderer muligheten for å etablere et mindre anlegg med skiheis i Sætrødalskkaret. Dette er pr. dato ikke detaljert og vil ikke inngå som en del av Sætrødalen Kraftverk AS. Slike planer vil selvsagt utvikles sammen med offentlige myndigheter, men bygging av tiltaket tilrettelegger for en rekke muligheter i området som ellers ikke kan utføres.

4.8 Kultiveringsarbeider

Myklebust Grunneigarlag har som intensjon å drive kultiveringsarbeider i fiskevannene som

ligger på eiendommen for å forbedre ørretkvaliteten og således øke salget av fiskekort. Kultiveringsarbeider utføres i hovedsak med garnfiske, men i den senere tiden har også rusefiske blitt benyttet. For å kultivere disse vannene må alt utstyr i dag bæres opp fra dalen som igjen umuliggjør rusefiske på grunn av utstyrets vekt. Bygging av anleggsveg vil lette kultiveringsarbeidene.

SAMMENLIGNING AV DE TO ALTERNATIVENE

5.1 Felles naturinngrep med lik utførelse ved de to alternativene

- 1,5 m permanent oppdemning av Ørnereivvatnet og overføring av Fessegrova til Sætre-dalen via boret tunnel utføres på identisk måte.
- Produksjonslinjer fra kraftstasjon til overføringsnettet er uavhengig av valg av alternativ og kobles til der som netteier bestemmer.

5.2 Felles naturinngrep med ulik utførelse ved de to alternativene

- Oppdemning av Sætre-dalsvatnet utføres med 1 m høyere demning for alternativ 1 enn for alternativ 2.
- Trykksjakt utføres med rør i dagen for alternativ 2, mens rørene graves ned for alternativ 1.
- Maskinbygning blir noe mindre ved alternativ 2.

5.3 Naturinngrep som kun utføres med ett alternativ

- Overføring av Heimste Tverrelva utføres kun ved alternativ 1.

5.4 Fordeler og ulemper ved de to alternativene

5.4.1 Alternativ 1

Fordeler

- Større kraftproduksjon, større inntekter.
- Bedre kvalitet på produksjonsutstyr reduserer risikoen for den enkelte deltaker.
- Økonomi i prosjektet muliggjør bedre ivaretagelse av miljøet rundt.
- Alle rørtraseer graves ned.

Ulemper

- Større reguleringshøyde på inntaksmagasin.

5.4.2 Alternativ 2

Fordeler

- Mindre regulering på inntaksmagasin.
- Heimste Tverrelva bygges ikke ut.

Ulemper

- Mange av investeringene må utføres uavhengig av alternativ, og for alternativ 2 utgjør disse større totalandel av prosjektet.
- Rørgate fra magasin til kraftstasjon utføres som rør i dagen.”

Uttalelser til søknaden

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Bremanger kommune uttaler i brev av 12.09.2006:

”Det aktuelle utbyggingsområde ligg i utgangspunktet innanfor område som er sett av til LNF-område i Arealplanen for Bremanger kommune. Bremanger kommune har likevel sett inn symbol for kraftverk for elvane Heimste- og Yste Tverrelva for å illustrere at kommune ser positivt på ei utnytting av desse vassdraga. Planane for Sætre-dalen kraftverk er såleis i trå med intensjonane i vedteken arealplan for Bremanger kommune.

Prosjektet vil gje forholdsvis små inngrep i naturen. Dei to hovudelvane som vert tekne, er lite synlege frå riksvegen bortsett frå fossen utfor fjellkanten. Ved å oppretthalde ei minstevassføring i desse elvane, vil ein kunne framleis ha ei viss naturoppleving av desse to fossane. Dei andre overføringslinene skal i stor grad anten borast eller nedgravast som gjev minimale visuelle inngrep i naturen.

Anleggsvegen frå kraftverket og opp til inn-taket verkar noko bratt. Det bør utarbeidast meir detaljerte planar for denne vegen, for å kunne avgjere korleis denne vert liggande i terrenget. Tilkopling til eksisterande overføringsnett bør også utgreiast nærare.

Bremanger kommune har elles ingen merknader til søknaden frå Sætre-dalen kraftverk.”

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane uttaler i brev av 05.01.2007:

”Vurdering

Inngrepa knytt til bygging av Sætre-dalen kraftverk er svært omfattande for eit småkraftverk, og i forhold til kva energi som vert produsert. Utbygginga medfører store naturinngrep spreitt over store areal. Fylkesmannen vil peike på fleire konflikhtar, spesielt i høve til biologisk mangfald, landskapsbilete og inngrepsfri natur (INON), med dei utbyggingsalternativa som ligg føre.

Biologisk mangfald

Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser har utført biologisk mangfaldundersøkingar knytt til utbygginga av Sætre-dalen kraftverk. I rapporten vert tørrelgging av Fessegrova trekt

fram som det enkeltelement i utbyggingsplanane som gir mest negative konsekvensar for biologisk mangfald. Myrområdet Fessegrøvene er registrert som naturtype Rikmyr og verdsett til Svært viktig (A) i den kommunale biologisk mangfaldregistreringa. Rikmyr er ein myrtype som er relativt sjeldan i fylket vårt. I rapporten frå Spikkeland står det under konsekvenser (side 22) at: ”Sterkt redusert vannføring vil berøre det regionalt verneverdige myrområdet Fessegrøvene. Tap/reduksjon av vannføring i bratte elver og bekker (gjelder også Heimste Tverrelva og Ytste Tverrelva) vil dessuten virke negativt inn på arter som er knyttet til fosserøyksoner og bekkekløfter; f.eks. fossekall, kryptogamer (sopp, moser og lav) og enkelte høyerestående plantearter.” I same rapport står det under moglege avbøtande tiltak: ”For å motvirke de mest uheldige konsekvensene for det regionalt verneverdige myrområdet Fessegrøvene, bør det vurderes å fastsette minstevannføring i Fessegrova. Mest mulig naturlige hydrologiske forhold er en forutsetning for å bevare myr- og våtmarksområder intakt.”

I søknaden kjem det ikkje fram kor mykje Fessegrova bidreg til samla straumproduksjonen og kva kostnader som ligg til denne del av utbygginga. Middelvassføringa ved inntak i Fessegrova utgjer imidlertid om lag 10 % av den samla middelvassføringa for utbygginga. Ut i frå at Fessegrova utgjer berre 10 % av samla middelvassføring, meiner vi at denne gevinsten ikkje forsvargar dei store negative verknadane for biologisk mangfald og landskapsbilete. Med tanke på verdien av myrområdet Fessegrøvene, der mest mogleg naturlege hydrologiske forhold er ein føresetnad for å ta vare på myrområdet, og verdien av Fessefossen som landskapselement, meiner vi at Fessegrova ikkje bør byggjast ut.

Ved alternativ nettoppkopling mot eksisterande 66 kV kraftlinje sør for Myklebustelva, bør det vurderast å krysse Myklebustelva med jordkabel i staden for luftleidning. Dette vil forhindre at store fuglar som nyttar elva som naturleg trekklei, vert utsett for kollisjon (gjeld først og fremst lommar, svaner, ender og vade-fuglar). Anleggsarbeidet bør fortrinnsvis utførast utanom yngleperioden for fuglar og pattedyr. Dette er særleg viktig for tiltak lokalisert i nærleiken av kjente yngleområde for raudlista artar.

Undersøkingar av miljøverknader av små kraftverk (FoU-prosjekt, NVE), viser at dei mest utsette artsgruppene ved utbygging av småkraftverk er lav, mosar og fugleartar knytt til vassdrag. Forekomsten av desse gruppene er ikkje kartlagt i dei tre påverka elvene Fessegrova og Ytste- og Heimste Tverrelva. Ut i frå ”førevar-prinsippet” er det uheldig å ta bort vassføringa, vi meiner difor at det må sleppast ei restvassføring heile året, tilpassa årstidsvariasjonane i vassføring. Slepping av ei minstevassføring vil redusere skaden på det biologiske mangfaldet

ved ei utbygging, både når det gjeld fisk, fugl, insekt og planteliv.

Landskap

Fessefossen er eit viktig landskapselement som er godt synleg frå Myklebustdalen og riksveg 615. Fossen ligg i eit ope landskap, og bortføring av vatnet i elva vil vere svært synleg av di elva forgreinar seg og fossar over opne svaberg. Utbyggingsplanane legg opp til ei oppdemming av Ørnereirsvatnet og overføring av alt vatnet mot Sætrealdsvatnet. Overføringa har stor kapasitet og det vert ikkje noko overlaup/flaumtap frå Ørnereirsvatnet, det er heller ikkje lagt opp til noko minstevassføring. Konsesjonssøknaden gir i liten grad grunnlag for å vurdere effektar på landskapet av ulike storleikar på minstevassføring. Kor mykje vatn som må til for å gi fossane eit stort nok vassdekt areal eller ”slør” er vanskeleg å vurdere. Vi meiner ei utbygging i stor grad vil påverke dei allmenne interessene knytt til opplevinga av Fessefossen. Turrlegging av fossen, som det er søkt om, ser vi som uakseptabelt. Med tanke på biologisk mangfald, og verdien av Fessefossen for landskapet, meiner vi at Fessegrova ikkje bør byggjast ut, jf. punkt under biologisk mangfald.

Regulering av Sætrealdsvatnet etter alternativ 1, med 5 meter (1,5 m heving og 3,5 m sein-king av vasstanden), vil medføre ei regulerings-sone på 0,124 km², som utgjer 25 % av arealet av fullt magasin (kote 598,5). Ei regulering av Sætrealdsvatnet etter alternativ 1, vil verke negativt inn på landskapsbilete og turruta som passerer Sætrealdsvatnet. Reguleringa vil og vere negativ med tanke på fisk og produksjon av næringsdyr. Ei regulering av Sætrealdsvatnet etter alternativ 2 (1,5 m heving av vasstanden) vil medføre ei regulerings-sone på 0,032 km², som utgjer 7 % av arealet av fullt magasin (kote 598,5). Med tanke på landskapsbilete, friluftsliv og fiskeproduksjon vil alternativ 2 med 1,5 m regulering klårt vere det beste alternativet.

Overføring av Heimste Tverrelva medfører betydelege inngrep i eit ope og sårbart fjellandskap. Heimste Tverrelva skal overførast til Sætrealdsvatnet over kote 815. Røyrdiameteren vert 1 m med ei lengde på 1465 m, som skal gravast ned frå toppen av Sætrealdsskaret og austover mot Heimste Tverrelva. Mellom dei ulike forgreiningane til Heimste Tverrelva vert det bygd ein open inntakskanal med lengde 430 m, som skal sprengast i fjell. Frå Sætrealdsskaret renn overført elv vidare ned i eit bekkefar mot Sætrealdsvatnet. I bekkefare er det pårek-na lokale tiltak for å motvirke erosjon med muring av lokale steinmassar.

Området frå Sætrealdsskaret til Heimste Tverrelva vart ikkje synfare, men ut i frå tilgjengeleg bilet- og kartmateriale synast terrenget som ope med relativt lite lausmassar. Vi meiner eit inngrep i dette opne fjellandskapet vil sette varige spor, som vanskeleg vil la seg skjule sjølv

etter lang tid. Vi ser det som svært uheldig med inngrep i fjellandskap som dette og meiner at overføringa av Heimste Tverrelva bør takast ut av planane. Inngrepa knytt til overføring av Heimste Tverrelva medfører og monaleg reduksjon i inngrepsfrie naturområde.

Vi viser og til NVE sitt "forslag til faglige retningslinjer for utarbeidelse av fylkesvise planer for småkraftverk" (august 2006), der det er føreslege følgjande for handsaming av enkeltsaker som medfører inngrep i sårbart høgfjell:

"Følgende inngrep bør unngås:

- Inngrep i vassdrag som er del av sårbare høyfjellsområder, særleg dersom muligheten for avbøtende tiltak er begrenset.
- Inngrep som er svært synlige og som etterlater varige sår i naturen.
- Store inntakskonstruksjoner og rørgater, både nedsprenget og i dagen."

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Utbyggingsplanane for Sætrealdalen kraftverk er omfattande og medfører naturinngrep spreitt over store areal. Utbyggingsområdet er, dersom ein ser bort frå den eksisterande 132 kV kraftlinja som går nordover ved Ørnereirvatnet, urørte naturområde utan større tekniske inngrep. Store delar av inngrepa knytt til utbygginga ligg inne i eit område som etter bestemte definisjonar er inngrepsfritt (INON). Utbygginga etter alternativ 1 vil medføre ein reduksjon av inngrepsfri sone 2 (1-3 km frå tyngre tekniske inngrep) med 6,7 km², sjå vedlagt kart. Etter alternativ 2 vil reduksjonen av inngrepsfri sone 2 bli om lag 3,9 km².

Det er eit nasjonalt miljømål å sikre at igjenverande naturområde med urørt preg blir tatt vare på. Storting og regjeringar har i ei rekkje samanhengar understreka verdien av å bevare områder utan tyngre tekniske inngrep som ein del av vår nasjonale arv og identitet, friluftsliv og naturoppleving, og biologisk mangfald. Det er difor uheldig at inngrepsfrie naturområde vert redusert i så stort omfang som ved ei utbygging av Sætrealdalen kraftverk.

Friluftsliv

Fjellområdet i det aktuelle utbyggingsområdet vert først og fremst nytta til friluftsliv av lokalbefolkninga og folk frå Bremanger kommune. Sogn og Fjordane Turlag sitt lokallag, Keipen Turlag, arrangerer både ski- og fotturar. Området vert og nytta av folk utanfor kommunen, både frå nabokommunar og turistar. Ei av dei mest populære turrutene går frå Myklebustsætra via Sætrealdalsvatnet til Klakegga eller Kvasshornet. Vi viser elles til Sogn og Fjordane Turlag sin uttale om friluftsliv.

Med tanke på friluftslivsinteressene knytt til turruta via Sætrealdalsvatnet er det viktig at vegframføringa vert lagt fint i terrenget slik at den

vert mest mogleg skjerma av skog. Det er og ynskjeleg at vegen vert tilsådd slik at den framstår som ein meir nøytral og grøn skogsveg.

Ved utbygging etter alternativ 2, eller ei anna redusert utbygging, bør det stillast krav om at rørgata frå Sætrealdalsvatnet ned mot kraftstasjonen vert grave ned. Ei nedgrave rørgate vil påverke landskap og friluftsliv i mykje mindre grad enn ei rørgate lagt i dagen.

Konsekvensar for fisk og fiske

Det er ikkje kjende fiskeinteresser på elvestrekningane knytt til Fessegrøvene, Ytste - og Heimste Tverrelva. Desse elvestrekningane har truleg ingen eller marginal verdi som gyte- og oppvekstområde for fisk. Fiskeinteressene er i første rekkje knytt til Sætrealdalsvatnet og Ørnereirvatnet.

Aurebestanden i Sætrealdalsvatnet og Ørnereirvatnet er i dag tett med småfallen fisk. Regulering av Sætrealdalsvatnet, og permanent oppdemming av Ørnereirvatnet, vil kunne verke negativt inn på gyteforholda for aure. Avgrensing av gyteområde kan imidlertid og vere gunstig for bestanden dersom uttaket ved fiske er for lågt. Regulering av Sætrealdalsvatnet vil gi lågare produksjon ved at dei mest produktive gruntvassområda vert turrlagde ved ei regulering. Utbyggingsalternativ 1 og 2 vil gi ei reguleringsso- ne på høvesvis 0,124 km² og 0,032 km². Dette utgjer 25 % og 7 % av arealet av fullt magasin (kote 598,5). Lågare produksjon av næringsdyr vil på sikt gi lågare produksjon og dårlegare kvalitet på fisken. Store reguleringssoner vil vere visuelt skjemma for utøving av friluftsliv og fiske. Ei regulering av Sætrealdalsvatnet etter alternativ 2 vil vere minst negativt med tanke på fisk og fiskeinteressene.

Ureining og støy

Det er ikkje resipient- eller vassforsyningsinteresser knytt til elva. Vi ventar ikkje at vasskvaliteten skal bli påverka i driftsfasa til anlegget. Vi foreset elles at det i ein ev. anleggsfase ikkje vert tilført miljøet giftige stoff eller deponert avfall. Anleggsdrift med ev. deponering av finstoff m.m. må vurderast nærare i høve til ureiningslova.

Støynivået bør halde seg innanfor rettleiane grenser gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT). I rettleiaren "Retningslinjer for begrenning av støy fra industri m.v." TA-506 frå SFT, er grenseverdiane for hyttebusetnad sett til 35 db(A) for hytter. Dersom støyen omfattar tydelege enkelttonar og/eller impulslyd skal grenseverdien for ekvivalentnivået reduserast med 5 db.

Landbruk

Det går fram at planlagt anleggsveg, kraftlinje mv. vil bli etablert i område med skogbruksaktivitet, men at anleggsdrifta berre vil omfatte avgrensa areal. Det går elles fram at planlagd an-

leggsveg kan ha nytteverdi i høve til skogbruk og tømmertransport. Vi kan elles ikkje sjå at utbygginga vil ha større negative konsekvensar for tradisjonelt landbruk (jord- og skogbruk) i området. Ved at grunneigarane sjølve står for utbygginga, kan kraftverket på sikt gje gode inntekter, noko som også kan bidra til å oppretthalde busetnad og landbruksdrift i området.

Vi vil elles peike på at redusert vassføring som følgje av kraftutbygging, ofte fører til at sjølvgjerdningseffekten i vassdraget vert sterkt redusert. Redusert sjølvgjerdning som følgje av låg vasstad i elva, kan føre til auka kostnader med gjerdehald dersom det er beitedyr i området. Vi rår til at problemstillingar knytt til gjerdehald vert avklara tidleg i planprosessen.

Samla vurdering

Med tanke på verdiane knytt til biologisk mangfald og landskap er det svært uheldig med ei turrlegging av Fessegrova. Vi meiner gevinsten ikkje kan forsvare dei allmenne interessene som vil gå tapt eller reduserast, og vi meiner at Fessegrova ikkje bør byggjast ut. Vi ser det og som svært uheldig med inngrep i sårbart fjellandskap, og meiner at overføringa av Heimste Tverrelva bør takast ut av planane. Inngrepa knytt til overføring av Heimste Tverrelva medfører og monaleg reduksjon i inngrepsfrie naturområde.

Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon etter det omsøkte alternativ 1. Dersom utbygginga skjer utan utbygging av Fessegrova og Heimste Tverrelva er konfliktnivået monaleg mindre. Fylkesmannen vil ikkje gå imot at det vert gjeve konsesjon for utbygging av Sætrealdalen kraftverk dersom overføringa av Fessegrova og Heimste Tverrelva vert teke ut av planen.

Ut i frå føreliggjande opplysningar vurderer vi at verknadene av omsøkte tiltak ikkje er til hinder for etablering i høve til ureiningslova og lov om laksefisk og innlandsfisk.

Ved ev. utbygging føreset vi elles at det vert lagt vekt på skånsam utføring, god terrengtilpassing og minst mogleg inngrep. Det må takast omsyn til vegetasjonen i området og kantvegetasjonen må ikkje fjernast, jf. § 11 i vassressurslova.”

Sogn og Fjordane fylkeskommune har i fylkesutvalget 15.11.2006 gjort følgende vedtak:

1. ”Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at konsesjon vert gitt for utbygging etter hovudalternativet ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.
2. Ut frå m.a. landskapsmessige omsyn meiner fylkeskommunen at det bør tilretteleggast for slepping av minstevassføring minst lik alminneleg lågvassføring ved alle tre inntaka og at noko av flaumvassføringa til Fessegrova kan gå i det eksisterande elveløpet.”

Vi refererer vidare fra saksutredningen:

”5. FYLKESRÅDMANNEN SI VURDERING AV FORDELER OG ULEMPER, EVT. NYE FORSLAG TIL AVBØTANDE TILTAK

Fordelane ved tiltaket er fyrst og fremst av økonomisk karakter og knytt til energiproduksjon på 22,3 GWh/år. Kraftverket vil bidra til å sikre næringsgrunnlaget for gardsbruka i området.

Det er ikkje forslått slepping av minstevassføring ved dei tre inntaka. Alminneleg lågvassføring er berekna til 13 liter/sek for Heimste Tverrelva, 27 liter/sek for Ytste Tverrelva og 5,5 liter/sek for Fessegrova, til saman 45,5 liter/sek. Produksjonstapet ved slepping av slik minstevassføring er berekna til 1,2 GWh, eller 5,4 % av berekna samla produksjon. Av utgreiingane som følgjer søknaden går det fram at det vil vere mest å vinne ved å legge til rette for slepping av minstevassføring i Fessegrova. Fossane i denne elva er mest synleg frå dalen og det vil vere ein fordel for det biologiske mangfaldet om ikkje alt vatnet vert fjerna.

Ut frå m.a. landskapsmessige omsyn meiner fylkesrådmannen at det bør tilretteleggast for slepping av minstevassføring minst lik alminneleg lågvassføring ved alle tre inntaka og at noko av flaumvassføringa til Fessegrova kan gå i det eksisterande elveløpet.

Tiltakshavar har plikt til å undersøke om og korleis tiltaket vil virke inn på automatisk freda kulturminne, jf. § 9 i Lov om kulturminne. I eit evt. løyve til utbygging må det difor settast vilkår om oppfyljing av tiltakshavar si undersøkingsplikt i god tid før tiltak skal gjennomførast. Undersøkinga må gjerast på snø- og telefri mark. Dersom automatisk freda kulturminne blir påvist, skal dei handsamast i tråd med vanleg forvaltingspraksis for slike.

Det er ingen freda bygg eller andre nyare tids kulturminne som direkte kjem i konflikt med tiltaket. Fylkesrådmannen ønskjer likevel å peike på forhold i tiltaket sitt nærrområde. I følgje plan for vern av kulturminne i Bremanger kommune er 11 bygningar på Myklebustsætra kategorisert i verneklasse A, noko som betyr at bygningane er verneverdige etter Kulturminnelova. At ein bygning er verneverdig etter Kulturminnelova seier òg at den har nasjonal verneverdi. I følgje planen handlar dette om 6 sel, 3 høyløer og 2 seterfjøs, på gbnr. 115/11-10-9-3-2-7.

Stølen er framleis i drift. Frå ein kulturminnefagleg ståstad blir ein støl vurdert som eit kulturminne i seg sjølv. Ein støl som er i bruk også i dag, med eit bygningsmiljø av nasjonal verneverdi, må vurderast å ha høg kulturminneverdi. Etter fylkesrådmannen si oppfatning bør eit kvart tiltak med direkte eller indirekte konsekvensar for stølen ta sikte på å i så stor grad som mogeleg minimalisere negative konsekvensar av tiltaket. Dette gjeld også visuelle forhold i høve til stølen, som til dømes kraftlinjer og redusert vassføring i vassdraga rundt stølen. Slep-

ping av minstevassføring i Fessegrova vil difor vere positivt også for Myklebustsætra som kulturminne.

I denne samanhengen kan også Vikesetra på den andre sida av vatnet, nemnast. Her står det 5 sel i verneklasse B, gbnr. 114/6-3-1-5-4. Verneklasse B betyr at bygningen er verneverdig etter Plan og bygningslova, med andre ord at den har regional verneverdi.

6. KONKLUSJON/TILRÅDING

Fylkesrådmannen rår til at konsesjon vert gitt for hovudalternativet ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt. Ut frå m.a. landskapsmessige omsyn meiner fylkesrådmannen at det bør tilretteleggast for slepping av minstevassføring minst lik alminneleg lågvassføring ved alle tre inntaka og at noko av flaumvassføringa til Fessegrova kan gå i det eksisterande elveløpet.”

Riksantikvaren uttaler i brev av 11.07.2007 at de ikke vil gi uttalelse i denne saken og at uttalelsen fra Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ivareta kulturminnemyndighetenes merknader.

Bergvesenet uttaler følgende i brev av 08.08.2006:

”Ut fra saksdokumentene kan vi ikke se at tiltaket berører viktige mineralske ressurser, og Bergvesenet har følgelig ingen merknader til søknaden.”

Statens vegvesen uttaler i brev av 11.07.2006:

”Statens vegvesen har gått gjennom søknaden om konsesjon. For etablering av dette anlegget må de søke på vanleg måte om avkøyrsløse, kryssing eller nærføring av grøft/kabel til rv 614. Byggegrensa er 50 meter frå midtline veg og alle ønskjer om installasjonar nærmare må det også søkast om.”

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane uttaler i brev av 18.09.2006:

”Vi har vore på synfaring i delar av området som er søkt utbygd og uttalen omhandlar utbygging etter alternativ 2 som i hovudsak omfattar *Ørnereirvatnet, Sætrdalsvatnet, Fessegrova, Fessefossen og Yste Tverrelva*.

Alternativ 1 som også inneber utbygging av Heimste Tverrelva, har vi ikkje hatt tid til å vurdere.

Dette alternativet (alt. 2) inneber tørrlegging av 2 fossar og 2 elvar, og regulering av 2 vatn, der fossen i Ytre Tverrelva, Sætrdalsvatnet og Fessefossen (i naturvernsamanheng) synest å vere dei mest verdifulle objekta som er med i planen.

Området vert kryssa av to merka fotruter, er lett tilgjengelig for fottur og fiske, har gode beite, særst rikt med bær og er generelt eit vakkert og frodig, grønkledd dalføre.

Vår tilråding er slik:

Berre ei begrensa utbygging etter alternativ 2 som bevarer fossane og utan regulering av Sætrdalsvatnet, er tilrådelig for dette området. Rørgata til kraftstasjonen bør gravast ned.

Ørnereirvatnet Fessegrova og Fessefossen

Ørnereirvatnet er foreslått permanent regulert opp ca. 1,5 m. Denne reguleringa inneber at Fessefossen normalt vert tørrlagt. Permanent reguleringa av vatnet vil truleg ikkje forringe eller endre området i stor grad. Men tørrlegging av fossen og elva vert godt synlege inngrep, og dei biologiske konsekvensane er uklare. Inngrepa slik dei no er skisserte, er derfor ikkje tilrådelig.

Sætrdalsvatnet og Sætrdalsfossen

Sætrdalen og Sætrdalsvatnet er prega av å vere frodige og urørte, noko som gjer dalføret einestående i eit område som elles har mange merke etter menneskelig aktivitet. Regulering av Sætrdalsvatnet vil forringe Sætrdalen mykje som turområde. Fossen i Ytre tverrelva er eit markert landemerke i Myklebustdalen og bidreg betydeleg til naturopplevinga og heilheita. Vi meiner at det må leggest stor vekt på å bevare dette ”systemet”, og ei eventuell kraftutbygging her må være så skånsam slik at desse verdiane ikkje vert skadelidande.”

Sogn og Fjordane Turlag uttaler i brev av 15.09.2006:

”Vi viser til mottoken konsesjonssøknad vedlagt dykkar brev av 22.05.2006, og takkar for at høyringsfristen vart sett til i god tid etter sommarferien. Høyringsfråsegna vår er basert på konsesjonssøknaden med vedlegg, på ei enkel synfaring vi har hatt i området, og på samtaler med folk som er lokalkjende.

Om Sogn og Fjordane Turlag:

Sogn og Fjordane Turlag er eitt av Den Norske Turistforening sine 51 medlemslag, og fylkeslag for 11 lokale turlag spreidd over heile fylket. Sist oppdaterte medlemstal: 3.904.

Friluftsliv i det aktuelle området:

Fastlandsdelen av Bremanger kommune er i svært stor grad prega av kraftutbyggingsinngrep. Området nord for vegen mellom Alfoten og Svelgen, bortsett frå den sørvestlege delen med mellom anna reguleringsmagasina Nibbevatnet, Vingevatnet og Svelgsvatnet, er så vidt vi veit frie for slike inngrep, bortsett frå nokre kraftliner. Det i stor grad urørte, mange stadar

fullstendig urørte, preget fjellområdet nord for Myklebustdalen har, gjer dette til eit attraktivt turområde som den planlagde kraftutbygginga vil gjere *store* inngrep i. (I ein kommune som Bremanger, med så store naturinngrep frå før, må nye inngrep vurderast nøye, utan at ein dermed skal "stoppe utviklinga". "Utvikling" kan skje på mange måtar, også meir naturvenlege.)

Sætrédalsvatnet er det største av vatna i dette fjellområdet, og ligg i eit uvanleg fint landskapsrom som er fullstendig urørt bortsett frå den fine og solide brua over utløpselva. Inne frå dette landskapsrommet er heller ikkje naturinngrep andre stadar i området synlege. Dette er ei perle! Ørnereirvatnet er også mellom dei største vatna, truleg nr. 2 eller 3, bedømt ut frå kartet. Også dette vatnet ligg i eit fint landskapsrom, som dessverre er noko skjemma av kraftlina som kryssar vatnet. Fjelltoppane Troda og Klakegga er etter det vi veit, dei viktigaste topp-turmåla i området, og utsikten frå toppane er glimrande! Men det er også andre topp-turmål. Det aller meste av fjellområdet vert i større eller mindre grad brukt i samband med friluftsliv.

På Turkart Ålfotbreen er dei viktigaste turrutene avmerka. Desse er: Rute 42 Davik – Troda. Rute 43 Myklebustsætra – Klakegga – Davik (eller motsett veg). Rute 44 Bortne – Uglestøylen og vidare enten via Ørnereirvatnet til Myklebustdalen, eller nordover til Davik. Rute 42 og 43 er både fottur- og skiturruter. Rute 44 er berre fotturrute. Vi går ut frå at NVE har Turkart Ålfotbreen, slik at vi ikkje treng sende dokumentasjon i form av kopi av kart. (Gje underskrivne melding viss kartkopi trengst.) Vi kan nemne at både rute 43 og 44 kjem i *direkte* konflikt med den planlagde kraftutbygginga.

I tillegg til fot- og skiturar, er både jakt, fiske, bærplukking (blåbær, tytebær, molter, krekling) og sopplukking svært aktuelle friluftslivsaktivitetar i området. Hjortejakta er glimrande, mellom landets beste. Det er fleire gode fiskevatn. Det er vanlegvis godt med bær av høg kvalitet.

Fjellområdet vert først og fremst nytta til friluftsliv av folk frå Bremanger kommune, og lokallet vårt i Bremanger, Keipen Turlag, arrangerer både ski- og fotturar. Området vert også nytta av folk utanfor kommunen, både frå nabo-kommunar og turistar.

Ei nyleg etablert verksemd med base i Davik på nordsida av fjellområdet, driv med naturbasert turisme. Sjå heimesida: www.norway-adventures.com. Så vidt vi veit, nyttar dei både rute 42 og 43 på Turkart Ålfotbreen i si verksemd. (Berre nr. 43 er i konflikt med den planlagde kraftutbygginga.) Dette er eit godt døme på ei naturbasert næringsutvikling som *ikkje* er i konflikt med miljøet, men som *er/kan vere* i konflikt med meir naturøydeleggjande næringsutvikling.

Kommentarar til utbygginga:

Hovudintrykket vårt er at dette er ei lita utbygging med *svært* store samla naturinngrep samanlikna med storleiken på utbygginga. Vi finn *ikkje* at det er eit *rimeleg* forhold mellom storleiken på kraftproduksjonen og storleiken på inngrepa. Kanskje har utbyggaren i si planlegging sett for mykje på dei "gamaldagse" løysingane i prosjektet som var omtala i Samla plan, og for lite på dei løysingane som i dag vert nytta i moderne, meir miljøvenlege, småkraftutbyggingar?

2.2.1 Hydrologi og tilsig: For Fessegrova er medianavrenninga rekna til 81 l/s, for Heimste Tverrelva er overløpskorrigert medianavrenning rekna til 175 l/s, og for Ytste Tverrelva er medianavrenninga rekna til 405 l/s. Samla medianavrenning: 661 l/s. Dette fordeler seg med ca. 12,2 % på Fessegrova, 26,5 % på Heimste Tverrelva og 61,3 % på Ytste Tverrelva. Middellavrenninga fordeler seg noko annleis, men vi går ut frå at hovudgrunnen til det, er at den ikkje er overløpskorrigert. Uansett, er Ytste Tverrelva den klårt viktigaste i prosjektet, med godt over 50 % av vatnet.

2.2.2 Regulerings- og overførings-: I prosjektet legg ein opp til omfattande regulerings- og overførings- "Takrenna" ein legg opp til, i det som stort sett er snauffjell, er meir enn 6 km lang frå vestlegaste (neddemt areal i Ørnereirvatnet) til austlegaste (open sprengd kanal vest for Småvatna) del av inngrepet. Dei samla inngrepa er omfattande, med sprengd open kanal, nedgrave overføringsrør, sterkt auka vassføring i elvelaup som truleg må plastrast for å redusere erosjonen, bora tunnel, etablering av ei ny elv rett ut av bakken (frå boreholet) på ein stad der det i dag ikkje eksisterer elv, oppdemming av 2 vatn, Ørnereirvatnet og Sætrédalsvatnet og regulering av Sætrédalsvatnet med reguleringssoner som til saman opp og ned utgjør 27,4 % av Sætrédalsvatnet sitt noverande areal. Mange av inngrepa kjem "midt i" turstiane.

I det opne, høgtliggjande fjellterrenget må ein rekne med at anleggsarbeid og erosjon vil føre med seg ganske betydelege terrengskadar som det vil ta *svært* lang tid før naturen reparerer.

2.2.3 Inntak og dammer: Ved Sætrédalsvatnet vil ein få 3 ulike slags inngrep som alle kjem "midt i" den merka turstien: Dammen, inntaket og anleggsvegen. Til saman vert inngrepa ganske omfattande i det frå før idylliske og heilt urørde området. Positivt: Dammen skal plastrast, slik at den vert noko mindre synleg.

Dammen i Ørnereirvatnet vert 40 m lang, og i betong, og dermed godt synleg. Turrute 44 (umerka, men kartfesta) passerer nær ved dammen. Ein annan sti, som er *tydeleg*, men ikkje merka av på Turkartet, passerer tvers over elva ved utløpet frå Ørnereirvatnet. Om denne stien er mest brukt av folk eller dyr, har vi ikkje kjennskap til. (Truleg dyr.)

2.2.6 Kraftstasjon: Det må leggast vekt på støydemping av kraftstasjonen. Peltonturbinar "uler". Teknikkane for å støydempe kraftstasjonar har vorte betydeleg betra dei siste åra, men dette har NVE betre kjennskap til enn vi.

Vi ber NVE vurdere om det er trong for om-løpsventil i kraftstasjonen.

2.2.7 Vegbygging: Ved bygging av anleggsveg oppover lia, er det viktig at den vert lagd fint i terrenget, og slik at den vert best mogeleg skjermja av skog. Det er *sterkt* ønskjeleg at vegen vert grøn! Bæreevna kan vere like god for det. Under synfaringa vår oppover frå Myklebustsætra, gjekk vi eit stykke oppover ein grøn skogsveg som er eit glimrande døme på korleis ein miljøvenleg skogsveg (eller anleggsveg) kan vere. Bygging av anleggsveg heilt opp til Sætre-dalsvatnet, og inn i det *svært* fine urørte landskapsrommet der oppe, er etter vårt syn *vel-dig* uheldig. Det gjeld enten vegen går oppover langs røyrgata, eller om den vert ei forlenging av ein planlagd skogsveg.

2.2.8 Kraftlinjer: Det er *sterkt* ønskjeleg at kraftlina vert graven ned i dette området der det er så mykje våtmarksfugl. Tunge fuglar, til dømes den raudlista songsvana, er *spesielt* utsett for å kollidere med kraftleidningar. Vi ser at det vil vere ei utfordring å krysse elva med ein kabel. Kanskje kan ein nytte ei "kabelbru" over elva? Viss det skulle vere trong for det, kan den til og med kombinerast med ei enkel gangbru. (Ein fester kabelen på undersida av brua.)

Andre kommentarar til konsesjonssøknaden:

2.5 Fordeler ved tiltaket: Det er opplyst at Heimste Tverrelva tek livet av fleire hjort for året, og dette vert sett i samanheng med at dette er ei flaumelv. Hjorten er *svært* dyktig til å ta seg fram i det bratte vestlandsterrenget. Vi stiller oss sterkt tvilande til teorien om at det er ei vanleg dødsårsak at hjorten vert teken av flaum. I så fall må han vere *svært* pressa som følgje av rovdyr eller jakt. Vi finn det mykje meir sannsynleg at hjorten "lurer seg" på is som er dekkja av tørr snø på stadar der elva renn over svaberg. Uansett aksepterer vi *ikkje* nokre daude hjortar som argument *for* ei kraftutbygging. Skal ein då også bruke daude hjortar som argument *mot all* hjortejakt? Det er vel minst like relevant???

Det er opplyst at kvaliteten på fisken i Sætre-dalsvatnet og Ørnereirvatnet har vorte svært mykje dårlegare dei siste åra. Kraftutbygging med anleggsveg til Sætre-dalsvatnet vert brukt som argument for å gjere noko med fiskekvaliteten i vatna. For Ørnereirvatnet kan dette vere eit brukbart argument, men for Sætre-dalsvatnet er det meir tvilsamt, fordi bruk av vatnet som reguleringsmagasin truleg fører til at fisken sin mat-tilgang vert sterkt svekka etter nokre år. Ein annan måte å løyse problemet på, er å gje folk løyve til gratis fiske med garn i vatna, og å stille båten i Sætre-dalsvatnet til disposisjon for dette formålet.

2.6.3 Samlet Plan for Vassdrag: NB! Dette er ein *generell* kommentar til NVE og DN, ikkje til denne konkrete konsesjonssøknaden: Samla Plan for Vassdrag går gjennom ein skikkeleg høyringsprosess, der mellom andre friluftssorganisasjonane får høve til å uttale seg. Det er bra! Men når det gjeld kategoriflytting, fritak for Samla Planhandsaming og fritak for konsesjonshandsaming, så skjer dette utan at vi i organisasjonane får høyre noko som helst. *Ikkje* bra! Vi kjenner til og med døme på at *nære* naboar, som ligg midt i støysona for eit planlagt kraftverk, ikkje får vite noko som helst før *etter* at konsesjonsfritak er vedteke! Reglar om nabovarsel gjeld tydelegvis ikkje her! *NVE bør sjå på saks-handsamingsmåten i denne typen saker!*

3.2 Vanntemperatur, isforhold og klima: Vi stadfester at det i Sætre-dalsvatnet etter ei utbygging kjem til å bli tidlegare issmelting i straumsoner. Vidare er det vår erfaring at det ofte blir overvatn på reguleringsmagasin, og at isen går opp langs land, slik at skisesongen blir om lag 1 måned kortare enn på eit tilsvarende vatn som ikkje er regulert. I dei kystnære fjella på Vestlandet er dette vesentleg, fordi den beste skisesongen er utover våren, i mars, april og mai.

3.7 Landskap: Ei reguleringszone på 27,4 % av Sætre-dalsvatnet sitt noverande areal, er *svært* negativt for landskapet! Særleg ille vil det vere når magasinet er nedtappa, slik det truleg vil vere til dømes i godværsperiodar ut på sommaren etter at snøsmeltinga er slutt.

Inngrep i ope fjellandskap vil opplevast som betydeleg meir negative enn inngrep i skogsområde, der inngrepa vert meir "kamouflerte". Anleggsveg i det fine landskapsrommet ved Sætre-dalsvatnet, vil vere svært negativt.

Vi delar *absolutt ikkje* konsesjonssøkjaren sitt syn på at ei elv som brått kjem ut av eit rundt hol i fjellet og renn nedover ei myr mot Sætre-dalsløken, er eit positivt bidrag i landskapet. Vi ser det heller ikkje som positivt at det i Sætre-dalsløken truleg vert erosjonsproblem, slik det må lagast støttemurar m.m. (Sjå 3.3.3 Erosjon.)

3.9 Landbruk/skogbruk: Under synfaringa vår observerte vi ein del sauer på beite i nærleiken av vatna frå Sætre-dalsvatnet og vestover. Talet vi observerte var ikkje så stort at reduksjonen i beiteareal som følgje av oppdemming av Sætre-dalsvatnet og Ørnereirvatnet, vil ha særleg mykje å seie for landbruket.

3.11 Brukerinteresser: Nokre permanente konsekvensar utbygginga vil ha for friluftslivet:

Rute 44 på Turkart Ålfotbreen, strekkinga Myklebustdalen – Uglestøylen (umerka):

- Fessefossen vil forsvinne fullstendig som det viktige landskapselementet den er i dag. Turruta går nær ved, på austsida av elva.
- Dammen ved utløpet av Ørnereirvatnet vil verke skjemma. Turruta passerer like ved dammen.

- Ruta kryssar i dag den vesle elva mellom Ørnereirvatnet og Ørnereirløken. Oppdemminga vil føre til at denne passasjen vert sperra, og ein må gå ein 1 km lang omveg aust om Ørnereirløken for å kome fram.
- Både oppdemminga av vatna og tunnelinntaket i austenden av Ørnereirløken vil verke skjemma og redusere naturopplevinga.

Rute 43 på Turkart Ålfotbreen, strekninga Myklebustsætra-Sætreidalsvatnet-Klakegga (merka):

- Når ein har gått opp den til dels nokså bratte lia og kjem opp i det no så fine landskapsrommet ved Sætreidalsvatnet, vil "belønninga" vere utsikt til store naturinngrep som ein demning, eit kraftverksinntak eit stykke bortanfor, ein anleggsveg som kryssar seg opp heilt til vatnet, eit reguleringsmagasin, og i aust ei anleggsmaskinframstilt elv med sannsynlege erosjonsproblem og truleg betydelege terrengskadar etter anleggsarbeidet.
- På den tida då det er finast å gå fotturar, i godværsperiodar frå midten av juli og utover, etter at snøen i fjellet her har smelta, vil magasinet truleg vere nedtappa med ei svart reguleringsone som kan verte over ¼ av det noverande arealet på Sætreidalsvatnet. Kva skjer då med naturopplevinga?
- Oppover mot Rundehaugen går stien like på sørsida av ei elv med kunstig stor vassføring og med sannsynlege store spor etter anleggsarbeid og/eller erosjon.
- Oppover mot, og frå, Rundehaugen er det i dag ein nydeleg utsikt over Sætreidalsvatnet og vidare vestover. Korleis vert utsikten viss vatnet er nedtappa?

Andre verknader for friluftslivet:

- Korleis vert opplevinga av å fiske i eit nedtappa reguleringsmagasin? Fiske er meir enn å få fisk!
- Viss ein skal gå vestover i retning Ørnereirvatnet, er det naturleg å krysse elva mellom Sætreidalsløken og Sætreidalsvatnet. Viss Ørnereirvatnet vert ført austover, er det sannsynleg at vassføringa ofte vert så stor at det vert vanskeleg å passere.
- Viss ein skal gå frå Sætreidalsvatnet og vidare til toppane Kvasshornet og/eller Kårnyken, vil ein gå langs samanhengande naturinngrep så og seie heile vegen. Så høgt oppe i fjellet, skjer gjengroing seint! Kvasshornet er 1 m høgare, og Kårnyken 33 m lågare enn Klakegga, og begge har ein fantastisk utsikt, mellom anna innover Nordfjorden, og mot toppane og breane i Ålfotbreamrådet.

Om dei ovannemnde konsekvensane påstår utbyggerane at: "På permanent basis vil tiltaket ikke være i konflikt med brukerinteresser som

jakt, fiske og friluftsliv, -", og "Nytt elveløp ned Sætreidalskkaret vil etter vår oppfatning gi et positivt tillegg til dagens situasjon og til dels veie opp for andre inngrep." *Vi er, for å seie det svært, svært forsiktig, ikkje einige i utbyggerane sine påstandar!*

4.5 *Tilkobling til leveransenett:* Vi viser til det som står om punkt 2.2.8 Kraftlinjer ovanfor.

4.7 *Alpinanlegg:* Vi oppfatar det slik at eit alpinanlegg med skiheis i Sætreidalskkaret, betyr eit alpinanlegg i fjellsida aust for Sætreidalsvatnet, oppover mot Svoreggene og/eller Rundehaugen. Dette vil i så fall mellom anna krevje ein heilårs bilveg opp heile fjellsida frå Myklebustdalen til Sætreidalsvatnet. Etter vårt syn er dette ei dårleg plassering av eit alpinanlegg!

Samandrag av Turlaget sitt syn på utbygginga:

Sætreidalen kraftverk har nær sagt "full pakke" av store naturinngrep:

- Eit "takrenne" i stort sett ope fjellterreng med over 6 km frå vestlegaste til austlegaste del av inngrepet. Takrenna omfattar m.a. ein open, sprengd kanal, eit langt nedgrave røyr, ein bora tunnel, og 2 kunstige elvar med sannsynlege store erosjonsproblem.
- 2 av dei største vatna i eit frå før urørt område – bortsett frå ei kraftline over det eine vatnet – vert oppdemde.
- Det største, og heilt urørte, vatnet i området vert reguleringsmagasin med ei samla reguleringsone på 27,4 % av vatnet sitt noverande areal.
- 2 fine fossar vert fullstendig tørrlagde, ein 3. foss får sterkt redusert vassføring.
- Ein ny anleggsveg oppetter ei heil fjellside, og opp til eit stort idyllisk vatn.
- Null i minstevassføring.
- For utbyggingsalternativ 2, ei røyrgate i dagen, på betongklossar.
- Konflikt med eit verneverdig myrområde.
- Ei ny kraftline som fører til fare for kollisjonar med raudlista fugl.
- Generelt betydeleg større konflikter med biologisk mangfald enn i fleirtalet av andre småkraftutbyggingar, sjå Spikkeland sin rapport.

Dette er ei lita utbygging med ei storutbygging sin inngrepsprofil! Av dei over 30 småkraftutbyggingssakene i Sogn og Fjordane vi har vurdert dei siste åra, er dette den utbygginga som har dei største *samla* inngrepa. Berre *ei* anna utbygging er i nærleiken av å kunne "måle seg med" denne når det gjeld samla inngrep. *Sogn og Fjordane Turlag går sterkt mot denne utbygginga. Dette gjeld begge dei omsøkte utbyggingsalternativa. (Alternativ 2 er betre når det gjeld "takrenne" og reguleringshøgde, men mykje verre når det gjeld røyrgate.) Småkraftutbyggingar med så store samla naturinngrep må ikkje få konsesjon!*

Vi vil innstendig be NVE om å avslå denne konsesjonssøknaden. Å gje konsesjon til ei slik utbygging, vil vere i strid med den relativt miljøvenlege lina NVE har lagt seg på for småkraftutbyggingar!

Framlegg til ei alternativ utbygging med akseptable inngrep:

Vanlegvis kjem ikkje Sogn og Fjordane Turlag med framlegg til utbyggingsløyser, men ettersom vi har stor forståing for grunneigarane på Myklebust sitt ønskje om tilleggsinntekter, skal vi her gjere eit unntak. Vi skisserer derfor grovt ei redusert utbygging som etter vårt syn har ein sum av inngrep som er akseptabel:

- Berre Ytste Tverrelva vert bygd ut. Dette er den klart største elva, og ei slik utbygging vil høgst sannsynleg vere lønsam. Ein unngår den ”forferdelege takrenna”.
- Inntaket vert lagt på nedsida av fossen sør for Sætrealdsvatnet. Dette gir eit falltap på anslagsvis 30 – 35 m, (mindre enn 10 %) samanlikna med det som er omsøkt. (Vi har ikkje målt opp dette nøyaktig.) Dette gir også store miljømessige fordelar. Det fine landskapsrommet rundt Sætrealdsvatnet vert fullstendig urørt - som før. Fossen på nedsida av Sætrealdsvatnet vil renne som før.
- Anleggsvegen vert avslutta ved dammen, i eit område der den mykje betre kan ”kamouflerast” av skog. Ein unngår å bygge veg det siste, bratte, og svært synlege partiet opp til Sætrealdsvatnet. Men samstundes kjem vegen så langt opp, at tilgangen til Sætrealdsvatnet for å drive kultiveringsarbeid for å betre fiskebestanden, vert mykje betre enn i dag. Vegen må vere grøn, og berre vere køyrbar med traktor for transport og skogsdrift, og med gravemaskin for reinsking/anna vedlikehald av inntaksbassenget.
- Røyrgata vil høgst sannsynleg kunne gravast ned heile vegen ned til kraftstasjonen. Inntaket vert på nedsida av det bratte partiet der det i hovudalternativet i konsesjonssøknaden vert rekna med å bore tunnel.
- Ettersom ein ikkje har reguleringsmagasin, må ein i kraftstasjonen nytte ein (Pelton-)turbin (muligens 2?) som har stor spennvidde i slukeevna, slik at ein kan nytte vatnet på ein god måte. Den store sjølvreguleringa oppstrøms inntaket, vil vere ein stor fordel. Kraftstasjonen må støydempast godt!
- Ei utfordring vil vere å få etablert eit godt inntak som samstundes er minst mogeleg synleg frå dalen.
- Produksjon: Vi har ikkje rekna nøyaktig på dette, og har heller ikkje kompetanse til det, men vil vel anslå at produksjonen vert om lag halvert samanlikna med det som er konsesjonssøkt. Til gjengjeld vert dei uheldige naturinngrepa reduserte til ein brøkdell! Byggekostnadane vert sterkt reduserte.

- Økonomi: Den omsøkte utbygginga, med omfattande anleggsarbeid i eit stort område høgt oppe i fjellet, gjer det etter vår vurdering svært vanskeleg å anslå dei samla byggekostnadane sikkert på førehand. Ein kan fort få svært så ”ubehagelege overraskingar”. Den utbyggingsløyseringa vi skisserer, er det vi vil karakterisere som ei ”standard småkraftutbygging”, der den økonomiske sida er oversiktleg, utan store usikre faktorar. Vi vil tru at også bankane vil ”like” ei slik utbygging betre, og redusere krava til eigenkapital, slik at det vert lettare for alle grunneigarane som eig fallrettar, å vere med.
- Konfliktane med biologisk mangfald vil med i slik utbyggingsløysering bli sterkt reduserte. Viss ein kan grave ned kraftlina ut frå kraftstasjonen, vert konfliktane reduserte ytterligere.”

Norway Adventures skriver i brev av 26.09.2006:

”Litt om oss:

Vi er en bedrift som driver hovedsakelig med friluftslivsaktiviteter både for private og bedriftskunder, nasjonal og internasjonal. Vi har base på Danvik rett på andre siden av fjellet hvor Sætrealden kraftverk er prosjektert. Vi bruker fjellet til våre turer og spesielt område rundt Myklebustsætra (Hauran, hylle 7 på vei ned fra Sagen, Plogen, osv.). Det er ikkje lett å få økonomi i driften grunna liten marknaden. Det unique selling point vi bruker igjen og igjen er at vi fortsatt har urørt natur og skikkelig villmark i et fantastisk turterreng.

Standpunkt om utbygging:

I prinsipp er jeg for kontrollert vasskraftutbygging. Jeg vet hvor vanskelig det er her i utkantene å tjene penger, grunneierer må gjerne gjøre det med minikraftverk. I Sætrealden kraftverk sine planer synes vi at inngrep i naturen er både alt for stor i forhold til produksjonen (størrelsen på kraftverk). Spesielt denne takrenne blir en skjemmende sak. Ved bruk av heile Myklebustdalen og besøk av Myklebustsætra (som blir besøkt av mange turister hver sommer) har vi utsikt mot fjellsiden der anleggsvei og rørgate er planlagt. Det er veldig synd at denne delen av området som var fortsatt uberørt (bortsett fra kraftlinjer og hovedvei) får en smell i form av forholdsvis store inngrep. Minste krav til utbygging burde være at rørgata blir lagt under jord og at hele området blir beplantet direkte etter anleggsfasen. Da forsvinner det i alle fall delvis i terrenget.”

Sogn og Fjordane Energi uttaler i brev av 13.09.2006:

”SFE Nett er netteigar og har områdekonsesjon der Sætrealden kraftverk er planlagt å kome.

I konsesjonsøknaden er det søkt om ein installert effekt på inntil 4,5 MW.

Som nemnt i tidlegare brev av 27.02.04 til søkar er nettilhøva i området under utgreiing.

Tilknytning til dagens 22 kV-nett vil kreve betydelege linjeførstekningar. I tillegg til bygging av fleire km ny linje, må ein forsterke det svake nettet til Rugsund sekundærstasjon, som er næraste transformeringspunkt til 66 kV.

Ei tilkopling på 66 kV ved kraftverket har derfor også vore vurdert. Men sidan det er sannsynleg at linja vert fasa ut som overføringslinje, ligg det an til at den ikkje vert reinvestert som nettanlegg. Linja vil då kunne gå over til å bli ei rein produksjonslinje og i så fall må den reinvestert av brukarar av linja når levetida for linja er ute.

Statnett har no meldt ei ny 420 kV linje frå Fardal til Ørskog. Traseen for ei eventuell ny 420 kV linje vil ha betydning for utvikling av det underliggande regionalnettet i området og korleis ein skal legge tilhøva best mogeleg til rette for ny produksjon og tryggleik i straumforsyninga.

Generelt vil ein basere seg på ei forsterking av 132 kV-nettet og fase ut gammalt 66 kV-nett der det er praktisk mogeleg etter kvart som den tekniske levetida for nettet er ute. Dette vil også gjelde for det overliggande nettet i området der De planlegg kraftverk. Bakgrunnen for dette er mellom anna den effektiviseringa av nettdrifta som ein er pålagt av styresmaktene (NVE).

Ymse tilhøve gjer at ei sanering av 66 kV vil kunne ta lang tid. Ein må ta omsyn til den kraftproduksjonen som allereie er etablert i området og ein må legge til rette for at det kan kome meir produksjon i området, mellom anna av den typen som De planlegg. Innanfor gjeldande rammevilkår for nettdrifta må dette gjerast på ein måte som gir lavast mogeleg kostnader for ny produksjon. Som nemnt kan det derfor vere aktuelt å behalde noko 66 kV linjer som reine produksjonslinjer.

66 kV-nettet for øvrig har sine avgrensingar med omsyn til å auke innmatinga av produksjon på dette nivået.

Det kan då oppstå flaskehalsar andre stader som t.d. mellom Rugsund og Maurstad. Ved å legge noko av dagens innmating over frå 66 kV til 132 kV, vil 66 kV-nettet kunne avlastast. Dette vil bli utgreia, men det vil uansett ta lang tid før ei slik omlegging kan bli gjennomført.

I det aktuelle området er det også ein del andre planar om nye kraftverk. Mellom anna er det under utgreiing nye prosjekt i Øksenelvane og Askåra. Dersom det viser seg at ein samla ny produksjon får eit visst omfang, kan det vere grunnlag for å etablere ein ny transformatorstasjon med transformering 132/22 kV t.d. i Askåraområdet og ta inn ny produksjon på 22 kV dit.

Sidan nettløysinga er så lite avklart, er kostnaden for nettilknytning av det planlagde kraftverket framleis usikker. Vi reknar likevel med at

vi etter kvart vil finne ei løysing for tilkopling av kraftverket.

I tillegg til nettforsterkning som omtalt ovanfor, må kraftverket ha si private avgreining frå gjennomgåande høgspenningslinje med m.a. brytaropplegg og transformator. Kostnadene med dette vil variere avhengig av lokale forhold og tilhøyre det einskilde kraftverket.

Bygging av nytt kraftverk må ikkje starte før det er oppretta nettleigekontrakt mellom SFE Nett og utbyggjar og alle tilkoplingsvilkår er stadfesta.

Vi vonar å kunne gje meir detaljert informasjon om mogeleg alternativ for nettilknytning når vi får avklaring på nettløysingar i det overliggande nettet. Dette vil vi kome tilbake til så snart som mogeleg.”

Alv Nyvoll ved adv. Atle Standal uttaler i brev av 12.09.2006:

”Denne henvendelse blir gjort på vegne av ALV NYVOLL, Ålfoten, som er eier av en forholdsmessig del av fallet som skal bygges ut.

Alv Nyvoll overtok i sin tid fra sine foreldre bruket ”Myklebust”, gnr. 6, bnr. 6 (i dag gbnr. 115/6). Hans eldre bror og best odelsberettiget, Samson Nyvoll, var den gang ikke interessert i å overta bruket, som i dag eies av hans sønn Odd Nyvoll. Så krevde likevel Samson Nyvoll å få overta bruket på basis av sin bedre odelsrett, og i forlikrådet inngikk Samson og Odd forlik, som gikk ut på at Odd skulle skjøte over bruket til Samson på visse vilkår, som er nedfelt i tinglyst skjøte av 12.2.1954 fra Odd Nyvoll til Samson Nyvoll. Skjøte i kopi følger vedlagt.

Vedlegg 1

Her heter det i punkt 2. i.f.:

”(Etter semja av 8.1.1954: Parten i Myklebust elektrisitetsverk ”og i Aalfoten brygge skal tilhøyra Alv Nyvoll. Turvande vassrett ”høyrer til elektrisitetsverket og dermed også til parten.”

På dette grunnlag krever Alv Nyvoll medeierrett i fallverdien i Ålfotvassdraget.

Det er tillatt å selge fallretter fra et bruk.

Undetegnedene har på vegne av Alv Nyvoll overfor konsesjonssøkeren Sætrealdalen Kraftverk AS i brev av 8.8. i år satt fram krav om at han blir godtatt som medeier i fallet og dermed som aksjeeier i selskapet, basert på størrelsen av hans rettighet. Kopi av brevet ligger ved.

Vedlegg 2

Mitt brev er på vegne av konsesjonssøkeren besvart av advokat Hans Lothe, jf. kopi av hans brev hit av 17. august i år, der Alv Nyvolls krav blir avslått.

Vedlegg 3

Jeg ser det slik at Alv Nyvoll i h.h.t. den siterte bestemmelse foran fra skjøte av 12.2.1954, p. 2 i.f., klart er medeier i fallet i elva. Dette må finne sin avklaring enten ved forlik eller ved domstolens mellomkomst.

På min klients vegne må jeg derfor kreve at konsesjon på utbygging av Ålfotvassdraget ikke blir gitt på nåværende tidspunkt, for får Sætre-dalen Kraftverk AS-konsesjon, vil Alv Nyvoll være utestengt fra deltakelse i utbyggingen, noe som vil gjøre hans eierrett i fallverdier verdiløs.

Min part er villig til å gå inn i forhandlinger med konsesjonssøkeren. Sætre-dalen Kraftverk AS har ikke rett til å sette i gang utbygging og dermed utnytte en fallverdi som en ikke-aksjonær er eier av.

Konsesjonssøknaden er lagt ut til gjennomsyn ved Bremanger Servicekontor. Jeg har bedt dokumentene utlånt derfra en kort stund, men det fant de ikke å kunne gjøre. Jeg er derfor så fri å be om å få tilsendt 1 eks. av dokumentene fra NVE, håper at det lar seg ordne og takker på forhånd.”

Linda Myklebust uttaler i brev av 15.09.2006:

”Min familie og jeg er ikke fastboende i bygden, men bruker stedet i ferier året rundt. Det står i papirene at vi vil bli berørt av utbyggingen, men ikke på hvilken måte, og med hvilke konsekvenser.

Vi har forståelse for at man om mulig ønsker å skaffe seg alternative inntekter i bygda, og ideen om å bygge/drive kraftverk er i så måte en interessant tanke. Det synes også fornuftig å vurdere alternative inntektsmuligheter for å om mulig sikre at ungdom blir i bygda. Men det fremkommer lite informasjon i søknaden om hvilke konkrete konsekvenser et slikt inngrep vil ha for både oss som vil bli berørt, og *ikke minst hvordan et slikt inngrepet vil påvirke miljøet*. Hvordan vil vannveier som fosser/elver/elveleier bli berørt og til hvilken pris? Er det kartlagt langsiktige konsekvenser, og hvor kan man ev. få informasjon om dette?

Ålfoten er en naturperle med vakker natur som vi må verne om, både nå og i fremtiden. Vårt innspill blir derfor at vi ønsker mer informasjon både om kortsiktige og langsiktige planer, med vedlagte dokumenter og utredninger som viser eventuelle fordeler og ulemper ved en slik utbygging. Vi ønsker også en beskrivelse av hvilke konsekvenser en slik utbygging vil ha for oss som berørte parter, men ikke minst konsekvenser for miljøet og naturen i fremtiden.”

Astrid Johanne Midthjell uttaler i brev av 12.09.2006:

”På flere punkt i dokumentet hevder Myklebust Grunneigarlag at dei har eiendomsretten over alt berørt område (t.d. pkt. 1.1 og 2.6.2 og ved-

legg 7.3.1). Dette ser eg på som uriktige opplysningar.

Som eigar av gnr. 115 bnr. 23 er eg såleis eigar av ein del av fallrettane i det berørte området.”

Ole Gunnar Ekerheim uttaler i brev av 06.08.2006:

”Jeg gjør med dette oppmerksom på at eiendommen min i Ålfoten grenser til hovedelva på Myklebust, og at vi har brønn i elva og får drikkevannet vårt derfra. Drikkevannet vårt har boligen fått fra elva i snart 100 år. Jeg kan således ikke godta noe reduksjon i vannføringen eller forurensning. Da må utbygger stå ansvarlig og skaffe oss nytt drikkevann fra andre steder. Gårdsnummer 115. Bruksnummer 13 på Myklebust.”

Søkers kommentar til høringsuttalelsene med tilleggsutredninger

Flere av høringsinstansene har i sine uttalelser påpekt at omsøkte alternativ vil medføre store naturinngrep. I forbindelse med at NVE sendte høringsuttalelsene over til søker for kommentar bad vi om at flere alternativer ble utredet. Søker har i brev av 05.05.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene, samt utredet flere nye alternativer etter ønske fra NVE. Brevet er oppsummert som følger:

”Sætre-dalen Kraftverk AS har mottatt noen høringsuttalelser i forbindelse med søknad om konsesjon til bygging av Sætre-dalen Kraftverk datert 05.05.2006. NVE har også oversendt et brev datert 16.01.2007 med oppstilling av høringsuttalelser og beskrivelse av alternativer som ønskes videre utredet.

Sætre-dalen Kraftverk ønsker å kommentere *alle* uttalelser og har utarbeidet et brev som inneholder både utredning av alternative utbyggingsløsninger og kommentarer til alle høringsuttalelsene. Alternativ [3] som er en tilleggsutredning til forslag fra NVE, er vårt nye hovedalternativ, mens alternativ [4]- [6] er foreslått videre utredet av NVE. Vårt brev er bygget opp på følgende måte:

Kap. 1: Videre utredning av ulike utbyggingsalternativer basert på brev mottatt fra NVE 16.01.07. Tidligere er hovedalternativ [1] og bialternativ [2] utredet.

Alt. [3] Utbygging av Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova. Heimste Tverrelva overføres i alternativ trasé, og alle tre elvene får minstevannføring som beregnet av NVE. Både Heimste Tverrelva og Fessegrova planlegges med regelmessig overløp av flomvann, mens Ytste Tverrelva får en overløpsperiode på høsten. Sætre-dalsvatnet reguleres til sammen 3 m, og alle rørgater graves ned.

Alt. [4] Fessegrova og Heimste Tverrelva tas ut av prosjektet, og Sætre-dalsvatnet regule-

res til sammen 1,5 m. Forøvrig som alternativ [3].

Alt. [5] Fessegrova tas ut av prosjektet. Forøvrig som alternativ [3].

Alt. [6] Heimste Tverrelva tas ut av prosjektet, og Sætrealsvatnet reguleres til sammen 1,5 m. Forøvrig som alternativ [3].

Kap. 2: Kommentarer til høringsuttalelser fra offentlige instanser.

Kap. 3: Kommentarer til høringsuttalelser fra involverte bedrifter.

Kap. 4: Kommentarer til høringsuttalelser fra organisasjoner.

Kap. 5: Kommentarer til høringsuttalelser fra privatpersoner.

I den grad at privatrettslige forhold innvirker på behandling av konsesjonssøknaden, ønsker vi fortløpende tilbakemelding fra NVE på dette slik at disse ikke er til hinder for behandling av søknaden.”

Vi ber om en rask saksbehandling og vi vil ettersende bildedokumentasjon av elvene med forskjellig vannføring som er etterspurt i brevet av 16.01.2007. Bildene er avhengig av riktig vannføring og bilder vil bli tatt og oversendt i løpet av sommeren 2007.”

Tilleggsutredninger

Nedenfor følger utredningene for alternativ 3 som er søkers nye hovedalternativ. For de andre alternativene viser vi til ovennevnte brev fra Sætrealdalen Kraft AS av 05.05.2007.

”1.3 Alternativ [3]. Utbygging av alle tre elvene.

Dette alternativet er et nytt konsept med basis i hovedalternativet som er beskrevet i konsesjonssøknaden av 05.05.2006. Vi har kombinert en full utbygging med høringsuttalelser, spesielt med fokus på å ivareta kommentarer fra Fylkesmannen.

- Heimste Tverrelva utbygges med alternativ overføringstrasé.
- Alle tre elvene får minstevannføring som beregnet av NVE.
- Heimste Tverrelva og Fessegrova vil få regelmessig overløp av flomvann.
- Ytste Tverrelva vil få en overløpsperiode på forsommeren.
- Sætrealsvatnet reguleres 1,0 m opp og 2,0 m ned til sammen 3 m.
- Rørgater graves ned.
- (...)

1.3.1 Hoveddata for utbyggingsalternativ [3].

Data for tilsig

Nedbørsfelt Heimste Tverrelva (km ²)	3,94
Nedbørsfelt Ytste Tverrelva (km ²)	4,50

Nedbørsfelt Fessegrova (km ²)	1,10
Nedbørsfelt, samlet (km ²)	9,54
Middelvannføring Heimste Tverrelva (m ³ /s)	0,525
Middelvannføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,563
Middelvannføring Fessegrova (m ³ /s)	0,113
Middelvannføring, samlet (m ³ /s)	1,201
Alminnelig lavvannsføring Heimste Tverrelva (m ³ /s)	0,018
Alminnelig lavvannsføring Ytste Tverrelva (m ³ /s)	0,027
Alminnelig lavvannsføring Fessegrova (m ³ /s)	0,006
Alminnelig lavvannsføring, samlet (m ³ /s)	0,051

Data for kraftverket

Inntakskote (c/c inntaksrør ø1600 mm)	+594,6
Fallhøyde (m)	378
Avløpskote	+215,0
Slukeevne maks. (m ³ /s)	1,452
Slukeevne min. (m ³ /s)	0,363
Innmatingsrør fra inntak, glassfiberrør, lengde 100 m ..	1000 mm
Øvre del av trykksjakt, glassfiberrør, lengde 950 m	800 mm
Nedre del av trykksjakt, stålrør, lengde 300 m	711-10,0 mm
Tilløpsrørets lengde (m)	1350
Installert effekt, maks (MW)	4,50
Midlere energiekvivalent (kWh/m ³)	0,86
Bruktid (timer/år)	5027
Magasinvolym (mill. m ³)	1,30
HRV	+598,00
LRV	+595,00

Data for produksjon

Produksjon, vinter (GWh) (1/10-30/4)	8,86
Produksjon, sommer (GWh) (1/5-30/9)	13,71
Produksjon, årlig middel (GWh)	22,57

Data for økonomi

Utbyggingskostnad (mill. kr)	39,921
Utbyggingspris (kr/kWh)	1,77

Elektriske anlegg

Generator	Ytelse 5,0 MVA	Spennning 6,0 kV
Transformator	Ytelse MVA	Omsetning:
Alternativ A	5,5 MVA	6,0 kV/22 kV
Alternativ B	5,5 MVA	6,0 kV/66 kV
Kraftlinjer	lengde	Nominell spennning kV
Alternativ A	3100 m	22 kV
Alternativ B	200 m	66 kV

*1.3.2 Teknisk plan for det søkte alternativ**1.3.2.1 Hydrologi og tilsig*

Hydrologiske data er utarbeidet og innkjøpt av Hydrologisk avdeling hos NVE v/Turid-Anne Drageset. Se konsesjonssøknad datert 05.05.2006.

Fessegrova:

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

Heimste Tverrelva:

Nedslagsfeltet for dette alternativet er øket fra 2,95 km² til 3,94 km². Tillegget er beliggende mellom kote 630 og 890 og har samme snaufjellandel og effektiv sjøandel som feltet forøvrig (99 % snaufjellandel og 0,2 % effektiv sjøandel). Høydemessig ligger tilleggsareal lavere enn øvrig del og på tilsvarende kote som feltet til Ytste Tverrelva, med tilsvarende midlere avrenning. Dette gir følgende korreksjonsfaktor i forhold til tidligere beregnet vannføring:

Midlere spesifikk avrenning for Heimste Tverrelva = 136l/s·km² for areal 2,95 km².

Midlere spesifikk avrenning for Ytste Tverrelva = 125l/s·km² for areal 0,99 km².

Korreksjonsfaktor = $(2,95 \cdot 136 + 0,99 \cdot 125) / (2,95 \cdot 136) = 1,31$

Midlere avrenning = 401 · 1,31 = 525 l/s

Alminnelig lavvannsføring er 4,5 · 3,94 = 18 l/s.

Ytste Tverrelva:

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

NVE anbefaler å benytte medianvannføring som utgangspunkt for dimensjonering av små kraftverk uten oppdemningsmuligheter. I vårt prosjekt legges det opp til en magasineringsgrad på 4,8 % av årlig avrenning. Av den grunn har vi valgt å dimensjonere kraftverket ut fra en middelværdi av mediankurven og middelkurven.

Beregning av anlegget i forhold til konsesjonsplikt iht. Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1: Samlet ytelse = $13,33 \cdot 378 \cdot (0,229 \cdot 1,31 + 0,405 + 0,081) = 3960$ nat.hk. Anlegget er under 4000 nat.hk. og konsesjon kreves ikke.

Beregning av konsesjonsplikt iht. vassdragsreguleringsloven § 2: Vi aksepterer at anlegget overskrider grensen for konsesjonsbehandling etter vannressursloven og ber om at

NVE bistår i beregning av økning i regulert vannføring.

Reguleringsmagasinet er 1,30 mill. m³ som tilsvarer 4,8 % av årsavløpet.

1.3.3 Reguleringer og overføringer

Sætedalsvatn planlegges med 3 høydemeter regulering og benyttes som inntaksmagasin. Vannspeilet som i dag ligger på kote +597,0 og har et areal på 0,452 km², reguleres opp 1,0 m til kote +598,0 m og ned 2,0 m til kote +595,0. Dette vil gi et tørrlagt areal på 0,066 km² og et oppdemmet areal på 0,021 km². Ved reguleringer som angitt ovenfor har inntaksmagasinet et reguleringsvolum på 1,30 mill. m³. Plassering av inntak og dam er markert til høyre på bildet, mens markert firkant midt i bildet viser plassering av overføringstunnel for Fessegrova.

(...)

Tekniske data, Tidligere verdier for hovedalternativ er angitt i parentes:

HRV:	+598,0	(+598,5)
LRV:	+595,0	(+593,5)
Areal vannspeil ved HRV:	0,473 km ²	(0,484 km ²)
Areal vannspeil ved LRV:	0,386 km ²	(0,360 km ²)
Magasinivolum:	1,302 mill. m ³	(2,35 mill. m ³)

(...)

Fessegrova planlegges overført på tilsvarende måte som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006 med noen modifikasjoner. Diameter av overføringstunnel reduseres til 280 mm (=diameter av borestreng) og boreriggen flyttes til nedstrøms tunnel. Dette vil redusere størrelsen på inntaket til et minimum.

Heimste Tverrelva overføres til *Sætedalsvatnet* nedstrøms kote +630 hvor Heimste Tverrelva renner utfor Skavlemyrene og ned i dalen. Rør ø800 mm med lengde 2200 m graves ned fra påkobling med trykksjakt og østover mot Heimste Tverrelva. Det lages et elveinntak nedstrøms Skavlemyrene med overløp for flomvann og utslipp av minstevannsføring. En mindre elv som renner inn i Heimste Tverrelva ca. 100 m nedstrøms inntaket for Heimste Tverrelva, overføres også. Traseen ligger nedenfor skoggrensen slik at denne ikke blir synlig etter at busk og kratt har vokst opp igjen. Det skal ikke utføres

noen byggearbeider oppstrøms inntaket og høgfjellet blir derfor ikke berørt. Samtidig blir ikke Sætreddalskaret berørt av tiltaket.

(...)

1.3.4 Inntak og dammer

1.3.4.1 Inntak Sætreddalsvatnet

Inntaket for Sætreddalsvatnet integreres i betongdemning som er satt på fjell. Trase for rørgate nedsprennes ca. 0,5 m under rørgate. Rørbruddventil/luke monteres mot røret på nedstrøms side, og det monteres også manuell luke på oppstrøms side. Fra inntak og utover legges inntaksrør $\varnothing 1600$ mm med inntaksrist på enden. Røret overfylles med stedlige steinmasser etter montering. Overkant inntaksrør legges 0,4 m under LRV for å forhindre isproblemer ved inntaket. I inntaket skal det også støpes en terskel med overkantkote lik LRV.

Snitt gjennom inntak for Sætreddalsvatnet:

(...)

1.3.4.2 Dam Sætreddalsvatnet

Ved utløpet av Sætreddalsvatnet bygges betongdam med lengde 20 m. Betongdammen fundamenteres på avgravid fjell, og det bygges et 2×5 m langt overløp på kote +598.00 som ligger 0,75 m lavere enn demningens endefelt og 1,0 m lavere enn gangbrua. Front og bakside av dammen plastres med overskytende masser fra nedsprengt inntakskanal og beslås med bortgravde toppmasser. Bro for tursti flyttes til toppen av inntaksdammen. Fra inntak legges også eget rør for utslipp av minstevannføring.

Opprisstegning av dam for Sætreddalsvatnet samt snitt gjennom overløp:

(...)

1.3.4.3 Inntak Ørnereirvatnet

Ved avløp tunnel jevnes et platå 8×8 m for bore-rigg, og det pilotbores $\varnothing 280$ mm mot Ørnereirløken. Det bygges en terskel og rist på kote +631,50 integrert i inntaket som også tilpasses terrenget rundt. Se forøvrig konsesjonssøknad 2006.05.05.

Tegning av endret inntak for Fessegrova:

(...)

1.3.4.4 Dam Ørnereirvatn

Dammen bygges på samme sted som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006, men høyde reduseres litt, det tilrettelegges for overløp av flomvann og rør for minstevannføring støpes inn i demning.

Tegning av dam for Ørnereirvatnet med spalte for overløp av flomvann:

(...)

1.3.4.5 Inntak Heimste Tverrelva

Fra enden av nedgravid rørgate bygges nedsprengt inntak. Det støpes kort terskeldam med høyde ca. 2 m over elveløpet som ligger i et lite

elvejuv med dybde 2-3 m i forhold til terrenget forøvrig. Det bygges inntak for en liten elv som renner ved siden av hovedløpet, og det slippes forbi minstevannføring.

Bilde fra område hvor overføringsrørgate er planlagt:

(...)

1.3.5 Rørgate

Trykksjakt som har en total lengde på ca. 1350 m bygges med nedgravde rør i hele lengden. Øverste del av rørgate bygges med glassfiberrør av varierende trykklasser opp mot PN32 (320 h.m), mens nederste del av trykksjakt fra kote +280 og ned mot kraftstasjon utføres med stålrør. Fra inntak og 100 m nedover benyttes $\varnothing 1000$ mm glassfiberrør med overgang til $\varnothing 800$ mm i lengde 950 m, mens stålrør $\varnothing 711-10,0$ mm legges på de resterende 300 m. Rørene vil bli lagt i tiltransportert sand iht. anvisning fra leverandør.

1.3.6 Tunnel

Overføring av Fessegrova går via boret tunnel fra Sætreddalen til Ørnereirløken hvor det etableres inntak ved enden av tunnelen. Det bores i stigende helning fra Sætreddalen med $\varnothing 280$ mm massiv borestreng fra planert flate 8×8 m hvor borerigg er montert.

1.3.7 Kraftstasjon

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.8 Vegbygging

Det bygges anleggsveg med lengde ca. 1900 m langs trase av trykksjakt opp mot Sætreddalsvatnet. Vegen tilpasses terrenget med permanent standard tilsvarende traktorveg for skogsdrift. Langs horisontal trase for overføring av Heimste Tverrelva bygges tilsvarende anleggsveg. Terrenget planeres etter at rørgate er ferdig lagt, og denne vegen vil i fremtiden bli fremkommelig med traktor, men vegstandard vil ikke tilsvare traktorveg for skogsdrift.

1.3.9 Kraftlinjer

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.10 Massetak og deponi

Det behøves 2350 m^3 sand og grus til omfylling av rør i trykksjakt og 2600 m^3 til horisontal overføringstrase. Sand kjøpes inn fra sandtak og transporteres til Ålfoten med båt. Forøvrig planeres overskytende masser lokalt slik at deponi unngås.

1.3.11 Kjøremonster og drift av kraftverket

Sætreddalen Kraftverk vil montere en peltonmaskin med 2 eller flere dyser. Virkningsgrad forventes å ligge over 88 % med 25 % pådrag som defineres som nedre produksjon. Det planleg-

ges hovedsakelig jevn drift av anlegget med varierende produksjon avhengig av tilsig og kote på inntaksmagasin. Ved magasinkote over +597 planlegges full drift, mens lavere magasinkoter gir gradvis mindre produksjon.

Figur under viser årsforløp av tilsig, produksjon og overløp ut fra enkel produksjonsanalyse. Analyse er basert på hydrologiske data fra NVE og en installasjon som angitt i kapittel 2.1.

Avrenning er basert på 50 % middelvannføring + 50 % medianvannføring.

1.3.12 Kostnadsoverslag

Sæteredalen Kraftverk AS	Mill. NOK
Kraftstasjon, Bygg	0,969
Kraftstasjon. Maskin/elektro	14,496
Vannveier	12,905
Dammer/inntak	0,818
Transportanlegg. Kraftlinje	1,500
Helikoptertransport	0,050
Rigg og drift (12 % av anleggskost)	3,699
Planlegging. Administrasjon (2,5 % av anl.kost)	0,771
Finansieringsavgifter og avrundning (5 % av anl.kost)	1,541
Diverse uforutsett (10 % av anleggskost)	3,083
Sum utbyggingskostnader	39,921

Kostnader er basert på prisforespørsel fra leverandører som er oppjustert for prisstigning og markedstilpasning. Kostnader for maskin og elektrotekniske arbeider er innhentet fra Voigt

Siemens i Trondheim i april 2007 og er basert på erfaringstall fra lignende prosjekter. Det er tatt utgangspunkt i en komplett leveranse inkl. montering for 4,5 MW installasjon med 22 kV oppkobling.

En komplett kraftstasjon med 66 kV oppkobling mot distribusjonsnett vil totalt sett med dyrere brytere/komponenter, samt kortere produksjonslinje koste det samme som et 22 kV anlegg.

1.3.13 Fremdriftsplan relatert til byggestart

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.14 Fordeler ved tiltaket

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.15 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

1.3.15.1 Arealbruk

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.15.2 Eiendomsforhold

Se konsesjonssøknad datert 2006.05.05 og kapittel 5 i dette brevet.

1.3.16 Samlet Plan for Vassdrag

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006.

1.3.17 Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Som angitt i konsesjonssøknad av 05.05.2006. (...)"

Nedenfor følger en sammenstilling av data for de ulike alternativene 3-6:

"Valgt utbyggingsalternativ	Alt. [3]	Alt. [4]	Alt. [5]	Alt. [6]
Utbygging av Ytste Tverrelva	Ja	Ja	Ja	Ja
Innkalkulert minstevannsføring [m ³ /s]	0,027	0,027	0,027	0,027
Utbygging av Heimste Tverrelva	Ja	Nei	Ja	Nei
Innkalkulert minstevannsføring [m ³ /s]	0,018	-	0,018	-
Utbygging av Fessegrova	Ja	Nei	Nei	Ja
Innkalkulert minstevannsføring [m ³ /s]	0,006	-	-	0,06
Samlet nedbørsfelt [km ²]	9,54	4,50	8,46	5,60
Total middelvannføring [m ³ /s]	1,201	0,563	1,088	0,676
Slukeevne [m ³ /s]	1,452	0,725	1,305	0,812
Installert effekt [MW]	4,50	2,25	4,05	2,52
Produksjon vinter [GWh]	8,86	3,80	7,98	4,50
Produksjon sommer [GWh]	13,71	7,60	12,16	8,74
Produksjon totalt [GWh]	22,57	11,40	20,14	13,24
Utbyggingskostnad [mill. NOK eks. mva.]	39,92	23,87	37,28	26,45
Utbyggingskostnad [kr/GWh]	1,77	2,10	1,83	2,00

Utredningen viser at en utbygging som omfatter alle 3 elvene er det mest gunstige alternativet målt fra et økonomisk ståsted. Driftssimuleringer med 20 øre/kwh for sommerkraft og 25 øre/kwh for vinterkraft gir overskudd for alle 4 alternativene.

I veileder 2-2003 fra NVE er det angitt en øvre lønnsom grense for utbygging av småkraftverk rundt 2,0 kr/kwh basert på en kraftpris på 15-20 øre/kwh og en realrente på 5-7 %. Nå har nok kraftprisen stabilisert seg på et noe høyere nivå i dag slik at denne grensen for et økonomisk lønnsomt prosjekt er hevet noe.

Vi er nødt til å sikre oss at prosjektet kan tåle noe utbyggingsoverskridelser og andre uforutsette kostnader. Vår økonomiske handlefrihet er begrenset og vår rangering av ønskede utbyggingsalternativer er basert på økonomiske prinsipper iht. tabellen øverst på denne siden.”

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 05.05.2007 kommentert de innkomne uttalelsene slik:

”2 Høringsuttalelser mottatt fra Offentlige instanser

Denne delen av brevet omfatter kommentarer til mottatte høringsuttalelser fra offentlige organer som må uttale seg om saken.

2.1 Fylkesmannen Sogn og Fjordane

Vi har mottatt et 6-siders brev med kommentarer fra Fylkesmannen datert 05.01.2007. Fylkesmannen vil ikke anbefale at det gis konsesjon til vårt omsøkte hovedalternativ fordi disse regnes for omfattende. Samtidig vil Fylkesmannen ikke gå imot en utbygging som kun omfatter Ytste Tverrelva. Vi vil her redgjøre for Fylkesmannens kommentarer og angi hvilke tiltak som vi vil iverksette for å minimalisere konfliktnivået til prosjektet.

2.1.1 Biologisk mangfold

Tørrlegging av Fessegrova er trekt frem som den mest negative enkeltaktiviteten. For å motvirke dette vil vi bygge en dam med overløp for flomvannsføring som overskrider overføringskapasiteten. Videre er tunneldiameter og således overføringskapasitet redusert i forhold til opprinnelig plan.

Alle elver som blir berørt er utredet med minstevannføring som beregnet av NVE, og vi vil vurdere jordkabel for oppkobling mot 66 kV dersom SFE bifaller denne løsningen.

2.1.2 Landskap

For å motvirke tørrlegging av Fessefossen, vil vi for alle alternativer gå inn for slipp av minstevannføring og bygge en dam med overløp av flomvann som overskrider overføringskapasiteten. Diameter av overføringstunnel er redusert som beskrevet i kapittel 1.

Regulering av Sætrødalvatnet reduseres til maksimalt 3 høydemeter for de nye alternativene med LRV kote +595,0 og HRV kote +598,0. Areal av regulert sone reduseres også som beskrevet i kapittel 1 og vil maksimalt utgjøre 18 % av fullt magasin.

Overføring av Heimste Tverrelva flyttes nedstrøms kote +630 som er nedre kanten av Skavlemyrene. Ny overføringstrasé vil ligge nedenfor skoggrensen og således gro igjen etter en tid.

2.1.3 Friluftsliv

Vegframføringen vil bli tilpasset terrenget og i størst mulig grad ”usynlig”. Veggen vil få en standard som traktorveg slik at den kan benyttes ved fremtidig vedlikehold, men skal samtidig ikke være bilveg. Det skal monteres låst bom ved kraftstasjonen.

Rørgata vil bli gravd ned uavhengig av alternativ.

2.1.4 Konsekvenser for jakt og fiske

Vår oppfatning er at konsekvensene er minimale.

2.1.5 Ureining og støv

Vi imøtekommer kommentarene fra Fylkesmannen på dette punktet.

2.1.6 Landbruk

Området er allerede inngjerdet, og eventuell redusert gjerdeeffekt vil kun påvirke grunneierne i området.

2.2 Bremanger kommune

Vi er i hovedsak enige med kommentarer mottatt fra Bremanger kommune.

Høringsuttalelsene gir etter vårt syn en balansert beskrivelse av tiltaket. Vi ønsker å kommentere et par ting.

2.2.1 Minstevannføring

Minstevannføring er medtatt for alle alternativene.

2.2.2 Anleggsveg

Vi stiller oss fullt bak kommentaren og vil bygge en anleggsveg som er tilpasset terrenget og ikke for bratt.

2.2.3 Oppkobling mot overføringsnettet

Dette punktet avklares i samarbeid med SFE-Nett.

2.3 Statens Vegvesen

Som angitt i konsesjonssøknaden punkt 2.2.6 vil forhold knyttet til Statens Vegvesen bli håndtert med egen søknad. Om nødvendig kan kraftsta-

sjonen også flyttes på nedsiden av RV614 i avstand >50m fra RV614.

2.4 Riksantikvaren

Vi har ingen kommentar til mottatt høringsuttalelse.

2.5 Bergvesenet

Vi har ingen kommentar til mottatt høringsuttalelse.

3. Høringsuttalelser fra organisasjoner/bedrifter

Denne delen av brevet omfatter kommentarer til mottatte høringsuttalelser fra bedrifter som bør uttale seg om saken og som indirekte blir involvert i saken.

3.1 SFE-Nett

Vi har tidligere hatt tett dialog med SFE-Nett for å avklare disse problemstillingene og er kjent med dem på forhånd. Kommentarene er også i det vesentlige gjengitt i konsesjonssøknadens punkt 2.2.8. Nettsituasjonen i området er under utredning og at trasévalg for ny 420 kV ledning mellom Ørskog og Fardal vil påvirke vår oppkobling mot leveransenettet.

M.a. har utfasing av 66 kV linja mellom Øksenelvane og Rugsund vært diskutert. I så fall er vi interessert i å overta deler av denne som en ren produksjonslinje i stedet for å bygge ny linje.

Vi har også etter innsendt konsesjonssøknad vært i jevnlig kontakt med SFE-Nett for å holde oss oppdatert på linjetilknytning, men det har ikke fremkommet noe nytt i denne saken i det siste.

Bilde som viser nettsituasjonen i området.

(...)

Konsesjonssøknad for 420 kV linje er inn-sendt. Alternative traseer er stiplet.

4. Høringsuttalelser fra organisasjoner/bedrifter

Kapittel 4 omfatter kommentarer til mottatte høringsuttalelser fra organisasjoner som kan uttale seg om saken og som kan ha bruksinteresser i området.

4.1 Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane

Vi ønsker å bygge ut på en skånsom måte innenfor rammer som økonomisk kan forsvares. Utbyggerne har ikke en finansieringssituasjon som forsvaret en utbygging med høy risiko. Vi er av den oppfatning at utbygging av alle tre elvene er det beste alternativet. For å minimalisere inngrepene vil alle alternativer som utredes, få nedgravd rørgate og slipp av minstevannføring som beregnet av NVE.

4.1.1 Manglende høringsuttalelse for alternativ 1

At Naturvernforbundet ikke har hatt tid til å vurdere hovedalternativet oppfatter vi ikke som relevant for saksbehandlingen fordi Naturvernforbundet ikke er en høringsinstans som må kommentere denne saken.

4.1.2 Merkede fotruter

Grunneiere har gitt tillatelse til å opprette en merket turløype i området som går fra Myklebustætra opp til Sætre-dalsvatnet. Fossen i Ytste Tverrelva er synlig fra en liten strekning på ca. 100 m i denne løypen. En turløype nr. 2 kjenner vi ikke til, og vi har heller ikke mottatt noe brev eller søknad om tillatelse til å opprette denne løypen.

Fotruten Myklebustætra – Sætre-dalen – Klakeegga

01.04.07 gikk vi gjennom toppboka som ligger i "postkassen" som er montert på varden på toppen av Klakeegga. Boka ble lagt ut 13.04.2002. Følgende antall personer er registrert:

2002 – 92 stk.

2003 – 96 stk.

2004 – 68 stk.

2005 – 89 stk.

2006 – 55 stk.

Ut fra navnene på personene i boken og tilhørighet er det rimelig å anta at ca. 1/2-parten har gått opp og ned på nordsiden fra Davik og ikke gjennom Sætre-dalen. Videre er ca. 1/2-parten av de som har gått Sætre-dalen i nær familie med grunneierene som står for utbyggingen, slik at antallet tilreisende som berøres at tiltaket er lite.

4.1.3 Ørnereirvatnet og Fessefossen

Alternativer som inkluderer Fessegrova vil bli utredet med redusert overføringskapasitet og jevnlig overløp av flomvann.

Se forøvrig kapittel 1.

4.1.4 Sætre-dalsvatnet og Ytste Tverrelva

Regulering av Sætre-dalsvatnet er redusert fra totalt 5 høydemeter til 3 høydemeter og således er konfliktnivået redusert. På forsommeren vil også snøsmeltingen i fjellet resultere i en overløpsperiode. Se forøvrig kapittel 1.

4.2 Sogn og Fjordane Turlag

Vi har mottatt et 7-siders notat med kommentarer fra Sogn og Fjordane Turlag som vi stiller oss litt undrende til. Det er riktig at Bremanger kommune har store inngrep fra kraftutbygging, men inngrepene er utført av Staten og Fylkeskommunen. Myklebust Grunneigarlag har medvirket til å begrense inngrepene.

Vi har forståelse for at en utbygging vil ha negativ effekt på naturopplevelsen i området, men kommentarer som er mottatt er til dels uriktige. Ifølge Sogn og Fjordane Turlag base-res opplysningene på lokalkjente personer uten å navngi disse. Vi er av den oppfatning at grunneierene i området (navngitt i punkt 1.1 i konsesjonssøknaden) som også bruker området jevnlig har den beste lokalkunnskapen i så måte. En gjennomgang av mottatte kommentarer gir en fargerik beskrivelse av en utbygging som vi ikke kjenner igjen.

4.2.1 Merkede fotruter

Se våre kommentarer som er angitt i kapittel 4.1.2.

4.2.2 Inngrepsfrie områder

Området har en del større inngrep som Turlaget ikke har registrert. M.a. er Langevatnet overført til Svelgen og Sördalsvatnet regulert med 9 m. Det er også nylig bygd en ny kraftstasjon nedstrøms Sördalsvatnet.

4.2.3 Storvilt tatt av flaum og hjortejakt

Her kommer turlaget med sin egen teori som sikkert er riktig mange steder, men ikke i vårt tilfelle. Vi antar også at manglende lokalkunnskap er årsaken til at vår argumentasjon ikke er riktig tolket. Vi argumenterer ikke mot døde hjorter, men vil påpeke at hjortejakt og hjortekjøtt er en betydelig ressurs for grunneiere i Ålfoten. Hjort som blir tatt av flaum er et forureningsproblem for de som har elva som drikkevannskilde i stedet for å være en ressurs. Befaring 07.11.2006 viste også 2 hjortedyr som nylig var tatt av flaum og underbygger våre opplysninger i konsesjonssøknaden. Under befaringen bekreftet også kommunens representant vårt syn på saken. Et par uker etter befaringen ble ytterligere 3 hjorter funnet druknet i Heimste Tverrelva.

4.2.4 Kvaliteten av fisk i Sætrédalsvatnet og Ørnereirvatnet

Vår lokalkunnskap i området omfatter flere regulerte vann. Dauremålsvatnet som har betydelig regulering, og Nibbevatnet som er regulert 5,5 m har en sunn fiskestamme med fin størrelse uten kultivering. Turlaget argumenterer sin egen sak med ønske om at Myklebust Grunneigarlag skal stille med båter slik at folk kan fiske gratis med garn i området samtidig som de burde kjenne til at vi selger fiskekort for samme område.

4.2.5 Nye elver med kunstig høy vannføring

Vi vil påpeke at ingen elver som vi overfører vil få kunstig høy vannføring fordi det kun er Sætrédalsvatnet som har magasinering.

4.2.6 Innkorting av skisesongen etter utbygging

I utgangspunktet krysser ikke skiløypa mellom Myklebustsætra og Klakegga over Sætrédalsvatnet, men går på sørsiden opp Sætrédalsskaret. Vi kan således ikke se at utbyggingen vil påvirke skisesongen. For Ørnereirvatnet som planlegges hevet (ikke regulert), er det tvilsomt om utbyggingen vil påvirke issmeltingen.

4.2.7 Allmenne brukerinteresser

- Dammen ved Ørnereirvatnet blir ikke så synlig som turlaget hevder. Det er en liten dam med liten totalhøyde. Dammen vil også ligge skjult oppå en hylle i terrenget slik at du ikke vil se den før du kommer helt opp til den.
- I den grad det er ønskelig/nødvendig, vil vi vurdere å bygge broer for stier som krysser elver med øket vannføring. Etter vår oppfatning vil man kunne krysse disse elvene på en grei måte ved normal vannføring.
- Inntaket ved Ørnereirløken er omprosjektert for å bli mindre synlig.
- Regulering av Sætrédalsvatnet er redusert.

4.2.8 Tiltak for å redusere effekten av utbyggingen

Vi har i videre utredninger endret overførings-traseen for Heimste Tverrelva og tilrettelagt for overløp av flomvann i Fessegrova, samtidig som regulering av Sætrédalsvatnet er redusert. Tiltakene er beskrevet i kapittel 1.

4.2.9 Utbyggingsalternativ lansert av Turlaget

Det utbyggingsalternativet som er lansert av turlaget vil ta bort en stor del av produksjonen og således inntektsgrunnlaget. Elvene i området er flomelver og en utbygging uten magasinering vil produsere betydelig mindre enn det som nåværende planer vil gjøre. Vi er av den oppfatning at alternativet som Turlaget lanserer ikke er økonomisk lønnsomt. Se forøvrig vår sammenstilling av ulike alternativ i kapittel 1.7.

5. Høringsuttalelser fra privatpersoner

Denne delen av brevet omfatter kommentarer til mottatte høringsuttalelser fra private personer som kan uttale seg om saken og som har berørte brukerinteresser i området.

5.0 Eierforhold

Vi har mottatt høringsuttalelser som beskriver andre eierforhold i området hvor kraftverket er planlagt enn det som er angitt i konsesjonssøknaden av 05.05.2006.

5.0.1 Rettsbok for Sunnfjord og Ytre Sogn Jordskifterett

Sak nr. 29/1986 "Jordskifte av utmark på gnr. 115, Myklebust i Bremanger kommune" følgende avskrift side 15.

(...)

All utmark i gardsnr. 115 Myklebust i Bremanger kommune er ifølge Jordskifteretten sameie mellom hovedbrukene som også i fellesskap står bak konsesjonssøknaden for Sætrealdalen Kraftverk.

Eiendomsretten til området som er gjengitt i vedlegg 7.0.1 er etter vår oppfatning riktig. Side 4 og side 106 i rettsboka har følgende avskrift:

(s. 4) "Eigedomsforholda i utmarka på Myklebust synest stort sett å være klare".

(s. 106): "Utmarka på gnr. 115 er delt i skogteiger, medan beite og grunn framleis ligg i fellesskap".

5.1 Astrid Johanne Midthjell

Astrid Johanne Midthjell er eier av gnr. 115, bnr. 23 som i sin tid utskilt fra gnr. 115, bnr. 10 som nå eies av Brynjar Myklebust og Eldbjørg Aske Myklebust. Det er nå fremkommet en minnelig ordning som gir Astrid Johanne Midthjell en tilsvarende medeierandel som størrelsen av eiendommen.

(...)

Dette endre ikke eierfordelingen mellom hovedbrukene og gir følgende eierfordeling for hovedbruk 10 sin eierandel:

Gnr. 115, Bnr. 10: $4,80 / (4,80 + 0,23) = 0,954$.

Gnr. 115, Bnr. 10: $0,23 / (4,80 + 0,23) = 0,046$.

Astrid Johanne Midthjell berøres også av tiltaket med drikkevann som tas fra "Sagelva". Vi viser til punkt 3.10 i konsesjonssøknaden som sier at det er en viss sannsynlighet for utvasking av løsmasser i byggeperioden, men ikke etter at tiltaket er ferdig utbygget. Astrid Johanne Midthjell inngår nå i eiergruppen og i den grad det oppstår et problem med drikkevannet til Astrid Johanne Midthjell som Sætrealdalen Kraftverk har forårsaket, løses dette internt.

5.2 Alv Nyvoll

Vi er forundret over at Alv Nyvoll hevder han har eiendomsrett over vannfallene til gnr. 6, bnr. 6. Dokumentasjonen som han har vedlagt høringsuttalelsen henviser også til noe helt annet. Alv Nyvoll ble underrettet om tiltaket pr. brev da han henter drikkevann i Sagelva.

Utdrag fra skjøte til gnr. 6, bnr. 6:

(...)

"Turvande vassrett" betyr i denne sammenhengen nødvendig uttak av vann til produksjon av strøm på dette spesifikke anlegget.

Utbygging av Sætrealdalen Kraftverk vil ha neglisjerbar påvirkning på Myklebust Kraftverk og i den grad det er påvirkning, dreier det seg om utjevning av avrenning som i så måte er positiv.

(...)

Myklebust Kraftverk som Alv Nyvoll sikter til, ble bygget av Ålfot Interkommunale Kraftselskap i 1914 i Sagelva. Dette er en mindre elv

hvor anslagsvis 60 % av vannet kommer fra Myklebustvassdraget og resterende fra naturlig avrenning i området. Kraftverket brant opp 25.12.1962 og er ikke gjenoppbygget etter brannen. Dette dreier seg om et mikrokraftverk med fallhøyde ca. 4 m og antatt effekt i størrelsesorden 5-10 kW. Kraftverket produserte strøm for 25 husstander på Myklebust og Sigdestad, administrasjonsbygget til selskapet og skolen.

Etter pålegg fra politiet ble restene av inntaksrenner o.l. fjernet på 80-tallet fordi disse ble regnet som farlige spesielt for barn. I dag er det kun muren hvor inntaket var plassert, samt fundamentet for produksjonsutstyr og en del skrot som ikke er fjernet.

Bilde viser restene etter Myklebust Kraftverk. Produksjonsrom var lokalisert til venstre på bildet, mens inntaket var lokalisert ved fossen oppe til høyre.

(...)

Sætrealdalen Kraftverk registrerer fra mottatte dokumenter at det er strid mellom Odd Nyvoll og Alv Nyvoll hvor vidt fallrettene til *Myklebust Kraftverk* fortsatt gjelder.

MYKLEBUST KRAFTVERK HAR INGEN TING MED SÆTREDALEN KRAFTVERK Å GJØRE.

Alv Nyvoll har ingen eiendom i utmarken til Myklebust Grunneierlag og eier ikke fallretter i Sætrealdalen Kraftverk. Kravet som er fremsatt via advokat Atle Standal er grunnløst, og vi avviser dette.

Vi ber om at NVE ser bort fra dette kravet i den videre saksbehandlingen.

Alv Nyvoll berøres av tiltaket med drikkevann som tas fra Sagelva. Vi viser til punkt 3.10 i konsesjonssøknaden som sier at det er en viss sannsynlighet for utvasking av løsmasser i byggeperioden, men ikke etter at tiltaket er ferdig utbygget.

I den grad det oppstår et problem med drikkevannet til Alv Nyvoll som Sætrealdalen Kraftverk har forårsaket, vil vi skaffe drikkevann minst tilsvarende dagens kvalitet for den perioden dette omfatter.

5.3 Ole Gunnar Ekerheim

Vi har full forståelse for mottatt kommentar. Vi viser til punkt 3.10 i konsesjonssøknaden som sier at det er en viss sannsynlighet for utvasking av løsmasser i byggeperioden, men ikke etter at tiltaket er ferdig utbygget. I den grad det oppstår et problem med drikkevannet til Ole Gunnar Ekerheim som Sætrealdalen Kraftverk har forårsaket, vil vi skaffe drikkevann minst tilsvarende dagens kvalitet for den perioden dette omfatter.

5.4 Linda Myklebust

Bevaring av natur og miljø ivaretas av Fylkesmannen og kommenteres ikke ytterligere her. Linda Myklebust berøres med drikkevann som tas fra Sagelva. Vi viser til punkt 3.10 i konsesjonssøknaden som sier at det er en viss sann-

synlighet for utvasking av løsmasser i byggeperioden, men ikke etter at tiltaket er ferdig utbygd. I den grad det oppstår et problem med drikkevannet til Linda Myklebust som skyldes Sætrealdalen Kraftverk, vil vi skaffe drikkevann minst tilsvarende dagens kvalitet for den perioden dette omfatter.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Sætrealdalen Kraftverk AS er et aksjeselskap som vil etableres dersom utbyggingen blir realisert. Alle deleierne i selskapet inngår i Myklebust Grunneierlag og består av de berørte grunneierne.

Om søknaden og saksbehandlingen

Det søkes om tillatelse til utbygging, regulering og overføringer av Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova i Bremanger kommune. Søknaden er fremlagt med to alternativer. Etter høringsrunden er ytterligere alternativer utredet. Etter de nye planene søkes det om å regulere Sætrealdalsvatnet med 3 meter. Fessegrova og Heimste Tverrelva søkes overført til Ytste Tverrelva. Sætrealdalen kraftverk er planlagt bygd i Ytste Tverrelva med installert effekt på maksimalt 4,5 MW. Total årlig produksjon er beregnet til 22,5 GWh.

Utbyggingen av Sætrealdalen kraftverk krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Søknaden er behandlet etter reglene i kap. 3 i vannressursloven og gjelder tillatelse etter § 8. Konsesjon kan bare gis hvis fordelene med tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet, jf. § 25.

Regulering av Sætrealdalsvatnet med 3 meter, samt overføring av Fessegrova og Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva, vil etter NVEs beregninger medføre en økning i regulert vannføring på 1151,6 nat.hk. Tiltaket er derfor konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven og søknaden er behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 6 og gjelder tillatelse etter § 8.

Tiltaket er ikke konsesjonspliktig etter ervervsloven da utbyggingen gir en ytelse på under 4000 nat.hk.

Det søkes videre om tillatelse etter energiloven til bygging av nødvendig høyspentanlegg og koblingsanlegg, samt etter forurensningsloven for gjennomføring av tiltaket.

Beskrivelse av området

Fessegrova, Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva er alle sideelver til Myklebustvassdraget (Sagelva) som renner ut i Ålfoten ved Myklebust i Nordfjord i Sogn og Fjordane. Myklebustdalen er en vestvendt U-dal med flat dalbunn og bratte dalsider. De tre omsøkte elvene ligger på nordsiden av dalen og

strekker seg fra terreng med åpent fjellandskap i de øvre deler, spredt bjørkeskog i de midtre deler og til tett furuskog nederst i planområdet. Tregrensen ligger på om lag 600 meter over havet.

Fessegrova ligger lengst vest av de tre elvene og har utløp fra Ørnereirvatnet på kote 632,5. Elva renner først et lite stykke gjennom åpent fjellandskap med lyng og bjørkekratt før den stuper bratt ned over bart fjell. Fessefossen er godt synlig fra dalbunnen. Fessegrova deler seg på kote 430 med et østre og et vestre løp. De nedre deler av elva går igjennom skogsområder før den munner ut i Myklebustelva på kote 300. Et myrområde langs nedre del av Fessegrova og vestover mot Dalsetevatnet er registrert som verdifull naturtype i naturtypekartleggingen i Bremanger kommune.

Ytste Tverrelva er den midterste og største av de tre elvene, og har utløp fra Sætrealdalsvatnet på kote 597. Fra Sætrealdalsvatnet stuper elva i en markant foss over blankskurt fjell før den renner ned i bjørkeskogen. Fossen øverst i elva er synlig fra dalbunnen og fra turstien som går langs deler av elva og opp til Sætrealdalsvatnet. Nedre deler av elva er storsteinete og lite synlig for omgivelsene.

Heimste Tverrelva ligger lengst øst og drenerer høyfjellsområdene rundt Dombesteinseggene med høyeste punkt på 1094 moh. Fra fossen utfor fjellkanten renner elva på fjellgrunn til den møter Myklebustelva nederst i dalbunnen. Elva er lite synlig fra dalbunnen.

Det er ørret i både Sætrealdalsvatnet og Ørnereirvatnet, men bestanden er i følge søknaden overtallig og med dårlig kvalitet.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Områdene rundt Ålfoten er berørt av flere store kraftutbygginger. Langevatn som ligger vest i Myklebustdalen er sammen med Nibbevatt og Vingevatt regulert og overført til Svelgen kraftverk. I Ålfoten ligger kraftverkene Austre og Vestre Åskåra, samt Yksneelvane kraftverk litt lengre ut i fjorden.

Selve Sætrealdalen og nedbørfeltene til Heimste og Ytste Tverrelva fremstår som urørt område, mens Fessegrova og Ørnereirvatnet bærer preg av kraftlinja som krysser dalen.

Det er flere store kraftlinjer i området. Det går blant annet en 132 kV linje langs dalen mellom Ålfoten og Svelgen. En annen 132 kV linje krysser dalen vest for Myklebustsetra. Her deler den seg med en forgreining som fortsetter parallelt med linjen mot Svelgen, mens den andre forgreiningen går langs Fessegrova og videre mot fjellet over Ørnereirvatnet. En 66 kV kraftlinje følger Myklebustdalen vestover før den tar av over fjellene mot Rugsund. Riksvei 614 går langs hele Myklebustdalen fra Svelgen til Ålfoten.

Det er ingen fast bosetting i nærheten av planområdet, men Myklebustsætra og Vikersætra med

flere hytter og støler ligger nedenfor riksveien mellom utløpet av Fessegrøvane og Ytste Tverrelva. Nærmeste fastboende er i Ålfoten om lag 3 km unna. Det går en merket tursti fra Myklebustsætra til Sætre-dalsvatnet, og videre oppover Sætre-dalsskaret til Klakegga, som er området høyeste punkt. Stien krysser utløpet av Sætre-dalsvatnet med bru.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Sætre-dalsvatnet er tenkt benyttet som inntaksmagasin til kraftverket. Vannet har en naturlig vannstand på kote 597,0 og et areal på 0,452 km². Etter de først omsøkte planene skulle Sætre-dalsvatnet reguleres med 5 meter. Etter de nye planene søkes Sætre-dalsvatnet regulert med tre meter mellom kote 595,0 og 598,0, med 1,0 m oppdemming og 2,0 meter senking. Dette vil i følge søknaden gi et tørrlagt areal på 0,066 km², et oppdemmet areal på 0,021 km² og et magasinivolum på 1,302 mill.m³.

Ørnereirvatnet er tenkt hevet permanent med 1,5 m slik at store deler av avløpet til Fessegrova overføres til Sætre-dalsvatnet i boret tunnel. Overføringskapasitet er på 0,18 m³/s, noe som tilsvarer 1,6 ganger middelvannføringen. Vannføringer over dette vil renne som før i Fessegrova. Ved utløpet av tunnelen skal vannet renne fritt ned skaret til Sætre-dalsløken og videre til Sætre-dalsvatnet.

Heimste Tverrelva planlegges overført til Sætre-dalsvatnet. I de opprinnelige planene skulle Heimste Tverrelva tas inn på kote 815 og graves ned fra toppen av Sætre-dalsskaret. For å unngå store inngrep i et sårbart høyfjellslandskap er planene endret, og det søkes nå om å ta inn vannet på kote 635. Herfra søkes vannet overført via et 2200 m langt nedgravd rør som kobles inn på rørgata fra Sætre-dalsvatnet på kote 550. Overføringskapasitet er på 1,42 m³/s, noe som tilsvarer 2,7 ganger middelvannføringen. En liten bekk med samløp med Heimste Tverrelva om lag 100 m nedstrøms planlagt inntak tas inn på overføringen. Denne har et felt på 0,38 km² og bidrar i følge søker med 9,2 % av total produksjon for Heimste Tverrelva.

Inntak og dammer

Sætre-dalsvatnet

Ved utløp av Sætre-dalsvatnet skal det bygges en betongdam med lengde 20 m og største høyde om lag 1 m lavere enn høyden på terrenget ved vestre elvebredd. Dammen skal fundamenteres på avgravd fjell og det skal lages et overløp på 2 x 5 m på kote 598,0. Inntaket skal integreres i dammen og det er planer om å legge inn et rør for slipp av minstevann-

føring. Turstien som i dag går i bro over elva planlegges flyttet til toppen av dammen.

Ørnereirvatnet

Ved utløpet av Ørnereirvatnet planlegges det en betongdam med lengde 40 m og største høyde på 3,0 m over terreng. Dammen skal fundamenteres på åpent fjell.

Inntaket for overføringen til Sætre-dalsvatnet er planlagt i østenden av Ørnereirløken hvor det bygges en terskel og rist på kote 631,5 integrert i inntaket. Herfra skal det bores en 210 m lang tunnel mot Sætre-dalsløken.

Heimste Tverrelva

Inntaket er planlagt på kote ca. 635 der elva gjør en S-sving før den renner utfor fjellet omtrent ved skoggrensen. Det skal bygges en betongdam med høyde 3 m. Denne vil ligge i elvejuvet og vil i følge søker bli 1 m lavere enn tilstøtende terreng på begge sider av elva. Installasjon for slipp av minstevannføring skal integreres i dammen. Det skal også bygges et bekkinntak i en tilløpselv på kote 635 som tas inn på overføringsrøret til Ytste Tverrelva.

Rørgater og tunnel

Fra inntaket i Sætre-dalsvatnet er det planlagt å legge nedgravd rørgate i en lengde på rundt 1150 m ned til kraftstasjonen. Rørene vil bli lagt i tiltransportert sand. I de først omsøkte planene var det forslått å bore tunnel den første bratte strekningen fra Sætre-dalsvatnet. Inntaket skulle da lages som en egen konstruksjon litt bortenfor selve dammen, med en nedsprenget byggegrop med 8 m dybde. Tiltakshaver mener nå at det er en bedre løsning å benytte nedgravde rør hele veien, samt å integrere inntaket i dammen. De mener tiltaket da blir bedre skjult enn alternativet med boret tunnel og at omfanget av anleggsarbeidene blir mindre. Det går en skogvokst renne ca. 50 m øst for fossen hvor rørgata er tenkt gravd ned. Tiltakshaver mener området vil gro til etter avsluttet anleggsperiode da traseen har betydelig tilvekst av bjørkekratt.

Fra Ørnereirløken vil vannet bli overført via boret fjelltunnel i en lengde på om lag 210 m. Fra utløpet av tunnelen i Sætre-dalen er det planlagt å lage et nytt elveløp slik at vannet fritt renner ned skaret til Sætre-dalsløken i en strekning på 125 m.

Fra det planlagte inntaket i Heimste Tverrelva på ca. kote 635 skal rørgata graves ned og legges vestover langs en terrenghulle med krattbjørk. Inntaket ligger i øvre del av skoggrensa og vil i følge tiltakshaver ligge godt skjult i terrenget. Rørtraseen vil få en total lengde på om lag 2200 m og kobles inn på rørgaten fra Sætre-dalsvatnet på ca. kote 550. En mindre sidebekk til Heimste Tverrelva tas inn på overføringsrøret.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 215 på østsiden av Ytste Tverrelva om lag 20 meter før elva renner under RV 614. Den skal bygges som en tre/betongbygning og vil få en grunnflate på rundt 7,4 x 15,6 m. Kraftstasjonen er planlagt med installert effekt på 4,5 MW og maksimal/minimal slukeevne på hhv. 1,45 og 0,36 m³/s. Til sammenligning er den samlede middelvannføringen ved inntaket (for alle de tre elvene) beregnet til 1,2 m³/s og alminnelig lavvannføring er 0,05 m³/s.

Elektriske anlegg

Kraftverket vil bli installert med en generator med ytelse på 5,0 MVA og en spenning på 6,0 kV. Transformatoren får en ytelse på 5,5 MVA og en omsetning på 0,6 kV/22 kV eller 0,6 kV/66 kV avhengig av alternativ.

Det arbeides med to alternative oppkoblinger:

- Kraftverket vil bli koplet til 22 kV nettet med en 3100 m lang luftlinje fra kraftstasjonen ned til eksisterende 22 kV linje i Ålfoten. Hele linjetraseen og oppkoblingspunktet ligger på grunneierens eiendom.
- Alternativt bygges en 200 m lang luftlinje fra kraftstasjonen mot eksisterende 66 kV linje. Store deler av linjetraseen ligger på grunneierens eiendom, mens oppkoblingspunkt og eksisterende linje ligger på Sigdestad grunneigarlag sin grunn.

Det er SFE-Nett AS som er områdekonsesjonær og de skriver i brev av 14.09.2006, med utfyllende opplysninger i brev av 02.10.2008, at det er nødvendig med betydelige forsterkninger i nettet for å kunne ta imot omsøkte kraft. Det er foreløpig ikke avklart hvordan nettkapasiteten skal løses. SFE har skissert flere alternative muligheter og sier at det vil bli lagt til rette for nettilknytning av det omsøkte kraftverket.

NVE har for tiden under behandling søknad om konsesjon for ny 420 kV linje mellom Fardal i Sogn og Fjordane, og Ørskog i Møre og Romsdal. Den fremtidige nettstrukturen i området vil avhenge av trasévalg for denne linjen dersom det blir gitt konsesjon. Før det foreligger en endelig avgjørelse i denne saken er det derfor usikkert hvordan nettilknytningen for Sætrealdalen kraftverk bør gjennomføres.

Veier

Det planlegges en anleggsvei med lengde ca. 1900 meter langs rørtraseen opp mot Sætrealdalsvatnet. Denne vil etter utbygging få permanent standard tilsvarende traktorveg for skogsdrift. Det er videre planlagt en anleggsvei langs rørtraseen for overføring av Heimste Tverrelva. Denne vil etter utbyg-

ging være fremkommelig med traktor, men ikke etter standard tilsvarende traktorveg for skogsdrift. Det er i søknaden ikke forelagt planer om veier i tilknytning til Ørnereirvatnet.

Massetak og deponi

Det er behov for ca. 2350 m³ sand og grus til omfylling av rørgata og ca. 2600 m³ til overføringstraseen fra Heimste Tverrelva. Det er planlagt å bringe sand inn fra sandtak som transporteres inn til Ålfoten med båt. Det er videre planlagt å planere overskytende masser lokalt slik at deponi unngås.

Hydrologiske virkninger

Nedbørfeltet til kraftverksinntaket er totalt 9,54 km², og middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 1,2 m³/s. Alminnelig lavvannføring ved inntaket er beregnet til 0,05 m³/s, noe som tilsvarer drøyt 4 % av middelvannføringen. Kraftverket er beregnet med maksimal/minimal slukeevne på henholdsvis 1,45 m³/s og 0,36 m³/s. Nedbørfeltene ligger relativt høyt og har dominerende flomsesong vår/sommer og høst, mens det er dominerende lavvannsesong om vinteren. Feltene består av mye snaufell og er relativt bratte og små, noe som gir rask avrenning. Feltene for Ytste Tverrelva og Fessegrova har stor effektiv sjøandel som vil forsinke/dempe effekten noe. Heimste Tverrelva har ingen sjøer som forsinke avrenningen og vil således få raskere avrenning, spissere flomkurver og betydelig mindre relativ avrenning i tørre perioder.

Heimste Tverrelva er en flomelv med stor variasjon i vannføring. Den har et nedbørfelt ved inntaket på totalt 3,94 km² og middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 0,53 m³/s. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 18 l/s. Heimste Tverrelva er planlagt overført til Ytste Tverrelva i nedgravd rør med overføringskapasitet på 1,42 m³/s, noe som tilsvarer 2,7 ganger middelvannføringen. Sidebekken som skal tas inn på overføringen har et felt på 0,38 km² og bidrar i følge søker med 9,2 % av total produksjon for Heimste Tverrelva. Restfeltet nedstrøms inntaket er beregnet til om lag 3 % av totaltilsaget. Da tilsiget fra restfeltet er forholdsvis lite vil vannføringen i Heimste Tverrelva etter en utbygging i hovedsak bestå av eventuell pålagt minstevannføring og små perioder med overløp over dammen i et midlere år.

Ytste Tverrelva, som har utløp fra Sætrealdalsvatnet, har mer innsjøvann som demper utslagene i vannføring noe og har således mindre variasjon i vannføring enn Heimste Tverrelva. I tillegg til naturlig magasinering vil reguleringen av Sætrealdalsvatnet være med på å jevne ut vannføringen i Ytste Tverrelva og gi overløp kun ved fullt magasin ved snøsmelting eller mye nedbør. Flomperioder vil derfor normalt kun resultere i overløp dersom de er

langvarige eller med sterk intensitet. Det er i søknaden kalkulert med overløp i en periode i juni. Nedbørfeltet ved inntaket er på totalt 4,5 km² og middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 0,56 m³/s. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 27 l/s. Restfeltet nedstrøms inntaket er beregnet til om lag 8 % av det naturlige tilsiget. Etter en utbygging vil vannføringen i Ytste Tverrelva i hovedsak bestå av minstevannføring og små perioder med overløp over dammen i et midlere år.

Fessegrova har et nedbørfelt ved inntaket på totalt 1,10 km² og middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 0,11 m³/s. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 6 l/s. *Fessegrova* er planlagt overført til Ørnereirløken og videre til Sætedalsvatnet via en boret tunnel med overføringskapasitet på 0,18 m³/s, noe som tilsvarer 1,6 ganger middelvannføringen. Restfeltet nedstrøms inntaket er forholdsvis stort og utgjør rundt 50 % av totaltilsiget. Det er spesielt myrområdene nede i dalen som bidrar med tilsig. De øvre deler av elva vil derfor ikke få nytte av dette slik at Fessefossen kun vil være synlig ved overløp over dammen.

Produksjon og kostnader

Tiltakshaver har beregnet at Sætedalen kraftverk, etter de nå omsøkte planene, vil få en årlig produksjon på omkring 22,6 GWh til en utbyggingspris på omkring 1,77 kr/kWh og en total kostnad på 39,92 mill. kr. I disse beregningene er det iberegnet slipp av en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring hele året. Kostnadene er basert på 2007-priser.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. NVE har fått en noe høyere årsproduksjon til en noe lavere utbyggingspris, men det er ikke vesentlige avvik i forhold til tiltakshavers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Permanent behov for grunn vil være til neddemmede områder rundt magasinene, damsteder, kraftstasjon og atkomstveier. Det er videre behov for arealer til rørtraseene, men da rørene skal graves ned vil disse arealene være tilgjengelige i ettertid.

Fall- og grunneierrettighetene i prosjektet er eid av de grunneierne som står bak søknaden og medlemmer av Myklebust Grunneigarlag. Grunneierne skal danne Sætedalen Kraftverk AS og selge/leie ut rettighetene til kraftlaget.

En eventuell oppkobling mot 66 kV nettet ligger på grunn eid av Sigdestad Grunneierlag og ved en slik løsning er det nødvendig med en minnelig avtale med rettighetshaverne.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Prosjektområdet ligger innenfor områder som er satt av som LNF-område i arealplanen for Bremanger kommune. Kommunen har likevel satt inn symboler for kraftverk på de omsøkte elvene for å illustrere at kommunen er positiv til en utnyttning av vassdragene til kraftformål. Planene er i følge kommunen i tråd med intensjonen i vedtatt arealplan.

Samlet plan (SP)

I St.meld. nr. 63 (1986-87) ble Samlet plan-prosjekt 35902 Sæterdalsvatn plassert i kat. II. En utbyggingsløsning bl.a. uten overføring av Heimste Tverrelva fikk innvilget flytting til kat. I i brev fra DN datert 07.02.2002. I brev fra DN 21.01.2004 ble et nytt utbyggingsalternativ som bl.a. inkluderte Heimste Tverrelv flyttet til kat. I. Det ble stilt som et vilkår at utbyggingsalternativet som tidligere var omplassert til kat. I også ble konsesjonsøkt, jf. alternativ utbyggingsløsning over.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Store deler av nedbørfeltet til Heimste- og Ytste Tverrelva ligger i INON sone 2. En 132 kV kraftlinje som går langs *Fessegrova* gjør at bare marginale deler av områdene lengst øst og vest ligger i INON områder (sone 2). En utbygging etter de opprinnelige omsøkte planene med 5 meter regulering av Sætedalsvatnet og overføring av Ytste Tverrelva på kote 815 ville medført en reduksjon av INON sone 2 på 6,7 km². Med en reduksjon i reguleringen til 3 meter og inntak i Ytste Tverrelva på kote 630 vil inngrepet medføre en reduksjon av INON sone 2 på anslagsvis 6 km².

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært behandlet etter reglene i vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE har videre vært på befaring i området sammen med representanter fra søker, Bremanger kommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som er referert i sin helhet foran. Uttalelsene er i hovedsak basert på de opprinnelige

alternativene som var omsøkt med 5 m regulering av Sætrealdsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva ved kote 815.

Bremanger kommune er positive til planene som er i tråd med intensjonene i kommunens arealplan. Kommunen mener inngrepene er små og at landskapsopplevelsen av fossene kan opprettholdes med en tilstrekkelig minstevannføring. De mener anleggsveien opp til inntaket virker bratt og er opptatt av at det utarbeides detaljplaner for hvordan denne blir liggende i terrenget. Kommunen påpeker også at tilkobling til overføringsnett må utredes nærmere.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener inngrepene knyttet til prosjektet er svært omfattende og er spesielt skeptisk til utbygging av Fessegrova og Heimste Tverrelva. Det vises til at tørrlegging av Fessegrova vil medføre negative konsekvenser for biologisk mangfold knyttet til myrområdene Fessegrøvene, samt for arter som er knyttet til fosserøyksoner og bekkekløfter. Det vises videre til at Fessefossen er et viktig landskapselement. Det påpekes at overføringen av Heimste Tverrelva medfører betydelige inngrep i et åpent og sårbart høyfjellsterreng, samt reduksjon i INON områder. Fylkesmannen går imot en utbygging etter omsøkte alternativ 1 men kan akseptere en utbygging uten overføringene av Fessegrova og Heimste Tverrelva.

Sogn og Fjordane fylkeskommune anbefaler at det blir gitt konsesjon for hovedalternativet, men med slipp av minstevannføring fra alle de tre inntakene og at noe av flomvannføringen til Fessegrova kan gå i eksisterende løp.

Statens vegvesen viser til at en plassering av kraftstasjonen nærmere enn 50 m fra veien må omsøkes.

Bergvesenet har ingen merknader til søknaden.

Sogn og Fjordane Turlag går sterkt i mot utbygging etter begge de opprinnelige alternativene. Turlaget mener dette er den småkraftutbygginga med størst inngrep som turlaget har hatt inne til vurdering i Sogn og Fjordane. Hovedargumentene mot en utbygging er blant annet tørrlegging av fosser, attraktivt turområde, uberørt fjellområde, sprengte kanaler med erosjonsplastring og konflikt med verneverdig myrområde. Turlaget foreslår et alternativ der bare Ytste Tverrelva blir bygd ut med inntak nedstrøms fossen.

Naturvernforbundet i SF mener at kun en begrenset utbygging av opprinnelig alternativ 2, uten regulering og der fossene bevares, er akseptabelt. De viser til at området fremstår som frodig og urørt, noe som gjør dalføret enestående i et området med mange merker etter menneskelig aktivitet. Fossene er et markert landemerke. Regulering av Sætrealdsvatnet vil forringe dalen som turområde.

Norway Adventures er en bedrift som driver med friluftaktiviteter ved Danvik på den andre siden av

fjellet. De bruker turstiene forbi planområdet og er opptatt av at utbyggingen blir minst mulig synlig i terrenget. De er spesielt opptatt av de først planlagte kanalene/takrennene i fjellområdene fra Heimste Tverrelva, og ber om at rørgater graves ned og beplantes.

Sogn og Fjordane Energiverk (SFE) er områdekonsesjonær og viser til at nettløsningen og tilkoblingen til kraftverket er ikke klarlagt, og kostnadene usikre. Tilknytning til dagens 22-kV linje vil kreve linjeforsterkninger, samt flere km lang ny linje. Tilknytning til 66 kV linjen er mulig, men denne linjen vil kunne bli faset ut som overføringslinje. SFE bemerker at utbyggingen ikke må starte før kontrakt er opprettet og tilknytningsvilkårene er bestemt.

Alv Nyvoll ved adv. Atle Standal mener han har fallrettigheter i elva og krever at det ikke blir gitt konsesjon før dette er avklart.

Linda Myklebust ferierer i området og mener Ålfoten er en naturperle som må vernes om. Hun ønsker mer informasjon om hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha for berørte parter, naturen og miljøet.

Astrid Johanne Midthjell mener hun er eier av en del av fallrettighetene.

Ole Gunnar Ekerheim gjør oppmerksom på at eiendommen hans grenser til hovedelva på Myklebust, og at de får drikkevannet derfra. Han forutsetter at tiltaket ikke får konsekvenser for drikkevannsuttaget.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulemp

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulemp ved bygging av Sætrealden kraftverk:

Fordeler

Den største fordelen med prosjektet er at utbyggingen vil gi rundt 20 GWh årlig i ny produksjon avhengig av alternativ og størrelse på minstevannføringslipp. Dette vil gi økte inntekter og næringsgrunnlag for de grunneierne som er med i prosjektet, noe som kan bidra til opprettholdelse av lokal bosetting.

Ulemper

De største ulempene med prosjektet er etter NVEs syn at tiltaket vil medføre sterkt redusert vannføring i de berørte elvene på utbyggingsstrekningen, noe som gjør at fossene i spesielt Fessegrova og Ytste Tverrelva vil få redusert verdi som landskapselement. Redusert vannføring i Fessegrova kan gi konsekvenser for et myrområde som er verdsatt til "svært viktig" i den kommunale biologisk mangfoldkartleggingen. Tiltaket innebærer også fysiske inngrep i et område med høyfjellsvegetasjon. Regulering av Sætrealdsvatnet kan tidvis gi skjemmende

reguleringssoner i et område som brukes noe til fri-luftsformål.

Utbyggingsalternativer

I forbindelse med søknad om konsesjon for Sætre-dalen kraftverk er det nå utredet flere alternativer. Det alternativet som er beskrevet over, og som er søkers nye hovedalternativ, er alternativ [3]. I den opprinnelige søknaden som var på høring var det alternativ [1] og [2] som var beskrevet. Her følger en oppsummering av de alternativene som er blitt utredet:

Alt [1] Tidligere hovedalternativ i den opprinnelige søknaden med utbygging av Ytste Tverrelva og overføring av Heimste Tverrelva og Fessegrova. Heimste Tverrelva overføres ved kote 815, og Sætre-dalsvatnet reguleres med 5 meter. Vannveiene er planlagt med tunnel de øverste 225 m fra inntaket i Sætre-dalsvatnet. Minstevannføring er ikke iberegnet. Dette alternativet frafalles og er videreutviklet i alternativ [3].

Alt [2] Bialternativ i den opprinnelige søknaden etter krav fra DN i forbindelse med unntak fra Samlet plan. Utbygging uten overføring av Heimste

Tverrelva. Sætre-dalsvatnet reguleres med 1 meter. Planene innebærer rørgate i dagen og ikke slipp av minstevannføring. Dette alternativet frafalles og er videreutviklet i alternativ [6].

Alt [3] Søkers nye hovedalternativ. Utbygging av Heimste Tverrelva, Ytste Tverrelva og Fessegrova. Heimste Tverrelva overføres i alternativ trasé med inntak på kote 635, og alle tre elvene får minstevannføring. Sætre-dalsvatnet reguleres med 1 m oppdemming og 2 m senking, og alle rørgater graves ned.

Alt [4] Fessegrova og Heimste Tverrelva tas ut av prosjektet, og Sætre-dalsvatnet reguleres med 1,5 m. Forøvrig som alternativ [3].

Alt [5] Fessegrova tas ut av prosjektet. Forøvrig som alternativ [3].

Alt [6] Heimste Tverrelva tas ut av prosjektet, og Sætre-dalsvatnet reguleres med 1,5 m. Forøvrig som alternativ [3].

Nedenfor følger en sammenstilling av data for de ulike alternativene. Minstevannføringen som her er iberegnet tilsvarer alminnelig lavvannføring hele året.

Utbyggingsalternativ	Alt. [1]	Alt. [2]	Alt. [3]	Alt. [4]	Alt. [5]	Alt. [6]
Utbygging av Ytste Tverrelva	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Innkalkulert minstevannføring [m ³ /s]			0,027	0,027	0,027	0,027
Utbygging av Heimste Tverrelva	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei
Innkalkulert minstevannføring [m ³ /s]			0,018	-	0,018	-
Utbygging av Fessegrova	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja
Innkalkulert minstevannføring [m ³ /s]			0,006	-	-	0,06
Samlet nedbørsfelt [km ²]	8,55	5,60	9,54	4,50	8,46	5,60
Total middelvannføring [m ³ /s]	1,077	0,676	1,201	0,563	1,088	0,676
Slukeevne [m ³ /s]	1,452	0,870	1,452	0,725	1,305	0,812
Installert effekt [MW]	4,5	2,70	4,50	2,25	4,05	2,52
Produksjon totalt [GWh]	22,3	14,2	22,57	11,40	20,14	13,24
Utbyggingskostnad [mill. NOK eks.mva.]	35,8	22,8	39,92	23,87	37,28	26,45
Utbyggingskostnad [kr/GWh]*	1,61	1,61	1,77	2,10	1,83	2,00

* Alternativ 1 og 2 er basert på 2005 kostnader, mens alternativ 3-6 er 2007 kostnader.

NVEs vurdering

Sætre-dalen Kraftverk AS har søkt om tillatelse til utbygging av Ytste Tverrelva, Heimste Tverrelva og Fessegrova i Ålfotvassdraget i Bremanger kommune. Sætre-dalsvatnet søkes regulert 3 m, og Heimste Tverrelva og Fessegrova søkes overført til Ytste Tverrelva. Bremanger kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune er positive til planene. Fylkesmannen er i mot de omsøkte planene, men kan akseptere en utbygging uten overføring av Fessegrova og Heimste Tverrelva. Sogn og Fjordane Turlag og Naturvernforbundet i SF aksepterer kun utbygging av Ytste Tverrelva, men med inntak nedstrøms fossen. Noen av de private høringspartene hevder å ha

fallretter i vassdraget, mens andre er opptatt av eventuelle konsekvenser for landskap og turområder, samt drikkevannsforsyning.

Søknaden som har vært ute på høring, og som høringsinstansene har uttalt seg til, gjaldt alternativet [1] med 5 meter regulering av Sætre-dalsvatnet, overføring av Heimste Tverrelva ved kote 815 og uten slipp av minstevannføring. Flere av høringsinstansene påpekte at dette ville medføre store naturinngrep. Tiltakshaver ble derfor pålagt å utrede flere alternativer som i større eller mindre grad tar hensyn til disse innvendningene. Sætre-dalen Kraftverk AS har gått bort fra de opprinnelige planene og søker nå om alternativ [3] som er det alternativet

som er beskrevet foran under NVEs merknader. Hovedforskjellen fra de opprinnelige planene er at reguleringen av Sætrealsvatnet er redusert til tre meter. Heimste Tverrelva foreslås overført i alternativ trasé i øvre del av tregrensa for å redusere inngrep i høyfjellsterrenget. Kapasiteten på overføringstunnelen fra Ørnereirsløken til Sætrealsløken er redusert i forhold til de opprinnelige planene slik at mer av flomvannet skal gå i sitt naturlige løp i Fessegrova. Tiltakshaver foreslår også minstevannføring i alle elvene, noe som ikke var med i de opprinnelige planene. NVE legger da alternativ 3 til grunn for våre videre vurderinger.

Landskap og friluftsliv

Store deler av planområdet ligger over tregrensa, og kan i denne sammenheng defineres som høyfjell. Det er i hovedsak inntakene og magasinet som ligger i høyfjellsterrenget, mens vannveiene og kraftstasjonen er tenkt plassert i skogsområder. I henhold til NVEs "Retningslinjer for Småkraftverk" skal en søke å unngå inngrep i høyfjellsterrenget da dette er områder som er spesielt sårbare for inngrep.

Det går en merket tursti fra Myklebustsætra nede i dalen og opp forbi Sætrealsvatnet over Sætrealsløken til Klakegga. Stien går langs deler av Ytste Tverrelva og passerer utløpet av Sætrealsvatnet i bru. Ved en eventuell utbygging vil stien bli lagt oppe på dammen. Det går også en umerket rute fra Myklebustdalen til Uglestøylen som krysser bekken mellom Ørnereirsløken og Ørnereirvatnet.

Sogn og Fjordane Turlag skriver i sin høringsuttalelse at dette er et attraktivt turområde, og Norway Adventures skriver at de bruker deler av planområdet til sine turer. Turstiene og fjellområdet blir først og fremst benyttet av folk i nærområdet, men folk fra nabokommuner og noen turister kan også nytte området. NVE er av den oppfatning at området i hovedsak er av lokal verdi i friluftssammenheng.

Magasin

Sætrealsvatnet er det største vannet i dette fjellområdet og ligger på kote 597. Sætrealsvatnet søkes regulert med tre meter mellom HRV på kote 595 og LRV på 598, noe som vil medføre en reguleringsso- ne rundt vannet og et tørrlagt areal på om lag 0,066 km² når magasinet er nedtappet. Landskapet rundt vannet består i hovedsak av løsmasser, berg og blankskurt fjell. Nedtappet magasin i tursesongen vil kunne oppleves negativt for de som ferdes i området. Sogn og Fjordane Turlag frykter for stygge randsoner som følge av nedtappet magasin i tursesongen som de påpeker er fra midten av juli og utover.

NVE vil bemerke at det ved en eventuell konsesjon kan settes vilkår om at magasinet skal ha en vannstand som ligger nær oppunder HRV om som-

meren. Dette vil avbøte på noen av de estetiske konsekvensene et reguleringsmagasin medfører. NVE mener at en regulering av Sætrealsvatnet med tre meter er akseptabelt ut fra landskapsmessige virkninger dersom det settes krav til en minste sommervannstand.

Det er planlagt en 20 m lang inntaksdam i betong ved utløpet av Sætrealsvatnet. Turstien som i dag krysser elva i bru er tenkt flyttet til toppen av dammen. Dammen vil bli et fremmedelement i landskapet, men hvilke konsekvenser dette vil få på landskap og friluftsliv avhenger av dammens endelige utforming. Dette er forhold som faller inn under konsesjonsvilkårene og som kan ivaretas gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon. Etter vår mening vil virkningene av de tekniske inngrepene bli moderate dersom det tas tilbørlig hensyn ved utarbeidelse av detaljplanene og ved oppfølging i byggetiden.

Ørnereirvatnet søkes permanent hevet med 1,5 m. Rundt vannet er det bratte sider med berg og blankskurt fjell, slik at det neddemmede arealet vil etter NVEs syn ikke medføre vesentlige inngrep i terrenget. Det er planlagt en 40 m lang betongdam ved utløpet av vannet, samt en liten inntakskonstruksjon for overføring til Sætrealsvatnet ved østenden av vannet.

En oppdemming av Ørnereirvatnet som omsøkt vil i følge Sogn og Fjordane Turlag demme ned turstien som krysser området. Sætrealdalen Kraftverk AS skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at de mener stiene kan brukes som de er ved normal vannføring også etter en utbygging. Dersom det skulle være nødvendig er tiltakshaver villig til å bygge broer over elvene. Ved en eventuell konsesjon følger det av vilkårene at turstier som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige skal legges om. Ørnereirvatnet er etter NVEs oppfatning ikke noe hyppig turmål. Vi mener de omsøkte inngrepene som berører selve Ørnereirvatnet er moderate med tanke på landskap og friluftsliv, og ikke av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Overføringer og vannveier

Fra inntaket i Sætrealsvatnet er vannveien tenkt lagt med nedgravde rør ned til kraftstasjonen. I de først omsøkte planene var det forslått å bore tunnel den første bratte strekningen fra Sætrealsvatnet. Inntaket skulle da lages som en egen konstruksjon litt bortenfor selve dammen, med en nedsprenget byggegrop med 8 m dybde. Tiltakshaver mener nå at det er en bedre løsning å benytte nedgravde rør hele veien, samt å integrere inntaket i dammen. De mener tiltaket da blir bedre skjult enn alternativet med boret tunnel og at omfanget av anleggsarbeidene blir mindre. Rørgata er tenkt lagt i en skogvokst

renne ca. 50 m øst for fossen hvor rørgata er tenkt gravd ned. Tiltakshaver mener området vil gro til etter avsluttet anleggsperiode da traseen har betydelig tilvekst av bjørkekratt.

Øvre del av den planlagte vannveien fra Sætre-dalsvatnet ligger i åpent fjellterreng med lite vegetasjon. En nedgravd rørtrasé kan derfor bli meget synlig fra dalen. Det er spesielt i området ved siden av fossen, der terrenget stuper utenfor fjellkanten, de tekniske inngrepene vil ha størst negativ virkning. Traseen vil snart møte skoggrensa slik at den lettere kan skjules og fortere vil gro igjen. NVE mener tunnel i øvre del av vannveien bør vurderes sterkt ved en eventuell konsesjon. Hvordan dette kan løses rent teknisk, og om tunnelalternativ eller nedgravde rør er det beste alternativet landskapsmessig sett, må utredes nærmere på detaljnivå. Vi er likevel av den oppfatning at begge løsninger kan være akseptable, og at endelig krav til utforming, dvs. tunnel eller rørgate, kan gjøres ved NVEs godkjenning av detaljplanene i etterkant av en eventuell konsesjon.

Overføringen av Heimste Tverrelva til Sætre-dalsvatnet, slik den først var planlagt, medførte store protester i høringsrunden. Heimste Tverrelva skulle da tas inn ved kote 815 og graves ned fra toppen av Sætre-dals-skaret før vannet skulle renne fritt nedover i et kunstig løp mot Sætre-dalsvatnet. Det er dette som i høringsuttalelsene er uttrykt som "takrenne". Denne overføringen ville medført store inngrep i et åpent og sårbart fjellandskap. NVE mente dette ikke var akseptabelt. Vi ba derfor om at tiltakshaver så på muligheten for å legge overføringen til nedenfor tregrensa nettopp for å unngå inngrep i høyfjellslandskapet. Tiltakshaver foreslår da å legge inntaket på ca. kote 635 og føre vannet i nedgravde rør langs en hylle med krattbjørk i øvre del av skoggrensa. I følge tiltakshaver vil rørtraseen da bli lite synlig. NVE er opptatt av at det ikke gjøres inngrep i høyfjellsterreng som blir svært synlige i landskapet og som etterlater varige sår i naturen. Overføringen slik den er beskrevet går akkurat i grenseland mellom høyfjell og skogsterreng. Skal dette være akseptabelt må rørtraseen legges på en slik måte at den blir lite synlig, og i et terreng med vegetasjon som raskt vil vokse opp igjen. En mindre sidebekk til Heimste Tverrelva, som er planlagt tatt inn på overføringsrøret, vil etter NVEs syn medføre begrensede negative virkninger.

NVE har ikke befart planområdet etter at de alternative traseene ble foreslått. Vi er likevel av den oppfatning at det her er mulig å komme frem til en løsning som er akseptabel landskapsmessig sett. Vi mener at nøyaktig rørtrasé for overføringen av Heimste Tverrelva, samt en mulig tunnelloøsning fra Sætre-dalsvatnet, er forhold som kan utredes nærmere på detaljnivå, og at dette ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Detaljene rundt rørtrasé

og landskapsmessige forhold er noe som faller inn under konsesjonsvilkårene og som vil bli ivarettatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplanene og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon.

Overføringen av Fessegrova fra Ørnereirsvatnet mot Sætre-dalsvatnet er planlagt via en 210 m lang boret fjelltunnel. Ved utløpet av tunnelen er det planlagt å lage et kunstig elveløp slik at vannet fritt renner videre ned skaret til Sætre-dalsløken i en strekning på 125 m. Boring av tunnel vil medføre en del overskuddsmasser. I følge søknaden skal disse planeres lokalt slik at det ikke er behov for deponier. Det er i søknaden ikke opplyst noe om hvor og hvordan dette er tenkt planert. Ved enden av tunnelen vil vannet komme ut av fjellet til et kunstig elveløp. Et slikt kunstig elveløp kan medføre en del erosjon og sår i landskapet, noe som ikke er heldig i et område som brukes litt i friluftslivssammenheng.

Veier

Det er planlagt en permanent skogsvei langs den nedgravde rørgata fra kraftstasjonen og opp til inntaket ved Sætre-dalsvatnet. I følge kartet som følger søknaden er veien planlagt i siksak oppover den bratte fjellsiden og en slik vei kan bli meget godt synlig i terrenget. Det er spesielt den øvre delen av veien over tregrensa som etter NVEs syn vil ha mest negativ virkning. NVE mener derfor at alternativ veitrasé bør vurderes ved en eventuell konsesjon. Valg av veitrasé, samt standard på veien i forhold til bruksbehov i både anleggsfasen og driftsfasen, må ses i sammenheng med valg av løsning for vannveien og ivaretas gjennom NVEs godkjenning av detaljplanene og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon.

Det er også planlagt en mindre veg langs rørtraseen til Heimste Tverrelva. Da denne skal legges oppå det nedgravde røret vil veien etter NVEs syn ikke medføre ytterligere negative konsekvenser. Etter at røret er lagt kan det stilles krav om at veien skal fjernes slik at traseen gror igjen.

Vannføring

Alle de tre omsøkte elvene kan ses fra dalen og fra riksveien, spesielt ved stor vannføring. Det er da først og fremst fossene i øvre del av inngrepsområdet som er synlige. Fra tregrensa og nedover ligger elvene godt skjult i terrenget. Fessegrova er den mest markante av de tre elvene med Fessefossen som et bredt brudeslør over fjellkanten når det er stor vannføring. Etter de først omsøkte planene, som høringsinstansene har uttalt seg til, var det lagt opp til en oppdemming av Ørnereirsvatnet og overføring av alt tilsig mot Sætre-dalsvatnet. Kapasiteten på overføringstunnelen var stor nok til å ta det vesentlige av flomvannet, og det var ikke lagt opp til slipp av minstevannføring. Mange av høringsinstan-

sene påpeker verdien av Fessefossen som landskapselement og er opptatt av at fossen ikke må tørrlegges. I de nye planene har tiltakshaver derfor foreslått å redusere kapasiteten på overføringstunnelen til 1,6 ganger middelvannføringen. På denne måten vil en større del av flomvannet gå i sitt naturlige elveløp. NVE er likevel av den oppfatning at dette ikke er tilstrekkelig til å ivareta opplevelseskvaliteten av Fessefossen som landskapselement. Vannføringen i fossen vil bli betydelig redusert, da det bare er i perioder med naturlig høy vannføring at det vil bli overløp. I det meste av året vil vannføringen i fossen bestå av eventuell pålagt minstevannføring. Dersom overføringskapasiteten reduseres ytterligere, til omtrent størrelsen på middelvannføringen, vil alt flomvann gå i Fessefossen. Ved at det i tillegg pålegges nok minstevannføring vil dette ytterligere kunne redusere konfliktnivået.

Sæteredalsfossen øverst i Ytste Tverrelva er også synlig fra dalbunnen og fra deler av turstien som går oppover til Sæteredalsvatnet. Denne fossen er ikke like markant som Fessefossen, men likevel et landskapselement ved store vannføringer. Slik tiltaket er planlagt, med magasinering av Sæteredalsvatnet, vil det bare bli flomoverløp i kortere perioder ved fullt magasin og langvarige flommer. Ved å sette krav om at vannstanden i magasinet skal være nær HRV om sommeren, som beskrevet over, vil overskytende flomvann oftere gå over dammen og i sitt naturlige elveløp. En vil da opprettholde fossen som landskapselement ved store vannføringer. En tilstrekkelig minstevannføring, spesielt om sommeren, vil være et viktig avbøtende tiltak for opplevelsesverdien for de som ferdes langs elva.

Fossen øverst i Heimste Tverrelva er av mindre betydning som landskapselement. Den kan ses fra dalen ved store vannføringer, men er ikke noe blikkfang. Heimste Tverrelva er naturlig en flomelv og vil også etter en utbygging opprettholde sitt fossepreg ved store vannføringer.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Store deler av utbyggingsområdet ligger innenfor arealer som er definert som inngrepsfritt område sone 2. En utbygging som nå omsøkt vil medføre at om lag 6 km² av disse arealene bortfaller. Høyfjellsområdene rundt Sæteredalen og nedbørfeltet til Heimste- og Ytste Tverrelva fremstår som uberørt område, mens kraftstasjonsområdet og områdene rundt Fessegrova og Ørnereirvatnet bærer preg av kraftlinjene som krysser dalen. NVE mener at INON områdene i denne sammenhengen er av middels verdi, og har ikke tillagt reduksjonen av et sone 2 område avgjørende vekt i vår vurdering.

Oppsummering landskap og friluftsliv

Flere av høringsinstansene er opptatt av at alle tekniske inngrep som inntak, rørgate, kraftstasjon og

anleggsveier utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Detaljene rundt de tekniske inngrepene og landskapsmessige forhold er noe som faller inn under konsesjonsvilkårene og som vil bli ivaretatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon. Etter vår mening vil virkningene av de tekniske inngrepene på landskap og friluftsliv bli moderate dersom det tas tilbørlig hensyn ved utarbeidelse av detaljplanene og ved oppfølging i byggetiden.

NVE mener at en regulering av Sæteredalsvatnet med tre meter er akseptabelt ut fra landskapsmessige virkninger dersom det settes krav til en minste sommervannstand. Når det gjelder redusert vannføring i elvene, og fossene som landskapselement, mener NVE at dette til en viss grad kan avbøtes med minstevannføring, samt tiltak som medfører at mer av flomvannet går i sitt naturlige løp. Vi er likevel av den oppfatning at sterkt redusert vannføring i alle de berørte fossene vil ha negativ landskapsmessig effekt av betydning for opplevelsen av området. Av de berørte elvene anses Fessefossen som den mest iøyenfallende og kraftgevinsten ved overføringen av dette tilsiget til Sæteredalen kraftverk er beskjeden. Dersom Fessegrova ikke overføres mener NVE at landskapsvirkningene må anses som moderate forutsatt slipp av minstevannføring i de berørte elvene.

Biologisk mangfold og viktige naturområder

Myrområdet Fessegrøvene er registrert som naturtype Rikmyr og er verdsatt som "Svært viktig (A)" i den kommunale biologisk mangfold kartleggingen. I følge "Retningslinjer for små vannkraftverk" skal naturtyper som er vurdert til denne kategorien tillegges stor verdi. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane påpeker at rikmyr er en myrtype som er relativt sjelden i Sogn og Fjordane, og sterkt redusert vannføring i Fessegrova kan medføre konsekvenser for denne myrtypen. I følge miljørapporten som følger søknaden er mest mulig naturlige hydrologiske forhold en forutsetning for å bevare myr- og våtmarksområdet intakt. Ved et alternativ som beskrevet over, der hovedmengden av flomvannføringen vil gå i det naturlige elveløpet og med slipp av minstevannføring hele året, vil det fremdeles være igjen en god del vann i Fessegrova etter en utbygging.

Forekomster av fuktighetskrevede mose-, sopp- og lavararter i tilknytning til de omsøkte elvene er ikke undersøkt. I følge biologisk mangfoldrapporten er disse artene bare kartlagt sporadisk i planområdet og da først og fremst i forbindelse med skogsmiljøer. Det står i rapporten at funnpotensialet vurderes som stort i kontinuitetsmiljøer i skog, fosserøyksoner og bekkekløfter uten at dette er spesifisert nærmere. Det er ikke typiske bekkekløfter som blir berørt ved omsøkte utbygging. Vannføringen i elvene er tilsigssavhengig og fossene er i ho-

vedsak store ved flomvannføringer. Ved lav vannføring er det lite fossesprut/fosserøyk også i dag. NVE har derfor ikke sett nødvendigheten av å pålegge en tilleggsundersøkelse av fuktighetskreven- de mose-, sopp-, og lavararter da vi anser potensialet for funn som lite og ikke av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane ber om at det ut fra "føre-var-prinsippet" blir sluppet en tilstrekkelig restvannføring hele året tilpasset årstidsvariasjoner for å redusere skadene på biologisk mangfold. NVE mener at ved å pålegge en tilstrekkelig minstevannføring hele året, samt å sørge for at mye av flomvannet fortsatt vil gå i sine naturlige løp, vil konsekvensene av en utbygging som omsøkt bli akseptabel med tanke på biologisk mangfold for Ytste- og Heimste Tverrelva. Når det gjelder Fessegrova er det usikkert i hvilken grad redusert vannføring vil ha innvirkning på "Fessegrøvene" som viktig naturtype. Etter vårt syn blir hensynet til forekomsten av naturtypen rikmyr at det må slippes minstevannføring for å ivareta nødvendige fuktighetsforhold. Dette innebærer at kraftmengden som overføringen antas å gi, ca. 2,5 GWh, blir redusert. Etter vårt syn må da en slik begrenset produksjonsgevinst veies opp mot ulempene, særlig knyttet til å ivareta naturtypen og i forhold til det som er drøftet foran under temaet landskap.

Fisk og fiske

Det er ørret i både Sætrédalsvatnet/Sætrédalsløken og Ørnereirvatnet/Ørnereirløken. I følge tiltakshaver er bestanden sterkt overtallig og angrepet av parasitter, og det er behov for kultiveringsarbeid for å få tilbake en god bestand. Tiltakshaver mener regulering av Sætrédalsvatnet, og oppdemming av Ørnereirvatnet kan være en måte å få ned bestanden på ved at de mange gyteområdene blir redusert. I tillegg påpekes det at veier inn til området vil gjøre kultiveringsarbeidet lettere, noe som kan bedre fiskebestanden i fremtiden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane viser også til at regulering og oppdemming kan være med på å regulere fiskebestanden ved at gyteområder, samt områder for produksjon av næringsdyr, blir redusert. Fylkesmannen påpeker likevel at reguleringssonen ikke må bli for stor da dette vil virke negativt inn på fisk og fiske.

Det selges fiskekort i området, men sportsfiske i de omsøkte vannene er i følge søknaden begrenset fordi ørretens kvalitet er dårlig. Det er andre vann i nærheten som er langt mer populære når det gjelder sportsfiske.

De tre omsøkte elvene har ingen, eller marginal verdi, som gyte- og oppvekstområder for fisk og det er ingen kjente fiskeinteresser på disse elvestrekningene. NVE mener at tiltaket vil ha liten betydning i forhold til fiskebestander.

Kulturminner

Det er ingen registrerte automatisk fredete kulturminner eller andre nyere tids kulturminner som kommer i direkte konflikt med en utbygging av Sætrédalen kraftverk. Myklebustsætra, som ligger nedenfor prosjektområdet, har flere verneverdige bygninger. Her er det blant annet en stol som fremdeles er i drift og i følge Sogn og Fjordane Fylkeskommune bør en søke å minimalisere virkningene av et hvert tiltak med indirekte eller direkte konsekvenser for stølen. Fylkeskommunen nevner også Vikesetra på den andre siden av vatnet. Det vises til at visuelle forhold som redusert vannføring og kraftlinjer virker inn på opplevelsesverdien av kulturminnene. Det bes om at det slippes minstevannføring i alle de omsøkte elvene, samt flomvannføring i Fessegrova, for å ivareta fossene som opplevelsesverdi. Fylkeskommunen viser ellers til undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven § 9.

NVE mener at forholdene som tas opp av Fylkeskommunen i hovedsak blir de samme som er diskutert over under "landskap". En tilstrekkelig minstevannføring vil være en forutsetning for en utbygging av Sætrédalen kraftverk. Når det gjelder forholdet til kulturminneloven vil dette bli fulgt opp i henhold til vilkårene ved en eventuell konsesjon som spesifiserer forholdet til kulturminneloven § 9.

Alternativer

Som beskrevet over er flere mulige alternativer nå utredet. Sogn og Fjordane Turlag har fremmet et alternativ der bare Ytste Tverrelva blir bygget ut og der inntaket plasseres nedenfor fossen, noe de mener vil ha store miljømessige fordeler i forhold til de omsøkte planene.

Tiltakshaver hevder i sine kommentarer til høringsuttalelsene at et slikt alternativ ikke vil være økonomisk lønnsomt, og at en utbygging uten magasinering vil gi liten produksjon da elvene er flomelver. På grunnlag av at søker ikke anser et slikt alternativ som realistisk i forhold til økonomi og lønnsomhet har vi ikke vurdert dette nærmere, men tar stilling til de alternativene som er presentert av søker i vår vurdering.

Flere av høringsinstansene har bedt om at overføringen av Heimste Tverrelva tas bort da dette ville medføre store inngrep i høyfjellsterrenget. Når overføringstraseen nå er flyttet til alternativ trasé ved skoggrensen mener NVE at dette alternativet er akseptabelt.

Fessegrova er den minste av de tre omsøkte elvene og bidrar således med minst produksjon. På bakgrunn av verdien som landskapselement, og for biologisk mangfold, mener Fylkesmannen at Fessegrova ikke bør bygges ut. Sætrédalen Kraft AS uttaler i brev av 18.06.2008 at utbygging av Fessegrova er relativt enkelt å utføre både rent teknisk og anleggsmessig. De mener også at inngrepet er beskje-

dent, og at miljømessige og estetiske hensyn er ivarettatt på en god måte slik at utbyggingen av Fessegrova kan forsvares. Det hevdes videre at økonomien for utbygging av Fessegrova som omsøkt er svært gunstig med en investeringskostnad på 1,52 kr/kWh.

En utbygging av alle tre elvene som omsøkt (her iberegnet slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring) vil etter søkers beregninger gi en årlig produksjon på om lag 22,5 GWh til en pris på 1,77 kr/kWh. En utbygging uten overføring av Fessegrova vil tilsvarende gi rundt 20 GWh til en utbyggingspris på rundt 1,83 kr/kWh. Dette vil, slik søknaden er fremlagt, gi en produksjonsøkning ved overføring av Fessegrova på rundt 2,5 GWh. For at en utbygging av Fessegrova skal være akseptabel med tanke på virkninger for biologisk mangfold og landskap er det etter NVEs syn nødvendig med tiltak som ytterligere reduksjon i kapasiteten på overføringstunnelen mellom Ørnereirsløken og Sætreidalsløken, samt slipp av en større minstevannføring enn foreslått i beregningene ovenfor. Dette vil medføre at produksjonsøkningen ved overføring av Fessegrova blir en god del mindre og til en større kostnad. Selv om NVE i utgangspunktet mener at en utbygging av Fessegrova som nå skissert kan redusere ulempene for landskap og miljø, mener vi den svært begrensede økningen i produksjon ikke står i forhold til størrelsen og virkningene på inngrepene. Fessefossen vil få periodevis sterkt redusert vannføring, rikmyrområdet "Fessegrøvene" kan bli påvirket og det vil bli et kunstig elveløp i fjellsiden mot Sætreidalsløken i tillegg til masser fra tunnelboringen.

Oppsummering

De siste årene har det for mange blitt stadig vanskeligere å finne lønnsomhet i jordbruket. I tillegg er distriktene i Norge til dels preget av fraflytting og befolkningsnedgang. NVE mener det planlagte kraftverket kan være et bidrag til å styrke det lokale næringsgrunnlaget, og ser dette som positivt.

Hovedargumentene imot en utbygging av Sætreidalen kraftverk er i hovedsak knyttet til inngrep i høyfjellsterreng, fossefall som landskapselement og Fessegrøvene som rikmyrområde. Traseen for overføringen fra Heimste Tverrelva er nå flyttet slik at en unngår de største inngrepene i høyfjellsterreng. Ved å utelate overføringen av Fessegrova vil den mest iøyenfallende av de tre omsøkte fossene bli intakt og eventuelle konsekvenser for Fessegrøvene som viktig myrområde i biologisk mangfold sammenheng vil unngås. Selv om tiltakshaver mener overføringen av Fessegrova i seg selv er lønnsom, mener NVE at disse fordelene ikke står i forhold til ulempene da produksjonsøkningen er marginal.

Eventuelle andre konsekvenser som er vurdert ovenfor kan etter vårt syn avbøtes med grundig planlegging av inntaksområder, vei, vannvei og kraftstasjon, samt høy sommervannstand i magasinet og slipp av tilstrekkelig minstevannføring på utbyggingsstrekningene hele året.

NVE har vurdert planene slik de er forelagt. Med de tiltak som diskutert over kan vi ikke se at det foreligger forhold som berører allmenne interesser slik at det er grunnlag for å gå imot konsesjon for en regulering av Sætreidalsvatnet med tre meter og en utbygging av Ytste- og Heimste Tverrelva. Når det gjelder oppdemming av Ørnereirvatnet og overføringen av Fessegrova, mener vi at fordelene ikke står i forhold til ulempene ved tiltaket og anbefaler at denne overføringen utelates.

NVEs konklusjon

Etter samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Sætreidalen Kraftverk AS får tillatelse til å regulere Sætreidalsvatnet med 3 meter, overføre Heimste Tverrelva med sidebekk til Ytste Tverrelva, samt bygge Sætreidalen kraftverk som omsøkt. NVE anbefaler at det ikke gis tillatelse til heving av Ørnereirvatnet og overføring av Fessegrova da vi mener den lille økningen i produksjon ikke står i forhold til virkningene av inngrepene.

Med de foreslåtte justeringer, og avbøtende tiltak som beskrevet over, finner NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Forhold til energiloven

I NVEs helhetsvurdering inngår også virkningene av nødvendige kraftlinjer og andre elektriske anlegg for å gjennomføre planene. Som beskrevet under NVEs merknader vedrørende elektriske anlegg så er det foreløpig ikke avklart hvordan nettkapasiteten skal løses, da dette avhenger av fremtidig nettstruktur i området, herunder mulig sanering av kraftlinjer på høyt spenningsnivå. Det er SFE som er områdekonsesjonær og de skriver i sin uttalelse at de vil legge til rette for nettilknytning av det omsøkte kraftverket. En 22 kV linje som beskrevet i søknaden kan bygges innenfor SFEs områdekonsesjon og det er ikke nødvendig med egen konsesjon for denne. Hvis det er aktuelt med ny 66 kV linje må denne behandles særskilt etter energiloven.

Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle en søknad etter energiloven om eventuell

bygging og drift av elektriske anlegg over 22 kV når søknaden om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort. NVE vil da vurdere nærmere forhold angående elektriske anlegg og ta stilling til alternativer og aktuelle avbøtende tiltak. Ved planlegging av tilknytning skal det legges vekt på at denne ikke skal være til hinder for utvikling av en fremtidig nettstruktur som også kan omfatte sanering av enkelte linjer i området. NVE vil ta hensyn til dette ved at tillatelse til byggestart ikke gis før det er gitt tillatelse til å bygge nødvendig nett som tar høyde for dette forholdet.

Merknader til konsesjonsvilkårene:

NVE foreslår ett vilkårssett etter vassdragsreguleringsloven og ett etter vannressursloven. Disse vilkårene er i hovedsak likelydende og i praksis vil hele anlegget bli sett under ett ved tilsyn og oppfølging. Vilkårene for konsesjon etter vannressursloven og vilkårene for konsesjon etter reguleringsloven kommenteres derfor under ett nedenfor. Postnumrene er ikke helt sammenfallende, og henvisningene viser til nummereringen i vilkårssettet for reguleringskonsesjon. Vi har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konsesjonstid

Sætedalen Kraftverk AS er 100 % privat eid og tilfredsstillende ikke lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid. Konsesjonstiden er derfor satt til 60 år. Selve kraftverket vil ikke være underlagt tidsbegrensning da den tillatelsen er gitt etter vannressursloven.

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner foreslår vi at avgiftene settes til kr 24,-/nat.hk. til kommunen og kr 8,-/nat.hk. til staten. Det er ikke kommet krav om næringsfond, og konsesjonens omfang og virkninger er heller ikke av en slik størrelse at det etter NVEs syn betinger opprettelsen av et slikt fond. En utbygging og regulering som omsøkt inkludert overføring av Fessegrova vil gi ca. 1151,6 nat.hk. Uten overføring av Fessegrova vil antall nat.hk. bli noe mindre. NVE vil fastsette endelig kraftgrunnlag etter at en eventuell konsesjon foreligger.

Post 7 Godkjenning av planer, etc.

Detaljer ved prosjektet som nøyaktig plassering av inntak, rørgatetrasé, veier og landskapsmessige forhold vil bli fulgt opp etter at konsesjonen er gitt. Godkjenning av planer og tilsyn med byggearbeidene er lagt under NVE.

Problemstillinger knyttet til nedgravd rørgate versus tunnelløsning i øvre del av vannveien fra Sætedalsvatnet, samt detaljene rundt plassering av

rørtraseen for overføringen av Heimste Tverrelva, faller inn under dette vilkåret. Det skal gjøres en grundig utredning av alternativer for vannveier og anleggsveier. Fordeler og ulemper med løsninger av både tunnelalternativ og rørgatealternativer skal vurderes. Det skal søkes etter å komme frem til den løsning som gir minst mulig inngrep i terrenget og som på best mulig måte ivaretar landskapet. Det skal legges spesiell vekt på å unngå inngrep i høyfjellsterrenget, samt inngrep som er synlig fra dalen og turstiene. Planleggingen skal foregå i samarbeid med NVEs regionkontor i Førde, og det er NVE som skal avgjøre endelig valg av alternativ.

Kommunen skal også gis mulighet til å kommentere planene og ta stilling til om det er nødvendig med dispensasjon fra kommuneplanens arealdel. Konsesjonær må merke seg at detaljplanene skal være NVE i hende i god tid før anleggsarbeidet starter.

Tillatelse til byggestart kan ikke gis før det er fremlagt plan for nettilknytning som tar høyde for utvikling av en fremtidig nettstruktur, inkludert eventuell sanering av enkelte linjer i området.

Post 8 Naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen og gir mulighet til å pålegge undersøkelser og tiltak med hensyn til generell naturforvaltning. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen kommer inn under dette vilkåret. Vi forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klare forholdet til kulturminneloven § 9. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8, og viser ellers til konsesjonæren sitt ansvar etter post 6.

Post 10 Forurensning

Vi foreslår at standardvilkåret settes inn. Vi gjør samtidig oppmerksom på at det ved eventuell konsesjon må søkes spesielt til fylkesmannen om utslippstillatelse i anleggsperioden.

Post 11 Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å sørge for at ferdsel forbi damstedene og langs magasinene kan foregå på en trygg måte.

Post 12 Terskler mv.

Det er ikke satt frem krav om bygging av terskler el. i de omsøkte elvene. Dette vilkåret gir hjemmel til å

pålegge konsesjonær å etablere terskler, eller gjøre andre biotopjusterende tiltak og avbøte ev. erosjonskader, dersom dette skulle vise seg nødvendig.

Post 16 Merking av usikker is

Det går en skiløype fra Myklebustsætra, opp på sørsiden av Sætrealdskaret og til Klakegga. Denne krysser ikke Sætrealdsvatnet direkte, men magasinet skal merkes og sikres etter nærmere anvisning fra NVE.

Post 18 Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, nr. 15.

Kommentarer til manøvreringsreglementet

Sætrealden Kraftverk AS ønsker å regulere vannstanden i Sætrealdsvatnet med 3 meter mellom kote 595,0 og 598,0. Naturlig vannstand er på kote 597,0. Sogn og Fjordane Turlag bemerker i sin høringsuttalelse at et nedtappet magasin i tursesongen vil være uheldig for de som ferdes i området. Av hensyn til landskapet og turgåere har NVE foreslått at vannstanden i Sætrealdsvatnet skal holdes over kote 597,0 i perioden 1. juli til 15. september.

Det skulle da være tilstrekkelig tid å få fylt opp magasinet om våren. Ved å holde vannstanden nær HRV til midten av september mener vi de landskapsmessige forholdene rundt Sætrealdsvatnet er ivarettatt.

I den opprinnelige søknaden for Sætrealden Kraftverk var det ikke foreslått å slippe minstevannføring på utbyggingsstrekningene. Det er nå foreslått å slippe minstevannføring tilsvarende 5 % av middelvannføringen om vinteren og 20 % av middelvannføringen om sommeren. Dette tilsvarer hhv. 26/110 l/s i Heimste Tverrelva og 28/113 l/s i Ytste Tverrelva.

Ytste Tverrelva har en middelvannføring ved inntaket beregnet til 0,56 m³/s. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 27 l/s og 5-persentilene for sommer og vinter er på hhv. 392 l/s og 621 l/s. Heimste Tverrelva har en middelvannføring ved inntaket beregnet til 0,53 m³/s. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 18 l/s og 5-persentilene for sommer og vinter er på hhv. 88 l/s og 54 l/s. Heimste Tverrelva er planlagt overført til Ytste Tverrelva i nedgravd rør med overføringskapasitet på 1,42 m³/s, noe som tilsvarer 2,7 ganger middelvannføringen. Restfeltet nedstrøms inntakene er beregnet til hhv. 8 % og 3 % av det naturlige tilsiget og bidrar således med lite vann på utbyggingsstrekningene.

Tiltakshaver har i brev av 20.10.2007 og 07.01.2008 kommet med en grundig utredning av forskjellige alternativer til minstevannføringer,

samt oversendt bilder som viser elvene med ulike vannføringer. Når det gjelder å ivareta fossene som landskapselement vil det i hovedsak være flomperioder med overløp over dammen som vil ha betydning for det visuelle. NVE mener likevel at en minstevannføring vil ha en viss verdi som landskapselement da både Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva på de øverste deler av utbyggingsstrekningen renner over bart fjell. Ut i fra både biologiske og estetiske hensyn er slipping av minstevannføring av størst betydning i sommerhalvåret. NVE støtter derfor tiltakshavers syn om en differensiert minstevannføring som er høyere om sommeren enn om vinteren. Vi mener en minstevannføring i den størrelsesorden som tiltakshaver foreslår er tilstrekkelig. NVE anbefaler at det slippes en minstevannføring på 120 l/s om sommeren og 30 l/s om vinteren i Ytste Tverrelva, og 110 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren i Heimste Tverrelva.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, og Sætrealdsvatnet er på laveste tillatte vannstand for sesongen, skal hele tilsiget slippes forbi. Dersom det skulle oppstå en konflikt mellom å få fylt opp magasinet til sommernivå og samtidig holde minstevannføringskravet, skal minstevannføringen prioriteres. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Vi presiserer at start/stopp-kjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

NVE har lagt en installasjon på 4,5 MW og en maks/min. slukeevne på hhv. 1,45 og 0,36 m³/s til grunn for sine vurderinger. Når overføringen av Fessegrova er utelatt vil sannsynligvis en mindre installasjon og lavere slukeevne være aktuelt, jf. søkers tilleggsutredninger. Dette kan vurderes under detaljplanene.

Andre merknader

Alv Nyvoll mener han har fallrettigheter i elva og krever at det ikke blir gitt konsesjon før dette er avklart. Sætrealden Kraft AS avviser på det sterkeste at Nyvoll har fallrettigheter som blir berørt av en utbygging av Sætrealden kraftverk. NVE kan heller ikke se at de papirer som er oversendt viser at Nyvoll har rettigheter som blir berørt av tiltaket, men viser til at det er utbyggerens ansvar å sørge for at alle rettigheter er i orden. Ved et eventuelt tvilstilfelle er dette et privatrettslig forhold som må ordnes opp igjennom rettssystemet.

Astrid Johanne Midthjell mener også hun er eier av en del av fallrettighetene. Dette er i følge tiltakshaver riktig og de har kommet frem til en minnelig ordning der Midthjell vil inngå i eiergruppen av kraftverket.

Ole Gunnar Ekerheim gjør oppmerksom på at eiendommen hans grenser til Sagelva, hovedelva på

Myklebust, og at de får drikkevannet derfra. Han forutsetter at tiltaket ikke får konsekvenser for drikkevannsuttaget. Det er også flere andre berørte som tar drikkevann fra Sagelva. Tiltakshaver skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsen at de har full forståelse for uttalelsen. De mener det er en viss sannsynlighet for utvasking av løsmasser i byggeperioden som kan påvirke drikkevannet, men ikke i driftsperioden. Dersom det skulle oppstå et problem med drikkevannet forårsaket av Sætrealdalen kraftverk skriver tiltakshaver at de vil skaffe drikkevann til de berørte minst tilsvarende dagens kvalitet. NVE mener dette er forhold av privatrettslig karakter, men minner om at utbygger står ansvarlig for å ordne forholdene til de interesser som måtte bli skadelidende.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Sætrealdalen Kraftverk AS til å foreta regulering av Sætrealdalsvatnet, overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva og utbygging av Sætrealdalen kraftverk, Bremanger kommune i Sogn og Fjordane

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 60 år. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått reguleringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til reguleringen avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist. Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring

som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene.

Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i Sætrødalvatnet, Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,

- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i felles finansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket

kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget.

Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retninglinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstillefelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennom-

snittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er

fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Sæteredalen Kraftverk AS til å bygge Sæteredalen Kraftverk i Bremanger kommune, Sogn og Fjordane fylke

1. Reguleringsgrenser og vannslipping

Regulering og vannslipping skal skje i hht. manøvreringsreglementet for regulering av Sæteredalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, be-

regninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Sæteredalsvatnet, Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/ eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere

regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstateret kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

NVEs forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Sætrealsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva, Bremanger kommune i Sogn og Fjordane

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Sætrealsvatnet	597,0	598,0	595,0	1,0	2,0	3,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige flomstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Heimste Tverrelva overføres til Ytste Tverrelva. En mindre sidebekk til Heimste Tverrelva tas inn på overføringsrøret til Ytste Tverrelva.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Vannstanden i Sætrealsvatnet skal holdes over kote 597,0 i perioden 1. juli til 15. september.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Ytste Tverrelva: 120 l/s i perioden 1. mai - 30. september. Resten av året skal det slippes 30 l/s.
Heimste Tverrelva: 110 l/s i perioden 1. mai - 30. september. Resten av året skal det slippes 25 l/s.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, og Sætrealsvatnet er på laveste tillatte vannstand for sesongen, skal hele tilsiget slippes forbi. Dersom det skulle oppstå en konflikt mellom å få fylt opp magasinet til sommernivå og samtidig holde minstevannføringskravet, skal minstevannfø-

ringen prioriteres. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal kjøres så jevnt som mulig, med myke overganger. Typisk start/stopp-kjøring skal ikke forekomme.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III. Departementets bemerkninger

1. Innledning

Aksjonærene i Sætrealdalen Kraftverk AS er de berørte grunneierne som alle inngår i Myklebust Grunneierlag. Grunneierne/fallrettighetshaverne til det omsøkte prosjektet stiftet selskapet Sætrealdalen Kraft AS i juli 2010. Selskapet har inngått avtale om leie av de aktuelle fallrettighetene og det er søkt om at dette selskapet blir tildelt konsesjonen.

Sætrealdalen Kraftverk AS har søkt om tillatelse til overføring av Heimste Tverrelva og Fessegrova til Ytste Tverrelva i Ålfotvassdraget i Bremanger kommune. Sætrealdalsvatnet søkes regulert 3 m. Sætrealdalen kraftverk er planlagt bygd i Ytste Tverrelva.

De tre elvene er alle sideelver til Myklebustvassdraget som renner ut i Ålfoten ved Myklebust i Nordfjord i Sogn og Fjordane. Fessegrova ligger lengst vest av de tre og har utløp fra Ørnereirvatnet. Fessefossen er godt synlig fra dalbunnen. Ytste Tverrelva er den midterste og største av de tre elvene, og har utløp fra Sætrealdalsvatnet. Fra vatnet stuper elva øverst i en markant foss som er synlig fra dalbunnen og fra turstien som går langs deler av elva og opp til Sætrealdalsvatnet. Heimste Tverrelva ligger lengst øst, og er lite synlig fra dalbunnen.

Sætrealdalsvatnet skal være inntaksmagasinet for kraftverket, og søkes regulert med tre meter. Her planlegges en betongdam med lengde på 20 m. Turstien som i dag går i bru over elva, planlegges flyttet til toppen av dammen. Fra inntaket i Sætrealdalsvatnet er det planlagt å legge nedgravd rørgate i en lengde på ca. 1150 m ned til kraftstasjonen. Det er søkt om å heve Ørnereirvatnet med 1,5 m og store deler av avløpet til Fessegrova overføres til Sætrealdalsvatnet i boret tunnel. Ved utløpet av Ørnereirvatnet planlegges det en betongdam på 40 m lengde og opptil 3 m høyde over terreng. Heimste Tverrelva planlegges overført til Sætrealdalsvatnet. Rørgata skal graves ned og vil få en total lengde på ca. 2200 m og kobles inn på rørgaten fra Sætrealdalsvatnet.

Områdene rundt Ålfoten er berørt av flere store kraftutbygginger, men selve Sætrealdalen og nedbørfeltene til Heimste- og Ytste Tverrelva fremstår som urørt område. Fessegrova og Ørnereirvatnet bærer imidlertid preg av en kraftledning som krysser dalen.

2. NVEs innstilling og høringsinstansens uttalelser til innstillingen

Etter en samlet vurdering anbefaler NVE at Sætrealdalen Kraftverk AS får tillatelse til å regulere Sætrealdalsvatnet med 3 m, overføre Heimste Tverrelva med sidebekk til Ytste Tverrelva, samt bygge Sætrealdalen kraftverk. NVE anbefaler at det ikke gis tillatelse til heving av Ørnereirvatnet og overføring av Fessegrova. NVE mener den lille økningen i pro-

duksjon ikke står i forhold til virkningene av inngrepet.

Departementet har sendt NVEs innstilling til Bremanger kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune. Ingen merknader har innkommet til innstillingen.

3. Fordeler og ulemper

Etter høringsrunden av opprinnelig søknad har tiltakshaver utredet flere alternativer. I søkers nye hovedalternativ ble regulering av Sætrealdalsvatnet endret fra 5 m til 3 m regulering, overføring av Heimste Tverrelva ble redusert fra opprinnelig inntak i sårbart høyfjellslandskap ned til tregrensen, og det ble fremmet forslag om minstevannføring i alle tre elvene.

Ulempen ved utbyggingen er knyttet til inngrep i høyfjellsterreng, samtidig som tiltaket vil medføre sterkt redusert vannføring i de berørte elvene på utbyggingsstrekningen. Ved å utelate overføringen av Fessegrova, som NVE har foreslått, vil den mest iøyenfallende av fossene ikke bli berørt, og eventuelle konsekvenser for Fessegrøvene som viktig myrområde for biologisk mangfold vil unngås. Store deler av nedbørfeltet til Heimste- og Ytste Tverrelva ligger i INON (inngrepsfritt område) sone 2, og inngrepet vil medføre en reduksjon av sonen. Regulering av Sætrealdalsvatnet kan til tider medføre skjemmende reguleringssoner i et friluftsområde.

Vassdraget er ikke vernet. De omsøkte elvene har marginal verdi som gyte- og oppvekstområder for fisk, og det er ingen kjente fiskeinteresser på disse elvestrekningene.

Fordelen med prosjektet er at utbyggingen vil gi ca. 20 GWh årlig i ny produksjon (uten overføring av Fessegrova). Prosjektet medfører verdiskaping og bedret næringsgrunnlag for distriktet og de involverte grunneierne, og kan derfor bidra til opprettholdelse av lokal bosetting.

4. Departementets vurderinger

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tillegghensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at regulering og overføring i Ålfotvassdraget for bygging av Sætrealdalen kraftverk og miljøkonsekvensene av disse tiltakene skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakenes bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tapet eller forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Det vises i den

sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden.

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandsituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Søknaden fra Sætrealdalen Kraftverk AS ble tilsendt NVE i mai 2006. Søknaden ble sendt ut på alminnelig høring til lokale myndigheter og interesseorganisasjoner. I forbindelse med at NVE sendte høringsuttalelsene over til søker for kommentar i denne saken, bad NVE om at flere alternativer ble utredet. I mai 2007 mottok NVE alternative utbyggingsløsninger inkludert det hovedalternativ som NVE har lagt til grunn i sin innstilling. NVE har vært på befaring i området sammen med representanter fra søker, Bremanger kommune og fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

Biologisk mangfold er kartlagt i egen rapport som er utarbeidet for Sætrealdalen Kraftverk AS. Prosjektet er ikke så stort at det ble behandlet etter KU-bestemmelsene i plan- og bygningsloven, og det er ikke fastsatt utredningsprogram for temaet biologisk mangfold. Det er registrert følgende nasjonale rødlistearter i området:

- Hubro med status som sterkt truet. Det er vanskelig å kartlegge om den hekker i området.
- Hønsheuk med status som sårbar art. Dvergspett (sårbar) er observert, men muligens vest for selve planområdet.
- Storlom (sårbar) er registrert i Sætrealdalsvatnet, men det er uvisst om den hekker. Reguleringen vil gjøre vatnet mindre egnet som hekkeområde for lom.
- Hvitryggspett, kongeørn og sangsvane med status nær truet. Kongeørn er imidlertid observert lenger nord, og ikke i det berørte tiltaksområdet.
- Spor etter oter (sårbar) er observert og gaupe (sårbar) streifer gjennom området.
- Det er gjort tidligere observasjoner (1979) av vannrikse (sårbar) og myrrikse (sterkt truet) ved Dombesteinseggene, dvs. nord for tiltaksområdet, men her finnes ingen nyere data.

I søknaden opplyses at det er stor sannsynlighet for at flaggermus, kryptogamer (sopp, moser og lav) samt andre laverestående arter også finnes i området. Spredte forekomster av skorpefiltlav (sårbar) på gamle ospetre og soppene furuplett (NT), hornskinn (NT) og skeletocutis lenis (NT) i et om-

råde nordøst for Dalsetevatnet. Ved nordsiden av Svora nedstrøms krafteverket er det også observert skorpefiltlav, samt hasselrurlav (NT).

Forekomster av fuktighetskravende mose-, sopp- og lavararter i tilknytning til de omsøkte elvene er ikke undersøkt. I følge rapporten om biologisk mangfold er funnpotensialet vurdert som stort i kontinuitetsmiljøer i skog, fosserøyksoner og bekkekløfter uten at dette er spesifisert nærmere. NVE har imidlertid ikke sett nødvendigheten av å pålegge en tilleggsundersøkelse av fuktighetskravende mose-, sopp- og lavararter. Det er ikke typiske bekkekløfter som berøres og vannføringen i elvene er tilsigsavhengig og fossene store hovedsakelig ved flomvannføringer. Potensialet for funn anses derfor som lite og ikke av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Departementet finner at naturmangfoldloven § 8 med krav til kunnskapsgrunnlag er oppfylt.

Virkninger på naturmangfold mv.

Reguleringen av Sætrealdalsvatnet vil kunne virke negativt inn på våtmarkstilknyttede fuglearter. Dersom det hekker rødlistede fugler i nærheten av prosjektområdet, kan NVE pålegge stans i anleggsarbeidet i hekkeperioden dersom det antas at disse vil bli forstyrret. Departementet forutsetter at det i detaljplanleggingen legges vekt på å redusere eventuelle konflikter med fugl og andre pattedyr og slik at anleggsarbeidet fortrinnsvis utføres utenom yngleperioden. Øvrige registrerte rødlistearter i området antas ikke å bli påvirket av betydning ved denne utbyggingen.

Virkninger av tiltaket er avhengig av om det finnes lignende kvaliteter utenfor utbyggingsområdet som innenfor. I følge rapporten om biologisk mangfold er en stor del av disse verdiene også representert andre steder i Myklebustdalen/Ålfotområdet, og utenfor influensområdet, for eksempel viktige skogområder, myrområder/våtmarksområder, innsjøer, fjellområder, INON-områder og leveområder for rødlistede arter. Det finnes også fredete skogområder og myrområder forholdsvis nær tiltaksområdet i Sætrealdalen/nedre del av Myklebustdalen.

I henhold til NVEs "Retningslinjer for Småkraftverk", skal det helst unngås inngrep i høyfjellsterrenge da dette er områder som er spesielt sårbare for inngrep. Det er i hovedsak inntakene og magasinet som ligger i høyfjellsterrenget. Nedtappet magasin i Sætrealdalsvatnet (kote 597) vil medføre en reguleringsone og et tørrlagt areal, og dette vil kunne oppleves negativt for de som ferdes i området. NVE har imidlertid foreslått at vannstanden i Sætrealdalsvatnet skal holdes over kote 597 i perioden 1. juli til 15. september. Etter departementets mening vil dette ivareta hensynet til landskapet i den mest aktive

tursesongen. Ved å sette et slikt krav om vannstanden i magasinet, vil også overskytende flomvann oftere gå over dammen og i sitt naturlige elveløp. En vil da også kunne opprettholde Sætrealdsfossen øverst i Ytste Tverrelva som landskapselement ved store vannføringer.

For å unngå ytterligere inngrep i høyfjellslandskapet, har tiltakshaver foreslått å legge inntaket av Heimste Tverrelva ned på kote 635 (ved tregrensen) og føre vannet i nedgravde rør, slik at rørtraseen blir lite synlig. NVE mener det er mulig å komme frem til en løsning her som er akseptabel landskapsmessig. Departementet forutsetter, i likhet med NVE, at det gjøres en grundig utredning av rørtraseene, og at en kommer frem til den løsning som gir minst mulig inngrep i terrenget og som best mulig ivaretar landskapet, jf. også prinsippene om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder i naturmangfoldloven § 12.

Fra inntaket i Sætrealdsvatnet er det planlagt å benytte nedgravd rør ned til kraftstasjonen. I de først omsøkte planene var det foreslått å bore tunnel den første bratte strekningen fra Sætrealdsvatnet. NVE mener tunnel i øvre del av vannveien bør vurderes også i det nye alternativet. NVE peker på at en nedgravd rørgate kan bli meget synlig fra dalen fordi de øvre deler ligger i åpent fjellterreng med lite vegetasjon. Departementet mener begge løsninger for vannveien er akseptable. Departementet tilrår at NVE, ved godkjenning av detaljplanene, gis myndighet til å avgjøre om tunnel eller rørgate skal velges. Denne fremgangsmåten vil etter departementets mening være tilfredsstillende i lys av vurderingene knyttet til landskapspåvirkningen av hhv. nedgravd rørgate versus boring av tunnel, jf. også naturmangfoldloven § 12 om kravet til å begrense skader på naturmangfoldet.

Departementet bemerker at under forutsetning av at det slippes tilstrekkelig minstevannføring i elvene, er verken kommunen eller fylkeskommunen negativt innstilt til utbyggingsplanene.

Vurdering av Fessegrova

Departementet har vurdert tiltakets konsekvenser med hensyn til tørrleggingen av *Fessegrova* ut fra kunnskapsgrunnlaget, og forvaltningsmålene for naturtyper og økosystemer og arter i §§ 4 og 5, samt § 10 i naturmangfoldloven vedrørende krav til økosystemtilnærming og samlet belastning. Tørrlegging av Fessegrova fremstår i rapporten som det enkeltelement i utbyggingen som gir mest negative konsekvenser for biologisk mangfold og vil berøre myrområdene nede i dalen. Fessegrova er den minste av de tre omsøkte elvene. Myrområdet Fessegrøvene er registrert som naturtype Rikmyr og er verdsatt som "Svært viktig A" i den kommunale kartleggingen av biologisk mangfold. I følge "Retningslinjer for små vannkraftverk" skal naturtyper

som er vurdert til denne kategorien tillegges stor verdi. Sterkt redusert vannføring i Fessegrova kan medføre konsekvenser for denne myrtypen og NVE mener at en utbygging av Fessegrova uansett ikke kan tillates som omsøkt. Av hensyn til biologisk mangfold og landskap vil det være nødvendig med tiltak som vil medføre både redusert produksjon og større kostnad. Slik søknaden er fremlagt, vil en overføring av Fessegrova gi en produksjonsøkning på ca. 2,5 GWh. En svært begrenset økning i produksjon vil derfor etter NVEs mening, ikke stå i forhold til størrelsen og virkningene på disse inngrepe. Departementet bemerker at ved å utelate denne overføringen vil den mest synlige av de tre fossene forbli intakt, verdien av Fessegrova som landskapselement bevares, og det viktige rikmyrområdet Fessegrøvene vil heller ikke bli påvirket. Behovet for Ørnereirvatnet faller da også bort med de negative virkninger dette eventuelt ville fått.

Departementets vurdering og konklusjon

Med de tilpasninger og forbedringer som følger av justerte planer og med de muligheter som foreligger til ulike avbøtende tiltak, finner departementet at de negative konsesjonsvilkår for natur, landskap og miljø er akseptable i forhold til verdien av den nye regulerbare kraften som denne utbyggingen medfører.

Når det gjelder prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv. samt merknader til disse, se avsnitt nedenfor. Tiltaket som nå tilrår, representerer en god avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold som bidrar til å sikre et godt samfunnsmessig resultat, jf. naturmangfoldloven § 12.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 og vannressursloven § 25. Tiltaket omfatter regulering av Sætrealdsvatnet med 3 meter, overføring av Heimste Tverrelva med sidebekk til Ytste Tverrelva, og bygging av Sætrealden kraftverk. Departementet er enig med NVE i at det ikke gis tillatelse til heving av Ørnereirvatnet og overføring av Fessegrova, da produksjonsøkningen her ikke står i forhold til de negative virkningene for naturmangfoldet av inngrepe.

Enkelte spørsmål knyttet til tiltaket er forutsatt løst gjennom NVEs godkjenning av detaljplanene og oppfølging i byggetiden. Departementet finner at den samlede usikkerheten som knytter seg til konsekvensene ved utforming av veitrasé, trasé for rørgate og mulig tunnelloøsning ikke er av et slikt om-

fang at det er behov for ytterligere belysning og behandling før konsesjon gis.

I søknaden opplyses at tiltaket ikke vil påvirke vannkvaliteten i vassdraget etter anleggsperioden. Fylkesmannen har også uttalt at en ikke forventer at vannkvaliteten skal bli påvirket i driftsfasen til anlegget. Av den grunn finner departementet det ikke nødvendig å gi tillatelse etter forurensningsloven til bygging av kraftverket. Om nødvendig må det søkes fylkesmannen om særskilt tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene (byggefasesen).

Forholdet til energiloven

Det er fra tiltakshavers side søkt om tillatelse etter energiloven til bygging og drift av Sætrealdalen Kraftverk AS, med generator inntil 5,0 MW, tilhørende koplingsanlegg og kraftledninger. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle denne delen av søknaden etter at tillatelse etter vassdragslovgivningen foreligger. Ved planlegging av tilknytning skal det legges vekt på at denne ikke skal være til hinder for utvikling av en fremtidig nettstruktur som også kan omfatte sanering av enkelte ledninger i området. Tillatelse til byggestart vil ikke bli gitt før det er gitt tillatelse til å bygge nødvendig nett.

5. Departementets merknader til vilkårene

Konsesjonstid

Konsesjon etter vassdragsreguleringsloven gis på ubegrenset tid.

Vilkåret er i samsvar med hovedregelen om at konsesjon gis uten tidsbegrensning etter denne loven som regulerer tiltak i vassdrag, jf. § 10 nr. 1. Det vises til nærmere omtale i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008).

Konsesjonstiden begrenses imidlertid til den tid leieavtalen til fallrettigheter varer. Departementet er gjort kjent med at det 17.07.2010 ble inngått avtale om leie av fallene i 30 år.

Konsesjonsavgifter

Departementet foreslår at avgiften settes til kr 8,- pr. nat.hk. til staten og kr 24,- pr. nat.hk. til kommuner som foreslått av NVE. Satsene er de vanlige for nye konsesjoner.

Det foreligger ingen krav om næringsfond. Ut fra konsesjonens omfang og virkninger er det heller ikke grunnlag for å pålegge næringsfond i denne saken.

NVE fastsetter endelig kraftgrunnlag når konsesjon er gitt.

Godkjenning av planer etc.

Departementet bemerker viktigheten av å komme frem til løsninger som gir minst mulig inngrep i terrenget og ivaretar landskapet på beste måte. Inngrep i høyfjellsterrenget, samt synlige inngrep skal unngås i størst mulig grad, jf. også prinsippet i naturmangfoldloven § 12. Som del av detaljplanleggingen utarbeides en miljøplan der blant annet hensynet til å unngå skader på sårbar vegetasjon bør inngå. Omfanget av miljøplanen skal stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og inngrep.

Planene skal være NVE i hende i god tid før anleggsarbeidet starter. Kommunen må få mulighet til å vurdere nødvendigheten av dispensasjon fra kommuneplanens arealdel.

Tillatelse til byggestart gis ikke før det er fremlagt plan for nettilknytning som i nødvendig grad hensyntar utvikling av en fremtidig nettstruktur.

Kulturminner

Det forutsettes at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å avklare forholdet til kulturminneloven § 9, jf. aktsomhetsplikt og varslingsplikt etter kulturminneloven § 8. Det vises også til vilkårenes post 6 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

6. Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Med de forslag til minstevannføringer NVE har foreslått mener departementet det er tatt tilstrekkelig hensyn til det biologiske mangfold i elvene og elvene som landskapselement, jf. også prinsippet i naturmangfoldloven § 12. Tiltakshaver har foreslått en differensiert minstevannføring som ut i fra både biologiske og estetiske hensyn er størst i sommerhalvåret basert på en grundig utredning av ulike alternativer til minstevannføringer. Selv om det er flomperioder med overløp over dammen som har størst betydning for det visuelle, mener NVE at minstevannføring vil ha en viss verdi som landskapselement i både Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva, spesielt der elvene renner over bart fjell. NVE anbefaler minstevannføring på 120 l/s om sommeren og 30 l/s om vinteren i Ytste Tverrelva, og henholdsvis 110 l/s og 25 l/s i Heimste Tverrelva. Anbefalingene er i tråd med tiltakshavers egne forslag. Med en tilstrekkelig minstevannføring hele året, samt at mye av flomvannet vil gå i sine naturlige løp, mener departementet at konsekvensene av en utbygging vil bli akseptabel med tanke på biologisk mangfold for Ytste- og Heimste Tverrelva. Minstevannføringen skal prioriteres fremfor oppfylling av magasinet til sommernivå ved eventuell konflikt mellom disse kravene, og i slike perioder kan heller ikke kraftver-

ket kjøres. Departementet slutter seg til dette forslaget.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst *selv om miljøtilstanden svekkes* dersom

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. litra b og
- formålet med de nye inngrepene ikke kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter, jf. litra c.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av ny fornybar elektrisitet, og departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet og svekkelsen av miljøtilstanden på sikt som følger av inngrepene, må ses i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir det samme handlingsrom som er avgjørende for utnyttelsen av energiresursene fremover. Samfunnsnyttene av dette tiltaket må anses betydelig, og den fordel utbyggingen medfører kunne etter departementets mening ikke vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Med de minstevannføringer og øvrige avbøtende tiltak som er foreslått, finner departementet at utbyggingen av Sætrredalen kraftverk gir beskjedne tap i miljøkvalitet og at vilkårene etter vannforskriften § 12 klart er oppfylt.

Det tilrås fastsatt manøvreringsreglement for regulering av Sætrredalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva i samsvar med NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Sætrredalen Kraft AS tillatelse til regulering av Sætrredalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva for utbygging av Sætrredalen kraftverk i Bremanger kommune. Tillatelsen gis i samsvar med vedlagte forslag til vilkår.
2. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8, jf. § 25, gis Sætrredalen Kraft AS tillatelse til bygging av Sætrredalen kraftverk i samsvar med vedlagte forslag til vilkår.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med vedlagte forslag.

Vilkår for tillatelse for Sætrredalen Kraft AS til å foreta regulering av Sætrredalsvatnet, overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva og utbygging av Sætrredalen kraftverk, Bremanger kommune i Sogn og Fjordane

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid, men begrenset til den tid leieavtalen til fallrettighetene varer.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år.

Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversettes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelse ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene.

Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Sætrédalsvatnet, Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser.

Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignede.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE.

Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes. Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten. Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første ned-

demming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året.

Twist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utføre anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tingly-

ses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Setredalen Kraft AS til å bygge Sætredalen Kraftverk i Bremanger kommune, Sogn og Fjordane fylke

1. Reguleringsgrenser og vannslipping

Regulering og vannslipping skal skje i hht. manøvreringsreglementet for regulering av Sætredalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Sætedalsvatnet, Ytste Tverrelva og Heimste Tverrelva er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de om-

rådene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider

eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

Manøvreringsreglement for regulering av Sætrédalsvatnet og overføring av Heimste Tverrelva til Ytste Tverrelva, Bremanger kommune i Sogn og Fjordane

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Sætrédalsvatnet	597,0	598,0	595,0	1,0	2,0	3,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Heimste Tverrelva overføres til Ytste Tverrelva. En mindre sidebekk til Heimste Tverrelva tas inn på overføringsrøret til Ytste Tverrelva.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Vannstanden i Sætrédalsvatnet skal holdes over kote 597,0 i perioden 1. juli til 15. september.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Ytste Tverrelva: 120 l/s i perioden 1. mai - 30. september. Resten av året skal det slippes 30 l/s.

Heimste Tverrelva: 110 l/s i perioden 1. mai - 30. september. Resten av året skal det slippes 25 l/s.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, og Sætrédalsvatnet er på laveste tillatte vannstand for sesongen, skal hele tilsiget slippes forbi. Dersom det skulle oppstå en konflikt mellom å få fylt opp magasinet til sommernivå og samtidig holde minstevannføringskravet, skal minstevannføringen prioriteres. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal kjøres så jevnt som mulig, med myke overganger. Typisk start/stopp-kjøring skal ikke forekomme.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

14 Statkraft Energi AS

(Midlertidig tillatelse til regulering/overføring i øvre del av Tyssovassdraget)

Olje- og energidepartementets samtykke 6. desember 2010.

Departementet viser til søknad av 24.06.2010 fra Statkraft Energi AS om midlertidig tillatelse til regulering/overføring i øvre del av Tyssovassdraget.

Konsesjonene i Tyssø- og Mågelivassdragene er i dag delt mellom Statkraft Energi AS og Aktieselskapet Tyssefaldene. Statkraft har overtatt reguleringskonsesjonene for *nedre* del av vassdraget, jf. departementets brev av 28. februar 2008 om midlertidig tillatelse inntil søknad om ny konsesjon er avgjort. Konsesjonene for regulering av *øvre* del av Tyssø-

og Mågelivassdragene tilhørende AS Tyssefaldene, går ut 31.12.2010.

Etter avtale med AS Tyssefaldene skal Statkraft gå inn som regulant og eier av reguleringsanleggene i hele vassdraget, og Statkraft skal utarbeide en felles søknad for Ringedalsmagasinet, Vetlevatn og reguleringsanleggene i Mågelivassdraget.

Olje- og energidepartementet har forelagt søknaden for NVE. NVE viser til at det i tidligere saker har vært vanlig praksis å gi midlertidig tillatelse til fortsatt regulering inntil konsesjonsspørsmålet er endelig avgjort. NVE kan ikke se at det foreligger spesielle hensyn i denne saken som skulle tilsi noen annen praksis. Fra NVEs brev av 24.08.2010 til departementet siteres:

”NVE registrerer at utarbeidelsen av en felles søknad for de nevnte reguleringsanleggene i Mågeli- og Tyssøvassdraget er kommet godt i gang, men at ferdigstillelsen vil ta noe lenger tid enn planlagt. Det er blant annet behov for utredning av ulike alternativer for en samlet driftsstrategi for vassdraget. NVE mener arbeidet med å komme frem til en god driftsstrategi er viktig både for optimalisering av kraftproduksjon og for å ivareta hensynet til miljø og brukerinteresser. Vi kan ikke se at en utsettelse av fristen inntil ny søknad foreligger vil skape noen problemer i forhold til NVEs saksbehandling. Vi forutsetter likevel at Statkraft bidrar til å sikre tilstrekkelig fremdrift i arbeidet med søknaden slik at forsinkelsen ikke blir unødvendig lang.”

Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Olje- og energidepartementet gir Statkraft Energi AS midlertidig tillatelse til overføring/regulering av øvre del av Tyssø- og Mågelivassdragene på de vilkår som følger av konsesjoner og reglement gitt AS Tyssefaldene, med varighet inntil søknaden om ny konsesjon er avgjort.

Det forutsettes at søknad om ny konsesjon sendes inn så snart som mulig.

Departementet vil presisere at vilkår som gis ved en ny reguleringskonsesjon kan gis virkning fra utløpet av den opprinnelige konsesjon 1.1.2007.

15 Norsk Vannkraftproduksjon AS

(Konsesjon for erverv av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS og endring av konsesjonsvilkår)

Kongelig resolusjon 17. desember 2010.

1. Innledning

Norsk Vannkraftproduksjon AS (NVP) inngikk 2. oktober 2009 avtale med Elkem Energi Kraft AS om

kjøp av alle aksjene i henholdsvis Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS.

NVP søkte i brev av 13. oktober 2009 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av alle aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS. Videre er det søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall.

Subsidiært er det søkt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall. Videre er det søkt om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i reguleringskonsesjonene.

2. Søknaden og NVEs innstilling

NVPs søknad av 13.10.2009:

Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS mv.

1. Innledning

Vi representerer Norsk Vannkraftproduksjon AS ("NVP" eller "Kjøper").

NVP eies med 50 % av NTE Energi AS og med 50 % av Østfold Energi AS. Eierselskapene og NVP er offentlige eide selskaper, jf. industrikonsesjonsloven § 2 første ledd og nedenfor.

NVP inngikk den 2. oktober 2009 avtale med Elkem Energi Kraft AS ("Selger") om kjøp av alle aksjene i henholdsvis Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS. Søknaden til Olje- og energidepartementet er rettidig innsendt, jf. industrikonsesjonsloven § 30.

Elkem Energi Kraft AS er et heleid datterselskap av Elkem Energi AS, som igjen er 100 % eid av Elkem AS. Orkla ASA eier alle aksjene i Elkem AS.

Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS eier henholdsvis Siso kraftverk og Lakshola kraftverk i Sørfold kommune i Nordland. Kraftverk og fallrettigheter er tidligere konsederte, jf. punkt 3.2 nedenfor. Kraftverkene har en midlere brutto årsproduksjon på henholdsvis 957 GWh og 113 GWh.

Kjøpesummen for aksjene utgjør NOK 4.300.000.000, med tillegg/fradrag for justeringer som nærmere angitt i avtalen, jf. punkt 3 nedenfor. Overtagelsen av aksjene vil i henhold til avtalen finne sted den 4. januar 2010 eller senere.

På vegne av NVP søker vi om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Det legges til grunn at ervervet av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS

ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1, da de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte. Det vises til Ot.prp. nr. 69 (1966-67) hvor dette fremgår.

Alternativt søker vi om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, jf. § 39, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27. Videre søkes det om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i reguleringskonsesjonene, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Nødvendige søknader i henhold til energiloven vil bli sendt til Norges vassdrags- og energidirektorat.

Nedenfor gir vi en beskrivelse av NVP og eierselskapene (punkt 2). Deretter redegjør vi for hovedtrekkene i den avtale som er inngått mellom Kjøper og Selger og for de ervervs- og reguleringskonsesjoner som er knyttet til Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS i dag (punkt 3). En nærmere begrunnelse for søknaden følger i punkt 4.

2. Norsk Vannkraftproduksjon AS og eierne

NVP eies med 50 % av NTE Energi AS og med 50 % av Østfold Energi AS. Vi vedlegger firmaattester for NVP, NTE Energi AS og Østfold Energi AS. Nord-Trøndelag fylkeskommune eier alle aksjene i NTE Holding AS som igjen eier alle aksjene i NTE Energi AS. Vi vedlegger en oversikt over eierne i Østfold Energi AS.

Vedlegg 1 Firmaattest Norsk Vannkraftproduksjon AS

Vedlegg 2 Firmaattest NTE Energi AS

Vedlegg 3 Firmaattest Østfold Energi AS

Vedlegg 4 Eiere i Østfold Energi AS

NTE Energi AS og Østfold Energi AS er offentlig eide selskaper, jf. industrikonsesjonsloven § 2 første ledd annet punktum.

Samarbeidet mellom NTE Energi AS og Østfold Energi AS i NVP er regulert gjennom aksjonæravtale og investeringsavtale, begge datert 18. september 2009.

Vedlegg 5 Aksjonæravtale av 18. september 2009

Aksjonæravtalen regulerer styringen av NVP. Investeringsavtalen regulerer plikten til å gjøre kapitalinnskudd og har således ikke direkte betydning for styringen av NVP. Ervervet av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS er tenkt finansiert ved egenkapitalinnskudd og ved opptak av lån fra en eller flere finansinstitusjoner og/eller ved låneopptak i obligasjonsmarkedet. Aksjonæravtalen gir ingen rettigheter til andre enn eierne. Organiseringen av NVP er på denne bakgrunn

slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 2 første ledd annet punktum in fine.

3. Hovedtrekkene i avtalen mellom Selger og Kjøper mv.

3.1 Hovedtrekkene i avtalen

Avtalen er inngått mellom Elkem Energi Kraft AS (Selger) og Norsk Vannkraftproduksjon AS (Kjøper). Orkla ASA garanterer som selvskyldnerkonsesjonist for Selgers rettidige oppfyllelse av Selgers forpliktelser overfor Kjøper etter avtalen. NTE Energi AS og Østfold Energi AS garanterer som selvskyldnerkonsesjonister for Kjøpers rettidige oppfyllelse av Kjøpers forpliktelser etter avtalen. NTE Energi AS' og Østfold Energi AS' garantier faller bort når kjøpesummen er betalt til Selger.

Kjøpesummen for aksjene utgjør NOK 4.300.000.000, med tillegg/fradrag for justeringer knyttet til avvik fra forutsatt netto rentebærende gjeld på NOK 0, per tidspunktet for overtagelsen av aksjene og med tillegg av en rentegodtgjørelse regnet fra 1. januar 2010 og frem til overtagelsen av aksjene skjer.

Overtagelsen av aksjene er betinget av Konkurransetilsynets godkjenning. NVP er av den oppfatning at transaksjonen ikke reiser spesielle konkurranserettslige spørsmål. NVP er videre av den oppfatning at transaksjonene heller ikke reiser særskilte spørsmål i forhold til industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven etter at konsolideringsmodellen er innarbeidet i disse lovene.

Overtagelsen av aksjene vil finne sted den 4. januar 2010 eller så snart som mulig deretter. Kjøper er forpliktet til å sørge for at transaksjonen gjennomføres ikke senere enn 30. juni 2010. Avtalen inneholder ellers de bestemmelser om drift frem til overtagelsen, gjennomføring av overtagelsen, garantier og skadesløsholdelse ved brudd på garantier som må anses sedvanlige i denne type avtaler.

Vedlegg 6 Aksjekjøpsavtale datert 2. oktober 2009

3.2 Eksisterende konsesjoner

Elektrokemisk A/S (nå Elkem AS) ble ved kongelig resolusjon av 15. juli 1966 gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbyggingen av Siso Kraftverk og regulering av Fagerbakkvassdraget (Siso). I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 16 gjelder ervervs-konsesjon/reguleringskonsesjon i 60 år fra til- deling, det vil si til at Siso kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 16. juli 2026.

Ved kongelig resolusjon av 5. oktober 1973 ble Elkem-Spigerverket A/S (nå Elkem AS) gitt tillatelse til ytterligere regulering av og til endring av planene for regulering av Fagerbakkvassdraget. Tillatelsen medførte ingen endringer i vilkårene knyttet til tidsbegrensningen av konsesjonene.

Siso kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Siso AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved Olje- og energidepartementets vedtak av 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i denne forbindelse, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven.

Ved kongelig resolusjon av 16. august 1996 ble Elkem Energi AS gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbygging av Lakshola kraftverk samt regulering av Faulvatnet. I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 1 er ervervs-konsesjon/regulerings-konsesjon gitt for 60 år, det vil si at Lakshola kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 16. august 2056.

Lakshola kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Lakshola AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved ovennevnte vedtak av Olje- og energidepartementet datert 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i den forbindelse.

I forbindelse med Orkla ASA's senere overtagelse av alle aksjene i Elkem ASA (nå Elkem AS) meddelte Olje- og energidepartementet den 17. januar 2006 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven.

I ovennevnte unntaksvedtak, datert henholdsvis 4. januar 2005 og 17. januar 2006, er det blant annet satt vilkår om meldeplikt til Olje- og energidepartementet ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS. Denne meldeplikten anses oppfylt gjennom den foreliggende søknaden.

4. Nærmere begrunnelse for søknaden

Kjøpers erverv av alle aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel 1, jf. industrikonsesjonsloven § 39. Rettighetene som omfattes av overdragelsen er tidligere konsesjonsbehandlet. Det overtagende selskap er heleid av etablerte norske offentlige kraftselskaper. Grunnvilkåret om offentlig eierskap er oppfylt.

På vegne av NVP søkes det på denne bakgrunn om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd, og om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i medhold av industrikonsesjonsloven § 27. Det legges til grunn at ervervet av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1 da de aktuelle fallrettighetene alle er tidligere konsederte.

Ettersom NVP tilfredsstiller vilkårene til offentlig eierskap i industrikonsesjonsloven § 2 første ledd, legges det til grunn at omgjøring innvilges i henhold til industrikonsesjonsloven § 27 tredje

punktum. Vi søker videre om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i medhold av vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd. I henhold til langvarig forvaltningspraksis legges det til grunn at de aktuelle reguleringskonsesjonene for øvrig overføres i uendret form.

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 69 punkt 7.3 heter det om videreføring av adgangen til unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett:

”Også i fremtiden vil det være behov for å legge til rette både for samfunnsmessig ønskelige rasjonelle sammenslutninger innenfor energiforsyningen, og for fusjoner av industriselskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter.

Departementet har kommet til at hjemmelen for unntak fra konsesjonsplikt etter lovens § 1 fjerde ledd (nytt femte ledd) derfor bør opprettholdes. Unntaksbestemmelsen må praktiseres i tråd med konsolideringsmodellen. Det er derfor nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 31 (1989-90)), enn det som har vært etablert praksis i senere år. Prinsippene i konsolideringsmodellen som nå foreslås nedfelt i industrikonsesjonsloven og formålsbestemmelsen i § 1 nytt første ledd om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt.”

NVP representerer en samfunnsmessig rasjonell forening og styrking av kompetanse og ressurser hos to offentlig eide selskaper. NVP og selskaps eiere vil etter ervervet av Siso og Lakshola ha kraftproduksjon i alle landsdeler, og ha kraftverk med et bredt spekter av tilsigsforhold, magasin – og effektkapasitet. Ervervet legger til rette for at NTE Energi AS og Østfold Energi AS gjennom NVP mer effektivt kan bidra til den videre utvikling av energiforsyningen i Norge innenfor rammen av konsolideringsmodellen. Avtalen mellom NVP og Selger medvirker til å fremme formålet med reformen om styrking av offentlig eierskap. Etter vår oppfatning er det solid grunnlag for å unnta ervervet som avtalen innebærer fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Dersom Olje- og energidepartementet skulle komme til at det ikke foreligger særlige hensyn som begrunner unntak fra konsesjonsplikten, søkes det alternativt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, jf. § 39, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27. Videre søkes det om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Nødvendig konsesjonssøknader etter energiloven vil oversendes til Norges vassdrags- og energidirektorat.

NVP har utdypet søknaden i brev av 12.11.2009:

Det vises til konsesjonssøknad fra Norsk Vannkraftproduksjon AS (NVP) datert 13. oktober 2009 og etterfølgende kontakt med saksbehandler Inge Magnus Evja per telefon den 4. november samt mottatt kopi av Olje- og energidepartementets brev til NVE av 5. november. Søknaden gjelder NVPs erverv av alle aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS.

I nevnte telefonsamtale med saksbehandler kom det frem at Olje- og energidepartementet (OED) på det tidspunkt ikke hadde tatt stilling til om NVPs aksjekjøp kvalifiserer for unntak fra konsesjonsplikt etter ikl. § 1, femte ledd, eller om full konsesjonsbehandling skal gjennomføres i henhold til ikl. § 39 jf. ikl. kapittel 1. I denne anledning ønsker vi å supplere NVPs konsesjonssøknad med følgende:

Grunnlag for søknad om unntak fra konsesjonsbehandling

NVP vil holde fast ved at gode grunner taler for unntak fra konsesjonsbehandling i det foreliggende tilfellet. I henhold til ikl § 1 femte ledd kan departementet gjøre unntak fra konsesjonsplikt dersom ”*særlige hensyn foreligger*”. Formålet med unntaksbestemmelsen var å legge til rette for sammenslutninger innen norsk energiforsyning, jf. Ot.prp. nr. 31 (1989-1990). Unntaksbestemmelsen skal først og fremst benyttes slik at det ”*ikke legges hindringer for samfunnsmessig ønskede fusjoner*”, jf. Ot.prp. nr. 31 (1989-1990) side 3.

I praksis har OED, med hjemmel i denne unntaksbestemmelsen, også unntatt oppkjøp av vannkraftselskaper fra konsesjonsbehandling. Eksempler på dette er Orkla ASAs erverv av 100 % av aksjene i Elkem ASA i 2005, og Buskerud Kraftproduksjon AS' m.fl. erverv av 100 % av aksjene i Hellefoss Kraft AS i 2003.

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 69 uttales følgende om unntaksbestemmelsen i § 1 femte ledd:

”Også i fremtiden vil det være behov for å legge til rette for både samfunnsmessig ønskelige rasjonelle sammenslutninger innenfor energiforsyningen, og for fusjoner av industriselskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter.

Departementet har kommet til at hjemmelen for unntak fra konsesjonsplikt etter loven § 1 fjerde ledd (§ 1 nytt femte ledd) derfor bør opprettholdes. Unntaksbestemmelsen må praktiseres i tråd med konsolideringsmodellen. Det er derfor nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 31 (1989-90)), enn det som har vært etablert praksis i senere år. Prinsippene i konsolideringsmodellen som nå foreslås nedfelt i industrikonsesjonsloven og formålsbestemmel-

sen i § 1 nytt første ledd om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt.”

Vi er enig i at konsolideringsmodellen gjør det nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av bestemmelsen enn det som har vært etablert praksis de senere år. Formålet med konsolideringsmodellen er å fremme offentlig eierskap og dette formål er implementert gjennom forbud mot privat eierskap. Unntaksbestemmelsen kan derfor i mindre grad enn tidligere benyttes i forhold til oppkjøp og fusjoner mellom industriselskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter.

I forhold til offentlige eide selskaper, jf. industri-konsesjonsloven § 2 første ledd, vil unntaksbestemmelsen på den annen side være et hensiktsmessig virkemiddel for å gjøre konsolideringsmodellen mer effektiv og slik at det offentlige eierskap kan gjennomføres på en forutsigbar måte.

Som fremhevet på side 5 i NVPs konsesjonssøknad, vil NVPs oppkjøp av Elkems krafttilganger i Salten representere en samfunnsmessig rasjonell forening og styrking av kompetanse og ressurser hos to offentlig eide selskaper. Transaksjonen vil dermed medvirke til å fremme formålet med eierskapsreformen om styrking av offentlig eierskap. Det er videre ingen kjente forhold eller hensyn som tilsier behov for fullstendig konsesjonsbehandling av denne transaksjon.

Både formålet bak unntaksbestemmelsen og tidligere praksis tilsier dermed at unntak gis i foreliggende tilfelle.

Enn videre må det fremheves at alternativet til unntak er konsesjonsbehandling i henhold til prinsippene nedfelt i ikl § 39. I bestemmelsens tredje ledd fremholdes det:

”Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallsrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan meddeles konsesjon uten at grunnreglene i § 2 tredje ledd iakttas.”

Bestemmelsen gir anvisning på en todelt prosess, der konsesjonsbehandling eller endring av vilkår for de operative selskaper (her Elkem Energi Siso og Elkem Energi Lakshola) ikke er en plikt for konsesjonsmyndigheten, men utelukkende en rett som OED kan benytte etter eget skjønn. I forarbeidene til bestemmelsen heter det om dette:

”Dersom rettigheten i selskapet som innehar vannfallsrettighetene tidligere er konsesjonsbehandlet, vil det normalt ikke foreligge noen grunn til å foreta ny konsesjonsbehandling, men det kan være grunn til å endre vilkårene i den tidligere meddelte konsesjon etter de regler som gjelder på ervervstidspunktet.”

Det foreligger i denne sak ikke forhold som tilsier en endring av vilkår som nevnt avslutningsvis i sitatet.

Den annen del av konsesjonsbehandlingen vil være pliktig og vedrører NVPs rett til å eie aksjene i Elkem Energi Siso og Elkem Energi Lakshola. Denne konsesjon skal også gis med hjemmel i industri-konsesjonsloven kapittel 1, men, som det fremgår av bestemmelsen, uten krav om at konsesjonsvilkårene etter ikl § 2 tredje ledd vurderes. Vi forstår det slik at eventuelle vilkår knyttet til aksjeerververs konsesjon er forutsatt relatert til aksjeinnehavet snarere enn forhold ved kraftvirksomheten i de underliggende selskaper.

Vi mener at det følger av det ovennevnte at OED ved en konsesjonsbehandling av gjeldende transaksjon, ikke vil være pliktig til å vurdere forhold knyttet til kraftvirksomheten i Elkem Energi Siso og Elkem Energi Lakshola. Etter vår oppfatning foreligger det heller ingen forhold som tilsier at OED skal ha behov for å gjøre en vurdering av disse forhold. Vi mener derfor at forholdene ligger vel til rette for unntak fra konsesjonsbehandling.

NVPs behov for rask avklaring av de spørsmål som er reist i konsesjonssøknaden

NVPs konsesjonssøknad ble sendt så snart som mulig etter at avtale om aksjesalg var inngått, den 13. oktober 2009, hvilket skulle gi OED rimelig tid til saksbehandling før avtalens gjennomføring.

Som det fremgår av punkt 3.1 og 5.1 i aksjekjøpsavtalen (vedlagt konsesjonssøknaden), plikter NVP å overta alle aksjer i Elkem Energi Siso og Elkem Energi Lakshola den 4. januar 2010 uavhengig av om konsesjon eller unntak fra konsesjonsbehandling er oppnådd fra OED (alle øvrige vilkår for overtagelse er per dags dato oppfylt). Konkurransetilsynet har besluttet ikke å pålegge fullstendig melding og det er på denne bakgrunn ingen lovmessige hindringer for en overtagelse per 4. januar 2010.

I telefonsamtale den 4. november uttrykte OED usikkerhet knyttet til om vedtak i denne konsesjonssak ville foreligge før årsskiftet.

Den foreliggende transaksjon er betydelig både strukturelt og økonomisk sett, og både NVP og selskapets eiere er av den oppfatning at det vil være å foretrekke at OEDs samtykke foreligger på tidspunktet for transaksjonens gjennomføring. Vi antar at også OED ser fordeler ved at en strukturelt betydningsfull transaksjon som den foreliggende er sanksjonert av OED før overtagelse.

Ved overtagelsen den 4. januar 2010 vil Orkla og eierne i NVP være underlagt en forpliktelse til å sende melding om transaksjonens gjennomføring til Oslo Børs. I meldingen vil det måtte opplyses om status for OEDs konsesjonsbehandling.

På ovennevnte grunnlag ber vi om at konsesjonssøknaden behandles så raskt som mulig og helst innen utgangen av desember 2009.

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling av 16.12.2009 fra NVE:

"1 Innledning

NVE viser til brev til OED av 13.10.2009.

Søknader

Det er primært søkt om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av alle aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS, jf. industrikonsesjonsloven § 1, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Alternativt er det søkt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, jf. § 39, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27, samt om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i reguleringskonsesjonene, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Det er opplyst at nødvendige søknader i henhold til energiloven vil bli sendt til NVE.

Melding

I vedtak fra Olje- og energidepartementet av 17.1.2006 er det blant annet satt vilkår om meldepikt til Olje- og energidepartementet ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS.

Søker anser meldepikten oppfylt gjennom søknaden av 13.10.2009.

Videre viser vi til brev fra OED av 5.11.2009 hvor OED ber om NVEs innstilling i saken innen 16.12.2009.

NVE har på denne bakgrunn utarbeidet innstilling til søknaden fremsatt av Wikborg, Rein & Co advokatfirma på vegne av Norsk Vannkraftproduksjon AS (NVP).

2 Kort om NVP

NVP eies med 50 % av NTE Energi AS og med 50 % av Østfold Energi AS. Nord-Trøndelag fylkeskommune eier alle aksjene i NTE Holding AS som igjen eier alle aksjene i NTE Energi AS. Østfold Energi AS eies av Østfold fylkeskommune og 13 kommuner.

Samarbeidet mellom NTE Energi AS og Østfold Energi AS i NVP er regulert gjennom en aksjonær-

avtale av 18.9.2009 og en investeringsavtale av samme dato.

Aksjonæravtalen gir ingen rettigheter til andre enn eierne. Aksjonæravtalen regulerer styringen av NVP.

Det er opplyst at investeringsavtalen regulerer plikten til å gjøre kapitalinnskudd.

3 Kort om EE Siso og EE Lakshola og eksisterende konsesjoner

Søker har opplyst følgende om eksisterende konsesjoner for EE Siso:

"Elektrokemisk A/S (nå Elkem AS) ble ved kongelig resolusjon av 16. juli 1966 gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbyggingen av Siso Kraftverk og regulering av Fagerbakkvassdraget (Siso). I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 16 gjelder ervervskonsesjon/reguleringskonsesjon i 60 år fra tildeling, det vil si til at Siso kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 16. juli 2026.

Ved kongelig resolusjon av 5. oktober 1973 ble Elkem-Spigerverket A/S (nå Elkem AS) gitt tillatelse til ytterligere regulering av og til endring av planene for regulering av Fagerbakkvassdraget. Tillatelsen medførte ingen endringer i vilkårene knyttet til tidsbegrensningen av konsesjonene.

Siso kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Siso AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved Olje- og energidepartementets vedtak av 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i denne forbindelse, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven."

Søker har videre opplyst følgende om eksisterende konsesjoner for EE Lakshola:

"Ved kongelig resolusjon av 16. august 1996 ble Elkem Energi AS gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbygging av Lakshola kraftverk samt regulering av Faulvatnet. I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 1 er ervervskonsesjon/reguleringskonsesjon gitt for 60 år, det vil si at Lakshola kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 16. august 2056.

Lakshola kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Lakshola AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved ovennevnte vedtak av Olje- og energidepartementet datert 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i den forbindelse.

I forbindelse med Orkla ASA's senere overtagelse av alle aksjene i Elkem ASA (nå Elkem AS) meddelte Olje- og energidepartementet den 17. januar 2006 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven."

4 Nærmere om ervervet

Ved avtale av 2. oktober 2009 (aksjekjøpsavtalen) kjøpte NVP fra Elkem Energi Kraft AS (EE Kraft) samtlige aksjer i EE Krafts datterselskaper i Elkem Energi Siso AS (EE Siso) og Elkem Energi Lakshola AS (EE Lakshola).

Overdragelsen av aksjene i EE Siso og EE Lakshola vil finne sted 4.1.2010 eller så snart som mulig deretter. Det er satt en endelig frist til 30.6.2010. Overdragelsen er betinget av Konkurransetilsynets godkjenning. For det tilfelle at Konkurransetilsynet ikke godkjenner overdragelsen innen 30.6.2010, fastsetter aksjekjøpsavtalen pkt. 5.2 en plikt til å utpeke en alternativ kjøper som i forhold til selger skal tre inn i aksjekjøpsavtalen.

5 Konesjonsrettslige konsekvenser

NVPs erverv av aksjer i EE Siso og EE Lakshola utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel 1, for fallrettigheter som direkte eller indirekte eies gjennom NVP, jf. industrikonsesjonsloven § 39 og § 1.

Ettersom ervervet skjer til offentlig eid selskap, blir det spørsmål om endring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Det er lagt til grunn av søker at ervervet av aksjene i EE Siso og EE Lakshola ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1 fordi de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte. Det er i denne forbindelse vist til Ot.prp. nr. 69 (1966-67).

NVE har i brev av 9.11.2009 fått søknad om videreføring av anleggs- og omsetningskonsesjoner for EE Siso og EE Lakshola. NVE har disse søknadene til behandling.

6 NVEs vurdering

6.1 Ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven

6.1.1 Utgangspunkt i foreliggende ervervskonsesjoner

Ved vurderingen av konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven, tar NVE utgangspunkt i at EE Siso og EE Lakshola har ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven før ervervet. Dette påvirker etter NVEs syn i første omgang vurderingen av om det kan gis unntak fra konsesjonsplikt eller om det bør gis konsesjon. I neste omgang påvirker dette også vurderingen av innholdet i konsesjonene i form av vilkår.

6.1.2 Ikke unntak fra konsesjonsplikt

I denne saken bør det etter NVEs oppfatning legges til grunn at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikten. I tillegg til at det foreligger ervervs-

konsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet, gjelder ervervet samtlige aksjer til selskaper som har eiendomsrett til vannfall som krever konsesjon etter industrikonsesjonsloven. Videre gjelder saken erverv fra privat aktør som foretas som følge av de endringer som er gjort i vassdragslovgivningen for å sikre offentlig eierskap.

6.1.3 Om ervervskonsesjon bør gis

Det bør i denne saken foretas en vurdering etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1.

Ettersom det allerede foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet av aksjene i EE Siso og EE Lakshola, kan den konsesjonsrettslige vurderingen i forhold til industrikonsesjonsloven begrenses til vurderingen av om ervervet bidrar til å sikre offentlig eierskap til landets vannkraftressurser, men uten at det foretas en fullstendig ny behandling av saken. Det sentrale i denne sammenheng er om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36, og at det foretas en konkret vurdering på dette punkt.

Eierselskapene i NVP er eid av fylkeskommuner og kommuner, jf. pkt. 2 ovenfor. Disse er dermed offentlig eide selskaper etter industrikonsesjonsloven § 2 første ledd. Etter NVEs vurdering innebærer ervervet en styrking av det offentlige eierskapet i kraftsektoren.

NVE mener derfor at det kan gis ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1.

6.1.4 Endring av vilkår

Når det gjelder tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, er det etter lovendring, lov 2008-09-26 nr. 78, nødvendig å endre vilkårene om tidsbegrensning og dermed grunnlaget for hjemfall slik at konsesjonene gis på ubegrenset tid. Det vises til industrikonsesjonsloven § 27 og Ot.prp. nr. 61(2007-2008). Etter NVEs vurdering bør derfor konsesjonene gis på ubegrenset tid.

Aksjekjøpsavtalen åpner for at ervervet kan skje til en annen kjøper enn NVP dersom Konkurransetilsynets godkjenning av transaksjonen ikke foreligger innen 30.6.2010. Etter NVEs syn bør det derfor stilles som nytt vilkår at det skal foretas en ny vurdering av spørsmålet om konsesjon såfremt overdragelsen skjer til en alternativ kjøper etter aksjekjøpsavtalen pkt. 5.2.

6.1.5 Unntak fra forkjøpsrett

NVE er enig i at ervervet av aksjene i EE Siso og EE Lakshola i henhold til fast praksis ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1 fordi de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte.

6.2 Reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven

6.2.4 Om reguleringskonsesjon bør videreføres

Etter NVEs vurdering bør reguleringskonsesjoner og ervervskonsesjoner ses i sammenheng, slik at hvis det gis ervervskonsesjoner videreføres også gjeldende reguleringskonsesjoner. Det vises til vassdragsreguleringsloven § 8.

6.2.5 Endring av vilkår

Vurderingen av nødvendigheten av å endre tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall blir den samme som for industrikonsesjonsloven. Det vises til pkt. 6.1.4 ovenfor og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

7 NVE tilråd

NVE tilråd at det:

- Gis ervervskonsesjoner til NVP etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 for erverv av 100 % av aksjene i EE Siso og EE Lakshola.
- Videreføring av gjeldende ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven § 2, jf. henholdsvis kgl.res. av 16. juli 1966 for Siso og kgl.res. av 16. august 1996 for Lakshola.
- Gis nytt vilkår om at det skal foretas en ny vurdering av spørsmålet om konsesjon såfremt overdragelsen skjer til en alternativ kjøper etter aksjekjøpsavtalen pkt. 5.2.
- Videreføring av gjeldende reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven § 2, jf. henholdsvis kgl.res. av 16. juli 1966, jf. kgl.res. av 5. oktober 1973 for Siso og kgl.res. av 16. august 1996 for Lakshola.
- Tidligere vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i konsesjonene endres, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd, slik at konsesjonene gis på ubegrenset tid.”

3. Høring

Olje- og energidepartementet sendte NVEs innstilling på høring til Sørfold kommune og Nordland fylkeskommune. I tillegg til Sørfold kommune og Nordland fylkeskommune har Industri Energi avgitt uttalelse.

Sørfold kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 5.2.2010:

Innledning

Sørfold kommune er en industri- og kraftkommune med ca. 2000 innbyggere. Kommunens største industribedrift er Elkem Salten som produserer silisium. Elkem Salten har fra starten av vært hjørnesteinsbedrift i Sørfold, i tillegg sysselsetter bedriften også mange i fra nabokommunen Fauske.

Grunnlaget for denne industrielle virksomheten har fra starten av vært kraftproduksjonen i Siso og etter hvert i Lakshola.

Etter vår oppfatning var det en forutsetning for at Elektrokjemiske, senere Elkem og Orkla fikk konsesjon til å drive kraftproduksjon, at denne krafta skulle nyttes til industriproduksjon. Dette kommer tydelig fram i forarbeidene til de opprinnelige konsesjonene som var gitt for Siso kraftverk og Lakshola kraftverk i søknadene fra utbygger og gjennom behandlingen i Stortinget.

Kommunen gikk i sin tid med på laveste avgiftsats ut fra den forutsetning at kraftverkene skulle gi ringvirkninger i forhold til sysselsetting og derved økt skatteinnngang.

Når nå kraftverkene selges til en eier som kun skal drive med kraftproduksjon, fra en eier som har hatt både kraft- og industriproduksjon, så endres etter vårt skjønn en del av forutsetningene. Da opprinnelig konsesjon ble gitt var det også en forutsetning at disse privateide kraftverkene skulle hjemfalle. Hjemfall for Siso skulle komme i 2026 og Lakshola i 2056.

Sørfold kommune skulle da få inntil 1/3 av verdien av Siso (midlere årsproduksjon 957 GWh) i 2026 og inntil 1/3 av verdien på Lakshola (midlere årsproduksjon på 116 GWh) i 2056.

NVE foreslår i sitt forslag at ny eier skal få evigvarende konsesjoner på anleggene, i og med at ny eier er offentlig eid.

Orkla kan med dette selge sine anlegg verdsatt ut fra evige konsesjoner og vil få en helt annen pris på anleggene, enn dersom anleggene hadde vært priset ut fra en verdi fram til 2026/2056.

Samtidig mister Sørfold kommune betydelige framtidige inntekter en ville ha fått ved hjemfall i 2026 på Siso Kraftverk og i 2056 på Lakshola kraftverk.

Sørfold kommune mener med denne bakgrunnen at vi med rimelighet kan forvente oss at følgende blir vurdert i forhold til konsesjonsbehandlingen:

Industriens behov

For Sørfold kommune er det av vesentlig betydning at kraftkrevende industri sikres fortsatt stabil krafttilgang på konkurransedyktige vilkår. Da Elkem i sin tid fikk konsesjon til bygge ut og utnytte vannkraftressursene i Siso og Lakshola, var dette for å sikre rimelig og stabil krafttilgang for industrivirksomhet i Sørfold. Dette formålet lå som en forutsetning for utbyggingene i utbyggingssøknader, forarbeider og departementets og stortingets vurderinger. Dette var også avgjørende forutsetninger for kommunens holdning til utbygging av både Siso og Lakshola.

Vurderingen av vilkårene i konsesjonene som nå skal foretas i forbindelse med eierbyttet kan ikke sees løst fra det som har vært - og fortsatt er -

formålet med utbyggingene. Departementet må derfor se til hvordan den videre konsesjonen kan sikre lokalsamfunnets interesser i å opprettholde et viktig næringsgrunnlag i Sørfold.

Kommunen vil primært be om at det i forbindelse med salg og omdanning av konsesjonen legges føringer som sikrer krafttilgang for lokal industri. Dersom dette i tilstrekkelig grad ikke ivaretas, mener kommunen at det må tas hensyn til dette ved utmåling og utforming av det næringsfondet som etter kommunens syn bør opprettes som følge av overdragelsen (se nedenfor).

Bortfall av kommunens inntektsmuligheter

Det er lovens ordning at vilkår om tidsbegrensning og hjemfall faller bort ved offentlig eierskap. I den forbindelse vil kommunen gå glipp av både påregnelige inntekter ved hjemfall og muligheter for å få fastsatt nye vilkår ved fornyelse av konsesjoner. Sørfold kommune mener derfor departementet i forbindelse med overdragelse må sørge for en helhetlig avveining hvor de negative utslagene av endrede vilkår kompenseres.

Hjemfall

Sørfold kommune mister muligheten til fremtidige inntekter ved hjemfall (Siso i 2026 og Lakshola i 2056). I henhold til industrikonsesjonsloven § 41 annet ledd skal inntil en tredjedel av anlegget eller dets verdi tildeles vertskommunen ved hjemfall. Når konsesjonen nå selges og det fremtidige hjemfallet bortfaller, faller også Sørfold kommunes rett til den andelen av kraftverkens verdi bort. Dette er betydelige inntekter som samfunnet mener det er rimelig at tilfaller kommunene, og de framtidige inntektene ved hjemfall har vært en del av totalvurderingen når kommunen i sin tid stilte seg positive til utbygging av vannkraften. Det er etter kommunens syn nærliggende at kommunen kompenseres for dette inntektsbortfallet med midler til næringsfond.

Bortfall av fornyelse

I tillegg til bortfall av en påregnelig inntekt fra et fremtidig hjemfall, er det også en snevrere adgang til fremtidig endring av konsesjonsvilkårene når konsesjonene gjøres evigvarende og ikke lengre er gjenstand for fornyelse. I stedet blir konsesjonene gjenstand for revisjon i henhold til vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

Vertskommunenes erfaringer med revisjonssaker viser at energimyndighetene mener at det er en snevrere adgang til å endre eksisterende vilkår og pålegge nye vilkår ved en revisjon sammenliknet med en fornyelse. For eksempel er det en oppfatning at det kan pålegges næringsfond ved fornyelse av konsesjoner, men at det som hovedregel ikke er aktuelt å pålegge slike fond eller andre økonomiske

vilkår ved en revisjon. Slik sett innebærer overdragelsen en ulempe for Sørfold kommune dersom muligheten til å få justert vilkårene til å være mer i samsvar med nyere lovgivning svekkes ved at konsesjonene ikke lengre vil være gjenstand for fornyelse.

Totalvurdering av vilkår

Sørfold kommune mener at de ulemper som opphevelsen av vilkårene om hjemfall og tidsbegrensning medfører for vertskommunen gir grunnlag å vurdere også andre vilkår enn de konsesjonæren har bedt om å få endret. Dette kan være nødvendig for å sikre en balanse i de totale vilkårene.

Vassdragsreguleringsloven § 10 post 3 annet ledd gir adgang til å endre vilkårene i en reguleringskonsesjon etter initiativ fra konsesjonæren, og gir rettslig grunnlag for endring av vilkår om hjemfall og tidsbegrensning. Bestemmelsen gir også hjemmel til å endre andre vilkår for å balansere de samlede hensyn, og veie opp for de ulempene en endring av vilkårene vil medføre for lokalsamfunnet, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) punkt 14.3.2 s. 78-79:

”Departementet vil fremheve at endringer av vilkårene, også til ugunst for konsesjonæren, idag kan foretas etter de ulovfestede prinsipper for forvaltningens adgang til av eget tiltak å endre et vedtak. Det vises i denne henseende til Eckhoff - Forvaltningsrett - 2. utgave side 155. Denne omgjøringsadgangen vil fremdeles eksistere ved siden av de lovfestede regler om omgjøring. I visse tilfeller kan også konsesjonsvilkårene endres med hjemmel i selve konsesjonsvilkårene, dersom det der er tatt forbehold om endring av vilkårene. *Videre vil departementet fremheve at når konsesjonæren søker om omgjøring etter nåværende § 24 (i dag § 10 nr. 3 annet ledd vår anm.), så har departementet til en viss grad adgang til å endre andre vilkår til fordel for andre interesser.* Samlet kan disse reglene fremstå som tilstrekkelige sikkerhetsventiler i perioden mellom revisjonstidspunktene.” (vår kursivering).

Endringer av vilkår om hjemfall og tidsbegrensning er forhold som kan gi behov for å vurdere også andre vilkår som kan veie opp for ulemper overfor lokalsamfunnet og veie opp for at forutsetninger som lå til grunn for den opprinnelige konsesjon endres. Det vises til at det tidligere har blitt innvilget næringsfond som kompensasjon ved frafall av hjemfallsvilkår, eksempelvis i Bægnavassdraget og Niingen:

I St.prp. nr. 93 (1979-80) var spørsmålet om staten skulle frafalle sin hjemfallsrett til reguleringsanleggene Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget når konsesjonen for disse reguleringsanleggene utløp, i henhold til daværende bestemmelse i vregl. § 10 nr. 5 om hjemfall. Staten valgte å ikke benytte seg av hjemfallsretten, og ga ny konsesjon

til Foreningen til Bægnavassdragets regulering. Dette medførte at de berørte kommunene – i likhet med Sørfold kommune – gikk glipp av økonomiske fordeler et hjemfall ville innebære. Dette ble trukket frem som en av grunnene til at departementet innvilget kommunene næringsfond ved fornyet revisjon, jf. proposisjonen side 62:

”I forhold til de konsesjoner som gis nå, må det kunne sies at kommunene har fått forholdsvis lite igjen for de magasiner de har stillet til rådighet for kraftproduksjon. Det må også antas at grunneierne langs magasinene har fått relativt liten kompensasjon for de skadevirkningene reguleringene har medført på eiendommene deres ved utbetalingen av engangserstatningen i 1916. *Kommunene har heller ikke blitt tildelt en del av den verdien reguleringsanleggene representerer for Bægnavassdragets reguleringsforening etter reguleringslovens § 10,5 (hjemfallsbestemmelsen, vår anm..)*. Ved vurderingen av anleggenes verdi må det tas i betraktning at de tre magasinene er forholdsvis beskjedne i kraftproduksjonssammenheng. Dessuten er anleggene gamle. Bl.a. i Strandefjorden er planlagt ny dam.

På denne bakgrunn har departementet foreslått næringsfond på til sammen 4 millioner kroner.” (våre kursiveringer.)

I kgl.res. av 22. desember 1989 fikk Niingen kraftlag endret vilkår fra tidsbegrenset til evigvarende konsesjon (Meddelte vassdragskonsesjoner 1989 side 327-348). Om grunnlaget for å endre andre vilkår i konsesjonene bemerket departementet:

”Selv om det er juridisk grunnlag for å foreta en skjerping i de øvrige vilkår når man endrer vilkåret om konsesjonstid, kan man etter departementets mening ikke stå like fritt som når det gis konsesjon for et nytt tiltak. Fastsettelsen av nye skjerpede vilkår må kun ha som formål å få konsesjonen i takt med de endringer som er skjedd i synet på samfunnsverdier”.

Denne åpningen ble benyttet i Niingen hvor det ble foretatt endringer i en rekke vilkår:

”NVE har gått inn for å gi 2 millioner kroner i næringsfond til hver av kommunene Evenes og Skånland under henvisning til samme begrunnelse som for heving av konsesjonsavgiftene. Kraftlaget mener avtalen med Evenes kommune må tas i betraktning når dette vilkåret skal vurderes. Avtalen ble inngått etter påtrykk fra NVE som forutsatte ”at avtalen skulle sikre kommunen tilsvarende rettigheter som den ellers ville fått ved hjemfall til staten”.

På denne bakgrunn mener Sørfold kommune det er riktig at departementet sørger for at lokalsamfunnet kompenseres med næringsfond når hjemfallet og fornyelsesadgangen bortfaller.

Miljøvilkår

Sørfold kommune mener at det etablerte kjøremønsteret i vassdraget i hovedsak bør videreføres. I tillegg til at det er viktig å innrette produksjonen på stabil levering til lokal industri, er det også viktig for lokalsamfunnet å sikre en mest mulig miljøvennlig regulering og forhindre de skadevirkninger som mer effektkjøring kan medføre. Sørfold kommune ber om at det klargjøres i manøvreringsreglementet at det skal opprettholdes et stabilt kjøremønster i vassdraget.

Sørfold kommune vil be om det vurderes minstevannføring i Straumvassdraget nedstrøms kraftverket. Dette vil være et miljøforbedrende tiltak som det i dag er vanlig å pålegge i nye konsesjoner, og kommunen finner det naturlig at departementet benytter muligheten til å se til at miljøvilkårene kommer i samsvar med dagens miljøstandard og til det beste for de allmenne interesser. Andre næringsaktører som benytter vann fra vassdraget har fra NVE fått krav om minstevannføring (eksempelvis Sisomar AS). Det er etter kommunens syn rimelig at den største aktøren i vassdraget også pålegges dette.

Konklusjon:

1) Sørfold kommune er enig i NVEs vurdering av at det ikke er grunnlag for å gi unntak for konsesjonsplikten.

2) Endringene av konsesjonsvilkår medfører at Sørfold kommune går glipp av framtidige inntekter fra hjemfall (Siso i 2026 og Lakshola i 2056). Dette er inntekter som samfunnet hadde tiltenkt vertskommunene og de framtidige inntektene har vært en del av totalvurderingen når kommunen i sin tid stilte seg positive til utbygging av vannkraften. Dette bør kommunen få kompensert, det er da nærliggende at kommunen får tildelt midler til næringsfond.

3) I forarbeidet til konsesjonen som ble gitt i forbindelse med utbyggingen i Siso kommer det helt klart fram at denne kraften i hovedsak skulle brukes til industriell virksomhet i Sørfold. Sørfold kommune mener primært at industrien lokalt bør sikres kraft i tråd med forarbeidet til opprinnelig konsesjon. Sekundært mener kommunen at dersom dette ikke er mulig, bør de svekkede fortrinnene som næringsattraktivt lokalsamfunn kompenseres gjennom næringsfondsmidler.

4) Sørfold kommune mener at kjøremønsteret i all hovedsak bør videreføres som tidligere. Det kan allikevel være grunn til å se på om det skal stilles krav til vannføring i Straumvassdraget også nedstrøms kraftverket. I dag er ikke stilt krav til vannføring nedstrøms kraftstasjonen i Straumvatnet. Andre aktører (smoltprodusenten Sisomar AS) som benytter vann fra vassdraget har fått krav som skal sikre minstevannføringen i vassdraget. Dette oppleves som urimelig da det i realiteten er produksjonen ved Siso kraftverk og Røyrvatnet kraftverk som i realiteten styrer vannføringen i

vassdraget. Det bør derfor vurderes om Siso kraftverk også bør få krav i forhold til minstevannføring i hele vassdraget.

Nordland fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 2.2.2010:

“Viser til brev fra Olje- og energidepartementet datert 22. desember 2009.

Norsk Vannkraftproduksjon AS sitt erverv av aksjene i Siso og Lakshola er nå til konsesjonsmessig behandling i Olje- og energidepartementet. I den forbindelse er Nordland fylkeskommune bedt om å avgi uttalelse.

NVE har i sin uttalelse av 16.12.2009 til departementet lagt til grunn at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikten ved ervervet av aksjene. Nordland fylkeskommune er enig i dette.

NVE har videre lagt til grunn at det bør gis ervervskonsesjon etter industrikonsesjonslovens § 39 jf. § 1. Det er lagt vekt på at ervervet bidrar til å sikre og styrke det offentlige eierskap i kraftsektoren. Nordland fylkeskommune er enig i denne konklusjonen.

Når det gjelder mulig endring av konsesjonsvilkårene, tilrår NVE at vilkåret om tidsbegrensning og dermed grunnlaget for hjemfall blir endret ved at konsesjon blir gitt på ubegrenset tid til Norsk Vannkraftproduksjon AS. Dersom ervervet blir stoppet av Konkurransetilsynet, må dette spørsmål vurderes på nytt i forhold til alternativ kjøper. Nordland fylkeskommune slutter seg til dette forslaget.

Nordland fylkeskommune er også enig i at forkjøpsrett ikke er aktuelt. Dette er basert på fast praksis som tilsier at forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 post 1 ikke er aktuell for fallrettigheter som allerede er konsederte.

Det er ikke tvil om at Elkem AS i sin konsesjonssøknad av juni 1992 for Lakshola kraftverk har brukt sammenhengen mellom produksjonen ved Salten Verk og utbyggingen av Lakshola kraftverk som argument for at konsesjon skulle gis. Tilsvarende kommer også til uttrykk i St.prp. nr. 101 for 1965-66 når det gjelder utbygging av Siso. I konsesjonen for de to kraftverkene er det imidlertid ikke fastsatt noe slikt vilkår.

Videre vil Nordland fylkeskommune peke på at i brev fra 1997 fra Olje- og energidepartementet til Elkem Energi AS uttales det følgende: ”Olje- og energidepartementet vil påpeke at det ikke er grunnlag for å gi noe særskilt vilkår om disponering av kraften i en konsesjon for vannkraftutbygging. Kraften fra anlegget skal forøvrig nyttes i Elkems kraftintensive industri med de begrensninger for salg ut av konsernet etc. som er trukket opp i St.prp. nr. 104 (1990-91).”

Det er i fylkeskommunens interesse at industrien i Nordland sikres tilstrekkelig kraft på langsiktige og forutsigbare vilkår som er konkurransedyktig for industrien. Dette er en nødvendig forutsetning for å bevare og videreutvi-

kle den industri som i dag er i fylket, og sikre muligheten for etablering av ny industri. Nordland fylkeskommune vil derfor anmode om at departementet sikrer dette mål enten gjennom vilkår i konsesjonen, eller ved henstilling til Norsk Vannkraftproduksjon AS kombinert med tiltak som gir kraftprodusenter insitament til å inngå langsiktige kontrakter på konkurranse-dyktige vilkår.”

Industri Energi har avgitt følgende uttalelse i brev av 30.1.2010:

“1. Industri Energi vil hevde at når det legges til grunn at konsesjonsvilkårene skal viderføres etter salget, så gjelder ikke dette bare de betingelsene som ble nedfelt under konsesjonsbehandlingen, men først og fremst de vilkår som var knyttet til at konsesjonssøker var søkbar etter industrikonsesjonsloven, dvs. at konsesjonssøkeren skulle benytte kraften til industri. Allmennheten sine interesser skulle sikres gjennom hjemfallet.

2. Etter Industri Energi sin oppfatning vil kraftsalget medføre svekket konkurranse. Industri Energi vil hevde at salget ikke kan gjennomføres før konkurransetilsynet har vurdert markedskonsekvensene av økt andel felleseide kraftverk. Herunder at konkurransetilsynet ser på både nasjonale og regionale markedskonsekvenser, da det er begrenset overføringskapasitet til/fra distriktet kraftverkene er lokalisert.

Industri Energi registrerer at det blir søkt om unntak fra konsesjonsplikten i forbindelse med kraftsalget i denne saken.

Industri Energi mener de tidligere konsesjonsbetingelser skal ligge fast, og slik vi forstår innstillingen, mener NVE det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikten.

Det støttes av Industri Energi, men de konsesjonsbetingelsene NVE tar opp i sin innstilling og saksutredning er mangelfull i relasjon til de betingelsene som gjelder i den opprinnelige konsesjonen.

Når konsesjonsplikten knyttet til de solgte kraftverkene i Salten skal forstås, må tradisjonelle rettskilder som lovforarbeider, lovutredninger (NOUer), begrunnede lovforslag fra regjeringen til Stortinget (Ot.prp.), stortingsdebatten m.m., komme til anvendelse.

Det er etter vårt syn åpenbart at utbyggingskonsesjonen ikke kan tolkes uavhengig av konsesjonssøknaden og konsesjonsbehandlingen i Stortinget. Konsesjonsplikten for disse kraftverkene handler om mye mer enn hvorvidt konsesjonen skal gjøres evigvarende eller ikke slik NVE legger det frem.

Industri Energi viser til at grunnlaget for St.prp. nr.101 (1965-66) var industriell utbygging i Salten-distriktet. Blant annet kommer dette tydelig frem når vi ser St.prp. nr. 97 (1964-65) *Reising av Ferrosilisumverk i Salten - Levering av kraft fra Statskraftverkene til Elektrokjemisk*

AS - i sammenheng med St.prp. nr. 101 (1965-66).

Stortingsdokumentene viser hvordan samfunnet la til rette for ønsket industriell utvikling i Salten. Å fortolke konsesjonsbestemmelsene løsrevet fra dette grunnlag vil være et alvorlig brudd med hva Stortinget faktisk la til grunn for sitt vedtak om å gi utbyggingskonsesjon.

Grunnlaget for søknaden om utbygging av Lakshola og Siso-kraftverkene var ene og alene utbyggers industrielle behov. Årsaken til at konsesjoner ble gitt var utelukkende storsamfunnets ønske om en industriell aktivitet i Salten-distriktet. Søknaden fra private aktører ville neppe kunne blitt behandlet dersom dette ikke handlet om kraft til industriell virksomhet.

Hovedstyret la gjennom sin saksbehandling til grunn at kraften fra Siso og Lakshola skulle gå til industriell virksomhet i Salten-distriktet. Det samme gjorde departementet i sin saksutredning.

Stortingsdebatten viser også at oppfatningen var entydig og at forutsetningen for at utbyggingskonsesjonen ble gitt, var at kraften skulle forbrukes industrielt lokalt. Ikke minst illustreres dette gjennom den ordveksling som fant sted i landets lovgivende forsamling og som i all hovedsak dreide seg om det foreslåtte reduserte avgiftsnivå til kommunene. Nettopp begrunnet og rettfærdiggjort av utbygger, hovedstyret og departementet med de positive sysselsettings- og skatteinntektene kommunene ville få som en følge av etableringen av smelteverket.”

I brev til departementet datert den 26. mars 1966, uttalte *Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetvesenet* følgende i forbindelse med søknaden fra Elektrokemisk:

Med brev av 29. juni 1964 har Elektrokemisk A/S innsendt søknad om nødvendige konsesjoner for selskapets planlagte utbygging av Fagerbakkvassdraget mv. i det såkalte Siso kraftverk. Søknaden har nært tilknytning til en søknad av 17. september 1962 vedrørende Laksåga i Sørfold, idet begge vassdrag etter de opprinnelige planene skulle utbygges for å skaffe tilstrekkelig kraft til et smelteverk i Saltendistriktet, som selskapet la frem planer om allerede i 1961. Totalt kraftbehov i smelteverket, med 4 ovnsenheter a'160 GWh årlig, var beregnet til ca. 700 GWh. Av dette ble det antatt at Laksåga kunne skaffe 109 GWh, mens Siso den gang løselig ble anslått til ca. 500 GWh, idet nærmere undersøkelser av dette vassdraget ennå ikke var foretatt. Derfor gikk planene i 1962 ut på at Laksågas produksjon sammen med kjøp av ledig kraft i distriktet, skulle dekke smelteverkets behov i dets 1. byggetrinn.”

I sin saksbehandling bemerker hovedstyret følgende når det gjelder erverv av fallrettigheter:

”Hovedstyret har i en uttalelse av 28. februar 1964 i forbindelse med spørsmålet om endringer i konsesjonslovgivningen fremholdt at man antar at det i enkelte tilfelle vil vise seg mest hensiktsmessig at industribedrifter fortsatt forstår kraftutbygging for eget behov. Videre har man i en preliminæruttalelse av 26. november 1964 (gjengitt i St.prp. nr. 97 for 1964-65) om den foreliggende sak bl.a. anført at Elektrokemisk A/S's planer i Salten nettopp synes å omfatte slike forhold som gjør at utbygging for privat regning kan være å foretrekke. Under konsesjonsbehandlingen er det heller ikke fremkommet opplysninger som tilsier at allmenne hensyn skulle tale mot at selskapet får konsesjon på erverv av Fagerbakkvassdraget, og Hovedstyret vil derfor anbefale at også denne del av søknaden imøtekommes.

Dette viser at konsesjonen hviler på forhold som gjør at utbygging for privat regning kan være å foretrekke. St.prp. nr. 97 (1964-65) viser med all tydelighet at dette handler om industriell forpliktelse. Det hensiktsmessige hovedstyret vektlegger i sitt grunnlag for å gi den private aktøren konsesjon, var at kraften skulle anvendes til næringsaktivitet med samfunnsgevinster som sysselsetting, skatteinntekter og nasjonale handelsinntekter.

Når det gjelder avgiftsfastsettelsen i forbindelse med utbyggingskonsesjonen, viser dette at industriell aktivitet ikke bare er en begrunnelse for utbyggingen. De reduserte kommunale inntektene var nettopp begrunnet og rettfærdiggjort av utbygger, hovedstyret og departementet med henvisning til de positive sysselsettings- og skattemessige virkningene som en følge av etableringen av smelteverket. Den reduserte avgiftssatsen er ikke bare begrunnet av industriell anvendelse, men betinger faktisk at kraftressursen anvendes til industriell aktivitet.

Under konsesjonsbehandlingen krevde kommunene som ble berørt av utbyggingen at avgiften utbygger skulle betale ble satt til lovens maksimum.

Sørfold kommune føyet i tillegg til:

”Hvis kraften helt eller delvis blir benyttet til industri innen Sørfold kommune, har kommunestyret intet å bemerke til at konsesjonsavgiften for denne del av kraften blir satt noe lavere.”

I brev til hovedstyret datert 11. februar kommenterer utbygger dette slik:

”Etter vår mening kan det ikke være tale om å innføre noen høy avgift i dette tilfelle. Som kjent er det en forutsetning at den kraft som produseres ved utbygging av Siso, skal bli brukt ved det smelteverket vi nå har under bygging på Valjord i Sørfold. De naturverdier som innvinnes ved reguleringen, kommer derfor helt ut distriktet til gode.”

Utbygger selv forutsatte dermed at kraften skulle anvendes industrielt i distriktet og argumenterte aktivt med akkurat denne bindingen - og ble hørt når de rammebetingelsene for utbygging og drift ble lagt til grunn av myndighetene. Kommunene har utvilsomt blitt fratatt verdier den resterende del av konsesjonsperioden og muligens evigvarende.

Videre i samme svar skriver utbygger følgende:

”Den industrien som har funnet sted vil avhjelpe sysselsettingsproblemer i distriktene og de derav kommende skatteinntekter vil antakelig tilfalle så vel Sørfold som Fauske kommuner.”

Industri Energi mener med dette at utbygger igjennom sin kommentar til hovedstyret den 11. februar 1966 pådrar seg forpliktelser ved selv å slå fast at kraftressursen skal gi både industriell sysselsetting og skatteinntekter til kommunene. En slik forpliktelse må gjelde hele konsesjonsperioden.

Industri Energi organiserer som kjent hoveddelen av de ansatte i den kraftintensive industrien. Forbundet ivaretar de industrielle og sysselsettingsmessige interessene i denne saken. Først og fremst på vegne av våre medlemmer ansatt direkte eller beskjeftiget indirekte av utbyggers/kraftverksselgers virksomhet og med historisk forankring i kraftressursen saken omhandler.

I sum viser proposisjonen med tydelighet at Stortinget gav sin tilslutning til utbyggingskonsesjon på grunnlag av og under forutsetning om binding mellom kraftproduksjon og industriell virksomhet.

Industri Energi kan ikke se at Stortinget noen gang har endret på forutsetningene St.prp. nr. 101 (1965-66) hviler på, og som entydig betyr at kraftressursen i Siso skal anvendes industrielt. Selv om industrielle bindinger ikke står direkte omtalt i de sjablonglignende betingelsene som ble vedlagt stortingsproposisjonen, kan ikke myndighetene overse innholdet i selve stortingsproposisjonen og den saksbehandlingen som ble lagt til grunn.

Industri Energi krever at regjeringen slår fast at det foreligger binding mellom kraftproduksjon og industriproduksjon når det gjelder begge de solgte kraftverkene i Salten. Dette er eneste logiske fortolkning av de historiske dokumenter som omhandler søknad, søknadsbehandling, avgiftsfastsettelse og tilråding. Dersom regjeringen velger å fortolke konsesjonene annerledes, krever Industri Energi at landets nasjonalforsamling må behandle saken før endelig avgjørelse av konsesjonsspørsmålet.

Ikke minst fordi denne saken kan få prinsipielle følger for senere kraftsalg av lignende karakter. Videre fordi de kraftsalg vi nå ser kommer som en konsekvens av vedtak i Stortinget i den såkalte hjemfallsaken.

Når Elkem sine kraftverk i Salten overtas av Norsk Vannkraftproduksjon AS, overtas kraftverkene av et felles eiet kraftverk. Norsk Vannkraftproduksjon har etter de opplysninger vi har innhentet en eierstruktur hvor 50 % av aksjene eies av Nord-Trøndelag Energiverk Energi AS og 50 % av aksjene eies av Østfold Energi AS.

Om slike felleseide kraftselskap sier Konkurransetilsynet følgende:

”(Fra Konkurransetilsynets rapport - Konkurransen i Norge, utgitt 19.02.2009.)”

I tillegg til at det utbredte krysseierneskapet mellom produksjonsselskapene kan bidra til redusert konkurranse i engrosmarkedet, er også mange av vannkraftverkene eid i felleskap av to eller flere selskaper. Totalt sett utgjorde felleseide vannkraftverkene om lag 30 prosent av den totale produksjonskapasiteten. Etter Konkurransetilsynets vurdering er det fare for at det oppstår svekket konkurranse mellom eiere som har felles produksjonsinteresse i det samme kraftverket, blant annet på grunn av muligheten for informasjonsutveksling. (Utdrag fra Konkurransetilsynets rapport - Konkurransen i Norge.)

Etter Industri Energi sin oppfatning vil kraftsalget medføre svekket konkurranse nasjonalt og særlig regionalt. Fordi en større andel av kraftproduksjonen kommer under styring av felleseide kraftverk. I denne sammenheng er det et ikke ubetydelig kraftvolum både i regional og nasjonal sammenheng som nå kommer under kontroll av et felles eiet kraftselskap.

I tillegg - dersom vi skal følge Konkurransetilsynets logikk - bidrar kraftsalget NVE tilrår til å svekke konkurransen i ett allerede fra før monopollignende energimarked. En slik utvikling er til fordel for krafter og ugunst for kraftforbruker. Industri Energi sine medlemmer, industrisamfunna og industriiere med ønske om å opprettholde og å utvikle en fremtidsrettet kraftintensiv industri som gir store handelsinntekter fra fastlandet, faller mellom to stoler.

Industrikraftkonstruksjoner som har fungert fjernes. Markedet svekkes.

Industri Energi forventer at regjeringen gjør sin vurdering på bakgrunn av de grunnleggende forutsetningene som lå til grunn ved den opprinnelige tildelingen av konsesjon for kraftutbygging. De opprinnelige konsesjonskravene, som uløselig binder kraft- og industriproduksjon sammen, må i alle fall ikke gjennom en ren finansiell øvelse, kunne fravikes i konsesjonsperioden. Forutsetningene for at aktuelle konsesjonene ble gitt til en privat utbygger var at denne utbyggeren brukte de samfunnsmessige verdiene til å skape arbeidsplasser og økonomisk vekst i den aktuelle regionen. Det finnes ingen grunn til at samfunnet i den opprinnelige conse-

sjonsperioden skal fravike de betingelsene utbyggingen ble gjort på, og særlig ikke når den klareste konsekvensen er at Orkla og Stein Erik Hagen gjør et milliardkupp, uten å ha bidradd til de verdiene som realiseres.

Industri Energi krever på bakgrunn av ovenstående at de opprinnelige konsesjonsforutsetningene opprettholdes for de to ovennevnte kraftverkene.

I brev av 18.2.2010 har NVP kommentert innkomne høringsuttalelser:

1. Innledning

Det vises til konsesjonssøknad fra Norsk Vannkraftproduksjon AS (NVP) datert 13. oktober 2009 og etterfølgende korrespondanse i denne sak, herunder OEDs oversendelse av NVEs innstilling i konsesjonssaken av 16. desember 2009 og OEDs etterfølgende oversendelse av innkomne høringsuttalelser i saken.

Som tidligere redegjort for ble de konsesjonssøkte aksjetransaksjoner gjennomført med virkning fra 4. januar 2010. Selskapene Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS er i dag heleid av NVP og har skiftet navn til henholdsvis Siso Energi AS og Lakshola Energi AS.

Som tidligere meddelt til OED, kan NVP i det alt vesentlige slutte seg til NVEs innstilling i konsesjonssaken, men slik at NVP fastholder at saken bør løses ved vedtak om unntak fra konsesjonsbehandling i henhold til industrikonsesjonsloven (ikl) § 1 femte ledd. Dette forhold berøres kort avslutningsvis i dette brev.

I første rekke ønsker vi ved dette brev å knytte noen kommentarer til de spørsmål som tas opp i høringsuttalelsene, hovedsakelig til to forhold;

- (i) krav fremsatt om at det uten særskilt rettslig grunnlag må knyttes vilkår til konsesjonssøkers fremtidige disponering av kraften fra Siso og Lakshola kraftverk; og
- (ii) krav om at det etter vassdragsreguleringsloven (vdrregll) knyttes nye økonomiske og miljømessige vilkår til Siso Energi AS' og Lakshola Energi AS' eksisterende reguleringskonsesjoner.

De nevnte spørsmål behandles separat nedenfor.

2. Vilkår knyttet til kraftdisponeringen

De tre innkomne høringsuttalelser omhandler behovet for langsiktig kraftforsyning til lokal industri i Sørfold, herunder også at kraftforsyningen til lokal industri må skje til "konkurransedyktige" priser. Høringsinstansenes syn er at ervervs- og reguleringskonsesjoner for Siso og Lakshola er gitt på den forutsetning at produsert kraft skal benyttes til industriformål.

Høringsinstansenes synspunkter knyttet til kraftdisponeringen er uten åpenbart grunnlag,

både hva angår de industripolitiske aspektene og kravet til lovhjemmel.

Hva angår de *industripolitiske aspektene*, så må man skille mellom fysiske og økonomiske sider ved krafttilgangen. Ved konsesjonsbehandlingen av Siso i 1966 ble industriens behov for forsyningssikkerhet fremhevet, uten at dette forhold var en avgjørende premisse for konsesjonstildelingen. Forsyningssikkerheten blir ikke påvirket av den konsesjonssøkte transaksjon. Etableringen av Siso kraftverk og Lakshola kraftverk vil fortsatt sikre stabil og tilstrekkelig kraftforsyning til industrien i Sørfold om omegn og vil generelt bidra til at kraftprisene holdes nede for kraftforbrukere i regionen.

Høringsinstansene synes imidlertid å kreve noe mer. Vi forstår fremleggene slik at det ved ervervskonsesjonen bør knyttes nye økonomiske rettigheter for lokal industri/Elkem Salten gjennom rett til uttak av kraft til priser som avviker fra markedspris. Per i dag eksisterer det ingen slik direkte økonomisk binding mellom kraftproduksjonen i Siso og Lakshola og industrivirksomheten i Elkem Salten, hvilket ble ytterligere bekreftet i 2005 da kraftproduksjonen ble overført til separate juridiske enheter i Elkem-konsernet.

Overskuddet fra kraftproduksjonen i Salten ble anvendt på den måte konsernledelsen i Elkem fant best, hvilket også vil være tilfellet for den kapitaliserte verdi av kraften som ble realisert ved salget av kraftverkene. Eventuelle økonomiske rettigheter direkte knyttet til lokal industri/Elkem Salten ligger utenfor det som var etablert før transaksjonen, og vil etter transaksjonen være en ytterligere verdioverføring til Elkem i tillegg til den verdi som Elkem realiserte ved salget av kraftverkene.

Elkem Salten har ikke selv fremsatt noe krav om kraftleveranse til underpris da et slikt krav åpenbart ville stride mot forutsetningene for Elkems salg av kraftverkene. Det er som nevnt heller ikke noe ved den nå gjennomførte transaksjon som kan begrunne et slikt krav. Det fremstår dermed høyst uklart hva som eventuelt skulle være grunnlag for krav om bindinger på kraftdisponeringen.

Etter NVPs oppfatning er det klart at kravet om vilkår knyttet til kraftdisponeringen er *uten lovhjemmel*. Verken industrikonsesjonsloven eller vassdragsreguleringsloven gir hjemmel for konsesjonsvilkår knyttet til kraftdisponeringen (med unntak for klart definerte bestemmelser om konsesjonskraft). Slik var rettstillingen også da konsesjonene ble gitt for utbygging av Siso og Lakshola.

Spørsmålet om vilkår knyttet til kraftdisponeringen ble eksplisitt vurdert av OED i forbindelse med behandlingen av ervervs- og reguleringskonsesjon for Lakshola i 1996. I daværende Nærings- og energidepartementets kommentarer til konsesjonsvedtaket, oversendt konsesjonæren i brev av 19. august 1996, fremholdes følgende:

”Sørfold kommune og Nordlands fylkeskommune forutsetter at kraften fra Faluvatnutbyggingen blir brukt til produksjon ved Elkem Salten. Nærings- og energidepartementet vil peke på at det ikke er grunnlag for å gi noe særskilt vilkår om disponering av kraften i en konsesjon for vannkraftutbygging. Kraften fra anlegget skal forøvrig nyttes i Elkems kraftintensive industri med de begrensninger for salg ut av konsernet etc. som er trukket opp i St.prp. nr. 104 (1990-91).”

Henvisningen til St.prp. nr. 104 er en henvisning til Elkems industrikraftkontrakter og det behovsvilkår som ligger til grunn for disse. Vurderingen av hvorvidt Elkems salg av kraftverk i Salten og Bremanger påvirker behovsvilkåret i Elkems nåværende industrikraftkontrakter blir et forhold mellom Elkem og OED, og er uten sammenheng med NVPs konsesjonssøknad.

Den type myndighetsinitierte eller myndighetspålagte kraftleveranser som etterspørres i høringsuttalelsene vil stå i strid med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Disse spørsmålene har vært grundig utredet i tilknytning til andre saker (der villig offentlig selger har vært involvert) og konklusjonen er entydig, jf. for eksempel OEDs kommentarer til anmodningsvedtak nr. 390 om etablering av eget industrikraftmarked i St.prp. nr. 1 (2005-2006), del 3, punkt 13.

3. Nye økonomiske og miljømessige vilkår

Kravet om nye økonomiske og miljømessige vilkår er i første rekke fremsatt i høringsuttalelse fra Sørfold kommune.

NVE har vurdert forholdene slik at de eksisterende konsesjoner for Siso Energi AS og Lakshola Energi AS bør videreføres uten endring eller fullstendig saksbehandling knyttet til eksisterende vilkår, med unntak for bortfall av de gjeldende tidsbegrensninger. Det er ikke fremkommet noe gjennom høringsuttalelsene som tilsier at denne konklusjon bør tilsidesettes. NVEs innstilling er i tråd med lovforarbeidene til ny ikl § 39, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) punkt 5.8.6 hvor det fremholdes:

”Dersom rettighetene i selskapet som innehar vannfallsrettigheter tidligere er konsesjonsbehandlet, vil det normalt ikke foreligge noen grunn til å foreta en ny konsesjonsbehandling, ...”

Vassdragsreguleringsloven må forstås på tilsvarende måte der ervervs- og reguleringskonsesjoner overføres samlet gjennom aksjetransaksjon. Dersom OED likevel finner grunn til å gå nærmere inn på vilkårene i de eksisterende konsesjoner kan følgende kommentarer knyttes til de krav som fremsettes i høringsuttalelsen:

Kravet om at det må etableres næringsfond er begrunnet med at Sørfold kommune mister betydelige fremtidige inntekter fra hjemfall når ervervs- og reguleringskonsesjonene for Siso og

Lakshola kraftverk gjøres tidsubegrenset. Spørsmål knyttet til en kommunes rett til kompensasjon der staten frafaller hjemfallsretten eller omgjør fra tidsbegrenset til tidsubegrenset konsesjon har vært vurdert ved flere tidligere anledninger. Det er ikke noe grunnlag for Sørfold kommunes fremstilling av gjeldende rett på området.

Sørfold kommunes krav reiser spørsmål ved om ikl § 2 tredje ledd nr. 23 og vdrregl § 12 nr. 17 gir hjemmel for krav om næringsfond som kompensasjon for bortfall av fremtidige inntekter fra hjemfall, samt spørsmål om slikt krav kan knyttes til søknad om omgjøring fra tidsbegrenset til tidsubegrenset konsesjon etter ikl § 27 og vdrregl § 10 nr. 3.

De førstnevnte bestemmelser begrenser muligheten for å stille vilkår om næringsfond til tilfeller der formålet er ”allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende” som følge av kraftutbyggingen. I praksis har dette vært forstått slik at næringsfondet skal kompensere tapte alternative næringsmuligheter knyttet til turisme og lignende som følge av utbyggingen, hvilket også synes forutsatt i lovforarbeidene. Det ligger ikke innenfor lovens ordlyd å gi kompensasjon av den typen som kreves i Sørfold kommunes høringsuttalelse.

Konsolideringsmodellen gir sterke incentiver til overføring av konsesjonsbelagte rettigheter fra private til offentlige eiere, og spørsmålet om kompensasjon ved omgjøring av tidsbegrensning og vilkår om hjemfall vil derfor kunne få betydelig aktualitet i tiden fremover. En sentral rettskilde ved vurdering av dette spørsmålet er ikl § 27 og vdrregl § 10 nr. 3, som revidert ved innføring av konsolideringsmodellen i 2008. Loven gir nå offentlige innehavere av kraftkonsesjoner en ubetinget rett til omgjøring av konsesjonsvilkårene uten at dette knyttes opp mot en plikt (ubetinget eller skjønnsmessig fastsatt) til å kompensere staten og/eller kommuner for inntektsbortfall ved hjemfall. Loven kan vanskelig forstås på annen måte enn at omgjøring skal skje uten kompensasjon til stat eller kommuner.

Forholdet mellom offentlige eieres krav på tidsubegrenset konsesjon etter ikl § 27 og kommunenes rettigheter til inntekter fra hjemfall etter ikl § 41 ble eksplisitt vurdert i lovforarbeidene. I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) punkt 5.10 fremholdes det således:

”Omgjøringen vil utgjøre et incitament for dagens private eiere av konsederte kraftverk til å selge 2/3 eller mer til offentlig eier for hjemfall inntreffer ...

Det ligger åpning for betydelige verdi-overføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke får tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjons-

loven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen.

Kraftverkene som vil kunne omfattes av omgjøringen eies i dag i hovedsak av Hydro og Elkem. ... Verdiane antas i stor grad å tilfalle selskapene selv, avhengig av hvilke vilkår de oppnår med de aktuelle offentlige kjøpere.

Omgjøringen innebærer at de berørte private selskaper likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonen på kjøpers hånd blir tidsbegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.”

Dersom departementet hadde ment at de berørte kommuner skulle ha kompensasjon i form av etablering av nye næringsfond, må det antas at slike virkemidler ville ha vært drøftet i lovforarbeidene. Etter vår oppfatning fremgår det av forarbeidene, jf. sitat ovenfor, at inntekter fra hjemfall ikke er en beskyttet rett for de berørte kommuner, og at kommunen erstatningsfritt må tåle at retten bortfaller dersom konsesjonen omgjøres til tidsbegrenset. Hovedsynspunktet er åpenbart at hensynet til offentlige inntekter er ivaretatt gjennom offentlig eierskap uten tidsbegrensning.

Enn videre fremholder departementet viktigheten av at offentlige og private selgere likebehandles ved omsetning av kraftrettigheter. Dersom en del av private selgeres gevinst ved salget skal inndras til fordel for de berørte vertskommuner i form av næringsfond, vil slik likebehandling ikke foreligge.

Slik vi ser det, gir ikke ik1 § 27 og vdrregl § 10 nr. 3 noe grunnlag for at berørte vertskommuner skal kompenseres for inntektsbortfall knyttet til omgjøring av tidsbegrensede tidsbegrensede konsesjoner. Denne forståelse av loven er i samsvar med langvarig praksis fra OED fra perioden før lovendringen. Vi er ikke kjent med et eneste tilfelle der OED har pålagt konsesjonær å etablere næringsfond i tilknytning til omgjøring av eksisterende tidsbegrenset konsesjon til tidsbegrenset. Saker hvor slik omgjøring har skjedd uten kompensasjon for berørte kommuner omfatter:

- Nord Troms kraftlag AS – Kildalvassdraget (meddelte vassdragskonsesjoner 2008 s. 130)
- Porsa Kraftlag AS – Porsavassdraget (mvk 2007 s. 212)
- Otteraaens Brugseierforening – Otravassdraget (mvk 2003 s. 47)
- Sunnfjord Energi AS – Jølstravassdraget (mvk 2002 s. 49)

- Sunnmøre Energi AS – Brandalsvassdraget (mvk 2001 s. 72)

Sørfold kommune fremholder i sin høringsuttalelse to saker der det, i følge Sørfold kommune, har vært etablert næringsfond som kompensasjon for bortfall av hjemfallsrettigheter. Etter vår vurdering er det klart at de saker det henvises til ikke kan brukes som grunnlag for å kreve etablering av næringsfond ved omgjøring fra tidsbegrenset til tidsbegrenset konsesjon.

De to påberopte saker gjelder fornyelse av tidsbegrensede konsesjoner som var utløpt på tidspunktet for nytt konsesjonsvedtak, og hvor betingelsene for hjemfall således var inntrådt. Dermed var det rettslige og faktiske grunnlag for vurderingen av spørsmål om næringsfond vesentlig annerledes. I den foreliggende sak ligger mulighetene for inntekt fra hjemfall betydelig frem i tid, og det ble i tilknytning til ervervs- og reguleringskonsesjon for Lakshola etablert næringsfond med Sørfold kommune som begunstiget så sent som i 1997.

I Bægnavassdraget var etableringen av næringsfond hovedsakelig begrunnet med at vertskommunene tidligere i begrenset grad var blitt kompensert for ulempene ved kraftutbyggingen, hvilket ikke er tilfelle for Sørfold kommune.

Ved konsesjonsvedtak knyttet til Niingen-vassdraget var det etter OEDs vurdering ikke grunnlag for å etablere næringsfond. Vi kan ikke se at det sitat som i denne forbindelse er gjengitt i Sørfold kommunes høringsuttalelse kan gjenfinnes i de offisielle konsesjonsdokumenter. Som begrunnelse for forslaget om å avslå kravet fra vertskommunene om næringsfond uttalte OED (meddelte vassdragskonsesjoner 1989 s. 346, høyre spalte, deler av tredje og fjerde avsnitt):

”Olje- og energidepartementet vil påpeke at kommuner ikke har noe juridisk krav på å bli stilt som om hjemfall gjøres gjeldende. Et krav oppstår først i det hjemfall faktisk skjer. Departementet kan derfor ikke slutte seg til NVEs forutsetning i innstillingen om kompensasjon for ikke-hjemfall. ...

Det er mest naturlig å avsette midler til næringsfond i forbindelse med nyetableringer. Der særlige forhold tilsier det bør slike vilkår imidlertid også kunne pålegges for eldre reguleringer. Departementet kan ikke se at det foreligger slike særlige forhold her, og går derfor inn for at vilkår om næringsfond sløyfes.”

Slik NVP vurderer saken foreligger det ikke grunnlag for å etterkomme Sørfold kommunes krav om etablering av næringsfond.

Det samme gjelder kommunens krav om revisjon av eksisterende manøvreringsreglement og minstevannføring i Straumvassdraget. De hensyn som her forsøkes fremmet ivaretas fullt ut av de regulære revisjonsregler i vassdragsre-

guleringsloven. De ordinære revisjonsrunder baseres på en omfattende prosess der alle relevante hensyn underbygges og avveies på en forsvarlig måte. Skjerpede vilkår for vannføringen, med produksjonstap som konsekvens, kan bare pålegges der særlige hensyn foreligger. NVE vil stå sentralt i denne avveiningsprosess, og arbeidet vil være ressurs- og tidskrevende.

Den foreliggende konsesjonsprosess knyttet til aksjesalg fra Elkem til NVP er ikke egnet til å ivareta de ovenfor nevnte hensyn, hvilket illustreres gjennom NVEs innstilling om at vilkårene i eksisterende konsesjoner ikke skal tas opp til vurdering.

4. Oppsummerende kommentarer

NVP er av den oppfatning at høringsuttalelsene ikke gir grunnlag for å fravike NVEs innstilling i saken. Vi vil likevel påpeke at NVEs konklusjoner og anbefalinger på ett punkt ikke harmonerer med de premisser som fremgår av NVEs drøftelser i innstillingsbrevet.

I NVEs innstilling punkt 6.1.3 fremholdes det at "den konsesjonsrettslige vurderingen i forhold til *industrikonsesjonsloven* [kan] *begrenses til vurderingen av om ervervet bidrar til å sikre offentlig eierskap til landets kraftressurser, men uten at det foretas en fullstendig ny behandling av saken*". Dette er i tråd med de betraktninger som er sitert over fra lovforarbeidene til ikl § 39 og også i tråd med de kommentarer NVP har fremsatt i tidligere brev til OED av 12. november 2009.

NVP mener at det er selvmotsigende når NVE i innstillingens punkt 6.1.2 likevel konkluderer med at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikt. Det faktum at vurderingen kan begrenses til en vurdering av erververs offentlige status taler slik vi ser det for at unntak bør gis. Unntaksvedtak vil også være i samsvar med tidligere praksis fra OED, jf. for eksempel konsesjonsbehandlingen av Norske Skogindustriers salg av kraftverk til offentlige eiere i 2002/2003 (meddelte vassdragskonsesjoner 2003 s. 323). Vi mener at en videreføring av denne praksis vil understøtte de formål som konsolideringsmodellen er ment å ivareta, og har i vårt brev av 12. november uttalt om dette:

"I forhold til offentlige eide selskaper, jf. *industrikonsesjonsloven* § 2 første ledd, vil unntaksbestemmelsen på den annen side være et hensiktsmessig virkemiddel for å gjøre konsolideringsmodellen mer effektiv og slik at det offentlige eierskap kan gjennomføres på en forutsigbar måte."

Vi antar at foreliggende sak vil skape presedens for fremtidig behandling av offentlige erverv under konsolideringsmodellen, og ber derfor om at OED vurderer til hvilken grad unntaksinstituttet kan benyttes for å fremme de ovennevnte formål."

Industri Energi har i brev av 30.3.2010 avgitt følgende uttalelse:

Elkems salg av kraftverk i Salten og i Bremanger

Industri Energi viser til møtet med statssekretær Robin Kåss den 25.03.2010, vedrørende Orkla-eide Elkem sitt salg av sine to vannkraftverk i Salten og to kraftverk i Bremanger for 6 milliarder kroner til Norsk Vannkraftproduksjon, som er eiet av NTE Energi AS, et heleiet datterselskap av Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS, og av Østfold Energi AS, og til Svelgen Kraft Holding AS, et selskap eiet av blant annet Tafjord Kraft AS og Sogn Energi AS.

Industri Energi er av den klare oppfatning at den industrielle bindingen mellom kraftproduksjon og industriproduksjon var en politisk forutsetning for konsesjon til bygging og drift av kraftverkene i Bremanger og i Salten. Vi bygger dette ikke minst på det faktum at det juridiske grunnlaget, konsesjonslovverket, kun åpnet for at private interesser som skulle drive industri kunne søke konsesjoner om kraftutbygging. Det første og viktigste konsesjonsvilkår for utbygging av kraftverkene i Bremanger og Salten var dermed en betingelse om industriproduksjon.

Salget strider derfor etter Industri Energis mening mot både det politiske og det juridiske grunnlaget for bruken av denne kraften. Den avhendede virksomheten utgjør en samlet årlig kraftproduksjon på 1,7 TWh. Industri Energi varsler at forbundet vil søke rettslige skritt for å prøve denne svært viktige saken for å sikre at kraft brukes til verdiskaping i norsk industri, dersom myndighetene i regi av Olje- og energidepartementet godkjenner salget.

Hovedstyrets (NVE) saksbehandling, hørings svar fra lokalt, regionalt og sentralt nivå, fastsettelse av avgiftsnivå, departementets tilråding, og Stortingets behandling viser at all juridisk, faglig og politisk kompetanse var av samme oppfatning: At kraftverkene i Salten og Bremanger hadde industrielle bindinger.

Dersom ikke en slik oppfatning lå til grunn, ville det faktisk ikke vært lovgrunnlag for å gi konsesjonene.

I møtet vi hadde i departementet den 25.03.2010 ble det gjort ett poeng av at Hydro har konkrete verbale bruksbindinger til industriell virksomhet når det gjelder sine kraftverk. Det stemmer, men så har dette også en begrunnelse som understreker nettopp betydningen av den lovmessige avgrensingen for hvem som kunne søke konsesjoner og ikke.

F.eks. når det gjelder Tyin, Fortun, Mæl og Moflåt som har de mest konkrete verbale bindingene, så er verdt å merke seg at den verbale industrielle bindingen først kom inn i avtalen om foregrepet hjemfall som ble inngått mellom Staten og Hydro i 1995.

Det er ikke dermed slik at den industrielle bindingen var ny. For i den opprinnelige konsesjonen ville et slikt verbalt brukskrav naturligvis vært overflødig, nettopp fordi det var lovfestede industrielle vilkår for å søke konsesjon om kraftutbygging.

Når det ble gjennomført foregrepet hjemfall var det derimot nødvendig å fastslå bruk av kraften verbalt i den nye avtalen. Nettopp for å følge opp bindingen som åpenbart hadde fulgt konsesjonen frem til foregrepet hjemfall i 1995.

Dersom departementet følger opp NVE sin innstilling og bestemmer at konsesjonene skal opprettholdes i Bremanger og Salten, betyr dette at også bindingen mellom kraftproduksjon og industriproduksjon ligger fast. Uavhengig av hvem som eier kraftverkene. Dersom regjeringen gjør konsesjonene evigvarende gjelder det naturlig også den industrielle bindingen. Slår Regjeringen fast den industrielle bindingen, tar regjeringen samtidig ett viktig grep for å sikre hjemfallskraften som fortsatt industriell innsatsfaktor. Dersom regjeringen velger å ikke sikre de industrielle bindingene knyttet til hjemfallskraften, utfordrer regjeringen Stortingets kompetanse og lar industriarbeidernes interesser vike til fordel for Elkem, Orkla og Stein Erik Hagens familieselskap.

Industri Energi minner om at da Hjemfalls-saken ble behandlet av Stortinget sommeren 2008, fortalte daværende statsråd i OED Åslaug Haga til Stortinget at omgjøring ikke berører vilkår i konsesjoner eller avtaler om bruk av kraft til industriproduksjon. Hun fortalte videre at det dermed kun var vilkår om tidsbegrensning og hjemfall som ble endret. Når loven på det tidspunkt konsesjonene for utbygging av vannkraft i Bremanger og Salten ble gitt, hadde loven begrensninger om at kun industrielle aktører med industrielle kraftbehov og planer om utbygging av industri i distriktene var søkbare til vannkraft-konsesjoner. Derfor må konsesjonene som ble inngått i Salten og Bremanger sees på som avtaler om at kraften konsesjonene omfatter skulle brukes til industriell virksomhet.

Industri Energi arbeider videre med disse sakene. Opplysninger vi har så langt er ikke nødvendigvis uttømmende. Blant annet sjekkes det for tiden ut avtaler som er inngått mellom utbygger og regionale/ lokale myndigheter. Også i disse arkivene finnes det en rekke dokument som underbygger den industrielle bindingen som ble lovet lokalsamfunna og storsamfunnet. Juridiske undersøkelser blir gjennomført i tiden fremover og rettslige skritt vil bli vurdert for å forsvare Stortingets opprinnelige konsesjonsbehandling hvor de industrielle bindingene sto sentralt."

1. Bakgrunn

Høringsrunden 22.12.2009 — 01.02.2010

I forbindelse med en høringsrunde OED gjennomførte i anledning Elkems salg av kraftverk, avga In-

dustri Energi en foreløpig uttalelse. Da verken høringsdokumenter eller høringsfrist ble offentliggjort på OEDs nettsider - eller i andre kanaler Industri Energi overvåker, fikk vi først kjennskap til saken bare dager før høringsfristen gikk ut.

På det tidspunkt hadde Industri Energi allerede bedt om møte i sakenes anledning. I vårt hørings-svar, som ikke er uttømmende - oppsummerte vi vårt syn i to punkter som er nesten identiske både for kraftverksalget i Salten og i Bremanger: For det første påpekte Industri Energi at når det legges til grunn at konsesjonsvilkårene skal viderføres etter salget, så gjelder ikke dette bare de betingelsene som ble nedfelt under konsesjonsbehandlingen, men først og fremst de vilkår som var knyttet til at konsesjonssøker var søkbar etter industrikonsesjonsloven, dvs. at konsesjonssøkeren skulle benytte kraften til industri. For det andre hadde Industri Energi en oppfatning om at kraftsalget ville bidra i feil retning i forhold til målsettingen om et velfungerende kraftmarked.

Kraftutbygging for industri og distrikt

I flere tilfeller var utbygging av kraftproduksjon på 1960-tallet knyttet til konkrete industrielle prosjekter. Konsesjoner ble gitt under forutsetning av at kraftproduksjonen skulle brukes til utbygging av industri. Dette gjelder blant annet Salten og Bremanger, Bjølvefossen. Konkurransmessige forhold ble sterkt betont i alle søknader; uten tilgang til kraft til konkurransedyktige priser sto industriplaner i fare for ikke å bli realisert eller som i Bjølvefossens tilfelle, innskrenkninger og permitteringer kunne bli resultatet.

Det skal understrekes at sysselsettingseffekter ble sterkt betont også i søknader om levering fra statskraftverkene.

I selve konsesjonsteksten ligger det ikke eksplisitte formuleringer om at industripolitiske målsettinger skal oppnås. Imidlertid; både i søknadene og i departementets konklusjoner tillegges industriutbygging og distriktpolitikk avgjørende betydning.

Salten

Det kom som et tilleggsargument at den planlagte industrireising skulle tjene distriktpolitiske formål. I Elkems søknad om konsesjon i Salten heter det blant annet: "I betraktning av de økende omkostninger som ellers knytter seg til anlegg og drift av et industrianlegg nordpå, ville et slikt anlegg basert på statskraftpris gi en så dårlig rentabilitet, at det i så fall vil være økonomisk riktig å plassere slik ny industri i det sydlige Norge."

Det daværende Industridepartement konkluderer med at "Salten-distriktet er vanskelig stilt med hensyn til sysselsettingsmuligheter. Ut fra en distriktpolitisk vurdering mener departementet at

statsmyndighetene bør medvirke aktivt for å bedre næringsgrunnlaget.

(...) Det skulle derfor være av særlig interesse å få et av våre større og økonomisk sterke industriselskaper til å engasjere seg i dette distrikt snarest mulig. De kraftressurser som her finnes vil gi godt grunnlag for ekspansjon i framtiden i den bransje selskapet arbeider.”

I søknaden fra Elkem som gjelder Siso heter det: ”Som kjent er det forutsetningen at den kraft som blir produsert ved utbyggingen av Siso, skal bli brukt ved det smelteverk vi nå har under bygging på Valfjord i Sørfold. De naturverdier som innvinnes ved reguleringen, kommer derfor helt ut distriktet til gode.”

Også når det gjelder avgiftssatser går det tydelig frem at utsiktene til arbeidsplasser og økt skatteinngang kompenserte for eventuelle reduserte inntekter: ”Både Fauske og Sørfold kommuner har foreslått at kommuneavgiften settes til lovens maksimum. Sørfold kommune har imidlertid tilføyet at dersom kraften helt eller delvis blir benyttet til industri innen kommunen, har en intet å bemerke til at konsesjonsavgiften for denne del av kraften blir satt noe lavere.” For Elkems vedkommende ble de distriktpolitiske effekter sterkt betont også i Stortingsdebatten om kraftlevering fra statskraftverkene.

I sum er det ikke vanskelig å se at både konsesjon og avtale om kraftleveranser ble gitt på bakgrunn at dette skulle tjene *spesifikke industrielle og distriktpolitiske formål*.

Virkemidlene ble dimensjonert i forhold til dette.

Bremanger

Daværende Christiania Spigerverk sier i sin søknad at ”Vi akter å utvide våre produksjonsanlegg i Svelgen med en ovnsenhet som vi trenger kraft til. Vi søker derfor hermed om å få konsesjon som ovenfor spesifisert.”

I hovedstyrets merknader heter det ”Søkjaren gjev opp eit kraftunderskot i dag på ca. 60 GWh for industrianlegga i Svelgen. Prognosane for den regulære produksjonen syner auke, likesom det og blir rekna med større produksjon og eksport av nye produkt. Ein ny smelteovn tenkjast installert i 1970. Bedriften vil venteleg trenge heile den planlagte kraftproduksjonen til anlegga sine i Svelgen. Eit samfunn på ca. 1,500 menneske er avhengig av industriverksemda på staden.” (St.prp. nr. 84 (1967-68), side 10).

2. Salg

Et salg reiser flere prinsipielle spørsmål:

Det kan ikke herske tvil om at konsesjonen ble gitt under forutsetning av at kraften skulle brukes til industriell virksomhet. I tillegg ble det sterkt betont at kraften skulle komme deler av landet til gode med mangel på arbeidsplasser. Konsesjonen skulle dermed tjene to formål: Etablere ny industri og skape nye arbeidsplasser i områder som var svakt utbygget.

Det må antas at denne koblingen mellom konsesjon og industri fortsatt gjelder. Det er i denne sammenheng ikke tilstrekkelig å kun se på konsesjonsavtalen. Man må blant annet se på forarbeidene, søknadene, uttalelser fra kommunene og behandlingen i Stortinget. I alle disse instanser legges til grunn et industrielt og et distriktpolitisk perspektiv.

Man kan ikke se at et endret eierskap vil endre på under hvilke forutsetninger konsesjonene ble gitt. Kraften som ble innvunnet skulle i utgangspunktet brukes til industrielle formål. Videre var det en klar forventning fra kommunes side at hjemfall ville innebære betydelig inntekter. Ved et salg nå vil denne forventede inntekt ikke lenger kunne realiseres.

4. Olje- og energidepartementets merknader

Innledning

Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS eier henholdsvis Siso kraftverk og Lakshola kraftverk i Sørfold kommune i Nordland. Kraftverk og fallrettigheter er tidligere konsederte. Kraftverkene har en midlere brutto årsproduksjon på henholdsvis 957 GWh og 113 GWh.

Elektrokemisk A/S (nå Elkem AS) ble ved kongelig resolusjon av 15. juli 1966 gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbyggingen av Siso Kraftverk og regulering av Fagerbakkvassdraget (Siso). I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 16 gjelder ervervskonsesjon/reguleringskonsesjon i 60 år fra tildeling, det vil si at Siso kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 15. juli 2026.

Ved kongelig resolusjon av 5. oktober 1973 ble Elkem-Spigerverket A/S (nå Elkem AS) gitt tillatelse til ytterligere regulering av og til endring av planene for regulering av Fagerbakkvassdraget. Tillatelsen medførte ingen endringer i vilkårene knyttet til tidsbegrensningen av konsesjonene.

Siso kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Siso AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved Olje- og energidepartementets vedtak av 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i denne forbindelse, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven.

Ved kongelig resolusjon av 16. august 1996 ble Elkem Energi AS gitt tillatelse til å erverve fallrettigheter for utbygging av Lakshola kraftverk samt regulering av Faulvatnet. I henhold til konsesjonsvilkårene punkt 1 er ervervskonsesjon/reguleringskonsesjon gitt for 60 år, det vil si at Lakshola kraftverk med tilhørende fallrettigheter hjemfaller 16. august 2056.

Lakshola kraftverk ble overdratt til Elkem Energi Lakshola AS i forbindelse med omorganiseringen av Elkems kraftvirksomhet i 2005. Ved Olje- og energidepartementets vedtak av 4. januar 2005 ble det meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i den forbindelse.

I forbindelse med Orkla ASA's senere overtagelse av alle aksjene i Elkem ASA (nå Elkem AS) meddelte Olje- og energidepartementet 17. januar 2006 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. dagjeldende § 1 fjerde ledd i industrikonsesjonsloven.

NVP inngikk 2. oktober 2009 avtale med Elkem Energi Kraft AS om kjøp av alle aksjene i henholdsvis Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS. Aksjekjøpsavtalen åpnet for at ervervet kunne skje til en annen kjøper enn NVP dersom Konkurransetilsynets godkjenning av transaksjonen ikke forelå innen 30. juni 2010. Konkurransetilsynet ga ikke noe pålegg om fullstendig melding, og aksjeervervene ble derfor gjennomført som forutsatt 4. januar 2010.

NVP søker prinsipalt om at aksjeervervene unntas fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Videre er det søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Subsidiært er det søkt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, jf. § 39, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27. Videre er det søkt om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

NVEs innstilling

NVE legger i sin innstilling til grunn at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikt, slik NVP prinsipalt har søkt om. NVE innstiller på at NVP gis ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1. Gjeldende ervervskonsesjoner videreføres etter industrikonsesjonsloven § 2. Gjeldende reguleringskonsesjoner videreføres, og tidligere vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i konsesjonene endres slik at konsesjonene gis på ubegrenset tid.

Høringsuttalelser

Sørfold kommune mener primært at industrien lokalt bør sikres kraft i tråd med forarbeidet til opprinnelig konsesjon. Dersom dette ikke er mulig, mener kommunen at de svekkede fortrinnene som næringsattraktivt lokalsamfunn bør kompenseres gjennom næringsfondsmidler.

Sørfold kommune peker i høringsuttalelsen på at endringene av konsesjonsvilkår medfører at kommunen går glipp av framtidige inntekter fra hjemfall. Kommunen mener at dette framtidige inntektsbortfallet må kompenseres, og at det da er nærliggende at kommunen får tildelt midler til næringsfond.

Kommunen mener kjøremønsteret i all hovedsak bør videreføres som tidligere. Kommunen peker på at det likevel kan være grunn til å se på om det skal stilles krav til vannføring i Straumsvassdraget også nedstrøms kraftverket.

Nordland fylkeskommune ønsker at industrien i Nordland sikres tilstrekkelig kraft på langsiktige og forutsigbare vilkår som er konkurransedyktig for industrien. Fylkeskommunen anmoder derfor om at departementet sikrer dette mål enten gjennom vilkår i konsesjonen, eller ved henstilling til Norsk Vannkraftproduksjon AS kombinert med tiltak som gir kraftprodusenter insitamenter til å inngå langsiktige kontrakter på konkurransedyktige vilkår.

Industri Energi krever at de opprinnelige konsesjonsforutsetningene opprettholdes for de to kraftverkene. Industri Energi krever at regjeringen slår fast at det foreligger binding mellom kraftproduksjon og industriproduksjon når det gjelder begge de solgte kraftverkene i Salten.

Industri Energi peker videre på at kraftsalget vil medføre svekket konkurranse nasjonalt og særlig regionalt fordi en større andel av kraftproduksjonen kommer under styring av felleseide kraftverk.

Olje- og energidepartementets vurdering

Spørsmål om unntak fra konsesjonsplikt

NVP søker prinsipalt om at aksjeervervene unntas fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Bestemmelsen åpner for at det kan gjøres unntak for konsesjonsplikt dersom det foreligger "særlige hensyn". I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), som blant annet ga grunnlaget for den såkalte konsolideringsmodellen til endring av hjemfallsinstituttet, heter det om unntaksbestemmelsen i § 1:

"Unntaksbestemmelsen må praktiseres i tråd med konsolideringsmodellen. Det er derfor nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 31 (1989-90)), enn det som har vært etablert praksis i senere år."

Etter lovendringen er unntaksbestemmelsen, slik departementet ser det, i første rekke forbeholdt overdragelser i form av omorganiseringer og som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene, for eksempel i en konsernmodell. Departementet finner at NVPs kjøp av alle aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS innebærer et reelt eierskifte, og at det derfor ikke er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikten etter industrikonsesjonsloven.

Ervervskonsesjon og omgjøring av vilkår

Subsidiært søker NVP om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, jf. § 39, og om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27.

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 50 heter det om industrikonsesjonsloven § 39 tredje ledd:

”Dersom rettighetene i selskapet som innehar vannfallsrettigheter tidligere er konsesjonsbehandlet, vil det normalt ikke foreligge noen grunn til å foreta en ny konsesjonsbehandling, men det kan være grunn til å endre vilkårene i den tidligere meddelte konsesjon etter de regler som gjelder på ervervstidspunktet.”

Departementet bemerker at det allerede foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS. Departementet finner ikke grunnlag for å foreta ny konsesjonsbehandling, utover vurderingen av hvorvidt aksjeervervene bidrar til å sikre offentlig eierskap til landets vannkraftressurser. Det sentrale i denne sammenheng er om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36, og at det foretas en konkret vurdering på dette punkt.

NVP eies med 50 prosent av NTE Energi AS og med 50 prosent av Østfold Energi AS. Nord-Trøndelag fylkeskommune eier alle aksjene i NTE Holding AS som igjen eier alle aksjene i NTE Energi AS. Østfold Energi AS eies av Østfold fylkeskommune og 13 kommuner. NVP tilfredsstiller kravet for å være et offentlig selskap etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd post 22, jf. § 2 første ledd. Etter departementets vurdering innebærer aksjeervervene en styrking av det offentlige eierskapet i kraftsektoren. Departementet vil derfor tilrå at det gis ervervskonsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1.

Når det gjelder omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, viser departementet til ikl. § 27, hvor det heter: *”Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 2 første ledd.”* NVP tilfredsstil-

ler kravet for å være et offentlig selskap etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd post 22, jf. § 2 første ledd. Departementet tilrå at ervervskonsesjonene gis på ubegrenset tid og at vilkår om hjemfall bortfaller.

Etter endringen fra tidsbegrensning til ubegrenset tid skal post 1 i vilkårene gitt ved kongelig resolusjon av 16. august 1996 for erverv av fallrettigheter for utbygging av Lakshola kraftverk samt regulering av Faulvatnet lyde som følger:

”Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkårene, jf. ervervsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.”

Konsesjonen for Siso ble gitt i 1966 og departementet finner det naturlig å behandle denne konsesjonen på samme måte som tidsbegrensede konsesjoner fra samme tidsperiode, jf. lov om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. 19. juni 1992 nr. 62 VI nr. 3. Denne bestemmelsen innebærer at konsesjonen kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. For å justere vilkårene i henhold til gjeldende lovverk tas det derfor inn et nytt standardvilkår om revisjon av vilkår i tillatelse til erverv og regulering av Fagerbakkvassdraget (Siso) mv. gitt ved kgl.res. av 15. juli 1966. Post 15 om hjemfall og post 17 om innløsning oppheves. Post 16 i vilkårene endres og skal lyde:

”Ervervs – og reguleringskonsesjon gis på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra 15.7.1966. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkårene, jf. ervervsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.”

Unntak fra forkjøpsrett

Ettersom de aktuelle fallrettigheter i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS allerede er konsederte, utløser ikke NVPs erverv av aksjer i selskapene forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1.

Reguleringskonsesjon og omgjøring av vilkår

I samsvar med prinsippene i vassdragsreguleringsloven og i tråd med langvarig praksis ses reguleringskonsesjoner og ervervskonsesjoner i sammenheng, slik at når det gis ervervskonsesjoner videreføres også gjeldende reguleringskonsesjoner. Departementet tilrår at gjeldende reguleringskonsesjoner videreføres. Departementet tilrår at reguleringskonsesjonene gis på ubegrenset tid og at vilkår om hjemfall bortfaller, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd. Endringene i vilkårene for konsesjonene er omtalt ovenfor.

Spørsmål om kompensasjon som følge av bortfall av inntekter fra hjemfall

Forholdet mellom offentlige eieres krav på tidsubegrenset konsesjon etter ikl. § 27 og kommunenes rettigheter til inntekter fra hjemfall etter industrikonsesjonsloven § 41 er omtalt i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 55 og 56:

”Det ligger åpning for betydelige verdioverføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen.”

”Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsubegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.”

Av forarbeidene fremgår at lovgiver var klar over at det ville oppstå et tap for vertskommunene som følge av bortfall av hjemfalte verdier, men det ble ikke tillagt avgjørende vekt. Det ble ikke forutsatt at det skulle gis noen kompensasjon som følge av bortfallet av inntekter. Departementet kan derfor ikke se at det er grunnlag for å gi kommunen noen kompensasjon som følge av bortfall av inntekter ved hjemfall.

Spørsmål om revisjon av manøvreringsreglement og minstevannføring

Når det gjelder revisjon av eksisterende manøvreringsreglement og minstevannføring i Straumvassdraget, vil departementet bemerke at dette er forhold som må vurderes i forbindelse med alminnelig revisjon etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser. Departementet viser i den sammenheng til nye standardvilkår om revisjonstidspunkt ovenfor.

Spørsmål om industrielle bindinger knyttet til kraftdisponeringen

I alle høringsuttalelsene er det pekt på behovet for industrielle bindinger knyttet til kraftdisponeringen. Departementet vil bemerke at det i de eksisterende konsesjoner ikke finnes vilkår knyttet til kraftdisponeringen.

Departementet bemerker at spørsmålet om vilkår knyttet til kraftdisponeringen tidligere er vurdert i forbindelse med behandlingen av ervervs- og reguleringskonsesjon for Lakshola i 1996. I daværende Nærings- og energidepartementets kommentarer til konsesjonsvedtaket, oversendt konsesjonæren i brev av 19. august 1996, uttaler departementet:

”Sørfold kommune og Nordlands fylkeskommune forutsetter at kraften fra Faulvatnutbyggingen blir brukt til produksjon ved Elkem Salten. Nærings- og energidepartementet vil peke på at det ikke er grunnlag for å gi noe særskilt vilkår om disponering av kraften i en konsesjon for vannkraftutbygging. Kraften fra anlegget skal forøvrig nyttes i Elkems kraftintensive industri med de begrensninger for salg ut av konsernet etc. som er trukket opp i St.prp. nr. 104 (1990-91).”

Henvisningen til St.prp. nr. 104 er en henvisning til Elkems industrikraftkontrakter og det behovsvilkår som ligger til grunn for disse. Vurderingen av hvorvidt Elkems salg av kraftverk i Salten påvirker behovsvilkåret i Elkems nåværende industrikraftkontrakter er et forhold mellom Elkem og Olje- og energidepartementet, og har ikke relevans for NVPs foreliggende konsesjonssøknad. I henhold til St.prp. nr. 52 (1998-99) skal krafttilgang som bedriftene skaffer seg etter 1. januar 1999 ikke tas med i behovsvilkåret. Lakshola ble satt i produksjon i 1999, og er ikke inkludert i Elkems behovsvilkår.

Departementet viser videre til Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), hvor det heter:

”Konsolideringsmodellen bygger på at privat og offentlig eide kraftverk er to saklig sett ulike kategorier, den første underlagt tidsbegrensning og hjemfall, den andre ikke, siden formålet om offentlig eierskap for disse kraftverkenes del er oppnådd. Omgjøring vil derfor utgjøre en hensiktsmessig og logisk integrert del av konsolide-

ringsmodellen. Lovfesting av omgjøring kan medvirke til å fremskynde formålet med reformen om styrking av offentlig eierskap.”

Og videre:

”Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsbegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.”

Departementet bemerker at Stortinget gjennom behandlingen av Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) har vedtatt konsolideringsmodellen der formålet er styrking av offentlig eierskap. Som beskrevet i forarbeidene innebærer modellen at både offentlige og private eiere vil kunne selge kraftverk til samme gruppe potensielle kjøpere, med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsbegrenset. Lokale bindinger på kraften er ikke eksplisitt omtalt i forarbeidene. Forarbeidene fremhever imidlertid like markedsvilkår ved omsetning som et relevant hensyn. Om departementet skulle fastsette vilkår om lokale bindinger i denne saken vil hensynet til like markedsvilkår ved omsetning ikke ivaretas.

Den type myndighetsinitierte eller myndighetspålagte kraftleveranser som etterspørres i høringsuttalelsene er også vanskelig å forene med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Det vises særlig til forbudene mot eksportrestriksjoner og statsstøtte. Liknende spørsmål har vært grundig utredet tidligere. Av revidert nasjonalbudsjett 2007 framgår at det ikke er mulig å få på plass et tradisjonelt industrikraftregime eller andre myndighetsbestemte løsninger som innebærer lavere priser enn i markedet. Departementet ser på denne bakgrunn ikke grunnlag for å fastsette slike vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 gis Norsk Vannkraftproduksjon AS konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS.
2. I medhold av industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 oppheves vilkårene om tidsbegrensning, hjemfall og innløsning i konsesjonene som tidligere er meddelt Elkem Energi Siso AS og Elkem Energi Lakshola AS, samtidig som det innføres revisjonsvilkår i konsesjonen av 15. juli 1966.

16 Svelgen Kraft Holding AS

(Konsesjon for erverv av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS med endring av konsesjonsvilkår, og godkjenning og samtykke til overføring av leieavtaler for vannfall mv.)

Kongelig resolusjon 17. desember 2010.

1. Innledning

Svelgen Kraft Holding AS (Svelgen Kraft) inngikk 4.10.2009 avtale med Elkem Energi Kraft AS om kjøp av alle aksjene i Elkem Energi Bremanger AS.

Advokatfirmaet Selmer DA søkte på vegne av Svelgen Kraft i brev av 21.10.2009 om unntak fra konsesjonsplikt hva angår kraftverkene Svelgen III og IV ved erverv av alle aksjene i Elkem Energi Bremanger AS. Subsidiært er det søkt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven.

I begge tilfelle søkes det om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV.

I tillegg er det søkt om overføring av eksisterende vassdragsreguleringskonsesjoner knyttet til Svelgen III og IV.

Svelgen Kraft har videre søkt om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II. I tillegg er det søkt om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II.

Endelig har Svelgen Kraft søkt om godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS.

2. Søknaden og NVEs innstilling

BAKGRUNN

Vi representerer Svelgen Kraft Holding AS (org. nr. 993 153 044), som er et selskap eiet av SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS.

Det nyetablerte selskapet Svelgen Kraft Holding AS har inngått avtale med Elkem Energi Kraft AS (org. nr. 986 530 762), som er en del av Orkla konsernet, om erverv av samtlige aksjer i Elkem Energi Bremanger AS (org. nr. 986 530 649). Aksjekjøpsavtalen er datert 30. september 2009, men ble undertegnet med forbehold om etterfølgende godkjenning i styret i Orkla ASA (org. nr. 910 747 711). Styret i Orkla ASA godkjente aksjekjøpsavtalen 4. oktober 2009 og bindende avtale mellom partene ble derfor først inngått denne dato. Aksjekjøpsavtalen vedrørende overdragelsen av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS er nærmere beskrevet nedenfor i *punkt 2*.

Elkem Energi Bremanger AS eier kraftverkene Svelgen III og IV med tilhørende fall og rettigheter.

Elkem Energi Bremanger AS leier kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende fall og rettigheter fra Statkraft SF frem til 31. desember 2030.

Disponeringen av kraften fra Svelgen I og II er undergitt begrensninger og opplysningsplikt som nærmere angitt i stortingsdokumenter nærmere beskrevet i *punkt 3.3*. For å tilfredsstille disse anvendelsesbegrensninger er det i forbindelse med inngåelsen av aksjekjøpsavtalen forutsatt at det mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (avdeling Bremanger Smelteverk) før overtagelsen av aksjene skal etableres to kraftleveringsavtaler om levering av 240 GWh pr. år med vilkår som reflekterer vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF. Dette er nærmere beskrevet nedenfor i *punkt 2.3*.

For en mer omfattende beskrivelse av Elkem Energi Bremanger AS og kraftverkene Svelgen I-IV vises det til *punkt 3* nedenfor.

Svelgen Kraft Holding AS er eid av SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS med henholdsvis 56 %, 34 % og 10 %. Alle de tre eierselskapene og Svelgen Kraft Holding AS oppfyller kravene til offentlig eierskap i industrikonsesjonsloven § 2. For en nærmere beskrivelse av Svelgen Kraft Holding AS, SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS vises det til *punkt 4* nedenfor.

Olje- og energidepartementet har i vedtak av henholdsvis 4. januar 2005 og 17. januar 2006 satt vilkår om at alle fremtidige aksjeoverdragelser i Elkem Energi Bremanger AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene og departementet har i den forbindelse tatt forbehold om å konsesjonsbehandle overdragelser av de rettighetene selskapet har fått fritatt fra konsesjonsbehandling. Videre følger det av industrikonsesjonsloven § 39 første ledd at industrikonsesjonslovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 % av aksjene i selskaper med begrenset ansvar som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter industrikonsesjonsloven. Eiendomsrett eller annen rettighet til Svelgen I-IV kan ikke erverves uten konsesjon eller vedtak etter industrikonsesjonsloven. Endelig fremgår av vassdragsreguleringsloven § 14 nr. 2 at reguleringskonsesjoner, reguleringsanlegg eller andeler i reguleringsanlegg bare kan overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Svelgen Kraft Holding AS' erverv av samtlige aksjer i Elkem Energi Bremanger AS utløser derfor behov for konsesjonsbehandling i henhold til industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven.

For en nærmere redegjørelse for de omsøkte konsesjoner/tillatelser og godkjenninger vises det til *punkt 5* nedenfor.

For ordens skyld bemerkes at Svelgen Kraft Holding AS, på vegne av Elkem Energi Bremanger AS, på sedvanlig måte også vil sende søknader om anleggskonsesjon, områdekonsesjon og omsetningskonsesjon etter energiloven til NVE.

Overdragelse av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS

Nærmere om aksjekjøpsavtalen

Det nyetablerte selskapet Svelgen Kraft Holding AS har inngått avtale med Elkem Energi Kraft AS, om erverv av samtlige aksjer i Elkem Energi Bremanger AS. Aksjekjøpsavtalen er datert 30. september 2009, men ble undertegnet med forbehold om etterfølgende godkjenning i styret i Orkla ASA. Styret i Orkla ASA godkjente aksjekjøpsavtalen 4. oktober 2009 og bindende avtale mellom partene ble derfor først inngått denne dato.

Overtagelsen av aksjene skal i utgangspunktet skje fem arbeidsdager etter at Svelgen Kraft Holding AS har mottatt melding om fritak fra konsesjonsplikt eller tildeling av konsesjon og melding om konkurransetilsynets godkjenning, likevel tidligst 4. januar 2010.

Vedlegg 1: Aksjekjøpsavtale vedrørende overdragelsen av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS

Vedlegg 2: Bekreftelse på godkjenningen av avtalen i styret i Orkla ASA 4. oktober 2009

Nærmere om alternativ gjennomføring ved overdragelse kun av Svelgen III og IV

Det følger av aksjekjøpsavtalen at dersom det blir klart at nødvendig konsesjon/tillatelser til erverv av rettighetene til Svelgen I og/eller II ikke vil bli gitt og/eller Olje- og energidepartementet motsetter seg at kraften under leieavtalene med Statkraft SF knyttet til Svelgen I og II anvendes i samsvar med de inngåtte kraftleveringsavtalene, eller det ene eller begge av disse forholdene fremdeles er uavklarte 30. juni 2010, skal overtagelsen av Svelgen III og IV likevel gjennomføres.

Overtagelse av Svelgen III og IV vil i så tilfelle skje ved at Elkem Energi Bremanger AS' vedtekter endres slik at aksjene i selskapet fordeles på A-aksjer og B-aksjer. Deretter vedtas en plan for skjevdelingsfisjon av selskapet, hvoretter Svelgen III og IV med naturlig tilhørende eiendeler, rettigheter og forpliktelser knyttet til disse kraftverkene, overføres til et utfisjonert selskap. Ved gjennomføringen av fisjonen forblir samtlige A-aksjer i selskapet (som etter fisjonen fortsatt vil inneha rettighetene til Svelgen I og II, samt Straumane kraftverk), mens samtlige B-aksjer innløses mot vederlag i form av samtlige aksjer i det utfisjonerte selskapet. Kjøper vil over-

ta samtlige B-aksjer mot å betale 93 % av den avtalte kjøpesummen.

For nærmere beskrivelse av dette vises det til aksjekjøpsavtalen punkt 5.1.

Nærmere om anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II

Disponeringen av kraften fra Svelgen I og II er undergitt begrensninger og opplysningsplikt som nærmere angitt i avtalene med Statkraft SF og stortingsdokumenter (se punkt 3.3). For å tilfredsstille disse anvendelsesbegrensninger er det i forbindelse med inngåelsen av aksjekjøpsavtalen forutsatt at det mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) før overtagelsen av aksjene skal etableres to kraftleveringsavtaler om levering av 240 GWh pr. år med vilkår som reflekterer vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF.

Kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) er inntatt som vedlegg 7.1 A og B til aksjekjøpsavtalen (Vedlegg 1).

Avtalen inntatt i vedlegg 7.1 A med virkning for 2010 vedrørende levering av 240 GWh, reflekterer

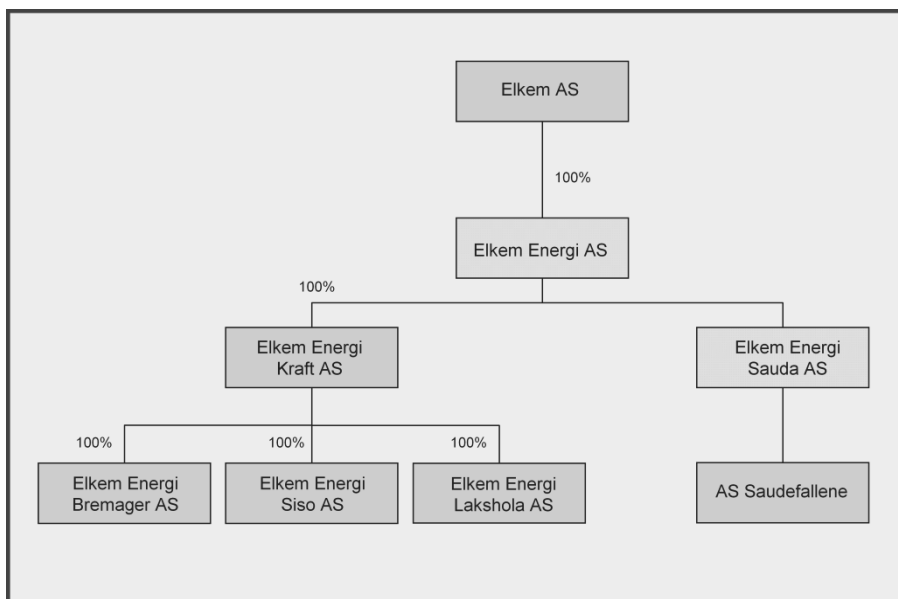
de vilkår som gjelder i henhold til avtaler om kraftlevering og drift av kraftverk inngått mellom Elkem AS Bremanger Smelteverk og Statkraft SF i 1995.

Avtalen inntatt i vedlegg 7.1 B med virkning fra og med 2011 til og med 2030 om levering av 240 GWh per år til leiepris, reflekterer de vilkår som gjelder i henhold til leieavtalen mellom Elkem ASA og Statkraft SF av 19. september 2000.

Ved en eventuell skjevdelfisjon som beskrevet under punkt 2.2 over skal de nevnte leie- og kraftleveringsavtalene tilordnes det selskap som tilordnes Svelgen I og II i fisjonen.

Elkem Energi Bremanger AS

Elkem Energi Bremanger AS er i dag et heleid datterselskap av Elkem Energi Kraft AS som igjen er heleid av Elkem Energi AS. Elkem Energi AS er et heleid datterselskap av Elkem AS. Orkla ASA eier igjen samtlige aksjer i Elkem AS.

Vedlegg 3: Stiftelsesdokument for Elkem Energi Bremanger AS

Vedlegg 4: Firmaattest for Elkem Energi Bremanger AS

Vedlegg 5: Vedtekter for Elkem Energi Bremanger AS

Elkem Energi Bremanger eier og leier anlegg for produksjon av vannkraft i Bremanger og Flora kommuner i Sogn og Fjordane.

Vedlegg 6: Kart (1:50 000) med oversikt over Svelgenområdet samt angivelse av plassering av kraftverkene Svelgen I til IV mv.

Svelgen III og IV

Elkem Energi Bremanger AS eier kraftverkene Svelgen III og IV med tilhørende fall og rettigheter.

Svelgen III

Elkem AS' rettsforgjenger Christiania Spigerverk fikk ved kongelig resolusjon av 1. september 1961 i medhold av industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 (industrikonsesjonsloven) og vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 (vassdragsreguleringsloven) tillatelse til erverv og regulering i Indrehusvassdraget og Haukåsvassdraget mv. i forbindelse med bygging av Svelgen III. Videre ble det ved kongelig resolusjon av 11. oktober 1963 gitt tillatelse til regulering av Svartevatn i Norddalsvassdraget og overføring til Indrehusvassdraget mv. og ved kongelig resolusjon av 10. mai 1996 gitt tillatelse til å regulere vatn kote 462 og overføre det til Lilleteigvatn mv.

Vedlegg 7: Tillatelse til erverv og regulering i Indrehusvassdraget og Haukåsvassdraget mv. meddelt ved kgl.res. av 1. september 1961

Vedlegg 8: Tillatelse til regulering av Svartevatn i Norddalsvassdraget og overføring til Indrehusvassdraget mv., meddelt ved kgl.res. av 11. oktober 1963

Vedlegg 9: Tillatelse til regulere vatn kote 462 og overføre det til Lilleteigvatn mv., meddelt ved kgl.res. av 10. mai 1996

Svelgen III ble satt i produksjon i 1963. Stasjonen får vann fra Lisjeteigvatnet i Bremanger og Børevatn og Svartevatn i Flora kommune. Alle disse vannene er en del av Haukåsvassdraget, Norddalsvassdraget og Indrehusvassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 27 MW med én Pelton-turbin. Forventet årlig produksjon er på 136 GWh.

Svelgen III hjemfaller 1. september 2021. Retten til å benytte Svartevatn ble gitt i 1963 for en periode på 50 år, hvilket betyr at hjemfall for så vidt angår Svartevatn vil skje i 2013. Dette vil medføre en nedgang i produksjonen på 25 GWh per år. For nærmere spesifisering av tekniske data for kraftverket og magasin vises til *punkt 3.4* nedenfor.

Svelgen IV

Christiania Spigerverk fikk ved kongelig resolusjon av 17. januar 1969 i medhold av industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven tillatelse til erverv, regulering og overføring i Norddalsvassdraget mv. i Flora og Bremanger kommune i forbindelse med bygging av Svelgen IV. Videre ble det ved kongelig resolusjon av 2. april 1971 gitt tillatelse til å foreta overføring av avløp fra nedbørsfelt ved Stavvatn i Risevassdraget i Sogn og Fjordane til driftstunnelen for Svelgen IV.

Vedlegg 10: Tillatelse til erverv, regulering og overføring i Norddalsvassdraget mv. i Flora

og Bremanger kommune i forbindelse med bygging av Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 17. januar 1969

Vedlegg 11: Tillatelse til å foreta overføring av avløp fra nedbørsfelt ved Stavvatn i Risevassdraget i Sogn og Fjordane til driftstunnelen for Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 2. april 1971

Svelgen IV ble satt i produksjon i 1972. Stasjonen mottar vann fra Storebotnvatn som er en del av Norddalsvassdraget og Risevassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 378 meter og stasjonen har en effekt på 55 MW med én Francis-turbin. Forventet årlig produksjon er 287 GWh. Kraftanlegget hjemfaller i 2029. For nærmere spesifisering av tekniske data for kraftverket og magasin vises til *punkt 3.4* nedenfor.

Garantier i tilknytning til Svelgen III og IV

I tilknytning til tidligere fastsatte vilkår om hjemfall og tidsbegrensning for Svelgen III og IV er det i medhold av vassdragsreguleringsloven § 16 punkt 5 niende ledd, stilt garantier i forbindelse med utbetaling av årlige erstatninger.

Vedlegg 12: Garantipolise nr. NO39365 fra Storebrand kredittforsikring A/S datert 11. august 1989 knyttet til Norddalsvassdraget m/Storebotnvatn og Stavvatn i Risevassdraget

Vedlegg 13: Garantipolise nr. NO39366 fra Storebrand kredittforsikring A/S datert 11. august 1989 knyttet til Indrehus- og Haukåsvassdraget m/Svartevatn

Svelgen I og II

Elkem Energi Bremanger AS leier kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende fallrettigheter fra Statkraft SF frem til 31. desember 2030. Eier av Svelgen I og II med tilhørende fall og rettigheter er følgende Statkraft SF.

Frem til 31. desember 2010 er avtaleforholdet med Statkraft SF regulert gjennom to avtaler av juni 1995 mellom Statkraft SF og Elkem AS hvor Elkem AS etter den ene avtalen skal kjøpe den totale kraftproduksjonen fra kraftverkene Svelgen I og II frem til 31. desember 2010 og Elkem AS etter den andre avtalen skal drive kraftverkene Svelgen I og II for Statkraft SF frem til 31. desember 2010. Disponeringen av kraften er undergitt begrensninger som nærmere angitt i St.prp. nr. 104 (1990-91) og Innst. S. nr. 30 (1991-92).

Vedlegg 14: Avtale om drift av kraftverkene Svelgen I og II datert juni 1995

Vedlegg 15: Avtale om kraftlevering fra Svelgen I og II datert juni 1995

Etter 31. desember 2010 og frem til 31. desember 2030 er leieforholdet med Statkraft SF regulert gjennom en ny leieavtale mellom Statkraft SF og Elkem AS av 19. september 2000 med tilhørende stortingsdokumenter, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99), Innst. S. nr. 233 (1998-99), St.prp. nr. 78 (1999-2000) og Innst. S. nr. 251 (1999-2000). Leieavtalen med Statkraft SF utløper 31. desember 2030.

Vedlegg 16: Leieavtale vedrørende kraftverkene Svelgen I og II datert 19. september 2000

Leieavtalene med Statkraft SF vedrørende Svelgen I og II ble overført fra Elkem ASA til Elkem Energi Bremanger AS ved stiftelsen av selskapet 29. januar 2004 i forbindelse med en omorganisering av Elkem-konsernet. Statkraft SF samtykket i denne forbindelse til overføringen av leieforholdet for Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS.

Vedlegg 17: Godkjennelse fra Statkraft SF av overføring av leieavtalene til Elkem Energi Bremanger AS

Svelgen I ble satt i produksjon i 1921. Svelgsvatn fungerer som inntak for stasjonen. Vannet er en del av Svelgsvassdraget som ligger på grensen mellom Sunnfjord og Nordfjord i Sogn og Fjordane. Gjennomsnittlig fallhøyde er 227 meter og stasjonen har en effekt på 10 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er på 51 GWh.

Svelgen II ble satt i produksjon i 1958. Stasjonen bruker Hjelmevatn i Hjelmvassdraget som inntak. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 28 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er 213 GWh. For nærmere spesifisering av tekniske data for kraftverkene og magasinet vises til *punkt 3.4* nedenfor.

Tekniske data for Svelgen I-IV

For nærmere spesifisering av tekniske data for kraftverkene Svelgen I – IV med tilhørende magasiner vises til vedlegg 18.

Vedlegg 18: Hoveddata for kraftverkene Svelgen I – IV og magasin

Tidligere endringer i forbindelse med konsesjonene

Eiendomsretten til Svelgen III og IV og leieavtalene med Statkraft SF vedrørende Svelgen I og II ble overført fra Elkem ASA til Elkem Energi Bremanger AS ved stiftelsen av selskapet 29. januar 2004 i forbindelse med en omorganisering av Elkem-konsernet (se vedlegg 3). Statkraft SF samtykket i denne forbindelse til overføringen av leieforholdet for Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS (se vedlegg 14).

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17. mars 2004 ble Elkem Energi Bremanger AS gitt

midlertidig tillatelse til videre drift av kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende reguleringsanlegg i Svelgenvassdraget mv., herunder:

- Tillatelse til å regulere Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 16. mars 1956
- Tillatelse til å overføre Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 6. juli 1957
- Planendring for overføring av Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 20. desember 1957
- Tillatelse til å regulere Langevatn i Førdevassdraget og å overføre dette til Svelgenvassdraget meddelt ved kongelig resolusjon av 13. mai 1966
- Tillatelse til å regulere og overføre Vingevatn og Nibbevatn mv. meddelt ved kongelig resolusjon av 8. juni 1967

Vedlegg 19: Midlertidig tillatelse til videre drift av kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende reguleringsanlegg i Svelgenvassdraget mv. av 17. mars 2004

Den midlertidige tillatelse ble gitt under forutsetning om at søknad om bruksrett- og reguleringskonsesjoner for Svelgen I og II ble sendt til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) så snart som mulig. Utkast til søknad om permanente bruksretts- og reguleringskonsesjoner for Svelgen I og II ble deretter utarbeidet og sendt NVE for gjennomgang 31. august 2005. NVE har foreløpig ikke svart på dette.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 4. januar 2005 ble Elkem ASA innvilget unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med omorganiseringen av Elkem-konsernet, herunder overføringen av Svelgen III og IV og leieforholdet vedrørende Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS.

Vedlegg 20: Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med omorganiseringen av Elkem-konsernet, herunder overføringen av Svelgen III og IV og leieforholdet vedrørende Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS datert 4. januar 2005

Fritaket ble gjort på vilkår av at alle fremtidige aksjeoverdragelser i bl.a. Elkem Energi Bremanger AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene og departementet tok samtidig forbehold om ved alle fremtidige aksjeoverdragelser i selskapet å konsesjonsbehandle overdragelser av de rettighetene selskapet har fått fritatt fra konsesjonsbehandlingen.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17. januar 2006 ble Orkla ASA innvilget unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med at Orkla ASA ervervet alle aksjene i Elkem ASA.

Vedlegg 21: Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med at Orkla ASA ervervet alle aksjene i Elkem ASA datert 17. januar 2006

Også her ble fritaket blant annet gitt på vilkår om at alle fremtidige aksjeoverdragelser i Elkem Energi Bremanger AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene og departementet tok samtidig forbehold om ved alle fremtidige aksjeoverdragelser i selskapet å konsesjonsbehandle overdragelser av de rettighetene selskapet har fått fritatt fra konsesjonsbehandlingen.

Øvrige kraftanlegg mv.

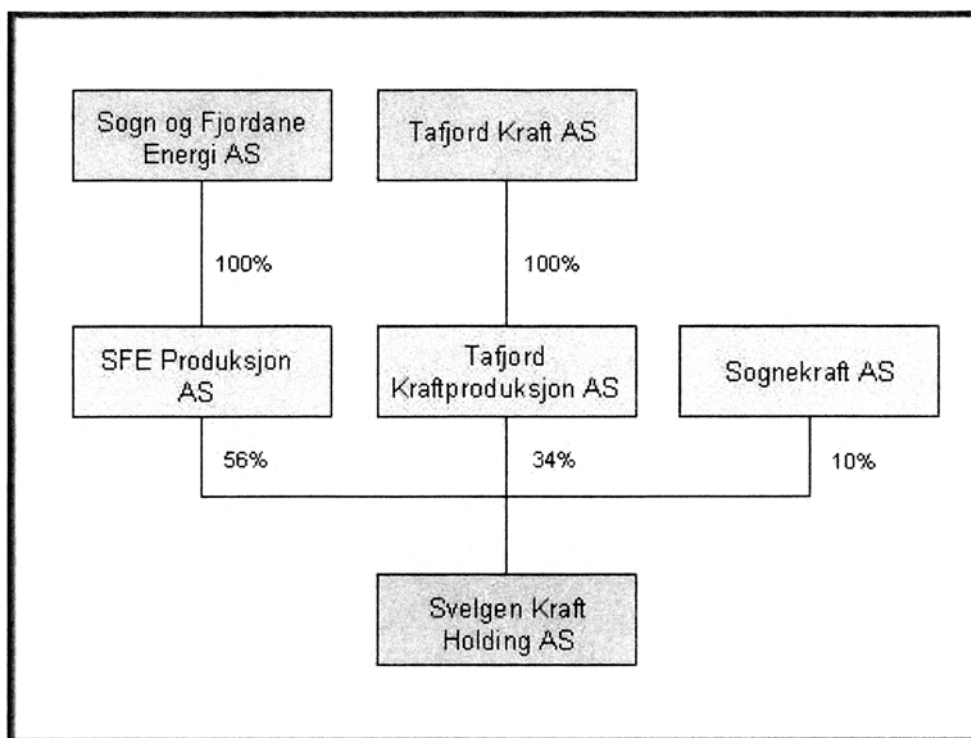
I tillegg til Svelgen III og IV og leieforholdet knyttet til Svelgen I og II eier Elkem Energi Bremanger AS også småkraftverkene Straumane kraftverk og Fossekallen kraftverk som har en årlig produksjon på ca. 7 GWh. Straumane kraftverk er en nyutbygging

i Svelgen I-vassdraget, og skal overdras til Statkraft 31. desember 2030. Disse kraftverkene er ikke gjenstand for konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven eller vassdragsreguleringsloven. Selskapets totale kraftproduksjon var i 2008 på totalt 730 GWh. I tillegg til egen produksjon tilkommer Elkem Energi Bremanger AS også 10 GWh pr. år i erstatningskraft fra Sogn og Fjordane Energi AS etter at naturlig vannvei for Blåbrevatn i Elkem Energi Bremanger AS' reguleringsområde ble endret som følge av en utbygging foretatt av Sogn og Fjordane Energi AS.

Svelgen Kraft Holding AS

Svelgen Kraft Holding AS eies av SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS med følgende fordeling:

SFE Produksjon AS	56 %
Tafjord Kraftproduksjon AS	34 %
Sognekraft AS	10 %

Vedlegg 22: Firmaattest for Svelgen Kraft Holding AS

Naustdal kommune	0,07 %
Gloppen kommune	0,03 %

Vedlegg 23: Vedtekter for Svelgen Kraft Holding AS

Svelgen Kraft Holding AS er et holdingselskap opprettet av eierne med det formål å kjøpe aksjene i Elkem Energi Bremanger AS. Svelgen Kraft Holding AS har inntil dette oppkjøpet vært et tomt selskap uten egen virksomhet og selskapet hadde heller ingen omsetning i 2008. Etter at ervervet er gjennomført vil Elkem Energi Bremanger AS endre navn til Svelgen Kraft AS.

Selskapet Gloppen Energi AS er heleid av Gloppen kommune.

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS er eid av aksjonærene som nevnt under med følgende fordeling:

Statkraft Industrial Holding AS	49,90 %
Bergen kommune	37,75 %
Askøy kommune	2,48 %
Lindås kommune	1,95 %
Fjell kommune	1,89 %
Sund kommune	1,02 %
Kvam herad	0,90 %
Meland kommune	0,76 %
Radøy kommune	0,74 %
Voss kommune	0,62 %
Øygarden kommune	0,52 %
Austrheim kommune	0,43 %
Vaksdal kommune	0,37 %
Gulen kommune	0,27 %
Fedje kommune	0,12 %
Høyanger kommune	0,12 %
Masfjorden kommune	0,10 %
Granvin herad	0,05 %

Nærmere om SFE-konsernet

SFE Produksjon AS er heleid av Sogn og Fjordane Energi AS. Sogn og Fjordane Energi AS er morselskapet i SFE-konsernet, som også omfatter SFE Nett AS (100 %), SFE Kraft AS (100 %) og SFE Naturgass AS (60 %).

SFE-konsernet er den største energileverandøren i Sogn og Fjordane. Årlig middelproduksjon utgjør 1380 GWh (inkludert SFE Produksjon AS' heleide datterselskap Firdakraft AS) og gjennomsnittlig forsyning til sluttbrukere utgjør ca. 900 GWh. Konsernets omsetning i 2008 var 770 MNOK, og konsernets driftsresultat i 2008 var 188 MNOK. SFE Produksjon AS eier og drifter 12 egne kraftstasjoner med 14 aggregater i Nordfjord, Sunnfjord og Sogn. I tillegg drifter SFE Produksjon AS 3 kraftstasjoner med 7 aggregater som leies av Gloppen kommune. SFE Produksjon AS har videre en 35 % eierandel i Leirdøla kraftverk. SFE Produksjon AS er også medeier i 2 småkraftverk og leverer tekniske driftstjenester til eiere av småkraftverk i regionen. Total kraftproduksjon i egne/leide kraftverk i 2008 var 1401 GWh. SFE Produksjon AS omsatte i 2008 for 576 MNOK og hadde et driftsresultat på 153 MNOK. SFE-konsernet har også aksjeminoritetsandeler i andre selskaper.

Vedlegg 24: Firmaattest for Sogn og Fjordane Energi AS og SFE Produksjon AS

Vedlegg 25: Vedtekter for Sogn og Fjordane Energi AS og SFE Produksjon AS

Sogn og Fjordane Energi AS er eid av aksjonærene som nevnt under med følgende fordeling:

Sogn og Fjordane fylkeskommune	48,15 %
Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS	38,54 %
Flora Kommune	4,51 %
Gloppen Energi AS	3,33 %
Bremanger kommune	2,40 %
Askvoll kommune	1,44 %
Selje kommune	1,39 %
Eid kommune	0,14 %

Statkraft Industrial Holding AS er heleid av Statkraft AS som igjen eies av Statkraft SF.

Tafjord Kraft-konsernet

Tafjord Kraftproduksjon AS er heleid av Tafjord Kraft AS. Tafjord Kraft AS er morselskapet i Tafjord Kraft-konsernet, som også omfatter de heleide datterselskapene Tafjord Kraftnett AS, Tafjord Kraftvarme AS og Tafjord Marked AS. I dag produserer Tafjord Kraftproduksjon AS elektrisk kraft i ni heleide stasjoner. I tillegg er Tafjord Kraftproduksjon AS deleier med 21 % av kraftverkene i Øvre Otta og 12 % av Grytten Kraftverk. Total kraftproduksjon i egne/deleide kraftverk i 2008 var 1552 GWh. Konsernets omsetning i 2008 var 1128 MNOK og konsernets driftsresultat var 542 MNOK. Tafjord Kraftproduksjon AS omsatte i 2008 for 690 MNOK og hadde et driftsresultat på 504 MNOK. Tafjord Kraft-konsernet har også aksjeminoritetsandeler i andre selskaper.

Vedlegg 26: Firmaattest for Tafjord Kraft AS og Tafjord Kraftproduksjon AS

Vedlegg 27: Vedtekter for Tafjord Kraft AS og Tafjord Kraftproduksjon AS

Tafjord Kraft AS er eid av aksjonærene som nevnt under med følgende fordeling:

Ålesund kommune	50,09 %
Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS	43,12 %
Norddal kommune	4,28 %
Ørskog kommune	2,52 %

Eierskapet og aksjonærfordelingen i Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS er angitt i punkt 4.2 over.

Sognekraftkonsernet

Sognekraft AS er morselskapet i Sognekraftkonsernet, som også omfatter Feios Kraftverk AS (70 %) og Offerdal Kraftverk AS (90 %). Sognekraft AS er et vertikalt integrert energiselskap og har lokal- og regionalnett i Midtre og Indre Sogn. Sognekraft AS eier Årøy Kraftverk i Sogndal kommune og 12 % i Statkraft Vikfalli som ligg i Vik kommune. Årlig middelproduksjon utgjør 445 GWh/år. Sognekraft AS omsatte i 2008 for 210 MNOK og hadde et driftsresultat på 84 MNOK. Sognekraftkonsernet har også aksjeminoritetsandeler i andre selskaper.

Vedlegg 28: Firmaattest for Sognekraft AS

Vedlegg 29: Vedtekter for Sognekraft AS

Sognekraft AS er eid av aksjonærene som nevnt under med følgende fordeling:

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS	44,44 %
Vik kommune	19,79 %
Luster Energiverk AS	12,91 %
Sogndal kommune	10,98 %
Luster kommune	6,88 %
Balestrand kommune	2,50 %
Leikanger kommune	2,50 %

Eierskapet og aksjonærfordelingen i Bergenshalvøens kommunale kraftselskap AS er angitt i punkt 4.2 over.

Luster Energiverk AS er eid av til sammen 981 aksjonærer, hvorav de største aksjonærene og deres eierandeler er som følger:

Luster kommune	17,97 %
Luster Sparebank	15,69 %
Luster almenning	2,30 %
Gjensidige	2,10 %

Offentlig eierskap

Ovennevnte dokumenterer at Svelgen Kraft Holding AS oppfyller kravet til offentlig eierskap i henhold til industrikonsesjonsloven § 2.

SØKNADENE

Søknader knyttet til Svelgen III og IV

Svelgen III ble satt i produksjon i 1963. Stasjonen får vann fra Lisjeteigvatnet i Bremanger og Børevatn og Svartevatn i Flora kommune. Alle disse vannene er en del av Haukåsvassdraget, Nordalsvassdraget og Indrehusvassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 27 MW med én Pelton-turbin. Forventet årlig produksjon er på 136 GWh.

Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen III er:

- Tillatelse til erverv og regulering i Indrehusvassdraget og Haukåsvassdraget mv. meddelt ved kgl.res. av 1. september 1961
- Tillatelse til regulering av Svartevatn i Nordalsvassdraget og overføring til Indrehusvassdraget mv., meddelt ved kgl.res. av 11. oktober 1963
- Tillatelse til regulere vatn kote 462 og overføre det til Lilleteigvatn mv., meddelt ved kgl.res. av 10. mai 1996

Svelgen IV ble satt i produksjon i 1972. Stasjonen mottar vann fra Storebotnvatn som er en del av Nordalsvassdraget og Risevassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 378 meter og stasjonen har en effekt på 55 MW med én Francis-turbin. Forventet årlig produksjon er 287 GWh.

Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen IV er:

- Tillatelse til erverv, regulering og overføring i Nordalsvassdraget mv. i Flora og Bremanger kommune i forbindelse med bygging av Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 17. januar 1969
- Tillatelse til å foreta overføring av avløp fra nedbørsfelt ved Stavvatn i Risevassdraget i Sogn og Fjordane til driftstunnelen for Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 2. april 1971

Svelgen Kraft Holding AS søker med dette om unntak fra ervervskonsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd hva gjelder kraftverkene Svelgen III og IV. Det vises i denne forbindelse til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). *Det legges til grunn at ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1, da de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte. På denne bak-*

grunn søkes det ikke om unntak fra forkjøpsrett i forbindelse med aksjekjøpet.

Alternativt søkes det om ervervskonsesjon for Svelgen III og IV etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 og § 2 nr. 22.

I begge tilfelle søkes det om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV i medhold av industrikonsesjonsloven § 27. I tilknytning til omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV bes det om at krav om garantier som stilt av Storebrand kredittforsikring A/S 11. august 1989 med polisenr. NO39365 og NO393366 frafalles, jf. vedlegg 12 og 13. For øvrig søkes det om videreføring av eksisterende konsesjonsvilkår.

I tillegg, og i begge tilfeller, søkes det om overføring av eksisterende vassdragsreguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven for reguleringsanlegg knyttet til Svelgen III og IV.

Søknader knyttet til Svelgen I og II

Svelgen I ble satt i produksjon i 1921. Svelgsvatn fungerer som inntak for stasjonen. Vannet er en del av Svelgsvassdraget som ligger på grensen mellom Sunnfjord og Nordfjord i Sogn og Fjordane. Gjennomsnittlig fallhøyde er 227 meter og stasjonen har en effekt på 10 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er på 51 GWh.

Svelgen II ble satt i produksjon i 1958. Stasjonen bruker Hjelmevatn i Hjelmvassdraget som inntak. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 28 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er 213 GWh.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17. mars 2004 ble Elkem Energi Bremanger AS gitt midlertidig tillatelse til videre drift av kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende reguleringsanlegg i Svelgenvassdraget mv., herunder:

- Tillatelse til å regulere Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 16. mars 1956
- Tillatelse til å overføre Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 6. juli 1957
- Planendring for overføring av Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 20. desember 1957
- Tillatelse til å regulere Langevatn i Førdevassdraget og å overføre dette til Svelgenvassdraget meddelt ved kongelig resolusjon av 13. mai 1966
- Tillatelse til å regulere og overføre Vingeavatn og Nibbevatn mv. meddelt ved kongelig resolusjon av 8. juni 1967

Svelgen Kraft Holding AS søker med dette om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II i medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 4 tredje ledd. Det vises i denne forbindelse til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

I tillegg søkes det om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II etter vassdragsreguleringsloven.

Endelig søkes det om Olje- og energidepartementets godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) som skal inngås før Svelgen Kraft Holding AS overtar aksjene i Elkem Energi Bremanger AS, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3.

Det fremgår av St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3 at kraften fra Svelgen I og II forutsettes benyttet ved smelteverket i Bremanger. Gjennom kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) vil anvendelsesbegrensningene knyttet til Svelgen I og II bli ivarettatt. Som nevnt ovenfor innebærer disse kraftleveringsavtalene at Elkem Energi Bremanger AS fra og med 2010 og til og med 2030 vil levere hele kraftproduksjonen (fratrasket konsesjonskraftleveranse) fra Svelgen I og II (240 GWh per år) til Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk). Kraften er i avtaleverket forutsatt benyttet i Elkems smelteverk i Bremanger i samsvar med de aktuelle stortingsvedtak og stortingsdokumenter. Videre er kraftprisen per kWh satt lik den leiepris Elkem Energi Bremanger AS skal betale til Statkraft SF for leievolumet i avtalene om kraftverkene Svelgen I og II. Kraftleveringsavtalene er for øvrig utformet slik at de skal reflektere vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF.

Separat og uavhengig behandling av søknadene for Svelgen III og IV og Svelgen I og II

Alle de ovennevnte søknadene fremsettes med dette under ett, men det bes om at søknadene knyttet til de eide kraftverkene Svelgen III og IV behandles separat og uavhengig av søknadene knyttet til de leide kraftverkene Svelgen I og II. Dette fordi partene i aksjekjøpsavtalen har tatt høyde for at vurderingene knyttet til de ulike søknadene kan være noe forskjellige og derfor i avtaleverket lagt opp til en mulig alternativ gjennomføring av transaksjonen dersom det ikke skulle bli gitt nødvendig konsesjon/tillatelser knyttet til rettighetene til Svelgen I og II. Det vises nærmere til beskrivelsen av en slik alternativ gjennomføring i *punkt 2.2.*

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling av 16.12.2009 fra NVE:

NVE tilrår at Svelgen Kraft Holding AS får konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39 for kjøp av 100 % av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS.

NVE tilrår at konsesjonene som Elkem Energi Bremanger AS har for kraftverkene Svelgen III og IV og tilhørende reguleringer videreføres med bortfall av bestemmelser i konsesjonsvilkår om tidsbegrensning og hjemfall.

NVE tilrår at avtaler av 1995 og 2000 om videre leie av kraftverkene Svelgen I og II godkjennes for inntil 30 år, og at leieavtalene overføres til Svelgen Kraft Holding AS v/Elkem Energi Bremanger AS.

NVE tilrår at midlertidig tillatelse til å bruke reguleringer og overføringer i Svelgen vassdraget videreføres inntil søknad om fornyede reguleringskonsesjoner er avgjort.

1. Innledning

NVE viser til brev til OED av 5.11.2009 med oversendelse av søknaden. OED har bedt om NVEs innstilling i saken innen 16.12.2009.

Søknaden

”Det nyetablerte selskapet Svelgen Kraft Holding AS har inngått avtale med Elkem Energi Kraft AS (org. nr. 986 530 762), som er en del av Orkla-konsernet, om erverv av samtlige aksjer i Elkem Energi Bremanger AS (org. nr. 986 530 649). Aksjekjøpsavtalen er datert 30. september 2009, men ble undertegnet med forbehold om etterfølgende godkjenning i styret i Orkla ASA (org. nr. 910 747 711). Styret i Orkla ASA godkjente aksjekjøpsavtalen 4. oktober 2009 og bindende avtale mellom partene ble derfor først inngått denne dato. Aksjekjøpsavtalen vedrørende overdragelsen av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS er nærmere beskrevet nedenfor i *punkt 2*.

Elkem Energi Bremanger AS eier kraftverkene Svelgen III og IV med tilhørende fall og rettigheter.

Elkem Energi Bremanger AS leier kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende fall og rettigheter fra Statkraft SF frem til 31. desember 2030.

Disponeringen av kraften fra Svelgen I og II er undergitt begrensninger og opplysningsplikt som nærmere angitt i stortingsdokumenter nærmere beskrevet i *punkt 3.3*. For å tilfredsstille disse anvendelsesbegrensninger er det i forbindelse med inngåelsen av aksjekjøpsavtalen forutsatt at det mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (avdeling Bremanger Smelteverk) før overtagelsen av aksjene skal etableres to kraftleveringsavtaler om levering av 240 GWh pr. år med vilkår som reflekterer vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF.”

Søknader knyttet til Svelgen III og IV

”..... Svelgen Kraft Holding AS søker med dette om unntak fra ervervskonsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd hva gjelder kraftverkene Svelgen III og IV. Det vises i denne forbindelse til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). Det legges til grunn at ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1, da de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte. På denne bakgrunn søkes det ikke om unntak fra forkjøpsrett i forbindelse med aksjekjøpet.

Alternativt søkes det om ervervskonsesjon for Svelgen III og IV etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 og § 2 nr. 22.

I begge tilfelle søkes det om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV i medhold av industrikonsesjonsloven § 27. I tilknytning til omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV bes det om at krav om garantier som stilt av Storebrand kredittforsikring A/S 11. august 1989 med polisnr. NO39365 og NO393366 frafalles, jf. vedlegg 12 og 13. For øvrig søkes det om videreføring av eksisterende konsesjonsvilkår.

I tillegg, og i begge tilfeller, søkes det om overføring av eksisterende vassdragsreguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven for reguleringsanlegg knyttet til Svelgen III og IV.”

Søknader knyttet til Svelgen I og II

”... Svelgen Kraft Holding AS søker med dette om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II i medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 4 tredje ledd. Det vises i denne forbindelse til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

I tillegg søkes det om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II etter vassdragsreguleringsloven.

Endelig søkes det om Olje- og energidepartementets godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) som skal inngås før Svelgen Kraft Holding AS overtar aksjene i Elkem Energi Bremanger AS, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3.

Det fremgår av St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3 at kraften fra Svelgen I og II forutsettes benyttet ved smelteverket i Bremanger. Gjennom kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) vil an-

vendelsesbegrensningene knyttet til Svelgen I og II bli ivarettatt. Som nevnt ovenfor innebærer disse kraftleveringsavtalene at Elkem Energi Bremanger AS fra og med 2010 og til og med 2030 vil levere hele kraftproduksjonen (fratrullet konsesjonskraftleveranse) fra Svelgen I og II (240 GWh per år) til Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk). Kraften er i avtaleverket forutsatt benyttet i Elkems smelteverk i Bremanger i samsvar med de aktuelle stortingsvedtak og stortingsdokumenter. Videre er kraftprisen per kWh satt lik den leiepris Elkem Energi Bremanger AS skal betale til Statkraft SF for leievolumet i avtalene om kraftverkene Svelgen I og II. Kraftleveringsavtalene er for øvrig utformet slik at de skal reflektere vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF.

Separat og uavhengig behandling av søknadene for Svelgen III og IV og Svelgen I og II

Alle de ovennevnte søknadene fremsettes med dette under ett, men det bes om at søknadene knyttet til de eide kraftverkene Svelgen III og IV behandles separat og uavhengig av søknadene knyttet til de leide kraftverkene Svelgen I og II. Dette fordi partene i aksjekjøpsavtalen har tatt høyde for at vurderingene knyttet til de ulike søknadene kan være noe forskjellige og derfor i avtaleverket lagt opp til en mulig alternativ gjennomføring av transaksjonen dersom det ikke skulle bli gitt nødvendig konsesjon/tillatelser knyttet til rettighetene til Svelgen I og II. Det vises nærmere til beskrivelsen av en slik alternativ gjennomføring i *punkt 2.2.*”

Det er videre opplyst at nødvendige søknader i henhold til energiloven vil bli sendt til NVE.

Melding om aksjeoverdragelse

”Olje- og energidepartementet har i vedtak av henholdsvis 4. januar 2005 og 17. januar 2006 satt vilkår om at alle fremtidige aksjeoverdragelser i Elkem Energi Bremanger AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene og departementet har i den forbindelse tatt forbehold om å konsesjonsbehandle overdragelser av de rettighetene selskapet har fått fritatt fra konsesjonsbehandling.”

2. Kort om Svelgen Kraft Holding

”Svelgen Kraft Holding AS er eid av SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS med henholdsvis 56 %, 34 % og 10 %. Alle de tre eierselskapene og Svelgen Kraft Holding AS oppfyller kravene til offentlig eierskap i industrikonsesjonsloven § 2. ....”

I søknaden er det gjort rede for eierstrukturen i bakenforliggende selskaper.

3. Kort om Svelgen III og IV og eksisterende konsesjoner

”Svelgen III ble satt i produksjon i 1963. Stasjonen får vann fra Lisjeteigvatnet i Bremanger og Børevatn og Svartevatn i Flora kommune. Alle disse vannene er en del av Haukåsvassdraget, Nordalsvassdraget og Indrehusvassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 27 MW med én Pelton-turbin. Forventet årlig produksjon er på 136 GWh.

Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen III er:

- Tillatelse til erverv og regulering i Indrehusvassdraget og Haukåsvassdraget mv. meddelt ved kgl.res. av 1. september 1961
- Tillatelse til regulering av Svartevatn i Nordalsvassdraget og overføring til Indrehusvassdraget mv., meddelt ved kgl.res. av 11. oktober 1963
- Tillatelse til regulere vatn kote 462 og overføre det til Lilleteigvatn mv., meddelt ved kgl.res. av 10. mai 1996

Svelgen IV ble satt i produksjon i 1972. Stasjonen mottar vann fra Storebotnvatn som er en del av Norddalsvassdraget og Risevassdraget. Gjennomsnittlig fallhøyde er 378 meter og stasjonen har en effekt på 55 MW med én Francis-turbin. Forventet årlig produksjon er 287 GWh.

Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen IV er:

- Tillatelse til erverv, regulering og overføring i Norddalsvassdraget mv. i Flora og Bremanger kommune i forbindelse med bygging av Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 17. januar 1969
- Tillatelse til å foreta overføring av avløp fra nedbørsfelt ved Stavvatn i Risevassdraget i Sogn og Fjordane til driftstunnelen for Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 2. april 1971....”

4. Kort om Svelgen I og II og eksisterende/tidligere konsesjoner

”... Svelgen I ble satt i produksjon i 1921. Svelgsvatn fungerer som inntak for stasjonen. Vannet er en del av Svelgsvassdraget som ligger på grensen mellom Sunnfjord og Nordfjord i Sogn og Fjordane. Gjennomsnittlig fallhøyde er 227 meter og stasjonen har en effekt på 10 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er på 51 GWh.

Svelgen II ble satt i produksjon i 1958. Stasjonen bruker Hjelmvatn i Hjelmvassdraget som inntak. Gjennomsnittlig fallhøyde er 492 meter og stasjonen har en effekt på 28 MW fordelt på to Pelton-turbiner. Forventet årlig produksjon er 213 GWh.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17. mars 2004 ble Elkem Energi Bremanger AS gitt midlertidig tillatelse til videre drift av kraftverkene

Svelgen I og II med tilhørende reguleringsanlegg i Svelgenvassdraget mv., herunder:

- Tillatelse til å regulere Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 16. mars 1956
- Tillatelse til å overføre Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 6. juli 1957
- Planendring for overføring av Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 20. desember 1957
- Tillatelse til å regulere Langevatn i Førdevassdraget og å overføre dette til Svelgenvassdraget meddelt ved kongelig resolusjon av 13. mai 1966
- Tillatelse til å regulere og overføre Vingevatn og Nibbevatn mv. meddelt ved kongelig resolusjon av 8. juni 1967....”

5. Nærmere om ervervet

”Det nyetablerte selskapet Svelgen Kraft Holding AS har inngått avtale med Elkem Energi Kraft AS, om erverv av samtlige aksjer i Elkem Energi Bremanger AS. Aksjekjøpsavtalen er datert 30. september 2009, men ble undertegnet med forbehold om etterfølgende godkjenning i styret i Orkla ASA. Styret i Orkla ASA godkjente aksjekjøpsavtalen 4. oktober 2009 og bindende avtale mellom partene ble derfor først inngått denne dato.

Overtagelsen av aksjene skal i utgangspunktet skje fem arbeidsdager etter at Svelgen Kraft Holding AS har mottatt melding om fritak fra konsesjonsplikt eller tildeling av konsesjon og melding om konkurransetilsynets godkjenning, likevel tidligst 4. januar 2010”.

6. Konsesjonsrettslige konsekvenser

Svelgen Kraft Holding AS erverv av 100 % av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel 1, for fallrettigheter som direkte eller indirekte erverves, jf. industrikonsesjonsloven § 39 og § 1.

Ettersom ervervet skjer til offentlig eid selskap, blir det spørsmål om endring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Det er lagt til grunn av søker at ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1 fordi de aktuelle fallrettigheter allerede er konsesjonederte.

NVE har i brev av 21.10.2009 fått søknad om konsesjon etter energiloven i fm erverv av aksjer i Elkem Energi Bremanger AS. NVE har disse søknadene til behandling.

7. NVEs vurdering

7.1 Ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven for Svelgen III og IV

7.1.1 Utgangspunkt i foreliggende ervervskonsesjoner

Ved vurderingen av konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven, tar NVE utgangspunkt i at Elkem Energi Bremanger AS har ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven før aksjeerhvervet. Dette påvirker etter NVEs syn i første omgang vurderingen av om det kan gis unntak fra konsesjonsplikt eller om det bør gis konsesjon. I neste omgang påvirker dette også vurderingen av innholdet i konsesjonene i form av vilkår.

7.1.2 Ikke unntak fra konsesjonsplikt

I denne saken bør det etter NVEs oppfatning legges til grunn at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikten. I tillegg til at det foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet, gjelder ervervet samtlige aksjer til selskapet som har eiendomsrett til vannfall som krever konsesjon etter industrikonsesjonsloven. Videre gjelder saken erverv fra privat aktør som foretas som følge av de endringer som er gjort i vassdragslovgivningen for å sikre offentlig eierskap.

7.1.3 Om konsesjon for erverv av aksjer bør gis

Det bør i denne saken foretas en vurdering etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1.

Ettersom det allerede foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS, kan den konsesjonsrettslige vurderingen i forhold til industrikonsesjonsloven begrenses til vurderingen av om ervervet bidrar til å sikre offentlig eierskap til landets vannkraftressurser, men uten at det foretas en fullstendig ny behandling av saken. Det sentrale i denne sammenheng er om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36, og at det foretas en konkret vurdering på dette punkt.

Eierselskapene i Svelgen Kraft Holding AS er eid av staten, fylkeskommuner og kommuner, jf. pkt. 2 ovenfor. Disse er dermed offentlig eide selskaper etter industrikonsesjonsloven § 2 første ledd. Etter NVEs vurdering innebærer ervervet en styrking av det offentlige eierskapet i kraftsektoren.

NVE mener derfor at det kan gis ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 for kjøp av 100 % av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS.

Konsesjonene for erverv av fall som nyttes i kraftverkene Svelgen III og IV videreføres i Elkem Energi Bremanger AS som eies av Svelgen Kraft Holding AS etter overdragelsen.

7.1.4 Endring av vilkår

Når det gjelder tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, er det etter lovendring, lov 26.9.2008 nr. 78, nødvendig å endre vilkårene om tidsbegrensning og dermed grunnlaget for hjemfall slik at konsesjonene gis på ubegrenset tid. Det vises til industrikonsesjonsloven § 27 og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Etter NVEs vurdering endres konsesjonsvilkårene slik at konsesjonene gis varighet på ubegrenset tid og uten hjemfall. Dette innebærer imidlertid at det inntreer revisjonsadgang for vilkår iht. revisjonsbestemmelsene dvs. 50 eller 30 år etter at konsesjonene opprinnelig ble gitt.

Garantipoliser i forbindelse med årlige erstatninger ved framtidig hjemfall av Svelgen III og IV vil bli returnert etter at konsesjon er gitt og hjemfallsvilkårene er endret.

7.1.5 Unntak fra forkjøpsrett

NVE er enig i at ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS i henhold til fast praksis ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1 fordi de aktuelle fallrettigheter allerede er konsederte.

7.2 Reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven

7.2.1 Om reguleringskonsesjon bør videreføres

Etter NVEs vurdering bør reguleringskonsesjoner og ervervskonsesjoner ses i sammenheng, slik at hvis det gis ervervskonsesjon videreføres også gjeldende reguleringskonsesjoner. Det vises til vassdragsreguleringsloven § 2.

7.2.2 Endring av vilkår

Vurderingen av nødvendigheten av å endre tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall blir den samme som for industrikonsesjonsloven. Det vises til pkt. 7.1.4 ovenfor og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

7.3 Bruksrettskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven for Svelgen I og II

7.3.1 Konsesjonsmessig status Svelgen I og II

Ved kgl.res. 23.4.1915 fikk Christiania Spigerverk konsesjon til erverv og utbygging av Svelgenvassdraget med konsesjonstid på 65 år. I 1957 ble det inngått en hjemfallsavtale med foregrepet hjemfall, og leierett til 23.4.1995 for Svelgen I. Etter den tids praksis trengte ikke slike leieavtaler med staten egen bruksrettskonsesjon.

Christiania Spigerverk fikk konsesjon ved kgl.res. 16.3.1956 for bygging av Svelgen II med varighet til 23.4.1995.

For Svelgen I og II ble hjemfallsavtalen 29.10.1993 forlenget til 31.12.2010. Denne ble imidlertid terminert i 1995, og erstattet av nye avtaler i juni samme år. Avtalene innebærer at Elkem drifter Svelgen I og II fram til 31.12.2010, og at Elkem kjøper all kraften fra disse kraftverkene. Det er Statkraft SF som eier Svelgen I og II.

Etter 31.12.2010 og frem til 31.2.2030 er leieforholdet med Statkraft SF regulert gjennom en ny leieavtale mellom Statkraft SF og Elkem AS av 19.9.2000 med tilhørende stortingsdokumenter, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99), Innst. S. nr. 233 (1998-99), St.prp. nr. 78 (1999-2000) og Innst. S. nr. 251 (1999-2000). Leieavtalen med Statkraft SF utløper 31.12.2030.

Leieavtalene med Statkraft SF vedrørende Svelgen I og II ble overført fra Elkem ASA til Elkem Energi Bremanger AS ved stiftelsen av selskapet 29.1.2004 i forbindelse med en omorganisering av Elkem-konsernet. Statkraft SF samtykket i denne forbindelse til overføringen av leieforholdet for Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS.

Alle reguleringskonsesjonene som benyttes i Svelgen I og II utløp i 1995. Statkraft SF søkte om fornyelse av reguleringskonsesjonene i 1995, men NVE mente det var Elkem som faktisk driftet kraftverkene Svelgen I og II som måtte søke om fornyelse av reguleringskonsesjonene. NVE mente også at Elkem måtte søke bruksrettskonsesjon for Svelgen I og II.

Etter søknad fikk Elkem Energi Bremanger AS 17.3.2004 Olje- og energidepartementets tillatelse til videre midlertidig drift av kraftverkene Svelgen I og II og å fortsette reguleringen av Svelgenvassdraget mv. inntil søknaden om konsesjoner for bruksrett og reguleringer er avgjort. Tillatelsen ble gitt på vilkår som i de tidligere utgatte reguleringskonsesjonene. Departementet forutsatte at søknad om bruksrett- og reguleringskonsesjoner ble sendt NVE så snart som mulig.

Utkast til søknad om bruksretts- og fornyede reguleringskonsesjoner for Svelgen I og II ble sendt NVE for gjennomgang 31.8.2005. NVE har foreløpig ikke hatt kapasitet til å behandle søknaden.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 4.1.2005 ble Elkem ASA innvilget unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med omorganiseringen av Elkem-konsernet, herunder overføringen av Svelgen III og IV og leieforholdet vedrørende Svelgen I og II til Elkem Energi Bremanger AS.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17.1.2006 ble Orkla ASA innvilget unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med at Orkla ASA ervervet alle aksjene i Elkem ASA.

7.3.2 Om overdragelse av den eksisterende bruksretten for Svelgen I og II

Svelgen Kraft Holding AS søker om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II i medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 4 tredje ledd. Det vises i denne forbindelse til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

I tillegg søkes det om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II etter vassdragsreguleringsloven.

Det har aldri vært noen bruksrettskonsesjon knyttet til kraftverkene Svelgen I og II. Bruksretten har imidlertid eksistert kontinuerlig siden kraftverkene ble bygget gjennom avtaler med Staten, og senere Statkraft SF. Før 1969 var det ikke vanlig at slike avtaler trengte bruksrettskonsesjon da avtalene selv var gjenstand for behandling i Stortinget. Elkem Energi Bremanger har fortsatt en slik avtale gyldig til 2010, og en annen leieavtale for perioden videre fra 2010 til 31.12.2030.

NVE krevde at den nye leieavtalen fra 1995 måtte undergis behandling for bruksrettskonsesjon. En slik søknad forelå først i 2005. Olje- og energidepartementet har gitt selskapet midlertidig tillatelse til å drive kraftverkene, og bruke reguleringene inntil konsesjonssøknadene er avgjort. NVE har ikke hatt kapasitet til å behandle søknadene.

Ved lovending av 26.9.2008 i industrikonsesjonsloven ble ordningen med bruksrettskonsesjoner opphevet, og søknaden om bruksrettskonsesjon har dermed blitt uaktuell. Ved samme lovending er det åpnet for at departementet kan treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas for inntil 30 år av gangen, (jf. industrikonsesjonsloven § 4). Videre kan departementet gi samtykke til at eksisterende bruksretter, langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 2 første ledd i forbindelse med omorganisering eller liknende. Dvs. at overdragelser kan finne sted til offentlig eide selskaper.

NVE mener at det hadde vært et klart grunnlag for overdragelse av bruksretter dersom det hadde foreligget en bruksrettskonsesjon. Det foreligger likevel inngåtte avtaler med staten ved Statkraft SF fra 1995 og 2000 som ligger til grunn for søknaden som ikke ble behandlet. De sistnevnte avtalene er forhandlet og inngått med Statkraft SF, og er ikke stortingsbehandlet som de tidligere avtalene. I og med at hele ordningen med bruksrettskonsesjon er opphevet, mener NVE at selve avtalene likevel må

legges til grunn for vurderingen. Avtalene fra 1995 og 2000 kan betraktes som en videreføring av tidligere inngåtte konsesjonsfrie avtaler for de samme kraftverkene i og med at ordningen med bruksrettskonsesjoner ikke lenger eksisterer. Siden ordningen med bruksrettskonsesjoner nå er bortfalt må slike avtaler godkjennes av departementet, jf. industrikonsesjonsloven § 4.

NVE vil derfor tilrå at departementet treffer vedtak om godkjenning av de to leieavtalene av 1995 og 2000 for en periode på inntil 30 år, jf. industrikonsesjonsloven § 4, og at det gis samtykke til overdragelse av leieforholdene som omfatter kraftverkene Svelgen I og II. For øvrig foreslår NVE ikke spesielle vilkår for overdragelse av leieforholdene.

NVE anbefaler videreføring av departementets midlertidige tillatelse av 17.3.2004 til å fortsette reguleringene i Svelgenvassdraget inntil søknader om nye reguleringskonsesjoner er avgjort.

Den foreliggende søknaden fra Elkem Energi Bremanger AS av 2005 om bruksrettskonsesjoner og fornyelse av reguleringskonsesjoner må endres til kun å gjelde fornyede reguleringskonsesjoner. Søknaden må for øvrig oppdateres slik at den er i samsvar med dagens standard for slike søknader.

7.4 Om godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS

”Det fremgår av St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3 at kraften fra Svelgen I og II forutsettes benyttet ved smelteverket i Bremanger. Gjennom kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) vil anvendelsesbegrensningene knyttet til Svelgen I og II bli ivarettatt. Som nevnt ovenfor innebærer disse kraftleveringsavtalene at Elkem Energi Bremanger AS fra og med 2010 og til og med 2030 vil levere hele kraftproduksjonen (fratrasket konsesjonskraftleveranse) fra Svelgen I og II (240 GWh per år) til Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk). Kraften er i avtaleverket forutsatt benyttet i Elkems smelteverk i Bremanger i samsvar med de aktuelle stortingsvedtak og stortingsdokumenter. Videre er kraftprisen per kWh satt lik den leiepris Elkem Energi Bremanger AS skal betale til Statkraft SF for leievolumet i avtalene om kraftverkene Svelgen I og II. Kraftleveringsavtalene er for øvrig utformet slik at de skal reflektere vilkårene i leieavtalene med Statkraft SF.”

Det er departementet som behandler denne del av søknaden, og NVE har ingen kommentarer i den anledning.

7.5.0 NVEs tilråding

NVE tilrår at:

- Det gis ervervskonsesjon til Svelgen Kraft Holding AS etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 for erverv av 100 % av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS.
- Videreføring av gjeldende ervervskonsesjoner etter industrikonsesjonsloven § 2, jf. henholdsvis kgl.res. av 1.9.1961 for Svelgen III og kgl.res. av 17.1.1969 for Svelgen IV.
- Videreføring av gjeldende reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven § 2, jf. henholdsvis kgl.res. av 1.9.1961, jf. kgl.res. av 11.10.1963, jf. kgl.res. 13.5.1966 for Svelgen III og kgl.res. av 17.1.1969 og kgl.res. av 2.4.1971 for Svelgen IV.
- Tidligere vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i konsesjonene endres, jf. industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd, slik at konsesjonene gis på ubegrenset tid.
- Leieavtaler av 1995 og 2000 om videre leie av kraftverkene Svelgen I og II godkjennes for inn-til 30 år.
- Det gis samtykke til overføring av leieavtaler av 1995 og 2000 til Svelgen Kraft Holding AS v/Elkem Energi Bremanger AS for kraftverkene Svelgen I og II, jf. industrikonsesjonsloven § 4.
- Videreføring av midlertidig tillatelse av 17.3.2004 til reguleringer og overføringer i Svelgenvassdraget etter vassdragsreguleringsloven § 2, jf. kgl.res. av 16.3.1956, kgl.res. av 6.7.1957, kgl.res. 20.12.1957, kgl.res. 13.5.1966 og kgl.res. av 8.6.1967 for utnyttelse i kraftverkene Svelgen I og II.

3. Høring

Olje- og energidepartementet sendte NVEs innstilling på høring til Bremanger kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune. I tillegg til kommunen og fylkeskommunen avga Industri Energi uttalelse.

Bremanger kommune har i brev av 5.2.2010 avgitt følgende uttalelse:

Høyringsuttale frå Bremanger kommune vedkomande sal av kraftverk frå Elkem Energi Bremanger AS til Svelgen Kraft Holding AS

Vi viser til innstilling frå NVE til Olje- og energidepartementet vedkomande overdraging av aksjar i Elkem Energi Bremanger AS til Svelgen Kraft Holding AS.

Formannskapet har i dag, sak FSK 20/10, etter delegert mynde frå Kommunestyret, jf. § 13 i kommuneloven, gjort samrøystes vedtak om å fremje slik fråsegn i saka:

1. Industriens behov

For Bremanger kommune er det avgjerande at kraftkrevjande industri framleis vert sikra stabil krafttilgang på konkurransedyktige vilkår. Då Elkem i si tid fekk konsesjon til bygge ut og utnytte vasskraftressursane i Svelgen, var dette for å sikre rimelig og stabil krafttilgang til industriverksemd i Bremanger. Dette føremålet låg som ein føresetnad for utbyggingane i utbyggingssøknader, førearbeid og departementets og stortingets vurderingar. Dette var også viktige føresetnader for kommunens holdning til utbygging av Svelgen.

Det er på denne bakgrunn viktig at den langsiktige avtalen om levering av kraft frem til 2030 frå Svelgen I og II til Elkem Smelteverk vert vidareført når leieavtalene for disse kraftverka vert overdradd.

Vidare må også konsesjonane for Svelgen III og IV sjåast i lys av det som har vore - og framleis er - føremålet med utbyggingane. Departementet bør sjå til korleis ein i nye konsesjonar for Svelgen III og IV framleis kan leggje til rette for eit næringsgrunnlag basert på kraftproduksjonen i Bremanger kommune.

2. Bortfall av kommunen sine inntektsmoglegheiter ved sal av Svelgen III og IV

Det er lovens ordning at vilkår om tidsavgrensning og heimfall fell bort ved offentlig eigarskap. I den samanheng vil kommunen gå glipp av både påregnelege inntekter ved heimfall og moglegheiter for å få fastsett nye vilkår ved fornying av konsesjonar. Bremanger kommune meiner difor at departementet i samband med overdraginga må syte for ein heilskapleg avveging der dei negative utslaga for kommunen av endra vilkår vert kompensert.

I denne samanheng vil kommunen peike på at vi gjennom Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK) har vore ein viktig støttespelar for den konsolideringsmodellen som regjeringa og Stortinget har vald for å sikre eit norsk, offentlig eigarskap til verdifulle vasskraftressursar. Dette har vore eit overordna og viktig omsyn. Det er rimeleg at departementet nå syter for at kommunen ikkje kommer dårlege ut med den ordninga som er vald for offentlig eigarskap enn det kommunen ble førespegla då kraftverka i sin tid fekk konsesjon.

Heimfall

Bremanger kommune mister moglegheita til framtidige inntekter ved heimfall for Svelgen III og IV. Etter industrikonsesjonsloven § 41 2. ledd skal inntil ein tredjedel av anlegget eller anleggets verdi tildelelast vertskommunen ved heimfall. Når kraftverka no vert seld og det framtidige heimfallet fell bort, fell også Bremanger kommune sin rett til denne andelen av kraftverka sin verdi bort. Dette er betydelige inntekter som samfunnet meiner det er rimelig at

tilfall kommunane, og dei framtidige inntektene ved heimfall har vore ein del av totalvurderinga når kommunen i sin tid stilte seg positive til utbygging av vasskrafta. Det er etter kommunen sitt syn nærliggjande at kommunen vert kompensert for dette inntektsbortfallet med midlar til næringsfond.

Bortfall av fornying

I tillegg til bortfall av en påregneleg inntekt frå eit framtidig heimfall, er det også ein snevrare adgang til framtidig endring av konsesjonsvilkåra når konsesjonane vert gjort evigvarande og ikkje lengre er gjenstand for fornying. I staden blir konsesjonane gjenstand for revisjon i samsvar med vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

Vertskommunane sine erfaringar med revisjonssaker syner at energimyndigheitene meiner at det er en snevrare adgang til å endre eksisterande vilkår og pålegge nye vilkår ved ein revisjon samanlikna med en fornying. Til dømes er det ei oppfatning at det kan påleggast næringsfond ved fornying av konsesjonar, men at det som hovudregel ikkje er aktuelt å pålegge slike fond eller andre økonomiske vilkår ved ein revisjon. Slik sett inneber overdraginga ein ulempe for Bremanger kommune dersom mulegheita til å få justert vilkåra til å vere meir i samsvar med nyare lovgjeving vert svekka ved at konsesjonane ikkje lengre vil vere gjenstand for fornying.

3. Totalvurdering av vilkår

Bremanger kommune meiner at dei ulemper som opphevinga av vilkåra om heimfall og tidsavgrensing medfører for vertskommunen gjev grunnlag for å vurdere også andre vilkår enn dei konsesjonæren har bede om å få endra. Dette kan vere naudsynt for å sikre ein balanse i dei totale vilkåra.

Vassdragsreguleringsloven § 10 post 3 andre ledd gjev adgang til å endre vilkåra i ein reguleringskonsesjon etter initiativ frå konsesjonæren, og gjev rettsleg grunnlag for endring av vilkår om heimfall og tidsavgrensing. Bestemmelsen gjev og heimel til å endre andre vilkår for å balansere dei samla omsyona, og veie opp for dei ulempene ei endring av vilkåra vil medføre for lokalsamfunnet, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) punkt 14.3.2 s. 78-79:

”Departementet vil fremheve at endringer av vilkårene, også til ugunst for konsesjonæren, idag kan foretas etter de ulovfestede prinsipper for forvaltningens adgang til av eget tiltak å endre et vedtak. Det vises i denne henseende til Eckhoff - Forvaltningsrett - 2. utgave side 155. Denne omgjøringsadgangen vil fremdeles eksistere ved siden av de lovfestede regler om omgjøring. I visse tilfeller kan også konsesjonsvilkårene endres med hjemmel i selve konsesjonsvilkårene, dersom det der er tatt forbehold om endring av

vilkårene. Videre vil departementet fremheve at når konsesjonæren søker om omgjøring etter nåværende § 24 (i dag § 10 nr. 3 annet ledd vår anm.), så har departementet til en viss grad adgang til å endre andre vilkår til fordel for andre interesser. Samlet kan disse reglene fremstå som tilstrekkelige sikkerhetsventiler i perioden mellom revisjonstidspunktene.” (vår kursivering).

Endringar av vilkår om heimfall og tidsavgrensing er forhold som kan gje behov for å vurdere også andre vilkår som kan veie opp for ulemper overfor lokalsamfunnet og veie opp for at føresetnader som låg til grunn for den opphavleg konsesjon vert endra. Det vert vist til at det tidligare har vorte innvilga næringsfond som kompensasjon ved fråfall av heimfallsvilkår, t.d. i Bægnavassdraget og Niingen:

I St.prp. nr. 93 (1979-80) var spørsmålet om staten skulle fråfalle sin heimfallsrett til reguleringsanlegga Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget når konsesjonen for desse reguleringane utløp, i henhold til dåverande bestemmelse i vregl. § 10 nr. 5 om heimfall. Staten valde å ikkje nytte heimfallsretten, og ga ny konsesjon til Foreningen til Bægnavassdragets regulering. Dette medførte at de involverte kommunane - på same måte som Bremanger kommune - gjekk glipp av økonomiske fordelar et heimfall ville innebære. Dette vart trekt fram som ein av grunnene til at departementet innvilga kommunane næringsfond ved fornya revisjon, jf. proposisjonen side 62:

”I forhold til de konsesjoner som gis nå, må det kunne sies at kommunene har fått forholdsvis lite igjen for de magasiner de har stillet til rådighet for kraftproduksjon. Det må også antas at grunneierne langs magasinene har fått relativt liten kompensasjon for de skadevirkningene reguleringene har medført på eiendommene deres ved utbetalingen av engangserstatningen i 1916. *Kommunene har heller ikke blitt tildelt en del av den verdien reguleringsanleggene representerer for Bægnavassdragets reguleringsforening etter reguleringslovens § 10,5 (hjemfallsbestemmelsen, vår anm.)* Ved vurderingen av anleggenes verdi må det tas i betraktning at de tre magasiner er forholdsvis beskjedne i kraftproduksjonssammenheng. Dessuten er anleggene gamle. Bl.a. i Strandefjorden er planlagt ny dam.

På denne bakgrunn har departementet foreslått næringsfond på til sammen 4 millioner kroner.” (våre kursiveringer.)

I kgl.res. av 22. desember 1989 fikk Niingen kraftlag endra vilkår frå tidsavgrensa til evigvarande konsesjon (Meddelte vassdragskonsesjoner 1989 side 327-348). Om grunnlaget for å endre andre vilkår i konsesjonane uttalte departementet:

”Selv om det er juridisk grunnlag for å foreta en skjerping i de øvrige vilkår når man endrer vilkåret om konsesjonstid, kan man etter departementets mening ikke stå like fritt som når det gis konsesjon for et nytt tiltak. Fastsettelsen av nye skjerpede vilkår må kun ha som formål å få konsesjonen i takt med de endringer som er skjedd i synet på samfunnsverdier”.

Denne opninga vart nytta i Niingen der det vart gjort endringar i ei rekke vilkår:

”NVE har gått inn for å gi 2 millioner kroner i næringsfond til hver av kommunene Evenes og Skånland under henvisning til samme begrunnelse som for heving av konsesjonsavgiftene. Kraftlaget mener avtalen med Evenes kommune må tas i betraktning når dette vilkåret skal vurderes. Avtalen ble inngått etter påtrykk fra NVE som forutsatte ”at avtalen skulle sikre kommunen tilsvarende rettigheter som den ellers ville fått ved hjemfall til staten”.

På denne bakgrunn meiner Bremanger kommune det er riktig også i denne saka at departementet syter for at lokalsamfunnet vert kompensert med næringsfond når heimfallet og fornyingsadgangen fell bort.

4. Miljøvilkår

Bremanger kommune meiner at det etablerte kjøremønsteret i vassdraget bør vidareførast med sikte på å ivareta ei mest mogleg miljøvennlig regulering og forhindre dei skadeverknader som ei eventuell effektkjøring kan medføre. Det er no auka effektkjøring i ei rekke vassdrag og magasin, med vesentlege skadeverknader i form av erosjon, fiskedød og estetiske ulemper. Dette utgjør eit aukande lokalt miljøproblem i eldre konsesjonar utan tilstrekkelege miljøvilkår i manøvreringsreglementet. Med planlagd auke i nettkapasiteten i åra framover, er Bremanger kommune bekymra for at dette kan bli eit problem også i våre vassdrag dersom det ikkje vert innarbeidd tilstrekkelege miljøvilkår i konsesjonane.

Det har til nå vært et stabilt kjøremønster i Svelgen. Bremanger kommune ber om at det vert klargjort i manøvreringsreglementet at det av omsyn til vassdragsmiljøet skal det etablerte kjøremønsteret vidareførast. Kommunen ber om at departementet nyttar høvet til å sjå til at miljøvilkåra for konsesjonen kjem i samsvar med dagens miljøstandard og møter komande miljøutfordringar i vassdraget.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har i brev av 29.1.2010 avgitt følgende uttalelse:

Fylkesutvalet gjorde på møte 29.01.2010 slikt vedtak i sak 05/10:

”Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikkje merknader til NVE si innstilling ang. overdraging av aksjane i Elkem Energi Bremanger AS til Svelgen Kraft Holding AS, men legg til grunn at den kraftintensive industrien i Bremanger også i framtida skal ha tilstrekkeleg tilgang på kraft på rimelege vilkår.”

Industri Energi har avgitt følgende uttalelse i brev av 30.1.2010:

1. Industri Energi vil hevde at når det legges til grunn at konsesjonsvilkårene skal viderføres etter salget, så gjelder ikke dette bare de betingelsene som ble nedfelt under konsesjonsbehandlingen, men først og fremst de vilkår som var knyttet til at konsesjonssøker var søkbar etter industrikonsesjonsloven, dvs. at konsesjonssøkeren skulle benytte kraften til industri. Allmennheten sine interesser skulle sikres gjennom hjemfallet.
2. Etter Industri Energi sin oppfatning vil kraftsalget medføre svekket konkurranse. Industri Energi vil hevde at salget ikke kan gjennomføres før konkurransetilsynet har vurdert markedskonsekvensene av økt andel felleseigde kraftverk. Herunder at Konkurransetilsynet ser på både nasjonale og regionale markedskonsekvenser, da det er begrenset overføringskapasitet til/fra distriktet kraftverkene er lokalisert.

Industri Energi registrerer at det blir søkt om unntak fra konsesjonsplikten i forbindelse med kraftsalget i denne saken.

Industri Energi mener de tidligere konsesjonsbetingelser skal ligge fast, og slik vi forstår innstillingen, mener NVE det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikten.

Det støttes av Industri Energi, men de konsesjonsbetingelsene NVE tar opp i sin innstilling og saksutredning er mangelfull i relasjon til de betingelsene som gjelder i den opprinnelige konsesjonen.

Når konsesjonsplikten knyttet til de solgte kraftverkene i Salten skal forstås, må tradisjonelle rettskilder som lovforarbeider, lovutredninger (NOU-er), begrunnede lovforslag fra regjeringen til Stortinget (Ot.prp.), stortingsdebatten m.m., komme til anvendelse.

Det er etter vårt syn åpenbart at utbyggingskonsesjonen ikke kan tolkes uavhengig av konsesjonsøknaden og konsesjonsbehandlingen i Stortinget.

Konsesjonsplikten for disse kraftverkene handler om mye mer enn hvorvidt konsesjonen skal gjøres evigvarende eller ikke slik NVE legger det frem.

Industri Energi viser til at grunnlaget for St.prp. nr.101 (1965- 66) var industriell utbygging i Salten distriktet. Blant annet kommer dette tydelig frem når vi ser stortingsproposisjon nr. 97 (1964- 65)

Reising av Ferrosiliumverk i Salten - Levering av kraft fra Statskraftverkene til Elektrokjemisk AS - i sammenheng med St.prp.nr. 101 (1965- 66).

Stortingsdokumentene viser hvordan samfunnet la til rette for ønsket industriell utvikling i Salten. Å fortolke konsesjonsbestemmelsene løst fra dette grunnlag vil være et alvorlig brudd med hva Stortinget faktisk la til grunn for sitt vedtak om å gi utbyggingskonsesjon.

Grunnlaget for søknaden om utbygging av Lakshola og Siso - kraftverkene var ene og alene utbyggers industrielle behov. Årsaken til at konsesjoner ble gitt var utelukkende storsamfunnets ønske om en industriell aktivitet i Salten-distriktet. Søknaden fra private aktører ville neppe kunne blitt behandlet dersom dette ikke handlet om kraft til industriell virksomhet.

Hovedstyret la gjennom sin saksbehandling til grunn at kraften fra Siso og Lakshola skulle gå til industriell virksomhet i Salten-distriktet. Det samme gjorde departementet i sin saksutredning.

Stortingsdebatten viser også at oppfatningen var entydig og at forutsetningen for at utbyggingskonsesjonen ble gitt, var at kraften skulle forbrukes industrielt lokalt. Ikke minst illustreres dette gjennom den ordveksling som fant sted i landets lovgivende forsamling og som i all hovedsak dreide seg om det foreslåtte reduserte avgiftsnivå til kommunene. Nettopp begrunnet og rettfærdiggjort av utbygger, hovedstyret og departementet med de positive sysselsettings- og skatteinntektene kommunene ville få som en følge av etableringen av smelteverket.

I brev til departementet datert den 26. mars 1966, uttalte Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetvesenet følgende i forbindelse med søknaden fra Elektrokemisk.

Med brev av 29. juni 1964 har Elektrokemisk A/S innsendt søknad om nødvendige konsesjoner for selskapets planlagte utbygging av Fagerbakkvassdraget mv. i det såkalte Siso kraftverk. Søknaden har nært tilknytning til en søknad av 17. september 1962 vedrørende Laksåga i Sørfold, idet begge vassdrag etter de opprinnelige planene skulle utbygges for å skaffe tilstrekkelig kraft til et smelteverk i Saltendistriktet, som selskapet la frem planer om allerede i 1961. Totalt kraftbehov i smelteverket, med 4 ovnsenheter a'160 GWh årlig, var beregnet til ca.700 GWh. Av dette ble det antatt at Laksåga kunne skaffe 109 GWh, mens Siso den gang løselig ble anslått til ca. 500 GWh, idet nærmere undersøkelser av dette vassdraget ennå ikke var foretatt. Derfor gikk planene i 1962 ut på at Laksågas produksjon sammen med kjøp av ledig kraft i distriktet, skulle dekke smelteverkets behov i dets 1. byggetrinn.

I sin saksbehandling bemerker hovedstyret følgende når det gjelder erverv av fallrettigheter:

”Hovedstyret har i en uttalelse av 28. februar 1964 i forbindelse med spørsmålet om endringer i konsesjonslovgivningen fremholdt at man antar at det i enkelte tilfelle vil vise seg mest hensiktsmessig at industribedrifter fortsatt forstår kraftutbygging for eget behov. Videre har man i en preliminæruttalelse av 26. november 1964 (gjengitt i St.prp. nr. 97 for 1964- 65) om den foreliggende sak bl.a. anført at Elektrokemisk A/S's planer i Salten nettopp synes å omfatte slike forhold som gjør at utbygging for privat regning kan være å foretrekke. Under konsesjonsbehandlingen er det heller ikke fremkommet opplysninger som tilsier at allmenne hensyn skulle tale mot at selskapet får konsesjon på erverv av Fagerbakkvassdraget, og Hovedstyret vil derfor anbefale at også denne del av søknaden imøtekommes.

Dette viser at konsesjonen hviler på forhold som gjør at utbygging for privat regning kan være å foretrekke. St.prp. nr. 97 (1964-65) viser med all tydelighet at dette handler om industriell forpliktelse. Det hensiktsmessige hovedstyret vektlegger i sitt grunnlag for å gi den private aktøren konsesjon, var at kraften skulle anvendes til næringsaktivitet med samfunnsgevinster som sysselsetting, skatteinntekter og nasjonale handelsinntekter.

Når det gjelder avgiftsfastsettelsen i forbindelse med utbyggingskonsesjonen, viser dette at industriell aktivitet ikke bare er en begrunnelse for utbyggingen. De reduserte kommunale inntektene var nettopp begrunnet og rettfærdiggjort av utbygger, hovedstyret og departementet med henvisning til de positive sysselsettings- og skattemessige virkningene som en følge av etableringen av smelteverket. Den reduserte avgiftssatsen er ikke bare begrunnet av industriell anvendelse, men betinger faktisk at kraftressursen anvendes til industriell aktivitet.

Under konsesjonsbehandlingen krevde kommunene som ble berørt av utbyggingen at avgiften utbygger skulle betale ble satt til lovens maksimum.

Sørfold kommune føyet i tillegg til: ”Hvis kraften helt eller delvis blir benyttet til industri innen Sørfold kommune, har kommunestyret intet å bemerke til at konsesjonsavgiften for denne del av kraften blir satt noe lavere.

I brev til hovedstyret datert 11. februar kommenterer utbygger dette slik: ”Etter vår mening kan det ikke være tale om å innføre noen høy avgift i dette tilfelle. Som kjent er det en forutsetning at den kraft som produseres ved utbygging av Siso, skal bli brukt ved det smelteverket vi nå har under bygging på Valjord i Sørfold. De naturverdier som innvinnes ved reguleringen, kommer derfor helt ut distriktet til gode.”

Utbygger selv forutsatte dermed at kraften skulle anvendes industrielt i distriktet og argumenterte aktivt med akkurat denne bindingen - og ble hørt når de rammebetingelsene for utbygging og drift

ble lagt til grunn av myndighetene. Kommunene har utvilsomt blitt fratatt verdier den resterende del av konsesjonsperioden og muligens evigvarende.

Videre i samme svar skriver utbygger følgende:

”Den industrien som har funnet sted vil avhjelpe sysselsettingsproblemer i distriktene og de derav kommende skatteinntekter vil antakelig tilfalle så vel Sørfold som Fauske kommuner.”

Industri Energi mener med dette at utbygger igjennom sin kommentar til hovedstyret den 11. februar 1966 pådrar seg forpliktelser ved selv å slå fast at kraftressursen skal gi både industriell sysselsetting og skatteinntekter til kommunene. En slik forpliktelse må gjelde hele konsesjonsperioden.

Industri Energi organiserer som kjent hoveddelen av de ansatte i den kraftintensive industrien. Forbundet ivaretar de industrielle og sysselsettingsmessige interessene i denne saken. Først og fremst på vegne av våre medlemmer ansatt direkte eller beskjeftiget indirekte av utbyggers/kraftverksselgers virksomhet og med historisk forankring i kraftressursen saken omhandler.

I sum viser proposisjonen med tydelighet at Stortinget gav sin tilslutning til utbyggingskonsesjon på grunnlag av og under forutsetning om binding mellom kraftproduksjon og industriell virksomhet.

Industri Energi kan ikke se at Stortinget noen gang har endret på forutsetningene St.prp. nr. 101 (1965- 66) hviler på, og som entydig betyr at kraftressursen i Siso skal anvendes industrielt. Selv om industrielle bindinger ikke står direkte omtalt i de sjablonglignende betingelsene som ble vedlagt stortingsproposisjonen, kan ikke myndighetene overse innholdet i selve stortingsproposisjonen og den saksbehandlingen som ble lagt til grunn.

Industri Energi krever at regjeringen slår fast at det foreligger binding mellom kraftproduksjon og industriproduksjon når det gjelder begge de solgte kraftverkene i Salten. Dette er eneste logiske fortolkning av de historiske dokumenter som omhandler søknad, søknadsbehandling, avgiftsfastsettelse og tilråding. Dersom regjeringen velger å fortolke konsesjonene annerledes, krever Industri Energi at landets nasjonalforsamling må behandle saken før endelig avgjørelse av konsesjonsspørsmålet.

Ikke minst fordi denne saken kan få prinsipielle følger for senere kraftsalg av lignende karakter. Videre fordi de kraftsalg vi nå ser kommer som en konsekvens av vedtak i Stortinget i den såkalte hjemfallsaken.

Når Elkem sine kraftverk i Salten overtas av Norsk Vannkraftproduksjon AS, overtas kraftverkene av et felles eiet kraftverk. Norsk Vannkraftproduksjon har etter de opplysninger vi har innhentet en eierstruktur hvor 50 % av aksjene eies av Nord-

Trøndelag Energiverk Energi AS og 50 % av aksjene eies av Østfold Energi AS.

Om slike felleseide kraftselskap sier Konkurransetilsynet følgende:

(Fra Konkurransetilsynets rapport - Konkurransen i Norge, utgitt 19.02.2009.)

I tillegg til at det utbredte krysseienskapet mellom produksjonsselskapene kan bidra til redusert konkurranse i engrosmarkedet, er også mange av vannkraftverkene eid i felleskap av to eller flere selskaper. Totalt sett utgjorde felleseide vannkraftverkene om lag 30 prosent av den totale produksjonskapasiteten. Etter Konkurransetilsynets vurdering er det fare for at det oppstår svekket konkurranse mellom eiere som har felles produksjonsinteresse i det samme kraftverket, blant annet på grunn av muligheten for informasjonsutveksling. (Utdrag fra Konkurransetilsynets rapport - Konkurransen i Norge.)

Etter Industri Energi sin oppfatning vil kraftsalget medføre svekket konkurranse nasjonalt og særlig regionalt. Fordi en større andel av kraftproduksjonen kommer under styring av felleseide kraftverk. I denne sammenheng er det et ikke ubetydelig kraftvolum både i regional og nasjonal sammenheng som nå kommer under kontroll av et felles eiet kraftselskap.

I tillegg - dersom vi skal følge Konkurransetilsynets logikk - bidrar kraftsalget NVE tilrår til å svekke konkurransen i ett allerede fra før monopollignende energimarked. En slik utvikling er til fordel for krafteier og ugunst for kraftforbruker. Industri Energi sine medlemmer, industrisamfunna og industriiere med ønske om å opprettholde og å utvikle en fremtidsrettet kraftintensiv industri som gir store handelsinntekter fra fastlandet, faller mellom to stoler.

Industrikraftkonstruksjoner som har fungert fjernes. Markedet svekkes.

Industri Energi forventer at regjeringen gjør sin vurdering på bakgrunn av de grunnleggende forutsetningene som lå til grunn ved den opprinnelige tildelingen av konsesjon for kraftutbygging. De opprinnelige konsesjonskravene, som uløselig binder kraft- og industriproduksjon sammen, må i alle fall ikke gjennom en ren finansiell øvelse, kunne fravikes i konsesjonsperioden. Forutsetningene for at de aktuelle konsesjonene ble gitt til en privat utbygger var at denne utbyggeren brukte de samfunnsmessige verdiene til å skape arbeidsplasser og økonomisk vekst i den aktuelle regionen. Det finnes ingen grunn til at samfunnet i den opprinnelige konsesjonsperioden skal fravike de betingelsene utbyggingen ble gjort på, og særlig ikke når den klareste konsekvensen er at Orkla og Stein Erik Hagen gjør et milliardkupp, uten å ha bidradd til de verdiene som realiseres.

Industri Energi krever på bakgrunn av ovenstående at de opprinnelige konsesjonsforutsetningene opprettholdes for de to ovennevnte kraftverkene.

Industri Energi har i tillegg avgitt følgende uttalelse i brev av 30.3.2010:

Elkems salg av kraftverk i Salten og i Bremanger

Industri Energi viser til møtet med statssekretær Robin Kåss den 25.03.2010, vedrørende Orkla-eide Elkem sitt salg av sine to vannkraftverk i Salten og to kraftverk i Bremanger for 6 milliarder kroner til Norsk Vannkraftproduksjon, som er eiet av NTE Energi AS, et heleiet datterselskap av Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS, og av Østfold Energi AS, og til Svelgen Kraft Holding AS, et selskap eiet av blant annet Tafjord Kraft AS og Sogn Energi AS.

Industri Energi er av den klare oppfatning at den industrielle bindingen mellom kraftproduksjon og industriproduksjon var en politisk forutsetning for konsesjon til bygging og drift av kraftverkene i Bremanger og i Salten. Vi bygger dette ikke minst på det faktum at det juridiske grunnlaget, konsesjonslovverket, kun åpnet for at private interesser som skulle drive industri kunne søke konsesjoner om kraftutbygging. Det første og viktigste konsesjonsvilkår for utbygging av kraftverkene i Bremanger og Salten var dermed en betingelse om industriproduksjon.

Salget strider derfor etter Industri Energis mening mot både det politiske og det juridiske grunnlaget for bruken av denne kraften. Den avhendede virksomheten utgjør en samlet årlig kraftproduksjon på 1,7 TWh. Industri Energi varsler at forbundet vil søke rettslige skritt for å prøve denne svært viktige saken for å sikre at kraft brukes til verdiskaping i norsk industri, dersom myndighetene i regi av Olje- og energidepartementet godkjenner salget.

Hovedstyrets (NVE) saksbehandling, høringsvar fra lokalt, regionalt og sentralt nivå, fastsettelse av avgiftsnivå, departementets tilrådning, og Stortingets behandling viser at all juridisk, faglig og politisk kompetanse var av samme oppfatning: At kraftverkene i Salten og Bremanger hadde industrielle bindinger.

Dersom ikke en slik oppfatning lå til grunn, ville det faktisk ikke vært lovgrunnlag for å gi konsesjonene.

I møtet vi hadde i departementet den 25.03.2010 ble det gjort ett poeng av at Hydro har konkrete verbale bruksbindinger til industriell virksomhet når det gjelder sine kraftverk. Det stemmer, men så har dette også en begrunnelse som understreker nettopp betydningen av den lovmessige avgrensingen for hvem som kunne søke konsesjoner og ikke.

F.eks. når det gjelder Tyin, Fortun, Mæl og Moflåt som har de mest konkrete verbale bindingene,

så er verdt å merke seg at den verbale industrielle bindingen først kom inn i avtalen om foregrepet hjemfall som ble inngått mellom Staten og Hydro i 1995.

Det er ikke dermed slik at den industrielle bindingen var ny. For i den opprinnelige konsesjonen ville et slikt verbalt brukskrav naturligvis vært overflødig, nettopp fordi det var lovfestede industrielle vilkår for å søke konsesjon om kraftutbygging.

Når det ble gjennomført foregrepet hjemfall var det derimot nødvendig å fastslå bruk av kraften verbalt i den nye avtalen. Nettopp for å følge opp bindingen som åpenbart hadde fulgt konsesjonen frem til foregrepet hjemfall i 1995.

Dersom departementet følger opp NVE sin innstilling og bestemmer at konsesjonene skal opprettholdes i Bremanger og Salten, betyr dette at også bindingen mellom kraftproduksjon og industriproduksjon ligger fast. Uavhengig av hvem som eier kraftverkene. Dersom regjeringen gjør konsesjonene evigvarende gjelder det naturlig også den industrielle bindingen. Slår Regjeringen fast den industrielle bindingen, tar regjeringen samtidig ett viktig grep for å sikre hjemfallskraften som fortsatt industriell innsatsfaktor. Dersom regjeringen velger å ikke sikre de industrielle bindingene knyttet til hjemfallskraften, utfordrer regjeringen Stortingets kompetanse og lar industriarbeidernes interesser vike til fordel for Elkem, Orkla og Stein Erik Hagens familieselskap.

Industri Energi minner om at da Hjemfallsaken ble behandlet av Stortinget sommeren 2008, fortalte daværende statsråd i OED Åslaug Haga til Stortinget at omgjøring ikke berører vilkår i konsesjoner eller avtaler om bruk av kraft til industriproduksjon. Hun fortalte videre at det dermed kun var vilkår om tidsbegrensning og hjemfall som ble endret. Når loven på det tidspunkt konsesjonene for utbygging av vannkraft i Bremanger og Salten ble gitt, hadde loven begrensninger om at kun industrielle aktører med industrielle kraftbehov og planer om utbygging av industri i distriktene var søkbare til vannkraftkonsesjoner. Derfor må konsesjonene som ble inngått i Salten og Bremanger sees på som avtaler om at kraften konsesjonene omfatter skulle brukes til industriell virksomhet.

Industri Energi arbeider videre med disse sakene. Opplysninger vi har så langt er ikke nødvendigvis uttømmende. Blant annet sjekkes det for tiden ut avtaler som er inngått mellom utbygger og regionale/lokale myndigheter. Også i disse arkivene finnes det en rekke dokument som underbygger den industrielle bindingen som ble lovet lokalsamfunna og storsamfunnet. Juridiske undersøkelser blir gjennomført i tiden fremover og rettslige skritt vil bli vurdert for å forsvare Stortingets opprinnelige konsesjonsbehandling hvor de industrielle bindingene sto sentralt.

1. Bakgrunn

Høringsrunden 22.12.2009 — 01.02.2010

I forbindelse med en høringsrunde OED gjennomførte i anledning Elkems salg av kraftverk, avga Industri Energi en foreløpig uttalelse. Da verken høringsdokumenter eller høringsfrist ble offentliggjort på OEDs nettsider - eller i andre kanaler Industri Energi overvåker, fikk vi først kjennskap til saken bare dager før høringsfristen gikk ut.

På det tidspunkt hadde Industri Energi allerede bedt om møte i sakenes anledning. I vårt hørings svar, som ikke er utømmende - oppsummerte vi vårt syn i to punkter som er nesten identiske både for kraftverksalget i Salten og i Bremanger: For det første påpekte Industri Energi at når det legges til grunn at konsesjonsvilkårene skal viderføres etter salget, så gjelder ikke dette bare de betingelsene som ble nedfelt under konsesjonsbehandlingen, men først og fremst de vilkår som var knyttet til at konsesjonssøker var søkbar etter industrikonsesjonsloven, dvs. at konsesjonssøkeren skulle benytte kraften til industri. For det andre hadde Industri Energi en oppfatning om at kraftsalget ville bidra i feil retning i forhold til målsettingen om et velfungerende kraftmarked.

Kraftutbygging for industri og distrikt

I flere tilfeller var utbygging av kraftproduksjon på 1960-tallet knyttet til konkrete industrielle prosjekter. Konsesjoner ble gitt under forutsetning av at kraftproduksjonen skulle brukes til utbygging av industri. Dette gjelder blant annet Salten og Bremanger, Bjølvefossen. Konkurransmessige forhold ble sterkt betont i alle søknader; uten tilgang til kraft til konkurransedyktige priser sto industriplaner i fare for ikke å bli realisert eller som i Bjølvefossens tilfelle, innskrenkninger og permitteringer kunne bli resultatet.

Det skal understrekes at sysselsettingseffekter ble sterkt betont også i søknader om levering fra statskraftverkene.

I selve konsesjonsteksten ligger det ikke eksplisitte formuleringer om at industripolitiske målsettinger skal oppnås. Imidlertid; både i søknadene og i departementets konklusjoner tillegges industriutbygging og distriktpolitikk avgjørende betydning.

Salten

Det kom som et tilleggsargument at den planlagte industrireise skulle tjene distriktpolitiske formål. I Elkems søknad om konsesjon i Salten heter det blant annet: "I betraktning av de økende omkostninger som ellers knytter seg til anlegg og drift av et industrianlegg nordpå, ville et slikt anlegg basert på statskraftpris gi en så dårlig rentabilitet, at det i så fall vil være økonomisk riktig å plassere slik ny industri i det sydlige Norge."

Det daværende Industridepartement konkluderte med at "Salten-distriktet er vanskelig stilt med hensyn til sysselsettingsmuligheter. Ut fra en distriktpolitisk vurdering mener departementet at statsmyndighetene bør medvirke aktivt for å bedre næringsgrunnlaget.

(...) Det skulle derfor være av særlig interesse å få et av våre større og økonomisk sterke industriselskaper til å engasjere seg i dette distrikt snarest mulig. De kraftressurser som her finnes vil gi godt grunnlag for ekspansjon i framtiden i den bransje selskapet arbeider."

I søknaden fra Elkem som gjelder Siso heter det: "Som kjent er det forutsetningen at den kraft som blir produsert ved utbyggingen av Siso, skal bli brukt ved det smelteverk vi nå har under bygging på Valfjord i Sørfold. De naturverdier som innvinnes ved reguleringen, kommer derfor helt ut distriktet til gode."

Også når det gjelder avgiftssatser går det tydelig frem at utsiktene til arbeidsplasser og økt skatteinngang kompenserte for eventuelle reduserte inntekter: "Både Fauske og Sørfold kommuner har foreslått at kommuneavgiften settes til lovens maksimum. Sørfold kommune har imidlertid tilføyet at dersom kraften helt eller delvis blir benyttet til industri innen kommunen, har en intet å bemerke til at konsesjonsavgiften for denne del av kraften blir satt noe lavere." For Elkems vedkommende ble de distriktpolitiske effekter sterkt betont også i stortingsdebatten om kraftlevering fra statskraftverkene.

I sum er det ikke vanskelig å se at både konsesjon og avtale om kraftleveranser ble gitt på bakgrunn at dette skulle tjene *spesifikke industrielle og distriktpolitiske formål*.

Virkemidlene ble dimensjonert i forhold til dette.

Bremanger

Daværende Christiania Spigerverk sier i sin søknad at "Vi akter å utvide våre produksjonsanlegg i Svelgen med en ovsenhet som vi trenger kraft til. Vi søker derfor hermed om å få konsesjon som ovenfor spesifisert."

I hovedstyrets merknader heter det "Søkjaren gjev opp eit kraftunderskot i dag på ca. 60 GWh for industrianlegga i Svelgen. Prognosane for den regulære produksjonen syner auke, likesom det og blir rekna med større produksjon og eksport av nye produkt. Ein ny smelteovn tenkjast installert i 1970. Bedriften vil venteleg trenge heile den planlagte kraftproduksjonen til anlegga sine i Svelgen. Eit samfunn på ca. 1,500 menneske er avhengig av industriverksemda på staden." (St.prp. nr. 84 (1967-68), side 10.)

2. Salg

Et salg reiser flere prinsipielle spørsmål:

Det kan ikke herske tvil om at konsesjonen ble gitt under forutsetning av at kraften skulle brukes til industriell virksomhet. I tillegg ble det sterkt betont at kraften skulle komme deler av landet til gode med mangel på arbeidsplasser. Konsesjonen skulle dermed tjene to formål: Etablere ny industri og skape nye arbeidsplasser i områder som var svakt utbygget.

Det må antas at denne koblingen mellom konsesjon og industri fortsatt gjelder. Det er i denne sammenheng ikke tilstrekkelig å kun se på konsesjonsavtalen. Man må blant annet se på forarbeidene, søknadene, uttalelser fra kommunene og behandlingen i Stortinget. I alle disse instanser legges til grunn et industrielt og et distriktpolitisk perspektiv.

Man kan ikke se at et endret eierskap vil endre på under hvilke forutsetninger konsesjonene ble gitt. Kraften som ble innvunnet skulle i utgangspunktet brukes til industrielle formål. Videre var det en klar forventning fra kommunes side at hjemfall ville innebære betydelig inntekter. Ved et salg nå vil denne forvente inntekt ikke lenger kunne realiseres.

4. Olje- og energidepartementets merknader

Innledning

Elkem Energi Bremanger AS eier kraftverkene Svelgen III og IV med tilhørende fall og rettigheter. Elkem Energi Bremanger AS leier kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende fall og rettigheter fra Statkraft SF frem til 31. desember 2030.

Svelgen III ble satt i produksjon i 1963. Forventet årlig produksjon er 136 GWh. Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen III er:

- Tillatelse til erverv og regulering i Indrehusvassdraget og Haukåsvassdraget mv. meddelt ved kgl.res. av 1. september 1961
- Tillatelse til regulering av Svartevatn i Nordalsvassdraget og overføring til Indrehusvassdraget mv., meddelt ved kgl.res. av 11. oktober 1963
- Tillatelse til å regulere vatn kote 462 og overføre det til Lilleteigvatn mv., meddelt ved kgl.res. av 10. mai 1996

Svelgen IV ble satt i produksjon i 1972. Forventet årlig produksjon er 287 GWh. Gjeldende konsesjoner i tilknytning til Svelgen IV er:

- Tillatelse til erverv, regulering og overføring i Norddalsvassdraget mv. i Flora og Bremanger kommune i forbindelse med bygging av Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 17. januar 1969
- Tillatelse til å foreta overføring av avløp fra nedbørsfelt ved Stavvatn i Risevassdraget i Sogn og

Fjordane til driftstunnelen for Svelgen IV, meddelt ved kgl.res. av 2. april 1971

Svelgen I ble satt i produksjon i 1921. Forventet årlig produksjon er 51 GWh. Svelgen II ble satt i produksjon i 1958. Forventet årlig produksjon er 213 GWh.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 17. mars 2004 ble Elkem Energi Bremanger AS gitt midlertidig tillatelse til videre drift av kraftverkene Svelgen I og II med tilhørende reguleringsanlegg i Svelgenvassdraget mv., herunder:

- Tillatelse til å regulere Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 16. mars 1956
- Tillatelse til å overføre Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 6. juli 1957
- Planendring for overføring av Nipevatn til Svelgenvassdraget meddelt ved kronprinsregentens resolusjon av 20. desember 1957
- Tillatelse til å regulere Langevatn i Førdevassdraget og å overføre dette til Svelgenvassdraget meddelt ved kongelig resolusjon av 13. mai 1966
- Tillatelse til å regulere og overføre Vingeavatn og Nibbevatn mv. meddelt ved kongelig resolusjon av 8. juni 1967

Svelgen Kraft inngikk 4. oktober 2009 avtale med Elkem Energi Kraft AS om kjøp av alle aksjene i Elkem Energi Bremanger AS. Svelgen Kraft søker prinsipalt om at aksjeervervene unntas fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

Subsidiært er det søkt om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 2 tredje ledd nr. 22. I begge tilfelle søkes det om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. industrikonsesjonsloven § 27. Videre er det søkt om overføring av de aktuelle reguleringskonsesjoner samt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd.

Svelgen Kraft søker om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II i medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 4 tredje ledd.

I tillegg søkes det om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II etter vassdragsreguleringsloven.

Til sist er det søkt om Olje- og energidepartementets godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) som skal inngås før Svelgen Kraft Holding AS overtar aksjene i Elkem Energi Bremanger AS, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99) punkt 3.

NVEs innstilling

NVE legger i sin innstilling til grunn at det ikke er aktuelt å gi unntak fra konsesjonsplikt, slik Svelgen Kraft prinsipalt har søkt om. NVE innstiller på at søknaden innvilges som subsidiært omsøkt. NVE tilrår at departementet treffer vedtak om godkjenning av de to leieavtalene av 1995 og 2000 for en periode på inntil 30 år, jf. industrikonsesjonsloven § 4, og at det gis samtykke til overdragelse av leieforholdene som omfatter kraftverkene Svelgen I og II. For øvrig foreslår NVE ikke spesielle vilkår for overdragelse av leieforholdene. NVE viser til at det er departementet som behandler søknad om godkjenning av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS.

Høringsuttalelser

Bremanger kommune peker i høringsuttalelsen på at endringene av konsesjonsvilkår medfører at kommunen går glipp av framtidige inntekter fra hjemfall. Kommunen mener at dette framtidige inntektsbortfallet må kompenseres gjennom at kommunen får tildelt midler til næringsfond. Kommunen ber om at det i manøvreringsreglementet blir klargjort at det etablerte kjøremønsteret videreføres.

Industri Energi er av den klare oppfatning at den industrielle bindingen mellom kraftproduksjon og industriproduksjon var en politisk forutsetning for konsesjon til bygging og drift av kraftverkene i Bremanger. Industri Energi mener det må fastslås at kraftverkene i Bremanger fortsatt har industrielle bindinger. Industri Energi peker videre på at kraftsalget vil medføre svekket konkurranse, både gjennom å øke Statkrafts krysseierskap, men også fordi en større andel av kraftproduksjonen kommer under styring av felleseide kraftverk.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikke merknader til NVEs innstilling, men legger til grunn at den kraftintensive industrien i Bremanger også i framtiden skal ha tilstrekkelig tilgang på kraft på rimelige vilkår.

Olje- og energidepartementets vurdering

Svelgen III og IV

Spørsmål om unntak fra konsesjonsplikt

Svelgen Kraft Holding AS (Svelgen Kraft) søker prinsipalt om at aksjeervertet unntas fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Bestemmelsen åpner for at det kan gjøres unntak for konsesjonsplikt dersom det foreligger "særlige hensyn". I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), som blant annet ga grunnlaget for den såkalte konsolideringsmodellen til endring av hjemfallsinstituttet, heter det om unntaksbestemmelsen i § 1:

"Unntaksbestemmelsen må praktiseres i tråd med konsolideringsmodellen. Det er derfor nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 31 (1989-90)), enn det som har vært etablert praksis i senere år."

Etter lovendringen er unntaksbestemmelsen, slik departementet ser det, i første rekke forbeholdt overdragelser i form av omorganiseringer og som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene, for eksempel i en konsernmodell. Departementet finner at Svelgen Krafts kjøp av alle aksjene i Elkem Energi Bremanger innebærer et reelt eierskifte, og at det derfor ikke er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikten etter industrikonsesjonsloven.

Ervervskonsesjon og omgjøring av vilkår

Subsidiært søker Svelgen Kraft om ervervskonsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 2 tredje ledd nr 22.

I begge tilfelle søkes det om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall for Svelgen III og IV i medhold av industrikonsesjonsloven § 27.

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 50 heter det om industrikonsesjonsloven § 39 tredje ledd:

"Dersom rettighetene i selskapet som innehar vannfallsrettigheter tidligere er konsesjonsbehandlet, vil det normalt ikke foreligge noen grunn til å foreta en ny konsesjonsbehandling, men det kan være grunn til å endre vilkårene i den tidligere meddelte konsesjon etter de regler som gjelder på ervervstidspunktet."

Departementet bemerker at det allerede foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet av aksjene i Elkem Energi Bremanger. Departementet finner ikke grunnlag for å foreta ny konsesjonsbehandling, utover vurderingen av hvorvidt aksjeervertene bidrar til å sikre landets vannkraftressurser. Det sentrale i denne sammenheng er om det foreligger et reelt offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 36, og at det foretas en konkret vurdering på dette punkt.

Svelgen Kraft Holding AS eies av SFE Produksjon AS, Tafjord Kraftproduksjon AS og Sognekraft AS med henholdsvis 56 prosent, 34 prosent og 10 prosent. I søknaden er det gjort rede for eierstrukturen i bakenforliggende selskaper. Departementet finner at alle de tre eierselskapene og Svelgen Kraft Holding AS tilfredsstillt kravet for å være et offentlig selskap etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd post 22, jf. § 2 første ledd. Etter departementets vurdering innebærer aksjeervertene en styrking av det offentlige eierskapet i kraftsektoren. Departe-

mentet vil derfor tilrå at det gis ervervskonsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1.

Når det gjelder omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, viser departementet til ikl. § 27, hvor det heter: *”Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 2 første ledd.”* Svelgen Kraft Holding AS tilfredsstiller kravet for å være et offentlig selskap etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd post 22, jf. § 2 første ledd. Departementet tilrå at ervervskonsesjonene gis på ubegrenset tid og at vilkår om hjemfall bortfaller.

Konsesjonene for Svelgen III og IV ble gitt i henholdsvis 1961 og 1969. Departementet finner det naturlig å behandle disse konsesjonene på samme måte som tidsubegrensede konsesjoner fra samme tidsperiode, jf. lov om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. 19. juni 1992 nr. 62 VI nr. 3. Denne bestemmelsen innebærer at konsesjonen kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. For å justere vilkårene i henhold til gjeldende lovverk tas det derfor inn nye standardvilkår om revisjon av vilkår.

Vilkårenes post 15 om hjemfall og post 16 om innløsning i kgl.res. av 1.9.1961 for Svelgen III oppheves. Ny post 17 i vilkårene skal lyde:

”Ervervs – og reguleringskonsesjon gis på ubegrenset tid. Vilkaarene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra 1.9.1961. Hvis vilkaarene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkaarene, jf. ervervsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.”

Vilkårenes post 16 om hjemfall og post 18 om innløsning i kgl.res. av 17.1.1969 for Svelgen IV oppheves. Ny post 17 i vilkårene skal lyde:

”Ervervs – og reguleringskonsesjon gis på ubegrenset tid. Vilkaarene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra 17.1.1969. Hvis vilkaarene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkaarene, jf. ervervsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres

til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.”

Reguleringskonsesjon og omgjøring av vilkår

I samsvar med prinsippene i vassdragsreguleringsloven og i tråd med langvarig praksis ses reguleringskonsesjoner og ervervskonsesjoner i sammenheng, slik at når det gis ervervskonsesjoner videreføres også gjeldende reguleringskonsesjoner. Departementet tilrå at gjeldende reguleringskonsesjoner videreføres. Departementet tilrå at reguleringskonsesjonene gis på ubegrenset tid og at vilkår om hjemfall bortfaller, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd. Endringene i vilkårene for konsesjonene er omtalt ovenfor.

Spørsmål om kompensasjon som følge av bortfall av inntekter fra hjemfall

Forholdet mellom offentlige eieres krav på tidsubegrenset konsesjon etter ikl. § 27 og kommunenes rettigheter til inntekter fra hjemfall etter industrikonsesjonsloven § 41 er omtalt i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) side 55 og 56:

”Det ligger åpning for betydelige verdioverføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen.”

”Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsubegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.”

Av forarbeidene fremgår at lovgiver var klar over at det ville oppstå et tap for vertskommunene som følge av bortfall av hjemfalte verdier, men det ble ikke tillagt avgjørende vekt. Det ble ikke forutsatt at det skulle gis noen kompensasjon som følge av bortfallet av inntekter. Departementet kan derfor ikke se at det er grunnlag for å gi kommunen noen kompensasjon som følge av bortfall av inntekter ved hjemfall.

Miljøvilkår

Kommunen ber om at det i manøvreringsreglementet blir klargjort at det etablerte kjøremønsteret videreføres og sørger for at miljøvilkårene for konsesjonen er i samsvar med dagens miljøstandard og møter kommende miljøutfordringer i vassdraget. Departementet bemerker at forhold vedrørende manøvreringsreglement må vurderes i forbindelse med alminnelig revisjon etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser. Departementet viser i den sammenheng til nye standardvilkår om revisjonstidspunkt ovenfor.

Spørsmål om industrielle bindinger knyttet til kraftdisponeringen

I høringsuttalelsene er det pekt på behovet for industrielle bindinger knyttet til kraftdisponeringen. Departementet vil bemerke at det i de eksisterende konsesjoner ikke finnes vilkår knyttet til kraftdisponeringen.

Departementet viser til Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), hvor det heter:

”Konsolideringsmodellen bygger på at privat og offentlig eide kraftverk er to saklig sett ulike kategorier, den første underlagt tidsbegrensning og hjemfall, den andre ikke, siden formålet om offentlig eierskap for disse kraftverkenes del er oppnådd. Omgjøring vil derfor utgjøre en hensiktsmessig og logisk integrert del av konsolideringsmodellen. Lovfesting av omgjøring kan medvirke til å fremskynde formålet med reformen om styrking av offentlig eierskap.”

Og videre:

”Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsbegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.”

Departementet bemerker at Stortinget gjennom behandlingen av Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) har vedtatt konsolideringsmodellen der formålet er styrking av offentlig eierskap. Som beskrevet i forarbeidene innebærer modellen at både offentlige og private eiere vil kunne selge kraftverk til samme gruppe potensielle kjøpere, med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsbegrenset. Lokale bindinger på kraften er ikke eksplisitt omtalt i forarbeidene. Forarbeidene fremhever imidlertid like markedsvilkår ved omsetning som et relevant hensyn. Om departementet skulle fastsette vilkår om lokale bindinger i denne saken vil hensynet til like markedsvilkår ved omsetning ikke ivaretas.

Den type myndighetsinitierte eller myndighetspålagte kraftleveranser som etterspørres i høringsuttalelsene er også vanskelig å forene med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Det vises særlig til forbudene mot eksportrestriksjoner og statsstøtte. Liknende spørsmål har vært grundig utredet tidligere. Av revidert nasjonalbudsjett 2007 framgår at det ikke er mulig å få på plass et tradisjonelt industrikraftregime eller andre myndighetsbestemte løsninger som innebærer lavere priser enn i markedet. Departementet ser på denne bakgrunn ikke grunnlag for å fastsette slike vilkår.

Svelgen I og II

Godkjennelse av leieavtaler mv.

Svelgen Kraft søker om samtykke til overdragelse av den eksisterende bruksretten til Svelgen I og II i medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 4 tredje ledd. Søker viser til at det aktuelle aksjekjøp er i samsvar med myndighetenes ønsker om offentlig eierskap i henhold til konsolideringsmodellen, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

I tillegg søkes det om overføring av eksisterende reguleringskonsesjon knyttet til Svelgen I og II etter vassdragsreguleringsloven.

Departementet bemerker at det aldri har vært meddelt noen bruksrettskonsesjon knyttet til kraftverkene Svelgen I og II. Ved avtale inngått i 1957 ble konsesjonærens eiendommer og rettigheter i Svelgenvassdraget overdratt til staten ved foregrepet hjemfall og deretter bortleid til konsesjonæren. Ved opprettelsen av Statkraft SF ble statens rettigheter overdratt til foretaket. Før 1969 var det ingen hjemmel for bruksrettskonsesjon for slike leieavtaler. Elkem Energi Bremanger har fortsatt en slik avtale inngått i 1995 med Statkraft SF frem til 31.12.2010, og en leieavtale inngått i 2000 med Statkraft SF for perioden frem til 31.12.2030.

NVE krevde at den nye leieavtalen fra 1995 måtte undergis behandling etter tidligere bestemmelse om bruksrettskonsesjon i industrikonsesjonsloven § 5. En slik søknad forelå først i 2005. Olje- og energidepartementet ga selskapet tillatelse til midlertidig å drive kraftverkene, og bruke reguleringene inntil konsesjonssøknadene var avgjort. NVE har ikke hatt kapasitet til å behandle søknadene.

Ved endring av industrikonsesjonsloven i 2008 ble ordningen med bruksrettskonsesjoner opphevet. Ved samme lovendring er det åpnet for at departementet kan treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas for inntil 30 år av gangen.

I og med at hele ordningen med bruksrettskonsesjon er opphevet, legger departementet til grunn selve avtalene for vurderingen. Departementet oppfatter avtalene fra 1995 og 2000 som en videreføring av tidligere inngåtte konsesjonsfrie avtaler for de samme kraftverkene.

Departementet tilrår at de to leieavtalene av 1995 og 2000 godkjennes frem til avtaleperiodens utløp 31.12.2030, jf. industrikonsesjonsloven § 4 første ledd.

Departementet kan gi samtykke til at konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall etter industrikonsesjonsloven § 4 første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i samme lov § 2 første ledd i forbindelse med omorganisering eller liknende.

Departementet finner at vilkårene i § 4 i dette tilfellet er oppfylt og samtykker til overdragelse av leieforholdene som omfatter kraftverkene Svelgen I og II, jf. industrikonsesjonsloven § 4 tredje ledd. For øvrig settes det ikke spesielle vilkår for overdragelse av leieforholdene.

Departementet vil tilrå videreføring av midlertidig tillatelse av 17.3.2004 til å fortsette reguleringene i Svelgenvassdraget inntil søknad om nye reguleringskonsesjoner er avgjort.

Det forutsettes at den foreliggende søknaden fra Elkem Energi Bremanger AS av 2005 om bruksrettskonsesjoner og fornyelse av reguleringskonsesjoner endres til kun å gjelde fornyede reguleringskonsesjoner. Søknaden må for øvrig oppdateres slik at den er i samsvar med dagens standard for slike søknader.

Godkjennelse av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II

Det er søkt om Olje- og energidepartementets godkjennelse av anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II i henhold til kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS (Elkem Bremanger Smelteverk) som skal inngås før Svelgen Kraft overtar aksjene i Elkem Energi Bremanger AS, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99).

Svelgen Kraft har opplyst at de inngåtte kraftleveringsavtaler skal sikre at kraften fra Svelgen I og II også etter overdragelsen skal anvendes som forutsatt ved Elkem Bremangers smelteverk, jf. St.prp. nr. 52 (1998-99).

Departementet tilrår at kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS godkjennes.

Departementet legger til grunn at det fortsatt er Statkraft og Elkem Energi Bremanger AS som er partene i de aktuelle myndighetsbestemte leieavtalene. Dersom det skulle oppstå brudd på anvendelsesbegrensningene, vil eventuelle sanksjoner videreføres til Elkem AS. Departementet vil tilskrive Elkem AS i eget brev om nytt behovsvilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av industrikonsesjonsloven § 39, jf. § 1 gis Svelgen Kraft Holding AS konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Elkem Energi Bremanger AS.
2. I medhold av industrikonsesjonsloven § 27 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 oppheves vilkårene om tidsbegrensning, hjemfall og innløsning samtidig som det innføres revisjonsvilkår i konsesjonene som tidligere er meddelt Elkem Energi Bremanger AS.
3. I medhold av industrikonsesjonsloven § 4 godkjennes leieavtalene om videre leie av kraftverkene Svelgen I og II til 31.12.2030.
4. I medhold av industrikonsesjonsloven § 4 samtykkes det til overdragelse av leieavtalene til Svelgen Kraft Holding AS for kraftverkene Svelgen I og II.
5. Olje- og energidepartementets tillatelse av 17.3.2004 til midlertidig regulering og overføring i Svelgenvassdraget for utnyttelse i kraftverkene Svelgen I og II videreføres inntil søknad om ny reguleringskonsesjon er vedtatt.
6. Kraftleveringsavtalene mellom Elkem Energi Bremanger AS og Elkem AS om anvendelsen av kraften knyttet til Svelgen I og II godkjennes.